

God Lavayiyat Añ
Puhuvasiwni

New Testament in Hopi (US:hop:Hopi)

God Lavayiyat Añ Puhuvasiwni New Testament in Hopi (US:hop:Hopi)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Hopi

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Hopi [hop], USA

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Hopi

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
f1558f03-6e18-5edf-b292-77ef05524aff

Contents

MATTHEW 1
MARK 63
LUKE 101
JOHN 165
Jesus Ayamuyatuy Hiniwhtipuamu 210
ROMANS 265
1 CORINTHIANS 290
2 CORINTHIANS 314
GALATIANS 330
EPHESIANS 338
PHILIPPIANS 347
COLOSSIANS 353
1 THESSALONIANS 359
2 THESSALONIANS 364
1 TIMOTHY 367
2 TIMOTHY 374
TITUS 379
PHILEMON 382
HEBREWS 384
JAMES 402
1 PETER 409
2 PETER 416
1 JOHN 420
2 JOHN 427
3 JOHN 428
JUDE 429
HIMU NATONIQA MATAQTIWHQA 431

LOMATUAWI MATTHEWT AHPIY'O

The Birth Record of Jesus Christ (Lk 3.23-38)

1 I' tutuveni it Jesus Christ hakiy ahpiy sinotiqat tuawi'ta. Pam Abraham-nit pu David pumuy amuhpiy aniwhti.

2 Ura Abraham Isaac náata; noqw pam Jacob náata; noqw pam Judas-nit pu tupkomuyatuy pumuy náamu.

3 Noqw Judas Phares-nit pu Zarat pumuy náamu; (Thamar pumuy yúamu); noqw Phares Esrom náata; noqw pam Aram náata:

4 Noqw pam Aminadab náata; noqw pam Naasson náata; noqw pam Salmon náata;

5 Noqw pam Booz náata, (Rachab put yúata); noqw Booz Obed náata, (Ruth put yúata); noqw Obed Jesset náata.

6 Noqw pam David it moñwit náata; noqw pam Solomon náata, (hakiy Urias nōmaatniñwuqa put yúata).

7 Noqw pam Solomon Roboam náata; noqw pam Abiat náata; noqw pam Asat náata.

8 Noqw pam Josaphat náata; noqw pam Joram náata; noqw pam Ozias náata.

9 Noqw pam Joatham náata; noqw pam Achaz náata; noqw pam Ezekias náata.

10 Noqw pam Manasses náata; noqw pam Amon náata; noqw pam Josias náata.

11 Noqw pam Jechonias-nikañw pu tupkomuyatuy pumuy náamu, sinom Babylon aqw tsāmiwyaqat ephaqamo.

12 Noqw pumuy Babylon aqw tsāmiwyaqaw put atsva Salathiel tihtiwa. Pam hak Jechonias tíata. Noqw pam Zorobabel náata.

13 Noqw pam Abiud náata; noqw pam Eliakim náata; noqw pam Azor náata.

14 Noqw pam Sadoc náata; noqw pam Achim náata; noqw pam Eliud náata.

15 Noqw pam Eleazar náata; noqw pam Matthan náata; noqw pam Jacob náata.

16 Noqw pam Joseph náata. Noqw Joseph Maryt kōñaata. Noqw Maryt hapi ahpiy Jesus, Christ yan túñwantiwhqa tihtiwa.

17 Noqw öviy Abraham añqw David aw pahsavo sohsoyam nānañk qatsívaptuyaqam pakwt nālōq sihkay'tasikipwatya; noqw pu David añqw Babylon aqw tsāmiwyaqat aw pahsavo pakwt nālōq sihkay'tasikip nānañk qatsívaptuya; noqw pu Babylon aqw tsāmiwyaqat añqw Christ aw pahsavo pakwt nālōq sihkay'tasikip nānañk qatsívaptuya.

The Birth of Jesus Christ (Lk 2.1-7)

18 Noqw yantaqat ahpiy Jesus Christ hapi tihtiwa: Put yuat Mary Joseph aw awiniwtaqw, nāt pumuy qa nāmatiqw, pam Qahováriwtaqat Hikwsit enem nō'yiwkañw mātaqti.

¹⁹ Noq̄w put siwatwaat Joseph suan hintaqe, put nuhtutpik haman-hintsanniqey qa suhtaq'ewnihqe, pay as put turs nanauyve mātapniqey unañwti.

²⁰ Noq̄w nāt pam pan wūwankañw tūmoklawhq, meh, pi Tutuyqawhqat hoñviyaat put aw mātaqtique, aw pañqawu: Joseph, um David tiata, pay um qa nānaphin wūwantat, uhmantuway Maryt nāmi tāvini; pay put ahsonve aniwhitiqa Qahováriwtaqat Hikwsit eñemi.

²¹ Noq̄w pam tiyohyat tihtani; noq̄w um hapi put Jesus yan tūñwani, ispi pam sinomuy qaanhtipuyamuy añqw ayo óyaniq'ó.

²²⁻²³ Ura Tutuyqawhqqa lavay'ayay ahpiy yan lavayhti: Meh, nāt qanawh-valni'taqa māna nō'yiltini; nen tiyohyat tihtani. Noq̄w puma put Emmanuel yan tuñwáyani, pam hapi Tutuyqawhqqa itamuma, i'nihqe pam'i. Noq̄w ñi yantaqa sohsoy yaniwhitiqw, i' hisat lavaytiwhqa aw antsaniwa.

²⁴ Pahsat pu Joseph tātayhqe, Tutuyqawhqat hoñviyaat hin put aw tutap-taqat anhtiqe, mantuway nāmi tavi;

²⁵ Nihqe pas pam put qa aw hintsana, pas pam susmohti tiy tihtaniqat aw pahsavoo. Noq̄w pam tiyohyat tihtaqw, Joseph put Jesus yan tuñwa.

2

Visitors from the East

¹ Noq̄w hak Moñwi Herod moñw'iwtaqw, Jesus Judea-tutskwat ep Bethlehem-kitsókit ep tihtiwa. Noq̄w meh, hakim pas wuwni'yunqam hōpahaqawq Jerusalem ep ókihqe pañqaqwa:

² Ya Jew-sinmuy amumi moñw'iwtaniqe tihtiwqhqa hak háqamo? Pi itam hōpaq sōhut put tuawit'atagat tutwage put hakiy aw naokiwlalwaniqe óviy añqwaya.

³ Noq̄w Moñwi Herod it navotqe tusitaqe pas hinhaqam unañway'ta, pu sohsoyam Jerusalem ep yesqam pīwu.

⁴ Noq̄w óviy pam Tutuyqawhqat awwat mohpeq momñwituy-nikañw pu sinmuy amuñaqw tutavot tūtutuqaynayaqamuy sohsokmuy tsovalaqe, haqam Christ tihtiwniqat pumuy tūviñta.

⁵ Noq̄w puma put aw pañqaqwa: Judeat ep Bethlehem ep'e; pi Tutuyqawhqat lavay'ayaat yan pēna:

⁶ Pu úmaa, uma Judat-tutskwat ep Bethlehem-kitsókit ep sínomu, pas uma Judat ep pavansinmuy amuñaqw qa hin'eway'omu; pi umuñaqw hak moñw'iwtaniqa wunuptuni; nen pam isinomuy amumi tunatyawmani, Israel-sinmuy amumii.

⁷ Pahsat pu Herod pumuy hakimuy pas wuwni'yunqamuy nanauyve wañwayhqe, hisatniqw sōhu mātaqtiqat pumuy pās tūviñta,

⁸ Nit pumuy Bethlehem aw hōnaqe amumi pañqawu: Uma awye', tsákw pās hepyani, nen ason uma tutwe' añqw nuy āawnawisni; noq̄w nu tuwat awnen put pas hihtatani.

⁹ Noq̄w puma moñwit añqw yan nanaptat ahpiyya; noq̄w meh, ura sōhu hōpaq pumuy amumi mātaqtiqua pumuy amupyeve hinmaqe, haqam tiyohyat qátuhqat aw pítuhqe atsve huruhti.

¹⁰ Noq̄w puma sōhut tutwage, pas hinhaqam hahlayhtoti.

¹¹ Noq̄w puma kīhut aw yunqe, pep tiyohyat yuyat Maryt enañ tutwa; nihqe puma tiyohyat atpipo tamóts'hoñvat pas hihtatota; nit pu hihta eñem hinvayaqey an hōtahtotaqe, put hihta huytota, sikavalasivata, pu frankincense, nit pu myrrh.

¹² Noqw pay puma Herod aw qa áhoyyaniqey God añqw tumoknanaptaqe, pay pas háqe'wat ahoy tutskway aqwyá.

The Escape to Egypt

¹³ Noqw pumuy ahpiyyaqw, pi meh, Joseph tūmoklawhq, Tutuyqawhqat hoñviayaat put aw mātaqtique aw pañqawu: Meh, Herod tiyohyat pās hepni, put nīnaniqee. Noqw òviy um qatuptut, tiyohyat, yuyat enañ wikkañw, Egypt-tutskwat aqw wāyani; nen pas ason nu hisat uñ hin āawnaniqat pawsavo um hāk pepeq qátuni.

¹⁴ Noqw òviy pam qatuptut, tiyohyat yuyat enañ wikkañw, míhikpuva Egypt aqw'a;

¹⁵ Nihqe pas ason hisat Herod mokqat aw pawsavo pam pepeq qatu. Ura Tutuyqawhqat lavay'ayay ahpiy yan lavayhti: Nu Egypt aqw itiy wánwayi. Noqw yan hapi i' hisat lavayhtiwhqa aw antsaniwa.

The Killing of the Children

¹⁶ Noqw ima a'nō wuwni'yuñqam ahpiyyaqw, Herod māmatsq kurs puma paysoq put yūyuyhnaya. Noqw òviy pas pam a'nō itsívutiqe, hakimuy hōnaqe, puma totimhoymuy Bethlehem ep yesqamuy sohsokmuy qōqyaniqat ay-ata, pu ahsupoq qalava yesqamuy, lōq yahsañwni'yuñqamuy ahpiy nāt tsātsakwmuy aqw pawsavoo. Ura pam pas wuwni'yuñqamuy pās tūviñtaqe hisat paniwhitiqat navotqey put ahpiy panhti.

¹⁷ Pawsat pu Tutuyqawhqat lavay'ayaat Jeremy hin lavayhtiqtat aw antsaniwa; ura pañqawu:

¹⁸ Ramat ep hakiy tōnaat nanaptiwa; hak paktōqnuma, a'nō paknuma, pas pavan hinhtiqtay pan paknuma. Rachel timuy òviy paknumqe, pas qa okniqey nāwakna, puma sūlawhtiqtay òviy'o.

The Return from Egypt

¹⁹ Noqw ason hisat Herod mokq, meh, Joseph Egypt epeq tūmoklawhq, Tutuyqawhqat hoñviayaat put aw mātaqtique aw pañqawu:

²⁰ Um qatuptut tiyohyat, yuyat enañ wikkañw, Israel-sinmuy tutskwayamuy aqw áhoyni; pay put nīnayaniqey anyuñqam qa yēse.

²¹ Noqw pawsat pu pam qatuptut, tiyohyat yuyat enañ wikkañw, Israel-sinmuy tutskwāyamuy aqw'a.

²² Noqw yaw Archelaus nay Herod qeniyat ep Judeat aw moñw'iwtaqtat pam navotqe, pañsoniqey tusita; nit pay pam God añqw tumoknavotqe, Galileet ep haqamiwat aw lahsi.

²³ Nihqe pam pep pítuqhqe kitsókit Nazareth yan mātsiwhqtat ep qatuptu. Yan Tutuyqawhqat lavay'aymat hin lavayhtotiqtat aw anhti; ura pañqawu: Pam Nazareth-sino yan tūñwantiwni.

3

The Preaching of John the Baptist (Mr 1.1-8; Lk 3.1-18; Jn 1.19-28)

¹ Noqw ephaqam hak tāqa John yan mātsiwhqa sinmuy kūyit akw tuvoy-lalawhqat Judeat ep qayēsihwpuve yuaataqe,

² Pañqawlawu: Uma nāp umuhtunatyay añqw lasyani; taq òveqatsit añqw moñwtunatyay aw hayhkalti.

³ Ura Tutuyqawhqat lavay'ayaat Esaias yan lavayhti: Hakiy tōnaat qayēsihwpuve tsa'tinumqa navotniwa; nihqe yan lalvaya: Uma

Tutuqawhقات enem pöhut aw hintsatsnani, pam háqe'niqat aw suwiptotani. Noqw John ep i' hisatlavayhtiwhqa aw antsaniwa.

⁴ Noqw i' John hihta pohkot pōlay'taqat pöhöyat añqw yukiwtaqat yuusi'kañw, kolāsāt kwewta; noqw pam mātuy tūmoyta; pu piw haqam mōmohtuy tsāme', momospalayamuy enañ tūmoytañwu.

⁵ Pahsat pu Jerusalem añqw sinom put aw ökiwta, noqw pu Judeat sohsovik añq'ö, pu ahsupoq tutskwat pāyut Jordan nöyakiwtaqat añq'ö.

⁶ Nihqe qaanhtipuy nahostotat, John ahpiy pāyut Jordan aqw kūyit akw tuvoylatoti.

⁷ Noqw kaysiwhqam Pharisee-sinom-niqw, pu Sadducee-sinom put ahpiy kūyit akw tuvoylatotiniqe ep ökiqw, pam pumuy túwahqe amumi pañqawu: Is úmaa! Ya uma hinoqw tsütsu'tuy amún itsívut nātoniqat añqw watqa? Ya hak umuy āawna?

⁸ Kurs uma pas antsa nāp umuhtunatyay añqw lasye', uma alōñöt qatsit ahpiy tutmalat hintsatskani.

⁹ Pu uma qa pan wūwankahkañw, umuh'unañwpeq pañqaqwan: Abraham hapi itanaa, kitotani. Taq nu umumi pañqawni: God it o'wat añqw Abraham enem sinmuy aniwnaniqey tuwi'ta.

¹⁰ Noqw pay hapi pikaiñwa himutsotskit ñayat tsahqaniqey na'sas'iwta; noqw öviy himuwa tsoki lomasipalat qa himuy'vañwuqa tsaqniwe' qōhit aqw tūviwni.

¹¹ Pay as pi pas antsa nu umuy kūyit akw tuvoylalawu; uma nāp umuhtunatyay añqw lasyaqat tuawi'taniqee. Nikañw añqw inuñknihqā inuhpenihqe pas pavan öqala; noqw soon nu yan'ewaynikañw put tōtsiyat yawmani; ason pam Qahováriwtaqat Hikwsit akw umuy tuvoylalawni, pu qōhit akw'a.

¹² Pam wuhihpiy yawta, nihqe murivihkay ep pās wuwhini; nen sōhövosit koyohtani; nikañw pam qōhit pas qa tokniqat akw tsihput taqtsokni.

The Baptism of Jesus (Mr 1.9-11; Lk 3.21-22)

¹³ Noqw pahsat pu Jesus John ahpiy kūyit akw tuvoylatiniqe Galileet añqw Jordan aw pitu.

¹⁴ Noqw John put qa nakwhanaqe aw pañqawu: Soon as qa nu uhpiy kūyit akw tuvoylatiwni. Noqw piw kurs um añqaqw inumii?

¹⁵ Noqw pay Jesus lavayhtiqe put aw pañqawu: Pay soon tis qa pantani; itam pan hapi God tunatyayat añ ahsupoq aw antsanni. Noqw pahsat pu pam put nakwhana.

¹⁶ Noqw Jesus kūyit akw tuvoylatiwh, pahsat pay pānaqw yama; noqw meh, tokpela hötsiltiqw, God Hikwsiat höwit antaqa añqw hawhqe, put atsmi tsokiltiqw, pam aw yori.

¹⁷ Noqw meh, hakiy tōnaat öñaqw pañqawu: I' hapi pas aw iunañwa Itii; it nu pas hahlayi.

4

The Temptation of Jesus (Mr 1.12-13; Lk 4.1-13)

¹ Pahsat pu Qahováriwtaqa Hikwsi qayēsiwhpumi haqami Jesus wīki, Nukpanat ahpiy aw unaheviwniqat öviy'ö.

² Noqw pam löp sunát-sikis talōnvaqat pu tōkilat añ qa nösqe, put atsve tsōnmoki.

³ Noq̄w Unatwi'taqa put aw pítuhqe aw pañqawu: Kurs um pas antsa God Tíatnen um it o'wat pólavikiniwhitiniqat aw pañqawni.

⁴ Noq̄w pam lavayhtiqe put aw pañqawu: Sóoni, pi ura yan pey'ta: Sino qa pólavikit-sa akw qátut, sohsok lavayit God moañaqw nõñantaqat akw qátuni.

⁵ Pahsat pu Nukpana pas aantsawat kitsókit aqw õmiq̄ Jesus wikqe, God k̄iyat ep suswupakits'omiq̄ put tsoka,

⁶ Nit aw pañqawu: Kurs um pas antsa God Tíatnen um atkamiq̄ tsóokni; pi ura yan pey'ta: Pam hoñviaymuy ayataqw ūmi tunatyaltotini. Nen puma may akw uñ hólõlñi'yuñwñi, taq̄ ka um owat aqw uhkukuy sáviknani.

⁷ Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Sóoni, pi ura yan pey'ta: Um God Uhtuyqawh̄qay aw qa tuwanlawni.

⁸ Pu piw Nukpana haqami pas wupatukwit aqw put w̄iki; nihqe tūwaqatsit añ ahsupoq̄ moñweq̄nit, piw put añ hihta susnuk̄ñwat put aw mahtakna;

⁹ Nihqe put aw pañqawu: Iit sohsok nu ūmi nóani, um inutpipo tamõtswunuptut, inumi naokiwh̄taq'õ.

¹⁰ Pahsat pu Jesus put aw pañqawu: Sóoni, yupa Satan, pi yan pey'ta: Um Uhtuyqawh̄qay God aw naokiwlawni, pu um put-sa eñem tumalay'tani.

¹¹ Pahsat pu Nukpana put m̄atavi; noq̄w meh, õñaqw hoñvia'yam put aw õkihqe aw unañwtapya.

Jesus Begins His Work in Galilee
(Mr 1.14-15; Lk 4.14-15)

¹² Noq̄w yaw John sivikimi panayaqw Jesus navotqe pañqw Galileet aqw'a.

¹³ Nihqe pam Nazareth-kitsókit añqw ahpiynihqe Capernaum-kitsókit ep pítuhqe pep huruhti. Pam kitsóki wuhkovatuphat qalaveq'a, Zabu-lon-nikañw pu Nephthalim pumuy tutskwayamuy qalavoo.

¹⁴ Yan Tutuyqawh̄qat lavay'ayaat Esaias hin lavayhtiqat aw anhti; ura pañqawu:

¹⁵ Zebulon tutskwayat pu Nephthalim tutskwayat wuhkovatuphat aqw pihkat p̄ayut Jordan yupq̄oyve qa-Jew-sinmuy tutskwayamuy Galileet ep

¹⁶ Hakim sinom qatalpuve yesqam qaan'ewakw t̄alat tutwa; noq̄w moki-wuy qalava, pu kihsiwniyat añ yesqamuy amumi t̄alawva.

¹⁷ Pahpiy haqahpiy pu' Jesus nuhtumi yuaativage pañqawlawu: Uma n̄ap umuhtunatyay añqw lasyani, taq̄ õveqatsit añqw moñwtunatyaw hayhkalti.

Jesus Calls Four Fishermen
(Mr 1.16-20; Lk 5.1-11)

¹⁸ Noq̄w Jesus wuhkovatuphat Galilee yan t̄unwantiwh̄qat qalavaqe hin-makañw, hakimuy lõmq̄muy n̄atupkomuy tuwa, hakiy Simon, Peter yan piw t̄unwantiwh̄qat-nikañw, pu tupkoyat Andrew p̄umuyu. Puma pakiwmaqtut-sayat p̄amiq̄ pahpana, puma pakiwmahkatnihqey akw qátuhqee.

¹⁹ Nihqe pam pumuy amumi pañqawu: Uma inuñk hinmani. Noq̄w nu umuy tutuwnaqw, uma sinmuy kwihkwisnani, uma p̄avakiwh̄tuy hin kwihkwisnaqey pan'i.

²⁰ Noq̄w pahsat pay puma tutsayay tatamhtat, put añki.

²¹ Pu pam pahpiynikañw, piw hakimuy lõmq̄muy n̄atupkomuy tuwa, hakiy Zebedeet tímuyatuyu, hakiy James-nikañw pu tupkoyat John p̄umuyu; puma nay Zebedeet amum p̄akihut añqw pakiwkañw, pakiwmaqtutsayay aw yuyku; noq̄w pam pumuy w̄añwayi.

²² Noq̄w pahsat pay puma p̄akihut nay enañ m̄atapt, put añki.

Jesus Teaches, Preaches, and Heals
(Lk 6.17-19)

²³ Noqw Jesus tutskwat-Galileet an ahsupoq waynumqe, tsotsvalkiyamuy an sinmuy tutuqaynatinuma; nihqe lomatuawit moñwtunatyat yuaataqat nuhtumi yuaatinumkañw, sinmuy amuhpa' sohsokmuy hihta akw õpuiwuyñqamuy, pu tũtuyyaqamuy qalapsintima.

²⁴ Noqw put ahpiy pam ahsupoq Syriat an nanaptiwa. Noqw puma sohsokmuy hihta tũyat akw õpuiwuyñqamuy, pu kãnavoti'yũñqamuy put aw tsamvanta, pu hakimuy nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwyũñqamuyu, pu homimitutuyyaqamuyu, pu amuhpa' qatãyũñqamuyu; noqw pam pumuy qalapsina.

²⁵ Noqw qaan'ewakw hintaqam sinom Galileet añqw put añk hinnumya, pu Decãpolis añq'õ, pu Jerusalem añq'õ, pu Judeat añq'õ, pu Jordan yupqõyñaq'õ.

5

The Sermon on the Mount

¹ Noqw pam qaan'ewakw hintaqamuy sinmuy amumi yõrikqe, tsomomiq wupqe, epeq qatuptuqw, put aw nãnatuwnyaaqam put aw õki.

² Noqw pam lavayhtiqe, pumuy tutuqaynativaqe, amumi pañqawu:

True Happiness
(Lk 6.20-23)

³ An okiw'unañway'yũñqam hahlayhpit epya; pi puma hapi õveqatsit ep moñwtunatyat himuy'yũñwa.

⁴ Pas an tsaykitaqam hahlayhpit epya; pi puma okyani.

⁵ An pasi'nañway'yũñqam pas hahlayhpit epya; pi puma tũwaqatsit makiway'yũñwini.

⁶ An suan hinwisniqey tuñlay'yũñqam, hak nõsiwhqat, pu kũyit hin tuñlay'taqat pan suan hinwisniqey tunatyawuyũñqam pas hahlayhpit epya; pi puma tunatyay aw yõrikyani.

⁷ An nun'okwat hahlayhpit epya; pi God pumuy õkwatuwni.

⁸ An suan unañway'yũñqam hahlayhpit epya; pi puma God aw yõrikyani.

⁹ An namivõhikit tumalay'yũñqam hahlayhpit epya; pi puma God tĩmatnihqey pan tũñwantiwyani.

¹⁰ An suan hinwisqey ep okiwsahsanwaqam hahlayhpit epya; pi puma hapi õveqatsit añqw moñwtunatyat himuy'yũñwa.

¹¹ Sinom inutsviy umumiq hĩhiñqaqwakahkañw, umuy okiwsahsanyakañw, sohsok hĩhihta qalolmat umuy atsãtotoynayaqw, uma hahlayhpit epyani.

¹² Uma hahlayhtote' pas hinhaqam hahlayyani; ispi uma õveqatsit ep qaan'ewakw ahsatit makiwyaniqee; pi pay puma Tutuyqawhqat lavay'aymuyatuy umupyeveyaqamuy pan okiwsasna.

Salt and Light
(Mr 9.50; Lk 14.34-35)

¹³ Uma hapi tũwaqatsit ep õñat anyũñwa. Nikañw pi õña suhuviwe', sen hihta akw piw suhutiwñi? Pi pam pãpu qa hihta ápiynihqe maspiwhq, sinom aw wukukuykuyani.

¹⁴ Uma hapi sinmuy amumi tãlat anyũñwa. Tsomoveq kitsõki wũnuhqã kurs hin tupkiltĩnwu.

15 Ya sen sinom wihqöhit úwíknaye', hihta sívut akw put kuhtayañwu? Qae. Puma put tsotsókpiyat epeq tsokayaqw, pam kíve yesqamuy sohsokmuy amumi talni'tañwu.

16 Noqw pan hapi uma sinmuy amumi talni'yuiñw; noqw puma umuhtut-malay lolmat aw fáyuñwe', òveqatsit ep Umunay pas hihtatotani.

Teaching about the Law

17 Uma qa yan inumi wúwayani: Pam ka tutavot piw Tutuyqawhقات lavay'aymuyatuy lavayiyamuy ayo yúkuniqe òviy pitu. Nu qa paniqiw òviy pitu; pi nu put aw antsanniqe òviy pitu.

18 Nu hapi umumi pas súañqawni: Pay tokpela, pu túwaqatsit nātoniqw, soon tutavot ep hihsay tsohkoku alóntini; soon sushihsey pey'taqá put añqw súlawhtini, pas añ ahsupoq tunatyaat aw antsaniwniqat aw pahsavoo.

19 Paniqiw hapi òviy hak haqam it tutavot ep hihta sushihsakwhoyat ayo yukut, pan tütutuqaynaqa òveqatsit añqw moñwtunatyat ep susqahimuniñqey pan túñwantiw; pu hak haqam put an hinmaqa pan tütutuqaynaqa hapi òveqatsit ep moñwtunatyat ep pas pávanniñqey pan túñwantiw.

20 Pas uma soon qa imuy tutavot tutuqaynaqamuy-nikañw pu Phari-see-sinmuy, pumuy amuhpenihqe pavan suan hinwisni. Uma qa panwise', pas soon òveqatsit ep moñwtunatyat aw yuñni.

Teaching about Anger

21 Uma nanaptaqw ura hisatsinom yan lavayhtoti: Um qa hakiy nñnani, kitota; pu hakiy nñnaqa hin yukuniwniqey aw unahinhtimantani, kitota.

22 Noqw nu' hapi umumi pañqawni: Hakiy sinoat hakiy ehpewi qa hihta ep qaanhitiqw, hak put ep itsívuiwtaqa hapi hin yukuniwniqey aw unahinhtimantani; pu hak sinoy pas qa hihtataqa nawus moñwtsovawtaqamuy amumi taviwmantani; pu hak haqam Um núanhimuu, hakiy aw kitahqa maskiveq qöhít sivihipit aqw unahinhtimantani.

23 Paniqiw òviy kurs um hom'oyvihkat ep uhkuwahtipuy kwusivat, ura uhsino ùmi hihta ep unañway'taqat u'ne',

24 Um pep uhkuwahtipuy mātapt, ahpiyinen, put amum namivöhikt, pu' pahsat awnen, uhkuwahtipuy távimantani.

25 Um uhpew'iwtaqat its amum namivöhikmantani, nāt amum aqwnikañwo; faq nāp hisat sen pam hakiy hin yukunañwuqat aw uñ mātapp, pam uñ solāwat aw noaqw, pam uñ sivivanani.

26 Nu umumi pas antsa pañqawni: Pas um soon pañqw yámakni, pas ason um hisat uhpöiy sohsok ep sive', pep pu' pañqw yámakni.

Teaching about Adultery

27 Uma nanaptaqw ura hisatsinom yan lavayhtoti: Um hakiy qa nāp uhhimuy qa kwañwáy'ni

28 Noqw nu' hapi umumi pañqawni: Wuhtit aw nuvö'tay'taqá hapi pay unañwpeq put kwañwáy'ñwu.

29 Noqw òviy kurs putvaqwat uhposi uñ qalomáhintsanqw um put hóroknat nahpiy túvani. Pay pi tatam uhposi súlawhti qw, um pankañw òveqatsit añqw moñwtunatyat aw pákini, hikis pi as um uhtokoy pasiwkañw qöhít sivihipit aqw túviwni.

30 Pu kurs putvaqwat uhma uñ qalomáhintsanqw, um put ayo tuke' nahpiy túvani. Pay pi tatam uhma súlawhti qw, um pankañw òveqatsit añqw

moñwtunatyat aw pákini, hikis pi as um uhtokoy pasiwkañw qõhit sivihpit aqw túviwni.

Teaching about Divorce
(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lk 16.18)

31 Pu ura piw pañqawwa: Nõmay mātapniqa pan tutuvenyukit put máqamantani.

32 Noqw nu' hapi umumi pañqawni: Hak wuhti tokoy qa hovalaqw, put koñaat put mātave', pay yoñayqatsit aw put mātapiñwu. Noqw hak tāqa put ámumtiqa pay tokot sokoptañwu.

Teaching about Vows

33 Pu uma piw nanaptaqw ura hisatsinom yan lavayhtoti: Um hihta lavayvasiwné', put qa atsátamantani; pu um Tutuyqawhqat aw lavayvasiwné', put anhtini, kitota.

34 Noqw nu hapi umumi pañqawni: Uma hihta lavayvasiwnaye' qa hihta akw put õqaltoynayani. Uma qa õveqatsit akw õqallavayhtotini, taq pam God moñw'atsvevaata.

35 Pu piw qa túwaqatsit akw'a, taq pam put wuwukpiata, pu piw qa Jerusalem akw'a, taq pam a'nõ Moñwit wuhkokitsokiata.

36 Piw um qa uhqõtöy akw uhlayviy pavan õqalat pasiwnamantani, taq um soon sükw hõmit qõtsatani, piw qõmvitani.

37 Nikañw uma pay Owi, kitotani, sen Qae. Nen uma hin lavayhtote' panhtotimantani. Taq õqallavayi Nukpanat ahpiy nõñanta.

Teaching about Revenge
(Lk 6.29-30)

38 Uma nanaptaqw ura hisatsinom yan lavayhtoti: Hak hakiy põsiyat túhote', nawus pam põsiy akw put ep aw ahoytamantani; pu hak hakiy tamayat túve', nawus tamay akw put ep aw ahoytamantani.

39 Noqw nu' hapi umumi pañqawni: Uma hakiy qalolmat aw qa rohomtotimantani; nikañw nāphaqawa putvaqwat uhtayway wuvahtaqw, pay um piw ayañqwat put aw namtõknamantani.

40 Pu kurs haqawa tutavot aw yankañw uhnapiy himtaqw, pay um piw aw uh'usimniy mātapiñwu.

41 Noqw kurs solāwa mõkiy uñ ikwiltöynat, um sükw tutskwatuwanit put ámumniqat uñ tusoq'ayataqw, um lõq tutskwatuwanit pahsave put ámumni.

42 Hak õmi hihta túviñtaqw um put máqamantani; pu hak õmi hihta nasimokahtaniqat um nasimokmaqani.

Love for Enemies
(Lk 6.27-28, 32-36)

43 Uma nanaptaqw ura yan lavayhtotiwa: Um uhsinosñway aw unañway'tani, pu um uhtuwqay aw qa suhtaq'ewni, kitota.

44 Noqw nu' hapi umumi pañqawni: Uma umuhtuwqamuy amumi unañway'yuñwni; umuy qalomásavitotaqamuy uma amumi lomalvayhtotimantani; umumi qa suhtaq'ewyaqamuy uma amumi lolmat hintsatskani; pu umuy qalomáhintsahsanyaqamuy, pu umuy okiwsahsanyaqamuy amuñem uma nāwakintotani.

45 Nen uma kurs pas antsa Umunay õveqatsit ep qátuhqat tímatni; pi pam añ qalõlõlmatuy-nikañw pu lõlõlmatuy amuñem tāwat yámaknañwu; pu súanyuñqamuy-nikañw pu qasuanuñqamuy amumi yoknañwu.

⁴⁶ Ispi uma umumi unañway'yuñqamuy-sa amumi unañway'yuñwe' ya uma hihta ahsati'yuñwini? Ya hikis pi moñwit eñem sívat òmalalwaqam qa panyuñwa?

⁴⁷ Pu kurs uma umuhsinomuy-sa amumi yuaatote' ya uma mimuy amuh-peniñqe hihta alòñòt hintsatskani? Ya hikis pi moñwit eñem sívat òmalalwaqam qa panyuñwa?

⁴⁸ Paniq̄w òviy uma pās pasiwyuñwini, òveqatsit ep Umuna pās pasiwtaqat pan'í.

6

Teaching about Charity

¹ Uma tunatyaltotini. Sinom umuy tsokanayaniqat uma qa tuñlay'kahkañw, hakiy hihta akw òkwatuwyamantani. Uma panyuñwe' Umunay òveqatsit ep qátuhqat ahpiy soon hihta ahsati'yuñwini.

² Uma navoti'yuñqw imuy pavansinmuy amuñaqw haqawat yantsatska: Himuwa hakiy hihta akw òkwatuwnik, añwu pay nāpyeve hakiy ayataqw, pam ahsavo tsotsvalkive, pu kihsonve put tunvotnañwu. Puma pay nawip'ew hintsatska; puma pay sinmuy amuñaqw tayawinpit tuñlay'yuñwa. Noq̄w uma qa amún hintsatskani. Taq nu umumi pas súañqawni: Puma pay ahsatiy òmahtota.

³⁻⁴ Uma qa panyuñwt nanauyve hihta kuwahtotimantani. Uma haqawa hakiy hihta akw òkwatuwnik hikis pas aw uh'unañway uhkwatsiy qa āawnani. Noq̄w Una sohsok hihta qamātaqpuveniñqat tuway'taqa pas nāp uñ nuhtutpik tuwat tayawnamantani.

Teaching about Prayer (Lk 11.2-4)

⁵ Pu um òveqatsit ep Unay aw nāwakne' imuy nawip'ew hinyuñqamuy qa amúntamantani; soq sinom pumuy amumi tāyuñwiniqat òviy puma tsotsvalkiva, pu kitpik tūtuyqava hoñkahkañw okiwlalwaniqey pas nānawakna. Nu umumi pas antsa pañqawni: Pay puma ahsatiy òmahtota.

⁶ Ason um tuwat nāwakne' haqami uh'ahpaviy aw pakit, nañk uhtat, pahsat um Unay qamātaqpuveniñqat aw nāwaknamantani; noq̄w Una sohsok hihta qamātaqpuveniñqat tuway'taqa uñ nuhtutpik hihta akw tayawnamantani.

⁷ Nikañw uma nānawakne', añ qatuptsiwni'yuñqamuy qa amún paysoq pūvut-sa yuaatotani; taq puma yan wūwantota: Itam qatsá' lavayhtotiqw, suyan pi God itamuy hu'wani.

⁸ Paniq̄w òviy uma pumuy qa amunyūñwini, pi pay Umuna umuy hihta haqni'yuñqw put navoti'tañwu nāt umuy aw qa tūviñtotaq'ò.

⁹ Noq̄w òviy uma yan nānawaknamantani: Itanaa, òveqatsit ep qátuhqa, nam uhnatñwani pas kapsi'tiwa.

¹⁰ Nam uhmoñwfunatyay aw pituu; nam uhtunatyā tūwaqatsit ep aniwhtii, òveqatsit ep hin aniwhtiqey pan'í.

¹¹ Um okiw pu' talòñvaqat ep itamuy itahtunòsmakiway huytani.

¹² Pu um okiw itahpöiy itamuhpiy ayo yúkuni, itam itamumi pöiwyuñqamuy amuhpiy put ayo yuk'wisqat pan'í.

¹³ Pu okiw um itamuy unaheppit qa añ tsāmi'mat, hakiy qalolmat añqw itamuy ayo òoyhtimani. Pi um hapi pas Mónwiniñqe òqalay'ta. Um-sa lolmat tālawñway'ta, sutsép-sa aqwhaqamii. Nam antani.

14 Pi hakim umuhpewi qaanhtotiqw, uma put ep pöhikyaqw, pep pu' òveqatsit ep Umuna tuwat umuhqaanhtipuy umuhpiy ayo yukut, umumi pöhikni.

15 Nikañw kurs uma pumuy amumi qa pöhikyaqw, pep pu' òveqatsit ep Umuna tuwat umumi qa pöhikni.

Teaching about Fasting

16 Pu òviy piw uma nānapwale', uma nawip'ew hinyuñqamuy qa amún hinyuñwni; taq puma qahahlayyaqey pan pitsánway'yuuñwنيqe òviy tayway nukushintsanyañwu; noq w sinom sohsoyam pumuy nānapwalaqat nanaptañwu. Nu umumi pas antsa pañqawni: Pay puma ahsatiy òmahtota.

17 Pu um'i, um napwale', uhqötöy wihkuyit akw lelwmantani, pu posi-mawaqtamantani.

18 Noq w pep pu' um napwalaqat sinom qa nanaptaq w, Una gamātaqpuvenihqa put navoti'tani; noq w Una sohsoq hihta gamātaqpuvenihqat tuway'taqa uñ nuhtutpik tayawnamantani.

Riches in Heaven

(Lk 12.33-34)

19 Uma yep qatsit ep nennem hihta qa kahaktañalalwani; yep kwahk-wahyam pu hihta sikañputañwuqa hihta hōwalañwu, pu uuyiñw hōtaye', hihta ūyyañwu.

20 Uma qa panyuñwt, òveqatsit ep nennem hihta kahaktañalalwani; pep kwahya pu hihta sikañputañwuqa hihta qa hōwalañwu, piw uuyiñw qa hōtayañwu, piw hihta qa ūyyañwu.

21 Pi hakiy kahakhimuat háqamniqw hakiy unañwaat piw pepniñwu.

The Light of the Body

(Lk 11.34-36)

22 Hakiy pōsiat hakiy aw talni'tañwu. Noq w òviy kurs hakiy pōsiat pasiw-taq w, pay tokoyat añ ahsupoq talni.

23 Nikañw kurs hakiy pōsiat qa pasiwtaq w pay tokoyat añ ahsupoq qatalni; noq w òviy kurs tāla uhsonvenihqa sūlawuq w, is uti pas qatālani.

God and Possessions

(Lk 16.13; 12.22-31)

24 Soon hak haqam lōqmuy mōñwituy amuñem tumalay'tani; ispi soon pam qa sukwat aw pay qa yan unañway'kañw sukwat-sa pas hahlayni; sen pay hihtawat-sa aw pas yuki'kañw pu sukwat pay qa himuni. Kurs hin uma kāhakiwuy òviy tumalay'kahkañw, piw God enem tumalay'yuuñwni.

25 Paniq w òviy nu umumi pañqawni: Uma hin yesniqey qa nānaphin wūwantotani, hihta nōñsaniqeyu, pu hihta hikwyaniqeyu, pu piw umuhtokoy éñem'i, hihta yuwsyaniqeyu. Puyaw hakiy qatsiat nōsiwhqat epnihqe qa pavan pas himuu? Pu hakiy tokoat yuwsit epnihqe qa pavan pas himuu?

26 Uma sūmawuy añ masay'yuuñqamuy amumi tāyuuñwni; puma qa ūyyañwu, piw qa hōqyañwu, piw hihta qa koyohtotañwu; noq w yanyuñq w òveqatsit ep Umuna pumuy nopni'ta. Noq w ya pam umuy pumuy amuhpenihqe qa pavan pas kahkawna?

27 Ya sen umuñaq w haqawa pan wūwantaqa hin nāwuñwnaniqey ñas'ew tuwi'ta?

28 Noq w hinoq w pas piw uma yuwsit òviy nānaphin wūwantota? Uma tutskwat añ sishut aw wūwayani, hin puma wuñw'iwwisqata. Puma qa tumalay'yuuñwa, piw qa tontotañwu.

²⁹ Noq̄w nu umumi pañqawni: Hikis pi Solomon sohsok hihta nukñwat yuwsikañw qa hihtawat it sihut an lomayuwsita.

³⁰ Yan hapi God tutskwava tusaqat lomayuwsina; pay pi pam hih-savo panyuñq'ö. Pu' pam as panyuñwt, qāvotiqw pay qōpōmiq maspiwni. Puyaw hinoq̄w tis pam umuy qa pas pavan yuwsinani, okiw uma öwituptsiwni'yuñqamu?

³¹ Paniq̄w öviy uma qa nānaphin wūwantotani pañqawkahkañwo: Sen itam hihta nōñsani? ya sen itam hihta hikwyani? ya sen itam hihta nāyuwsinayani? kitotani.

³² Pi pay sohsok it yantaqat qatuptsiwni'yuñqam tunatyawyuñwa. Pi öveqatsit ep Umuna umuy sohsok it hihta haqni'yuñqat pay navoti'ta.

³³ Nikañw uma mohti God moñwtunatyayat tunatyaltotimantani, pu suan hinwisniqeyu; noq̄w sohsoy i himu umumi enañ noiwni.

³⁴ Paniq̄w öviy uma pu' talōñvaqat ep qavomi hintaniqat ep qa nānaphin wūwantotani. Pay pi qāvoniqa hihta hintaniqat aw nāp tunatyaltimantaniq'ö. Pay pi uma pu' talōñvaqat ep hiniwhitiqat-sa aw tunatyaltotimantani.

7

Judging Others

(Lk 6.37-38, 41-42)

¹ Uma qa tūovelantotani, nen uma qa pantsaniwyani.

² Taq uma tūovelantote' pay piw pan pantsaniwyani; pu uma hihsa'haqam hakiy enem tuwantotaq̄w, pay piw pan umuñem tuwantiwmantani.

³ Hiya hinoq̄w um uhtupkoy posmiq hihta hihsaq tuway'kañw, pas nāp uhposeq lestavit pakiwtaqat aw qa unañwtavi'ta?

⁴ Noq̄w pantaq̄w um hin uhtupkoy aw pañqawni: Himu as nu uhposkiy hōroknani, kītani, susmataq̄pi uhposveq lestavi pakiwtaq'ö?

⁵ Um nawip'ew hinmaqa, um mohti uhposñaq̄w lestavit hōrokne', pahsat pu um suyan tālat taykañw, uhtupkoy poskiyat hōroknani.

⁶ Uma hihta God aw noiwhqat qa popkotuy amumi taviyamantani, taq ka puma umuy nūaye', tutkitotani; pu uma umuhpearl-tūkwaviy qa pitsōtimuy amutpipo tūvayani, taq ka puma put aw wukukuykuyani.

Ask, Seek, Knock

(Lk 11.9-13)

⁷ Uma hihta öviy tūviñtotani, nen uma put makiwyani; pu uma hihta hepyani, nen tutwani; pu uma pōññöykinayani, noq̄w umumi hōtsiltini.

⁸ Pi hak hihta öviy tūviñtaqa makiñwu; pu hihta hepq̄a tūwañwu; pu pōññöykinaraqat aw hōtsiltimantani.

⁹ Noq̄w kurs umuy haqawat tiat nay aw pōlaviktuviñtaq̄w ya sen pam put owat máqani?

¹⁰ Hal ya sen pam pākiwuy öviy tūviñtaq̄w soq̄ put tsūat máqani?

¹¹ Noq̄w kurs pay as uma qalomáhinkahkañw umuhtimuy hihta nukñwat huylalwaniqey tuwi'yuñq̄w, puyaw tis öveqatsit ep Umuna put aw tūviñtotaq̄muy hihta nukñwat huytani?

¹² Sinom umuy pāşyaniqat uma pan nānawakne' pay uma piw pan sinmuy pāşyamantani. Pi yan hapi Moses Tutuyqawhqat lavay'aymuyatuy amumum itamumi tutapta.

The Narrow Gate

(Lk 13.24)

¹³ Uma hihsa' qenit hōtsiwat añ yuñni. Taq mokiwuy aqw hōtsiwa wuhkoqni, pu aqw pōhu a'nō pūtsi; noqw kaysiwhqam pañsoq nātsamya.

¹⁴ Pi qatsit aw hōtsiwa hihsaq qéniniqw, pu aqw pōhu hihsaq pūtsiniqw, òviy hikiyom put tuway'numya.

A Tree and Its Fruit

(Lk 6.43-44)

¹⁵ Uma hakimuy Tutuyqawhqat lavay'aymatnihqey pan nātūwantotaqamuy ep tunatyaltotini. Taq haqawat pan atsáy'kahkañw umumi òkiwtani. Puma kanelmuy amún oki'w'unañway'yuñqey ankahkañw, kwēkwewhtuy amún tūhoyalayaniqey tunatyawyuñw.

¹⁶ Pay uma pumuy hintsakpiyamuy mātsi'yuñw. Ya sinom òvat yōñōtskit añqw mawyañwu? Sen nōnvospalat hihta kūtay'yuñqat añqw mawyañwu? Pay qa panta.

¹⁷ Noqw òviy haqam lomasipaltsoki nukñwat sipalay'vañwu; noqw pay qalomásipaltsoki qa nukñwat sipalay'vañwu.

¹⁸ Pas lomasipaltsoki soon hin'ewakw sipalay'vañwu; pu qalomásipaltsoki soon nukñwat sipalay'vañwu.

¹⁹ Qalomásipaltsoki qa nukñwat aniwnañwuqa tsaqniwe' qōhit aqw maspiwñwu.

²⁰ Pantaqw òviy uma pumuy aniwniyamuy akw pumuy mātsi'yuñw.

I Never Knew You

(Lk 13.25-27)

²¹ Qa sohsoyam inumi Tutuyqawhqa, Tutuyqawhqa, kitiwisqam òveqatsit ep Ina moñw'iwtaqat aw yuñni; pi òveqatsit ep Inay tunatyayat añ hinmaqa hapi pañso pákini.

²² Ason aw pituqw pep pu' kaysiwhqam inumi pañqawani: Tutuyqawhqa, Tutuyqawhqa, ya itam qa uhnatñwaniy aw yankahkañw uñem yuaaykuya? pu uhnatñwaniy aw yankahkañw nukpanhihikwsimuy nuhtuñaqw ipwaya? pu uhnatñwaniy aw yankahkañw nihtiwtat qatutmalat tumaltota?

²³ Pahsat pu nu amumi pas pañqawni: Nu qa hisat umuy tuwi'ta; huvam inuhipiy ahipiyaa, nukpantuwit hintsatskaqamu.

The Two House Builders

(Lk 6.47-49)

²⁴ Paniqw òviy haqawa ilavaiy aw tūqaykañw put an hinmaqa tāqat wuwni'taqat antaqat nu pañqawni. Pam owat atsve kīta.

²⁵ Noqw yokvaqw, wukomunva, pu hukvaqe kihut añ a'nō yēvanta; noqw pam qa sahpu, pam owat ep kīiwtage òviy'o.

²⁶ Pu haqawa ilavaiy aw tūqaykañw qaanhinmaqa hakiy qa wuwni'taqat antani. Pam hak pisave kīta.

²⁷ Noqw yokva, wukomunva, pu hukvaqe kihut añ a'nō yēvanta; noqw pam sahpu, nihqe pam kīhu qaan'ewakw kīqōti.

The Authority of Jesus

²⁸⁻²⁹ Noqw Jesus pas òqalat pasiwkañw, pan pumuy tutuqayna, tutavot tūtutuqaynayaqamuy qa amun'i. Noqw pam yan yuaataqe yukuqw, sinom put hin tutuqaynaqat ep aw kātayuñwa.

8

Jesus Makes a Leper Clean
(Mr 1.40-45; Lk 5.12-16)

1 Pu pam tsoñoñaq w hawhq, sinom qaan'ewakw hintaqam put añkya.

2 Noqw meh, hak tokoplelet tütuyhqa pituhqe, put aw naokiway'taqe aw pañqawu: Tutuyqawhqa, um suhtaq'ewnen soon nuy qa powatani.

3 Noqw Jesus put aw māvuyaltiqe aw toñokt pañqawu: Pay nu suhtaq'ewa; powaltii. Noqw pahsat pay put añ tokoplele sūlawhti.

4 Noqw Jesus put aw pañqawu: Um hapi qa hakiy aw haqam lavayhtini; pay um ahpiynen God awwat moñwit aw nāmahtaknani, nen Moses hin tutaptaq w um kuwahtiput God aw nōani. Um yan powaltiqey nuhtumi tuawi'tani.

Jesus Heals a Roman Officer's Servant
(Lk 7.1-10)

5 Noqw Jesus Capernaum aw pakiqw, hak solāwamuy amumi moñwi put aw pituhqe, put aw qa nātusitaqe,

6 Pañqawu: Tutuyqawhqa, ihoñviaya ikiy ep tuyhqatsq, put ahpā' qatāyuñqw, pam pas kānanvotkañw okiwhinta.

7 Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay nu aqwnen put qalaptsinani.

8 Noqw solāwamoñwi lavayhtiqe put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, soon pi um nuy yan'ewakwniqw ikiy aw papkini. Pay um panis lavayhtiqw, pay ihoñviaya qalaptuni.

9 Pi nu sukwat aw maqaptsi'kañw qatu. Noqw solāwam inumi piw maqaptsi'yuñwa. Noqw nu sukw aw, Yupa, kitaqw pam haqaminiñwu; pu sukwat aw, Pew'i, kitaqw pam inuminiñwu; pu ituwikiy aw, Yanhtii, kitaqw pam panhtiñwu.

10 Noqw Jesus put navotqe pas aw kātaytaqe put añkyaqamuy amumi pañqawu: Nu umumi paš antsa pañqawni: Pas nu qa haqam pas yan tuptsiwnit tuwa, hiki Israel-sinmuy amuhpee.

11 Noqw nu umumi pañqawni: Nāt kaysiwhqam hōpaqw, pu tavañqw ökini; nen Abraham, pu Isaac, pu Jacob, pumuy amumum öveqatsit ep tunösoñat aw yevvani.

12 Noqw ima as pašoq yuñniqam ihpo qatalpumi maspiwyani. Pep pu' tsaykitiwni, pu tama ñuritiwni.

13 Noqw Jesus solāwamoñwit aw pañqawu: Pay pi um aqwni. Pay um hin tuptsiwñq nam antaa. Noqw put hoñviayaat pay pahsatniqw qalaptu.

Jesus Heals Many People
(Mr 1.29-34; Lk 4.38-41)

14 Pu Jesus Peter kiyat aw pakiqw kurs put nōmayat yuat mukituyat akw tuyhqatsi.

15 Noqw Jesus put māyat aw toñokq, mukituya put mātavi; noqw wuhti qatuptuqe pumuy amumi unañwtavi.

16 Noqw tapkiqw, sinom kaysiwhqamuy nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwyuñqamuy put aw tsamvaya; noqw pam lavayiy akw sinmuy amuñaqw nukpanhihikwsimuy ipwa; nihqe sohsokmuy tütuyyaqamuy qalapsina.

17 Yan Tutuyqawhqa lavay'ayayat Esaias lavayiat aw antsaniwa, pam ura pañqawu: Pam itamuy hihta akw öpuiwyuñqat nāmi nahlaknakañw, itahtuyay ikwilta.

The Would-Be Followers of Jesus
(Lk 9.57-62)

18 Noq̄w Jesus sinmuy q̄aan'ewakw hintaqamuy put aw n̄öyakiwtaq̄w túwahq̄e, put aw n̄ánatuwnayaqamuy wuhkovatuphat yupq̄öymiyaniqat amumi pañqawu.

19 Noq̄w hak tutavot t̄ütutuqaynaqa Jesus aw p̄ituhq̄e put aw pañqawu: T̄ütutuqaynaqa, nu uñ haq̄aminiq̄w úmummantani.

20 Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Ima sisikahtayht haq̄e' q̄ölöy'yuñwa, noq̄w s̄úmauwuy añ masay'yuñqam totokpi'yuñwa; noq̄w nu' Sinot Tiat haq̄am iqt̄öy n̄āsuñwnaniq̄ey ñastaa.

21 Pu piw suhka put aw n̄ánatuwnaqa put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, um nuy nakwhanaq̄w, nu mohti inay amht, pu' uñkni.

22 Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Um inuñkni; ason pi so'pum pumuy amuñaq̄w so'pumuy amyani.

Jesus Calms a Storm (Mr 4.35-41; Lk 8.22-25)

23 Pu pam p̄ākihut aq̄w pakiq̄w, put aw n̄ánatuwnayaqam put añk aq̄w yuñā.

24 Noq̄w meh, wuhkovatuphat añq̄e' q̄aan'ewakw hukvaq̄e, pas qaöwihuhukq̄, öviy p̄ākihut p̄āhut hoñvantaqat akw n̄ömilti; noq̄w pantaq̄w Jesus p̄üwi.

25 Noq̄w put aw n̄ánatuwnayaqam put aw ökihq̄e, t̄ātaynayaq̄e aw pañqaq̄wa: Tutuyqawhqa, itamuy ayo öyaa; itam s̄úlawhtini.

26 Noq̄w pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoq̄w pas tsawini-wyuñwa, okiw uma öwituptsiwñi'yuñqamu? Pahsat pu pam wunuptut, h̄ühukañwtuy mēwa, pu p̄āhuta. Noq̄w wukosutmakma.

27 Noq̄w tuwat tahtaqt katayuñq̄e pañqaq̄wa: Ya sen i' hak himuniq̄w, öviy hikis pi h̄ühukañw, pu p̄āhu put hiñqawhqa anhtoti?

Jesus Heals Two Men with Demons (Mr 5.1-20; Lk 8.26-39)

28 Noq̄w pam wuhkovatuphat ayoq̄wat Gergese-sinmuy tutskwayamuy aw pituq̄w, pepeq hakim löyöm t̄āqatuy nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwtagamuy tuamaqölnaq̄w ȳamakq̄e, put ahsawwa; hakim nuhtsel'ewayomniq̄w, öviy soon hak pañq̄e' hinnumi.

29 Noq̄w meh, puma a'nö töqtique pañqawu: Ya um itamuy hinhtiniqat n̄āwakna Jesus, um God Táita? Ya um n̄āt aw qa pituq̄w pay itamuy okiwsaniq̄e öviy pitu?

30 Noq̄w pep pumuy amuñaq̄w ȳāp pitsötim wukotonawtaqam n̄önova.

31 Noq̄w öviy nukpanhihikwsim put aw ö'qalyaq̄e pañqaq̄wa: Kurs um itamuy ipwe', itamuy pitsötimuy amumi yuñniqat itamuy nakwhanani.

32 Noq̄w pam amumi pañqawu: Yúpave. Noq̄w puma n̄öñakq̄e, pitsötimuy amumi yuñā. Noq̄w sohsoyam pitsötim tuhpelat añ p̄āmiq a'nö yuhtukq̄e, p̄āmiq p̄āöysoa.

33 Noq̄w pumuy nopni'yuñqam watq̄aq̄e, k̄imiyaq̄e, hin hiniwhitiqat lavayhta, pu ima hakim nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwtagam hin hinhtiqata.

34 Noq̄w sohsoyam pep kitsókit ep ki'yuñqam pañq̄w Jesus ahsawwawisa; nihq̄e put tutwaq̄e pay pam pumuy tutskwayamuy añq̄w ahpiyniqat put aw ö'qalya.

9

*Jesus Heals a Paralyzed Man**(Mr 2.1-12; Lk 5.17-26)*

¹ Pu Jesus pākihut aq̄w pakit, wuhkovatuphat yámakq̄e, nāp kitsókiy aw pitu.

² Noq̄w meh, hakim hakiy ahp̄a' qataytaqat tūtuyhqat ahp̄at añ wáōkiwtaqat Jesus aw wikvaya. Noq̄w pam pumuy qap̄ēvewniyamuy amumi túwahq̄e, it tūtuyhqat aw pañqawu: Itii, um qa hin unañway'tani; pay uhqaanhtipu uhpiy ayo yukiwa.

³ Noq̄w hakim tutavot tūtutuqaynayaqam pep yesqam unañwpeq pañqawu: I' t̄aqa God aq̄w hiñqawu.

⁴ Noq̄w Jesus pumuy wuwniyamuy m̄atsi'taqe amumi pañqawu: Ya uma hinoq̄w umuh'unañwpeq qalomáuwantota?

⁵ Ya hinwat lavayhtiniq̄w qa pas pas hinta? sen Uhqaanhtipu uhpiy ayo yukiwa, kitaniq̄ō'? sen Wunuptut, nakwsuu, kitaniq̄ō'?

⁶ Noq̄w pay pi nu' Sinot Tiat yep qatsit ep hakiy ahp̄i qaanhtipuyat ayo yúkuniq̄ey aw ōqalat pasiwtaqat uma it akw nanaptani-pu pam it hakiy ahp̄a' qataytaqat aw pañqawu: Wunuptut, uh'ahpay kwusut, um nímani.

⁷ Noq̄w pam wunuptut, kiy aw'i.

⁸ Noq̄w kaysiwhqam sinom put aw t̄ayunq̄e, God pas hihtatota, pam hakiy sinot pas panhaqam ōqalat máqahqat ep'e.

*Jesus Calls Matthew**(Mr 2.13-17; Lk 5.27-32)*

⁹ Noq̄w Jesus pañq̄w ahpiynihq̄e, hakiy t̄aqat Matthew yan m̄atsiwhqat haqam moñwit eñem sivat ōmalalwaqat ep qatuq̄w tuwa; nihq̄e put aw pañqawu: Um inuñkni. Noq̄w pam wunuptut put anki.

¹⁰ Noq̄w ahpiy pantaq̄w, Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumum Matthewt Kiyat ep ōkihq̄e, pep tunōsvoñat aw yesq̄, kaysiwhqam moñwit eñem sivat ōmalalwaqam-niq̄w pu qaanhinwisqam pañso ōkihq̄e, pumuy amumum put aw yesva.

¹¹ Noq̄w Pharisee-sinom put aw t̄atayyaq̄e, put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Noq̄w umuy tutuqaynaqa hinoq̄w moñwit eñem sivat ōmalalwaqamuy-nikañw, pu qaanhinwisqamuy amumum t̄umoyta?

¹² Noq̄w Jesus put navotq̄e, pumuy amumi pañqawu: Pay añ qahinyunqam t̄uhikat qa haqni'yunwa; nawus pi t̄utuyyaqam put haqni'yunwa.

¹³ Uma yanq̄w ahpiyye', tutuvenit añ pupriye', pahsat pu it lavayyukit m̄amatsyani: Uma t̄uookwatuwyaniqat nu put tunlay'ta; noq̄w uma soq hom'oyit-sa inumi noaya, it'a. Pi nu añ súanhinwisqamuy qa pumuy wánwayniq̄e ōviy pitu; pi nu imuy qaanhinwisqamuy nāp tunatyay añq̄w lasyaniqat aw wánwayniq̄w ōviy pitu.

*The Question about Fasting**(Mr 2.18-22; Lk 5.33-39)*

¹⁴ Pahsat pu John aw nánatuwnayaqam Jesus aw ōkihq̄e aw pañqawu: Itam-niq̄w pu Pharisee-sinom piép nānapwalañwu. Noq̄w ya hintaq̄w ōviy ūmi nánatuwnayaqam qa pantsatska?

¹⁵ Noq̄w Jesus pumuy amumi pañqawu: Ya sen haqam mō'wit ep sinoi-wyunqam mōōnañwuy pumuy amumumniq̄w napwalni'yunwani? Nikañw pay ason hisat aw pituq̄w, mōōnañw pumuy nawhkiwani; noq̄w pep pu' puma nānapwalani.

16 Qa hak sino puhutsatsakwmötsaput yewaskwit aw pihtaknañwu. Ispi hak panhtiḡw, put ep pihtakqa yuwsit añḡw tsikḡ, pu' pas pāpu wuko-prokñwu.

17 Piw qa haḡ pi hak pukawikorot sakwíwmaqat añ puhuovavalat kuhkuya; pi hakiy panhtiḡw, ovavala péke' wiwkorot patomnani, nen añḡw kūyiwtaqa wehemhtini, noḡw wiwkorot sakwitotini. Pi puma puhuovavalat puhuwiwkorot añ kukyañwu; noḡw pam qa hinhtiñwu.

The Official's Daughter and the Woman who Touched Jesus' Cloak
(Mr 5.21-43; Lk 8.40-56)

18 Noḡw nāt pam pumuy amumi yan yuaataḡw, meh, hak moñwi pítuhqe, Jesus aw naokiwtat, aw pañḡawu: Okiw iti māna nāt pas pu' mōki. Noḡw um as awnen, aw uhmay akw toñokḡ pam ahoy tātayni.

19 Noḡw Jesus wunuptut put añki, pu put aw nānatuwnayaqamu.

20 Noḡw pam aḡwniḡw, hak wuhti pakwt lōḡ sihkay'taqat yahsañwuy añ uñway qa huruhtaḡey akw tūtuyhqa put ahkwayñaḡw aw pítuhqe, yuwsiyat galawñwayat aw toño,

21 Pam unañwpeq pañḡawhqe ðviy'o: Nas'ew pi nu as yuwsiyat aw tónoke', pay soon qa qaluptuni.

22 Noḡw pam panhtiḡw, Jesus namtōkt, put túwahqe aw pañḡawu: Itii, pay um ḡahin unañway'tani; pay uhḡapevewni uñ ḡalapsina. Noḡw pahsat pay wuhti ḡalaptu.

23 Pu Jesus moñwit kiyat aw pákihqe, lēlenyaqamuy pu kaysiwhḡamuy sinmuy pep saātotaqamuy amumi yórikqe,

24 Pañḡawu: Huvam ayoyaay! Pay māna qa mōki, pi pūwi. Noḡw puma put aw tutsiḡwtsuyhti.

25 Pu ðviy pam sinmuy pañḡw nõnaknat, ahpami pákihqe, mānat māyat ñuaḡw, pam ḡatuptu.

26 Noḡw pam pep paniwhtiqa put tutskwat añ ahsupoḡ yuaatiwa.

Jesus Heals Two Blind Men

27 Noḡw Jesus pañḡw ahpiyniḡw, hakim lōyōm ḡapostalḡam put añk tsa'timaḡe pañḡawma: David tiata, okiw itamuy ðkwatuwaa!

28 Noḡw pam kīmi pakiḡw, ḡapostalḡam put aw pitu. Noḡw Jesus pumuy amumi pañḡawu: Ya nuy panhtiniḡey tuwi'taqat uma tuptsiswa? Noḡw puma put aw pañḡawu: Owi Tutuyḡawhḡa.

29 Pahsat pu pam pōsiyamuy aw toño pañḡawkañwo: Pay uma hinḡaḡam ḡapēvewnaḡat pan umuñem hintani.

30 Noḡw pumuy pōsiam tālawva; noḡw Jesus pumuy pás mēwaḡe pañḡawu: Uma hapi tunatyaltiḡw, qa hak it navotni.

31 Noḡw tuwat soḡ puma pañḡw ahpiynihqe, pam pumuy pantsanḡat put tutskwat añ ahsupoḡ kúrukna.

Jesus Heals a Dumb Man

32 Noḡw pumuy pañḡw yámaktoḡw, meh, hakim hakiy ḡayuáataḡat nukpanhikwsit akw tuyḡawiḡtaḡat Jesus aw wikvaya.

33 Noḡw nukpanhikwsit put añḡw ayo tūviwhḡ, ḡayuáataḡa yuaayku. Noḡw sinom suhpantaḡam kātayuñḡe pañḡaḡwa: Pas qa hisat Israel-sinmuy amuhpe yan hiniwhtiḡw hak aw yori, kitota.

34 Noḡw tuwat Pharisee-sinom pañḡaḡwa: Pam nukpanhikwsimuy moñwiyamuy aw yankañw, nukpanhikwsimuy ipwanta.

Jesus Has Pity for the People

³⁵ Noqw Jesus pañ wuhkokitsokit añ-nikañw pu pay kitsókit añ nakwsuqe pumuy tsotsvalkiyamuy añ pumuy tutuqaynatinuma; pu moñwtunatyat añ-piy lomatuawit yuaatinuma; pu sinmuy amuhpa' sohsokmuy tütuyyaqamuy qalapsintinuma, pu sohsok hihta akw õpuiwuyñqamuyu.

³⁶ Nihqe pam kaysiwhqamuy sinmuy amumi yórikqe pumuy ökwatuwa, mañwúwuyñqw õviy'o, pas kanelmuy amumi qa hak tunatyawtaqw puma ahtsawaliwuyñwa.

³⁷ Pahsat pu pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Pas hapi as üyi qaan'ewakw tukwsiwta, noqw tsovalayaniqam híkiyomu.

³⁸ Oviy uma üyi'taqat aw nánawaknaqw, pam hakimuy üyi aw ayatani.

10

The Twelve Apostles

(Mr 3.13-19; Lk 6.12-16)

¹ Pu pam pakwt löq sihkay'taqamuy put aw nánatuwnayaqamuy wánwayhqe, pumuy tuyoy'e'wakw híhikwsimuy amumi öqalat huyta, pumuy nuhtuñaqw ipwanwisniqat õviy'o; pu sohsokmuy hihta akw tütuyyaqamuy, pu õpuiwuyñqamuy qalapsintiwiñiqat aw pumuy öqalmaqa.

² Noqw pakwt löq sihkay'taqam ayaiwuyñqam yan mätsiwywa: I' mohti'maqa Simon, Peter yan piw túñwantiwñqa, noqw pu put tupkoat Andrew; pu Zebedeet tiat James-niqw pu tupkoat John;

³ Pu Philip-niqw, pu Bartholomew, pu Thomas-niqw, pu moñwit eñem sívat ömalawñqa Matthew; pu Alphaeus tiat James-niqw, pu Lebbaeus, hak Thaddaeus yan piw mätsiwhqa;

⁴ Pu Simon sinomuy amuñem qa nātusi'taqa-niqw, pu Judas Iscariot, momñwituy amumi Jesus mätapñqa.

The Mission of the Twelve

(Mr 6.7-13; Lk 9.1-6)

⁵ Noqw Jesus imuy pakwt löq sihkay'taqamuy ayataqe, amumi tutaptaqe pañqawu: Uma hapi imuy qa-Jew-sinmuy qa amuhpa'yani; pu Samariat ep sinmuy kitsókiyamuy qa haqamiwat aw yuñni.

⁶ Uma qa pañyat, Israel-sinmuy amuhpa'yani. Taq okiw puma kanelmuy amún haqami hiniwhtoti.

⁷ Pu uma añqe'ye', yan yuaatinumyani: Oveqatsit añqw moñwtunatyat aw pitsíwiwta, kitotani.

⁸ Uma tütayyaqamuy qalapsintiwiñni; tokoplelet tütuyyaqamuy powati-wisni; so'pumuy tätaynatíwiñni; nuhtuñaqw nukpanhíhikwsimuy ipwan-wisni. Uma hapi öqalat paysoq makiwya; õviy uma pan piw paysoq tůvaañwantiwiñni.

⁹ Uma palasivat, qótsásivat, pu sikavalasivat qa sivamokyuñwni.

¹⁰ Piw qa tukput maskay'wisni; piw qa löq napnay'wisni, piw qa tótsita, piw qa natóñpita. Pay tumal'aya nõsniqey ahsatañwu.

¹¹ Pu uma haqami wuhkokitsokimi, sen pay kitsókimi yuñe', hak pep kaptsitiwhqat tůviñtotamantani. Nen uma hisat pañqw ahpiyyaniqey pahsavo pep yesmantani.

¹² Pu uma haqami kīmi yuñe', amumi pañqaqwamantani: Uma kwakwhat yesni.

13 Pu kurs pep kīvit pay umuhkwakwhay hihkay'yuñqw, umuhkwakwha pep hūrstimantani. Pu kurs pay puma put qa hihkay'yuñqw, pay umuhkwakwha umumi ahoy pītumantani.

14 Pu hakim umuy qa pās o'yat, piw umuhlavayiy qa aw tūqayyuñqw, uma pañqw kīñaqw añqw ahpiyye', umuhkukuy añ qōat ayo tsatswiyamantani.

15 Nu umumi pas antsa pañqawni: Hisat hin yukiltiniqat aw pituqw, imuy umuy qa pās o'yaqamuy amuñem pas is óhini. Puma Sodom-nikañw pu Gomorrhat ep sinmuy amuhpenihqe pas pavan amuñem nuhtsel'ewayhtini.

Coming Persecutions
(Mr 13.9-13; Lk 12.12-17)

16 Nu' hapi umuy añhqe ayatani. Noqw uma kanelmuy amún hakimuy kwēkwewhtuy amunyūñqamuy amuhpa' hinnumyani. Oviy uma tsūtsu'tuy amún qaūunatni, pu hōwihtuy amún ñasta nukpanay'yuñwini.

17 Nikañw uma tunatyawkahkañw hinnumyani. Taq sinom moñwtsovawtaqamuy amumi umuy tsamvayani; nen tsotsvalkiy añ umuy a'nō wuvahtotani.

18 Pu uma inutsviy momñwituy-nikañw pu pas susmomñwituy amumi tsamvaniwyani. Nen uma pumuy amumi nuy tuawi'yuñwini, pu qa-Jew-sinmuy amumii.

19 Nikañw ason puma umuy nuhtumi mātapyaqw, uma hin hihta yuaaykuyaniqey qa wuwanvisoqtotini. Pay ason uma hihta yuaaykuyaniqa pep umumi noiwmantani.

20 Pi qa uma yuaatotani. Pi òveqatsit ep Umunay Hikwsiat umupqōlpa yuaatani.

21 Pu nātupkomuy amuñaqw suhka sukwat mokiwyuy aw nóamantani; pu naat tiy pay piw pantsanni. Pu timat nay, pu yuy, pumuy amuhpewhtote', pumuy mokiwyuy aw pitsinayamantani.

22 Pu sinom sohsoyam umumi qasuhtaq'ewyani, uma isinomniqw òviy'o. Nikañw ason so'ñwamiq añ kuytaqa hapi ayo yámakiwtamantani.

23 Nikañw ason puma yep it kitsókit ep umuy okiwsahsanyaqw, uma haqamiwat aw watqani. Pi nu umumi pas antsa pañqawni: Soon nāt uma Israel-sinmuy kitsókiyamuy añ ahsupoq kūkuyvaqw, pay nu' Sinot Tiat pītuni.

24 Pay tutuqayhqa put tutuqaynaqat epnihqe qa pavan pasniñwu. Pu piw hoñviaya moñwiyy epnihqe qa pavan pasniñwu.

25 Pay tutuqayhqa put tutuqaynaqat ante', pay pam put ep tsuyakmantani, pu hoñviaya piw moñwiyy an'í. Noqw kurs sinom ki'taqat Beelzebub yan tuñwáye', pay kurs pi hin tis puma sinomuyatuy qa pan túñwantotani.

Whom to Fear
(Lk 12.2-7)

26 Noqw òviy uma pumuy qa mamqasyani. Pi qa himu āmiwtaqa qa mātaktini; pu qa himu tupkiwtaqa qa nanaptiwini.

27 Nu hihta qatulpuve umumi lavayhtiwhq, uma put tālat ep yuaaykuyamantani. Pu himu umuhnaqvmiq lavayhtiwhq, uma kits'oñaqw put tsa'lalwani.

28 Uma sinmuy qa mamqasyani. Puma pi hakiy tokoyat-sa nīnayaniqey aw òqalay'yuñwa; nikañw kurs hin hakiy hikwsiyat nīnayani. Uma qa panyuñwt, God mamqasyani. Pam pi hakiy tokoyat pu hikwsiyat sivihpit qōhit akw hovalaniqey aw òqalay'ta.

²⁹ Puyaw qa lōyōm kwevewhyat sūkw palavotōnat ōviy huyiwñwu? Noqw qa himuwa puma Umunay qa tunatyayat ahpiy tutskwami posñwu.

³⁰ Noqw hikis pi umuhqōtōva umuhhōmi sohsoy pohtoylaniwta.

³¹ Paniqw ōviy uma qa tsawiniwuyñwani. Umuna umuy kaysiwhqamuy kwekwéwewhyamuy amuhpenihqe pas kahkawna.

Confessing Christ before Men

(Lk 12.8-9)

³² Hak haqam isinonihqey nuhtumi pañqawhq, nu piw tuwat put isinoynihqat ōveqatsit ep Inay aw pañqawni.

³³ Nikañw hak haqam qa isinonihqey nuhtumi pañqawhq, nu piw tuwat put qa isinoynihqat ōveqatsit ep Inay aw pañqawni.

Not Peace, but a Sword

(Lk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Uma qa inumi yan wūwantotani: Pam ka sinmuy qa hin unañwat yesniqat amuñem yūkuniqe ōviy pitu. Qae. Nu qa paniqw pitu. Pi sinom inutsviy nātsikyani.

³⁵ Pi nu tāqat nay ehpewtaniqe pitu, pu māna yuy ehpewii, pu mō'wi kōñay yuyat ehpewhtiniqat ōviy'o.

³⁶ Pu hak pas nāp sinomuy tuwqamuy'vani.

³⁷ Inumi unañway'taqey lalvaykañw, nay pu yuy pumuy amumi pas unañway'taqā pay nawus qa isinoni. Pu inumi unañway'taqey lalvaykañw, timuy amumi pas unañway'taqā hapi pay nawus qa isinoni.

³⁸ Pu nahoylehtsit qa kwusut, pu qa inuñknihqā hapi pay nawus qa isinoni.

³⁹ Qatsiy kahkawnaqa put kwayhni. Pu inuñem tunatyat ep qatsiy kwayhqa put túwani.

Rewards

(Mr 9.41)

⁴⁰ Umuy pās óyahqa hapi nuy pās távini; pu nuy pās távihqa hapi Inay nuy añqw távihqat pās távini.

⁴¹ Kurs Tutuyqawhqat lavay'ayaat hakiy aw pituqw, pam Tutuyqawhqat tunatyayat ōviy put pās tave', pam lavay'ayat amum hihta ahsatiyat makiwani. Noqw kurs sino súantaqa hakiy aw pituqw, pam put súanmaqat ōviy put pās tave', pam put amum hihta makiwani.

⁴² Noqw kurs imuy inumi puhutuptsiwñi'yunqam haqawa hakiy aw kuyhtuviñtaqw, pam inumi tutuqayhq paniqw put kuyne', pas soon qa ahsatiy makiwani.

11

The Messengers from John the Baptist

(Lk 7.18-35)

¹ Pu Jesus pakwt lōq sihkay'taqamuy put aw nánatuwnayaqamuy amumi tutaplawhqe yukut, pu kitsókinawit sinmuy tutuqaynakañw amumi yuaataniqe ōviy pañqw nakwsu.

² Noqw John sivikive pakiwkañw, Christ hintsakpiyat navotqe, pam lōqmuy put aw nánatuwnayaqamuy Jesus aw ayata.

³ Noqw puma Jesus aw pañqawu: Ya um hak Tutuyqawhqat lavay'ayaat pas pávannihqa hisat pítuniqua? Sen pi itam nāto hakiy pas sukwat nuhtayyuñwani.

⁴ Noqw Jesus lavayhtiqe, pumuy amumi pañqawu: Uma ahpiynen, hihta navotqey, pu aw yórikqey put John āawnani.

⁵ Qapostalyaqam pōsiy tālawnaya; pu tutuhapt nankwusa; tokoplelet tūtuyyaqam powatoti; pu nanaqsōpt nanapta; so'pum ahoy tātayya; añ òokiyyaqam lomatuawit nanapta.

⁶ Noqw i' hak inuhpe qa unañwmokqa hapi hahlayhpit ep'e.

⁷ Noqw pumuy ahpiyniqw, Jesus sinmuy amumi John yuaataqe pañqawu: Ya uma qayēsiwhpumihaqami hihta aw kuyvawisa? Sen pāqavit hūkañwuy akw wayayataqat awi'?

⁸ Noqw ya uma hihta aw kuyvawisa, sen hakiy lomayuwsi'taqat awi'? Meh, pi lomayuwsi'yuñqam momñwituy kīkiyamuy añ yēse.

⁹ Noqw ya uma hihta aw kuyvawisa? Sen pi Tutuyqawhقات lavay'ayayat awi'? Ōwi, nu umumi pañqawni: Pam Tutuyqawhقات lavay'ayayat epnihqe pas pāvani.

¹⁰ Pi it hapi tutuveni lavayhtiqe pañqawu: Meh, nu hapi upyeve ituaw'ayay ayatani; noqw pam uhsavo uñ háqe'niqat añ qenitani, yan'i.

¹¹ Nu umumi pas antsa pañqawni: Pas qa haqam momoymuy amuh-piy tūhtiyaaqamuy amuñaqw John kūyit akw tūtuvoylalawhقات epnihqe pas pāvannihqa wunuptu. Noqw pay as pi pantaqaw, òveqatsit añqw moñwtunatyat ep sushin'ewaynihqa put epnihqe pas pāvani.

¹² Noqw kūyit akw tūtuvoylalawhقات John hintsaktivaqat añqw pew pahsavo sinom òveqatsit añqw moñwtunatyat nānaqaslalwa; noqw a'nōyaqam òqalay akw put tuyqawwanta.

¹³ Pi sohsoyam Tutuyqawhقات lavay'ayamat-niqw pu tutavo John aw pah-savo hin hintaniqat yuaatota.

¹⁴ Noqw uma nānakwhaniqw, i' hapi Elias, ura hak pituniqa.

¹⁵ Tuqayvastotaa. Pi uma naqvuy'yuñwa.

¹⁶ Noqw ya sen nu pu' qatsivapsiwyuñqamuy hihta enañ namimahtak-nani? Puma tsātsakwmuy kihsonve yesqamuy amunyuñwa. Puma suñwámuy amumi pañqaqwa:

¹⁷ Itam umumi lēlenyaqw, uma qa tīva; itam umumi tsaykitaqw, uma qa tsayku.

¹⁸ Oviy pi John pítuhqe qa tūmoykañw, piw qa hīhikq, puma pañqaqwa: Pam nukpanhikwsit akw tuyqawiwa, kitota.

¹⁹ Noqw nu' Sinot Tiat pítuhqe tūmoykañw, pu hīhikq, puma piw pañqaqwa: Is uti hunuka, wine pas qa òyñwu, moñwit eñem sīvat òmalalwaaqamuy-nikañw pu qaanhinwisqamuy kwātsiamu, kitota. Noqw pay God unañwtalwuwniat aniwniy akw sūantaqey mahtakni'ta.

The Unbelieving Towns (Lk 10.13-15)

²⁰ Ura Jesus kitsókinawit suswuhaq kātataypit tumalta. Noqw as pi panhtiqw, pañ sinom nāp tunatyay añqw qa hin lasyaniqey pan unañwtoti. Noqw òviy pam pumuy qòhqòytiva,

²¹⁻²² Nihqe pañqawu: Is ohi, úmaa, Chorazin ep sínomu! Is ohi úmaa, Bethsaidat ep sínomu! Taq nu as umuhpa' qatsá' kātataypit tumaltaqw uma nāp umuhtunatyay añqw qa lasya. Nu umumi pañqawni: Hisat hin yukiltiniqat aw pituqw, umuñem pas is óhini! Pep pu' imuy Tyre ep sinmuy amuñem-nikañw pu Sidon ep sinmuy amuñem umuhpenihqe pay soon pas nuhtsel'ewayni. Pi nu as pumuy amuhpa' hisat kātataypit tumaltaqw, puma soon qa anahaat yūyaht, qòhtsapsomova yesvani; pan puma namtahnayani nāp tunatyay añqw lasyaniqeyu.

²³ Noq̄w úmaa, Capernaum ep sínomu, ya uma òmiq nātsok̄aya? Uma nāt maskimiḡ maspiwyani. Taḡ nu as q̄atsá' k̄atatayh̄pit umuhpa' tumaltaq̄w, uma qā tuptsiwya. Noq̄w kurs as nu Sodom-kitsók̄it ep pan tumaltaq̄w, puma inumi tuptsiwyaniq̄w, kitsók̄iam nāt pewhaq̄ami pahsavo wúnuni.

²⁴ Noq̄w nu umumi pañq̄awni: Hisat hin yukiltiniḡat aw pituq̄w, pep pu' Sodom ep sinmuy amuñem umuhpenihq̄e pay soon pas nuhtsel'ewayni.

Come to Me and Rest
(Lk 10.21-22)

²⁵ Ep pu' Jesus lavayhtiq̄e pañq̄awu: Kwakwhay Inaa, òveqatsit aw-nikañw pu tūwaqatsit aw Tutuyq̄awhqa. Kwakwhat pi um iit yantaq̄at añ wuwni'yunq̄amuy, pu qāūnatuy amumi tupki'kañw, titipostuy amunyuñq̄amuy amumi put mahtakna.

²⁶ Pantani, Inaa, pam hapi uñniḡw súanta.

²⁷ Sohsoy himu Inay añq̄w inumi noiwa. Noq̄w hakiy God Tíyatnihq̄at qā hak navoti'ta, pas Náat-saa; piw qā hak Naat hákiyinihq̄at navoti'ta, pas nu' put Tiat-saa, pu Tiat hakiy aw put mahtaktaniḡw pam piwu.

²⁸ Huvam sohsoyam pew inumiyaa, uma añ hihta akw maq̄soni'yunq̄amu, pu putuiwyunq̄amu; neh uma inumi yankahkañw nānasuñwnayani.

²⁹ Uma itumalsuñwamatniwh̄tote', inuhpiy tuwi'vayani; pi nu nānakwhani'kañw, okiw'unañway'ta. Nen uma umu'nañwpeq̄ uyiwal̄totini.

³⁰ Pi itumalñòñ̄opi qā anahaa, pu iikwilni umuñem qā pútuni.

12

The Question about the Sabbath
(Mr 2.23-28; Lk 6.1-5)

¹ Noq̄w Jesus nasuñwintalòñ̄nit ep sòhòvos'uyit añ yámakto; noq̄w put aw nānatuwnayaq̄am tsòñso'q̄e talayat mawtiwiskahkañw put nònoptiwisa.

² Noq̄w Pharisee-sinom amumi yórikyaq̄e, Jesus aw pañq̄aq̄wa: Meh, ūmi nānatuwnayaq̄am nasuñwintalòñ̄nit ep hihta mewniwtaq̄at hintsatska.

³ Noq̄w pam amumi pañq̄awu: Ya ura David suñwámuy amumum tsòñmokq̄e hinhtiḡw uma put añ qā tuñwáya?

⁴ Ura pam Tutuyq̄awh̄q̄at kíyat aw pákihq̄e pòlavikit God aw noiwh̄q̄at sowa. Ura soon nāp hak put añq̄w nòsh̄wu, pas God awwat momñwit-saa.

⁵ Hal ya uma tutavot añ it qā tuñwáya, ura God awwat momñwit put kíyat ep nasuñwintalòñ̄nit qā hihtatotat pay qā hinhtoti?

⁶ Noq̄w nu umumi pañq̄awni: Suhka Tutuyq̄awh̄q̄at kíyat epnihq̄e pas pávannihqa yep'e.

⁷ Ura yan pey'ta: Uma tūookwatuwyaniḡat nu put tuñlay'ta; noq̄w uma soq̄ hom'oyit-sa inumi noaya, yan'i. Noq̄w kurs uma put māmatsye', soon hakimuy qā hihta ep qaanhtotiḡamuy tukopnayani.

⁸ Pi nu' Sinot Tiat hikis pi nasuñwintalòñ̄nit aw moñwi.

The Man with a Crippled Hand
(Mr 3.1-6; Lk 6.6-11)

⁹ Pu pam pañq̄w ahpiyinihq̄e, pumuy tsotsvalkiyamuy aw paki.

¹⁰ Noq̄w meh, hak t̄aqa lakput may'taqa pep nuhtuma. Noq̄w momñwit hihta ep put nēveltoyanyaniḡe òviy put tūviñtotaḡe aw pañq̄aq̄wa: Ya pay hak nasuñwintalòñ̄nit ep hakiy q̄alaptsinaniḡw pam súanta? kitota.

11 Noq̄w pam pumuy amumi pañqawu: Kurs haq̄awa umuñaqw sūk̄w kanelvokoy'taqw, pam nasuñwintalōñnit ep haq̄ami hōtsit aq̄w posq̄, ya pam put qa pañq̄w hōrok̄nani?

12 Noq̄w puyaw sino kanēlot ep̄nihq̄e qa pas himuu? Paniq̄w òviy hak nasuñwintalōñnit añ lolmat hintsakniq̄w pam sūanta.

13 Pahsat pu pam t̄aqat aw pañqawu: Uhm̄ay tsihkwaa! Noq̄w pam put tsihkwa; noq̄w pam ayañq̄wat māyat an pās powalti.

14 Pahsat pu Pharisee-sinom añq̄w ahpiyyaq̄e, hin as put nīnayaniq̄ey ankiwakw yuaatota.

God's Chosen Servant

15 Noq̄w pay Jesus put navoti'taq̄e pañq̄w ahpiy'ò. Noq̄w q̄aan'ewakw hintaq̄am sinom put añkya; noq̄w pam sohsokmuy tūtuyyaq̄amuy q̄alapsina.

16 Nihq̄e puma put qa tunvotnayaniq̄at pam amumi pañqawu.

17 Yan Tutuyq̄awhq̄at lavay'ayayat Esaias hin lavayhtiqt̄at aw antsaniwa; pam ura pañqawu:

18 Kurs huvam itumal'ayay inamoray aw yōrikyaa. Put hapi nu aw unañway'ta; nu put pas hahlayi. Nu put aw ihikwsiy tāvini. Noq̄w pam imuy qa-Jew-sinmuy amumi haq̄e' sūanhintaq̄at mahtaknani.

19 Pam qa nāñwuy'tani; piw qa tsa'tinumni. Soon hak put tōnayāt kitpik navotni.

20 Pam hopaq̄at muhtsikput soon q̄ōhiknani; pu wihq̄ōhit hīhin uwiwitaq̄at soon pam tōkani. Hisat sūanq̄atsit tūwaq̄atsit añ ahsupoq̄ kúrukmaq̄w, pañso pahsavo pam pan hinmani.

21 Noq̄w ima qa-Jew-sinom put aw yanyuñw̄ni. Yan ura pey'ta.

Jesus and Beelzebul

(Mr 3.20-30; Lk 11.14-23)

22 Noq̄w pahsat pu hak nukpanhikwsit akw tuyq̄awiwtaq̄a q̄apostalkañw gayuáataq̄at put aw wikvaya. Noq̄w pam put q̄alapsinaq̄w, òviy pam yuaaykukañw pu pōsiy t̄alawna.

23 Noq̄w sinom sohsoyam k̄atayuñq̄e pañq̄aq̄wa: Ya qa i' David T̄iata?

24 Noq̄w pay Pharisee-sinom put nanaptaq̄e pañqawu: I' nukpanhihikwsimuy moñwíyamuy Beelzebub aw yankañw nukpanhihikwsimuy nuhtuñaq̄w ipwanta.

25 Noq̄w Jesus pumuy wuwniyamuy m̄atsi'taq̄e, amumi pañqawu: Haq̄am moñwtunatyā nehpewhtiqa soon qa k̄iq̄ōtini; pu kitsóki, sen k̄ivit nehpewhto-tiq̄am soon hoñni.

26 Noq̄w kurs Satan ayo nāhorokne', pam pep nehpew'iw̄tani; noq̄w pahsat pu moñwtunatyāat hin w̄ununi?

27 Noq̄w kurs nu Beelzebub aw yankañw nukpanhihikwsimuy ipwantaq̄w ya umumi n̄anatuwnayaq̄am hakiy aw yankahkañw pumuy ipwantota? Ason puma umuy atsánhkiye', umuy suhputsnayani.

28 Nikañw kurs nu God Hikwsiyat òq̄alayāt aw yankañw pumuy ipwantaq̄w, pay hapi pas God moñwtunatyāat umumi pitsiwiwta.

29 Ya sen hin hak hakiy a'nō hoñvit k̄iyāt aw pake' hihta himuyāt put añq̄w nawhkini? Pam mohti put some', pahsat pu pam put k̄iyāt k̄iq̄ōtani.

30 Qa inumum̄nihqa hapi inuhpew'iw̄ta; pu qa inumum̄ tsovalantaq̄a tatslakinta.

31 Paniq̄w òviy nu umumi pañqaw̄ni: Hak hihta ep̄ q̄aanhtiniq̄w, sen nuhtumiq̄ hiñq̄aw̄niq̄w, pam pantaq̄a put ahpiy ayo yukiw̄mantani. Nikañw

hak haqam Qahováriwtaqat Hikwsit aqw hiñqawniqw, pam pantaqa pas soon hisat put ahpiy ayo yukiwni.

³² Pu hak haqam nuy Sinot Tiyat aqw hiñqawhq pay pam put ahpiy ayo yukiltini. Nikañw hak haqam Qahováriwtaqat Hikwsit aqw hiñqawhq pam pas soon hisat put ahpiy ayo yukiltini, it qatsit ep'e, pu qatsit nātoniqat ep'e.

A Tree and Its Fruit
(Lk 6.43-45)

³³ Hak lolmat sipaltsokit ūye', lomasipalat aniwñañwu. Pu hak sipaltsokiy aw qa tunatyawtaqw, pam nukushinhte', qalomásipalat aniwñañwu. Pi sipaltsoki aniwñiy akw mātsiwtañwu.

³⁴ Is uti, uma hakim tsūtsu'tuy amunyuñqamul! Ya uma hin qalomátunatyay'kahkañw hihta lolmat yuaatotani? Pi hakiy unañwpeq himu ohpokiwtaqw, put hapi hakiy moat yuaatañwu.

³⁵ Lolmat tunatyawtaqa sino unañwñaqw hihta lolmat nōñantoyñañwu. Pu qalomátunayawtaqa sino piw unañwñaqw hihta qalolmat nōñantoyñañwu.

³⁶ Noqw nu umumi pañqawni: Sinom hihta an'ewakw lavayhtote', hisat hin yukiltiniqat aw pituqw, pep pu' nawus nennem hin lavayhtotini.

³⁷ Pi God hakiy lavayiyat ep hakiy hin yukynani, sen put súantaqat pañqawni, sen qasúantaqata.

The Demand for a Miracle
(Mr 8.11-12; Lk 11.29-32)

³⁸ Noqw pahsat pu hakim tutavot tūtutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amumum aw lavayhtotiqe pañqawqa: Tūtutuqaynaqa, um as kātatayhpit hihta tuawi'taqat itamumi mahtaknani.

³⁹ Noqw pam lavayhtiqe amumi pañqawu: Ima pu' qatsívaptsiwyuñqam nukpansinomu, tuskapsinomu. Puma kātatayhpit hihta tuawi'taqat aw yórikyaniqey nānawakna. Nikañw pay puma soon kātatayhpit aw yórikyani, hal pas sūkw kātatayhpit-saa. Pam Tutuyqawhqat lavay'ayayat Jonas qatsiyat ep hiniwhitiqat an aw yukiltini.

⁴⁰ Ura Jonas wukovakiwuy ponoveq pāyis tālat añ-nikañw pu pāyis tōkilat añ pakiwta. Noqw pay pan piw nu' Sinot Tiat tutskwat ahsonve pāyis tālat añ-nikañw pu pāyis tōkilat añ pakiwtani.

⁴¹ Hisat hin yukiltiniqat aw pituqw, Nineveht añqw sinom pu' qatsívaptsiwyuñqamuy amumum hoñve', pumuy qatuptsiwniyamuy ep suhputsnayani; ispi Jonas pumuy amumi yuaaykuqw, puma nāp tunatyay añqw lasyaq'ō. Noqw meh, Jonas epnihqe pas pávannihqa yep umumum wunu.

⁴² Hisat hin yukiltiniqat aw pituqw, tatkaqw mónwi-wuhti pu' qatsívaptsiwyuñqamuy amumum wunupte', pumuy qatuptsiwniyamuy ep suhputsnani; ispi pam Solomon a'no wuwñiyat aw tūqaytaniqe òviy tūwaqalñahaqawq put aw pitu. Noqw meh, Solomon epnihqe pas pávannihqa yep'e.

The Return of the Evil Spirit
(Lk 11.24-26)

⁴³ Tuyoy'eway hikwsi sinot añqw yámake', haqe' qa pay'taqat añ hinnumñwu, haqam nāsuñwnaniqe òviy'o; nit qa túwañwu.

⁴⁴ Nen pahsat pu pañqawñwu: Han pi pay nu ikiy añqw yámakqey aw áhoy'i, kítañwu. Pu pam ep pituqw qa hak epniqw, pás maspiwtaqw, añ himu lomahinyuñqw, pantaqat yórikñwu.

⁴⁵ Nen pahsat pu pam ahpiyenen, pētuy tsáne'nihqamuy hīhikwsimuy nahpenihqe pas nūnukpantuy aw tsamñwu; noqw puma aw yuñe' pep ki'yuññwu. Noqw hakiy qatsiat añkñihqa mohtiwat epñihqe pu' pas qalomáhinhtiñwu. Noqw pan hapi imuy pu' qatsivaptsiwyuñqamuy qalomáhinnyuñqamuy amuñem hintani.

Jesus' Mother and Brothers

(Mr 3.31-35; Lk 8.19-21)

⁴⁶ Noqw nāt pam sinmuy amumi yuaataqw, meh, put tupkomat yuyat amum ihpaq hoñkahkañw, put aw yuaaykuyaniqey nānawakna.

⁴⁷ Noqw haqawa put aw pañqawu: Meh, uhtupkom uñuy amum ihpaq hoñkahkañw, ūmi yuaaykuyaniqey nānawakna.

⁴⁸ Noqw pam lavayhtiqe, put āawnaqat aw pañqawu: Noqw ya hak ínuu? Pu ya hakim itupkomya?

⁴⁹ Pu pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi māmasat, pañqawu: Huvam ínuu, pu itupkomuy amumi yórikyaa.

⁵⁰ Pi hak haqam Inay ōveqatsit ep qátuhqat tunatyayat añ hinmaqa hapi itupko, pu isiwa, pu ínuu.

13

The Parable of the Sower

(Mr 4.1-9; Lk 8.4-8)

¹ Noqw ép tāwat ep Jesus kīñaqw yámakqe, wuhkovatuphat qalaveq qatuptu.

² Noqw qaan'ewakw hintaqam sinom put aw tsovalti. Noqw ōviy pam pākihut aqw pákihqe pepeq qatuptu; noqw sinom sohsoyam pāhut qalavaqe hōñi.

³ Noqw pam tūtuwutsit akw pumuy hīhihta tutuqaynaqe amumi pañqawu: Meh, hak tāqa uyto. Poshumit tsálakintaniqe pan uylawu.

⁴ Noqw pam uylawhq, pēhu poshumi pōhpava lōhō; noqw masay'yuñqam ōkihqe, añ put soswa.

⁵ Noqw pēhu pikaqlōva qa pas pisay'taqat añ lōhō; nihqe pay suhkuyva, añ tutskwa qa pōñalaniqw ōviy'o.

⁶ Nit tāwat yamakq, pay kólaki; noqw pay pi pam qa ñay'yuñqe ōviy añ tsakya.

⁷ Noqw pēhu kutqōlpa lōhō; noqw kūta añ kuyvaqe put lakna.

⁸ Noqw pēhu lolmat tutskwat añ lōhōkqe hihta aniwna; pēhu tsivot-sikip sunat aw hóyokput aniwna, pu pēhu payhp sunát-sikipo, pu pēhu sunat pakwt sihkay'tasikipo.

⁹ Tuqayvastotaa! Pi uma naqvuy'yuñwa.

The Purpose of the Parables

(Mr 4.10-12; Lk 8.9-10)

¹⁰ Noqw put aw nánatuwnayaqam put aw ōkihqe, aw pañqawu: Ya um hinoqw pumuy amumi tūtuwutsit akw yuaata?

¹¹ Noqw pam lavayhtiqe amumi pañqawu: Ōveqatsit añqw moñwtunatyat ahpiy navoti tupkiwta pew pahsavoo. Nikañw pu' hapi pam umumiwat susmataq'a; nikañw ímuywatuy qatuptsiwni'yuñqamuy amumi qa mahtaq'a.

12 Pi hihta himuy'taqat hapi aw piw noiwni; noq̄w pam h́oyokiwtaqat himuy'tani; noq̄w pay n̄astanihqat hikis pi hihta himuy'taqw pam put ańq̄w nawhkiwni.

13 Paniq̄w hapi ńviy nu pumuy amumi t́utuwsit akw yuaata, puma as aw taykahkańw qa tutwaq̄w ńviy'o, pu t́uqaykahkańw qa nanapta, pu qa m̄amatsya.

14 Noq̄w pumuy hapi amuhpe Esaias n̄at hintaniqa lavayiat aw antsaniwa. Ura pam Tutuyq̄awhqat eńem yan lavayhti: Uma as aw t́uqaykahkańw nanaptat, qa m̄amatsyani; pu uma as aw taykahkańw tutwat, qa m̄amatsyani.

15 Pi imuy sinmuy unañwaam p̄as tunaiwyuńwa, pu naq̄vuam qa nanvoty, pu puma uviyuńwa, n̄ap hisat pi ka puma p̄osiy akw tutwakańw, naqvuy akw nanaptakańw pu unañway akw m̄amatsye', inumi ahoy n̄anamt́okaq̄w, nu pumuy q̄alaptsinani, kita.

16 Nikańw uma hapi hahlayhpit epya, ispi umuhposi t̄alat aw t̄ayuńq̄w ńviy'o, piw umuhnaqvuy ań h́otsiltoti.

17 Nu umumi pas antsa pańq̄awni: Pas as kaysiwhqam Tutuyq̄awhqat lavay'aymatniq̄w, pu s̄uanhinwisqam umuy hihta aw ýorikyaqat as aw ýorikyaniqey n̄anawaknańw hapi qa aw ýorikya, pu umuy hihta nanaptaqat as nanaptanikańw qa nanapta.

Jesus Explains the Parable of the Sower (Mr 4.13-20; Lk 8.11-15)

18 Kurs huvam tuq̄ayvastotaa. I' t́uwtsi hihta tuawi'taqat uma nanaptani.

19 Hak haq̄am mońwtunatyat ahpiy lavayit navotkańw, put qa m̄amatsq, pahsat pay Nukpana aw pite', put unañwpeq lavayit ūyihqat pańq̄w ipwańwu. I' hapi p̄ohpava yēvayaqat anta.

20 Pu i' pikaql̄ova yēvayaqa hapi it hakiy anta. Hak lavayit navote', hahlaykańw āpiy put kw̄usuńwu.

21 Noq̄w pay lavayi hakiy unañwpeq qa n̄ay'taqw, pay ńviy as pam hihsavo ań kuytańwu. Nikańw ason lavayit ep k̄anavotpit, pu okiwsahsaniwuy aw pituq̄w, hihsavoniq̄w pay pam s̄onhtińwu.

22 Pu i' kutq̄olpa yēvayaqa hapi it hakiy anta. Hak lavayit as navotat, yep qatsit-sa aw tunatyalte', pu k̄ahakiwuy tuńlay'kańw put akw ūnatiqey, soq̄ lavayit qa aw tunatyaltińwu. Noq̄w ńviy lavayi put ahsonve qa hihta aniwnañwu.

23 Pu tuwat i' lomatutskwat ań yēvayaqa hapi imuy amunta. Hakim lavayit nanapte', m̄amatsyańwu. Noq̄w lavayi wuńwe', hihta aniwnañwu, p̄ehu tsivót-sikip sunát-sikip h́oyokput himuy'vaya; pu p̄ehu payhp sunát-sikipo, pu p̄ehu sunat pakwt sihkay'tasikipo.

The Parable of the Weeds

24 Pu pam piw t́uwtsit hihta tuawi'taqat akw pumuy tutuq̄aynaqey amumi pańq̄awu: Oveqatsit ańq̄w mońwtunaty hapi hak p̄asay ań lomavoshumit uyhqat anta.

25 Noq̄w pam puwhq, put tuwqaat pituhqey, s̄oh̄ovosit amuhtsava s̄oh̄ovostusaqat uyht, ahpiy'o.

26 Noq̄w ūyi nahpi'vaqey talay'vaq̄w, pahsat pu s̄oh̄ovostusaqa piw m̄ataqti.

27 Noq̄w ńviy ki'taqat tumal'aymat put aw ōkihqey, aw pańq̄awu: Mońwi, ya um as qa lomavoshumit uhpsay ań ūya? Noq̄w pam haq̄am s̄oh̄ovostusaqata?

²⁸ Noq̄w pam pumuy amumi pañqawu: Pay ituwqa panhti. Noq̄w tumal'aymat put aw pañqaqwa: Noq̄w itam awye', an̄ tsovalayaniqat um nāwakna?

²⁹ Noq̄w pam pumuy amumi pañqawu: Qae, taq̄ ka uma sōhōvostusaqat an̄ tsovalantote', sōhōvosit énañyani.

³⁰ Pay pi hāk an̄ sohsoy wúnwíwmani hisat tsovalaniwniqat aw pahsavoo. Noq̄w ason hōqyaniq̄w, pep pu' nu hōqyaniqamuy amumi pañqawni: Uma an̄ sōhōvostusaqat mohti tsovalayani, nen put somhtotat taqtsokyani; pu' ason uma sōhōvosit ikoyohkiy aw tañatotani.

The Parable of the Mustard Seed

(Mr 4.30-32; Lk 13.18-19)

³¹ Pu piw pas sukw tūwutsit akw amumi yuaaykuqe pañqawu: Oveqatsit an̄qw moñwtunatyā mustard-uyit sivosiyat anta. Put hak pāsāy ep ūya.

³² Pam pas sohsok hihta pōvoshumit amuñaq̄w sushihsay'o; nīkañw pam wuñwe', sohsok tusaqtsotskit amuhpenihqe suswuyōq̄tiñwunīqe pas himut-skinīwhtiñwu. Noq̄w ōviy sūmawuy an̄ masay'yuñqam ōke', put nantaqayāt an̄ yesvañwu.

The Parable of the Yeast

(Lk 13.20-21)

³³ Pu piw pam sukw tūwutsit akw pumuy amumi yuaaykuqe pañqawu: Oveqatsit an̄qw moñwtunatyā pēkenit anta; put wuhti kwūsuhqe, payhp tuwanit numnit enañ namiqwrilañwu; noq̄w pam sohsok put pēkenañwu.

Jesus' Use of Parables

(Mr 4.33-34)

³⁴ Iit yantaqat sohsok Jesus sinmuy amumi tūwutsit akw yuaata; nihqe pam tūwutsit qa akw yuaatanik, pay amumi qa yuaatañwu.

³⁵ Yan Tutuyqawh̄qat lavay'ayaat hin lavayhtiqa aw antsaniwa; pam ura pañqawu: Nu tūwutsit hihta tuawi'taqat akw yuaatani; nu tūwaqatsit hisat yukiltiqat an̄q̄aqw hihta tupkiwyuñqat pañqawni.

Jesus Explains the Parable of the Weeds

³⁶ Pahsat pu Jesus sinmuy an̄qe' hōnat, kīmi paki. Noq̄w put aw nānatuwnayaqam aw ōkihqe, aw pañqaqwa: Um as sōhōvostusaqat hihta tuawi'taqat itamuy āawnani.

³⁷ Noq̄w pam hu'waqe amumi pañqawu: I' lolmat poshumit uyhqa hapi nūu, Sinot Tíata.

³⁸ Noq̄w pāsa hapi yep qatsi. Lomavoshumi hapi moñwtunatyāt an̄qw sinoiwtāqamu; noq̄w sōhōvostusaqā hapi hakiy qalolmat sinomatu.

³⁹ Pu tuwqa, pumuy uyhqa hapi i' Nukpana; yep qatsit so'ñwamiq̄w pituq̄w, pahsat pu hōhōqsattiqat antani, noq̄w an̄ tsovalayaniqam hapi ōveqatsit an̄qw hoñvia'yamu.

⁴⁰ Noq̄w ōviy hapi sōhōvostusu tsovalaniwht, qōhit akw taqtsokiwhq, pay pan hapi yep qatsit so'ñwaveq hintani.

⁴¹ Nu Sinot Tiat ihoñviaymuy ayataq̄w, puma imoñwtunatyay an̄qw sohsokmuy lasnayaqamuy, pu qaanhinwisqamuy tsovalayani;

⁴² Nen pumuy qōp̄qōmiq̄ qōhit aq̄w maspayani. Pep a'nō tsaykitiwni, pu tama nūritiwni.

⁴³ Noq̄w pep pu' hakim sūanyuñqam Nay moñwtunatyayat ep tāwat an̄ tālawñway'yuñwani. Tuqayvastotaa! Pi uma naqvuy'yuñwa.

The Parable of the Hidden Treasure

⁴⁴ Pu i' pīwu: Oveqatsit aŋqw moŋwtunaty himu a'nō hihkay'taqat pasve tupkiwtaqat anta. Put hak tāqa túwahqe, ahoy amht, put ep kwaŋwtoynaqe, ahpiynihqe sohsok hihta himuy húyahqe, put pāsāt tui.

The Parable of the Pearl

⁴⁵ Pu i' pīwu: Oveqatsit aŋqw moŋwtunaty hakiy huhyaqat lolmat pearl hepnunmqat anta.

⁴⁶ Pam hak sūkpw pearl pas a'nō hihkay'taqat túwahqe, ahpiynihqe sohsok hihta himuy húyahqe, put tui.

The Parable of the Net

⁴⁷ Pu i' pīwu: Oveqatsit aŋqw moŋwtunaty pakiwmaktutsayat anta. Pam wuhkovatuphamiq túviwhqe, sohsok hinyuŋqamuy pāvakiwhtuy inhta.

⁴⁸ Put aw ohpokq, puma pāhut qalavoq put láñaknayaqe, pep yesvat, pu aŋ nūnukŋwatuy pāvakiwhtuy hihta aqw taŋatostat, pu pay hin'ewakwmuy maspayañwu.

⁴⁹ Noqw pan hapi hintani yep qatsit so'ñwaveq'a. Oveqatsit aŋqw hoŋvia'yam nankwuse', aŋ nūnukpantuy lomasinmuy amuñaqw tsíkayani,

⁵⁰ Nen pumuy qōpōmiq qōhit aqw maspayani. Pep a'nō tsaykitiwni, pu tama ŋuritiwni.

New and Old Treasures

⁵¹ Pu Jesus pumuy amumi paŋqawu: Ya uma ĩit sohsok māmatsya? Noqw puma aw paŋqawu: Owi, Tutuyqawhqa.

⁵² Noqw pam pumuy amumi paŋqawu: Sohsoyam tutuvenit tuwi'yuŋqam ōveqatsit aŋqw moŋwtunatyat ahpiy tutaqayhpit tuwi'vayaqam hapi hakiy kahaktaqat anyuñwa. Puma tutuvenit aŋqw hisattutuqayhpit sinmuy tutuqaynaya, pu pūhut tutuqayhpit pīwu.

Jesus Rejected at Nazareth (Mr 6.1-6; Lk 4.16-30)

⁵³ Noqw Jesus yan tutuqaynaqey yukut, paŋqw ahpiy'o.

⁵⁴ Noqw pam nāp kitsókiy ep pítuhqe, pumuy tsotsvalkiyamuy aŋ pumuy tutuqayna. Noqw put aw túqayyuŋqam aw kātayyuŋqe, nātuvñlalwaqe paŋqawu: Ya sen i' haqagw it wuwantuwit makiwa? Is uti, pu it kātutmalat haqagw ōqalmakiwa?

⁵⁵ Ya qa i' wunavutsit tumaltuwi'taqat tíata? Ya yuat qa Mary yan mātsiwa, pu put tupkomat James-niqw, pu Joses-niqw, pu Simon-niqw, pu Judas.

⁵⁶ Pu siwamat, ya qa puma sohsoyam itamumya? Noqw ya sen i' haqagw ĩit hihta makiwa? kitota.

⁵⁷ Nihqe puma put ep qaan'unañwtoti. Noqw Jesus pumuy amumi paŋqawu: Pay pi Tutuyqawhqtat lavay'ayaat sohsovik kaptsi'tiwñwu, hal pay nāp kitsókiy-sa ep'e, pu pas nāp kiy ep pīwu.

⁵⁸ Noqw puma qa tuptsiwñi'yuŋqw, ōviy pay pam pep qa a'nō hihta tumalta.

14

The Death of John the Baptist (Mr 6.14-29; Lk 9.7-9)

¹ Noqw ephaqam Moñwi Herod Jesus hihta hintsakqat navota;

² Nihqe tumal'aymuy amumi pañqawu: I' John kūyit akw tūtuvoylalawñwuqa. Pas hapi pay pam hakton mokiwuy añqw ahoy tātayi; nihqe òviy kātatayhpit hintsaki.

³ Herod pi nōmay Herodias unañwve hinhtiniqe, hakimuy ayataqw, puma John ñuayaqe somyat, sivikimi panaya. Ura Herod tupkoy Philip nōmanawhki.

⁴ Noqw John Herod aw pañqawu: Soon as um uhtupkoy nōmanawhkinikañwu.

⁵ Noqw pam as put nīnaniqey anhtikañw, piw sinmuy maqasti; puma put Tutuyqawhqat lavay'ayayatnihqat pan aw tāyuhqw òviy'o.

⁶ Noqw Herod tihtiwhpuyat aw pituqw, pam nōviwhqat aw kaysiwhqamuy sinmuy tūtsama. Noqw pumuy nōnovaqw, Herodias tiat māna ep pākihqe, pumuy amuhpewi wunimaqw, Herod put aw nahyoñwa.

⁷ Noqw òviy pam pas òqalat pasiwñiy akw put aw pañqawhqe, pam nāp hihta òviy tūviñtaqw put máqaniqey aw pañqawu.

⁸ Noqw pam yuy tutavoyatnihqe put aw pañqawu: Um kūyit akw tūtuvoylalawhqat John qōtōyat tsaqaptat ep íniwtaqat nuy máqani.

⁹ Noqw pas as Moñwi qahahlayhtikañw, pay nuñwu pas aw qaōwlvayhtiqe, nawus put máqaniqey pañqawu, ispi kaysiwhqam sinom put amum yesqam lavaiyiat nanapta'ō.

¹⁰ Nihqe hakiy ayataqw, pam sivikimihqe, John qōtōyat ayo tuku;

¹¹ Nihqe put qōtōyat tsaqaptat ep íniwtaqat kwusivaqe, mānat aw tavi; noqw pam put yuy aw yawma.

¹² Noqw put aw nānatuwnayaqam òkihqe, tokoyat haqami amwisa; nit ahpiyyaqe, Jesus āawnaya.

*Jesus Feeds the Five Thousand
(Mr 6.30-44; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)*

¹³ Noqw Jesus put navotqe, pay nāla pākihut akw haqamii, haqam pas qa hak waynumqat pañsoo. Noqw sinom put nanaptaqe hāhaqaqw kitsókít añqw nāp put añkya.

¹⁴ Noqw Jesus pañqw yámakqe, qaan'ewakw hintaqamuy sinmuy tuwa; nihqe pumuy òkwatuwhqe, pumuy amuñaqw tūtuyyaqamuy qalapsina.

¹⁵ Noqw tapkiwmaqw, put aw nānatuwnayaqam put awyaqe aw pañqawu: Yep qayēsivhq, pas hapi hísatniqwti. Um as sinmuy hōnaqw, puma añqe' kitsókiva nankwuse', nennem hihta tunōstuy'yani.

¹⁶ Noqw pay Jesus pumuy amumi pañqawu: Soon as puma ahpiyyani. Uma nopnayani.

¹⁷ Noqw puma put aw pañqawu: Itam panis tsivot pōlaviki'yuñwa, pu lōqmuy pākiwhtuyu.

¹⁸ Noqw pam pañqawu: Pew kiwisaa.

¹⁹ Pu sinom tūsaqat añ yesvaniqat pam amumi pañqawu, nit pu pam tsivot pōlavikit òmahtat, pu pākiwhtuy kwusut, pu òmiq taykañw, put ep God aw hahlayhti; nit yōñoytat, put aw nānatuwnayaqamuy amumi put oya; noqw puma sinmuy amuhpa' o'ya.

²⁰ Noqw puma sohsoyam nōñōsaqe òōya; noqw puma akwsiñwqat yōñoyhpit pōlavikit tsovalayaqe, pakwt lōq sihkay'taqat hoaput añ opomnaya.

²¹ Noqw nōñōsaqam tsivot-sikip sōmorit pahsa'haqam tahtaqtya, noqw pu momoyam-niqw pu tsātsayom pīwu.

Jesus Walks on the Water
(Mr 6.45-52; Jn 6.15-21)

22 Pahsat pay Jesus put aw nánatuwnayaqamuy pākihut aq̄w yuñe', pay ah-savo wuhkovatuphat ayoqwatyaniqat pumuy tusoq'ayata nāto pam sinmuy niman'ayalawhgee.

23 Noq̄w pam sinmuy hōnat, nāwaknaniqe nāla tsomomiq'a; nihqe mihikq, pam pepeq súnalaa.

24 Noq̄w pahsat pākihi wuhkovatuphat nāsaveq hinnumkañw, pāhut wuñwnuqtuqat akw wawaōklawu, amuhpewi hūhukq òviy'o.

25 Noq̄w talhahayiñq̄w, Jesus pāvaqe waymakañw pumuy amumii.

26 Noq̄w put aw nánatuwnayaqam put pāvaqe waymaq̄w tutwaqe, tsātsawnaqe pañq̄aq̄wa: Pam tualañw'u, kitota; nihqe tsātsawnaqe a'nō hiñq̄aq̄wa.

27 Noq̄w pahsat pay Jesus pumuy amumi lavayhtiqe, pañq̄awu: Uma qa hin unañway'yuñwni; pay nūu; uma qa tsawiniwyuñwni.

28 Noq̄w Peter lavayhtiqe aw pañq̄awu: Tutuyqawhqa, kurs pay pas um-nen, nuy pāvaqe ūminiqat um pañq̄awni.

29 Noq̄w pam pañq̄awu: Pew'i. Pahsat pu Peter pākihut añq̄w yámakqe, Jesus aw pāvaqe wayma.

30 Nit pas a'nō hūhukq pam navotqe pahsat pay tsawna, nihqe pakitoqe a'nō pañq̄awu: Tutuyqawhqa, nuy ayo távii.

31 Noq̄w Jesus pahsat pay put aw māvuyaltiQE ñuat, aw pañq̄awu: Is okiw um òwituptsiwni'taqa, ya um hinoq̄w pēvewinhti?

32 Noq̄w puma pākihut aq̄w pakiq̄w, hūkañw qe'ti.

33 Noq̄w ima pākihut añq̄w tañawtaqam Jesus aw òkihqe, pas hihtatotaqe aw pañq̄aq̄wa: Kurs um pas antsa God Tiata.

Jesus Heals the Sick in Gennesaret
(Mr 6.53-56)

34 Pu puma ayoqwat nōñakqe, haqam tutskwat Gennesaret aw òki.

35 Noq̄w pep sinom put pituq̄w nanaptaqe, pep añqe' tutskwat añ ahsupoq hakimuy ayafotaqe, sohsokmuy tūtuyyaqamuy put aw tsamvaya;

36 Nihqe pay ñas'ew puma put yuwsiyat qalavaqe nōmōkput aw tónokyaniqey put aw nānawakna, noq̄w hakim hihsa'nihqam put aw tónokyaqam pās qalaptuya.

15

The Teaching of the Ancestors
(Mr 7.1-13)

1 Pahsat pu hakim tutavot tūtutuqaynayaqam Pharisee-sinom amumum Jerusalem añq̄wyaqam Jesus aw òkihqe aw pañq̄aq̄wa:

2 Ya hinoq̄w ūmi nánatuwnayaqam wūwukwmuy navotiyamuy qaanhinwisa? Oviy pi puma nōnovanik qa māvaqtotañwu.

3 Noq̄w pam lavayhtiQE, amumi pañq̄awu: Noq̄w ya hinoq̄w òviy piw uma umuhnavotiy akw God tutavoyat qahihtatota?

4 Pi God tutaptaqe pañq̄awu: Um unay, pu unuy pumuy kaptsi'tani. Pu hak nay, pu yuy pumuy qalomálavayhtiqa pas pay mokmantani, ura kita.

5 Noq̄w ūmawat pañq̄aq̄wa: Hak nay, pu yuy pumuy amumi pañq̄awni: Nu as umuy hihta akw paañwanikañw, God aw put sohsok noa, kite', pay tutavot añq̄w mātaviñwu, uma kitota.

6 Nen pam pumuy paañwaniqey qe'tikañw, pay qa hihta ep qaanhtiniqat uma kitota. Yan uma God tutavoyat ayo yuykuya, umuhnawotiy akw'a.

7 Uma nawip'ew hinyuñqamu, pas pi òviy Esaias Tutuyqawhqat lavay'ayaat umuy súañqawhqe pañqawu:

8 Ima sinom moay akw inumi òkiwta, pu lavayiy akw nuy kaptsilalwa; noqw pi unañwaam inuñaqw haq'ursvehaq'a.

9 Piw haktonsa inumi okiwlalwa. Puma pi sinmuy tutavoyamuy pas antsa tutuqayhpinihqat pan put tütutuqaynaya, yan'i.

The Things that Make a Person Unclean
(Mr 7.14-23)

10 Pu pam sinmuy nāmi wáñwayhqe, amumi pañqawu: Inumi tūqayyuñwaa, nen uma māматыani.

11 Himu hakiy moamiq pake', qa pam hakiy tuyoy'ewakwtañwu. Pi hakiy moañaqw nōñataqa hapi hakiy tuyoy'ewakwtañwu.

12 Pahsat pu put aw nānatuwnayaqam put awyaqe aw pañqawu: Ya Phariisee-sinom it yantaqat nanaptaqe qatsúyhtiqw um qa navota?

13 Noqw pam lavayhtiqe pañqawu: Pay pi Ina òveqatsit ep qátuhqa himutskit qa uyhq pam himutski nāipwaniwni.

14 Pay pi panyuñwani. Pay pi puma qapostalyaqam qapostalyaqamuy tsamya. Noqw kurs qapostalqa qapostalqat wíki'maqw, puma nāma haqami pövamiq posni.

15 Pahsat pu Peter lavayhtiqe, put aw pañqawu: Kurs i' lavayi hihta tuawi'taqat itamuy āwnaa.

16 Noqw Jesus pañqawu: Ya uma piw nāt pas qa mātsi'yuñwa?

17 Ya himu sinot moayat aqw pake', ahpiy ponomiq pake', kwayñave tūwiñwuqat uma pas nāt qa mātsi'yuñwa?

18 Pi himu sinot moayat añqw nōñakqa unañwayat añqwniñwu; nihqe pam hapi sinot tuyoy'ewakwtañwu.

19 Pi hak qalomáhintsakqa unañwpeq qalomátunatyay'taqey mahtakni'ta. Pam tuqwyantunatyay'ta; nōmaqtsit sokoptimaniqey tunatyay'ta; qahopqatsit añ hinmaniqey tunatyay'ta; uyiñwtunatyay'ta; hakiy hihta atsátotynaniqey tunatyay'ta; nuhtumiq hiñqawlawniqey tunatyay'ta.

20 Hak pan hinmaqa nātuyoy'ewakwtañwu. Noqw hak qa māvaqtat, nōsqa qa put akw tuyoy'ewayhtiñwu.

A Woman's Faith
(Mr 7.24-30)

21 Pahsat pu Jesus pañqw ahpiyinihqe, Tyre-nikañw, pu Sidon pumuy amuqlavohaqamii.

22 Noqw meh, hak Canaan-tutskwat añqw wuhti pañqw yámakqe, put aw tsa'lawhqe aw pañqawu: Um okiw nuy òkwatuwni, Tutuyqawhqe, David Tíatal Okiw iti māna nukpanhikwsit akw tuyqawiwtaqe okiwhinta.

23 Noqw Jesus put aw qa nās'ew hiñqawu. Noqw put aw nānatuwnayaqam put awyaqe, aw òqaltotiqe pañqawu: Put ahpiy hōnaa; taq pam panis itamuñk tsa'tinuma.

24 Noqw pam lavayhtiqe pañqawu: Pay nu Israel-sinmuy amumi-sa ayatiwa. Puma pi kanelmuy amún haqami hiniwhtotiq'ò.

25 Pahsat pu wuhti put awnihqe, aw naokiwhataqe, pañqawu: Tutuyqawhqe, okiw inumi unañwtavii.

26 Noqw Jesus lavayhtiqe, put aw pañqawu: Pas hapi hak tsátsakwmuy nõsiwhqamuy nawhkit, put popkotuy amumi maspaniqw, pam qa súanta.

27 Noqw pam pañqawu: Pas antsa, Tutuyqawhqa, noqw pi popkot moñwímuy nõnõspiyamuy añqw hihta piñput lõhõhõtaqat nõnovañwu.

28 Pahsat pu Jesus lavayhtiqe, put aw pañqawu: Is uti um hak wuhti! pas uhtuptsiwni qaõwiewa; pay uñ hin nāwaknaqw uñem pantani. Noqw put tiat pay pahsat qalaptu.

Jesus Heals Many People

29 Pu Jesus pañqw ahpiynihqe, wuhkovatuphat Galileet ep ahoy pitu; nihqe tsumomiqnihqe pepeq qatuptu.

30 Noqw sinom qaan'ewakw hintaqam hakimuy qayaktaqamuy, qa-postalyaqamuy, qayuáatotaqamuy, qapasíwyuñqamuy, pu kaysiwhqamuy tütuyyaqamuy put aw tsamvaya; nihqe pumuy Jesus atpipo o'ya; noqw pam pumuy qalaptisina.

31 Noqw sinom pas kätayuñwa, imuy qayuáatotaqam yuaaykuyaq'õ, pu qapasiwyuñqam qalaptuyaq'õ, qayaktaqam nankwusaq'õ, pu qapostalyaqam tälawnayaq'õ; nihqe puma God Israel-sinmuy Tutuyqawhqayamuy pas hih-tatota.

Jesus Feeds the Four Thousand

(Mr 8.1-10)

32 Pahsat pu Jesus put aw nánatuwnayaqamuy nāmi wánwayhqe, amumi pañqawu: Pas nu sinmuy õkwatuwa, puma pu' pāyis talqat añ inumumyaq, nõsiwhqaam súlawhtiq'õ. Noqw soon nu pumuy qa õyiwuyuñqamuy hõnani; taq nāp hisat sen puma kiy qa añ õkit māmahañuani.

33 Noqw put aw nánatuwnayaqam put aw pañqawu: Kurs pi itam haqam amuptsiwtaqat pólavikit tuiyani? Pi itam qayësiwhpuveya. Pas ka itam soon imuy qaan'ewakw hintaqamuy sinmuy õynayani.

34 Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Ya uma hihsa'haqam pólaviki'yuñwa? Noqw puma pañqawu: Tsánee, pu piw hikikwmuy pāvakiwh TUYU. Noqw puma pay hiñsayhohyamu.

35 Noqw sinom tutskwava yesvaniqat pam amumi pañqawu.

36 Nit pu pam tsañe pólavikit õmahta, pu pāvakiwh TUYU; nit put ep God aw hahlayhtit, yõñoyhtat, put aw nánatuwnayaqamuy amumi put oya; noqw puma sinmuy amuhpa' put o'ya.

37 Noqw sohsoyam nõnõsaqe õõya. Noqw puma akwsiñqat tsovalayaqe, tsañe' hoaput añ opomnaya.

38 Noqw nõnõsaqam nālõp sõmorit pahsa' tahtaqtaya, pu momoyam tsátsakwmuy amumum nāto piwu.

39 Pu pam sinmuy añqe' hõnat, pākihut aqw pakit, Magdala-kitsókit qalavoq pitu.

16

The Demand for a Miracle

(Mr 8.11-13; Lk 12.54-56)

1 Noqw hakim Pharisee Sadducee-sinmuy amumum õkihqe, Jesus aw tuwantota; pam õveqatsit añqw kätatayhpit hihta tuawi'taqat pumuy amumi mahtaknaniqat aw õ'qalya.

2 Noqw pam lavayhtiqe, amumi pañqawu: Uma tapkiqw pañqawañwu: Kurs qāvo kwañwqatni, õviypi tokpela pālañwpu, kitotañwu.

³ Pu talavay uma pañqaqwañwu: Kurs pu' hin sóniwni, òviypi tokpela pālāñpu, piw añqe' himu ohpokiwta. Uma nawip'ew hinyuñqamu, pay as uma tokpelat pitsánwayat māmatsyañwunikañw, uma soon qatsi haqe' qalawmaqat hihta tuawi'taqat māmatsyani.

⁴ Is uma pu' qatsivaptsiyuñqam nukpansinomu, tuskapsinomu! Uma kātatayhpit hihta tuawi'taqat aw yórikyaniqey nānawakna. Nikañw uma soon kātatayhpit aw yórikyani, hal pas sūk w kātatayhpit aw uma yórikyani. Pam Tutuyqawhqat lavay'ayayat Jonas qatsiyat ep hiniwhtiqat an aw yukiltini. Noqw pam pañqw nakwsuqe ahpiy'o.

The Yeast of the Pharisees and Sadducees

(Mr 8.14-21)

⁵ Noqw put aw nānatuwnayaqam wuhkovatuphat ayowat nōñak-wiskañw, kurs puma nitkay suhtokya.

⁶ Noqw pahsat pu Jesus pumuy amumi pañqawu: Uma Pharisee-sinmuy pu Sadducee-sinmuy pēkeniyamuy ep tunatyaltotini.

⁷ Noqw puma nānami yuaatotaqe pañqaqwa: Itam itahnitkay qa kivayaqw, òviy itamumi pañqawu.

⁸ Noqw Jesus put navotqe, amumi pañqawu: Is okiw uma òwituaptsiwni'yuñqamu. Ya uma hinoqw qa nitka'vayaqey nānami yuaatota?

⁹ Ya uma nāt pas qa mātsi'yuñwa? Ura nu tsivot pōlavikit tsivot-sikip sōmorit pahsa'nihqamuy tahtaqtuy nopna. Noqw uma akwsinwput tsovalayaqe, hihsa' hoaput an opomnaya? Ya uma pas qa ñas'ew put u'ni'yuñwa?

¹⁰ Pu ura piw nu tsañe' pōlavikit nālōp sōmorit pahsa'nihqamuy tahtaqtuy nopna. Noqw uma akwsinwput tsovalayaqe, hihsa' hoaput an opomnaya? Ya uma pay put suhtokya?

¹¹ Noqw ya uma hinoqw qa māmatsya? Nu qa pōlavikit umumi yuaata. Uma Pharisee-sinmuy-nikañw pu Sadducee-sinmuy pēkeniyamuy ep tunatyaltotinaqat nu kita.

¹² Pahsat pu puma māmatsyaqw, kurs pam qa pōlavikit pēkeniyat pañqawht, kurs puma Pharisee-sinmuy tutuqayhpiyamuy-nikañw pu Sadducee-sinmuy tutuqayhpiyamuy ep nāmi tunatyaltotinaqat amumi lavayhti.

Peter's Declaration about Jesus

(Mr 8.27-30; Lk 9.18-21)

¹³ Pu Jesus Caesarea Philippi ahayhpo pítuhqe, put aw nānatuwnayaqamuy tūviñtaqe, amumi pañqawu: Ya nu' Sinot Tiat hákiynihqat sinom pañqaqwa?

¹⁴ Noqw puma aw pañqaqwa: Um yaw kūyit akw tūtuvoylalawhqat John-nihqat haqawat pañqaqwa; noqw haqawatuyniqw yaw um Elias; pu pētuyniqw yaw um Jeremias, sen pay yaw um suhka Tutuyqawhqat lavay'ayaata.

¹⁵ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Noqw úmuyniqw nu' hak'i?

¹⁶ Noqw Simon Peter lavayhtiqe, put aw pañqawu: Um hapi Christ, God añqw Moñw'asi'taqa, God qátuhqat Tíata.

¹⁷ Noqw Jesus lavayhtiqe, put aw pañqawu: Pas um Simon Jonat tiat hahlayhpit ep'e; pi qa hak sino ūmi it mātakta; pi Ina òveqatsit ep qatuhqa pam hapi un put áawna.

¹⁸ Um hapi Peter. Noqw nu isinomuy tsovalat, it pikaqlōt ep soñawnen pumuy akw nēnem kítani.

19 Noq̄w nu' hapi òveqatsit añqw moñwtunatyat aw hõtahpit ùmi óyani; noq̄w um yep qatsit ep hihta hakiy aw uhtaq̄w, pam òveqatsit put aw uhtsiltimantani; pu um yep qatsit ep hihta hu'wanaq̄w, pam òveqatsit ep hu'waniwni.

20 Pahsat pu pam put aw nánatuwnayaqamuy pās mēwaq̄e, pam hapi Jesus Christ-nihqat qa hakiy āawnayaniqat amumi pañqawu.

Jesus Speaks about His Suffering and Death

(Mr 8.31-9.1; Lk 9.22-27)

21 Pahpiy pu Jesus put aw nánatuwnayaqamuy hihta hiniwhtiniqat awintivaq̄e, amumi pañqawu: Itam Jerusalem aq̄wyaq̄w, God awwat mohpeq momñwit-niq̄w, pu wukw'a'yam-niq̄w, pu tufavot tütutuqaynayaqam nuy ñuayat, okiwsahsanyat, nuy nñayani. Noq̄w ahpiy pāyis talq nu ahoy tātayni.

22 Pahsat pu Peter put ñuat, qōhqōyaq̄e aw pañqawu: Soon pantani, Tutuyqawhqa. Soon um pantsaniwni.

23 Noq̄w pam namtōkt, Peter aw pañqawu: Yupa ayohaqamii, Satan; um inumi sus'itsi. Um qa God tunatyayat yuaata, nikañw sinmuy tunatyayamuyu.

24 Pahsat pu Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Inuñkniqey nāwaknaqa nātamatat, nahoylehtsiy kwusut, inuñkmantani.

25 Taq qatsiy kahkawnaqa put kwayhni; pu itunatyay òviy qatsiy kwayhqa put túwani.

26 Ispi puyaw as sino tūwaqatsit sohsok himuy'vakañw, pas nāp qatsiy kwahe', hin pam put akw moñwvasni? Hal ya sen sino hihta akw qatsiy ahoy nāptini?

27 Pi nu Sinot Tiat nāt Inay tālawñwayat pasiwkañw, ihoñviaymuy tsamkañw pítuni; nen pahsat pu nu sohsokmuy sinmuy hin tumaltotaqat pan amumi ahoytani.

28 Nu umumi pas antsa pañqawni: Soon pas hisat nu' Sinot Tiat imoñwtunatyay yankañw pítuni. Noq̄w ima yep hoñqam haqawat nāt mokiwuy qa aw òke', puma put aw yórikyani.

17

The Transfiguration

(Mr 9.2-13; Lk 9.28-36)

1 Noq̄w ahpiy navaysikis talq, Jesus Peter-nit, James-nit, pu put tupkoyat John pumuy tsamkañw, haqami wupatukwit aq̄w puma yayva. Noq̄w pumuy pepeq nánaltyaq̄e,

2 Pumuy tãyuñqw, pam alõnti; noq̄w pas put taywaat tāwat an tālawñway'va; pu yuwsiat tālat an qōtsati.

3 Noq̄w meh, pepeq Moses Elias amum pumuy amumi mātāqtique, put amum yuaata.

4 Noq̄w Peter lavayhtique, Jesus aw pañqawu: Tutuyqawhqa, pas hapi itam yépeqyaq̄w pam lolma. Uñ pan nāwaknaniq̄w, itam yepeq payhkomuy kistotani, sukwat ùñemnit, pu sukwat Moses éñemnit, pu sukwat Elias éñem'i.

5 Noq̄w pam nāt yuaataq̄w, meh, pi òmaw suyan talqa pumuy nākwapna; noq̄w hakiy tōnaat òmawuy añq̄aq̄w pañqawu: I' hapi pas aw iunañwa Itii; pas nu put hahlayhti. Uma aw tūqayyuñwni.

6 Noq̄w put aw nánatuwnayaqam put nanaptaq̄e, tayway akw tutskwami yēvaya, pas tsātsawnaq̄e òviy'o.

7 Noq̄w Jesus amuminihq̄e, amumi toñokt, pañqawu: Huvam hoñvaa; uma qa tsawiniwyuñwni.

⁸ Noq̄w puma kwuhpukyāt, añq̄e' yórikyaq̄e, pay qa hakiy tutwa, pay Jesus-saa.

⁹ Noq̄w puma tükwiñaq̄w hanwisq̄, Jesus pumuy mēwāq̄e, amumi pañq̄awu: Uma hapi hin yórikyaq̄e qa hakiy āawnayani, hisat nu' Sinot Tiāt mokiwiuy añq̄w ahoy tātayniq̄at pahasavoo.

¹⁰ Noq̄w put aw nánatuwnayaq̄am put tūviñtotaq̄e, aw pañq̄aq̄wa: Ya hintaq̄w òviy tutavot tutuq̄aynayaq̄am Elias mohti pítuniq̄at pañq̄aq̄wa?

¹¹ Noq̄w Jesus lavayhtiḡe, pumuy amumi pañq̄awu: Pay antsa Elias pas suyan mohti pítuni; nen sohsok hihta haḡe' hintaniq̄at aw antsantani.

¹² Noq̄w nu umumi pañq̄awni: Pay Elias pitu; noq̄w puma put qa māmatsyaq̄e, pas tunatay an put hintsatsna. Noq̄w pan hapi nu' Sinot Tiāt piw pumuy amuhpiy okiwsaniwni.

¹³ Pahasat pu put aw nánatuwnayaq̄am māmatsyaq̄w, kurs pam kūyit akw tūtuvoylalawñwuq̄at John pumuy amumi lavayhti.

Jesus Heals a Boy with a Demon
(Mr 9.14-29; Lk 9.37-43a)

¹⁴ Noq̄w puma sinmuy amumi òkiq̄w, hak Jesus aw pítuhq̄e, aw tamòtswunuptut, pañq̄awu:

¹⁵ Tutuyq̄awhḡa, um as okiw itiy òkwatuwni; taq̄ pam okiw homimitutuy-hḡe okiwhinta; nihq̄e pam piéq̄ q̄òhit aq̄w posñwu, pu pāmiq̄'a.

¹⁶ Noq̄w nu as ūmi nánatuwnayaq̄amuy amumi put wikwaq̄w, puma kurs hin put powototani.

¹⁷ Pahasat pu Jesus lavayhtiḡe pañq̄awu: Is ohi uma q̄atuḡtsiwni'yuñq̄amu, nukushinyuñq̄amu, pu' q̄atsívaptsiwyuñq̄amu, ya nu hihsavohaḡam umumum yantani? ya nu hihsavohaḡam umuy maq̄sonlawni? Pew wikyaa.

¹⁸ Noq̄w Jesus nukpanhikwsit mēwa; noq̄w pam put añq̄w yamakḡ, tiyo pahasat pay powalti.

¹⁹ Pahasat pu Jesus aw nánatuwnayaq̄am pay nánaltyakañw put aw òkihḡe, aw pañq̄aq̄wa: Ya hintaq̄w òviy itam kurs hin put hóroknayani?

²⁰ Noq̄w Jesus pumuy amumi pañq̄awu: Ispi uma qa tuḡtsiwni'yuñq̄ee; pi nu umumi pas antsa pañq̄awni: Kurs uma pay híhin tuḡtsiwni'uyñwe' (nāmahin pi as pam mustard-uyit sivosiyat an pay hihsayhoyaniq̄w) uma it tükwit: Yañq̄w ayo nahlakuu, aw kitotaq̄w, pam soon qa nahlakni. Pu qa himu umuñem qa pasiwtani.

²¹ Nikañw hak qa napwalni'kañw qa nāwakinkañw pas soon it yantaq̄at qalomáhikwsit hakiy añq̄w ayo hóroknani.

Jesus Speaks again about His Death
(Mr 9.30-32; Lk 9.43b-45)

²² Noq̄w nāt pumuy Galileet ep yesq̄ Jesus pumuy amumi pañq̄awu: Nu' Sinot Tiāt sinmuy amumi mātaviwni.

²³ Noq̄w puma nuy nīnayani; noq̄w ahpiy pāyis talq̄ nu ahoy tātayni. Noq̄w puma it nanaptaq̄e, pas qahahlayhtoti.

Payment of the Temple Tax

²⁴ Noq̄w puma Capernaum ep òkiq̄w, hakim God kíyat eñem siviwiuy tsovalantotaq̄am Peter aw òkihḡe, aw pañq̄aq̄wa: Ya umuy tutuq̄aynaqa God kíyat aw sivat òoywaq̄at qa sivima?

²⁵ Noq̄w pam pañq̄awu: As'a. Nit pam kimi pakiq̄w, Jesus pay mohti lavayhtiḡe pañq̄awu: Simon, ya um hin it aw wūwa? Ya tūwaq̄atsit ep momñwit

hakimuy amuñaqw tax ömalalwa, pu nahpe sívita? Ya sen nāp sinomuy amuñaqw put ömalalwa? Sen pay hakimuy a'lōñtuy amuñaqō'?

²⁶ Noqw Peter put aw pañqawu: Pay a'lōñtuy amuñaq'ō. Noqw Jesus aw pañqawu: Noqw pay kurs sinomat qeniveya.

²⁷ Noqw pay itam pumuy qa unañwmoknaniqw, öviy um wuhkovatuphat awnen, aqw huhuwhpít tūvani; nen um hihtawat mohti hórokne', núani; nit tsañwtapne', añqw hihsaqw sívat tūvani; um put añqw hóroknat, nēñem-nikañw pu inuñem momñwituy amumi sisvini.

18

Who Is the Greatest?

(Mr 9.33-37; Lk 9.46-48)

¹ Noqw ephaqam Jesus aw nánatuwnayaqam put aw ökihqe, pañqaqwa: Ya hak öveqatsit añqw moñwtunatyat ep pas suspavanni?

² Noqw Jesus hakiy tsākwhoyat wāñwayhqe, put amuhsonmi tavi;

³ Nit pañqawu: Nu umumi pas antsa pañqawni: Pas uma nāp umuhtunatyay añqw qa lasye', tsātsakwmuy qa amuntote', soon öveqatsit añqw moñwtunatyat aw yuñni.

⁴ Paniqw hapi öviy haqam it tsākwhoyat an qanāhihtataqa pam hapi öveqatsit añqw moñwtunatyat ep suspavanni.

⁵ Pu haqawa inatñwaniy añ yan tsāk w pās távihqa hapi nuy pās távini.

Temptations to Sin

(Mr 9.42-48; Lk 17.1-2)

⁶ Nikañw hapi hak haqam imuy tsātsakwmuy inumi tuptsiwni'yuñqam hihtawat lasnaqw, put eñem pas is óhini? Pay pi tatam put kwapkaqe mata háyiltiqw, pam wuhkovatuphat a'nó hötsit aqw paöymokq, pam put eñem lolmani.

⁷ Is ohi sinmuy amuñem'i, hakimuy hīhihta akw lomavöhut añqw lasyaqamuy amuñem'i. Taq sinmuy lasnayaqam pas soon haqami peveltini. Nikañw pantsatskaqamuy amuñem pas is óhini!

⁸ Paniqw hapi öviy kurs uhma, sen uhkuku uñ lasnaniqw, um put ayo tukut, nāñaqw ayo tūvani; pay pi um tatam qa pasiwkañw qatsit aw pákini, hikis pi as um pās pasiwkañw, qōhit qa sūlawhtiñwuqat aqw tūviwni.

⁹ Pu kurs uhposi uñ lasnaniqw, um put ayo hóroknat, nāñaqw ayo tūvani. Pay pi um tatam sūk w pōsi'kañw qatsit aw pákini, hikis pi as um pās lōqmuy pōsi'kañw maskimi qōhit aqw tūviwni.

The Parable of the Lost Sheep

(Lk 15.3-7)

¹⁰ Uma tunatyaltote' qa hihtawat imuy tsātsakwmuy paysoqtotani; taq nu umumi pañqawni: Pumuy tuwalan'aymat Inay öveqatsit ep qátuhqat taywayat aw sūsep táyuñwa.

¹¹ Pi nu' Sinot Tiat haqami hiniwhtotiqamuy ayo óyaniqe öviy pitu.

¹² Ya uma hin wūwantota? As kurs hak haqam tsivót-sikip sunat kanelmuy pokmuy'taqw, suhka pumuy amuñaqw haqaminiqw, pam hinhtini? Pam pūmuywatuy mātapt, tsotsmomihaqamini, it haqaminihqat heptoni.

¹³ Nu umumi pas antsa pañqawni: Pam put tuwe', put ep pas hahlayhtini, imuy nālöp sunat pakwt pept sihkay'taqamuy qa haqami hiniwhtotiqamuy amuhpenihqee.

14 Noq̄w pan hapi piw Umuna òveqatsit ep q̄átuhqa imuy ts̄ātsakwmuy himuwat s̄ulawhtiniqat qa n̄awakna.

A Brother Who Sins

15 Pu òviy kurs piw umún tuptsiwni'taq̄a hihta ep ūmi q̄aanhtiqw, um put awnen, pay umuy n̄alaníq̄w put òwihiniwhtipuyat aw pónaknani; noq̄w kurs pam ūmi tuq̄ayvastaq̄w, pahsat hapi um put pay ahoy tuyq̄awvani.

16 Ason kurs pam ūmi qa tuq̄ayvastaq̄w, pahsat pu um s̄ukw, sen l̄õqmuy wikkañw awni; noq̄w l̄õqmuy, sen payhkomuy tuq̄ayyuñq̄w, pep hin lavayhtiwhqa pasiwtamantani.

17 Noq̄w kurs pam pumuy amumi qa tuq̄ayvastaq̄w, pahsat pu um inumi tuptsiwni'yũq̄amuy tsovawtaq̄w, pumuy put āawnani. Pu kurs pam pumuy amumi qa tuq̄ayvaste', pam nawus ūmuyniqw q̄atuptsiwni'taq̄at antamantani, sen moñwit eñem s̄ivat òmalawhqat an'í.

Prohibiting and Permitting

18 Nu umumi pas antsa pañq̄awni: Uma t̄uwaqatsit ep hihta somyaq̄w, pam òveqatsit ep s̄ómiltimantani; pu uma t̄uwaqatsit ep hihta ñahyaq̄w, pam òveqatsit ep ñāhiwmantani.

19 Pu nu piw umumi pañq̄awni: Kurs uma l̄õyõm t̄uwaqatsit ep hihta òviy Inay aw t̄uviñtaniqey ep sun unañwtiqw, òveqatsit ep Ina umeñem put aw antantamantani.

20 Pi haq̄am l̄õyõm, sen pahyom inatñwaniy aw yankahkañw haq̄am tsovawtaq̄w, pep nu pumuy amumumni.

The Parable of the Unforgiving Servant

21 Pahsat pu Peter put awnihqe aw pañq̄awu: Tutuyq̄awhqa, kurs itupko inumi qa s̄ūs q̄aanhtiqw, ya nu hihsakis put ep aw p̄õhikni? Sen tsañe'sikisi?

22 Noq̄w Jesus put aw pañq̄awu: Tsañe'sikisi nu hapi ūmi qa kita, pas payhp sunat añq̄w pakwt sihkay'tasikip tsañe'sikisi, (tsañe'sikip pakwt tsañe'sikis navitañhtiqat pahsaa).

23 Panta hapi. Oveqatsit añq̄w moñwtunatya hak moñwi tumal'aymuy amumi s̄ivat ep pohtaniqey n̄awaknaqat anta.

24 Nihqe pam put añ purivaq̄w, hak w̄uhak s̄õmorit s̄ivat put aw p̄oiwtaqa aw wikvaniwa.

25 Noq̄w pay kurs pam hihta sisviniq̄w, pam huyiwniqat moñwiat pañq̄awu, pu n̄õmaata, pu timatu, pu sohsoy himu himuata, noq̄w p̄oiyat ep sisvini.

26 Noq̄w òviy tumal'aya put atpipo n̄ātuvaye, okiw aw naokiwtage pañq̄awu: Moñwi, pay um okiw inumi qa pas k̄ānavotitaq̄w, pay nu soon ūmi qa sohsoy sisvini.

27 Pahsat pu moñwi put òkwatuwhqe m̄ātavi; nihqe sohsoy p̄oiyat ayo yuku.

28 Noq̄w pay pam tumal'aya pañq̄w yamakt, sukw tumalsuñway put aw sunat s̄ivat p̄oiwtaqat tuwa; nihqe pam put t̄õnhpe ñuat, aw pañq̄awu: Um inumi p̄oiwtaqey sisvini.

29 Noq̄w put tumalsuñwaat put kukmiq̄ n̄ātuvaye, put aw naokiwtage pañq̄awu: Pay um qa pas okiw inumi k̄ānavotitaq̄w, pay nu soon ūmi qa sohsoy sisvini.

30 Noq̄w pam qa nakwhaqe, put sivikimi t̄ūva, hisat p̄oiy sisviniqat pahsavoo.

31 Noq̄w òviy put tumalsuñwamat hin hiniwhtiqat aw ȳorikyaqe, pas qa hahlayhtoti; nihqe moñwiy aw òkihqe, sohsoy put āawnaya.

³² Pahsat pu moñwiat tumal'ayay wáñwayhqe, aw pañqawu: Is ohi um hak nukpantumal'aya, um inumi pan nāwaknaqw, òviy nu sohsok uhpöiy uhpüy ayo yuku.

³³ Noqw puyaw nu un hin òkwatuwhq, soon um tuwat qa pan uhtumal-suñway òkwatuwni?

³⁴ Noqw moñwi pas itsívutiqe, hakiy okiwsanyañwuqamuy amumi put mātavi, pas hisat put aw pöiwtaqey sohsok put aw sisviniqat pahsavoo.

³⁵ Noqw kurs umún tuptsiwni'taqa umuhpewi qaanhitiqw, uma umuh'unañnaqw qa aw pöhikyaqw, pay òveqatsit ep Ina piw tuwat umuy pan hintsanni.

19

Jesus Teaches about Divorce (Mr 10.1-12)

¹ Noqw Jesus yan yuaataqe yukut, Galileet añqw ahpiyñihqe, Jordan yupqöymi Judeat qalavoq pitu.

² Noqw qaan'ewakw hintaqam sinom put añkya; noqw pam pumuy pepeq qalapsina.

³ Noqw Pharisee-sinom nuhtum put aw òkihqe, put unahepyaqe aw pañqaqwa: Ya tāqa pay nāphihta ep nōmay mātapiñiqw pam sūanta?

⁴ Noqw pam lavayhtiçe amumi pañqawu: Ya uma it añ qa tuñwaya: Ura God yayhñiwhqat epeq pumuy yúkuhqe, pumuy tāqat-nit pu wuhtit yuku, it'a?

⁵ Nihqe pumuy yúkuhqe pañqawu: Yantaqw hapi òviy tāqa nay, pu yuy pumuy mātapt, nōmay aw hūrstimantani; noqw puma sūka tókomantani.

⁶ Panta hapiniqw, òviy puma pāpu qa lōyömnit, sūka tókoniwhtiñwu. Paniqw òviy God hihta namitskaqw, qa hak put nāhoy távini.

⁷ Noqw puma put aw pañqaqwa: Noqw hinoqw pantaqw hak nāmataviwuy pēnat, pu nōmay nahpiy lālaymantaniqat Moses tutapta?

⁸ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ispi uma anahaat unañway'yuñqw òviy pay hak nōmay mātapmantaniqat Moses umuy hu'wana. Nikañw pas as yayhñiwhqat añqw qa panta.

⁹ Noqw nu hapi umumi pañqawni: Tāqa nōmay qa hintsakq, put mātave', piw sukwa amum qatupte', tokot ūuyñwu; pu wuhtit mātaviwhqat amum qatuptuqa tokot ūuyñwu.

¹⁰ Noqw put aw nānatuwnayaqam aw pañqaqwa: Kurs tāqat pu nōmayat amuñem pan hintaniqw, pay kurs ka qa nōmataniqw pam pay lolmani.

¹¹ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pay qa sohsoyam tahtaqt namituyqawi'yuñwa; nihqe òviy kurs hin it tutavot kwusuyani. Noqw God pētuy-sa òqalmaqaww òviy puma namituyqawi'yuñwa.

¹² Pi haqawat nōmaqtsit aw qa pasiwyuñqam pay pas pankahkañw tihtiwaya; noqw haqawat panyuñqam pay sinmuy amuhpiy pan yukiltoti; pu haqawat pas pay òveqatsit añqw moñwtunatyat tunatyawyuñqey òviy qa nōmatota. Haqawa it añ hinmaniqa nam panhtii.

Jesus Blesses Little Children (Mr 10.13-16; Lk 18.15-17)

¹³ Pahsat pu hakim put aw tsātsakwmuy tsamvaya, pam pumuy amumi may akw toñokt nāwaknaniqat òviy'o. Noqw put aw nānatuwnayaqam pumuy mēwaya.

¹⁴ Noq̄w Jesus pañqawu: Uma tsátsakwmuy inumiyaniqat nakwhanayani; uma qa mēwantotani; pi panyuñqam hapi òveqatsit añqw moñwtunatyat ep sinoiwuyiñwa.

¹⁵ Pu pam pumuy amumi matyawht, pañqw ahpiy'o.

The Rich Young Man
(Mr 10.17-31; Lk 18.18-30)

¹⁶ Noq̄w pahasat pu hak tiyo Jesus aw pituhqe, aw pañqawu: Lomatutuqay-naqa, ya nū hihta lolmat hinhte', qatsit qaso'taqat himuy'vani?

¹⁷ Noq̄w pam put aw pañqawu: Ya um hinoq̄w nuy lolmalawu? Pi qa hak lolma, pas sūkaa, i' God. Noq̄w pay pi um qatsit aw pákinik, um hin tutaptiwhqat añ hinmani.

¹⁸ Noq̄w pam put aw pañqawu: Hihtawata? Noq̄w Jesus pañqawu: Um hakiy qa nīnani, um qa nāp úhimuy tokot qa sokoptani; um hihta qa ūuyuni, um hakiy hihta qa atsátoynani;

¹⁹ Um unay, pu uñuy pumuy kaptsi'tani; pu um pas hin nāmi unañway'taqey pan uhsinosñway aw unañway'tani.

²⁰ Noq̄w pam Jesus aw pañqawu: Pay nu itsákoy añqaq̄w pan tutavot sohsok añ hinma. Noq̄w ya nu haqam hihta nāt qaanhti?

²¹ Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Pay pi um pas pasiwtaniqey nāwakne', um ahpiynen, hihta úhimuy huyahtani; nen añ òkiwyaqamuy put huytani; nen um òveqatsit ep hihta nukñwat himuy'tani; nit um añqwnen inuñkni.

²² Noq̄w pam put navotqe qahahlaykañw ahpiy'o, pam hihta nihti'taqe òviy'o.

²³ Pahasat pu Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Nu umumi pas antsa pañqawni: Pas kahaksino òveqatsit añqw moñwtunatyat aw pákiniaq̄w eñem qa tūvosi.

²⁴ Noq̄w nu nāt piw umumi pañqawni: Pay himu pohko pōlay'taq̄a tsakomostat añ pórokput añ yámakniq̄w, pam pay qa pas qa tūvosi. Noq̄w pay kahaksino òveqatsit añqw moñwtunatyat aw pákiniaq̄w, pam put eñem pas qa tūvosi.

²⁵ Noq̄w put aw nánatuwnayaqam put nanaptaqe, hin kurs wūwayaqe pañqaq̄wa: Noq̄w pantaniq̄w, hak sen ayo yámakiwtani?

²⁶ Noq̄w Jesus pumuy amumi pañqawu: Pay i' sinmuyniq̄w kurs hin pasiwtani; nikañw pay God-niq̄w sohsoy himu pasiwta.

²⁷ Pahasat pu Peter lavayhtiqe, put aw pañqawu: Meh, itam hapi sohsok hihta mātapyat, uñk nankwusa; noq̄w itam panhtotiq̄w, itamuñem hintani?

²⁸ Noq̄w Jesus pumuy amumi pañqawu: Nu umumi pas antsa pañqawni: Hisat qatsit nātoniqat aw pituq̄w, Nu' Sinot Tiat kaptsi'tiwkañw imoñw'atsveway ep qátuni. Noq̄w pep pu' uma inuñk hinnumyaqam piw tuwat pakwt lōq̄ sihkay'taqat moñw'atsvewat añ yeskahkañw, Israel-sinmuy pakwt lōq̄ sihkay'tasikivo sinoiwtaqamuy amumi moñw'iwuyiñwani.

²⁹ Hak haqam inatñwaniy òviy sinomuy, sen nāp himuy hihta tatamhtat, yep qatsit ep tsivót-sikip sunat aw hōyokiwtaqat òmahtani, sen pam kiy tatamhtani, sen pāvamuy, tupkomuy, qōqamuy, siwamuy, sen nay pu yuy, sen nōmay pu timuy, sen pāvasayu. Pu qatsit nātoniqat ep pam qatsit qaso'taqat makiwni.

³⁰ Nikañw kaysiwhqam mohti'wisqam nuhtuñkyani, pu nuhtuñkyaqam mohti'wisni.

20

The Workers in the Vineyard

¹ Pi òveqatsit ańqw mońwtunaty hak t̄aqa ovauyi'taqat anta. Pam hak suits talavay tumal'aymuy wánwayi.

² Noqw puma súkw yálit òviy tapkinayaniqey hu'wayaqw, pam ovauiy aw pumuy ayata.

³ Noqw wukotónvaqw, i' ūyi'taqa haqe' waynumkańw, hakimuy piw tuwa. Puma huhyankive hońnumya qahintsatskaqee.

⁴ Noqw pam pumuy amumi pańqawu: Pay uma iovauiy awyani. Noqw pay ason hin súantaqw, nu pan umumi sisvini. Noqw puma awya.

⁵ Noqw t̄awanasaptiqw, pu t̄awat atvelpetiqw, pam ańqe' nakwsuqe piw anhti.

⁶ Noqw pu kanel'ókisat, piw pam huhyankiminihqe, piw hakimuy tahtaqtuy tuwa, ep hońnumyaq'ó, nihqe amumi pańqawu: Ya uma hinoqw paysoq t̄evap hońnumya?

⁷ Pu suhka aw pańqawu: Ispi qa hak itamuy tumal'ayhtaq'ó. Noqw pam amumi pańqawu: Uma turs piw iovauiy awyani, amumi kita.

⁸ Noqw pu tapkiqw, ovauiy'taqa tumalmońwiy aw pańqawu: Um tumalay'yuńqamuy wánwayni; nen pumuy amumi sisvini. Um nuhtuńk òkihqamuy ańqw hoyoyoykukańw, mohtimaqat aqw yúkuni.

⁹ Noqw ima pas pay tumalqe'totiniqw òkihqamuy amumi suskomuy yálit sisvi.

¹⁰ Nikańw mohti òkihqam puma wúhaq òmahtotaniqey wúwaya; nit puma pay amún sohsoyam suskomuy yálit òmahtota.

¹¹ Noqw puma ahsatıy òmahtotaqe, ūyi'taqat aw qa tsúyak-unañway hińqaqwaqe,

¹² Pańqaqwa: Ima nuhtuńk òkihqam panis sús t̄awat qõniltiqat an tumaltota; noqw itam t̄evap tumalay'yuńwa, pu itam utuhuut k̄anapta. Noqw um sun itamumi sisvi.

¹³ Noqw pam sukwat aw pańqawu: Ikwátsi, pay nu qa hin qasuanhti. Ya um qa súkw yálit òviy tumaltaniqey inumum pan yúku?

¹⁴ Taa, uh'ahsatıy um yawkańw nimani. Pay nu sohsokmuy umumi sun sisviniqey n̄awakna, umuy t̄evap tumalay'yuńqamuy-nikańw pu imuy nuhtuńk òkihqamuy piwu.

¹⁵ Ya nu hihta n̄ap isıvay hintsanniqey n̄awakne' panhtiniqw, pam qasuanta? Ya nuy qa unánwawniqw, òviy um inumi qa kwańwátayta?

¹⁶ Noqw òviy nuhtuńkyaqam mohti'wisni, pu mohti'wisqam nuhtuńktotini. Pi kaysiwhqam as wánwayniwya, nikańw hikiyom namorstıwya.

Jesus Speaks about His Death a Third Time
(Mr 10.32-34; Lk 18.31-34)

¹⁷ Noqw pumuy Jerusalem aqwyaqw, Jesus imuy pakwt löq sihkay'taqamuy put aw n̄anatuwnayaqamuy nanaltyaqw, amumi pańqawu:

¹⁸ Meh, itam Jerusalem hapi aqwya. Noqw nu' Sinot Tiat God awwat mohpeq momńwituy-nikańw pu tutavot tutuqaynayaqamuy amumi noiwni; noqw puma nuy n̄inayaniqey pasıwnayani.

¹⁹ Pu nuy qa-Jew-sinmuy amumi noayaqw, puma inumi tututsıwıyani; nuy wuvahtotani; pu nahoylehtsit aw nuy muayani. Nikańw p̄ayis talq nu ahoy t̄atayni.

A Mother's Request
(Mr 10.35-45)

²⁰ Noqw pahasat pu Zebedeet timat yuy amum Jesus aw pitu. Noqw yuam put pas hihtatakañw aw okiwlawu, hihta tunlay'kañwo.

²¹ Noqw Jesus put aw pañqawu: Ya um hihta nāwakna? Noqw pam put aw pañqawu: Ason um uhmoñwqeniy ep qatuptuqw, as imuy itimuy amuñaqw haqawa uhputvaqe qátuniqw, pu suhkawa uhsuyvaqe qátuniqat um itamuy hu'wani.

²² Noqw Jesus tíyotuy amumi pañqawu: Uma hihta òviy tūviñlawhqe qa mātsi'ta. Ya pay uma nuy kānavotpit añqw yúkuniqat añqw yúkuniqey suhta'ewa? Ya sen uma nuy hin tuvoylaiwtaqat pan tuvoylatiwniqe òviy'o? Noqw puma put aw pañqawu: Owi, pay itam suhta'ewa.

²³ Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Pay nu kānavotpit añqw yúkuniqat uma as soon qa yúkuni; piw nuy hin tuvoylaiwtaqat pan uma tuvoylatiwni. Nikañw pay nu hakiy iputvaqe, sen isuyvaqe qátuniqat pañqawniqey aw qa tutuyqawi. Nikañw pay ason pas pam hakimuy amuñem na'sastiwhq pam pumuy amumi noiwni.

²⁴ Noqw ima pakwtñiqam put nanaptaqe, pumuy nātupkomuy amumi qa yan unañwtoti.

²⁵ Noqw Jesus pumuy nāmi wāñwayhqe, amumi pañqawu: Uma navoti'yuñqw imuy qa-Jew-sinmuy moñwimat pumuy amumi tutuyqawya, noqw pavansinom òqalay pumuy nanvotnatiwisa.

²⁶ Nikañw uma hapi qa panyuñwni. Pay umuñaqw haqawa pas pāvanniqey nāwaknaqa umuy nawus tumalay'tani.

²⁷ Pu uma haqawa sustutuyqawniqey nāwaknaqa nawus piw sohsokmuy tūwikiamni.

²⁸ Hikis pi nu' Sinot Tiat qa hihta tu'yalawniqe òviy pitu; pi nu nuhtumi unañwtapniqe òviy pitu, piw sinmuy kaysiwhqamuy amuñem iqatsiy táve', pumuy ayo óyaniqe òviy'o.

Jesus Heals Two Blind Men
(Mr 10.46-52; Lk 18.35-43)

²⁹ Noqw pumuy Jerichot añqw ahpiyyaqw, qaan'ewakw hintaqam sinom Jesus añkya.

³⁰ Noqw meh, lōyōm qapostalqat tāqat pōqlave qatukañw, Jesus añqe'niqw navotqe, tsa'lawhqe pañqawu: Is okiw itamuy òkwatuwaa, Tutuyqawhqa, um David tiat!

³¹ Noqw sinom pumuy mēwayaqe, qa hiñqawlawniqat amumi pañqawu. Noqw pahasat pu puma pas pāpu a'nō pañqawu: Is okiw itamuy òkwatuwaa, Tutuyqawhqa, um David tiat!

³² Noqw Jesus pep wunuptut, pumuy wāñwayhqe, amumi pañqawu: Ya nu umuy hintsanniqat uma nāwakna?

³³ Noqw puma put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, um as okiw itahposiy tālawnani.

³⁴ Pu Jesus pumuy òkwatuwhqe, pumuy pōsiyamuy aw hintsana; noqw pahasat pay pumuy pōsiam tālawwa; noqw puma put añki.

21

The Triumphant Entry into Jerusalem
(Mr 11.1-11; Lk 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Noq̄w puma Jerusalem aw hayiñwnayaqe, Olive-tsomot aw öki, Bethphage-kitsókit aw'i. Noq̄w Jesus lóqmuy put aw nánatuwnaqamuy ayataqe,

² Amumi pañqawu: Uma umupyeve kitsókit awnen; uma pep mōrot som'iwtaqw tiyat ámunnihqat túwani. Uma pumuy ñaht, añqw inumi wikni.

³ Pu ason kurs hak umumi hiñqawhq, uma aw pañqawni: Tutuyqawhqqa imuy nāwakna, kítani; noq̄w pahasat pay pam pumuy añqw lālayni.

⁴ Yan Tutuyqawhqat lavay'ayaat hin lavayhtiqat aw antsaniwa; ura pam pañqawu:

⁵ Uma Sion ep sinmuy āawnayani: Meh, umuhmoñwi añqw umumii, okiw'unañway'kañw mōrot akw tsokiwma, morohyat akw'a.

⁶ Noq̄w put aw nánatuwnaqam ahpiynihqe, Jesus hin amumi lavayhtiqat anhti;

⁷ Nihqe mōrot wikva, pu morohyata. Noq̄w sinom yuwsiy amutsmi ahpatota; noq̄w Jesus aqw wūvi.

⁸ Noq̄w sinom pas qaan'ewakw hintaqam pōnawit yuwsiy ahpatota; pu pētu himutsotskit nantaqayat tsahqayaqe pōnawit o'ya.

⁹ Noq̄w ima mohti'wisqam amuñkyaqamuy amumum tsa'tiwiwse pañqawwisa: Öqawmañwu, David tiata! Uma Tutuyqawhqat natñwaniyat añ pitutoqat pas hihtatotani. Nam God Sus'oveqnihqqa put öqalaa!

¹⁰ Noq̄w pam Jerusalem ep pituqw, kīve sinom hin mowawaykuqe pañqawwa: Ya pam hak'i?

¹¹ Noq̄w sinom pañqawwa: I' Tutuyqawhqat lavay'ayaata, Jesus, Galileet ep Nazareth añq'ö.

Jesus Goes to the Temple

(Mr 11.15-19; Lk 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹² Noq̄w pu Jesus God kiyat aw pítuhqe, ep ihpove huhyayaqamuy, pu hihta tuhtuy'yaqamuy sohsokmuy pañqw tusoqlalayi, nit sívat nāhoyñwantotaqamuy huhyanpiyamuy takumna, pu hōwihtuy huhyayaqamuy atsvewayamuy éñañ'a;

¹³ Nihqe amumi pañqawu: Ura Tutuyqawhqat lavay'ayaat put eñem yan pēna: Iki nāwakinpihihu yan túñwantiwni. Noq̄w tuwat soq uma put uuyiñwtuy kivatoyñaya.

¹⁴ Noq̄w hakim qapostalyaqam, pu qayaktaqam God kiyat ep put aw öki, noq̄w pam pumuy qalapsina.

¹⁵ Noq̄w tsātsayom God kiyat ep saáataqe, pañqawwa: Öqawmañwu, David Tiat! Noq̄w God awwat mohpeq momñwit-niqw pu tutavot tutuqaynayaqam it nanapta. Pu puma pas nāp yórikya Jesus kātutmalat hintsakq'ö; nikañw tuwat a'nö itsívutotiqe,

¹⁶ Jesus aw pañqawwa: Ya um imuy hiñqawwaqw qa navota? Noq̄w pam amumi pañqawu: As'a. Noq̄w ya uma it tutuvenit qa hisat añ tuñwāya: Um titipostuy, pu yōyoñyaqamuy moayamuy ahpiy pas suyan tayawintiwni, it añ'a?

¹⁷ Pu pam pumuy mātapt, kitsókit Bethanyt awnihqe, pep talōñna.

Jesus Curses the Fig Tree

(Mr 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Noq̄w talavay pam ahoy kīminikañw, tsōñmoki.

¹⁹ Nit pam pōhut qalave nōnvospaltsokit túwahqe, aw last, qa hihta ep tuwa, pay nahpit-saa, nihqe aw pañqawu: Pay um pas yahpiy qa hisat sipalay'vani, kita. Noq̄w pahasat pay nōnvospaltsoki lāki.

²⁰ Noq̄w put aw nánatuwnayaqam put tutwaqe, k̄atayuñqe pañq̄aqwa: Is uti! Nōnvospaltsoki s̄úlaki.

²¹ Jesus lavayhtiqe, pumuy amumi pañq̄awu: Nu umumi pas antsa pañq̄awni: Pas uma qapēvewnayakahkañw qa wiwsiye' nuy nōnvospaltsokit hintsanqat uma piw pan hintsak-wisni. Hikis put epnihqe hóyokput uma hintsak-wisni. Uma it t̄ukwit nahlake' wuhkovatuphamiq̄ t̄uviwniqat aw pañq̄aqwaq̄w, pam kurs hin qa panhtini.

²² Pu uma qapēvewni'kahkañw Inay aw hihta òviy t̄uviñtote', soon qa put makiwyani.

The Question about Jesus' Authority
(Mr 11.27-33; Lk 20.1-8)

²³ Noq̄w pam God k̄iyat aw pákihqe, sinmuy tutuqaynaq̄w, ima God awwat mohpeq momñwit, pu sinmuy amuñaq̄w wukw'a'yat put aw òkihqe, aw pañq̄aqwa: Ya um hihta òqalat aw yankañw ìit hintsaki? Hak uñ it òqalat maqa?

²⁴ Noq̄w Jesus lavayhtiqe amumi pañq̄awu: Kurs nu tuwat umuy sukw hihta t̄uviñtani; noq̄w kurs uma nuy put āawnayaq̄w, nu tuwat hihta òqalat aw yankañw ìit hintsakqey umuy āawnani.

²⁵ Ura John k̄uyit akw t̄utuvoylalawu. Pam pantsakniqey haq̄aq̄w makiwa? sen òveqatsit añq̄o'? sen sinmuy amuñaq̄o'? Noq̄w puma nānami yuaatotaqe pañq̄aqwa: Ya sen itam Oñaq̄o', kitotani? Soon qa pam itamumi pañq̄awni: Noq̄w hinoq̄w uma put aw qa t̄utuptsiwa?

²⁶ Ya sen itam sinmuy amuñaq̄o' kitotani? Nikañw itam sinmuy mamq̄asya. Pi sinom sohsoyam John Tutuyq̄awhqat lavay'ayaatnihqat pan mātsi'yuñwa.

²⁷ Noq̄w puma lavayhtotiqe Jesus aw pañq̄aqwa: Kurs itam hin pañq̄aqwani; noq̄w pam umumi pañq̄awu: Pay nu òviy piw soon hihta òqalat aw yankañw ìit hintsakqey umuy āawnani.

The Parable of the Two Sons

²⁸ Noq̄w ya uma hin w̄ūwantota? Hak tāqa l̄ōqmuy tiyotimuy'ta; nihqe pam mohti'maqat awnihqe aw pañq̄awu: Itii, um pu' iovauiy ep tumalay'tani.

²⁹ Noq̄w pam lavayhtiqe nay aw pañq̄awu: S̄óoni, kitat, pay hihsavoniq̄w wuwñiy alòntaqe aw haq̄amii.

³⁰ Pu pam añkñihqat awnihqe aw piw án lavayhti. Noq̄w pam hu'waqe nay aw pañq̄awu: Nu awni, itanaa, kitat pay qa aw'í.

³¹ Noq̄w ya úmuyniq̄w imuy l̄ōqmuy amuñaq̄w himuwa nay tunatyayat anhti? Noq̄w puma aw pañq̄aqwa: Pay mohti'maqa. Noq̄w Jesus amumi pañq̄awu: Nu umumi pas antsa pañq̄awni: Ima moñwit enem s̄ivat òmalalwaqam, pu tokoy huhyayaqam momoyam umupyeve pay God moñwtunatyayat aw yuñta.

³² Pi John s̄úantaqat p̄ohut umuy āawnaniqe umumi pituq̄w uma put aw qa t̄utuptsiwa; noq̄w añwu pi moñwit enem s̄ivat òmalalwaqam, pu tokoy huhyayaqam put aw t̄utuptsiwa. Noq̄w as uma aw yórikyat umuhtunatyay añq̄w qa lasya, uma as aw t̄utuptsiwanikañwo.

The Parable of the Tenants in the Vineyard
(Mr 12.1-12; Lk 20.9-19)

³³ Huvam inumi tuqayvastotaa. Noq̄w nu umuy t̄ūwutsit āawnani. Hak tāqa òvat uyht, put aw n̄óyakna, nit haq̄am òvat p̄alayāt yuykuyaniqat enem q̄ölòtat, tuwalankihut k̄ita; nit ùyit tumalay'yuñqamuy amumi put m̄atapt, yāvoq̄haqamii.

³⁴ Pu òviy kwañwtinisavotiqw pam tumal'aymuy ùyit tumalay'yuñqamuy amumi hōna, aniwnit òmahtotaniqat òviy'ò.

³⁵ Noqw ùyit tumalay'yuñqam put ayamuyatuy ñuahtotaqe, sukwat wuvah-tota, pu sukwat ñinaya, pu sukwat tatatupya.

³⁶ Pu piw pam pētuy tumal'aymuy mohti aqwyaqamuy amuhpenihqe hōyokiwtaqamuy amumi ayata. Noqw puma pumuy mohti' òkihqamuy amún hintsatsna.

³⁷ Pahsat pu pam nuhtuñk pas tiy pumuy amumiq tavi pañqawhqe: Puma pay itiy soon qa kaptsi'totani, yan wūwaqee.

³⁸ Noqw soq ùyit tumalay'yuñqam tiyat tutwaqe ñānami pañqaqwa: I' hapi nay akpetaniqa. Taa, itam ñinayani, nen itam hihta himuyat himhtotani, kitota.

³⁹ Nihqe puma put ñuayat, ovauyit añqw qalavo tūvayat, ñinaya.

⁴⁰ Taay, noqw ya òvat ùyi'taqa pite', ùyit tumalay'yuñqamuy hintsanni?

⁴¹ Noqw puma put aw pañqaqwa: Soon qa pam pumuy qahopihituy qōyani, nit pas pētuy tumal'ayhtani; noqw puma put kwañwtiqw put aw kiwisman-tani, kitota.

⁴² Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Ya uma qa hisat it tutuvenit añ tuñwáya? Owa kīlalwaqamuy amuhpiy qalavo tūviwhqa hapi tuyqaatniwhiti. Tutuyqawhqa it tumaltaqw, itamuyniqw kātatayhpi, it'a?

⁴³ Yaniqw òviy nu umumi pañqawni: God moñwtunatyaat umuñaqw nawhkiwhit, pu hihtuywatuy sinmuy amumi noiwni. Noqw puma hapi moñwtunatyat ep sinoiwyuñqamuy amún hinwisni.

⁴⁴ Noqw it owat ep posqa hapi yónoyhtimantani; ñikañw ason pam owa hakiy aw pohse' put pās tostani.

⁴⁵ Noqw God awwat mohpeq momñwit, pu Pharisee-sinom, puma put lavayiyat aw tūqayyuñqe māmatsyaqw, kurs pay pam pumuy yuaata.

⁴⁶ Nihqe puma as put ñuayaniqey unañwtotit, piw sinmuy maqastoti, púmuyniqw pam Tutuyqawhqtat lavay'ayaatniqw òviy'ò.

22

The Parable of the Wedding Feast (Lk 14.15-24)

¹ Noqw Jesus tūwutsit hihta tuawi'taqat akw pumuy amumi lavayhtiqe pañqawu:

² Oveqatsit añqw moñwtunatya hakiy moñwit tiat nāapsinaqw eñem nōvatiwhqat anta.

³ Put naat nōviwhqat aw tūtsamiwyuñqamuy wánwayyaniqat òviy ayamuy añqe' ayata. Noqw tūtsamiwyuñqam awyaniqey qa ñānawakna.

⁴ Pahsat pu piw pam pētuy tumal'aymuy ayataqe amumi pañqawu: Uma tūtsamiwyañqamuy amumi pañqaqwani: Taay, nōva pās yukilti; nu iwakasvok-muy, pu iwakashoymuy wi'yuñqamuy qōya; noqw shosoy himu pās yukiwta. Uma nāapsinaqat ep nōviwhqat awyani.

⁵ Noqw puma put paysoqtotaqe, haqe' nankwusa, suhka pāsaw aw'i, pu suhka huhyanpiy aw'i.

⁶ Noqw pētu tumal'aymuyatuy ñuahtotat, pumuy okiwsasnat, qōqya.

⁷ Noqw moñwi put navotqe itsivuti; nihqe pumuy amumi solāwamuy ayataqw, puma tumal'aymuyatuy qōqyaqamuy tuwat qōqya; nit kitsókiyamuy taqtsokya.

⁸ Noq̄w pahas̄t pu moñwi tumal'aymuy amumi pañqawu: Pas nāaptsiniwhqat ep nōviwhqat pās yukiwta; noq̄w kurs tūtsamiwyaqam qahopitu. Noq̄w ōviy soon pumuy amuñaqw haqawa nōviwhqat añqw nōsni.

⁹ Taay, uma añqe' pōhut añ nankwuse', hakimuy hihsa'nihqamuy tutwe', uma pumuy nōviwhqat aw tūtsamtotani.

¹⁰ Noq̄w ōviy puma tumal'ayat añqe' pōhut añ nankwusaqe, hakimuy hihsa'nihqamuy tutwaqe, pañso tsovalaya, qalomásinmuyu, pu lomasinmuyu. Noq̄w haqam nāaptsiniwhqat ep sinom oħpo.

¹¹ Noq̄w moñwi tūtsamiwyuñqamuy amumi kuyvatoqe, ep pákihqe, hakiy tāqat nāaptsiniwhqat ep yuwsit qa yuwsit'atagat tuwa.

¹² Nihqe pam put aw pañqawu: Ikwátsi, ya um hin nāaptsiniwhqat ep yuwsit qa yuwsit'kañw pew paki? Noq̄w kurs pam hiñqawni.

¹³ Pahas̄t pu moñwi tumal'aymuy amumi pañqawu: Huvam māyat, pu hokayat somyat ayo'haqami ihpomi qalálat aw uma tūvayani. Pep tsaykitiwni, pu tama ñuritiwni.

¹⁴ Pay as kaysiwhqam wáñwayniwya; nikañw pay híkiyom namorstiwya.

The Question about Paying Taxes (Mr 12.13-17; Lk 20.20-26)

¹⁵ Pahas̄t pu Pharisee-sinom aħpiyyaqe, hin as put lavayiyat akw núansanyaniqey ōviy namivavasiwnaya.

¹⁶ Nihqe puma hakimuy pumuy amumi nánatuwnayaqamuy pu Herod añqw wāsiwtaqamuy Jesus aw hōnayaq̄w, puma pañqaq̄wa: Tūtutuqaynaqa, itam ūmi navoti'yuñqw, um pas qaatsatnihqat hintsaki; nihqe um God tuwiyat suan tūtutuqayna; pu um qa sinonuñña, ispi um sinmuy wuwniyamuy qa kaptsi'taqe.

¹⁷ Um kurs ōviy itamuy āawnani, Ya um hin wūwanta? Ya pay itam hihta añ sivit Caesar aw ōoyaniq̄w pam súanta? Sen qa súanta?

¹⁸ Noq̄w Jesus pumuy nukpantunatyayamuy tuway'taqe, amumi pañqawu: Ya uma hinoq̄w nuy unaheptota, nawip'ew hintsatskaqamuy?

¹⁹ Kurs tax ep sīvat inumi mahtaknaya. Noq̄w puma put aw put mahtaknaya.

²⁰ Noq̄w pam amumi pañqawu: Ya i' hakiy taywaata? Pu hakiy tuñwniat añ pey'ta?

²¹ Noq̄w puma put aw pañqaq̄wa: Caesar hapi. Pahas̄t pu pam amumi pañqawu: Panta hápiniq̄w; ōviy uma Caesar himuyat Caesar aw noayani; pu uma God himuyat God aw noayani.

²² Noq̄w puma yan nanaptaqe, kurs hiñqaq̄waqe, kátayuñt, put mātapyat, aħpiyya.

The Question about Rising from Death (Mr 12.18-27; Lk 20.27-40)

²³ Noq̄w pay put tālat ep hakim Sadducee-sinom, yaw so'pum pay ahoy qa yesvaniqat pañqaq̄waqam, put aw ōkihqe tūviñtotaqe,

²⁴ Aw pañqaq̄wa: Tūtutuqaynaqa, ura Moses hapi pañqawu: Kurs tāqa qa tímuy'kañw mokq, put pāvaat, sen tupkoat put nōmayatniñwuqat amum qatupte', put eñem tíoymantani.

²⁵ Noq̄w ura as hakim tsáñe'nihqam nānatupkom yēse. Noq̄w amuñaqw suspavaam as nōmatat, qa tímuy'vat, pay mōki; nihqe tupkoy aw nōmay mātavi.

²⁶ Noq̄w añkniḡqa pay piw anhti; noq̄w pu amuñkniḡqa pay piw amunhti. Noq̄w puma as tsáñe'nihqam put nōmatotaq̄w, qa hihtawat eñem wuhti ti'va.

²⁷ Noq̄w nuhtuñk pu' wuhti tuwat mōki.

²⁸ Noq̄w ya òviy sinmuy ahoy yesvaq̄w, pam hihtawat pumuy tsáñe'nihqamuy nōmaatni? Pi puma sohsoyam put nōmatota.

²⁹ Noq̄w Jesus amumi pañqawu: Suyan pi uma tutuvenit-nikañw pu God òqalayāt qa tuwi'yuñwa. Nihqe paniq̄w hapi òviy uma qa suan wūwaya.

³⁰ Pi sinom ahoy yesve', soon nōmalalwani, piw soon puwsuñwlawani; pas puma òveqatsit ep God hoñviaymuyatuy amunyuñwani.

³¹ Noq̄w kurs uma so'qam ahoy yesvaniqat ep tūviñtotaq̄w-ya uma qa hisat tutuvenit añ it tuñwáya: Ura God umumi pañqawu:

³² Nu hapi Abraham, pu Isaac, pu Jacob, pumuy Tutuyqawhqaamu, it'a? (Noq̄w òviy puma nāto yēse.) Oviy pi God qa so'pumuy amumi tutuyqawi, pi yesqamuy amumii.

³³ Noq̄w sinom it nanaptaqe, put tutuqayhpiyat ep kātayuñwa.

The Great Commandment

(Mr 12.28-34; Lk 10.25-28)

³⁴ Noq̄w yaw pam Sadducee-sinmuy moavōltaqat Pharisee-sinom nanaptaqe, puma sumitsovalti.

³⁵ Noq̄w pumuy amuñaq̄w suhka tutavot aw tuvoti'taqa put unahepqe, tūviñtaqe aw pañqawu:

³⁶ Tūtutuqaynaqa, ya tutavot ep himuwa pas suspavani?

³⁷ Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Um God Uhtutuyqawhqaq̄w aw sohsok uh'unañway akw unañway'tani, pu sohsok uhhikwsiy akw'a, pu sohsok uhwuwniy akw'a.

³⁸ I' hapi susmohti-nikañw pu suswuyōq tutavo.

³⁹ Noq̄w añkniḡqa pay piw put anta: Um pas nāmi hin unañway'taqey pan uhsinosñway aw unañway'tani.

⁴⁰ Pi sohsoy tutavo pu Tutuyqawhqaq̄w lavay'aymuyatuy lavayiam imuy lōqmuy tutavot hapi ahpiy'o.

The Question about the Messiah

(Mr 12.35-37; Lk 20.41-44)

⁴¹ Noq̄w nāt Pharisee-sinom tsovawtaq̄w, Jesus pumuy tūviñtaqe,

⁴² Amumi pañqawu: Ya uma hin Christ aw wūwantota? Ya pam hakiy tiata? Noq̄w puma put aw pañqawu: David hapi pam tiata.

⁴³ Noq̄w pam pumuy amumi pañqawu: Noq̄w pantaq̄w hinoq̄w David Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy put Moñwílawu? Oviy pi pañqawu:

⁴⁴ Tutuyqawhqa Imoñwiw aw pañqawu: Um hāk iputvaqewat qátuni, hisat nu uhtuwqamuy áñwutaq̄w, puma ūmi maqaptsi'yuñwñiqat pahsavoo.

⁴⁵ Noq̄w kurs David put Moñwílawhqaq̄w, hin pam put tiatni?

⁴⁶ Noq̄w soon kurs hak put hu'wani. Piw pāpu qa hak pahpiy put hihta tūviñtaniqey aw unasaki.

23

Jesus Warns against the Teachers of the Law and the Pharisees

(Mr 12.38-39; Lk 11.43, 46; 20.45-46)

¹ Pahsat pu Jesus sinmuy-nikañw pu put aw nánatuwnayaqamuy amumi lavayhtiqa,

² Pañqawu: Tutavot tütutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amumum Moses geniyat ep hõñi.

³ Paniqw õviy uma pumuy lavayiyamuy aw tūqayyuñwi, pu umuy hinhtotiniqat umumi pañqaqwaqw uma panhtotimantani; nikañw uma pumuy qa tututskanayani. Taq puma as nuhtumi yuaatiwiskahkañw, lavayiy qa an hinwisa.

⁴ Taq puma soñawnen hihta s'nõ putut mokahtotat, hakiy ikwiltoynayañwu; nikañw soon ñas'ew put paañwayañwu.

⁵ Nihqe nãp hihta hintsatskaqey mahtakni'yuñwniqey õviy pantsatska. Puma God lavayiyat hihta añ pey'yuñqat put qõtõsosomhpi'yuññwu, pu may añ piwu, pu yuwsiy wupatsamimhtoyaya.

⁶ Pu haqe' nõviwhqat añ mohkage qeqnit tuñlay'yuññwu, pu tsotsvalkiva qenit pas pávanyaqat piwu.

⁷ Pu sinom kisonva pumuy pas hihtay'yuñwniqat nãnawakna, pu Tutuqaynaqa yan tũñwantiwyaniqey tuñlay'yuñwa.

⁸ Noqw uma hapi Tutuqaynaqa qa yan tũñwantiwiyani; pi sũka umuy tutuqaynaqa, Christ; noqw uma sohsoyam nãnatupkomu.

⁹ Pu uma tũwaqatsit ep qa hakiy nãlalwani; pi sũka Umunaa, õveqatsit ep qátuhqa.

¹⁰ Pu piw uma Tũtsami'wisqey qa yan tũñwantiwiyani; pay pi sũka umuy tsãmi'maqa, Christ.

¹¹ Pay umuñaqw pas suspavannihqa umuy tumalay'mani.

¹² Haqawa pavan nãhihtataqa hapi qahimuniwhntini; pu nãqahihataqa hapi a'nõ hĩmuniwhntini.

*Jesus Condemns Their Hypocrisy
(Mr 12.40; Lk 11.39-42, 44, 52; 20.47)*

¹³ Nikañw is ohi uma tutavot tutuqaynayaqamu, pu Pharisee-sinomu, nawip'ew hinyuñqamu! pi uma õveqatsit añqw moñwtunatyat aw sinmuy uhtsi'yuñwa; uma as qa aw yuñtakañw, aw yuñniqamuy qa nakwhantoyaya.

¹⁴ Is ohi uma tutavot tutuqaynayaqamu, pu Pharisee-sinomu, nawip'ew hinyuñqamu! uma koñnanalvutuy kikiyamuy nawhkilalwa; pu uma nawip'ew nãnawakne', sutsépyuaaykuyañwu. Paniqw hapi õviy uma pas pavan qalomáyukuniwyaniqey aqw hoyta.

¹⁵ Is ohi, uma tutavot tutuqaynayaqamu, pu Pharisee-sinomu, nawip'ew hinyuñqamu! Pas pay uma hakiy umuhtuptionsniy aw tuptionsnayanige õviy pãtuwaqatsit, pu tũwaqatsit añ ahsupoq nankwusañwu. Noqw uma put aw tuyqawvayaqw, pam umuhpenihqe pas qalomáhintsakñwu. Noqw õviy God nawus maskive qõhit aqw put sivintoyani, umuhpenihqe hõyokiwtaqata.

¹⁶ Is ohi uma tũtsamaqam qapostalyaqamu! Oviy pi uma pañqawa: Hak lavayhte': Nam ilavayi God kiyat hin hũrs wũnuhqat pan wũnuni kite', pam soñawnen qa hinwat lavayhtiñwu. Nikañw kurs pam ilavayi it sikavalasivat God kiyat epnihqat an pasiwatani kite', pam nawus lavayiy kurs hin qa anhtini.

¹⁷ Uma ñasta wuwni'yuñqamu qapostalya! Ya himuwa pas pávanniqw õviy'o? sen sikavalasiva? sen God kiata? Pi put kiata hapi sikavalasivat pas hihtatañwu.

¹⁸ Uma piw pan tütutuqaynaya: Hak lavayhte': Nam ilavayi God kiyat ep hom'oyvihkat an pasiwatani, kite', pam soñawnen qa hinwat lavayhtiñwu.

Nikañw hak lavayhte': Nam ilavayi hom'oyvihkat ep kuwahtiput an pasiw-tani, kite', nawus pam lavayiy kurs hin qa anhtini.

¹⁹ Uma núanhihtu qapostalyaqamu! Ya himuwa pas pávanniqw òviy'o? sen kuwahtipu? Sen hom'oyvihka? Pi pam hapi kuwahtiput pas hihtatañwu.

²⁰ Paniqw òviy hom'oyvihkat akw òqalat lavayiy pasiwnaqa piw kuwahtiput pep oyiwqhát akw pan lavayhtiñwu.

²¹ Piw God kíyat akw òqalat lavayiy pasiwnaqa piw God pep ki'taqat akw pan lavayhtiñwu.

²² Pu hak òveqatsit akw òqalat lavayiy pasiwnaqa hapi God moñw'atsvewayat akw pan lavayhtiñwu, pu put ep tsokiwtaqat akw'a.

²³ Is ohi uma tutavot tütutuqaynayaqamu, pu Pharisee-sínomu, nawip'ew hinyuñqamu! uma pi umuh'uyiy añqw nēnevenit pakwút-sikivo sun oyit God aw noayañwu; nikañw soq God tutavoyat pas pávanyaqat uma ayo yuykuya; uma sinmuy amuñem suan hin yukuyaniqey qe'toti; uma ñasta núokway'yuñwa; uma qa suan hinwisa. Uma as pávanyaqat tutavot añ ah-supog hinwisnikañwo, pu it qa pas qatuvosnihqat añ piwu.

²⁴ Uma hihtu qapostalkahkañw tütusamyaqamu! pas uma totophohyat òviy kúyit tsahkwakinkahkañw, it himuvohkot pōlay'taqat kwukwú'ya.

²⁵ Is ohi uma tutavot tütutuqaynayaqamu, pu Pharisee-sínomu, nawip'ew hinyuñqamu! Uma kuyapkuyit, sen tsaqpatat òvaqe-sa kwañw'ewakwnihqat anyuñwa, nikañw soq hihta tukwhanayaniqey-sa tunatyawyuñwa, Pu uma qanamítuyqawi'yuññwu.

²⁶ Um qapostal Pharisee-sino, um mohti uhkuyapiy ahsonñaqw kwañw'ewakwtaqw, pam òvaqe piw kwañw'ewayni.

²⁷ Is ohi uma tutavot tütutuqaynayaqamu, pu Pharisee-sínomu, nawip'ew hinyuñqamu! Uma tütuamit qòtsálwiyuñqat anyuñwa. Pay as antsa pi pam òvaqe lomasosniwa; noqw pi ahsonve sinmuy òqam añ opom'iwyuñwa, pu sohsoy himu toyoy'eway'o.

²⁸ Noqw pan uma suovaam pay suan hinyuñqey nuhtumi namtaknaya; nikañw uma pan atsáy'kahkañw qa súanhinwisa.

Jesus Predicts Their Punishment

(Lk 11.47-51)

²⁹ Is ohi uma tutavot tütutuqaynayaqamu, pu Pharisee-sínomu, nawip'ew hinyuñqamu! Uma pi Tutuyqawhqat lavay'aymuyatuy amuñem tuamhqòlòt lomahinyuñqat yuykuya, pu añ hakimuy súanyuñqamuy haqe' tūam'iwyuñqat añ aw nukwáñwsonilantotaqe,

³⁰ Pañqawañwu: Pas as itam itanamuy qatsíyamuy ep yēse', soon amumum Tutuyqawhqat lavay'aymuyatuy qòqyani.

³¹ Yan uma Tutuyqawhqat lavay'aymuyatuy qòqyaqamuy tímatnihqey nāsuhputsni'yuñwa.

³² Taay! Huvam umunamuy hihta yayhnayaqat aw antsatsnaa.

³³ Uma lölòqañhtuy amonyuñqamu, uma tsùtsu'tuy aniwñimatu! ya uma hin qòhit aqw maspiwyaniqey añqw ayo nōñakni?

³⁴ Pantaqw òviy meh! Nu hapi umumi lavay'a'yatuy hōnani, pu suan wuwni'yuñqamuyu; pu tütutuqaynayaqamuy nu umumi ayatani. Noqw haqawatuy uma qòqyani; pu haqawatuy nahoyehtsit aw múayani; pu haqawatuy uma umuhtotsvalkiy añ a'nō wuwahtotani, nen añ aqwhaqami kitsókinawit pumuy okiwsahsanyani.

³⁵ Noq̄w God umuy hapi tukopani, sohsokmuy suan hinwisqamuy umu-nam q̄oq̄yaqat ahpiy'o, it s̄úantaqat Abel qatsiyat ep'e, pu ańk yesqamuy p̄iwu, pu Barachias tiyat Zacharias yan m̄atsiwhqat qatsiyat ep'e. Ura uma God k̄iyat-nikańw pu hom'oyvihkat pumuy amuhtsave put n̄ināya.

³⁶ Pas antsa nu umumi pańqawni: God pu' qatsivapsiwyuńqamuy amumi sohsok it yantaqat ep n̄aoyni.

Jesus' Love for Jerusalem
(Lk 13.34-35)

³⁷ Is ohi ūmaa, Jerusalem ep sínomu! Is ohi umuńemi! Uma Tutuyqawhqat lavay'aymuyatuy q̄ōyantotaqamu, pu umumi ayatiwyaqamuy tatatupq̄ōyantotaqamu! Pas as nu hihsakishaqam umuy tsovalani, kowakowuhti timuy masay atpikaq̄e tańatańwuqat pan'i; noq̄w uma qa n̄anakwha.

³⁸ Meh! God umuhkiy pay tatamhta.

³⁹ Pi nu umumi pańqawni: Pay uma yahpiy haqahpiy soon inumi yórikyani. Nikańw ason hisat aw pituq̄w, uma pańqawani: Tutuyqawhqat nat̄waniyat ań pitutoqa nam tayawintīwaa, uma kitotani; nen pep pu' uma inumi piw yórikyani.

24

Jesus Speaks of the Destruction of the Temple
(Mr 13.1-2; Lk 21.5-6)

¹ Pu Jesus pańq̄w yamakt, God k̄iyat ańq̄w ahpiy'o; noq̄w put aw n̄anatuwnayaqam God k̄iyat ep ań k̄iwyuńqat put aw mahtaknayaniq̄e put aw ōki.

² Noq̄w Jesus pumuy amumi pańqawu: Ya uma sohsok it ań qa t̄ayũwa? Pas antsa nu umumi pańqawni: Pay n̄at pas qa haqam i' owa n̄ap qeniy epni. Pas sohsoy sahpuksińw.

Troubles and Persecutions
(Mr 13.3-13; Lk 21.7-19)

³ Noq̄w pam t̄somot Olivet epeq̄ qatuq̄w, put aw n̄anatuwnayaqam pay nanalt put aw ōkihq̄e aw pańqaq̄wa: Um itamuy āawnani: Ya ĩ hisat yaniwh-tini? Pu uń hisat p̄ituniqat himu put tuawi'tani, pu qatsit sohtiniqata?

⁴ Noq̄w Jesus lavayhtiq̄e pumuy amumi pańqawu: Uma tunatyaltotini; noq̄w qa hak umuy ūnatoymani.

⁵ Taq̄ n̄at kaysiwhqam inat̄waniy aw yankahkańw ōke', pańqawani: Nu' hapi Christ kitotani, nen kaysiwhqamuy ūnatoynani.

⁶ Pu uma n̄aq̄oyiwuy ȳavaq̄nihqat nanvotyani, pu umuhhayhke' n̄aq̄oytaq̄w uma nanaptani. Nikańw uma qa hin unat̄wtotini. Pi pay pam p̄avantaqa pas soon qe'ni. Nikańw pay hapi n̄at qa pep so'ńwamiq̄ p̄ituni.

⁷ Pi ańqe' hihtuwat sinom hihtuywatuy sinmuy amumi wuńkuyamantani. Pu mońwtunaty suk̄w mońwtunatyat ehpewh̄timantani. Pu h̄ahaq̄e' ts̄õn̄õsqatsini, wukotuyh̄qatsini, pu tutskwa tayayaykuni.

⁸ ĩ hapi ĩhihta k̄an̄anvotpit yayhniata.

⁹ Noq̄w sinom sohsoyam umumi qa suhtaq̄ewyani, uma isinomniq̄w ōviy'o. Noq̄w puma umuy okiwsahsanyat, umuy q̄oq̄yani.

¹⁰ Noq̄w pahsat pu kaysiwhqam tuptsiwniy ańq̄w lasye', n̄anami qa suhtaq̄ewyani. Noq̄w s̄uka suk̄w mom̄ńwituy aw m̄atapni.

11 Noqʷ kaysiwɥqam hoñve', Tutuyqawɥqat lavay'aymatnihqey atsáy'kahkañw kaysiwɥqamuy ũnatoynayani.

12 Ephaqam qaanhtipu tūwaqatsit añ ahsupoq kúrukiwmani, noqʷ ðviy kaysiwɥqam nami'nanway añ peveltotini.

13 Noqʷ pay yūmosa añ kuytaqa hapi ayo yámakni.

14 Noqʷ isinom tūwaqatsit añ ahsupoq it lomatuwawit yuaatotaqʷ, sinom sohsoyam nanaptani. Noqʷ pep pu' so'ñwamiq pituni.

The Awful Horror

(Mr 13.14-23; Lk 21.20-24)

15 Ura Tutuyqawɥqat lavay'ayaat Daniel yan lavayhti: Hak nuhtsel'ewaynihqa tūkiqōtaniqa wunuptuni. Añ tūñwantaqa māmatsni. Noqʷ ðviy ason uma put God Kiyat pas himunihqat ep wūnuhqat aw yórikyaqʷ,

16 Pep pu' ima Judeat añ yesqam tuhtukwimi q watqani.

17 Pu i' hak kits'oveqñiqa pañqʷ hāwe', nawus soon hihta ðviy ahpami papkini, sūwayaniqe ðviy'ō.

18 Pu i' hak pasve hinnumqa soon yuwsiy ðviy kīmini.

19 Noqʷ hisat aw pituqʷ, pep hapi pu' haqawat añ nō'yiwuyñqamuy, pu yōyoñnayaqamuy kurs hin watqaniqamuy amuñem pas is ðhini.

20 Noqʷ pas pay okiw uma qa tōmō' watqaniqey ðviy Umunay aw tūviñlalwani, piw qa nasuñwintalōñnit ep'e.

21 Taq pep aw pituqʷ, qaan'ewakw kānavotpini, pas tūwaqatsit hisat yukil-tiqat añqʷ pew pahsavo qa hisat pan hiniwhitiqat pan'í, pas qae, piw soon hisat pāpu paniwhitini.

22 Noqʷ as talōñwintiwɥqa qa pelvotiqʷ, soon hak ayo yámakni. Noqʷ pay hapi Tutuyqawɥqat namoramuyatuy amuñem tunatyat ahpiy pam pelvotini.

23 Pep pu' ason kurs hak umumi, Meh, yep Christ kitaqʷ, sen Ayamo, kitaqʷ uma qa tūtuptsiwani.

24 Taq nāt hakim Christ-nihqey nātsokani'yuyñqam mātaqtotini; pu Tutuyqawɥqat lavay'aymatnihqey nātsokani'kahkañw hoñvani, qa pūmayakañwo; nen hīhihta kātatayhpit hihta tuawi'taqat hintsatskani, pas qaōwihintaniqʷ ðviy kurs as hin pasiwtaniqʷ hikis pi añ Tutuyqawɥqat namoramuyatuy ũnatoynayani.

25 Noqʷ meh, uma hapi pay nanapta, ispi nu añwu pay umuy put āawnaq'ō.

26 Paniqʷ ðviy kurs puma umumi Meh, taq pam qayēsiwɥpue qatu, kitotaqʷ, uma qa awɥaqamiyani; sen Meh, pam yūpaveq qatu, kitotaqʷ, uma qa tūtuptsiwani.

27 Pi hōpaq talwihpiki tēveñehaqami mātaqtiñwu; noqʷ pay hapi pantani hisat Nu, Sinot Tiat, pituniq'ō.

28 Pi haqam himu mokput tokoatniqʷ, pañso wiwsokt tsovaltñwu.

The Coming of the Son of Man

(Mr 13.24-27; Lk 21.25-28)

29 Noqʷ pahsat put kānavotpit atsve āpiy pay tāwa qa tālawvani, pu mūyawuy añqʷ qa talni, pu sōtu tokpelat añqʷ lōhōhōykuni, pu ðvaqe hīhimu ðqala tayayaykuni.

30 Noqʷ pahsat pu himu tokpelat epeq mātsiltini, nuy Sinot Tiyat pituniqat tuawi'taniqee. Noqʷ pahsat pu tūwaqatsit ep sohsoyam nanāpwat sinom tsaykitani; noqʷ pu Nu, Sinot Tiat, ðqalat yankañw, qaan'ewakw son'iwkañw, ðvaqe ðomawhtuy akw hawtoqʷ, puma nuy tutwani.

³¹ Noqw itötöqpi a'nö töqtiqw, nu ihoñviayimuy añqe' ayatani; noqw puma inamoramuy tūwaqalvoqhaqami yesqamuy nānan'ivaqw tsovalayani.

The Lesson of the Fig Tree
(Mr 13.28-31; Lk 21.29-33)

³² Taay, kurs uma nōnvospaltsokit hihta tuawi'taqat nanaptani. Put nantaqaat palmokte' sákwawsate', nahpi'wisq, kurs tal'añwhayiñwtiqat uma nanaptañwu.

³³ Noqw pan hapi uma sohsok iit hihta aw yórikye', soon pas nu hisat pítuniqat uma nanaptani. Pep hapi nu soñawnen hötsíwhpeq wúnuhqat uma nanaptani.

³⁴ Pas antsa nu umumi pañqawni: Soon nāt ima sinom tūtuwayaqw, pay iī sohsoy yaniwhitini.

³⁵ Pay tokpela, pu tūwaqatsi tūwayani; nikañw ilavayi hapi pas soon tūwayani.

No One Knows the Day and Hour
(Mr 13.32-37; Lk 17.26-30, 34-36)

³⁶ Nikañw hisat aw pítuniqat, pu haqe' qalawmaqwhagamniqat hapi qa hak navoti'ta. Pas qae, òveqatsit ep hoñvia'yam hikis qa navoti'yuñwa. Pas Ina nāla put navoti'ta.

³⁷ Noqw ura Noet qatsiyat ep hin hiniwhitiqat pay hapi piw pantani hisat Nu, Sinot Tiat pítuniqat ep'e.

³⁸ Pay ura nāt qa pātsikq, sinom nōnova, pu hihikwya; nōmalalwa, pu puw-suñwalwa, hisat Noet pākihut aqw pākihqat aw pahsavoo.

³⁹ Nihqe puma qanavoti'yuñqe pātsikq, puma sohsoyam sūlawhti. Noqw pay piw hapi pantani hisat nu' Sinot Tiat pítuniqat ep'e.

⁴⁰ Pep pu' hakim löyöm haqam pasveni; suhka wíkiwhq, suhka akwsiñwni.

⁴¹ Pu hakim löyöm wuhtit nūmantani; suhka wíkiwhq, suhka akwsiñwni.

⁴² Pantaqw òviy uma tunatyawyuñwni, taq Umuhtutuyqawhqa hisat pítuniqat uma qa navoti'yuñwa.

⁴³ Noqw uma it navoti'yuñwni: Pi as ki'taqa uyiñwut hísatniqw pítuniqat navoti'te', soon qa tūwalani, nen soon put kiyat haqe' aw pākiniqw pam pánani.

⁴⁴ Paniqw òviy uma pās moñwvas'iwyuñwni; taq uma nāt qa pan wūwantotaqw, nu', Sinot Tiat pítuni.

The Faithful or the Unfaithful Servant
(Lk 12.41-48)

⁴⁵ Taa. Ya hak haqam hihta añ suan hinmaqa suan wuwni'taqa tumal'aya? Put hapi moñwi tumalsuñwamuyatuy amumi moñwtaqq, pam pumuy añsakis tunòshuylawni.

⁴⁶ Kurs moñwi hisat ahoy pite', put nāt suan tumalay'maqat aw yorikq, pam hahlayhpit epni.

⁴⁷ Pas antsa nu umumi pañqawni: Put moñwíat pas soon put qa sohsok hihta himuy aw moñwtaqni.

⁴⁸ Nikañw kurs as pam tumal'aya qahopinen, pam unañwpeq pañqawni: Imoñwi pítuniqey pas nāt haqami tavi'ma, kítani.

⁴⁹ Nen pu' tumalsuñwamuy wuvahtivakañw, pu honaqkuyit akw hōnaq'iwyuñqamuy amumum tūmoykañw, pu hihikwni.

⁵⁰ Pu pam qa hin pan wūwankañw, moñwiy qa nuhtay'taqw,

⁵¹ Pam pite' put pavan pas a'nö sivintoynani. Noqw pam nawip'ew hinyuñqamuy amumum nātuwiwni. Pep a'nö tsaykitiwni, pu tama ñuritiwni.

25

The Parable of the Ten Girls

1 Pahsat pu òveqatsit añqw moñwtunatyá hakimuy pakwtnihqamuy mámanhtuy amuntani. Puma wihqöhiy ömahtota, möönañwhtiniqat ahsawvawisa.

2 Noqw pumuy amuñaqw tsívtotnihqam wuwni'yunqw, pu tsívtotnihqam qa wuwni'yunwa.

3 Qa wuwni'yunqam wihqöhi'wiskahkañw, tövukuyit qa maskay'wisa.

4 Noqw wuwni'yunqam wihqöhi'wiskahkañw, tövukuyit hihta añ küyi'wisa.

5 Noqw möönañw nawutsnaqw, puma sohsoyam puwso'qe tokva.

6 Noqw suhtokihaq hak a'nö pañqawu: Meh, möönañw añq'ö, huvam ahsawvawisaa.

7 Pahsat pu puma mamanht sohsoyam hoñvaqe, wihqöhiy aw hintsatsna.

8 Noqw qa wuwni'yunqam wuwni'yunqamuy amumi pañqaqwa: Itamuy umuhtövukuyiy añqw maqayaa, taq itahwihqöhi tökiwwisa.

9 Noqw wuwni'yunqam lavayhtotiqe pañqaqwa: Sóoni, taq ka itamumi nan'ivo qa aptsiwatani, tis pi uma huhyayaqamuy amuniye', nenñem tuiyani.

10 Noqw pumuy nāt tuiwisq möönañw pítu; noqw ima moñwvas'iwyunqam put amum nāñuiwniqat ep növiwhqat aw yuña, noqw ihpoq uhtsilti.

11 Atsve pu' mimawat mamanht piw tuwat ökihqe, pañqaqwa: Moñwi, Moñwi, itamuñem hötaa.

12 Noqw pay pam lavayhtiqe pañqawu: Nu umumi pas antsa pañqawni: Nu umuy hakimuy qa tuwi'ta.

13 Yantaqw öviy uma tunatyawyuñwni, pi uma hisat talöñaqat, pu haqe' qalawmaq wu' Sinot Tiát pítuniqat qa navoti'yunwa.

The Parable of the Three Servants
(Lk 19.11-27)

14 Pi nu hakiy haqami yävoqnihqat antani. Pam hak tumal'aymuy wáñwayhqe, amumi hihta himuy noa.

15 Nihqe sukw aw tsivót-sikip sömorit sivat oya, nit pu sukw aw löp sömorit sivat, nit pu sukw aw süp sömorit sivat, hin nanäpwat akw moñwvastotiniqat pan pakwámna; nit pahsat pay haqami nakwsu.

16 Pahsat pu i' tsivot-sikip sömorit sivat ömahtaqa ahpiynihqe, put akw huhyaqe, put aw tsivót-sikip sömorit sivat hóyokna.

17 Pu i' löp sömorit sivat ömahtaqa piw put anhtiqe, löp sömorit sivat put aw hóyokna.

18 Noqw pu süp sömorit sivat ömahtaqa ahpiynihqe, tutskwave hañwat, pañsoq moñwiw sivatup tupa.

19 Pu ahpiy wüyavotiqw, pumuy moñwíam pítuhqe, pumuy amumi put ep pohta.

20 Noqw öviy i' tsivót-sikip sömorit sivat ömahtaqa pítuhqe, piw tsivót-sikip sömorit sivat kívahqe, pañqawu: Moñwi, ura as um tsivót-sikip sömorit sivat inumi noa, noqw meh, nu put aw tsivót-sikip sömorit sivat hóyokna.

21 Noqw put moñwíat aw pañqawu: Um súanhti, um lolma qa paysoq hintsakqa tumal'aya, um tsa' tuwanit ep qa paysoq hintsaki. Noqw öviy nu uh pavan wúhaq tuwanit aw moñwtapni. Um uhmoñwiw amum hahlayni.

22 Pu tuwat i' löp sömorit sivat ömahtaqa pítuhqe aw pañqawu: Moñwi, ura as um löp sömorit sivat inumi noa; noqw meh, nu löp sömorit sivat put aw hóyokna.

23 Noq̄w put moñwíat aw pañqawu: Um súanhti, um lolma qa paysoq hintsakqa tumal'aya; um tsa' tuwanit ep qa paysoq hintsaki. Noq̄w òviy nu un pavan wúhaq tuwanit aw moñwtapni. Um uhmoñwiy amum hahlayni.

24 Pahsat pu i' sūp sōmorit sīvat òmahtaqa pituhqe, pañqawu: Moñwi, nu ūmi navoti'taqw, um a'nō unañway'ta; nihqe um haqam qa uyht ep hòqñwu, pu hage' poshumit qa tsalakin'uyht añ hihta tsovalañwu.

25 Noq̄w nu un mamqasqe, òviy ahpiyinhqe, uhsivay tutskwave tupka; noq̄w meh, yep uhsiva.

26 Noq̄w put moñwíat lavayhtiqe put aw pañqawu: Is okiw um hak qa-hopi, naòntumal'aya! Pas as um inumi navoti'taqw, nu haqam qa uyht ep hòqñwunikañw, pu hage' poshumit qa tsalakin'uyht pañ tsovalañwu.

27 Himu pi um sīvat aw tunatyawyuñqamuy amumi isivay óyanikañwo; noq̄w nu hisat pite', isivay ep sivit enañ òmahtani.

28 Pahsat pu tumal'aymuy amumi pañqawu: Huvam sīvat nawhkiyaa, nen pakwút-sikip sōmorit himuy'taqat put maqayaa.

29 Pi hakiy himuy'taqat aw himu noiwmantani, noq̄w pam hihta nihti'tamantani; nikañw hihta òwihimuy'taqw, hiki pam put nawhkiwni.

30 Pu uma it ñasta apit tumal'ayat ihpo qatālat awhaqami tūvayani; pep tsaykitiwni, pu tāma ñuritiwni.

The Judgment of the Nations

31 Ason nu' Sinot Tiat sohsokmuy ihoñvia'yamuy tsamkañw, lolma tálawñway'kañw pite', pep pu' nu pas kaptsi'tiwkañw, imoñw'atsveway ep qatuptuni.

32 Noq̄w sohsoyam hihtu nanāpwat sinom inutpipo tsovaltini; noq̄w nu pumuy pep nāhoy tsíkani, lálayhqa kanelmuy kakapirstuy amuñaq̄w tsíkañwuqat pan'i.

33 Nen nu kanelmuy iputvaqewat óyani, pu kakapirstuy isuyvaqewata.

34 Nen nu iputvaqewat tsovawtaqamuy amumi pañqawni: Huvam pewyaa, Inay añq̄w hahlaywaqamu; nen uma umuhmoñwiy umeñem hihta na'sastaqat makiwyani, tūwaqatsit hisat yukiltiqat añqaq̄w umuñem na'sastiwhqat put'a.

35 Pi ura nu tsōñmokiwtaqw, uma nuy nopnaya; nu pānaqmokiwtaqw, uma nuy hikwnaya; nuy kurs hákiyñiqw, uma nuy pās taviya;

36 Nuy qa yuwsit'atq̄w, uma nuy yuwsinaya; nuy tūtuyhq, pu sivikive pakiwtaqw, uma nuy pohtaya.

37 Pahsat pu ima suan hinyuñqam lavayhtote', pañqaq̄wani: Moñwi ya hisat un tsōñmokiwtaqw, itam un tutwaqe nopnaya; un pānaqmokiwtaqw, itam un hikwnaya?

38 Ya hisat um kurs hákiyñiqw, itam un tutwaqe pās taviya, un qa yuwsit'atq̄w, un yuwsinaya?

39 Pu ya hisat um tūtuyhq, pu sivikive pakiwtaqw, itam un tutwaqe un pohtaya?

40 Noq̄w nu lavayhte', amumi pañqawni: Pas antsa nu umumi pañqawni: Pay uma imuy itupkomuy amuñaq̄w hihtawat sushin'ewakw aw pan unañwtapye', uma inumi unañwtapyañwu.

41 Pahsat pu nu imuy isuyvaqewat tsovawtaqamuy amumi pañqawni: Huvam inunaq̄w ahpiyaa, uma God itsivuyat akw nankiwakw hinhtotiqamu. Qōhit qa tsohtso'ñwuqat aq̄w uma maspiwyani, it qōhit Nukpanat éñem-nikañw pu hoñviaymuyatuy amuñem na'sastiwhqat aq̄w'a.

⁴² Pi ura nu tsõnmokiwtaqw, uma nuy qa nopnaya; nuy pānaqmokiwtaqw, uma nuy qa hikwnaya.

⁴³ Ura nu kurs hākiyniqw, uma nuy qa pās taviya; qa yuwsit'atq, uma nuy qa yuwsinaya; nuy tūtuyhq, pu sivikive pakiwtaqw, uma nuy qa pohtaya.

⁴⁴ Pahsat pu puma tuwat lavayhtote', pañqawani: Moñwi, ya hisat um tsõnmokiwtaqw, pu pānaqmokiwtaqw, sen kurs hākiyniqw, sen qa yuwsit'atq, sen tūtuyhq, sen sivikive pakiwtaqw, itam uñ tutwakañw ūmi qa unañwtapyaya?

⁴⁵ Pahsat pu nu lavayhte', amumi pañqawni: Pas antsa nu umumi pañqawni: Pay uma imuy amuñaq, sushin'ewakw aw qa unañwtapye', uma inumi qa unañwtapyañwu.

⁴⁶ Noqw ima hapi sivihipit sūtsepiqat aqwyani; noqw suan hinwisqam qatsit qaso'taqat awyani.

26

The Plot against Jesus

(Mr 14.1-2; Lk 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Noqw Jesus yan lavayiy yūkuhqe, pahsat pu pam put aw nānatuwnayaqamuy amumi pañqawu;

² Uma navoti'yuñqw lōtok hapi ura amutsva-yūmosanihqat ep nōviwiniqat aw pītuni. Noqw ep hapi nu' Sinot Tiat momñwituy amumi mātaviwhq, puma nahoyehtsit aw nuy muayani, kita.

³ Noqw ephaqam hakim pavansinom hakiy Caiaphas kīyat ep tsovalt, God awwat susmohpeq moñwit kīyat ep'e-īmaa: God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu tutavot tutuqaynayaqam-niqw, pu sinmuy amuñaq wukw'a'yamu.

⁴ Nihqe hin as puma nanauyve Jesus ñuaye' nīnayaniqey pavasiwnaya.

⁵ Nit pay pañqawa: Pay qa nōviwhqat epni, taq ka sinom qaunānwtalawvayani.

Jesus Anointed at Bethany

(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

⁶ Noqw Jesus Bethany ep hakiy tokoplelet tūtuyñwuqat Simon kīyat epniq, w

⁷ Pumuy nōnovaq, hak wuhti wihkuyit kwañwáhovaqtuqat a'nō hihkay'taqat hihta añ kūyiwtaqat yawkañw ep paki, wikorot hihta owat alabaster añqw yukiwtaqa añ kūyiwtaqata; nihqe wikorot yōhaqe, Jesus qōtōyat aw wihkuyit wūta.

⁸ Noqw Jesus aw nānatuwnayaqam aw yōrikyaqe, qayan unañwtotiqe pañqawa: Ya i' wihkuyi hinoqw paysoq hovalniwa?

⁹ Añwu ka as pam wūhak òviy huyiwe', añ òkiwyuñqamuy amumi noiwnikañwo.

¹⁰ Noqw Jesus hiñqawaqat navoti'taqe, òviy pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw wuhtit unañwmokintota? Pam inumi lolmat tumalta.

¹¹ Uma pi pay òkiwyuñqamuy sutsep oyi'yuñwa; nikañw uma nuy qa sutsep tavi'yuñw.

¹² Pam nuy ásnanike òviy it wihkuyit itokoy aw wūta, nuy tūamiltiniqat òviy'o.

¹³ Nu umumi pas antsa pañqawni: Tūwaqatsit añ ahsupoq haqam i' lomat-aw i' yuaatiwhq, pep i' wuhti yep hinhtiqw pam piw yuaatiw. Sinom it akw put u'ni'yuñw.

Judas Agrees to Betray Jesus

(Mr 14.10-11; Lk 22.3-6)

¹⁴ Pahsat pu pakwt löq sihkay'taqam put aw nánatuwnayaqamuy amuñaqwsuhka, Judas Iscariot yan mätsiwhqa, God awwat mohpeq momñwituymu-mii.

¹⁵ Nihqe amumi pañqawu: Ya uma nuy hihta maqayani, nu put umumi mätapq'ö? Noqw puma sunat pakwt sihkay'taqat qötsásivat put maqayaniqey aw pasiwnaya.

¹⁶ Noqw pahpiy pu' pam put amumi mätapniqey qenihevi'ta.

Jesus Eats the Passover Meal with His Disciples
(Mr 14.12-21; Lk 22.7-14, 21-23; Jn 13.21-30)

¹⁷ Noqw qapeken'oyvut põlavikit nõviwniqat sūs talõnni'taqw, Jesus aw nánatuwnayaqam put aw ökihqe aw pañqawu: Ya itam haqam aw hintsat-snaqw, um pep ura Amutsva Yūmosanihqat ep nõviwniqat nõsniqey nāwakna?

¹⁸ Noqw pam pañqawu: Uma kiminen it hakiy tāqat aw pañqawni: Tūtutuqaynaqa yan lavayhti: Ituwaniy aw pitu. Noqw nu as uhkiy ep amutsva-yūmosanihqat ep nõviwniqat inumi nánatuwnayaqamuy amumum nõsni.

¹⁹ Noqw löyõm put aw nánatuwnayaqam awnihqe, Jesus amumi hin tutaptaqat anhti; nihqe puma ura Amutsva Yūmosanihqat ep hintsatskiwhqat pās aw hintsana.

²⁰ Noqw tapkiqw, pam pakwt löq sihkay'taqamuy put aw nánatuwnayaqamuy amumum tunõsvoñat aw qatuptu.

²¹ Noqw pumuy nõnovaqw, pam pañqawu: Nu umumi pas antsa pañqawni: Uma haqawa nuy momñwituymu amumi mätapni.

²² Pahsat puma pas qahahlayhtotiqe, nanāp put aw pañqawu: Tutyqawhqa, ya nu'ni?

²³ Noqw pam lavayhtiqe pañqawu: Inumum tsaqaptat aqw may morstoy-naqa hapi nuy momñwituymu amumi mätapni.

²⁴ Pi tutuveni Sinot Tiyat hin lalvayhqat nu pan yep qatsit añqw ahpiyini. Noqw pay i' hak momñwituymu amumi nuy mätapniqat eñem pas is õhini. Pay pi as tatam pam qa tihtiwhq put eñem lolmani.

²⁵ Noqw i' Judas put momñwituymu amumi mätapniqa lavayhtiqe pañqawu: Tūtutuqaynaqa, ya nu'ni? Noqw Jesus put aw pañqawu: Um súañqawu.

The Lord's Supper
(Mr 14.22-26; Lk 22.15-20; 1 Co 11.23-25)

²⁶ Noqw pumuy nõnovaqw, Jesus põlavikit kwusut, put ep hahlayhtit, yoñoytat, aw nánatuwnayaqamuy put huysat pañqawu: Huvam it õmahtote' nõnõsaa; i' hapi itoko.

²⁷ Pu pam kuyapkuyit kwusut, ep hahlayhtit, pumuy amumi put tavi, nihqe amumi pañqawu: Uma sohsoyam it añqw hikwyani.

²⁸ I' hapi iuñwa; pam kaysiwhqamuy amuñem puhuvasiwnit pasiwnaniqey munvaniwa, pu pumuy qaanhtipuyamuy ayo yūkuniqee.

²⁹ Nikañw nu umumi pañqawni: Pas nu soon yep qatsit ep ovayit aniwniyat añqw hikwni. Nikañw qatsit nātoniqat aw pituqw, Inay moñwtunatyayat ep nu umumum puhuovavalat añqw hikwni.

³⁰ Noqw puma tayawinpit tawlawat, pañqw nõña, Olivet tsomot aqwyaniqee.

Jesus Predicts Peter's Denial
(Mr 14.27-31; Lk 22.31-34; Jn 13.36-38)

³¹ Pahsat pu Jesus pumuy amumi pañqawu: Pu' tōkilat ep uma sohsoyam inutsviy unañwso'ni; pi ura Tutuyqawhقات lavay'ayaat yan put eñem pēna. Nu kanelmuy tumalay'taqat nīnani; noq̄w kanēlom ahtsavalni, yan'i.

³² Nikañw ason nu ahoy tātaye', añwu pay umuhsavo Galileet aq̄wni.

³³ Noq̄w Peter lavayhtiqe, put aw pañqawu: Pay nāmahin sohsoyam utsviy unañwso'q, pas nu' soon panhtini.

³⁴ Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Nu ūmi pas antsa pañqawni: Pay pu' tōkilat ep nāt taqakowāko qa tōqtiq̄w, um nuy qa tuwi'taqey pāyis pañqawni.

³⁵ Noq̄w Peter put aw pañqawu: Nāmahin pi nu umum mokni nu uñ qa tuwi'taqey pas soon pañqawni. Noq̄w sohsoyam Jesus aw nānatuwnayaqam put an lavayhtoti.

Jesus Prays in Gethsemane

(Mr 14.32-42; Lk 22.39-46)

³⁶ Noq̄w pam pumuy tsamkañw, haqami Gethsemane yan mātsiwhqat aw pitu, nihqe pam pumuy amumi pañqawu: Uma hāk inuhsavo yep yesq, nu ayohaqaminen Inay aw nāwaknani.

³⁷ Pu pam Peter-nit, pu Zebedeet tiyotimuyatuy tsamkañw, ahpiynihqe, pahsat pu pas qa hahlay'iwmakañw, pavan putuiwma;

³⁸ Nihqe pumuy amumi pañqawu: Pas iunañwa qahahlayi, pas mómokqat pan'i. Uma hāk yepye', inumum tunatyawyuñwni.

³⁹ Pu pam ahpiy híhin yūmonit, pep tayway aq̄w tutskwani yēvat, nāwaknaqe pañqawu: Taay, Inaa, kurs pay hin pasiwtniq̄w, pay i' kānavotpi inuhpiy ayoni. Nikañw pay qa nuy hin nāwaknaq̄w pantani; pay uhtunatya antani.

⁴⁰ Pu pam put aw nānatuwnayaqamuy amuminihqe, pumuy tokqamuy tuwa; nihqe Peter aw pañqawu: Is ohi! Ya pas uma soon tāwat añqe' sūs qōniltiqat pahsavo inumum tunatyawyuñwni?

⁴¹ Uma tunatyawkahkañw nānawaknani, nen qa unaheviwyani. Pay as hakiy tunatyaat pas antsa su'qawtañwu; noq̄w pay tokoat nānahtsovi.

⁴² Pu pam pañq̄w ahpiynihqe, nāwaknaqe pañqawu: Kurs i' kānavotpi pas soon inuhpiy ayoniniq̄w, nuy put añ kuyvaniqat um pan nāwaknaq̄w, pay nam uhtunatya antani.

⁴³ Pu pam amumi pituq̄w, pay piw tōka, pumuy pōsiam putuiwyuñq̄w ōviy'o.

⁴⁴ Noq̄w pam pumuy mātapt, piw ahpiynihqe, pāyisni'makañw nāwaknaqe, pay piw án lavayhti.

⁴⁵ Pahsat pu pam put aw nānatuwnayaqamuy amuminihqe, amumi pañqawu: Pay pi uma tōke', nānasuñwnani. Pay aw pitu; noq̄w nu' Sinot Tiat qaanhin-wisqamuy amumi mātaviwni.

⁴⁶ Huvam hoñvaa; itam áñwuyani; meh, nuy momñwituy amumi mātapniqa pitu.

The Arrest of Jesus

(Mr 14.43-50; Lk 22.47-53; Jn 18.3-12)

⁴⁷ Noq̄w nāt pam yuaataq̄w Judas, imuy pakwt löq sihkay'taqamuy amuñaq̄w suhka pitu; noq̄w sinom qaan'ewakw hintaqam sipwuhapi'kahkañw, pu murikhoy'kahkañw put amum öki, God awwat mohpeq momñwit-niq̄w pu sinmuy amuñaq̄w wukw'a'yam pumuy ayatotaq'ö.

⁴⁸ Noq̄w i' hak pumuy amumi put mātapaq̄a pumuy amumi pañqawu: Nu hapi hakiy tsohtsonaq̄w, pam hápini. Uma put hūrs ñuayani, kita.

49 Nit pahsat pay pam Jesus awnihqe aw pañqawu: Tütutuqaynaqa, kitat put tsohtsona.

50 Noqw Jesus put aw pañqawu: Ikwatsi, ya um hinoqw añqö? Pahsat pu puma Jesus awyaqe, put hürs ñuaya.

51 Noqw meh, imuy Jesus ámumyaqamuy amuñaqw haqawa sipwuvahpi'kañw, put aw yohtokqe, put hórokmat, God awwat sus mohpeq moñwit tūwikiyat aw sáviknaqe, naqvuyat ayo tuku.

52 Noqw pahsat pu Jesus put aw pañqawu: Uhsipwuvahpiy tukpuyat aqw pánaa; taq hakim sipwuvahpit akw hintsatskaqam sipwuvahpit akw súlawhtotini.

53 Nuy pan Inay aw tūviñtaqw, pam ápiy pay pakwt löq sihkay'tasikip sómorit amuhpenihqe hóyokiwtaqamuy hoñviaymuy inumi óyani. Ya um it pēvēwna?

54 Nikañw kurs nu panhtiniqw, tutuveni hin aw antsaniwni?

55 Noqw pahsat pu Jesus sinmuy amumi pañqawu: Ya uma hakiy uyiñwut awyaqe öviy pas piw sipwuvahpi'kahkañw, pu murikhoy'kahkañw nuy ñuawisa? Ura nu nāqavo God kíyat ep tütutuqaynaqw, uma nuy qa ñuaya?

56 Noqw Tutuyqawhqat lavay'aymuyatuy pēñiam soon qa antaniqw, öviy sohsoy ñi yaniwhiti. Pahsat pu put aw nānatuwnayaqam sohsoyam put tatamhtotat watqa.

Jesus before the Council

(Mr 14.53-65; Lk 22.54-55, 63-71; Jn 18.13-14, 19-24)

57 Noqw Jesus ñuayaqam God awwat susmohpeq moñwit, Caiaphas yan mätsiwhqat, aw put wikya. Noqw tutavot tütutuqaynayaqam-niqw pu wukw'a'yam piw pep tsoawta.

58 Noqw Peter yāvaqw Jesus ank hinma, God awwat susmohpeq moñwit kíyat aw pahasvoo; nihqe hoñvia'yatuy amumum ihpovewat qatuptu, hin hintaniqat yórikniqee.

59 Noqw ima God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu wukw'a'yat-niqw, pu sohsoyam pep tsoawtaqam Jesus nīnayaniqey anyuñwa; nihqe öviy as put hihta atsátoynayaniqey hevi'yuñwa,

60 Nihqe qa hihta tutwa. Pi as kaysiwhqam put hihta atsátoynayaniqey ökikañw, qa sun lavayhtoti. Noqw nawis'ew hakim löyöm put hin atsátoynaniqey pitu;

61 Nihqe pañqawu: I' hapi pañqawu: Nu God kíyat sahpukmat, pāyis tálát añ ahoy put aw yúkuni, kita.

62 Pu God awwat susmohpeq moñwi wunuptuqe, put aw pañqawu: Ya pay um qa hin it ep lavayhtini? Ya ima hihta uhpewi yuaata?

63 Noqw pay Jesus qa hiñqawu. Noqw God awwat susmohpeq moñwi lavayhtiqe, put aw pañqawu: Nu hapi ūmi pas pañqawni: Um pas God Qátuhqat atpip itamumi súañqawni: Ya uma pas antsa Christ God Tíata, i' moñw'asi'taqá?

64 Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay um súañqawu. Noqw nu ūmi pañqawni: Yahpiy pu' nu Sinot Tiat Sus'óqaltutuyqawhqat putvaqewat qatuptuni, pu tokpelat añ óomawhtuy akw nu hawhtoqw uma inumi yórikyani.

65 Pahsat pu God awwat susmohpeq moñwi itsivutiqe, yuwsiy tsíkat pañqawu: Pam Hakiy pas kaptsiwhqat aqw qalomáhiñqawuy! Ya hinoqw pas piw nāt hak hin yuaatani? Meh, uma qalomálvayhtiqw aw tūqayyuñwa.

⁶⁶ Uma hin wūwaya? Noqw puma lavayhtotiqe pañqawwa: Pam mokiwuy hihkay'ta.

⁶⁷ Pahsat pu puma put taywami töhtota, pu may pölölni'kahkañw wu-valalwa; noqw pētu mapqöloy akw put wuvalalwakañw,

⁶⁸ Aw pañqawwa: Taay, um Christ, um itamuy äawnani, Ya hak uñ wuvahta?

Peter Denies Jesus

(Mr 14.66-72; Lk 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Noqw Peter moñwkit ihpaq tukwñöyakiwtaqat ep qatu; noqw hak māna tumal'aya put aw pítuhqe, aw pañqawu: Um pi piw Jesus Galilee añqwnihqat ámuma.

⁷⁰ Noqw pam sohsokmuy amutpik qa nakwhaqe pañqawu: Kurs um hiñqawlawu.

⁷¹ Pu pam tuhööt aw yamakq, piw suhka māna put túwahqe, pep yesqamuy amumi pañqawu: I' pi piw Jesus Nazareth añqwnihqat ámuma.

⁷² Noqw piw pay pam qa nakwhaqe, pas öqalat lavayit akw pañqawu: Pay nu pas put tãqat qa tuwi'ta.

⁷³ Pu ahpiy hihsavoniqw, put aqlaq hoñqam Peter awyaqe aw pañqawwa: Pay pi um pas suyan piw pumuy amumuma, öviy pi uhlavayiy uñ suhput-sni'ta.

⁷⁴ Pahsat pu Peter pas öqalat lavayhtiqe pañqawu: Pay nu pas put tãqat qa tuwi'ta, kita. Noqw pahsat pay taqakowäko töqti.

⁷⁵ Noqw Peter Jesus lavayiyat u'na; ura pam put aw pañqawu: Nät taqakowäko qa töqtiqw, um päyis nuy qa tuwi'taqey pañqawni. Nihqe pam pañqw yámaq, nāp hin nāvak'öyna.

27

Jesus Taken to Pilate

(Mr 15.1; Lk 23.1-2; Jn 18.28-32)

¹ Noqw qavoñvaqw, sohsoyam God awwat mohpeq momñwit, sinmuy amuñaqw wukw'aymuyatuy amumum Jesus ankiwakw yuaatota, put nīnayaniqee.

² Noqw puma put somyaqe, pahpiy wikyaqe, pep tutskwat aw moñwit, Pontius Pilate yan mätsiwqhac, aw put noaya.

The Death of Judas

(Acts 1.18-19)

³ Pahsat pu Judas, momñwituy amumi put mātapqa, Jesus tüviwhq pan yórikqe pi ason qahahlayhtiqe, God awwat mohpeq momñwituy amumi-nikañw pu wukw'a'yamuy amuminihqe, sunat pakwt sihkay'taqat qötsásivat ahoy kivaqe,

⁴ Amumi pañqawu: Pas kurs nu hakiy qa hihta ep hinhtiqat umumi mātapqe qaanhti. Noqw puma pañqawwa: Noqw hinhtini? Pam pi pay uhpee.

⁵ Noqw pam God kíyat ep qötsásivat tsálaknat, ahpiynihqe, haqam nāhaya.

⁶ Noqw God awwat mohpeq momñwit qötsásivat añ pohpoñaqe pañqawwa: Itam sivatatañpimiq put tañatote', qa súanhtotini, taq ura itam hakiy qatsiyat put akw tuiya.

⁷ Nihqe puma put yuaaykuyaqe, haqe' tutskwat Tsaqavotlawhac Tut-skwaat yan túnwantiwhac sivat akw tuiya, pep hakimuy qa pep sinmuy öoyaniqe öviy'o.

⁸ Noqw öviy pam tutskwa Uñwat akw Tuiwhpu nāto yan túnwantiwa.

⁹ Noq̄w yan hapi Tutuyqawh̄qat lavay'ayayat Jeremyt lavayiyat aw anhti; ura pam pañqawu: Pu puma sivat òmahtota, if pakwt sunat sihkay'taqat qòtsásivat hakiy qatsiyat ep sisviyaqeyu. Pan hapi ima Israel-sinom put qatsiyat hihkatoyneya.

¹⁰ Nihqe put akw hakiy tsaqavotlawh̄qat tutskwayat tuiya, Tutuyqawh̄qa inumi hin tutaptaqat pan'i. Yan ura pey'ta.

Pilate Questions Jesus

(Mr 15.2-5; Lk 23.3-5; Jn 18.33-38)

¹¹ Noq̄w Jesus pep tutskwat aw moñwit atpip wunuwta. Noq̄w moñwi put tũvĩtaqe aw pañqawu: Ya um Jew-sinmuy moñwiamu? Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Um sũañqawu.

¹² Noq̄w God awwat mohpeq momñwit-niqw pu wukw'a'yam put hin nēveltoynayaq̄w, pam qa hiñqawu.

¹³ Pahsat pu Pilate put aw pañqawu: Ya ima hihsa' hihta un̄ tsotskanayaq̄w, um qa navota?

¹⁴ Noq̄w pay pas pam qa hiñqawu. Noq̄w òviy moñwi put ep pas hin kurs wũwa.

Jesus Sentenced to Death

(Mr 15.6-15; Lk 23.13-25; Jn 18.39-19.16)

¹⁵ Noq̄w put nōviwh̄qat aw pituq̄w moñwi sinmuy amumi hakiy sivi-lawh̄qat m̄atapñwu, hakiy n̄anawaknaq̄w put'a.

¹⁶ Noq̄w piw ép puma hakiy pas qahopímataknihqat sivivani'yuñwa, hakiy Barabbas yan m̄atsiwh̄qata.

¹⁷ Noq̄w òviy puma sumitsovalt̄iqw, Pilate pumuy amumi pañqawu: Ya nu hakiy umumi m̄atapniqat uma n̄anawakna-sen Barabbas, sen it Jesus, Christ yan tũnwantiwh̄qata?

¹⁸ Suyan pi puma qatsutsúȳhqe òviy put aw Jesus noayaq̄w, pam m̄atsi'taqe òviy pañqawu.

¹⁹ Noq̄w pam Jesus eñem hin yúkuniqey wũwankañw, moñw'atsveway ep qatuq̄w, put nōmaat put aw hakiy ayataqe pañqawu: Um put t̄aqat sũantaqat qa aw hintsakni; taq nu tōki tũmoklawh̄qe, put atsviy h̄ihihta k̄anavota.

²⁰ Noq̄w God awwat mohpeq momñwit wukw'a'yamuy amumum sinmuy pan unañwtoynayaq̄w, puma Barabbas tuhtui'ya, pu Jesus n̄inayaniqat pañqaq̄wa.

²¹ Noq̄w moñwi lavayhtiqe, pumuy amumi pañqawu: Noq̄w nu hihtawat imuy l̄õq̄muy amuñaq̄w umumi m̄atapniqat uma n̄anawakna? Noq̄w puma pañqaq̄wa: Barabbas awúy!

²² Noq̄w Pilate amumi pañqawu: Noq̄w nu panhte', Jesus Christ yan tũnwantiwh̄qat hintsanni? Noq̄w puma sohsoyam s̄aakmaqe, aw pañqaq̄wa: Nahoylehtsit aw múaa!

²³ Noq̄w moñwi pañqawu: Ya hínoq'ò? Ya hihta qalomáhinhtiqw òviy'ò? Pahsat pu puma pas s̄aakmaqe pañqaq̄wa: Nahoylehtsit aw múaa!

²⁴ Noq̄w pay Pilate pumuy kurs hintsanniq̄w, nuñwu pay sinom pas qa unañwtalawvayaq̄w, pahsat pu pam kuyht, sinmuy amutpik m̄ávaq̄tat, pañqawu: Nu hapi it t̄aqat qa hintaqat qatsiyat ep qa tukopniwtani. Uma pi put hin yukuyani.

²⁵ Noq̄w pahsat pu sinom sohsoyam lavayhtotiqe pañqaq̄wa: Pay pi ason itam put qatsiyat ep tukopniwyani, pu itahtimu.

26 Noq̄w òviy pam pumuy amumi Barabbas mātavi. Nikañw pam solāwat aw Jesus mātapp, pam put qa sūs wuvahta. Noq̄w pahsat pu Pilate put nahoyełtsit aw mułtiniqat òviy pumuy amumi put mātavi.

The Soldiers Make Fun of Jesus
(Mr 15.16-20; Jn 19.2-3)

27 Pahsat pu moñwit solāwamat pavasiwhkimi Jesus wikyaqe, sohsokmuy suñwámuy put aw tsovalaya.

28 Nihqe puma put yuwsiyat nawhkiyat, palausimnit put usihtoyñaya.

29 Pu puma hihta kūtay'taqat ñolatotaqe, put qötösomtoynaya; nit pu put-vaq̄w hopaqat matsvoñtoynayat, put aw tamötshoñvankañw, tututsiwayaqe, put aw pañq̄aqwa: Öqawmañwu Jew-sinmuy moñwíamu!

30 Pu puma put aw töhtota, pu hopaqat kwusuyaqe, put akw put qötöyat wuvalalwa.

31 Yan puma put aw tututsiwyat, put usimnit nawhkiyat, nāp yuwsiyat put yuwsinayat, put nahoyełtsit aw muayaniqe òviy ahipiy wikya.

Jesus Nailed to the Cross
(Mr 15.21-32; Lk 23.26-43; Jn 19.17-27)

32 Noq̄w puma kīnaq̄w ñōñakwiskahkañw, hakiy Cyrene añq̄w tāqat Simon yan mātsiwhqat tutwa; noq̄w pam Jesus nahoyełtsiyat ikwiwtaniqat puma put tusoq'ayatota.

33 Pu puma haqami Golgotha yan túñwantiwhqat aw öki. Pam Masqötvihka i'nihqe pam'i.

34 Noq̄w puma pep ökiq̄w, solāwam wine hihta a'ñö tsivot enañ namiq̄wriw-taqat put hikwnayaniq̄w, pam put añq̄w yúk̄uhqe, hikwniq̄ey qa nakwha.

35 Pep puma put nahoyełtsit aw muaya; pu puma yuwsiyat òviy nanavö'ya. Yan Tutuyq̄awhqat lavay'ayaat hin lavayhtiqtat aw antsaniwa; ura pam pañq̄awu: Puma iyuwsiy nāhuyyva, pu iusimniy òviy nanavö'ya.

36 Pahsat puma pep yesvaqe put tütuwala.

37 Nihqe put hin nēveltoyniwhqat pey'taqat put qötöyat atsve tsokaya. Noq̄w yan hapi pey'ta: I' HAPI JESUS, JEW-SINMUY MOÑWÍAMU.

38 Noq̄w puma piw löqmuy uyiñwutuy put ahsaq̄ nīnaya, nānap nahoyełtsit aw muayaqee. Suhka putvaq̄eniq̄w, pu suhka suyvaqee.

39 Noq̄w añ sasq̄ayaqam put aw tututsiwaya, qötöy wīlankahkañwo;

40 Nihqe pañq̄aqwa: Taay, um God kīyat sahpuknat, pāyis tālat añ ahoj aw kitanıqa, ayo nātavii! Pas pi um antsa God Tiatnen nahoyełtsit añq̄w hawni.

41 Noq̄w amún God awwat mohpeq momñwit-niq̄w, pu tutavot tütutuq̄aynayaqam-niq̄w, pu wukw'a'yam puf aw tututsiwayaqe pañq̄aqwa:

42 Pas as pam pētuy ayo oyat, kurs hin ayo nātapni. Pas pi antsa pam Israel-sinmuy moñwíammen, nahoyełtsit añq̄w hawhq̄, itam aw tütuptsiwani.

43 Kurs pi pam God aw yanta; pay pi God putnik, put ayo távini; himu pi pañq̄awu: Nu God Tíata.

44 Noq̄w ima uyiñwut put amum nahoyełtsit aw mułtiqam pay piw amún put aw hiñq̄awlawu.

The Death of Jesus
(Mr 15.33-41; Lk 23.44-49; Jn 19.28-30)

45 Noq̄w tāwanasaptiq̄w, añ ahsupoq̄ qatālawva, tāwat atvelpetiq̄w aw pah-savoo.

46 Pu tāwat atvelpetiqw, Jesus pas tōnay aŋqe' a'nō paŋqawu: Eli, Eli, lama sabachthani! Pam God, Itutuyqawhqa, ya um hinoqw nuy tatamhta? i'nihqe pam'i.

47 Noqw haqawat pep hoŋqam put nanaptaqe paŋqaqwa: Taq pam Elias wānwaylawu.

48 Noqw pahsat pay pumuy amuŋaqw haqawa wárikqe, hihta sōyatkoj'taqat (sponge) vinegar akw tsehkweknat, hopaqat epeq sōnnat, put hikwniniqwmaga.

49 Noqw pay haqawat paŋqaqwa: Pay pantani; mātaqpi kurs Elias put ayo tāviniŋ pītuni.

50 Pu Jesus piw a'nō hiŋqawht, sohsok hikwsu.

51 Noqw meh, God kiyat ep mōtsáp'uhtsi ōnaqw atkamiŋ tsiki, noqw tutskwa tayayayku, pu o'wa kwanamhti.

52 Pu tūtuami hōtsiltotiqw, kaysiwhqam God sinomat so'qam ahoy yesvaqe, tūamit aŋqw nōña.

53 Nihqe Jesus ahoy tātayhq, put atsve puma pas āantsawat kitsókit aw yuŋqw, sinom kaysiwhqam amumi yórikya.

54 Noqw solāwamoŋwi-niqw pu ima put amum Jesus tūtuwalaqam tutskwat tayayaykuq, pu hin hiniwhitiqat aw yúrikyaqe, pavan pas tsātsawnaqe, paŋqaqwa: Pas antsa kurs as i' God Tíata.

55 Noqw kaysiwhqam momoyam pep yāvaqw aw tāyuŋwa. Puma Galileet aŋqw Jesus aŋk hinnitusaqe, eŋem hihta hintsatska.

56 Noqw pumuy amuŋaqw Mary Magdalene, pu Mary, James-nikaŋw pu Joses pumuy yúamu, piw Zebedeet timuyatuy yuámu.

The Burial of Jesus

(Mr 15.42-47; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)

57 Noqw Jesus aw tuptsiwni'yuŋqamuy amuŋaqw haqawa Joseph yan mātsiwa. Pam Arimathaea-kitsókit aŋq'ō, nihqe a'nō hihta himuy'ta.

58 Noqw tapkiwtaq, pam Pilate aw pítuhqe Jesus tokoyat tuhtui. Noqw put tokoat put aw noiwniqat Pilate paŋqawu.

59 Noqw tokoyat Joseph yawmaqe, kwan'ewakw tusaqtontsatsakwmōtsaput akw put mokahta;

60 Nit pu pam haqam owat ep puhutuamhqōlōt himuy'taqey ep put tavi, nit tūamit hōtsíwmiq wuko'wat hóyoknat, ahpiy'o.

61 Noqw Mary Magdalene-niqw, pu suhkawa Mary tūamit ehpewi qatu.

The Guard at the Grave

62 Noqw totokat qavoŋvaq, God awwat mohpeq momŋwit-niqw, pu Pharisee-sinom Pilate aw ōkihqe, aw paŋqaqwa:

63 Moŋwi, itam u'nayaq, ura i' nuhtumi hīhihta átsalawhqa nāto qátuhqe paŋqawu: Nu ahpiy pāyis talq ahoy tātayni.

64 Taay, noqw ōviy um paŋqawh, tūamit pāyis tālat aw pahsavo qaōwihintani; taq ka put aw nánatuwnayaqam mihikq ōke', put tokoyat haqami ūuyi'wist, nuhtumi paŋqaqwani: Pam mokiwyuy aŋqw ahoy tātayi, kitotani. Noqw pantaniq, tis pas mohtiwat epnihqe qalomáhintani.

65 Noqw Pilate pumuy amumi paŋqawu: Uma pi tuwalan'aymuy'yuŋwa; uma ahpiyye', aw qaōwíyukuyani.

66 Noqw ōviy puma ahpiyyaqe, tūamit qaōwihintsatsnayaqe, tuvoylat akw owat uhtayat, ep hakimuy tuwalan'o'ya.

28

*The Resurrection**(Mr 16.1-10; Lk 24.1-12; Jn 20.1-10)*

¹ Noq̄w nasuñwintalõñnit añ ruhpaq̄, Sundayt aw pituq̄w, nāt q̄öyañwnuptsiwtaq̄whaq̄am Mary Magdalene, sukwat Maryt amum tūamit aw kuyvato.

² Noq̄w meh, pas tutskwa a'nõ tayayayku; pi Tutuyq̄awhq̄at hoñviayaat õñaq̄w hawhq̄e, hõtsíwat añq̄w owat ayo mūmat, atsveq̄ q̄atuptu.

³ Noq̄w pas taywaat talwihpikit anta; pu pas yuwsiat nūvat an q̄õtsa.

⁴ Noq̄w tūtuwalaq̄am put mamq̄asyaq̄e, pavan tururuykuyaq̄e, pas so'q̄ey panhtoti.

⁵ Noq̄w hoñviaya lavayhtiq̄e, wuhtituy amumi pañq̄awu: Uma q̄a tsawiniwtani. Pay nu navoti'taq̄w, uma Jesus ura nahoylehtsit aw muiltiq̄at hepnuma.

⁶ Pam q̄a yep'e; pi pam ahoy tātayi, ura pan lavayhti. Kurs huvam pewnen, Tutuyq̄awhq̄at as haq̄e' q̄atsq̄at uma aw yórikni.

⁷ Nen uma yañq̄w kaktaye', pam mokiwyuy añq̄w ahoy tātayhq̄at put aw nánatuwnayaq̄amuy āawnani; Noq̄w meh, pay pam hapi añwu umupyeve Galileet aq̄wni. Ason pepeq̄ uma aw tātayyani. Meh, nu hapi umuy āawna, kita.

⁸ Noq̄w puma tsawiniwkañw, piw pas hahlaykañw, tūamit añq̄w ahpiy kaktayhq̄e, put aw nánatuwnayaq̄amuy amumi tūawmaq̄e wari.

⁹ Noq̄w puma pañsoniq̄w pi meh, Jesus pas nāp pumuy amuhsawvage pañq̄awu: Hakim hahlayñwu. Noq̄w puma put awnihq̄e, hokayat mavoqtat, aw naokiwhta.

¹⁰ Pahsat pu Jesus amumi pañq̄awu: Uma q̄a tsawiniwtani. Uma yahpiy-nen, itupkomuy amumi pañq̄awhq̄, puma Galileet aq̄wyani; nen ason pepeq̄ inumi yórikyani.

The Report of the Guard

¹¹ Noq̄w puma nāto pañsoniq̄w, meh, haq̄awat tūtuwalaq̄am kīve õkihq̄e, hin hiniwhtiq̄at God awwat mohpeq̄ momñwituy sohsok āawnaya.

¹² Noq̄w puma wukw'a'yatuy amumum tsovaltq̄e, hinhtotiniq̄ey yuaa-tota; nihq̄e nihtiwtatq̄at sīvat solāwamuy huytota,

¹³ Pañq̄awkahkañwo: Uma hapi kitotani: Itamuy tokq̄, put aw nánatuwnayaq̄am mihikq̄ õkihq̄e, put tokoyat haq̄ami ūuyi'wisa.

¹⁴ Noq̄w ason kurs tutskwat aw moñwi it navotq̄, itam aw tūtuq̄awve', umuñem q̄eni'totani.

¹⁵ Noq̄w õviy puma sīvat õmahtotaq̄e, amumi hin tutaptotaq̄at anhtoti. Noq̄w i' yan lavayi nāt Jew-sinnuy amuhpa' yuaatiwa pewhaq̄ami pah-savoo.

*Jesus Appears to His Disciples**(Mr 16.14-18; Lk 24.36-49; Jn 20.19-23; Acts 1.6-8)*

¹⁶ Pahsat pu pakwt sūk̄w sihkay'taq̄am Jesus aw nánatuwnayaq̄am Galileet aq̄wya, haq̄am tsomot Jesus pumuy amumi tutaptaq̄at pañsoq̄'a.

¹⁷⁻¹⁸ Noq̄w Jesus pumuy amumi pituq̄w, puma put aw yórikyaq̄e pas hihta-tota. Noq̄w pay haq̄awat soq̄ pēvewinhtoti. Noq̄w pam amumi pañq̄awu: Ina sohosk hihta õveq̄atsit ep-nikañw pu tūwaq̄atsit epñihq̄at aw nuy moñwtavi.

¹⁹ Noq̄w õviy uma añq̄e' nankwuse', sopkawtaq̄amuy sinnuy tutuq̄ay-nayani, pu kūyit akw pumuy tuvoylatiwisni, Inay, pu Tiyat, pu Qa-hováriwtatq̄at Hikwsit, pumuy natñwaniamuy aq̄w'a.

²⁰ Nen puma itutavoy añ ahsupog añ hinwisniqat uma pumuy tutuqaynayani. Noqw nu' hapi yūmosa umumum hinmani, yep qatsiso'ñwamiqhaqamii. Okiw antani.

LOMATUAWI MARK AHPİY'O

The Preaching of John the Baptist (Mt 3.1-12; Lk 3.1-18; Jn 1.19-28)

¹ I' lomatuwawi Jesus Christ God Tiya yuaataqa yan yayhniwa.

² God lavay'aymuyatuy pēniyamuy an yan ura pey'ta: Meh, nu hapi upyeye ituaw'ayay ayatani; noqw pam hapi upyeye uñem pōhut an qenitani.

³ Hakiy tōnaat qayēsihwpuve tsa'tinumqa navotniwa; nihqe yan lalvaya: Uma Tutuyqawhqat enem pōhut aw hintsatsnani, pam háqe'niqat aw suwip-totani.

⁴ Hak tāqa John yan mātsihwqa qayēsihwpuve kūyit akw tūtuvoylalawu; nihqe sinmuy amumi pañqawu: Uma nāp umuhtunatyay anqw lasye', kūyit akw tuvoylatotini. Noqw God umuhqaanhtipuy umohsiy ayo yūkuni.

⁵ Noqw tutskwat Judeat an ahsupoq sinom sohsoyam put aw ōkiwta, pu Jerusalem anq'ō; nihqe qaanhtipuy nahostotat, John ahpiy pāyut Jordan aqw tuvoylatoti.

⁶ Noqw i' John hihta pohkot pōlay'taqat pōhōyat anqw yukiwtaqat yuusi'kañw, kolāsat kwewta. Noqw pam mātuy tūmoyta; pu piw haqam mōmohtuy tsāme', mōmopalayamuy enañ tūmoytañwu.

⁷ Nihqe pam yuaataqe pañqawluw: Hak inuhpenihqe pas pavan ōqalay'taqa inuñkni; noqw soon nu yan'ewayniñw pay ñas'ew put tots-sosompiyat ñahnik aw motoltini.

⁸ Pay nu pas antsa kūyit akw umuy tuvoylalawu. Nikañw ason pam Qahováriwtaqat Hikwsit akw umuy tuvoylalawni.

The Baptism and Temptation of Jesus (Mt 3.13-4.11; Lk 3.21-22; 4.1-13)

⁹ Noqw ephaqam Jesus Galilee-tutskwat ep kitsókit Nazareth anqwniqw, John pāyut Jordan aqw put tuvoylata.

¹⁰ Noqw Jesus pāñaqw yámakq, pahsat pay tokpela hōtsiltiqw Qahováriwtaqa Hikwsi hōwit ankañw put aqw hawhtoqat pam aw yori.

¹¹ Noqw hakiy tōnaat ōñaqw pañqawu: Um hapi pas aw iunañwa Itii, pas nu un hahlayi.

¹² Noqw pahsat pay Qahováriwtaqa Hikwsi qayēsihwpumi haqami put lālayi.

¹³ Noqw pam pep qayēsihwpuve lōp sunat tālat an tūtuvosiptuy amumum yanta. Noqw Satan put unaheplawu; noqw ōñaqw hoñvia'yat put aw unañwtavi'yuiñwa.

Jesus Calls Four Fishermen (Mt 4.12-22; Lk 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ Noqw John sivikive pakiwtaqw, Jesus Galilee-tutskwat ep pituhqe, lomatuwit God moñwtunatyayat yuaataqat yuaatinuma,

¹⁵ Pañqawkañwo: Pay hapi aw pitu, God moñwtunatyayat aw hayhkalti. Uma nāp umuhtunatyay anqw lasye', lomatuwit aw tūtuptionsiwa.

¹⁶ Noqw pam wuhkovatuphat Galilee yan mātsihwqat qalavaqe hin-makañw, hakiy Simon tupkoyat Andrewt enañ tuwa. Puma pakiwmaqtut-sayay pāmiq pahpana, puma pakiwmahkatnihqey akw qátuhqee.

¹⁷ Noq̄w Jesus pumuy amumi pañqawu: Uma inuñk hinmani; noq̄w nu umuy tutuwnaq̄w, uma sinmuy kwihkwisnani, uma pāvakiwhtuy hin kwihkwisnaq̄ey pan'i.

¹⁸ Noq̄w pahsat pay puma tutsáyay tatamhtat, put añki.

¹⁹ Noq̄w pam pahpiy hihsavo nakwsuq̄e, hakiy Zebedeet tímuyatuy James pu John pumuy tuwa. Puma tuwat pākihut añq̄w pakiwkañw, tutsáyay aw yuyku.

²⁰ Noq̄w pam āpiy pay pumuy wáñwayi. Noq̄w puma nay Zebedeet tumal'aymuy enañ pākihut ep mātapt, put añk nakwsu.

A Man with an Evil Spirit

(Lk 4.31-37)

²¹ Noq̄w puma Capernaum-kitsókit ep öki. Noq̄w nasuñwintalöñnit aw pituq̄w, āpiy pay pam tsotsvalkimi pákihq̄e, sinmuy tutuq̄aynativa.

²² Noq̄w puma put hin tutuq̄aynaq̄at ep pas aw kätayyuñwa, pas pam öqalat pasiwtaq̄ey pan pumuy tutuq̄aynaq̄w öviy'o, imuy tutavot tutuq̄aynayaq̄amuy qa pumuy amun'i.

²³ Noq̄w hak tāqa tuyoy'ewakw hikwsit akw tuyq̄awiwtāqa pumuy tsotsvalkiyamuy ep nuhtuma. Nihq̄e pam tsa'lawhq̄e,

²⁴ Pañqawu: Um itamumi qa hintsakni. Ya um itamuy hinhtotiniq̄at nāwakna, um Nazareth añq̄w Jesus? Ya um itamuy hovalaniq̄e öviy añaq̄o'o? Pay um hákiyniq̄w nu uñ tuwi'ta. Um hapi God añq̄w pas Qahováriwtāqa.

²⁵ Noq̄w Jesus hikwsit mēwaq̄e, aw pañqawu: Qa hiñq̄awlawht, añq̄w yámakuu.

²⁶ Noq̄w tuyoy'eway hikwsi tāqat homimikinat, a'nö töqtit, añq̄w yama.

²⁷ Noq̄w sinom sohsoyam kätayyuñq̄e, nātuviniñlalwaq̄e pañq̄aq̄wa: Hin pa i' hintani? sen pay puhututuq̄ayhpi? Pas pi pam öqalat pasiwkañw, öviy hikis pi pas tuyoy'e'wakw hihikwsimuy mēwaq̄w, puma put aw tuq̄ayvastotañwu.

²⁸ Noq̄w pas pay pahsat Jesus pep hintsakq̄, Galilee-tutskwat añ ahsupoq̄ pay pan yuaatiwa.

Jesus Heals Many People

(Mt 8.14-17; Lk 4.38-41)

²⁹ Noq̄w panis puma tsotsvalkiñaq̄w nōñakt, hakiy Simon-nit, pu Andrew, pumuy kiyamuy aw yuña, ima James pu John pumuy amumunniq̄'o.

³⁰ Noq̄w Simon nōmayat yuat mukituyat akw q̄ātsi. Noq̄w āpiy pay puma put Jesus āawnaya.

³¹ Noq̄w pam put awnihq̄e, māyat ñuat, q̄atuptsinaq̄w, pahsat pay mukituyat put mātavi. Noq̄w wuhti pumuy amumi unañwtavi.

³² Noq̄w tāwat pakiq̄w, sinom Jesus aw sohsokmuy hihta akw tütuyyaq̄amuy tsamvaya, pu nukpanhihikwsimuy akw tuyq̄awiwuyñq̄amuy.

³³ Noq̄w pep kitsókit ep sinom sohsoyam hōtsiwmiq̄ tsovalti.

³⁴ Noq̄w pam kaysiwhq̄amuy hīhihta akw tütuyyaq̄amuy q̄alapsinta, piw kaysiwhq̄amuy nukpanhihikwsimuy nuhtuñaq̄w ayo ipwaq̄e, pumuy hiñq̄aq̄waniq̄w qa nakwhana, puma put hákiyniq̄w tuwi'yunq̄w öviy'o.

Jesus Preaches in Galilee

(Lk 4.42-44)

³⁵ Pu q̄avoñvaq̄w, nāt qa hin tālawvaniq̄w, Jesus q̄atuptuq̄e, kiñaq̄w yama; nihq̄e haq̄ami súnalkominihq̄e, pephaq̄am God aw okiwlawu.

³⁶ Noq̄w Simon pu put suñwámat puma put añkya.

³⁷ Noq̄w puma put tutwaq̄e, aw pañq̄aq̄wa: Sinom sohsoyam uñ hepnumya.

³⁸ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Tuma yuhke' kitsókinawit nankwusa; noqw nu pañ piw yuaatinumni; pi nu paniqw añq'ö.

³⁹ Pu pam Galilee-tutskwat añ ahsupoq sinmuy tsotsvalkiyamuy añ yuaatinumqe, nukpanhihikwsimuy nuhtuñaqw ipwannuma.

Jesus Makes a Leper Clean
(Mt 8.1-4; Lk 5.12-16)

⁴⁰ Noqw hak hihta tokoplelet akw tütuyhqa put aw pituhqe, okiw aw tamötswunuptut pañqawu: Um suhtaqw'ewnen soon nuy qa powatani.

⁴¹ Noqw Jesus put ökwatuwhqe, aw mäwuyaltiqe, aw toñokt pañqawu: Pay nu suhtaqw'ewa; powaltii.

⁴² Noqw panis pam pañqawhq, pahsat pay tokoplele put añ sülawhti; noqw pam powalti.

⁴³ Noqw Jesus put päs mēwat, pahsat pay nahpiy put hōnaqe,

⁴⁴ Aw pañqawu: Um tunatyalte', qa hakiy it āawnani; nīkañw um ahpiynen, God awwat moñwit aw namtaknani; nen Moses hin tutaptaqat um pan powaltiqey ep kuwahtiput távini. Um yan powaltiqey tuawi'tani.

⁴⁵ Noqw tuwat soq pam pañqw ahpiynihqe, añqe' put a'nö yuaatinumqe, ahsupoq tunvotna. Noqw öviy Jesus kurs hin päpu kitsókimi mätaqpuva pákiniqe, pay qalavehaqam tutskwava hinnuma; noqw sohsokivaqw sinom put aw ökiwta.

2

Jesus Heals a Paralyzed Man
(Mt 9.1-8; Lk 5.17-26)

¹ Noqw ahpiy hihsakis talq, Jesus piw Capernaum-kitsókit aw paki. Noqw yaw pam kive pakiwtaqat sinom pañqawu.

² Noqw pahsat pay sinom kaysiwhqam pañso tsovalti, pas kaysiwhqe öviy kurs haqe' yesni, pas qa ñas'ew hötsiwhpeq qeni, pas qae. Noqw pam pumuy amumi God lavayiyat yuaata.

³ Noqw hakim nälöyöm hakiy tāqat ahpā' qataytaqat tütuyhqat tsöpkañw put aw öki.

⁴ Noqw ep huru'pokiwtaqw, öviy kurs hin puma put aw ökini. Nihqe pahsat puma put háqamnihqat atsve kīamit yāhayaqe, pórokñayat, it hakiy tütuyhqat ahpāt añ wáökiwtaqat pañ put aw hawnaya.

⁵ Noqw Jesus pumuy qapēwewñayaqat amumi túwahqe, it tāqat añ qataytaqat aw pañqawu: Itii, pay uhqaanhtipu uhpiy ayo yukiwa.

⁶ Noqw haqawat tutavot tutuqayñayaqam pep yēse; nihqe pan unañwpeq wūwaya:

⁷ Ya hinoqw i' God aqw hiñqawlawu? Ya hak sen hakiy qaanhtipuyat ayo yúkuni, hal pas God-saa?

⁸ Noqw kurs puma unañwpeq pan wūwantotaqw, Jesus panis unañwpeq māmatst, amumi pañqawu: Ya uma hinoqw umuh'unañwpeq pavan wūwantota?

⁹ Ya hak hakiy añ qataytaqat tütuyhqat aw hinwat lavayhtiniqw qa pas pas hinta, Sen Uhqaanhtipu uhpiy ayo yukiwa, kitaniqó'? sen Wunuptut, uh'ahpay kwusut, nakwsuu, sen kitaniqó'?

¹⁰ Noqw pay pi nu' Sinot Tiat yep qatsit ep hakiy ahpiy qaanhtipuyat ayo yúkuniqey aw öqalat pasiwtaqat uma it akw nanaptani-pu pam it tāqat añ qataytaqat aw pañqawu:

¹¹ Oviy nu ūmi pañqawni: Qatuptut, uh'ahpay kwusut, uhkiy aw'i.

¹² Noq̄w pahasat pay pam wunuptut, ahpay kwusut, pumuy sohsokmuy amutpik nakwsu. Noq̄w öviy puma sohsoyam kätayun̄qe, God pas hihtatota, pañqawkahkañwo: Pas itam qa hisat hihta yanhaqamnihqat aw yörikyā.

Jesus Calls Levi
(Mt 9.9-13; Lk 5.27-32)

¹³ Pu pam pañqw piw wuhkovatuphat qalávohaqamii. Noq̄w sinom sohsoyam put aw tsovalt̄i; noq̄w pam pumuy tutuqayna.

¹⁴ Noq̄w pam pañmakañw, hakiy Alphaeus tiyat Levi moñwit eñem sivat ömalawkañw haqam qatuhqat túwahqe, aw pañqawu: Um inuñkni. Noq̄w pam wunuptut, put añki.

¹⁵ Noq̄w Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumum put kiyat ep ökihqe, pep tunösoñat aw yesq, kaysiwhqam moñwit eñem sivat ömalalwaqam-niqw pu qanhinwisqam pañso ökihqe, pumuy amumum put aw yesva; pi put añk hinwisqam pas kaysiwhqee.

¹⁶ Noq̄w pam moñwit eñem sivat ömalalwaqamuy-nikañw pu qanhinwisqamuy amumum tümoytaqw, ima tutavot tutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amumum put aw tātayyaqe, put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqaqwa: Ya pam hinoq̄w moñwit eñem sivat ömalalwaqamuy-nikañw pu qanhinwisqamuy amumum tümoyta, piw hihiko? kitota.

¹⁷ Noq̄w Jesus put navotqe, pumuy amumi pañqawu: Pay añ qahinyun̄qam tühikat qa haqni'yuñwa; nawus pi tütuyyaqam put haqni'yuñwa. Pi nu añ súanhinwisqamuy qa pumuy wáñwayniqe öviy pitu; pi nu imuy qanhinwisqamuy nãp tunatayay añqw lasyaniqat aw wáñwayniqe öviy pitu.

The Question about Fasting
(Mt 9.14-17; Lk 5.33-39)

¹⁸ Noq̄w ima pi John aw nánatuwnayaqam-nikañw pu Pharisee-sinmuy amumi nánatuwnayaqam napwalni'yuñwa. Noq̄w öviy sinom Jesus aw ökihqe aw pañqaqwa: Meh, John aw nánatuwnayaqam-nikañw pu Pharisee-sinmuy amumi nánatuwnayaqam napwalni'yuñwa. Noq̄w ya hinoq̄w ümi nánatuwnayaqam qa pantsatska?

¹⁹ Noq̄w Jesus pumuy amumi pañqawu: Ya sen haqam mö'wit sinomat nãt möönañwuy amumum yantaqw, napwalni'yuñwni? Soon pi möönañw pumuy amumum yantaqw puma napwalni'yuñwni.

²⁰ Nikañw pay ason hisat aw pituqw, möönañw'am pumuy amuñaqw ahpiyniqw, pep pu' puma nãnapwalni.

²¹ Qa hak sino puhutsatsakwmötsaput yewaskwit aw pihtaknañwu. Ispi hak panhtiqw, put ep pihtakqa yuwsit añqw tsiq, pu' pas pãpu wukoproñwu.

²² Noq̄w qa hak sino pukawiwkorot sakwiwmaqat añ puhuovavalat kuyñwu. Ispi hakiy panhtiniqw, puhuovavala peke', wiwkorot patomnaqw, ovavala wehemhtini. Noq̄w wiwkoro sakwítotini. Soon pi puhuovavala qa puhuwiwkorot añ küyiltiñwu.

The Question about the Sabbath
(Mt 12.1-8; Lk 6.1-5)

²³ Noq̄w ahpiy pantaqw, puma nasuñwintalöñnit ep söhövos'uyit añ nõnakwisq, put aw nánatuwnayaqam söhövosit talayat mawtiwisa.

²⁴ Noq̄w Pharisee-sinom Jesus aw pañqaqwa: Meh, ya puma hinoq̄w nasuñwintalöñnit ep himu mewniwtaqat hintsatska?

²⁵ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma qa hisat David hinhtiqat añ tuñwáya? Ura pam-niqw, pu suñwámat puma hihta haqni'yuñqe tsòñsoq,

²⁶ Pam God kiyat aw pákihqe, pólavikit God aw noiwtaqat añqw nõsat, suñwámuy añ huyta, Abiathar God awwat mohpeq moñw'iwtaq'ò. Pam pólaviki moñw'iwyuñqamuy-sa amuñem nõwativñwu.

²⁷ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Nasuñwintalõnni hapi sinmuy amuñem yukiwa, qa sinom nasuñwintalõnnit eñem yukiwa.

²⁸ Paniqw hapi òviy nu' Sinot Tiat nasuñwintalõnnit híkis aw tutuyqawi.

3

The Man with a Crippled Hand (Mt 12.9-14; Lk 6.6-11)

¹ Pu piw pam tsotsvalkimi paki; noqw hak táqa lakput may'taqa pep nuhtuma.

² Noqw mátaqpi kurs Jesus nasuñwintalõnnit ep put qalaptsinaniqat òviy momñwit put aw tunatyawyuñwa, puma as hihta ep put nêveltoynayaniqé òviy'ò.

³ Noqw pam lakput may'taqat aw pañqawu: Kurs nuhtutpik wunuptuu, kita.

⁴ Pahsat pu pam pumuy amumi pañqawu: Ya hak nasuñwintalõnnit ep lolmat hinhtiniqw pam súanta, sen qalolmat hinhtiniq'ò? sen qatsit ayo táviniq'ò? sen nñaniq'ò? Noqw puma qa hiñqaqwa.

⁵ Pu pam hin unañwtiqe, pumuy a'nõ unañwayamuy ep kwanwáitsivutiqe, amuhpa' yorkit, táqat aw pañqawu: Uhmáy sihkkaa. Noqw pam put sihkkaa; noqw máat ayañqwat máyat an pás powalti.

⁶ Pahsat pu Pharisee-sinom añqw ahpiyyaqe, āpiy pay Herod ank wísiwtaqamuy amumum hin as put nñayaniqey put ankiwakw yuaatota.

A Crowd by the Lake

⁷ Noqw pay Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumum sinmuy amuñaqw ahpiynihqe, wuhkovatuphat aqw'a. Noqw sinom qaan'ewakw hintaqam put añkya, Galilee-tutskwat añq'ò, pu Judea-tutskwat añq'ò,

⁸ Pu Jerusalem-kitsókit añq'ò, pu Idumaea-tutskwat añq'ò, pu pāyut Jordan yupqöyñaq'ò, pu ima Tyre-nikañw pu Sidon-kitsókit añqe' yesqam piwu. Puma put kátumaltaqat nanaptaqe, aw öki.

⁹ Noqw pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawhq, puma put eñem tsákw pákihut maskatota, taq nāp hisat sinom qaan'ewakw hinhte', put aw hürs hómikmani.

¹⁰ Pi pam kaysiwhqamuy sinmuy qalatsintaqw, òviy sohsoyam hihta akw tütuyyaqam put aw tónokyaniqey put aw nānaqasya.

¹¹ Noqw aansakis tuyoy'e'wayom hñhikwsim put aw tátayyaqe atpipo nawhito-takahkañw, kēew pañqaqwa: Um hapi God Tíata.

¹² Noqw puma put tunvotnayaniqw, pam pumuy tusoqmewa.

Jesus Chooses the Twelve Apostles (Mt 10.1-4; Lk 6.12-16)

¹³ Pu pam tsomomiqñihqe, hakimuy namorstat, pumuy wáñwayi. Noqw puma put awya.

¹⁴ Noqw pam pakwt lóq sihkay'taqamuy namorsta, puma put amum hinnumyaniqat òviy'ò, pu pam pumuy añqe' lomatuawit yuaatinumyaniqat ayataniqee.

15 Pu puma hīhihta akw tūtuyyaqamuy qalapsintiwişniqat aw öqalat pam pumuy pasiwna, pu nuhtuñaqw nukpanhihikwsimuy ayo ipwanwisniqat aw'i.

16 Pam imuy tavi: Simon, pam piw Peter yan put tuñwa.

17 Pu Zebedeet tiyat James-nit, pu tupkoyat John, pumuy piwu. Pam piw Boanerges yan pumuy tuñwa; pam Yoy'umukit antaqamu, i'nihqe pam'i.

18 Pu Andrewt, pu Philip, pu Bartholomewt, pu Matthewt, pu Thomas, pu Alphaeus tiyat James, pu Thaddaeus, pu Simon sinomuy amuñem qa nātusi'taqata,

19 Pu momñwituy amumi put mātapniqat hakiy Judas Iscariot piwu. Noqw puma haqam kive öki.

Jesus and Beelzebul

(Mt 12.22-32; Lk 11.14-23; 12.10)

20 Noqw pay piw sinom qaan'ewakw hintaqam amumi tsovaltiqw, öviy soon kurs puma ñas'ew nönösani.

21 Noqw Jesus sinomat put nanaptaqe, put nuayaniqe awya pañqawkahkañwo: Pam okiw qanavóti'numa.

22 Noqw hakim tutavot tutuqaynayaqam Jerusalem añqw ökihqe pañqaqwa: Pam Beelzebul akw tuyqawiwta. Pam nukpanhihikwsimuy moñwiyamuy aw yankañw nuhtuñaqw nukpanhihikwsimuy ipwanta.

23 Noqw pam sinmuy wáñwayhqe, tūwutsit hihta tuawi'taqat akw pumuy amumi pañqawu: Ya sen Satan Satan ayo hóroknani?

24 Haqam moñwtunaty nehpewhte', pas soon wúnuni.

25 Pu kurs haqam kivit nehpewhtote' soon hoñni.

26 Noqw kurs Satan nāp nāmi mamke', pu nātsike', soon pam wúnuni; panis pi pam sohtini.

27 Soon hak hakiy a'nö hoñvit kiyat aw pake', hihta himuyat put añqw nawhkini, hal pas mohti put some'-saa, nen pahsat pu pam put kiyat kiqótani.

28 Nu umumi pas antsa pañqawni: Hak hihta ep qaanhtiniqw, sen nuhtumiq hiñqawniqw, pam pantaqa put ahpiy ayo yukiwmantani.

29 Nikañw hak haqam Qahováriwtaqat Hikwsit aqw hiñqawniqw, pam pantaqa pas soon hisat put ahpiy ayo yukiwni. Panhtiqa pas sūs tüwiwniqey aqw nāvitsinani.

30 Ura puma pañqaqwa: Pam tuyoy'ewakw hikwsit akw tuyqawiwta, kitoqaw, öviy pam yan lavayhti.

Jesus' Mother and Brothers

(Mt 12.46-50; Lk 8.19-21)

31 Noqw pahsat pu put tupkomat, yuy amum, put aw ökihqe, ihpaq hoñkahkañw, put aw hakiy ayatotaqe, put wáñwayya.

32 Noqw sinom kaysiwhqam put aqlap yesqam put aw pañqaqwa: Meh, uhtupkom, uñuy amum, ihpaq uñ wáñwayya.

33 Noqw pam lavayhtiqe, amumi pañqawu: Ya hak ínuu? Pu ya hakim itupkomya?

34 Pu pam put aqle' yesqamuy amuhpa' yorikt, pañqawu: Kurs inuy, pu itupkomuy amumi yórikyaa.

35 Pi hak haqam God tunatyayat añ hinmaqa hapi itupko, isiwa, pu ínuu.

4

The Parable of the Sower
(Mt 13.1-9; Lk 8.4-8)

¹ Pu piw pam wuhkovatuphat qalaveq sinmuy tutuqaynativa; noqw sinom qaan'ewakw hintaqam pep put aw tsovalti; noqw òviy pam pàkihut pāhut ep pāyawnuqat aqw pàkihqe epeq qatuptu; noqw sinom sohsoyam wuhkovatuphat qalava tutskwava yēse.

² Noqw pam tūwutsit hihta tuawi'taqat akw pumuy hihhihta tutuqayna; nihqe pumuy amumi pañqawu:

³ Kurs huvam tuqayvastotaa. Hak tāqa tsalakin'uylawniqe pasmii.

⁴ Noqw pam uylawhq, pēhu poshumi pōhpava lōhō. Noqw sūmawuy an masay'yuñqam òkihqe an put soswa.

⁵ Pu pēhu pikaqlōva qa pas pisay'taqat an lōhō. Noqw an qa pōñalaniqw, òviy pay āpiy kūkuyva.

⁶ Nikañw tāwat òvetiqw, pay ūyi kólaki; nihqe pam qa pas pas ñay'taqe, òviy tsahkwi.

⁷ Pu pēhu kutqōlpa lōhō; noqw kutqōlō wuñqe, put laknaqw, pam qa hihta himuy'va.

⁸ Pu pēhu lolmat tutskwat an lōhōkqe kuyvaya; pu wuñqe, hihta himuy'va, pēhu sunat pakwt sihkay'tasikip aw hōyokput aniwnaya, pu pēhu payhp sunát-sikipo, pu pēhu tsivót-sikip sunát-sikipo.

⁹ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Tuqayvastotaa, uma pi naqvuy'yuñwa.

The Purpose of the Parables
(Mt 13.10-17; Lk 8.9-10)

¹⁰ Noqw puma nánaltyaqw, ima put aqlaqyaqam pakwt lōq sihkay'taqamuy amumum it lavayit hihta tuawi'taqat put tūviñtota.

¹¹ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: God moñwtunatyayat ahpiy navoti tupkiwta pew pahsavoo. Nikañw pu' hapi pam umumiwat susmataq'a; nikañw imuywatuy qatuptsiwni'yuñqamuy amumi qa mahtaqa. Nikañw pam tūwutsit-sa akw yuaatiwa.

¹² Puma as aw taykahkañw, tutwat, qa māmatsyaniqat òviy'o, pu aw tūqaykahkañw nanaptat, qa māmatsyaniqata; taq nāp hisat sen puma ahoy nānamtōkaqw, pumuy qaanhtipuum pumuy amuhpiy ayo yukiwni.

Jesus Explains the Parable of the Sower
(Mt 13.18-23; Lk 8.11-15)

¹³ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma it tūwutsit hihta tuawi'taqat qa mātsi'yuñwa? Noqw ya hin tis uma sohok tūwutsit mātsi'yuñwni?

¹⁴ Uylawhqa hapi God lavayiyat uylawu.

¹⁵ Noqw lavayi pōhpava lōhōkqa imuy amunta. Hakim lavayit as nanaptaqw, āpiy pay Satan pite', pumuy unañwpeq lavayit ūyiwqhāt pañqw ip-wañwu.

¹⁶ Pu pay piw pan pikaqlōva lōhōkqa hapi imuy amunta. Hakim lavayit nanapte', hahlaykahkañw āpiy pay put kwusuyañwu.

¹⁷ Noqw lavayi pumuy unañwayamuy ep qa hūrs ñapkiwtaqw, òviy puma pay hihsavo as an kūyuñwu. Noqw pay lavayit ep kānavotpit, sen okiwsah-sañwaqat aw pituqw, pahsat pay puma unañwmokyañwu.

¹⁸ Noqw pu kutqōlpa lōhōkqa hapi imuy amunta. Hakim lavayit as nanaptat,

19 Yep qatsit-sa aw tunatyaltote', pu kâhakiwuy akw ûnatote', pu hîhihta tunlay'kahkañw, soq lavayit aw qa tunatyaltotiñwu. Noqw òviy lavayi pumuy unañwpeq qa hihta himuy'vañwu.

20 Noqw pu lomatutskwat añ ùyiwħqa hapi imuy amunta. Hakim lavayit nanapte', kwusuye', hihta himuy'vayañwu; pētu sunat pakwt sihkay'tasikip hókuput himuy'vayañwu, pu pētu payhp sunát-sikipo, pu pētu tsivot-sikip sunát-sikipo.

A Lamp under a Bowl
(Lk 8.16-18)

21 Pu pam pumuy amumi pañqawu: Ya sen hak wihqõhit úwiknat, sîvut sen puvuwhpit atpipoq távini, as pam tsotsókpit ep put tsoki'tanikañwo?

22 Pi sohsoy himu tupkiwtaqa pay mâtaqtiniqe òviy pantañwu, piw sohsoy himu nanauyve hiniwhitiqa añqe' nanaptiwniqe òviy'o.

23 Tuqayvastotaa, uma pi naqvuy'yuñwa.

24 Pu pam pumuy amumi pañqawu: Uma hihta aw tûqayyuñqey ep tunatyaltotimantani. Pi uma hihsa'haqam hakiy eñem tuwantotaqaw, pay piw pan umuñem tuwantiwmanani; pu uma añ nanaptaqamuy amumi piw nât wûhaq noiwni.

25 Pi himuy'taqat aw piw pëhu noiwni; pu ñastanihqa híkspi as hihta himuy'taqey kwayhni.

The Parable of the Growing Seed

26 Pu pam pañqawu: God moñwtunatyat hakiy tãqat pasva poshumit uyħqat anta.

27 Pam uyht, mihikq puwñwu; pu qavoñvaqaw qatuptuñwu. Nikañw poshumi ñahkuyvakañw, pu wuñqw, hin pam panhtiqtat pam qa navoti'tañwu.

28 Pi tutskwa nãp hihta aniwnañwu; mohti nahpi'vañwu, pu sihkuyvañwu, pu timuy tukwsinañwu.

29 Pu himu aniwhitiqaw, pahsat pu ùyi'taqa put tsahqañwu, pi hõhõqyaniqtat aw pítuñwuniq'õ.

The Parable of the Mustard Seed
(Mt 13.31-32, 34; Lk 13.18-19)

30 Pu pam pañqawu: Ya sen itam God moñwtunatyat hihta antaqat pañqaqawani? Ya sen itam hihta enañ put namimahtaknayani?

31 Pam mustard-uyit pòsiyat anta. Pam tutskwave ùyiwħqe as tûwaqatsit ep pövoshumit amuñaqw sushihsayhoya.

32 Nikañw pam ùyiwe', wuñwe', sohsok hihta tusaqtsotskit amuhpenihqe yahsayoqtiñwu; nen wukonantaqay'vañwu. Noqw òviy súmawuy añ masay'yuñqam put atpik kihsit añ yesvañwu.

33 Yanhaqam pam tûwutsit hihta tuawi'taqat akw nuhtumi hîhihta yuaatañwu, pay puma hin put kwusi'wisqat pan'î.

34 Pam tûtuwutsit-sa akw pumuy amumi yuaata. Nihqe pay ason pumuy nánaltaqaw pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi put sohsok namtõmnañwu.

Jesus Calms a Storm
(Mt 8.23-27; Lk 8.22-25)

35 Noqw pay ép tapkiqaw, pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Tuma wuhkovatuphat yupqõmiya.

³⁶ Noqw puma sinmuy suhpantaqamuy aňqe' hōnayay, puma pākihut aqw yuña, Jesus haqam qátuhqat aqw'a. Noqw puma pañqw ahpiyya. Noqw pētū pākihi piw pumuy amumumya.

³⁷ Noqw wukohukvaqw, pāhu walalataqe, pākihut aqw a'nō yēvantaqe, nuñwu pay aqw kūyi ohpo.

³⁸ Noqw Jesus pākihut yūpaqwat epeq qōtōpay'kañw pūwi. Noqw puma put tātaynayaqe aw pañqawa: Tutuqaynaqa, ya itamuy so'niqw um pas qa hin unañwtini?

³⁹ Noqw pam tātayht, hūkañwuy mēwaqe, pāhut aw pañqawu: Uyiwalte', sun yūkuu, kita. Noqw hūkañw qe'tiqw, qaan'ewakw sutmakma.

⁴⁰ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw tsawiniwuyūna? Ya hintaqw öviy uma qa tuptsiwni'yuñwa.

⁴¹ Noqw puma pas kātayūñqe nānami pañqawa: Ya sen i' hak himuniqw, öviy hikispi pas hūkañw, pu pāhu put aw tuqayvasta?

5

Jesus Heals a Man with Evil Spirits (Mt 8.28-34; Lk 8.26-39)

¹ Pu puma wuhkovatuphat yupqöymi Gádara-sinmuy tutskwayamuy ep öki.

² Noqw Jesus pākihut aňqw yamakq, pahsat pay hak tāqa tuyoy'ewakw hikwsit akw tuyqawiwtāqa o'wat ep tuamtuhsöt aňqwnikañw put ahsawva.

³ Pam tūamit ep okiw ki'ta. Noqw soon kurs hak put sómi'tani, pas sóoni, nāmahin pi hikis pas sivanamiqlölöt akw'a.

⁴ Hikis as pam qa sūs hokasosomhpit, pu sivanamiqlölöt akw sómiltiñwu. Nikañw pay pam sivanamiqlölöt nāhoy tutkitañwu; pu hokasosomhpit piñañwu. Pu soon kurs hak put aňwuy'tani.

⁵ Noqw pam tōkilnawit, pu tāwanawit tsotsmova, pu tūtuamit aň hinnanñwu, a'nō hinqawkañwo, pu o'wat akw nātutkitinumñwu.

⁶ Noqw pam Jesus yāvoq túwahqe, aqw wárikqe, pas put aw naokiwlawhqe,

⁷ A'nō tōnay aňqe' pañqawu: Ya um nuy hinhtiniqat nāwaknaka, um Jesus God Sus'oveqnihqat Tíata? Nu God atpíp ūmi pañqawni: Um okiw nuy qa okiwsanni.

⁸ (Jesus pay put aw pañqawu: Tuyoy'eway hikwsi, tāqat aňqw yámakuu, kita. Noqw öviy tāqa pan lavayhti.)

⁹ Noqw Jesus put tūviñtaqe aw pañqawu: Ya um hin mātsiwa? Noqw pam put hu'waqe aw pañqawu: Nu Qaan'ewakw hintaqamu yan mātsiwa. Itam qaan'ewakw hintaqw öviy'o.

¹⁰ Noqw pam pep tutskwat aňqw pumuy qa lālayniqat öviy tāqat put aw pas qaatsat nāwakna.

¹¹ Noqw pep tsotsmot áhayhke pitsötim wuhkotonawtaqam nōnova.

¹² Noqw sohsoyam nukpanhikwsim put aw qa nātusitotaqe pañqawa: Itamuy pitsötimuy amumi hōnaqw, itam amumi yuñni.

¹³ Noqw pahsat pay Jesus pumuy hu'wa. Noqw tuyoy'e'way hihikwsim tāqat aňqw nōñakqe, pitsötimuy amumi yuñqw, puma tōnawtaqam wuhpat-pelat aň wuhkovatuphamiq a'nō yuhtukqe, pāmiq paöysoa, (lōp sōmorit pahsa'haqamo.)

¹⁴ Noqw pumuy nopni'yuñqam watqāqe, kīve put tūawvaya, pu aňqe' tutskwavaa. Noqw sinom hin hiniwhitiqat aw kuyvawisqe,

¹⁵ Jesus aw öki; nihqe it täqat as nukpanhikwsit akw tuyqawiwtäqat, hal qaan'ewkw hintaqamuy hihikwsimuy akw tuyqawiwtänuqat puma tutwa. Pam yuws'i'kañw, suyan unañway'kañw pep qatu. Noqw puma put aw yórikyaqe, pas tsätsawna.

¹⁶ Noqw hakim it nukpanhikwsit akw tuyqawiwtänuqat hin hintsaniwhqat aw yórikyaqam aw kuyvawisqamuy put äawna, pu pitsötimuy hinhto-tiqata.

¹⁷ Noqw pay as pam pumuy tutsqwayamuy añqw ahpiyniqat puma Jesus aw ö'qalya.

¹⁸ Noqw pam päkihut aqw pakitoqw, i' täqa nukpanhikwsit akw tuyqawiwtänuqata as put ämumniqey aw ö'qala.

¹⁹ Noqw pay Jesus put qa nakwhanaqe aw pañqawu: Um uhsinomuy amuminen, Tutuyqawhqa uñ ökwatuwhqe, uñem hihta qaöwihintiqat pumuy äawnani.

²⁰ Noqw pam ahpiynihqe, añqe' put yuaatinuma, Decapolis añ ahsupoq'a. (Pam pakwt kitsóki i'nihqe pam'i.) Noqw nanaptaqam sohsoyam kätayuñwa.

Jairus' Daughter and the Woman who Touched Jesus' Cloak
(Mt 9.18-26; Lk 8.40-56)

²¹ Noqw Jesus päkihut akw ayoqwat piw yamakq, sinom qaan'ewakw hintaqam put aw tsovalt; noqw pam wuhkovatuphat qalaveq wunu.

²² Noqw meh, hak täqa tsotsvalkive moñw'iwtäqata Jairus yan mätsiwhqa pitu; nihqe pam Jesus tüwahqe, kukmiq nätuvaqe,

²³ Okiw aw naokiwhtaqe, pañqawu: Okiw imanawhya mómq. Noqw um as okiw inumumnen, uhmey akw put aw toñokq, pam qalapte', qátuni.

²⁴ Noqw Jesus put ämuma. Noqw sinom kaysiwhqam put añkyaqe, aw hürs homimitiwisa.

²⁵ Noqw hak wuhti pakwt löq sihkay'taqat yahsañwuy añ unwáy'taqata pep nuhtuma.

²⁶ Okiw pam kaysiwhqamuy tütuhiqtuy amutsviy as hihihita añ kánavotkañw, sohsoq hihta himuy amuhpa' sohsoq; nit qa nas'ew hihin qalaptut, tuwat soq pas qalomáhinhti.

²⁷ Nihqe pam Jesus hintsaqat navotqe, nuhtukwayñañaqw sinsonñaq put aw pituhqe, yuwsiyat aw toño,

²⁸ Pañqawhqe öviy'o: Nas'ew pi nu as put yuwsiyat aw tónoke' pay soon qa galaptuni.

²⁹ Noqw pahsat pay put añqw uñwa súlawhti; noqw pam tüyay qalaptuqey nahpe sunvota.

³⁰ Noqw kurs öqala nāñaqw yamakqat Jesus sunvotqe, sinmuy amumi namtökt, pañqawu: Ya hak iyuwsiy aw toño?

³¹ Noqw put aw nānatuwnayaqam aw pañqawu: Meh, sinom ümi homimিতota. Noqw hinoqw pas piw hak ümi tónokqat um kita?

³² Noqw pam hakiy panhtiqtat aw yóriknique, öviy añqe' yori.

³³ Noqw wuhit napqölpe hinhtiqtat navotqe, okiw tsawinneveq tururuti-kañw, put aw pituhqe, atpipo nätuwat, sohsoq suan put äawna.

³⁴ Noqw pam put aw pañqawu: Itii, pay uhqapëvewni uñ qalaptisina. Pay um hahlaykañw qa hin'unañway'kañw, nīmani. Pay um uhtuyay añqw pás qalaptisiwtani:

³⁵ Noqw nāt pam yuaataqw, hakim moñwit kīyat añqw òkihqe, put aw pañqawwa: Pay okiw uhti mòki. Noqw pas um piw nāt Tutuqaynaqat aw nunuña?

³⁶ Noqw puma pañqawqaw, Jesus panis navotqe, moñwit aw pañqawu: Um qa hin unañwtini; pay um pánis-sa tuptsiwni'tani.

³⁷ Noqw pay qa hak put ámunniqat Jesus nakwhana, hal pay Peter-niqw pu James-niqw, pu tupkoat John, púma-saa.

³⁸ Pu pam moñwit kīyat aw pítuhqe, sinmuy mowawatotaqamuy amumi tātayi. Puma hiñqawkahkañw, tsaykita.

³⁹ Noqw pam aw pákihqe, pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw yanhaqam mowawatota, piw tsaykita? Pay manawhya qa mòki; pi pūwi.

⁴⁰ Noqw puma put aw tutsiwtisuyhti. Noqw pam pumuy sohsokmuy pañqw lálayht, manawhyat náyat-nikañw pu yuyat-nikañw pu put ámumyaqamuy tsamkañw, manawhyat haqam qatsqat aw paki.

⁴¹ Noqw pam put māyat nuat aw pañqawu: Talitha cumi. Manawhya, qatuptuu, nu ūmi pañqawu, i'niñqe pam'i.

⁴² Noqw pahsat pay manawhya qatuptuqe nakwsu. (Pam pakwt löq sihkay'tasikip yahsañwni'ta.) Noqw pas puma pavan kätayuñwa.

⁴³ Noqw pam pumuy pās mēwaqe qa hak put navotniqat amumi pañqawu; pu puma manawhyat hihta nopnayaniqat amumi tutapta.

6

Jesus Rejected at Nazareth (Mt 13.53-58; Lk 4.16-30)

¹ Pu pam pañqw ahpiynihqe, nāp tutskway aw pitu; noqw put aw nánatuwnayaqam put ámunya.

² Pu nasuñwintalòñnit aw pituqw, pam tsotsvalkive sinmuy tutuqaynativa. Noqw kaysiwhqam put aw tūqayuñqe, put aw kätayuñqe pañqawwa: Ya sen i' haqam iit hihta tuwi'va? Pu ya sen i' súanwuwni put aw noiwtaga hímuu? Is uti pam may akw qaan'ewakw kätumalta!

³ Puyaw qa i' wunavutsit tumaltuwi'taqa, it Maryt tíata, imuy James, nit Joses, nit pu Judat, nit pu Simon, pumuy pávaamu? Puyaw siwamat qa yep itamumya? Kitotaqe, put aw qaán unañwtoti.

⁴ Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Pay God lavay'ayaat soon qa kaptsiñwñwu, hal pay nāp tutskway ep-saa, pu sinomuy amuhpaa, pu nāp kié ep'e.

⁵ Noqw pay pam kurs hin pep a'nò hihta tumaltaniqe, òviy pay panis pam híkikmwuy tütuyyaqamuy amumi may akw tónokqe qalapsina.

⁶ Niñqe pam pumuy qatuptsiwniyamuy ep amumi kätayta. Pu pam pañ kitsókinawit sinmuy tutuqaynatinuma.

Jesus Sends out the Twelve Disciples (Mt 10.5-15; Lk 9.1-6)

⁷ Pu pam pakwt löq sihkay'taqamuy wánwayhqe, pahsat pumuy lölöqmuy añqe' ayativa; niñqe tuyoy'e'wakw híhikwsimuy amumi pumuy öqalat huyta.

⁸ Niñqe pay pumuy qa hihta hinwisniqat amumi pañqawu. Pay panis natòñpi'wisni, qa tukpuy'wisni, qa nitkay'wisni, qa sivamoki'wisni.

⁹ Pu puma tótsi'wisni; pu qa löq napnay'wisni.

¹⁰ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Umuñaqw löyöm haqam kīmi pake', hisat pep kitsókit añqw ahpiyniqey pahsavo qátumantani.

11 Pu ason kurs haqawat umuy qa pās taviyat, umumi qa tūqayyuñqw, uma pañqw ahpiynen, umuhkukqōlñaqw qōat ayo tsatswimantani, pumuy amunkiwakw hihta sutuawi'tani. Nu umumi pas antsa pañqawni: Hisat hin yukiltiniqat aw pituqw, pep kitsókit ep sinmuy amuñem pas is óhini. Puma Sodom-nikañw pu Gomorrhat ep sinmuy amuhpenihqe pas pavan amuñem nuhtsel'ewayhtini.

12 Noqw puma pañqw ahpiyyaqe, sinmuy tunatyay añqw lasyaniqat amumi yuaatinumya.

13 Pu puma sinmuy amuñaqw kaysiwhqamuy nukpanhihikwsimuy ipwanwisa, pu kaysiwhqamuy tūtuyyaqamuy wihkuyit akw lelwiyat, qalaptsin-tiwisa.

The Death of John the Baptist
(Mt 14.1-12; Lk 9.7-9)

14 Noqw Jesus natñwaniat ahsupoq nanaptiwhq, pep tutskwat ep Moñwi, Herod yan mātisiwhqa, put navotqe pañqawu: I' hapi kūyit akw tūtuvoylalawhqa John. Pam mokiwuy añqw ahoy tātayhqe, óviy pas pavan óqaltumalat hintsaki.

15 Noqw sinom pētu pañqawu: Pam Elias, piw pētu pañqawu: Pam God lavay'ayaata, imuy lavay'aymuyatuy hisatñahaqaw yesqamuy amuni.

16 Noqw Herod put navotqe pañqawu: Ura nu John qōtōtkuqw, i' pam'i; kurs pam mokiwuy añqw ahoy tātayi.

17-19 I' Herod pi ura tupkoy Philip nōmayat hakiy Herodias amum qatuptuqw, John put aw pañqawu: Um uhtupkoy nōmanawhkiqw pam pas qa suanta. Noqw óviy Herodias pas John nōyi'ta. Noqw Herod put unañwve hinhtiniqe, John aw hakimuy hōnaqw, puma put núayaqe, sivikimi panaya. Noqw Herodias as John nīnaniqey ankañw, Herod atsviy kurs hin panhtini.

20 Pi Herod John aw tunatyawmaq'ó. Pi John súanhinmakañw pās unañway qatu. Noqw Herod put aw navoti'taqe, put kaptsi'ta; nihqe put aw tūqaytaqe, nāmi soon unañwti. Nikañw pam hahlaykañw put aw tūqaytañwu.

21 Noqw hisat nukwáñw'ew Herod tihtiwhpuyat aw pituqw, pam nuhtumi moñw'iwyuñqamuy nōviwhqat aw tūtsama, imuy pavan solāwamomñwituyuy, pu Galilee-tutskwat ep pavansinmuy pīwu.

22 Noqw Herodias tiat māna ep pákihqe, wunimaqw, Herod put aw nahyoñwa, pu put amum yesqamu. Noqw Moñwi mānat aw pañqawu: Um hihta nāwakne', put óviy inumi tūviñtaqw, nu uñ put máqani, kita.

23 Nihqe pas pam put aw qaōwílvayhtiqe pañqawu: Pay um pas nāp hihta óviy inumi tūviñtaqw, soon nu uñ qa máqani, hikis pas imoñwtunatyay nāsamiq yantaqata.

24 Noqw pam pañqw ahpiynihqe, yuy aw pañqawu: Ya nu hihta óviy tūviñtani? Noqw pam aw pañqawu: Pay aw kūyit akw tūtuvoylalawhqat John qōtōyat awu.

25 Noqw pahasat pay pam kaktaykañw, Moñwit aw pákihqe, aw pañqawu: Um kūyit akw tūtuvoylalawhqat John qōtōyat inpit ep íniwtaqat pay pu' nuy máqaniqat nu nāwakna.

26 Noqw pas as Moñwi qahahlayhtikañw pay nuñwu pi pas aw qaōwílvayhtiqe, pu imuy pep put amum yesqamuy tuway'taqe, óviy kurs hin nawus qa hu'wanani.

27 Nihqe pahasat pay hakiy nīnañwuqa put qōtōyat kwistoniqat Moñwi aw pañqawu. Noqw pam ahpiynihqe, sivikive put qōtōyat ayo tūkuhqe,

28 Inpit ep íniwtaqat kwusivaqe mānat aw put tavi. Noqw māna yuy put maqa.

29 Noqw John aw nánatuwnayaqam put nanaptaqe, ep ökihqe, tokoyat haqami taviwisa.

Jesus Feeds the Five Thousand
(Mt 14.13-21; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)

30 Noqw ima ayaiwyuñqam Jesus aw natsvalayaqe, hihta hinhtotiqey, pu hihta tütutuqaynayaqey sohsok put áawnaya.

31 Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Túmai, nuhtuñaqw haqami qayësiwhpumiya. Nen itam hihsavo pep nāsuñwnayani. Pas pi sinom kaysiwhqam ökiwkahkañw, ahpiy sasqayaqw, öviy soon kurs hisat qenitiqw puma ñas'ew nönösani.

32 Pu öviy puma pay nanalt päkihut akw haqami qayësiwhpumiya.

33 Noqw pumuy ahpiyyaqw, sinom kaysiwhqam amumi täyuñqe, Jesus tuwi'yuñqe, sohsokivaqw kitsókit añqw pañso nāp yuhtukqe, amuhpeqto-taqe, aw tsovalti.

34 Noqw Jesus päkihut añqw yámakqe, sinmuy qaan'ewakw hintaqamuy túwahqe, pumuy ökwatuwa, soñawnen pi puma kanelmuy amumi qa hak tunatyawtaqat panyuñqw öviy'o. Nihqe pahsat pu pam pumuy hihhihta tutuqaynativa.

35 Noqw pay nuñwu tapkiwmaq, put aw nánatuwnayaqam put awyaqe aw pañqawu: Pas hapi yep qayësiwa; noqw hapi pay pas hisatniqti.

36 Um as sinmuy hōnaqw, puma añqe' tutskwawa nankwusani, pu kitsókinawita; nen nenñem hihta tunöstuiyani; taq puma qa hihta nitkay'yuñwa.

37 Noqw pam lavayhtiqe amumi pañqawu: Huvam nopnayaa. Noqw puma put aw pañqawu: Ya itam haqami huhyawise', löp sunat sivat akw pölavikit tuiye', pumuy nopnayani?

38 Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma hihsa'haqam pölaviki'yuñwa? Kurs aw pohtayaa. Noqw puma nanaptaqe pañqawu: Tsivot pölavikita, pu löqmuy päkiwhtuyu.

39 Noqw puma sinmuy sakwátusaqat añ tōnawyuñqamuy yesvanayaniqat pam amumi pañqawu.

40 Noqw sinom nānan'ik tōnawkahkañw yesva, hahqe' tsivot-sikip susnatya, pu hahqe' löp sunat pakwt sihkay'yuñqamu.

41 Noqw pam tsivot pölavikit päkiwhtuy enañ ömahtat, ömiq taykañw, put ep hahlayhtit, pölavikit yönoyhtat, put aw nánatuwnayaqamuy amumi put oya. Noqw puma sinmuy amuhpa' o'ya. Pu pam löqmuy päkiwhtuy sohsokmuy añ huyta.

42 Noqw sinom sohsoyam nönösaqe ööya.

43 Noqw puma pölavikit akwsiñput tsovalayaqe, pakwt löq sihkay'taqat hoaput aqw opomnaya, pu päkiwhtuy akwsiñput piwu.

44 Noqw tahtaqt pölavikit añqw nönösagam tsivot-sikip sōmorit pahsa'haqamo.

Jesus Walks on the Water
(Mt 14.22-33; Lk 6.15-21)

45 Noqw nāt pam sinmuy añqe' hōnantaqw, put aw nánatuwnayaqam pay añwu päkihut aqw yuñe', put ahsavo ayoqwat Bethsaidat aqwyaniqat pam pahsat pay pumuy tusoqhona.

46 Pu öviy pam sinmuy añqe' hōnaqe, nāwaknaniqe tsomomiq'a.

47 Noq̄w masiphıq̄w, pākihu wuhkovatuphat nāsavaqe hinma; noq̄w pam tutskwava nālaa.

48 Noq̄w pumuy amuhpewi hūhukq, ðviy puma añqe' kwetstiwisqe pas qa nātusi'wisa. Noq̄w Jesus pumuy pantsakwisq amumi tātayhqe, tālawiwmagw pāvaqe waymakañw, pumuy amumi pituto; nihqe as pay soon pumuy amuhpeq qa yūmosani.

49 Noq̄w puma put pāvaqe waymaq̄w tutwaqe, pay himu tualañwnihqat wūwayaqe, a'nō hiñq̄aqwa,

50 Ispi puma sohsoyam put tutwaqe tsātsawnaqee. Noq̄w pahsat pay pam pumuy amumi yuaaykuqe pañqawu: Pay uma qa hin unañway'yūñwni. Pay nūu. Uma qa tsawiniwyuñwni.

51 Pu pam pumuy amumiq̄ pākihut aq̄w wūvi; noq̄w hūkañw qe'ti. Noq̄w puma hihin wūwankahkañw kātayyuñwa,

52 Puma a'nō unañway'kahkañw pōlavikit ep kātumaltiwihqat qa mātsi'yūñqe ðviy'o.

Jesus Heals the Sick in Gennesaret (Mt 14.34-36)

53 Noq̄w puma ayoq̄wat nōñakqe, haq̄ami tutskwat Gennesaret aw ðkihqe, pāhut qalavoq̄ hoyoyōtota.

54 Noq̄w puma pākihut añq̄w nōñakq, pahsat pay sinom Jesus māmatsya.

55 Nihqe tutskwat añ ahsupoq̄ yuhtukqe, hakim tūtuyyaqamuy ahp̄at añ qatsyaqamuy put hāqamnihqat nanaptaqe, pañso pumuy tsamvanta.

56 Noq̄w pam haq̄ami kitsókimi pituq̄w, sen pas wuhkokitsokit, sen tutskwave kitsókit aw pituq̄w, sinom ðōputuy kisonve o'yaq̄w, pay ñas'ew yuwsiyat qalawñwayat aw tónokyaniqey put aw ð'qalya. Noq̄w hakim hihsa'nihqam aw tónokyaqam qalaptuya.

7

The Teaching of the Ancestors (Mt 15.1-9)

1 Pahsat pu ima Pharisee-sinom hakimuy tutavot tutuqaynayaqamuy Jerusalem añq̄w ðkihqamuy amumum Jesus aw tsovaltı.

2 Noq̄w Jesus aw nānatuwnayaqam qa māvaqtotat, nōsiwhqat nōnovaq̄w, haq̄awat amumi tāyūñqe, pay umumi qaantaqat tutwa.

3 Ima pi Pharisee-sinom-niq̄w pu sohsoyam Jew-sinom wūwukwmuy lavayiyamuy añ hinwisqe, ðviy qa māvaqtote', qa nōñosañwu.

4 Pu puma huhyankiñaq̄w ðke', qa māvaqtote', qa nōñosañwu. Pu ahpiy hīhihta añ hinwisniqat tutaptiwihqat puma aw tunatyawwisa. Puma yan hintsak-wisa: Puma kukyapit, pu sisivut pās kuksiyañwu, pu sikasivat añq̄w tsatsqaptat yukiwyuñqata, pu nōñospita.

5 Noq̄w ðviy Pharisee-sinom, tutavot tutuqaynayaqamuy amumum Jesus tūviñtotaqe aw pañq̄aqwa: Ya ūmi nānatuwnayaqam hiñq̄w wūwukwmuy tavoyamuy qa an hinwisqe, soq̄ qa māvaqtotat, nōnovañwu?

6 Noq̄w pam pumuy amumi pañqawu: Ura Esaias añwu pay umuy nawip'ew hinyuñqamuy pas sūañqawhqe yan pēna: Ima sinom moay akw nuy kaptisalwa, noq̄w pi unañwaam inuñaq̄w yāvahaq'a.

7 Piw haktonsa inumi okiwlalwakahkañw, sinmuy tavoyamuy pas antsa tutuqayhpinihqat pan put tūtutuqaynaya, yan'ı.

⁸ Uma pi God tutavoyat ayo yuki'kahkañw sinmuy wukwnavotiyamuy pas pas'i'yuñqe ñuy'yuñwa, sisivut pu kukyapit pás kuksiyakahkañwo. Pu ahpiy pávan'e'wakw hihhihta uma hinwisa.

⁹ Pu pahsat pam pumuy amumi pañqawu: Pas pi òviy uma tutuhisnikañw umuhwukwnavotiy añ hinwisniqey òviy God tutavoyat qa hímuya.

¹⁰ Oviy pi Moses ura pañqawu: Um unay pu uhuy pumuy kaptsi'tani. Pu hak nay, sen yuy aqw qalomáhiñqawhqa pay as mokmantani, ura kita.

¹¹ Noqw úmawat pi pañqawu: Pu kurs sen hak haqam nay, sen yuy aw pañqawni: Pay as ka um ihmuy akw moñwvastiniqw, piw pam Corban (pam God aw noiwa, i'nihqe pam'i) kite', pay qa hintamantani.

¹² Nihqe yan uma hakiy nay, sen yuy eñem hihta hinhtiniqw aw uh-tayañwu.

¹³ Yan uma umuhwukwnavotiy nuhtumi mātapyaqe God lavayiyat ayo yuki'yuñwa, pu ahpiy yāyantaqat uma hinwisa.

The Things that Make a Person Unclean

(Mt 15.10-20)

¹⁴ Pu pam sohsokmuy sinmuy wánwayhqe, amumi pañqawu: Uma sohsoyam inumi tūqayyuñwe', māmatsyani.

¹⁵ Himu sinot qa ahsonvenikañw put ahsonmi pake', soon put tuyoy'ewakwtani. Pi sinot unañwayat añqw nōñantaqa hapi put tuyoy'ewakwtañwu.

¹⁶ Tuqayvastotaa, uma pi naqvuy'yuñwa.

¹⁷ Noqw pam sinmuy amuñaqw kīmi pakiqw, put aw nánatuwnayaqam it lavayit hihta tuawi'taqat put tūviñtota.

¹⁸ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Puyaw uma piw pas qa mātsi'yuñwa? Puyaw himu sinot qa ahsonvenikañw put ahsonmi pake', soon put tuyoy'ewakwtaniqw uma put qa mātsi'yuñwa?

¹⁹ Ispi pam put unañwayat qa aqw pakit, ponoyat aqw pake' kwayñavehaqam maspiwñwu. Yan pam lavayhtiqe, sohsok nōsiwhqat kwañw'ewaynihqat pañqawu.

²⁰ Pu pam pañqawu: Pi himu sinot unañnaqw nōñakqa hapi put tuyoy'ewakwtañwu.

²¹ Pi ñi himu sinmuy unañwayamuy añqw nōñanta: Qalomátunatya, nōmaqtsit sokoptunatya, tokot sokoptunatya, tuqwyantunatya,

²² Uyiñwtunatya, tuñlay'tunatya, nukpantunatya, unatwi, qaunan'wtalqatsi, unañwtuya, nuhtumiq qalomálvayi, kwivi'nañwa, honaq'unañwa.

²³ Ñi hapi qalomáhimu sinot unañnaqw nōñantaqa hapi put tuyoy'ewakwtañwu.

A Woman's Faith

(Mt 15.21-28)

²⁴ Pu pam piw pañqw ahpiynihqe, Tyre-kitsókit, pu Sidon-kitsókit pumuy aqlavoo, nihqe kīmi pákihqe qa hak navotniqat nāwakna; nikañw soon kurs qa navotniwtani.

²⁵ Pi hakiy wuhtit tiat manawhya tuyoy'ewakw hikwsit akw tuyqawiw-taqw, yuat Jesus hintsakqat navotqe, ep pítuhqe, kukmiq nātuva.

²⁶ I' hak wuhti pep tutskwat ep sínonikañw, Greek-sinmuy lavayiyamuy yuaata; nihqe as pam put tiyat añqw nukpanhikwsit hóroknaniqat okiw aw nāwakna.

²⁷ Noqw Jesus put aw pañqawu: Ason tsätsayom mohti ðöyani, taq soon pi hak tsätsakwmuy nõsiwhqayamuy ömahtat, pu popkotuy amumi maspañwu.

²⁸ Noqw pam lavayhtiqe aw pañqawu: Pas antsa, Tutuyqawhqa; noqw pay pi popkot nõnöspit atpikaqe tsätsakwmuy nõvayamuy piñput nõnovañwu.

²⁹ Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay um yan lavayhtit nímani. Pay nukpanhikwsi uhtiy añqw yama.

³⁰ Noqw wuhti kiy ep pituqw pay kurs nukpanhikwsi put tiyat añqw yama; noqw pam ahpay añ wáökiwta.

Jesus Heals a Deaf and Dumb Man

³¹ Pu piw Jesus Tyre-nikañw pu Sidon pumuy qalañaqw ahpiynihqe, Decapolist tutskwat qalavaqe hinmakañw, Galileet ep wuhkovatuphat ep pitu.

³² Noqw hakim hakiy naqsöp'iwkañw huhurulqat yuaataqat put aw wik-
vayaqe, as pam put aw hintsanniqat aw nánawakna.

³³ Noqw pam suhpantaqamuy sinmuy amuñaqw put qalavo wikt, put naqvumiq malatsiy panat, tóhakt, leniyat aw toño,

³⁴ Nit pu ömiq yorikt, wupahikwsut, put aw pañqawu: Ephphatha, (hötsiltii, i'nihqe pam'i).

³⁵ Noqw pahsat pay put naqvuat hötsiltiqw, pu leñiat náhiwa. Noqw pam suyan yuaativa.

³⁶ Noqw pam pumuy mēwaqe put pantaqat qa hakiy āawnayaniqat amumi pañqawu. Noqw tuwat soq pam pumuy pās mēwaqw pahsat pas puma añqe' tunvotnaya.

³⁷ Pas pi puma kätayyuñqe, öviy pañqaqwa: Pas sohsok hihta qaöwíhinhti; pas nanaqsöptuy naqvuyamuy hötahta, pu qayuáatotaqamuy yuaaykina.

8

Jesus Feeds the Four Thousand (Mt 15.32-39)

¹ Noqw ephaqam sinom wukotsovawkañw, qa hihta nitkay'yuñqw, Jesus put aw nánatuwnayaqamuy wáñwayhqe, amumi pañqawu:

² Pas nu sinmuy ökwatuwa, pu' pāyis tēvep inumumyakahkañw, okiw kurs hihta nõnovani.

³ Noqw nu pumuy qa öyiwyuñqamuy kikiyamuy añqe' hõnaqw, soon puma qa māmañuani, pi pētu yávaqhaqaw öki.

⁴ Noqw put aw nánatuwnayaqam lavayhtotiqe put aw pañqaqwa: Puyaw sen hak haqam nõsiwhqatnen imuy sinmuy yep qayësiwhpuve haqam öynani?

⁵ Noqw pam pumuy tüviñta: Ya uma hihsa'haqam põlaviki'yuñwa? Noqw puma pañqaqwa: Tsánee.

⁶ Pu pam sinmuy tutskwava yesvaniqat amumi pañqawu. Nit pu pam tsañe' põlavikit ömahtat, put ep hahlayhti, nit put yõnoyhtat, pu put aw nánatuwnayaqamuy amumi put oya, sinmuy nopnayaniqat öviy'o. Noqw puma panhtoti.

⁷ Noqw puma hikikw hiñsakwmuy pāvakiwhtuy kinumya. Noqw pam pumuy ep hahlayhtit, pu put aw nánatuwnayaqam sinmuy piw nopnayaniqat amumi pañqawu.

⁸ Pu öviy puma nõnõsaqe ööya. Noqw puma yõnoyhtat akwsinqat tsovalayaqe, tsañe' hoaput añ opomnaya.

⁹ Noqw ima nõnõsaqam nälöp sōmorit pahsa'haqamo. Noqw pam pumuy añqe' hõna.

¹⁰ Nit pahsat pay pam put aw nánatuwnayaqamuy amumum pākihut aqw pakit, Dalmanutha-tutskwat ep pitu.

The Pharisees Ask for a Miracle
(Mt 16.1-4)

¹¹ Noqw hakim Pharisee-sinom put aw ökihqe, amum nānwuy'yuñqe, put aw tuwantota; nihqe as pam ðñaqw kätatayhpit hihta tuawi'taqat mahtak-naniqat put aw ö'qalya.

¹² Noqw pam unañwpeq öykitat pañqawu: Ya hinoqw pu' qatsívaptsiwuyñqam kätatayhpi hihta tuawi'taqat aw yórikyaniqey-sa nānawakna? Pas antsa nu umumi pañqawni: Pay soon kätatayhpi hihta tuawi'taqa pu' qatsívaptsiwuyñqamuy amumi mahtakiwni.

¹³ Pu pam pumuy amuñaqw nakwsut, pākihut aqw piw paki, wuhko-vatuphat yupqöymiq yámakniqee.

The Yeast of the Pharisees and of Herod
(Mt 16.5-12)

¹⁴ Noqw put aw nánatuwnayaqam kurs pölavikit suhtokya; pay puma pākihut añqw pas panis sükw pölaviki'yuñwa.

¹⁵ Noqw pam pumuy u'nanaqe, amumi pañqawu: Uma tunatyaltote', Pharisee-sinmuy pēkeniyamuy ep qa ūnawiyuñwani, pu Herod pēkeniyat ep'e.

¹⁶ Noqw puma nānami pañqaqwa: Itam qa nitkay'wisq, öviy pañqawu.

¹⁷ Noqw Jesus put navotqe, pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw qa pölaviki'wisqey lavayta? Puyaw uma nāt a'nö unañway'yuñwa?

¹⁸ Ya uma pōsi'kahkañw qa täyuñwa, piw naqvuy'kahkañw, qa nanvotya? Ya uma qa u'ni'yuñwa?

¹⁹ Ura nu tsivot-sikip sōmorit pahsa'nihqamuy tahtaqtuy amuhpa' tsivot pölavikit yónoyhtaqw, uma akwsiñqat tsovalayaqe, hihsakip hoaput opom-naya? Noqw puma put aw pañqaqwa: Pakwt löq sihkay'taqata.

²⁰ Pu ura nu nälöp sōmorit pahsa'nihqamuy sinmuy amuhpa' tsañe' pölavikit yónoyhtaqw, uma akwsiñqat tsovalayaqe, hihsakip hoaput opom-naya? Noqw puma pañqaqwa: Tsānee.

²¹ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Noqw ya hintaqw öviy uma nāto qa māmatsya?

Jesus Heals a Blind Man at Bethsaida

²² Pu pam Bethsaidat ep pitu. Noqw hakim hakiy qapostalqat put aw wikvayaqe, pam put aw hintsanniqat aw nānawakna.

²³ Noqw pam qapostalqat māyat űuat, kīnaqw qalavo put wīki; nit put posmiq töhakt, pu lövaqw may akw put aw toñokt, sen pam hihta túwahqat tüviñta.

²⁴ Noqw pam kwuhpukt, pañqawu: Pay nu sinmuy himutsotskit anyuñqamuy yaktaqw tuwa.

²⁵ Noqw pahsat pu piw pam put posmiq lövaqw may akw hintsanqw, put pōsiat tālawwa. Noqw pam powaltiqe, pas suyan sohsokmuy tuwa.

²⁶ Pu Jesus put kīyat aw hōna pañqawkañwo: Um qa kīmini; piw um qa hakiy kive it āawnani.

Peter's Declaration about Jesus
(Mt 16.13-20; Lk 9.18-21)

²⁷ Pu Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumum pañqw ahpiynihqe, Caesarea Philippi añ kitsókinawit nakwsu. Noqw pumuy pañsoyaqw, pam put

aw nánatuwnayaqamuy tūvīntaqe amumi pañqawu: Ya sinom nuy hákiyñihqat pañqaqwa?

²⁸ Noq̄w puma pañqaqwa: Yaw um kūyit kw tūtuvoylalawhqa John-nihqat pañqaqwa. Pu yaw um Elias-nihqat pētu pañqaqwa. Pu haqawatuyñiqw yaw um himuwa God lavay'ayaata.

²⁹ Pahsat pu pam pumuy amumi pañqawu: Noq̄w úmuyniqw nu hak'i? Noq̄w Peter hu'waqe, put aw pañqawu: Um hapi Christ, (God ahpiy moñw'asi'taq̄a).

³⁰ Noq̄w pam pumuy pās mēwaqe, puma put pantaqat qa hakiy āawnayaniqat amumi pañqawu.

Jesus Speaks about His Suffering and Death

(Mt 16.21-28; Lk 9.22-27)

³¹ Pahsat pu pam yuaativaqe, pumuy amumi pañqawu: Pas nu' Sinot Tiat kurs hin hīhihta añ qa kānavotni. Noq̄w ima wukw'a'yat-niqw, pu God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu tutavot tutuqaynayaqam nuy tūvayani, piw nuy nīnayani. Noq̄w pāyis talq nu ahoy tātayni.

³² Noq̄w pam it pas suyan pañqawh̄q, òviy Peter put qalavo lánaknat mēwa.

³³ Noq̄w pam namtòkqe, put aw nánatuwnayaqamuy amuhpa' tātayht, Peter u'nanaqe aw pañqawu: Inuhkwayñiavoo, Satan! taq um qa God tunatyayat wūwantat, tuwat soq sinmuy tunatyayamuyu.

³⁴ Pu pam sinmuy put aw nánatuwnayaqamuy enañ wánwayhqe amumi pañqawu: Inuñkñiqey nāwaknaqa nāqahihtatat, nahoylehtsiy ikwiltat, inuñk nakwsumantani.

³⁵ Pi qatsiy kahkawnaqa hapi put kwayhni; pu inuñem tunatyat, pu lomatuawit òviy qatsiy kwayhqa hapi put tuyqawvani.

³⁶ Ispi puyaw as sino tūwaqatsit sohsok himuy'vakañw nāp qatsiy kwahe', hin pam put akw moñwvastini?

³⁷ Ya sen sino hihta akw qatsiy ahoy nāptini?

³⁸ Paniq̄w hapi òviy haqawa pu' tuskap'iwyuñqamuy, qaanhinwisqamuy qatsivaptsiwyuñqamuy amutpik nuy, ilavayiy enañ hahmanq̄w, nu' Sinot Tiat put hapi tuwat hahmanni, nu hisat ihoñviaymuy qahováriwyuñqamuy tsamkañw, Inay lolmat tālawnwayat yankañw pītee.

9

¹ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Pas antsa nu umumi pañqawni: Soon pas hisat God moñwtunatyaat òqalat yankañw pītuni. Noq̄w ima yep hoñqamuy amuañaqw haqawat nāt mokiwyu qa aw òke' put aw yórikyani.

The Transfiguration

(Mt 17.1-13; Lk 9.28-36)

² Pu ahpiy navaysikis talq, Jesus Peter-nit, James, pu John, púmuy-sa tsamkañw, haqami wupatukwit aqwnihqe, pepeq pumuy amutpik alònti.

³ Noq̄w yuwsiat nūvat an qòtsatiqe pavan pas talqaqsala; noq̄w pas soon hak tūwaqatsit ep tsatsákmòtsaput hintsakqa put an pas pavan qòtsatani.

⁴ Noq̄w pahsat pu Elias, Moses amum pumuy amumi mātāqtique, Jesus amum yuaata.

⁵ Noq̄w Peter lavayhtiqe, Jesus aw pañqawu: Tutuqaynaqa, pas hapi itam yépeqyaqw lolma. Himu as òviy itam payhp kistotani, suk-wat únemnit, pu suk-wat Moses énemnit, pu suk-wat Elias énemni.

⁶ Pay pam kurs hiñqawniqe òviy pañqawu, pas puma tsátsawnaq̄w òviy'o.

⁷ Noq̄w òmaw pepeq̄ pumuy amumi kihsiwnaq̄w, ańq̄aq̄w hakiy tòn̄aat pańq̄awu: I' hapi pas aw iunańwa Itii; put uma aw tuq̄ayvahsi'wisni.

⁸ Noq̄w äpiy pay puma ańq̄e' yòrikyat, qa hakiy tutwa; pay Jesus nāla pumuy amumuma.

⁹ Noq̄w puma tũkwińaq̄w hanwisq̄, pam pumuy pās mēw̄aq̄e, amumi pańq̄awu: Ason pas nu' Sinot Tiat hisat mokiwiuy ańq̄w ahoy tātayniq̄at aw pahsave uma hin yòrikyaq̄ey qa hakiy āawnayani.

¹⁰ Noq̄w puma put lavayiyat ñuy'yuńwa; nihq̄e pam mokiwiuy ańq̄w ahoy tātayniq̄ey hińq̄awhq̄at nātuvĩńlalwa.

¹¹ Noq̄w puma put tũvińtotaq̄e aw pańq̄aq̄wa: Ya hinoq̄w tutavot tutuq̄aynayaq̄am Elias soon qa mohti pĩtuniq̄at lavayta?

¹² Noq̄w pam pumuy hu'w̄aq̄e amumi pańq̄awu: Pay Elias pas antsa mohti pite', sohsok hihta ań ahoy aw antsantani. Noq̄w Sinot Tiat hin pey'taq̄w, pan kurs nu hin qa hihihta ań kānavote', qa hĩmuniwh̄tini.

¹³ Noq̄w nu umumi pańq̄awni: Pay as Elias pas antsa pitu. Noq̄w puma hin nānawaknaq̄ey an put hińtsatsna, hin pam pey'taq̄at pan'i.

*Jesus Heals a Boy with an Evil Spirit
(Mt 17.14-21; Lk 9.37-43a)*

¹⁴ Noq̄w pam put aw nānatuwnayaq̄amuy amumi pĩtuħq̄e, sinom qaan'ewakw hintaq̄am pumuy amumi tsovawtaq̄amuy amumi yòri. Noq̄w tutavot tutuq̄aynayaq̄am pumuy amumum hihihta yuaatotaq̄e, pumuy tũvińlalwa.

¹⁵ Noq̄w sinom sohsoyam Jesus tutw̄aq̄e, pas aw kātayyuńq̄e, pahsat pay aw yuhtukq̄e aw hahlayhtoti.

¹⁶ Noq̄w pam tutavot tutuq̄aynayaq̄amuy amumi pańq̄awu: Ya uma hihta pumuy amumum yuaatota?

¹⁷ Noq̄w sinmuy amuńaq̄w haq̄awa lavayhtiq̄e aw pańq̄awu: Tutuq̄aynaqa, nu as itiy tiyot ũmi wikva, hikwsi hakiy lavayiyat nawhkińwuq̄at akw okiw pam tuq̄awiwtaq̄w òviy'o.

¹⁸ Hikwsi put haq̄am ñue' okiw tutskwamiq̄ put tũvańwu; noq̄w q̄òtmokńwu, pu tamay ñuriritikańw nawhtańwu. Noq̄w as ũmi nānatuwnayaq̄am put ańq̄w put ayo hòroknayaniq̄at nu amumi pańq̄awhq̄, pay puma kurs hin panhtotini.

¹⁹ Noq̄w pam lavayhtiq̄e, put aw pańq̄awu: Is ohi uma pu' qatsĩvapsiwyuńq̄am qatuptsiwni'yuńq̄amu, ya nu hihsavohaq̄am umumum yantani? Ya nu hihsavohaq̄am umuy maq̄sonlawni? Pew wikyaa.

²⁰ Noq̄w puma put aw put wikya. Noq̄w hikwsi Jesus tuw̄aq̄w, tiyo homimiykuq̄e, okiw pam tutskwamiq̄ yēvaq̄e, q̄òtmokiwkańw ańq̄e' waòòtinuma.

²¹ Noq̄w Jesus put nayat tũvińtaq̄e, aw pańq̄awu: Ya i' hĩsathaq̄am it aw pitu? Noq̄w pam pańq̄awu: Pay tsayńahaq̄aq̄'ò.

²² Noq̄w pam piép as it hovalanik q̄òhit aq̄w tũvańwu, pu pāhut aq̄w'a. Noq̄w kurs um hihta twi'te', um okiw itamuy òkwatuwni, nen itamuy paańwani.

²³ Noq̄w Jesus put aw pańq̄awu: Pay um tuptsiwħq̄'ò; tuptsiwħq̄at eńem sohsoy himu pasiwta.

²⁴ Pahsat pu tsákw naat okiw pakkańw pańq̄awu: Tutuyq̄awhq̄a, nu tuptsiwa, um okiw iòwituptsiwniy ep nuy paańwani.

²⁵ Noq̄w sinom put aw yuyutyaq̄w, Jesus amumi yòriq̄q̄e, tuyoy'ewakw hikwsit mēw̄aq̄e, aw pańq̄awu: Um hikwsi hakiy lavayiyat nawhkińwuqa pu

naqvuyat uhtañwuqa, nu ūmi pas pañqawni: Um put añqw yámakni; nen pāpu qa hisat aw pākini.

²⁶ Noqw hikwsi a'nō hiñqawht, put homimiykunat, añqw yama. Noqw pay sumataq pas mokq, òviy wūhaknihqam pañqaqwa: Pay mòki.

²⁷ Noqw Jesus put mayat ñuat, lánaknaqw, pam wunuptu.

²⁸ Noqw pam ahpami pakiqw, put aw nánatuwnayaqam pay nanaltyakahkañw put tūviñtotaqe aw pañqaqwa: Ya hintaqw òviy itam kurs hin put hórokñayani?

²⁹ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pay i' yantaqa pas nāwakinpit akw-nikañw pu napwalnit-sa akw ayo hórokniwñwu.

Jesus Speaks again about His Death

(Mt 17.22-23; Lk 9.43b-45)

³⁰ Noqw puma pañqw ahpিয়ায়ে, Galilee-tutskwat añ ayo nõña; noqw qa hak put navoti'taniqat pam nāwakna.

³¹ Pi pam put aw nánatuwnayaqamuy tutuqaynaqe, amumi pañqawu: Nu' Sinot Tiat sinmuy òqalayamuy aw mātaviwini. Noqw puma nuy nīnayani. Noqw ason nu nīniwe', payis talqat ep ahoy tātayni.

³² Noqw puma put hiñqawhqat qa māmatsyakañw, piw put tūviñtotaniqey nánahstopya.

Who Is the Greatest?

(Mt 18.1-5; Lk 9.46-48)

³³ Pu pam Capernaum ep pitu. Nihqe pam ahpavenikañw pumuy yan tūviñta: Ya uma añqwyaye hihta nānami pas pavan yuaatiwisa?

³⁴ Noqw puma qa hiñqaqwa; puma pi añqwyaye haqawa pa pas suspavan-niqat nānami yuaatiwisa.

³⁵ Noqw pam qatuptut pakwt lõq sihkay'taqamuy wánwayhqe, amumi pañqawu: Mohpeqniqey nāwaknaqa hapi sohsokmuy amuñaqw nuhtuñkmantani, pu sohsokmuy tumalay'tamantani.

³⁶ Pu pam hakiy tsāk w pañso wikqe, amuhsonve tavit, put tsōpahtat, pumuy amumi pañqawu:

³⁷ Haqawa inuñem yan hihtawat tsāk w pās távihqa hapi nuy pās távimantani, pu haqawa nuy pās távihqa hapi qa nuy pās tavit, añqw nuy pew távihqat pās távimantani.

Who Is not against Us Is for Us

(Lk 9.49-50)

³⁸ Noqw John lavayhtige, pañqawu: Tutuqaynaqa, hak itamum qa hinmaqa uhnatñwaniy aw yankañw nukpanhihikwsimuy ipwanta. Noqw itam aw yórikyaye put mēwaya, qa itamum hinnumqw òviy'o.

³⁹ Noqw Jesus pañqawu: Uma qa mēwantotani. Soon pi hak haqam inatñwaniy aw yankañw kātatayhpit hintsakqa nuy paysoq qalomáyuatani.

⁴⁰ Qa itamuhpew'iwtaqa hapi itamuma.

⁴¹ Pas antsa nu umumi pañqawni: Hak haqam inuñem umuy Christ sino-matniqw òviy umuy kuyapkuynaqa pas soon qa ahsatiy òmahtani.

Temptations to Sin

(Mt 18.6-9; Lk 17.1-2)

⁴² Pu kurs haqawa imuy tsātsakwmuy hihtawat inumi tuptsiwini'taqat lasnaqw, pay pi tatam put kwapkaqe wukomata hāyiltiqw pam wuhko-vatuphamiq tūviwhq, pam pantaqa put eñem pay ñas'ewni.

⁴³ Noqw òviy kurs uhma uñ lasnaqw, um put ayo tókuni. Pay pi um tatam qa pasiwkañw qatsit aw pákini, hikis pi as um lóqmuy may'kañw maskiveq qòhit pas qa tokñwuqat aqw pákini.

⁴⁴ Pepeq átu pumuy sówantotaqam qa so'ñwu, piw qòhi pas qa tokñwu.

⁴⁵ Pu kurs uhkuku uñ lasnaqw, um put ayo tókuni; Pay pi um tatam qa pasiwkañw qatsit aw pákini, hikis pi as um lóqmuy kuhkuy'kañw maskiveq qòhit pas qa tokñwuqat aqw tūviwni.

⁴⁶ Pepeq átu pumuy sówantotaqam qa so'ñwu, piw qòhi pas qa tokñwu.

⁴⁷ Pu kurs uhposi uñ lasnaqw, um put ayo hóroknani. Pay pi um tatam sūk w pòsi'kañw God moñwtunatyayat aw pákini, hikis pi as um lóqmuy pòsi'kañw maskiveq qòhit pas qa tokñwuqat aqw tūviwni.

⁴⁸ Pepeq átu pumuy sówantotaqam qa so'ñwu, piw qòhi pas qa tokñwu.

⁴⁹ Pi sohsoyam qòhit akw suhutiwyani, pu sohsoy hom'oyi òñat akw suhutiwni.

⁵⁰ Òña as lolma. Nikañw kurs as pam suhuviwniqw, ya sen uma hihta akw put suhutotani? Uma suhupkiwyuñwni, nen uma qa nānami hin unañway'yuñwni.

10

Jesus Teaches about Divorce (Mt 19.1-12; Lk 16.18)

¹ Pu pam pañqw nakwsukañw, Jordan pāyut yupqöyve Judea-tutskwat aqlavo pitu. Noqw sinom gaan'ewakw hintaqam piw put aw öki. Noqw pay pi pam panhtiñwunihqe piw pumuy tutuqaynativa.

² Noqw Pharisee-sinom put aw ökihqe, unahepyaqe, tūviñtotaqe aw pañqaw: Ya tāqa nōmay mātapniniqw pam súanta?

³ Noqw pam lavayhtige amumi pañqawu: Ya Moses umumi hin tutapta?

⁴ Noqw puma pañqaw: Hak nōmay mātapninik pan put eñem tutuventat, put hōnamantaniqat Moses sinmuy pan nakwhana.

⁵ Noqw Jesus lavayhtige amumi pañqawu: Pay pi uma a'nō unañway'yuñqw, öviy Moses it tutavot umuñem pēna.

⁶ Noqw pi as yayhniwhqat añqaw hisat hīhihta yukiltiqat pepeq God tāqat pu wuhtit pumuy yuku.

⁷ Paniqw hapi öviy tāqa nay, pu yuy mātapt, nōmay aw huruhtimantani.

⁸ Noqw puma löyömnikañw sūk w tokot antamantani. Noqw öviy hapi puma pāpu qa löyömnit sūka tókoniñwu.

⁹ Paniqw öviy God hakimuy namitsakaqat qa hak nāhoy tāvini.

¹⁰ Noqw put aw nānatuwnayaqam ahpave pay piw nāt put tūviñtota.

¹¹ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Hak nōmay mātapt, piw suk w amum qatupte', tokot sokoptaqey akw nōmay ehpewi qaanhtiñwu.

¹² Pu kurs wuhti kōñay mātapt, piw suk w amum qatupte', pam tokot sokoptañwu.

Jesus Blesses Little Children (Mt 19.13-15; Lk 18.15-17)

¹³ Noqw hakim tsātsakwmuy tsamkahkañw, Jesus aw ökihqe, as pam pumuy amumi hintsanniqat aw pañqaw. Noqw put aw nānatuwnayaqam pumuy tusoqmewaya.

14 Noq̄w Jesus put túwahq̄e, qa yan unañwtiq̄e, amumi pañq̄awu: Uma tsátsakwmuy inumi nakwhanayani; uma qa mēwantotani. Pi panyuñqam hapi God moñwtunatyayat ep sinoiwyuñwa.

15 Pas nu umumi súañq̄awni: Hak God moñwtunatyayat tsákw qa an kwúsuñq̄a pas soon pañso pákini.

16 Pu pam pumuy tsópalawkañw, amumi mámatyawht, öqalanta.

The Rich Man

(Mt 19.16-30; Lk 18.18-30)

17 Noq̄w pam pañq̄w ahpiyniq̄w, hak tiyo añq̄aqw wárikwiwtaqe put atpipo tamötswunuptut, aw túwiñt̄aqe pañq̄awu: Lomatutuqaynaqa, ya nu hihta hinhte', qatsit qa so'taqat himuy'vani?

18 Noq̄w Jesus put aw pañq̄awu: Ya um hinoq̄w nuy lolmalawu? Pi qa hak lolma, hal pas God-saa.

19 Pay pi um hinwisniqat tutavot navoti'ta: Um tokot qa sokoptani; um hakiy qa nñamantani; um hihta qa ūuymantani; um hakiy hihta qa atsátöynamantani; um unay, pu uñuy, pumuy kaptsi'tamantani, it'a.

20 Noq̄w pam lavayhtiq̄e aw pañq̄awu: Tutuqaynaqa, pay nu pas itsákoy añq̄aqw put sohsok añ hinma.

21 Pahsat pu Jesus put aw taynumq̄e, aw unañway'ta; nihq̄e aw pañq̄awu: Um süpwat hihta ep qa pasiwta. Um ahpiyñen hihta uhhimuy húyani; nen añ öokiwyaqamuy sívat huytani. Nen um öveqatsit ep hihta hihkay'taqat himuy'vani. Pu um añq̄wnen nahoylehtsit kwusut inuñkni.

22 Noq̄w pam put lavayit ep unañwmokq̄e, qahahlaykañw pañq̄w ahpiy'o; pam hihta nihti'taqe öviy'o.

23 Pu Jesus añq̄e' yorik't, put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañq̄awu: Pas kahaksinmuy amuñem qatuvoshinta God moñwtunatyayat aw yuñwniq'ö.

24 Noq̄w put aw nánatuwnayaqam put lavayiyat ep hin kurs wūwaya. Noq̄w Jesus piw lavayhtiq̄e amumi pañq̄awu: Tötimu, pas kähakiwuy aw yanyuñqamuy amuñem qatuvoshinta God moñwtunatyayat aw yuñwniq'ö.

25 Pay himu pohko pólay'taq̄a tsakomostat añ pórokput añ yámakñiniq̄w pam pay qa pas qa túvosi. Noq̄w pay kahaksino God moñwtunatyayat aw pákiniq̄w pam put enem pas qatúvosi.

26 Noq̄w pahsat puma tis pas kurs hin wūwayaqe, nñami pañq̄aqwa: Noq̄w pantaniq̄w, hak sen ayo yámakni?

27 Noq̄w Jesus pumuy amuhpa' taykañw pañq̄awu: Pay sinmuyniq̄w i' kurs hin pasiwtani. Nikañw God-niq̄w qa panta. Pi God-niq̄w sohsöy himu pasiwta.

28 Pahsat pu Peter yuaaykuqe aw pañq̄awu: Meh, itam hapi sohsok hihta tatamhtotat, uñk nankwusa.

29 Noq̄w Jesus lavayhtiq̄e pañq̄awu: Pas antsa nu umumi pañq̄awni: Pas qa hak paysoq kiy, sen pāvamuy, sen tupkomuy, sen qōq̄amuy, sen siwamuy, sen nay, sen yuy, sen nōmay, sen timuy, sen pāvasay inuñem tunatyat-nikañw pu lomatuaawit enem tunatyat öviy mātavi.

30 Nikañw pam tuwat it qatsit ep tsivot-sikip sunát-sikip hóyokiwtaqat himuy'vani: Kikihuta, pāvamuyu, tupkomuyu, qōq̄amuyu, siwamuyu, yúmuyu, tímuyu, pu pāvasata, pu okiwsahsanpit éñaña; pu piw qatsit nātoniqat ep qatsit gaso'taqata.

31 Nikañw hapi kaysiwhqam mohti'wisqam nuhtuñktotini; pu nuhtuñkyaqam mohti'wisni.

Jesus Speaks about His Death a Third Time

(Mt 20.17-19; Lk 18.31-34)

³² Noqw puma pañ Jerusalem aqwyaqw, Jesus pumuy amupyeve hinma; noqw puma hin kurs wūwankahkañw, maqasneveq añk hinwisa. Noqw pam pakwt lōq sihkay'taqamuy piw namitsovalat, hin pam hintsaniwniqey pumuy āwintiva;

³³ Nihqe amumi pañqawu: Meh, itam hapi Jerusalem aqwya. Noqw nu' Sinot Tiat God awwat mohpeq momñwituy-nikañw pu tutavot tūtutuqaynayaqamuy amumi mātaviwni. Noqw puma nuy mokiwuy hihkay'taqat pañqawani; nen imuy qa-Jew-sinmuy amumi nuy noayani.

³⁴ Noqw puma inumi tututsiwyat, nuy wuwalalwat, inumi tōhtotani; nen nuy nīnayani. Noqw pāyis talq nu ahoy tātayni.

The Request of James and John

(Mt 20.20-28)

³⁵ Noqw hakiy Zebedeet timat James-niqw pu John, puma Jesus aw pītuħqe, aw pañqawu: Tutuqaynaqa, um as itamuy hin nāwaknaqw pan itamuy hintsanni.

³⁶ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya nu hihta umuñem hinhtiniqat uma nāwakna?

³⁷ Noqw puma put aw pañqawu: Ason um moñwqatuptuqw, as itamuñaqw haqawa uhputvaqe qatuqw, pu suhkawa uhsuyvaqe qátuniqat um itamuy hu'wanani.

³⁸ Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Uma hihta òviy tūviñlawħqey qa mātsi'ta. Ya pay nuy kānavotpit añqw yúkuniqat añqw uma yúkuniqey suħtaq'ewa? Ya sen uma nuy hin tuvoylaiwtaqat pan tuvoylatiwniqe òviy'o?

³⁹ Noqw puma put aw pañqawu: Owi, pay itam soon qa panhtini. Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Pay nu kānavotpit añqw yúkuniqat uma as soon añqw qa yúkuni; pu nu hin piw tuvoylatiwhqat uma soon as qa pan tuvoylatiwyani.

⁴⁰ Nikañw pay nu hakiy iputvaqe sen isuyvaqe qátuniqat pañqawniqey òqalat qa pasiwta. Nikañw pay ason pas pam hakimuy amuñem na'sastiwhq, pumuy amumi pam noiwni.

⁴¹ Noqw ima pakwtñiqam put nanaptaqe, James-nikañw pu John, pumuy amumi qa yan unañwtoti.

⁴² Noqw Jesus pumuy wáñwayħqe, amumi pañqawu: Pay uma navoti'yunqw, imuy qa-Jew-sinmuy amumi moñw'iwyunqey yan tūñwantiwyaqam pumuy amumi tutuyqawya; pu pumuy amuhpa' pavansinom òqalay pumuy nanvot-natiwisa.

⁴³ Nikañw uma hapi qa panhtotimantani; pay umuñaqw haqawa pas pāvanniqey nāwaknaqa umuy tumalay'tani.

⁴⁴ Pu uma haqawa pas susmohpeqniqey nāwaknaqa sohsokmuy tūwikiamni.

⁴⁵ Hikis pi nu' Sinot Tiat qa hihta tu'yalawniqe òviy pitu; pi nu nuħtumi unañwtapniqe òviy pitu, piw sinmuy kaysiwhqamuy amuñem iqatsiy táviniqee, pumuy ayo òyaniqe òviy'o.

Jesus Heals Blind Bartimaeus

(Mt 20.29-34; Lk 18.35-43)

⁴⁶ Pu puma Jericho aw òki. Noqw pam put aw nánatuwnayaqamuy-nikañw pu sinmuy kaysiwhqamuy amumum Jericho añqw ahpiyniqw, hak qapos-talqa Bartimaeus yan mātsiwhqqa, hakiy Timaeus tiat, pōħut qalave qatukañw, okiw nuħtumi hihta tuñlay'ta.

⁴⁷ Noqw yaw hak Nazareth añqw tãqa Jesus pañnihqat pam navotqe, put aw tsa'lawhqe pañqawu: Um Jesus, David Tíata, okiw nuy òkwatuwaa.

⁴⁸ Noqw hakim wūhaqñihqam put mēwayaqe, qa hiñqawlawñiqat aw pañqaqwa. Noqw pahsat pu pam òvaqe tsa'lawhqe pañqawlawu: Um David Tíata, okiw nuy òkwatuwaa.

⁴⁹ Noqw Jesus pep huruhtit, puma put wánwayyaniqat amumi pañqawu. Noqw puma qapostalqat wánwayyaqe aw pañqaqwa: Hahlayhtit, wunuptuu; pam un wánwaylawu.

⁵⁰ Noqw pam usimniy ayohaqami tūvat, wunuptut, Jesus aw nakwsu.

⁵¹ Noqw Jesus lavayhtiqe, put aw pañqawu: Ya nu un hintsanniqat um nāwakna? Noqw qapostalqat put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, um as okiw ivosiy tálawnani.

⁵² Noqw Jesus put aw pañqawu: Taa, pay um nímani; uhqapevewni un powata. Noqw pahsat pay pam pōsiy tálawnaqe, pahpiy pōhpava Jesus añki.

11

The Triumphant Entry into Jerusalem (Mt 21.1-11; Lk 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Noqw puma Jerusalem ahayhp òkiwisa, tsomot Ólivet aw'i. Pep hapi Bethphage-kitsóki-nikañw pu Bethany-kitsóki wunu. Noqw pumuy pañso òkiqw, Jesus lōqmuy put aw nánatuwnayaqamuy ayataqe,

² Amumi pañqawu: Uma kitsókit umupyeve wúnuhqat awni. Nen uma panis ep pake', pay morohyat pas nāt qa hisat hak aqw wupqat sómiwtaqat tūwani. Uma put naht, añqw wikni.

³ Pu ason kurs hak umuy hinoqw pantsakqat pañqawhqa, uma put aw pañqawni: Itahtutuyqawhqa put haqni'ta, uma aw kítani. Noqw pahsat pay pam añqw put lálayni.

⁴ Noqw puma ahpiynihqe, haqam ihp pōnalsive hōtsíwat aqlap morohyat sómiwtaqat tuwa; nihqe puma put ñaha.

⁵ Noqw pumuy pantsakq, hakim pep hoñqam pumuy amumi pañqaqwa: Ya uma hinoqw morohyat nánaha?

⁶ Pu òviy Jesus pumuy amumi hin tutaptaqat puma pan amumi lavayhti. Noqw puma pumuy mātapyta.

⁷ Noqw puma Jesus aw morohyat wikvaqe, put aqw yuwsiy ahpata. Noqw pam aqw wūvi.

⁸ Noqw kaysiwqhcam pōnawit yuwsiy ahpata. Noqw pētu himutsotskit nantaqayat tsahqayaqe, put pōnawit ahpata.

⁹ Pu ima mohti'wisqam-niqw pu amuñkyaqam tsa'tiwisqe pañqawwisa: Òqawmañwu! Nam Tutuyqawhqaqat natñwaniyat aw yankañw pitutoqa tayawintiwa.

¹⁰ Nam itanay David moñwtunatyat Tutuyqawhqaqat natñwaniyat añ pitutoqa tayawintiwa. Nam God Sus'oveqñihqa put òqalaa!

¹¹ Noqw Jesus Jerusalem aw pákihqe, God kíyat awnihqe, sohsok hihta añ yori. Noqw pay pas híatniqtiqw, òviy pam pakwt lōq sihkay'taqamuy amumum pañqw Bethany-kitsókit aw'i.

Jesus Curses the Fig Tree (Mt 21.18-19)

¹² Noqw qavoñvaqw puma Bethanyt añqwayaqw, pam tsōnmokqe,

13 Yāvo nōnvospaltsokit nahpi'taqat túwahqe, put aw'i, nāphisat sen put ep aniwnit túwaniqe òviy'ò. Noqw pam aw pítuhqe qa hihta tuwa, pay panis nahpiyat-saa, nāt nōnvospala hisat aniwhtitñwuqat qa aw pituqw òviy'ò.

14 Noqw Jesus lavayhtiçe aw pañqawu: Nam turs yahpiy qa hak ùñaqw hihta nōsni. Noqw put aw nānatuwnayaqam nanapta.

Jesus Goes to the Temple

(Mt 21.12-17; Lk 19.45-48; Jn 2.13-22)

15 Pu puma Jerusalem aw öki. Noqw Jesus God kiyat aw nõyak'iwpuyat aw pákihqe, pahsat pu pep hakimuy huhyayaqamuy pañqw ihpomiç lālayi, pu hihta tutuy'yaqamuyu, pu sivat nāhoyñwantotaqamuy huhyanpiyamuy takuminva, pu imuy hõwihtuy huhyayaqamuy atsvewayamuy piwu.

16 Nihqe hakip pep nõyakpuva haqami hihta yawmaniqat pas qa nakwha.

17 Noqw pam tutuqaynaqe, pumuy amumi pañqawu: Ura God lavay'ayaat put eñem yan pēna: Iki hapi nāwakinkihunihqey pan sohsokmuy sinnmuy amuhpiy tñwantiwni. Noqw soq tuwat uma put uuyiñwtuy kiyat pan yukuya.

18 Noqw tutavot tutuqaynayaqam God awwat mohpeq momñwituy amumum put nanaptaqe, hin as put nīnayaniqey wūwanvaya, sinom sohsoyam put tutuqayhpiyat aw kātayyuñq'ò. Noqw òviy puma put mamqasya.

19 Pu tapkiqw pam kīñaqw ahpiy'ò.

The Lesson from the Fig Tree

(Mt 21.20-22)

20 Pu qavoñvaqw puma añqwayaqw, kurs nōnvospaltsoki ñay aqwhaqami lāki.

21 Noqw Peter u'naqe, Jesus aw pañqawu: Tutuqaynaqa, meh ura um nōnvospaltsokit aw qalomálavayhtiç, kurs pam lāki.

22 Noqw Jesus lavayhtiçe, pumuy amumi pañqawu: God aw tütuptsiwaa.

23 Pas antsa nu umumi pañqawni: Haqawa it tsomot nahlake' wuhkovatuphamiç tūviwniqat aw pañqawhqa pas unañwpeq qa pēvewnakañw, hin lavayhtiçey pas soon qa anhtiniqat tuptsiwe', hin lavayhtiçey pas soon aw qa yórikni.

24 Paniqw òviy nu umumi pañqawni: Uma nānawaknahkañw, hihta òviy tūviñlalwe', uma pas soon put qa òmahtotaniqey qa pēvewnaye', put makiwya-mantani.

25 Pu uma hoñkahkañw nānawakne', kurs hakiy aw hihta ep hinyuñwe', put ayo yukuyamantani. Noqw Umuna, òveqatsit ep qátuhqa umuy mewniç ep qaanhtotiqat tuwat umuhpiy put ayo yúkumantani.

26 Nikañw kurs uma hakiy ahpiy put qa ayo yukuyaqw, pay soon Umuna òveqatsit ep qátuhqa umuy mewniç ep qaanhtotiqat tuwat umuhpiy ayo yúkumantani.

The Question about Jesus' Authority

(Mt 21.23-27; Lk 20.1-8)

27 Pu puma piw Jerusalem aw öki. Noqw Jesus God kiyat ep waynumqw, hakim God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu tutavot tutuqaynayaqam, pu wukw'a'yat put aw ökihqe,

28 Aw pañqawu: Ya um hakiy öqalayay aw yankañw iit hintsaki? Ya hak uñ iit hintsakniqat uñ öqalmaqa?

29 Noqw Jesus lavayhtiçe, amumi pañqawu: Kurs nu piw tuwat umuy sükw hihta tūviñtani. Noqw ason kurs uma put nuy āawnayaqw, pu' nu tuwat piw hihta öqalat aw yankañw iit hintsakqey umuy āawnani.

30 Ura John kūyit akw tūtuvoylalawu. Ya pam pantsakniqey haqaq̄w makiwa? sen òveqatsit aṅq̄o? sen sinmuy amuṅaq̄o? Uma nuy āawnayani.

31 Noq̄w puma nānami put yuaatotaqe paṅqaq̄wa: Pas ka itam, Oṅaq̄o kitotaq̄w, kurs hin pam qa paṅqawni: Noq̄w ya hinoq̄w pantaq̄w uma put aw qa tūtuṅsiwa? kītani.

32 Pu as ka itam Sinmuy amuṅaq̄o kitotaniḱaṅw-pi puma sinmuy mamq̄asya, sinom sohsoyam John pas antsa God lavay'ayaatniḱat pan mātsi'yuṅq̄w òviy'o.

33 Noq̄w òviy puma lavayhtotiqe, Jesus aw paṅqaq̄wa: Pay kurs itam hin paṅqaq̄wani. Noq̄w Jesus lavayhtiqe, amumi paṅqawu: Pay nu tuwat soon hihta òq̄alat aw yanḱaṅw iit hintsakqey umuy āawnani.

12

The Parable of the Tenants in the Vineyard

(Mt 21.33-46; Lk 20.9-19)

1 Pahsat pu pam lavayit hihta tuawi'taqat yuaativaqe, pumuy amumi paṅqawu: Ḥak tāqa òvat uyht, put aw nōyaknat, haqam òvat pālayat yuykuyaniqat eṅem q̄lōtat, tuwalankihut kītat, hakimuy tumalay'yuṅqamuy amumi put mātavi. Nit pahsat pu pam yāvoqhaqamii.

2 Nihqe hisat kwaṅwtiniqat aw pituq̄w, pam ovauyit tumalay'yuṅqamuy amumi tumal'ayay hōna, amuṅaq̄w aniwnit makiway òmahtaniqey òviy'o.

3 Noq̄w puma put ṅuayaqe a'nō wuvahtotat, qa hihta hintaqat ahoṅ lālayya.

4 Pu piw ūyi'taqa suk-wat tumal'ayay pumuy amumiq̄ hōna. Noq̄w puma putwat tatatupyaye q̄tōyat wuvahtotat, hamanhintsatsnat lālayya.

5 Pu piw pam suk-wat amumi hōna. Noq̄w puma putwat nīnaya. Noq̄w pam wūhaq̄niḱamuy amumiq̄ hōna. Noq̄w puma pētuy wuvahtota, pu haqawatuy q̄ōq̄ya.

6 Noq̄w pam sūkw tiy pas aw unaṅway nāt tavi'taqe, pu nuhtuṅk pumuy amumiq̄ put tavi paṅqawkaṅwo: Pay soon puma itiy qa kaptsitotani.

7 Noq̄w tuwat soq ovauyit tumalay'yuṅqam nānami paṅqaq̄wa: I' hapi nay akpetaniqa. Taa, itam nīnayani; noq̄w himu aw noiltiniqa itahhimuniwhitini.

8 Pu puma put ṅuayaqe, nīnayay, ovauyit aṅq̄w q̄alavohaq̄ami tūvaya.

9 Taa, noq̄w òvat ūyi'taqa it ep sen hinhtini? Pam pite', ovauyit tumalay'yuṅqamuy q̄ōyani. Nen pam a'lōntuy amumi ovauyit nōani.

10 Noq̄w ya uma yan pey'taqat qa hisat aṅ tuṅwāya? Owa kīlalwaqamuy amuhpiy q̄alavo tūviwhqa hapi tuyqaatniwhiti.

11 Tutuyqawhqa it tumaltaq̄w, itamuy-niqw kātatayhpi, it'a?

12 Noq̄w suyan pi pam pumuy amuhpewi yan lavayhtiqw, òviy puma put ṅuayaniqey unaṅwtoti. Niḱaṅw puma sinmuy mamq̄asya; nihqe put mātapyat paṅq̄w ahpiyya.

The Question about Paying Taxes

(Mt 22.15-22; Lk 20.20-26)

13 Noq̄w hisnen as puma put lavayiyat akw nūansanyaniqe òviy hakimuy Pharisee-sinmuy, Herod aṅk wīsiwtaqamuy eṅaṅ put aw hōnaya.

14 Noq̄w puma put aw òkihqe aw paṅqaq̄wa: Tutuqaynaqa, itam ūmi navoti'yuṅq̄w um pas qa atsāt aṅ hinma; piw um qa hakiy mamq̄asi, ispi um sinmuy wuwniyamuy qa kaptsi'kaṅw, God tuwiyat suan tūtuqaynaqee. Ya itam moṅwit eṅem hihta aṅ sivit Caesar aw siviwisniq̄w pam sūanta, sen pay qa sūanta?

15 Sen itam sisviyani, sen pay itam qa sisviyani? Noqw kurs puma paysog hintsatskaqw pam amumi mātsi'taqe amumi pañqawu: Ya uma hinoqw nuy unaheplalwa? Pew yalit yawwisq nu aw yórikni.

16 Noqw puma aw put taviya. Noqw pam pumuy tūviñtaqe amumi pañqawu: Ya hakiy pitsánwaat ep pey'ta? pu ya hakiy tuñwniat añ pey'ta? Noqw puma put aw pañqawu: Caesar pitsánwaata.

17 Noqw Jesus lavayhtiqe, amumi pañqawu: Uma turs Caesar hihta himuyat Caesar aw siviwisni, pu uma God hihta himuyat God aw noayani. Noqw puma put aw kätayüñwa.

The Question about Rising from Death
(Mt 22.23-33; Lk 20.27-40)

18 Pahsat pu hakim Sadducee-sinom, yaw sinmuy qa ahoy yesvaniqat pañqawqam put aw ókiñqe, put tūviñtotaqe aw pañqawu:

19 Tutuqaynaqa, ura Moses itamuñem yan pēna: Kurs hak tāqa tupkoy'taqa qa tímuy'kañw moke', yep nōmay mātapq, put tupkoat wuhtit amum qatupte', pāvay eñem tíoymantaniqat pañqawu.

20 Taa, ura hakim tsáñe'nihqam nānatupkom as yēse. Noqw mohti'maqat nōmatat, qa hihta ti'kañw pay mōki.

21 Noqw pu añkñihqa put nōmayat amum qatuptut, qa ti'kañw mōki; noqw pu amuñkñihqa pay piw amunti.

22 Noqw puma as tsáñe'nihqam put nōmatota; nit qa hihta tío'ya. Noqw nuhtuñk pu wuhti tuwat mōki.

23 Taa, noqw ya óviy ahoy yesvaniwniqat aw pituqw, pumuy tātayyaqw, pam pumuy hihtawat nōmaatni, pi puma tsáñe'nihqam put nōmatota?

24 Noqw Jesus lavayhtiqe, pumuy amumi pañqawu: Suyan pi uma tutu-venit-nikañw pu God óqalayay qa tuwi'yuñwa. Ya qa paniqiw óviy uma qa suan wūwaya?

25 Pi puma mokiway añqw tātayye' qa nōmalalwani, piw qa puwsuñwñwani; pi puma óveqatsit ep yesqamuy God hoñviaymuyatuy amunyuñwani.

26 Noqw kurs uma so'qam ahoy yesvaniqat tūviñlalwaqw-Ya uma Moses pēniyat ep it qa hisat añ tuñwáya? Ura pam himutskit yuaataqe yan pēna: Ura God put aw pañqawu: Nu hapi Abraham, pu Isaac, pu Jacob, pumuy Tutuyqawhqaamu, it'a?

27 Óviy pi God qa so'pumuy amumi tutuyqawi, pi yesqamuy amumii. Óviy uma pas qahin aw suan wūwaya.

The Great Commandment
(Mt 22.34-40; Lk 10.25-28)

28 Noqw hak tutavot tutuqaynaqa amumi pítuhqe, puma hihta yuaatotaqat navota; noqw pas Jesus pumuy amumi súañqawhqa navotqe, put tūviñtaqe aw pañqawu: Ya tutavot sohsok amuñaqw himuwa pas suspavani'?

29 Noqw Jesus put hu'waqe aw pañqawu: Sohsok tutavot amuñaqw suspavannihqa hapi ii. Tuqayvastotaa, Israel-sínomu. Tutuyqawhqa hapi aw itahyantaqa. Pam hapi pás nála Tutuyqawi.

30 Noqw óviy hapi uma sohsok umuh'unañway akw God Umuhtu-tuyqawhqa aw unañway'yuñwani, pu sohsok umuhhikwsiy akw'a, pu sohsok umuhwuwñiy akw'a, pu sohsok umuh'óqalay akw'a. I' hapi pas suspavanni-hqa tutavo.

³¹ Noq̄w ańkniħqa piw put anta. Um nāmi hin unañway'taqey pas pan uhsinosńway aw unañway'tani. Qa himu hapi tutavo imuy amuhpenihqe pas pávan'i.

³² Noq̄w tutavot tutuqaynaqa pańqawu: Pas antsa, Tutuqaynaqa, um súañqawu. Pi God pas sūkaa, qa hak pīwu, pas pam-saa.

³³ Piw hak God eńem wākasit tataqtsoke', sen put aw hihta noe' súantsakńwu. Noq̄w pay hak sohsok unañway, pu sohsok wuwńiy, pu sohsok hikwsiy, pu sohsok öqalay akw put aw unañway'kańw, nāmi hin unañway'taqey pan sinosńway aw unañway'taqa hapi put epnihqe pas pavan súanhtińwu.

³⁴ Noq̄w pas pam put aw súañqawh̄q Jesus navotqe, put aw pańqawu: Pay um God mońwtunatyayat añqw qa yāpo. Noq̄w pahpiy pu' pāpu qa hak hisat put hihta tūvińtaniqey unahintsaki.

The Question about the Messiah
(Mt 22.41-46; Lk 20.41-44)

³⁵ Noq̄w Jesus God kīyat ep tūtutuqaynakańw, lavayhtiqe pańqawu: Ya hihtaqw öviy tutavot tutuqaynayaqam Christ David tıatniħqat pańqawu?

³⁶ Pi ura David Qahováriwtaqat Hikwsit aħpiy pas nāp pańqawu: Tu-tuyqawh̄qa Imońwiy aw pańqawu: Um hāk iputvaqewat qátuni, nu hisat uhtuwqamuy áńwutaqw, puma ūmi maqaptsi'yuińwniqat pahsavoo.

³⁷ Noq̄w öviy hapi David pas nāp put Mońwılawh̄q, ya hin pam put tıatni?

Jesus Warns against the Teachers of the Law
(Mt 23.1-36; Lk 20.45-47)

Noq̄w sōqavuńwsinom put nanaptaqe, hahlayhtoti.

³⁸ Pu pam pumuy tutuqaynakańw amumi pańqawu: Uma tutavot umuy tutuqaynayaqamuy wupayuwsi'numyaniqey nānawaknakahkańw, kitpik pas kaptsi'tiwyaniqey tuńlay'yuińqamuy amuhpe qa nāunay'yuińwni.

³⁹ Puma tsotsvalkiva pas mohkage atsvewat tuńlay'yuińwa, pu nõviwħqat añ mohkage qeqnita.

⁴⁰ Puma końnalavutuy kikiyamuy tusoqkwahankahkańw, nānawakne', nawip'ew sutsépyuatotańwu. Ima hapi pas pavan qaöwłhıntsaniwyani.

The Widow's Offering
(Lk 21.1-4)

⁴¹ Noq̄w Jesus sivatatańpit ayańqwat qatukańw, sinmuy pańsoq sivat öoyaqw, amumi tayta. Noq̄w kaysiwh̄qam kahaksinom aqw nihtiwtaqat tańalalwa.

⁴² Noq̄w hak końnalavu öokiwh̄qa pıtuħqe lōq hihsaq votōnat pańso pana. Puma lōyōmnen sūka palávotōnanińwu.

⁴³ Noq̄w Jesus put aw nánatuwnayaqamuy wánwayħqe, amumi pańqawu: Pas antsa nu umumi pańqawni: Pas i' końnalavu öokiwnihqa imuy sivatatańpit aqw öoyaqamuy amuhpenihqe aqw suswuhaq oya.

⁴⁴ Puma pi pay qa rūrurnyakahkańw hihta akwsıńqat pańsoq öoya. Noq̄w i' pi rūrurnakańw pas sohsok himuy, pas hihta akw qátuħqey sohsok pańsoq oya.

13

Jesus Speaks of the Destruction of the Temple
(Mt 24.1-2; Lk 21.5-6)

¹ Noq̄w Jesus God kīyat añq̄w yámaktoq̄w, haq̄awa put aw nánatuwnaqa put aw pañq̄awu: Tutuq̄aynaqa, meh, is uti pavan pas o'wa! pu pavan pas kīkuhu!

² Noq̄w Jesus lavayhtiq̄e put aw pañq̄awu: Ya um iit q̄aan'ewakw kīkihut aw tayta? Pay nāt qa haq̄am owa q̄eniy ep akwsiñwni; pas sohsoy sahpukiwni.

Troubles and Persecutions
(Mt 24.3-14; Lk 21.7-19)

³ Noq̄w pam God kīyat ayañq̄wat t̄somot Olivet epeq q̄atuq̄w, Peter-niq̄w, pu James-niq̄w, pu John-niq̄w, pu Andrew, puma pay nánaltyakahkañw put t̄viñtotaq̄e, aw pañq̄aq̄wa:

⁴ Um kurs itamuy āawnani: Ya hisat īi himu yaniwhtini? Pu hisat īi sohsoy hiniwhtiniq̄w himu put tuawi'tani?

⁵ Noq̄w Jesus pumuy hu'waq̄e, amumi yan lavayhti: Uma tunatyaltotini, taq̄ nāphisat hak umuy ūnatoyñani.

⁶ Nāt kaysiwhq̄am inatñwaniy añ ōkini; nen pañq̄aq̄wani: Nu Christ, ki-totani; nen kaysiwhq̄amuy ūnatoyñayani.

⁷ Pu uma nāq̄ōyiwuy yāvaq̄nihq̄at nanvotyani, pu umuhhayhke' nāq̄ōytaq̄w uma nanaptani. Nikañw uma qa h̄in unañwtotini. Pi pay pam pāvantaq̄at pas soon q̄e'ni. Nikañw pay hapi nāt qa pep so'ñwamiq̄ p̄ituni.

⁸ Pi añq̄e' hihtuwat sinom hihtuywatuy sinmuy amumi wuñkuyamantani. Pu moñwtunaty suk̄w moñwtunatyat ehpewh̄timantani. Pu hāhaq̄e' tutskwa tayāyaykuni, pu tsōñōsq̄atsini, pu koyanisq̄atsini. Ii hapi h̄ihihta k̄ānavotpit yayñniata.

⁹ Noq̄w pay uma nānami tunatyaltotini. Nāto hakim haq̄e' moñwtsovawyuñq̄amuy amumi umuy noayani. Pu uma tsotsvalkiva wuvimuyiwuyani, pu nuhtumi momñwituy, pu pas momñwituy amutpipo tsamvaniwyani. Noq̄w uma pumuy amumi nuy tuawi'yuñwni.

¹⁰ Noq̄w lomatuawi hapi pas soon qa mohti sohsokmuy sinmuy amumi yuaatiwni.

¹¹ Nikañw ason puma umuy tsamye', momñwituy amumi mātatevq̄w, uma añwu pay hihta yuaaykuyaniq̄ey qa wūwantotamantani; piw uma qa yēwalalwamantani. Pi ason aw pituq̄w, Qahovāriwtaq̄a Hikwsi umuy h̄in tutuq̄aynaq̄w, pan uma yuaaykuyani. Pi qa uma yuaaykuyamantani; pi Qahovāriwtaq̄a Hikwsi hapi umuhpiy yuaaykuni.

¹² Noq̄w hapi nātupkom nāmi nukpanhtiḡw, himuwa suk̄w mokiwuy aw mātapni, pu nāam t̄imuyu. Pu t̄imat namuy, yumuy amuhpewh̄tote', tuq̄wyan-totaq̄amuy amumi pumuy noayani.

¹³ Pu sinom sohsoyam umumi qa suhtaḡ'ewyani, uma isinomniq̄w ōviy'o. Noq̄w pay yūmosa añ kuytaqa hapi ayo yāmakni.

The Awful Horror
(Mt 24.15-28; Lk 21.20-24)

¹⁴ Ura God lavay'ayaat Daniel yan lavayhti: Hak nuhtsel'ewaynihq̄a t̄ūkiq̄ōtaniqa wunuptuni. Añ t̄ūñwantaqa māmatsni. Noq̄w ōviy ason pam haq̄am as q̄e'niq̄ey ep wunuq̄w, uma aw yōrikyaq̄w, pep pu' ima Judeat añ yesq̄am tuhtukwimiḡ watq̄ani.

¹⁵ Pu i' hak k̄its'oveq̄nihq̄a pañq̄w ahpami qa hāhawni, piw hihta ōviy pañso qa papkini.

¹⁶ Pu i' hak pasve hinnumqa qa k̄imi yuwsiy ōviyni.

17 Noq̄w hisat aw pituq̄w, pep hapi pu' haq̄awat añ nō'yiwuyūq̄amuy, pu yōyoñnayaq̄amuy kurs hin watq̄aniq̄amuy amuñem pas is óhini.

18 Noq̄w uma qa tōmō' watkiwnumyaniq̄ey òviy God aw nānawaknani.

19 Ispi aw pituq̄w kānavotpininiq̄'ò, pas hisat God hihta yúkuhq̄at pahpiy pew pahsavo qa hisat pan haq̄am hiniwh̄tiq̄at pan'i; piw pas soon hisat pāpu paniwh̄tini.

20 Noq̄w as Tutuyq̄awhqa pan talōñwintiw̄hq̄at qa pelvotaq̄w, soon hak ayo yámakni. Nikañw pay hapi pam hakimuy namorstagey pumuy tunatyawkañw, pan talōñwintiw̄hq̄at pay pelvotaniq̄ey tunatyawta.

21 Pep pu' ason kurs hak umumi Meh, yep Christ, sen kitani, sen meh, pam áyamo, kitaq̄w, uma qa tūtuptsiwani.

22 Pi nāto hakim atsáy'kahkañw Christ-yaq̄ey, pu God lavay'aymatnihq̄ey pan nātsokani'yuñqam hoñvani; nen kātatayh̄pit hihta tuawi'yuñqat poñalalwani, sen pay hin pasiwtaniq̄w hikis pi pas namorstiwayaq̄amuy lasnayaniq̄ey òviy'ò.

23 Noq̄w uma hapi tunatyaltotini. Meh, nu hapi sohsok hihta umuy añwu pay āawna.

The Coming of the Son of Man

(Mt 24.29-31; Lk 21.25-28)

24 Noq̄w ephaq̄am, put kānavotpit atsve tāwa qa tālawvani; pu mūyawuy añq̄w qa talni.

25 Pu tokpelat añq̄e' sótu lōhōhōykuni, pu tokpelat añq̄e' hīhimu òqala tayayaykuni.

26 Noq̄w pahsat pu nu' Sinot Tiat q̄aan'ewakw òqalat pasiwkañw a'nō sóniwkañw, òomawhtuy akw hawtoq̄w, sinom inumi yórikyani.

27 Noq̄w pep pu' nu' ihoñviaymuy añq̄e' ayatani. Noq̄w puma nānan'ivaq̄w inamoramuy tsovalayani, tūwaq̄atsit susq̄alawñwayat añq̄w it tokpelat susq̄alawñwayat añq̄e.

The Lesson of the Fig Tree

(Mt 24.32-35; Lk 21.29-33)

28 Taa, noq̄w uma nōnvospaltsokit hihta tuawi'taq̄at nanaptani; nāt put nantaq̄at qa húrunen nahpi'wisq̄, kurs tal'añw hayiñwnaq̄at uma nanaptañwu.

29 Noq̄w pan hapi uma iit yantaq̄at hiniwmaq̄w aw yórikye', pay pas aw pitsíwtaq̄at nanaptani, hikis pi pay pāpu pas hōtsíwh̄peq̄nihq̄ata.

30 Pas antsa nu' umumi pañq̄awni: Ima sinom soon tūtuwayaq̄w, pay iī sohsoy yaniwh̄tini.

31 Tokpela, pu tūwaq̄atsi pay tūwayani; nikañw ilavayi hapi pas soon tūwayani.

No One Knows the Day or Hour

(Mt 24.36-44)

32 Nikañw hisat aw talōñvaniq̄at, pu haq̄e', q̄alawmaniq̄at qa hak navoti'ta. Pas q̄ae, òveq̄atsit ep hoñvia'yam qa navoti'yuñwa, pu piw Tíata. Pas Ina nāla put navoti'ta.

33 Uma tunatyaltotini; nen qa ūnawíkahkañw nāwakintotani. Taq̄w uma hisat aw pítuniq̄at qa navoti'yuñwa.

34 Pi nu' Sinot Tiat hakiy haq̄am yāvoq̄nihq̄at anta. Pam hak kiy añq̄w ahpiyniq̄e tumal'aymuy amumi himuy noat, nanāp pumuy tumalhuytat, pu tuwalan'ayat tūwalaniq̄at aw pañq̄awu.

³⁵ Paniq̄w òviy uma tunatyawyuñwni. Taq̄ uma ki'taqat hisat pítuniqat qa navoti'yuñwa, sen tapkiq̄wniqata, sen tókilnasaveqniqata, sen kowāko tótōq̄w pahsatniqata, sen talavayniqata.

³⁶ Taq̄ nāphisat sen pam suptuq̄w, uma tokkañw put ahpiy núansaniwyani.

³⁷ Noq̄w nu umumi hiñqawhqeý nu hapi sohsokmuy amumi pañqawni: Uma tunatyawyuñwni.

14

The Plot against Jesus

(Mt 26.1-5; Lk 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Pu' hapi ura amutsva yūmosanihqat ep nōviwhqat aw lōs tāla pēti, pu qa peken'oyiwhput pōlavikit nōñōsañwuqat aw'i. Noq̄w God awwat mohpeq̄ momñwit, tutavot tutuq̄aynayaqamuy amumum hin as Jesus ūnatoyñaye' nīnayaniqey wūwantota.

² Nihqe pañqaqwa: Pay qa nōviwhqat epni, taq̄ ka sinom pas qaunánwtalawvayani.

Jesus Anointed at Bethany

(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Noq̄w Jesus Bethany-kitsókit ep hakiy tokoplelet tūtuyñwuqat Simon kiyat ep tunōsvoñat aw qatuq̄w, hak wuhti tatañpit hihta owat alabaster yan tūñwantiwhqat añq̄w yukiwtaqat añ tusaq̄wihkuyit kwañwáhovaqtuqat kūyikañw ep paki; nihqe tatañpit yōhaqe, Jesus q̄tōyot aw wihkuyit wihta. Pam wihkuyi nard yan tūñwantiwa; noq̄w pam a'nō hihkay'ta.

⁴ Noq̄w haqawat pep yesqam itsívutotiqe, unañwpeq̄ pañqaqwa: Ya hinoq̄w i' wihkuyi paysoq̄ hovalniwa?

⁵ Añwu ka as pam payhp sunat sivat epnihqe hóyokiwtaqat òviy huyiwe', òkiwyaqamuy amumi noiwnikañwo. Noq̄w puma qayan unañway wuhtit aq̄w hiñqaqwa.

⁶ Noq̄w Jesus pañqawu: Uma qa aw hiñqaqwani. Ya uma hinoq̄w unañwmokintota? Pi pam inuhpe lolmat tumalta.

⁷ Uma pi pay òkiwyaqamuy sutsep oyi'yuñwa, nihqe uma hisat pan unañwtote', pumuy pāsyañmantani. Nikañw uma nuy qa sutsep tavi'yuñwni.

⁸ Pay pam hihta aw nuhtsaknihqeý tumalta; pam hisat nuy āmiwniqat aw añwu pay wihkuyit akw itokoy lelwiniqe pitu.

⁹ Pas antsa nu umumi pañqawni: Tūwaqatsit añ ahsupoq̄ haqam i' lomatuwai yuaatiwhq̄, pep i' wuhti hinhtiqat pam yuaatiwñmantani. Sinom it akw put u'ni'yuñwni.

Judas Agrees to Betray Jesus

(Mt 26.14-16; Lk 22.3-6)

¹⁰ Noq̄w Judas Iscariot, pakwt lōq̄ sihkay'taqamuy amumum tōñawtaqa God awwat mohpeq̄ momñwituy amumi Jesus mātapniqe pumuy amumii.

¹¹ Noq̄w puma put nanaptaqe hahlayhtotiqe, put sivat maqayaniqey aw pañqaqwa. Noq̄w pam hisat nukwán'ewhtiqlw pumuy amumi put mātapniqey qeni'hevi'ta.

Jesus Eats the Passover Meal with His Disciples

(Mt 26.17-25; Lk 22.7-14, 21-23; Jn 13.21-30)

¹² Noq̄w qa peken'oyiwhput pōlavikit ep nōviwhqat ep sūs talni'taqw, ura ep hapi sinom amutsva yūmosanihqat ep mañat nīnayañwuniq̄w, Jesus aw

nánatuwnayaqam put aw pañqaw: Ya itam haqam hihta aw hintsatsnaqw, um pep ura amutsva yūmosanihqat ep nōviwhqat nōsniqey nāwakna?

13 Noqw pam lōqmuy put aw nánatuwnayaqamuy pahpiy ayataqe amumi pañqaw: Uma Kimini; nen hak tāqa kuysivut akw kūyi'kañw umuhsawvaqw uma añkni.

14 Nen ason pam haqami pakiqw, uma pep ki'taqat aw pañqawni: Tu-tuqaynaqa yan lavayhti: Ya um haqam yeyespi'ta? Nu as pep inumi nánatuwnayaqamuy amumum ura amutsva yūmosanihqat ep nōviwhqat nōsni.

15 Noqw pam tupatsveq wukoahpave pās himu pasiwtaqat umuy āawnani. Pepeq uma itamuñem hihta aw hintsanni.

16 Noqw put aw nánatuwnayaqam pañqw ahpiynihqe, kīve pítuhqe, pam hin pumuy amumi lavayhtiqat pan yori; nihqe amutsva yūmosanihqat ep nōviwhqat aw hintsana.

17 Noqw tapkiqw, Jesus pakwt lōq sihkay'taqamuy amumum pañsoo.

18 Noqw puma aw yeskahkañw nōnovaqw, Jesus pañqaw: Pas antsa nu umumi pañqawni: Uma haqawa inumum tūmoytaqa momñwituy amumi nuy mātapni.

19 Noqw pahsat puma qahahlayhtotiqe, nanāp put aw pañqaw: Ya nūu? Pu piw suhka pañqawñwu: Ya nūu?

20 Noqw pam lavayhtiqe amumi pañqaw: Pay pakwt lōq sihkay'taqamuy amuñaqw haqawa inumum novaoyit aqw morstoynaqani.

21 Pi Sinot Tiat hin pey'taqat pas kurs hin nu qa yep qatsit añqw ahpiyni. Noqw pay i' hak momñwituy amumi Sinot Tiyat mātapniqat eñem pas is ðhini. Pay pi as tatam pam qa tihtiwhq, pam put eñem lolmani.

The Lord's Supper

(Mt 26.26-30; Lk 22.15-20; 1 Co 11.23-25)

22 Noqw pumuy nōnovaqw, Jesus pōlavikit kwusut, put ep hahlayhtit, yōñoyhtat, pumuy put huytat pañqaw: Huvam it òmahtote', nōñōsaa; i' hapi itoko.

23 Pu pam kuyapkuyit kwusut, put ep hahlayhtit, pumuy amumi put tavi. Noqw puma sohsoyam put añqw hikwya.

24 Pu pam amumi pañqaw: I' hapi iuñwa kaysiwhqamuy amuñem munvaniwhqa, amuñem pūhut pasiwnaniqe ðviy'o.

25 Pas antsa nu umumi pañqawni: Pas nu soon yep qatsit ep ovauiyit aniwniyat añqw hikwni. Nikañw hisat God moñwtunatyayat aw pituqw, pep pu' nu puhuovavalat añqw hikwni.

26 Pu puma tayawinpit tawlalwat, pañqw haqami tsomot Olivet awya.

Jesus Predicts Peter's Denial

(Mt 26.31-35; Lk 22.31-34; Jn 13.36-38)

27 Noqw Jesus pumuy amumi pañqaw: Pu' mihikq hapi uma sohsoyam inutsviy unañwso'ni; pi ura pan pey'ta: Nu kanelmuy amumi tunatyawtaqat nīnani. Noqw kanēlom ahtsavalani.

28 Nikañw ason nu ahoy tātayniwe', añwu pay umuhsavo Galileet aqwni.

29 Noqw Peter put aw pañqaw: Pay as pi nāmahin sohsoyam unañwso'niqw, pay nu' pas soon panhtini.

30 Noqw Jesus put aw pañqaw: Pas antsa nu ūmi pañqawni: Pay pu' it tālat ep mihikq, nāt taqakowāko qa lōs tōqtiqw, um nuy qa tuwi'taqey pāyis pañqawni.

³¹ Noqw pahasat pu pam pas öqalat pañqawu: Pay nāmahin pi as kurs nu umum moknikañw, pay nu uñ qa tuwi'faqey pas soon pañqawni. Noqw puma sohsoyam put an lavayhtoti.

Jesus Prays in Gethsemane
(Mt 26.36-46; Lk 22.39-46)

³² Pu puma haqami Gethsemane yan túnwantiwhqat aw öki. Noqw Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Uma hāk inuhsavo yep yesq, nu nāwaknani.

³³ Pu pam Peter-nit, pu James-nit, pu John pumuy pahpiy tsamhqe, pahasat pu suyhtsepñwat qahahlay'iwmaqe hin unañwti.

³⁴ Nihqe amumi pañqawu: Nu hapi sumataq mokni; pas iunañwa qahahlayi. Uma hāk yepye', tunatyawyuñwni.

³⁵ Pu pam ahpiy hihin yūmonit, tutskwami nātuvat, pep okiwlawu; nihqe kurs pay hin pasiwtaniqw, i' tuwani put ahpiy ruhpañqat nāwakna.

³⁶ Nihqe pañqawu: Abba, Inaa, pay uñniqw sohsoy himu pasiwta. Um as it kānavotpit inuhpiy ayo yūkuni. Nikañw pay qa nuy hin nāwaknaniqw, pantani; pay uhtunatyay antani.

³⁷ Pu pam amuminihqe, pumuy tokqamuy túwahqe, Peter aw pañqawu: Simon, ya um pūwi? Ya pas um soon tāwat añqe' sūs qōniltiqat pahasavo tunatyawtani?

³⁸ Uma tunatyawkahkañw nānawaknani, taq nāp hisat sen uma ūnatiwyani. Pay as hakiy tunatyaaat pas antsa su'qawta; noqw pay tokoat nuksiwa.

³⁹ Pu pam ahpiynihqe nāwaknaqe, pay piw ān lavayhti.

⁴⁰ Pu pam ahoy amuminihqe, pay piw pumuy tokqamuy tuwa; puma pi puwmañw'iwyuñwa. Noqw puma kurs put aw hiñqawani.

⁴¹ Pu pam pāyisni'makañw pituhqe, amumi pañqawu: Pay pi uma tōke', nānasuñwnani. Hapí, tuwanit aw pitu. Meh, nu' Sinot Tiat hapi qaanhin-wisqamuy öqalayamuy aw mātaviwa.

⁴² Huvam hoñvaa, itam awyani. Meh, nuy momñwituy amumi mātapniqa pew pitoto.

The Arrest of Jesus
(Mt 26.47-56; Lk 22.47-53; Jn 18.3-12)

⁴³ Noqw pam nāt yuaataqw, Judas imuy pakwt löq sihkay'taqamuy amuñaqw suhka pitu. Noqw sinom qaan'ewakw hintaqam sipwuvahpi'kahkañw, pu murikhoy'kahkañw put amum öki, God awwat mohpeq momñwit-niqw pu sinmuy amuñaqw wukw'a'yam pumuy ayatotaq'ö.

⁴⁴ Noqw i' pumuy amumi put mātapniqa amumi hihta tuwantaqe pañqawu: Nu hapi hakiy tsohtsonaqw, pamni. Uma put nuaye', pās aw tunatyawkahkañw wikyani.

⁴⁵ Nihqe öviy panis pam ep pitut, pay yūmosa Jesus awnihqe, aw pañqawu: Tutuqaynaqa, Tutuqaynaqa, kitat put tsohtsona.

⁴⁶ Pahasat pu puma put aw may'yuñqe put nuaya.

⁴⁷ Noqw pumuy pep hoñqamuy amuñaqw haqawa sipwuvahpiy hóroknaqe, God awwat mohpeq moñwit tūwikiyat sāviknaqe, naqvuyat ayo tuku.

⁴⁸ Noqw Jesus lavayhtiqe, sinmuy amumi pañqawu: Ya uma hakiy uyiñwut ehpewi añqawyaqe, öviy pas piw sipwuvahpi'kahkañw murikhoy'kahkañw nuy wik-wisa?

⁴⁹ Himu nu nāqavo God kiyat ep umumum hinnumkañw tūtutuqaynaqw, uma nuy qa nuaya. Noqw pay sam pi tutuveni soon qa antani.

⁵⁰ Noq̄w put aw nánatuwnayaqam sohsoyam put tatamhtotat watqa.

⁵¹ Noq̄w hak tiyo qa yuwsí'kañw tusaqtontsatsakmótsaput uskañw put añkniq̄w, tótim put ñuaya.

⁵² Noq̄w pam usimniy ayo túvat, qa yuwsí'kañw amuñaq̄w wāya.

Jesus before the Council

(Mt 26.57-68; Lk 22.54-55, 63-71; Jn 18.13-14, 19-24)

⁵³ Noq̄w solāwam God awwat susmohpeq moñwit Kiyat aw Jesus wikya. Noq̄w ima God awwat mohpeq momñwit-niq̄w, pu wukw'a'yat-niq̄w, pu tutavot tutuqaynayaqam sohsoyam pep tsovawta.

⁵⁴ Noq̄w Peter yávaq̄w Jesus añk hinmakañw, God awwat mohpeq moñwit kiyat ihpoviyat aw pahsavo pitu; nihqe tumal'a'yatuy amumum qatukañw, qôhit aw nāmukinta.

⁵⁵ Noq̄w God awwat mohpeq moñwi, sohsokmuy pep tsovawtaqamuy amumum as Jesus nīnayaniqey ôviy hakiy hihta qalolmat put nēveltoynaniqat heptotat, qa hakiy twta.

⁵⁶ Pay as pi kaysiwhqam put hīhihta atsátoynayaq̄w, pumuy lavayiam qa sunyuñwa.

⁵⁷ Noq̄w haqawat wunuptuqe, put hihta atsátoynaqe, pañqawu:

⁵⁸ Itam it aw tūqaytaq̄w pañqawu: Nu it God kiyat sinmuy māyamuy akw yukiw̄h̄qat sahpuknat, sukwat pas qa sinmuy māyamuy akw yukiw̄h̄qat pāyis tālat añ kītani, kita.

⁵⁹ Noq̄w pay piw pumuy lavayiam qa súnanta.

⁶⁰ Pahsat pu God awwat mohpeq moñwi pumuy amuhsonve wunuptut, Jesus tūviñtaqe aw pañqawu: Ya pay um qa hiñqawni? Ya ima hihta uhpewi yuaata?

⁶¹ Noq̄w pam qa hiñqawhqe, pay amumi qa hinwat lavayhti. Noq̄w pu piw God awwat mohpeq moñwi put tūviñtaqe aw pañqawu: Ya pas pay um Christ, Tayawintiwhqat Tíata?

⁶² Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Nu' pam'i. Pay nāt nu' Sinot Tiat Sus'ôqaltutuyqawh̄qat putvaqe qátukañw tokpelat ep ôomawhtuy akw hawtoq̄w, uma inumi yórikyani.

⁶³ Pahsat pu God awwat mohpeq moñwi itsívutiqe, yuwsiy tsíkat pañqawu: Ya hinoq̄w pas piw nāt hakim put ehpewi hiñqawani?

⁶⁴ Pi uma qakaptsi'lavayiyat aw tūqayyuñwa. Uma hin wūwantota? Noq̄w puma sohsoyam put mokiwyuy hihkay'taqat pañqaq̄wa.

⁶⁵ Pahsat pu haqawat put aw töhtivaya, piw put taywayat nākwapnayaqe, may pölölni'kahkañw akw put wuvahtivayaqe, aw pañqaq̄wa: Kurs hákiynihqat pañqawuu! Pu ima tumal'a'yat mapqôlöy akw put wuvalalwa.

Peter Denies Jesus

(Mt 26.69-75; Lk 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Noq̄w Peter pep moñwit ihpoviyat epniq̄w, haqawa God awwat mohpeq moñwit tumal'aymuyatuy mámanhtuy amuñaq̄w pituhqe,

⁶⁷ Peter nāmukintaq̄w túwahqe, aw taynumt, pañqawu: Um pi piw it Jesus Nazareth añq̄w sinot ámuma.

⁶⁸ Noq̄w pam qa nakwhaqe pañqawu: Nu put qa tuwi'ta; piw um hiñqawh̄q nu qa māmatsi. Nit pam yámakqe, hötsíwat aw wunuq̄w, taqakowāko töqti.

⁶⁹ Noq̄w māna piw put túwahqe, pahsat pep hoñqamuy amumi pañqawu: I' pi pumuy amumuma.

⁷⁰ Noqw piw pam qa nakwaha. Pu hihin hihsavoniqw, ima pep hoñqam piw Peter aw pañqawwa: Pay um pas antsa pumuy amumum hinnuma. Um pi Galilee-sino; òviy pi uhlayayi panta.

⁷¹ Noqw pahsat pu pam God atpip amumi pas qa atsátaniqey amumi pañqawu; nihqe pas óqalat pañqawu: Pay nu pas umuy hakiy yuaatotaqat qa tuwí'ta.

⁷² Noqw pahsat pay taqakowáko piw tòqti; noqw pahsat pu Peter Jesus put aw hin lavayhtiqat u'na; ura pam pañqawu: Nát taqakowáko qa lós tòqtiqw, um nuy qa tuwí'taqey pāyis pañqawni, ura kita. Noqw pam put añ wūwaqe, pahsat paklawu.

15

Jesus before Pilate

(Mt 27.1-2, 11-14; Lk 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Pu panis tālawvaqw, pay ima God awwat mohpeq momñwit, pu wukw'a'yat-nikañw pu tutavot tutuqaynayaqam wuwan'a'yatuy sohsokmuy amumum hin hintaniqat yuaaykuyaqe, Jesus somyat, ahpiy wikyaqe, pep tutskwat aw moñwi, Pilate yan mātsiwhqat, aw put noaya.

² Noqw Pilate put tūviñtaqe aw pañqawu: Ya um Jew-sinmuy moñwíamu? Noqw pam hu'waqe aw pañqawu: Um súañqawu.

³ Noqw God awwat mohpeq momñwit put hīhihta nēveltotoynayaqw, pam qa hiñqawu.

⁴ Noqw Pilate piw put tūviñtaqe aw pañqawu: Ya pay um pas qa hiñqawni? Meh, ima hīhihta uhpewi yuaatota.

⁵ Noqw piw nāt Jesus qa hiñqawu. Noqw òviy Pilate hin kurs wūwa.

Jesus Sentenced to Death

(Mt 27.15-26; Lk 23.13-25; Jn 18.39-19.16)

⁶ Noqw put nōviwhqat ep pi pam hakiy sivilawhقات hihtawat nuhtumi mātapanw, pumuy hakiy nānawaknaqw put'a.

⁷ Noqw hak tāqa Barabbas yan mātsiwhqa pētuy amumum sivikit ep sómiwta. Ura puma put amum moñwit ehpewi hoñva; nihqe panhtotiqe hakiy nīnaya.

⁸ Noqw sinom qaan'ewakw hintaqam Pilate aw sa'taqe, pam hin yúkuñwuyey pan piw amuñem hinhtiniqat ò'qalya.

⁹ Noqw Pilate lavayhtiqe amumi pañqawu: Noqw ya nu Jew-sinmuy moñwíyamuy amumi mātapaniqat uma nānawakna?

¹⁰ Suyan pi God awwat mohpeq momñwit qatsutsúyayaqe òviy put aw Jesus noayaqw, pam mātsi'taqe òviy pañqawu.

¹¹ Noqw God awwat mohpeq momñwit sinmuy pan unañwtoynaya, as pam Barabbas pumuy amumi mātapaniqata.

¹² Noqw Pilate lavayhtiqe piw amumi pañqawu: Noqw ya nu it umuh-piy Jew-sinmuy moñwíyamuy yan tūñwantiwhqat hintsanni? Ya uma hin nānawakna?

¹³ Noqw puma piw sáakmaqe aw pañqawwa: Nahoyehtsit aw múaa!

¹⁴ Pahsat pu Pilate amumi pañqawu: Ya hínoq'ò? Pam hihta qalomáhinhtiqw òviy'ò? Noqw pahsat puma tis pas pavan sáakmaqe pañqawwa: Nahoyehtsit aw múaa!

¹⁵ Noqw Pilate sinmuy pas pay unañwveniye, pumuy Barabbas mātapt, Jesus wuvahtiwniqat pañqawht, nahoyehtsit aw muiwniqat òviy soláwamuy amumi put mātavi.

The Soldiers Make Fun of Jesus
(Mt 27.27-31; Jn 19.2-3)

¹⁶ Noqw solāwam pavasiwhkit Pretorium yan tūnwantiwhqat aw put wikaqə, suñwāmuy sohsokmuy sūmi tsovalaya.

¹⁷ Pu puma put palasakwat usimnit usihtoynayat, hihta kūtay'taqat kwite-totaqə, put qōtōsomtoynaya.

¹⁸ Nit pahsat pu put pas hihtalalwaqə, pañqaqwa: Öqawmañwu, Jew-sinmuy moñwíamu!

¹⁹ Pu puma hopaqat akw put qōtōyat wuvalalwakahkañw, aw tōhtota; pu aw tamōtshoñvankahkañw, put pas hihtalalwa.

²⁰ Pu òviy puma put aw tututsiwayaqey yukuyaqə, palasakwat usimnit oyanayat, pu pas nāp yuwsiyat put yuwsinaya, nit nahoylehtsit aw put muayaniqə ahpiy wikya.

Jesus Nailed to the Cross
(Mt 27.32-44; Lk 23.26-43; Jn 19.17-27)

²¹ Noqw hak Cyrene-tutskwat añqw tāqa, Simon yan mātsiwhqa, hakimuy Alexander-nikañw, pu Rufus pumuy naam, haqaqəw pitutoqə pañqee. Noqw pam Jesus nahoylehtsiyat enəm ikwiwtaniqat solāwam put tusoq'ayatota.

²² Noqw puma haqami Golgothat aw Jesus wikya; pam Masqōtviħka i'niħqə pam'i.

²³ Noqw puma wine hihta a'nō sikat enañ namiqəwriwtaqat put hikw-nayaniqəw, pam qa nakwha.

²⁴ Pu puma put nahoylehtsit aw muayaqə, yuwsiyat nāhoy o'ya, put òviy nanavō'yakahkañwo, mātaqpi hak hihtawatmantaniqəw òviy'o.

²⁵ Wukotōñvaniwtaqəw-haqam puma nahoylehtsit aw put muaya.

²⁶ Noqw pam hihta nēveltoyniwhq, pam put atsva pēniwa; niħqə yan pey'ta: JEW-SINMUY MOÑWÍAMU.

²⁷ Noqw puma piw hakimuy lōqumuy uyiñwutuy put ahsaq nīnaya, nānap nahoylehtsit aw muayaqee, suħkawa put putvaqeniqəw pu sukawa put suvyaqə.

²⁸ Noqw pep pu' tutuvenit an hiniwhti, ura yan pey'ta: Pam qaanhtotiqə-muy amumum pohtoyłaniwa, yan'i.

²⁹ Noqw ima añ sasqayaqam aw tututsiwayaqə, qōtōy wīłankahkañw pañqaqwa: Hē! um God kiyat sahpuknat pāyis tālat añ aw kītaniqey tuwi'taqə,

³⁰ Ayo nātave', nahoylehtsit añqw hāwii.

³¹ Noqw God awwat mohpeq momñwit piw amún put aw tututsiwayaqə, tutavot tutuqaynayaqamuy amumum nānami pañqaqwa: Pas as pam ayo tūooykañw, kurs hin ayo nātapni.

³² Pay pas Christ Israel-sinmuy moñwíamnen nahoylehtsit añqw hawni, noqw itam aw tāyuñwe' tūtuptsiwani. Noqw ima put amum nahoylehtsit aw mułtiqam put aw tutsiwhiñqawlawu.

The Death of Jesus
(Mt 27.45-56; Lk 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Noqw tāwanasaptiqəw ahsupoq tūwaqatsit añ qatālawwa, tāwat atvelpetiqəw pahsavoo.

³⁴ Noqw tāwat atvelpetiqəw, Jesus a'nō pañqawu: Eloi, Eloi, lama sabachthani. Pam God, Itutuyqawhqa, ya um hinoqəw nuy tatamhta? i'niħqə pam'i.

³⁵ Noqw haqawat pep hoñqam nanaptaqe pañqaqwa: Meh, taq pi pam Elias wáñwaylawu.

³⁶ Noqw haqawa wárikqe, hihta sóyatkoý'taqat (sponge) vinegar aqw móroknat, hopaqat epeq sóñnat, put hikwna pañqawkañwo: Pay pantani; mátaqpi kurs Elias añqwnen put hawnani.

³⁷ Noqw Jesus a'nö hiñqawht, sohsok hikwsu.

³⁸ Noqw God kíyat ep mótsáp'uutspi óñaqw atkamiq nāhoys tsíki.

³⁹ Noqw solāwamoñwi Jesus ayañqwat aw wúnuhqa put pan hiñqawht, sohsok hikwsuqw yórikqe pañqawu: Pay kurs pas antsa i' tāqa God Tíata.

⁴⁰ Noqw hakim momoyam piw yāvaq tāyuñwa. Noqw ima nuhtumya-i' Mary Magdalene, pu Mary hakiy James tsaywatnihqat-nikañw pu Joses, pumuy yūamu, noqw pu Salome.

⁴¹ Ura as Jesus Galilee-tutskwat ep hinnumqw, ima momoyam put añk hinnumyaqe, put tumalay'yuñwa. Pu piw wūhaqñiqam momoyam put amum Jerusalem aqwyaqam pep hōñi.

The Burial of Jesus

(Mt 27.57-61; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴² Noqw nasuñwintalōñnit totokayat ep tapkiqw,

⁴³ Hak tāqa Arimathea-kitsókit añqwnihqa, Joseph yan mátsiwihqa, ep pítuñqe, qa tuhtuskañw Pilate aw pákihqe, Jesus tokoyat tuhtui. Pam hak wuwan'aya kaptsiwtaqa, nuhtum God moñwtunatyayat nuhtayta.

⁴⁴ Noqw pay sen Jesus mokqat Pilate wūwaqe, solāwamoñwit wáñwayhqe, put tūviñta.

⁴⁵ Nihqe yaw put pay mokqat pam solāwamoñwit añqw navotqe, pahsat put tokoyat Joseph maqa.

⁴⁶ Noqw pam suphiñput tusaqtontsatsakwmótsaput tui; nit Jesus tokoyat hawnaqe, put akw put mokahta; nit owat ep tuamhqóló tuhsóiwtaqat aqw put panat, hōtsiwmiq owat mūma.

⁴⁷ Noqw Mary Magdalene-niqw, pu Joses yuat Mary, puma haqam put taviwhqat aw yori.

16

The Resurrection

(Mt 28.1-8; Lk 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Pu nasuñwintalōñnit añ ayo ruhpaq, Mary Magdalene-niqw, pu James yuat Mary-niqw, pu Salome, puma hīhihta kwañwáhovaqtuqat tuiya, tūamit awye', put akw Jesus lelwiyaniqe óviy'o.

² Pu óviy Sundayt aw pituqw, puma suits talavay tāwat yámaktoqw tūamit aw ókiwisa.

³ Nihqe nānami pañqawwisa: Ya sen hak itamuñem tūamit hōtsíwat añqw ayo owat mūmani?

⁴ Nit puma aw yórikyaqw, kurs owa pay ayo mūmaniwa, pas pi qaan'eway yahsayoq'a.

⁵ Noqw puma tūamit aqw yuñqw, kurs hak tiyo wūpat qōtsat yuwsí'kañw put putvaqe qatu. Noqw puma put tutwaqe pas tsátsawna.

⁶ Noqw pam hak pumuy amumi pañqawu: Uma qa tsawiniyuñwni. Pay uma as Jesus Nazareth añqw sino nahoylehtsit ep multiqat hepwise. Pam ahoy tātayi, pam qa yep'e. Kurs huvam haqam pam taviwhqat aw yórikyaa.

⁷ Noq̄w yupave, uma put aw nánatuwnayaqamuy-nikañw pu Peter, pumuy amumi yan tuawwisni: Pam umuhsavo Galilee aqwni. Ason pep uma put aw yórikyani. Pay ura umumi pañqawu.

⁸ Noq̄w puma pañq̄w nōñañayku; nihq̄e hin unañwtotiq̄e, tururuti'kahkañw watqa. Pas pi puma tsawiniwyuñq̄e, òviy qa hakiy haq̄am aw hiñq̄aqwa.

Jesus Appears to Mary Magdalene
(Mt 28.9-10; Jn 20.11-18)

⁹ Noq̄w Sundayt aw pituq̄w, suits talavay Jesus ahoy tātayhq̄e, mohti Mary Magdalene aw namtakna. Ura pam put añq̄w tsañe' nukpanhihikwsimuy ipwa.

¹⁰ Noq̄w pam ahipyinihq̄e, Jesus ámumyañwuqamuy put áawna, pumuy qa-hahlayyakahkañw tsaykitaq̄'ò.

¹¹ Noq̄w yaw pam piw qátuhq̄e, pu Maryt aw namtaknaqat puma nanap-takañw qa tütuptsiwa.

Jesus Appears to Two Disciples
(Lk 24.13-35)

¹² Pantaqat atsve pu' pumuy amuñaq̄w haq̄awat löyöm haq̄ami tut-skwamiq̄ waymaq̄w, pam piw pas hinwat hinkañw pumuy amumi nam-takna.

¹³ Noq̄w puma ahoy kiminihq̄e, mímuywatuy put áawna. Noq̄w pay piw puma pumuy lavayiyamuy qa tütuptsiwa.

Jesus Appears to the Eleven
(Mt 28.16-20; Lk 24.36-49; Jn 20.19-23; Acts 1.6-8)

¹⁴ Pantaqat atsva pu' pakwt sükw sihkay'taq̄amuy nōnovaq̄w, Jesus amumi namtaknaq̄e, pumuy qatütuptsiwaqat, pu a'nō unañwayamuy ep qōhq̄öya, puma put ahoy tātayhq̄at aw yóriyaqamuy lavayiyamuy qa tütuptsiwaq̄w òviy'o.

¹⁵ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Uma tūwaqatsit añ ahsupoq̄ nankwu-sani. Pu uma sohsokmuy sinmuy amumi lomatuawit yuaatotani.

¹⁶ Lomatuawit qa tuptsiwhq̄a hapi maskimiq̄ tūviwtaniq̄w, pam put eñem yukiwni. Nikañw tuptsiwh̄t, kūyit akw tuvoylatiq̄a hapi ayo yámakiwtani.

¹⁷ Pu ñ himu tuawi'yuñqa añ tuptsiwni'yuñqamuy amumi énañhtini: Puma inatñwaniy aw yankahkañw nukpanhihikwsimuy nuhtuñaq̄w ipwanwisni; pu piw himuhkwa yuaatotani.

¹⁸ Kurs puma tsütsu'tuy ñuaye', pu sen kurs puma hihta qōyanpit hikweye', pas soon put akw hinhtotini. Puma tütuyyaqamuy amumi hintsatsnaq̄w, puma qalaptuyamantani.

Jesus is Taken up to Heaven
(Lk 24.50-53; Acts 1.9-11)

¹⁹ Noq̄w Tutuyq̄awhqa pumuy amumi yan yuaaykut, òmi wikiwa; nihq̄e God putvaq̄e qatuptu.

²⁰ Noq̄w puma pañq̄w nankwusaq̄e, sohsovik yuaatunumaq̄w, Tu-tuyq̄awhqa pumuy amumum tumalay'kañw, kātatahpit hihta tuawi'taqat akw lavayit òqalanma. Yantani.

LOMATUAWI LUKE AHPİY'O

Introduction

¹ Pas as kaysiwħqam itamuhpa' hihta hiniwħtiqat pās oyiwħtaqat pēnayaniqey tuwantota.

² Ima hakim aň ahsupoq Jesus hihta hintsakmaqat aw yórikyat, lomatuwawit yuaatotaqam itamumi hin mātapyaqat pan put pēnayaniqey aw may'yuiħwa.

³ Noqww ōviy nu put yayhniwhpuyat aňqaqw sohsok hihta aň pās puprikqe, put pās pasiwħtaqat ūmi pēnaniqey unañwti, um hak pavan Theophilus.

⁴ Noqww pep pu' sohsoy himu ūmi mātaviwhqa pas antsaniħqat um pas suyan navoti' tani.

The Birth of John the Baptist Announced

⁵ Hakiy Herod tutskwat Judeat ep moñw'iwħtaqww, hak God awwat moñwi, Zacharias yan mātsiwhqa qatu, hakiy Abiat paptsiyat ep nuhtum wúnuhqa. Noqww put nōmaat Elizabeth yan mātsiwhqa piw hakiy Aaron aħpiywi.

⁶ Puma nāma God atpip súankañw, Tutuyqawħqat hin lavayyukuhqat pu hin tutaptaqat aň ahsupoq qaōwihinma.

⁷ Nikañw puma qa ti'ta, Elizabeth qa tılawħq ōviy'o. Noqww puma nāma pāpu pas wuyoiwta.

⁸ Noqww ephaqam i' Zacharias suñwámuy amumum God kīyat ep tumalay'taniqat aw pitsíwta.

⁹ Noqww puma hin hinhtotiniqe hihta akw tuwantotaqe, pan tumalat nāhuyvaya. Noqww Zacharias God kīyat ep put eñem hihta kwañwáħovaqtuqat taqtsokniqww pan put eñem yukiwa.

¹⁰ Noqww pam panhtiniqat aw pituqww, sinom sohsoyam ihkaqe hoñkahkanw, God aw nānawakna.

¹¹ Noqww pam pañso pakiqww, Tutuyqawħqat hoñviayaat put aw mātakti; pam kwañwáħovaqtuqat eñem qōqōhpit putvaqe wunuwta.

¹² Noqww Zacharias put túwahqe, pas tsawnaqe, hin unañwti.

¹³ Noqww hoñviaya put aw pañqawu: Um qa tsawnani, Zacharias. God uhnawakinpiy navota. Noqww ōviy uhwuhti Elizabeth uñem tiyohyat tihtani. Noqww ason um put John yan túñwani.

¹⁴ Um put tihtiwhqat ep pas hinħaqam hahlayhtini; noqww kaysiwħqam umum hahlayhtotini.

¹⁵ Pi pam Tutuyqawħqat atpip a'nō hímuni. Nihqe ōviy pam oवालत, pu honaqkuyit qa hihikwni. Pi pas pam tihtiwhpuy aňqaqw Qahováriwħtaqat Hikwsit akw tuyqawiwtani.

¹⁶ Pam Israel-sinmuy amumi ō'qalaqww, puma ahoy Tutuyqawħqay God aw nánamtökani.

¹⁷ Pam Elias antani, numiy aň'a, pu ōqalay aň'a. Nihqe pam Tutuyqawħqat ahsavo hinmaqww, namat timuy amumi unañway'vayani; noqww aň qatuqáyvahsi'yunqam súanhinwisqamuy amún súan unañwatalwuwni'vaye', súanhinwisni. Noqww pam Tutuyqawħqat ahsavo put sinomuyatuy unañwayamuy put eñem moñwvastani.

18 Noq̄w Zacharias hoñviayat aw pañqawu: Noq̄w nu hin uñ súañqawhqat navoti'tani? Pi nu' wuhtaqa, pu iwuhti pāpu pas wuyoiwta.

19 Noq̄w hoñviaya lavayhtiqa put aw pañqawu: Nu Gabriel yan mātsiwa; noq̄w nu God atp̄ip wunu. Noq̄w nu it lomatuaawit uñ āawnaniqat òviy pam nuy añq̄w ūmi ayata.

20 Noq̄w meh, um hapi ilavayiy qa tuptsiswa. Noq̄w òviy uhlayayi nawus ūñaqw nawhkiwhq, kurs um hin yuaatani, pas hisat ilavayiy aw antsani-whqat aw pahsavoo. Noq̄w hisat aw pituq̄w, God ilavayiy aw antsanni.

21 Noq̄w sinom Zacharias nuhtayyuñwa. Hinoq̄w pam God kiyat ep pas nawutsnaq̄w, puma put ep hin wūwantota.

22 Noq̄w pam yāmakqa, pay kurs hin pumuy amumi hiñqawni. Noq̄w puma māmatsyaq̄w, sumataq̄w pam God kiyat ep hihta aw yori; òviy pi pam amumi māsanakañw, pay pas qa hiñqawu.

23 Noq̄w òviy pam panis paptsiy añ kuyvat, pahsat pay nima.

24 Noq̄w ahpiy pantaq̄w, put nōmaat Elizabeth nō'yiltiqa, tsivot mūmuyawhtuy añ haqam nātupki'ta.

25 Nihqa pañqawu: Yanhaqam Tutuyqawhqa nuy hintsana, nuy òkwatuwhqee. Nu as qa tiylawhq òviy sinom as inumi tutsiwhiñqawq̄w, askwal pi God put pantaqat añq̄w nuy ayo tavi.

The Birth of Jesus Announced

26 Noq̄w navay mūmuyawhtuy sūlawhtiqw, God hoñviayay Gabriel Galilee-tutskwat ep haqami kitsók̄it Nazareth yan mātsiwhqat aw ayata,

27 Hakiy mānat nāt qanāhovalni'taqat Mary yan mātsiwhqat aw'i. Pam hak hakiy tāqat Joseph yan mātsiwhqat, David ahpiyvit aw noiwniqat eñem nawiniwta.

28 Noq̄w hoñviaya put aw pákihqa, aw pañqawu: Um hahlayni, Tutuyqawhqa ūmuma. Pam nuókway ūmi pas qaōwínoa. Um momoymuy amuñaqw pas hahlayhpit ep'e.

29 Noq̄w Mary put aw yórikqa, lavayiyat ep hin kurs wūwa; nihqa hihta pa pam lavayhtiqaq̄w pam wūwanta.

30 Noq̄w hoñviaya put aw pañqawu: Pay um qa tsawiniwtani Mary, God nuókway ūmi pas qaōwínoa.

31 Noq̄w meh, um nō'yilte', tiyohyat tihtani. Nen um put Jesus yan tūñwani.

32 Pam a'nō hímuni; pu Pas Sus'oveq̄nihqat Tíatnihqey yan tūñwantiwni. Noq̄w Tutuyqawhqa God put nayat David moñqeniyat put máqani.

33 Noq̄w pam Jacob ahpiy sinoiwtaqamuy amumi sutsep moñw'iwatani. Pu put moñwtunatyat pas qa haqami so'tani.

34 Pahsat pu Mary hoñviayat aw pañqawu: Noq̄w hin i' pasiwtani. Pi nu qa hisat haqam hakiy tāqat ámuma.

35 Noq̄w hoñviaya lavayhtiqa put aw pañqawu: Pay ason Qahováriwtaqa Hikwsi ūmi pítuni; pu Sus'oveq̄nihq̄a òqalay akw uñ nākwapnani. Paniq̄w òviy ason pam tsāy qahováriwtaqa uhpiy tihtiwniqa God Tíatniqey yan tūñwantiwni.

36 Noq̄w meh, ūñaq̄wvi Elizabeth as qa tilawhqat pañqawañwuq̄w, pam wuyovehaq nō'yilti. Noq̄w pu' hapi pam navay mūmuyawhtuy añ panta.

37 Pi God-niq̄w pay qa himu qa pasiwtani.

38 Pahsat pu Mary pañqawu: Taa, pay pi nu Tutuyqawhqaq̄w tūwikiata. Pay nam um hin lavayhtiqaq̄w antani. Noq̄w hoñviaya put añq̄w ahpiy'o.

Mary Visits Elizabeth

39 Noqw ephaqam Mary pañqw nakwsuqe, haqami tsotsmoy'yuñqat aqwhaqami kaktayi, Judeat-tutskwat ep kitsókit aw'i;

40 Nihqe Zacharias kiyat aw pákihqe, Elizabeth aw yuaayku.

41 Noqw Elizabeth Maryt lavayiyat navotq, put ponoveq tiposi tsoomhti. Noqw Elizabeth Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwkañw,

42 A'nó pañqawu: Náspi um momoymuy amuñaqw namorstiwa! Pu uhpiy tihtiwniqa pas hahlayhpit epni.

43 Noqw nuy yan'ewayniqw óviy kurs piw Itutuyqawhqay yuat añqaqw inumii?

44 Oviy pi meh, panis uhlayayi inaqvumiq töqtiqw, pahsat pay tiposi hahlayhtiqe, ivonoveq tsoomhti.

45 Um God aw tuptsiwhqe, pas hahlayhpit ep'e, ispi Tutuyqawhqqa ūmi hin lavaytiqey pas kurs hin qa anhtiniq'ó.

Mary's Song of Praise

46 Noqw Mary tuwat pañqawu:

Oviy nu iunañnaqw Tutuyqawhqat pas hihtay'tani.

47 Ihikwsiy akw nu God nuy ayo távihqat aw hahlayhtini,

48 Ispi pam manhtuwikiy okiwhqatsiyat aw tátayhq'ó.

Noqw meh, yahpiy haqahpiy yantani:

Sohsoyam haqami nānañk yesniqam nuy hahlayhpit epnihqat pañqawani.

49 Pi pam nuy qaówítumalta, i' hak Sus'óqaltutuyqawhqqa,

Qahováriwtaqa yan túñwantiwhqa.

50 Pam put kaptsi'yuñqamuy óokwatuwa,

Sohsokmuy hakimuy nānañk yesqamuyu.

51 Is uti! Pam hinurs óqalay'ta!

May akw añ kwivi'nañway'yuñqamuy tatslakna.

Piw pumuy tunatyayamuy sóontsana.

52 Pam añ ó'qaltuy qeniyamuy añqw hanna,

Nit añ ókiwyaqamuy momiq oya.

53 Pam añ tsóñsoiwtaqamuy hihta nukñwat óyna,

Nit kahaksinmuy súmavuyawyuñqamuy añqe lālayi.

54-55 Pam tumal'ayay Israel aw unañwtavi,

Itanamuy amumi hin lavayhtiqey hapi panhti.

Pam Abraham timuyatuy ókwatuwa,

Pu ahpiy aniwhtotiqamuy sohsokmuyu,

Nihqe pam yūmosa panmani.

56 Noqw Mary payhkomuy mūmuyawhtuy añ Elizabeth amum qatut, pu ahoy kiy aqw'a.

The Birth of John the Baptist

57 Noqw Elizabeth tihtaniqat aw pituqw, pam tiyohyat tihta.

58 Noqw put kishwamat, pu sinomat nanaptaqw, yaw Tutuyqawhqqa put qa an'ewakw ókwatuwa. Nihqe puma put amum hahlayhtoti.

59 Noqw put nanalsikis talni'taqw, puma tsākw poñotkuyaniqe öki. Nihqe puma put Zacharias yan tuñwáya, nayat tuñwniyat an'i.

60 Noqw put yuat pañqawa: Qae, pam John yan mātisiwni.

61 Noqw puma put aw pañqawa: Noqw pi qa hak uhsino pan mātisiwa.

62 Pu puma put nayat aw māmasaya, hin pam put túñwaniqey nāwaknaqat túviñtota.

⁶³ Noqw pam hihta an pēnaniqey tuhtuy'qe, an pēna: Pam John yan mātsiwa. Noqw puma sohsoyam hin kurs wūwaya.

⁶⁴ Noqw pahsat pay put moaat hōtsiltiqw, leñiat nāhiwa. Noqw pam yuaaykuqe, God aw hahlayhti.

⁶⁵ Noqw pumuy kishwamat pas kurs hin wūwaya. Noqw sohsoyam Judeat ep tsotsmova yesqam pep hin hiniwhitiqat nānami lavayta.

⁶⁶ Noqw sohsoyam put nanaptaqam unaiwpeq put wūwankahkañw pañqawwa: Hin pa i' tsay hintani? Noqw Tutuyqawhqat maat put aw unaiwtavi'ta.

Zechariah's Prophecy

⁶⁷ Noqw put naat Zacharias Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwkañw, hin hintaniqat lavayhtiye pañqawu:

⁶⁸ Nam God Israel-sinmuy Tutuyqawhqaam tayawintiwa; Pam sinomuy pohtaqe, pumuy qenivo oya.

⁶⁹ Pam hakiy a'nō ōqalay'taqat wunuptsina, Itamuy ayo ōoyniqata,

Tumal'ayay David amuhpiyiyatuy amuñaq'ō.

⁷⁰ Ura pam hisatñahaqaw itanamuy amumi pan lavayhti, Hakimuy pas hihtuy lavay'aymuy moayamuy ahpiy'o.

⁷¹ Itahtuwqamuy māyamuy añqw itamuy ayo óyaniqey pañqawu, Pu sohsokmuy itamumi qa suhta'ewyaqamuy ōqalayamuy añq'ō.

⁷² Pam itanamuy amumi núokway mahtakna,

Amumi hin lavayhtiye aw antsana,

Amumi pas qa paysoq pasiwnaqey pam u'na.

⁷³ Ura pam itanay Abraham aw pas qaōwílvayhti;

⁷⁴ Itahtuwqamuy māyamuy añqw itamuy ayo óyaniqeyu, Itam qa tsawiniwkahkañw, put enem hintsatskaniqata.

⁷⁵ Noqw itam itahqatsiy an ahsupoq put atpip hinwisni,

Sohsok hihta akw pasiwkahkañw, súankahkañwo.

⁷⁶ Noqw ūm'i, ítii, ya uñem hintani?

Um Sus'oveqñihqat lavay'ayaatni;

Pan hapi um túñwantiwni.

Um Tufuyqawhqat apyeve hinmani;

Pu put enem pōhut añwu an qenitani.

⁷⁷ Um God sinomuyatuy hin ayo nōñakniqat āawnani;

Pumuy qaanhtipuyamuy ayo yukiltiq'ō.

God pumuy qaanhtipuyamuy ayo yuke', pumuy ayo óyani.

⁷⁸ Kwakwhat pi God aw itahyantaqa itamuy ōkwatuwa, Kwakwhat pi ōñaqw itamumi tālawwa.

⁷⁹ Qatalpuve yesqamuy amumi tālawnani,

Mokiwuy kihsiwñiyat an yesqam tālat aw yórikyani.

Noqw itam tālat aw tāyuñwe', pasi'nañway'kahkañw, hinwisni.

Yan Zacharias lavayhti.

⁸⁰ Noqw tsāy wūyoq'iwmaq, tunatyaat suyhtsepñwat ōqawi'ma; nihqe haqam qayēsihpuye qatu, hisat pam Israel-sinmuy amumi namtaknaniqey pahsavoo.

2

¹ Noq̄w ephaqam sopkawtaqam sinom nāvenayaniqat Caesar Augustus yan tutapta.

² Noq̄w hak Cyrenius Syria-tutskwat ep moñw'iwtaq̄w, sinom mohti yan nāvenaya.

³ Noq̄w sohsoyam nāvenayaniq̄e nanāp kitsókiy añ nankwusa.

⁴ Noq̄w óviy Joseph Galilee-tutskwat ep Nazareth-kitsókit añq̄wnihq̄e, Judea-tutskwat aq̄w'a, haq̄ami kitsókit, Bethlehem yan mātisiwhq̄at aq̄w'a. Ura David Bethlehem ep tihtiwa. Noq̄w Joseph David ahpiyvinihq̄e, óviy nāvenaniq̄e pañsoq̄'a.

⁵ Noq̄w Mary put nōmamkiwaat put ámuma, pas páy tihtanikañwo.

⁶ Noq̄w pumuy pépeq̄niq̄w, pam tihtaniq̄at aw pitu.

⁷ Noq̄w pam nāt sūs tihtaq̄e tiyohyat tihta; nihq̄e muhpiwñwat akw muhpiknat, haq̄aq̄w tumalvopkot nōñosañwuq̄at pañq̄e' put tavi, qa haq̄am yeyespive amuñem q̄éniniq̄w óviy'o.

The Shepherds and the Angels

⁸ Noq̄w pep tutskwat ep hakim lalay'a'yat haq̄am tutskwave yesq̄e, mihikq̄ kanelvokmuy tūtuwala.

⁹ Noq̄w meh, Tutuyq̄awhq̄at hoñviayaat pumuy amumi mātaktiq̄w, Tutuyq̄awhq̄at lolma tālañwaat pumuy ahsupoq̄ amuqlaq̄ tālawva. Noq̄w pavan pas puma tsawinwuhpukya.

¹⁰ Noq̄w hoñviaya pumuy amumi pañq̄awu: Uma qa tsawiniwyuñwni. Meh, pi nu lomatuawit umuy āawnani; noq̄w put ep sopkawtaq̄am sinom pas hinhaq̄am hahlayyani.

¹¹ Pi pu' hapi it talōñvaq̄at ep David kitsókiyat ep Ayo Tūooyhqa umuñem tihtiwa, Tutuyq̄awhqa, Christ, God añq̄w moñw'asi'taqa.

¹² Noq̄w it akw uma put māmatsyani: Tiposit muhpiwñwat akw muhpiwkañw haq̄aq̄w tumalvopkot nōñosañwuq̄at añq̄e' qatsq̄at uma tutwani.

¹³ Noq̄w pahsat pay q̄aan'ewakw hintaq̄am óve yesq̄am kurs hoñviayat ámumyaq̄e God tayawintotaq̄e pañq̄aq̄wa:

¹⁴ Nam God Sus'oveq̄nihqa tayawintiwa; pam pi tūwaq̄atsit ep sinmuy hahlaykañw amuñem yukuq̄w, puma kwakwhat yesni.

¹⁵ Noq̄w hoñvia'yat tawlalwaq̄e yukuyat, ahoy ómiq̄haq̄amiya. Noq̄w pahsat pu lālayñwut nānami pañq̄aq̄wa: Taa, tuma kurs Bethlehem awye', it yan hinwhtiq̄at, Tutuyq̄awhqa itamumi mahtaknaq̄at aw yórikwisa.

¹⁶ Pu puma pañso kaktayyaq̄e, ep ókihq̄e, Maryt-nit pu Joseph pumuy tutwa, pu haq̄aq̄w tumalvopkot nōñosañwuq̄at añq̄e' tiposhoyat qatsq̄ata.

¹⁷ Noq̄w puma put aw yórikyaq̄e, hoñviaya it tsākw hin lavayhtiq̄at añq̄e' tunvotnaya.

¹⁸ Noq̄w sohsoyam put nanaptaq̄am lālayñwut pumuy hin āawnayaq̄at añ wūwantota.

¹⁹ Noq̄w Mary tuwat sohsok iit aw wūwankañw, unañwpeq̄ pās oya.

²⁰ Noq̄w lālayñwut hoñviaya amumi hin hiñq̄awhq̄at sohsok nanaptaq̄e, pu aw yórikyaq̄e, ahoy kanelvokmuy amumiya; nihq̄e put pantaq̄at ep puma God pas hihtatiwiskahkañw, tayawintiwa.

Jesus Is Named

²¹ Noq̄w nanalsikis talōñvaq̄at ep tsākw poñotkuyaniq̄at aw pituq̄w, naat put Jesus yan tuñwa. Pan hapi ura hoñviaya put tuñwa, put yuyat nāt qa nō'yiltiq̄'ó.

Jesus Is Presented in the Temple

²² Noqw put yuat Moses tutavoyat anwat tiyqatskuyvaqw, puma tsākw Tutuyqawhqat aw nōaniqe, Jerusalem ep wikva.

²³ Ura pi yan Tutuyqawhqat tutavoyat añ pey'ta: Añsakis haqam hak wuhti pas mohtituyohyat tihtapq, pam Tutuyqawhqat awwat noiwtani.

²⁴ Noqw tutavot añ hin pey'taqat pan puma Tutuyqawhqat aw hihta hom'oya. Yan ura pey'ta: Hak lōqmuy masihōwituy, sen lōqmuy qōtsáhōwituy Tutuyqawhqat aw hom'oymantani.

²⁵ Noqw meh, hak tāqa, Simeon yan mātsiwhqa, Jerusalem ep qatu. Pam hak súankañw God pas kaptsi'ta; nihqe hak Israel-sinmuy Ayo Oyatoqat nuhtayta. Noqw Qahováriwtaqa Hikwsi put amum hinma.

²⁶ Noqw ason yaw pam pas Tutuyqawhqat añqw moñw'asi'taqat aw yorikt, pu' hisat ahpiyniqat Qahováriwtaqa Hikwsi put pan āawna.

²⁷ Noqw Hikswi pan put unañwtoynaqw, pam God kiyat ep paki. Noqw Jesus yuat puwsuñway amum tutavot hin yuykiwhqat tsākw Jesus enem hinhtiniqe òviy pep put wikva.

²⁸ Noqw Simeon put tsōpahtaqe, God aw hahlayhtit, pañqawu:

²⁹ Tutuyqawhqa, taay, um uhlayvayiy aw antsanni, Um uhtumal'ayay qa hin unañway'kañw yañqw ahpiyniqat aw nakwhanani.

³⁰ Pi nu ivosiy akw hak Ayo Tūoyaniqat ūñaqwnihqat aw yori.

³¹ Put pantaqat hapi um sohsokmuy sinmuy amutpik na'sasta.

³² Soñawnen pam qa-Jew-sinmuy amumi tālawnani; pu uhsinmuy, Israel-sinmuy òmi tsokanani.

³³ Noqw Joseph put yuyat amum pam hin tsākw lavayhtiqat aw kātuqayta.

³⁴ Noqw Simeon pumuy òqalaqe, put yuyat Maryt aw pañqawu: Meh, i' tsāy God ahpiy namorstiwa. Noqw put atsviy Israel-sinmuy amuñaqw kaysiwhqam munumhtini, pu piw kaysiwhqam hoñvani. Pam hihta tu-awi'taqw, sinom put aqw hihñqawani.

³⁵ Pantani hapi. Noqw soñawnen uh'unañwa sipwuvahpit akw tūhotiwni. Noqw kaysiwhqamuy tunatyaam tupkiyuñqa mātaktotini.

³⁶ Noqw hak God lavay'ayaat, Anna yan mātsiwhqa, pep qatu, hakiy Phanuel tiata, Asert ahpiyvi. Pam hak wuhtiharsku; nihqe pam manhqatsiy ahpiy puwsuñway amum tsañe' yahsañwuy añ qatu.

³⁷ Noqw pam koñnalavu nālōp sunat añqw nālōp sihkay'taqat pahsa'haqam yahsañwni'ta. Noqw pas pam God kiyat añqw qa ahpiyñw. Nikañw mimhikqat, pu talōñwiwmaqat añ napwalni'kañw, nāwakinkañw God enem tumalay'tañwu.

³⁸ Noqw Simeon nāt yuaataqw, i' wuhti ep pákihqe, Tutuyqawhqat aw hahlayhti, nit sohsokmuy amumi put tsākw yuaata, Jerusalem ep sinmuy Qenivo Oyaniqat òviy maqaptsi'yunqamuy amumii.

The return to Nazareth

³⁹ Noqw Joseph, put yuyat amum Tutuyqawhqat hin tutaptaqat an sohsok hinhtit, ahoy Galilee-tutskwat aqw'a, nāp kitsókiy Nazareth aw'i.

⁴⁰ Noqw tsāy wuyoq'iwmaqe suyhtsepñwat tunatayay añ òqawi'ma; piw unañwalwuwnit añ'a, nihqe God núokwayat añ hinma.

The Boy Jesus in the Temple

⁴¹ Noqw Joseph, put yuyat amum añsakis yahsañwuy añ Jerusalem aqwniñwu, ura Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwhqat ep'e.

42 Noqw Jesus pakwt löq sihkay'tasikis yahsañwni'taqw, Jew-sinom hin hintsatskañwuqat öviy naat yuyat amum Jerusalem aqw'a, Jesus wikkañwo.

43 Noqw puma añ kuyvaqe, nāp kitsókimiq áhoyniqw, tsāy Jesus pumuy qa amumumnihqe, Jerusalem epeq huruhti, noqw puma put qa navota.

44 Nihqe pay pam pumuy amumumyaqamuy amumumnihqat puma wūwaqe, ep tāwanawit añ haqami pahsavó nakwsu; nihqe puma sinomuy-nikañw, pu tuwimuy amuhpa' put hēva.

45 Nit puma put qa túwahqe, namtókt ahoy Jerusalem aqw'a, put heptoqee.

46 Noqw pāyis talqw, puma God kiyat ep put tuwaqw, pam tütutuqaynayaqamuy amuhsonve qatukañw, pumuy amumi túqaykañw, pu pumuy hihta túviñlawu.

47 Noqw sohsoyam aw túqayyuñqam put hin hihta mātsi'maqat, pu hihta hin ahoy hu'wanmaqat ep kätayuwā.

48 Noqw puma put túwahqe hin kurs wūwa. Noqw yuat put aw pañqawu: Itii, ya um hinoqw itamuy yanhaqam hintsana? Ókiw nu' unay amum kãnavoti'kañw un hepnuma.

49 Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw nāpi nuy hepnuma? Ya nu Inay hihta himuyat hintsakniqat uma put qa navoti'taqe öviy'ó?

50 Noqw pay puma put lavayiyat qa māmatsi.

51 Pu pam pumuy amumumnihqe, Nazareth ep pitu; nihqe pumuy amumi túqaykañw qatu. Noqw tuwat put yuat iit lavayit sohsoq unañwpeq pās oyi'ta.

52 Noqw Jesus suyhtsepñwat wuwni'makañw wūyoq'iwma; pu suyhtsepñwat God-nikañw pu sinmuy tayawni'ma.

3

The Preaching of John the Baptist (Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

1 Noqw hak Tiberius Caesar pakwt tsivot sihkay'taqat yahsañwuy añ moñw'iwtaqw, pu Pontius Pilate Judea-tutskwat ep moñw'iwtaqw, pu Herod Galilee-tutskwat aw moñw'iwtaqw, pu tupkoat Phillip Iturea-tutskwat ep sinmuy amumi-nikañw pu Trachonitis-tutskwat ep sinmuy amumi moñw'iwtaqw, pu Lysanias Abilene-tutskwat ep moñw'iwtaqw,

2 Pu Annas-niqw pu Caiphas, puma God awwat mohpeq moñw'iwtaqw, ephaqam God lavayhti, Zacharias tiyat John aw'i, pam qayēsihwpuveni'ó.

3 Noqw pam pāyut Jordan añ ahsupoq tutskwat añ nakwsuqe, sinmuy amumi yuaataqe pañqawu: Uma nāp umuhtnatyay añqw lasye', kūyit akw tuvoylatotini. Noqw God umuhqaanhtipuy umuhpiy ayo yúkuni, amumi kita.

4 Ura hakiy God lavay'ayayat Esaiast lavayiyat añ yan pey'ta: Hakiy tónaat qayēsihwpuve tsa'tinumqa navotniwa; nihqe yan lalvaya: Uma Tuyqawhqat enem pöhut aw hintsatsnani; pam háqe'niqat aw suwiptotani.

5 Sohsovik siskat añ otsómhtini, pu sohsovik tuhtukwi, pu tsotsmo tutskwatiwni, pu añ nukushinyuñqa súwiptotini, pu haqe' anahaiwyuñqa pöhñputiwni.

6 Noqw sinom sohsoyam God hin ayo tūooyhqat aw yórikyani.

7 Pahsat pu sinom put ahpiy kūyit akw tuvoylatiwyaniqe öviy put aw ókiwtaqw, pam pumuy amumi yan lalvaya: Is ohi, uma hakim tsūtsu'tuy amunyuñqamu, ya hak umuy itsívut nātoniqat añqw watqaniqat umumi pañqawu?

⁸ Kurs uma pas antsa umuhtunatyay aŋqw lasye', uma alönöt qatsit ahpiy tutmalat hintsatskani. Pu uma umuh'unañwpeq qa pan lavaytani: Abraham hapi itanaa, kitotani; taq nu umumi pañqawni: God it o'wat aŋqw Abraham enem sinmuy aniwnaniqey tuwi'ta.

⁹ Noqw pay soñawnen òviy piw pikaiñwa himutsokit ñayat tsahqaniqey na'sas'iwta. Noqw òviy himuwa tsoki lomasipalat qa himuy'vanwuqa tsaqniwe', qõhit aqw tüwiwini.

¹⁰ Noqw sinom put tüviñtotaqe aw pañqaqwa: Noqw itam hinhtotini?

¹¹ Noqw pam lavayhtiqe amumi pañqawu: Lõqumuy wukonapnay'taqa ñastanihqat sũkw máqani; pu nõsiwhqay'taqa piw pay anhtini.

¹² Noqw moñwit enem sivat õmalalwaqam piw kũyit akw tuvoylatotiniqe õkihqe, put aw pañqaqwa: Tütutuqaynaqa, ya itam hinhtotini?

¹³ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pay hihsa'haqam umuñem tuwan-tiwHQat epnihqe qa hóyokput uma nuhtuñaqw õmahtiwisni.

¹⁴ Noqw pu solāwam piw tuwat put tüviñtotaqe aw pañqaqwa: Noqw ítamwat hinhtotini? Noqw pam amumi pañqawu: Uma qa tüyuyuhñayani. Piw qa hakiy hihta atsátotonyani; pu uma hin ahsalalwe', pay put ep nakwhani'yuñwini.

¹⁵ Noqw nāt sinom sumataq hintaniqat maqaptsi'yuñqw, sohsoyam unañwpeq John aw hin wüwantota, sen pi pam Christ-nihqata, sen pi pay qa pamnihqata.

¹⁶ Noqw John lavayhtiqe, sohsokmuy amumi pañqawu: Pay nu' pi as pas antsa umuy kũyit akw tuvoylalawu. Nikañw pay suhka inuhpenihqe pas pavan õqala aŋq'õ. Noqw soon nu yan'ewaynikañw pay ñas'ew put tots-sosomhpiyat ñahni. Ason pam Qahováriwtaqat Hikwsit akw umuy tuvoylatani, pu qõhit akw'a.

¹⁷ Soñawnen pam wuhihpiy yawta, nihqe murivihkay ep pás qeni'tani, nen sõhõvosiy koyohkiy aw tañatani, nit pam ason tsihput qõhit qatokñwuqat akw taqtsokni.

¹⁸ Yan pam hihihta akw pumuy õkwhankañw, amumi lomatuwawit yuaata.

¹⁹ Noqw John Moñwit Herod qõhqõya, tupkoyat Philip nõmayat Herodius ep'e, pu sohsoq hihta ep qaanhtiqat ep piwu.

²⁰ Noqw Herod pay nāt piw qaanhtit, John sivikimi pana.

The Baptism of Jesus (Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

²¹ Noqw pam nāt qa sivikive pakiwtaqw, sinom sohsoyam kũyit akw tuvoylatiwyaqw, pu Jesus piw kũyit akw tuvoylatiqe, nāwakintaqw õmi hõtsilti.

²² Noqw Qahováriwtaqa Hikwsi hõwit an tokoy'kañw put atsmi hāwi. Noqw õñaqw hakiy tónaat hiñqawhqe pañqawu: Um hapi pas aw iunañwaa Itii. Nu uñ pas hahlayi.

The Genealogy of Jesus (Mt 1.1-17)

²³ Noqw Jesus tumalay hintsaktiva, sunat pakwt sihkay'taqat pahsa'haqam yahsañwini'kañwo. Noqw sinom wüwantotaqw, Jesus Joseph tíata. Noqw pam Helit tíata;

²⁴ Noqw pam Matthat tíata, noqw pam Levit tíata, noqw pam Melchit tíata, noqw pam Jannat tíata, noqw pam Joseph tíata;

²⁵ Noqw pam Mattathias tíata, noqw pam Amos tíata, noqw pam Naum tíata, noqw pam Eslit tíata, noqw pam Nagget tíata;
²⁶ Noqw pam Maath tíata, noqw pam Mattathias tíata, noqw pam Semeit tíata, noqw pam Joseph tíata, noqw pam Judat tíata;
²⁷ Noqw pam Joannat tíata, noqw pam Rhesat tíata, noqw pam Zorobabel tíata, noqw pam Salathiel tíata, noqw pam Nerit tíata;
²⁸ Noqw pam Melchit tíata, noqw pam Addit tíata, noqe pam Cosam tíata, noqw pam Elmodam tíata, noqw pam Er tíata;
²⁹ Noqw pam Joset tíata, noqw pam Eliezer tíata, noqw pam Jorim tíata, noqw pam Matthat tíata, noqw pam Levit tíata;
³⁰ Noqw pam Simeon tíata, noqw pam Judat tíata, noqw pam Joseph tíata, noqw pam Jonan tíata, noqw pam Eliakim tíata;
³¹ Noqw pam Meleat tíata, noqw pam Menan tíata, noqw pam Mattathat tíata, noqw pam Nathan tíata, noqw pam David tíata;
³² Noqw pam Jesset tíata, noqw pam Obed tíata, noqw pam Booz tíata, noqw pam Salmon tíata, noqw pam Naasson tíata;
³³ Noqw pam Aminadab tíata, noqw pam Aram tíata, noqw pam Esrom tíata, noqw pam Phares tíata, noqw pam Judat tíata;
³⁴ Noqw pam Jacob tíata, noqw pam Isaac tíata, noqw pam Abraham tíata, noqw pam Tharat tíata, noqw pam Nachor tíata;
³⁵ Noqw pam Saruch tíata, noqw pam Ragaut tíata, noqw pam Phalec tíata, noqw pam Heber tíata, noqw pam Salat tíata;
³⁶ Noqw pam Cainan tíata, noqw pam Arphaxad tíata, noqw pam Sem tíata, noqw pam Noet tíata, noqw pam Lamech tíata;
³⁷ Noqw pam Mathusalat tíata, noqw pam Enoch tíata, noqw pam Jared tíata, noqw pam Maleleel tíata, noqw pam Cainan tíata;
³⁸ Noqw pam Enos tíata, noqw pam Seth tíata, noqw pam Adam tíata, noqw pam God tíata.

4

The Temptation of Jesus (Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

¹ Noqw Jesus Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwkañw, pāyut Jordan añqw ahoy pitu, nihqe Hikwsit ahpiy qayēsiwhpumi wikiwa.
² Noqw Nukpana lōp sunat tālat añ pep put aw unaheplawu; noqw pam pahsa' talōnvaqat añ qa nōsa, nihqe añ ruhpaq pam tsōnimoki.
³ Noqw Nukpana put aw pañqawu: Kurs um pas antsa God Tíatnen, um it owat pōlavikiniwhitiniqat aw pañqawni.
⁴ Noqw Jesus lavayhtiqe aw pañqawu: Sóni, pi ura yan pey'ta: Sino qa pōlavikit-sa akw qátut, pas God lavayiyat sohsok akw qátuni.
⁵ Pu Nukpana haqami pas wupatukwit aqw put wikqe, tūwaqatsit añ ahsupoq moñwqeqnit put aw sūmahtakna.
⁶ Nihqe aw pañqawu: It hapi õqalat nu un sohsok máqani, pu hihta añ susnunukñwata, pi pam inumi noiwta. Noqw nu hakiy put máqanik máqañwu.
⁷ Noqw õviy kurs um inumi naokiwtaw, pay pam sohsoy uhhimuni.
⁸ Noqw Jesus lavayhtiqe put aw pañqawu: Sóni, yupa ayo haqamii, Satan, pi yan pey'ta: Um God Uhtutuyqawhçay aw naokiwlawni, pu um put-sa eñem tumalay'tani.

⁹ Pu Nukpana put Jerusalem ep wikvaqe, God kīyat ep suswupakits'omiq put tsókat, pu aw pañqawu: Kurs um pas antsa God Tíatnen, yañqw atkamiq nātuvani;

¹⁰ Pi ura yan pey'ta: Pam hoñviaymuy ayataqw, ūmi tunatyaltotini;

¹¹ Nen puma may akw uñ hólōlni'yuñwni, taq nāp hisat sen um uhkukuy owat aqw sáviknani.

¹² Noqw Jesus lavayhtiqe put aw pañqawu: Sóoni, pi ura yan pey'ta: Um God Uhtutuyqawhḡay aw qa tuwanlawni.

¹³ Noqw Nukpana sohsok unaheppit akw put aw tuwantaqe yúkuhqe, hihsavo put añqw ahpiy'o.

Jesus Begins His Work in Galilee
(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

¹⁴ Noqw Jesus Qahováriwtaqat Hikswit öqalayay pasiwkañw, Galilee ep ahoy pitu. Noqw sinom añ ahsupoq put lavayta.

¹⁵ Noqw pam pumuy tsotsvalkiyamuy añ pumuy tutuqaynatinuma, sohsokmuy amuhpiy kaptsiwkañwo.

Jesus Rejected at Nazareth
(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

¹⁶ Pu pam haqam wuñhḡey Nazareth aw pitu. Nihḡe pam hin tuwi'taqey anhtiqe, nasuñwintalōñnit ep tsotsvalkimi paki, nihḡe tutuvenit añ túñwantaniḡe wunuḡtu.

¹⁷ Noqw pep God lavay'ayayat Esaias tutuveniat put aw taviwa. Noqw pam tutuvenit púruknaḡe, haḡe' yan pey'taqat tuwa:

¹⁸ Tutuyqawhḡat Hikwsiat nuy tuyqawi'ta, nu añ ókiwyaqamuy amumi lolmat yuaaykuniqat öviy nuy asnaḡe; pu añ unañwsoiwtaqamuy suyan unañwtoynaniqat öviy nuy ayata, añ túwik'iwyuñqamuy nuy mātaviwyaniqat amumi yuaaykuniqat öviy'o, pu añ qatālat pōsi'yuñqamuy pōsiyamuy talawnayaniqat amumi yuaaykuniqata, pu añ okiwsaniwyaqamuy ḡeniveyaniqat öviy'o.

¹⁹ Pu i' Tutuyqawhḡa ayo túooyniqat aw pitsíwtaqat tunvotnaniqat öviy'o.

²⁰ Yan pam añ tuñwat, tutuvenit mupipiykinat, aw tunatyawtaḡat aw put ahoy tavit qatuptu. Noqw tsotsvalkive tañawtaqam put aw-sa tāyuñwa.

²¹ Pahsat pu pam pumuy amumi pañqawu: Umuy hapi aw túqayyuñqw, i' yan pey'taqā it talōñvaqat ep aw antsaniwa.

²² Noqw sohsoyam put aw túqayyuñḡe, moañḡaw lavayit lolmat nõñakqat aw kāwuwantotaḡe, pañqaqwa: Ya qa i' Joseph tíata?

²³ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pay kurs hin uma inumi yan lavayit qa pañqaqwani: Túhika, nāqalapsinaa, it'a. Um yaw Capernaum ep hīhihta tumalta; um yep nāp uhtutskway ep piw panhtúnikañwo.

²⁴ Noqw pam pañqawu: Pas antsa nu umumi pañqawni: Qa hak God lavay'ayaat nāp tutskway ep pāsniwa.

²⁵ Noqw nu umumi súañqawni: Ura Elias qatsíyat ep payhkomuy yahsañwuy añḡw navay mūmuyawhtuy añ qa yokva; noqw ura tutskwat añ ahsupoq tsōñōsti. Noqw ephaqam Israel-sinmuy tutskwayamuy ep kaysiwhqam koñnalavut yēse.

²⁶ Noqw pay ura pas Elias pumuy qa haqawatuy amumi ayatiwhḡ, pay ura Sidon ep kitsókit Sarepat ep hakiy koñnalavut aw'i.

²⁷ Pu God lavay'ayayat Eliseus qatsiyat ep as Israel-sinmuy amuñaqw kaysiwhqam tokoplelet tütuyya; noqw pay ura puma pas qa haqawa powalti, pay hak Syria-sino hak Naaman yan mätsiwhqa-saa, amumi kita.

²⁸ Noqw sohsoyam tsotsvalkive tañawtaqam it nanaptaqe, pas itsívutoti;

²⁹ Nihqe hoñvaqe, put kñaqwa tūvaya. Pumuy kitsókiam haqam tsomoveq wunu. Noqw öviy pep tumpok puma put wikya, pañqw put tūvayaniqey unañwtotiqe.

³⁰ Noqw pay pam amuhsonñaqwa hinmakañw, pañqw ahpiy'o.

A Man with an Evil Spirit
(Mr 1.21-28)

³¹ Nihqe pam Galilee ep kitsókit Capernaum aqwnihqe, nasuñwintalöñnit añ sinmuy tutuqayna.

³² Noqw pas puma put hin tutuqaynaqat ep aw kätuqayyuñwa, pas pam a'nö lay'taqat yuaataqwa öviy'o.

³³ Noqw hak tāqa tuyoy'ewakw nukpanhikwsit okiw akw tuyqawiwtāqa tsotsvalkive pakiwta, nihqe pam a'nö hiñqawhqe pañqawu:

³⁴ Itamumi qa hintsakii. Ya itam uñ hintsatsnani, Jesus Nazareth añqwnihqa? Ya um itamuy kīqötaniqe öviy añqaqö'? Pay um hákiyniqw nu uñ tuwi'ta. Um God añqwa pas Qahováriwpu.

³⁵ Noqw Jesus put mēwaqe, aw pañqawu: Qa hiñqawlawht, put añqwa yámakuu. Noqw nukpanhikwsi sinmuy amutpipo put tūvat, put añqwa yama, nit pay put qa hintsana.

³⁶ Noqw puma sohsoyam kätayyuñqe nānami pañqawwa: Is uti, pavan pas lavayi! Pas pi qananahtsopkañw, öqalat akw tuyoy'ewakw hīhikwsimuy amumi pañqawhqa, puma nuhtuñqaw nõñakñwu.

³⁷ Noqw pam pep hin yukuqwa, pam pantaqa put tutskwat añ ahsupoq yuaatiwa.

Jesus Heals Many People
(Mt 8.14-17; Mr 1.29-34)

³⁸ Noqw pam tsotsvalkiñqaw yámakqe Simon kiyat aw paki. Noqw Simon nõmay yuat a'nö mukitutuya; noqw puma put eñem Jesus aw taqa'ñañwtoti.

³⁹ Noqw pam put aw wunuptut, mukituyat mēwa; noqw pam put mātavi, Noqw pahsat pay pam wuhti wunuptut, pumuy amumi unañwtavi.

⁴⁰ Noqw tāwat pakitoqwa, sohsokmuy hihta akw tütuyyaqamuy, puma Jesus aw tsamvanta, noqw pam pumuy sohsokmuy amumi may akw hintsanqe pumuy qalapsina.

⁴¹ Noqw nukpanhikwsim kaysiwhqamuy amuñaqwa nõña, a'nö hiñqawakahkañwo, nihqe pañqawwa: Um Christ, God Tíata! Noqw pam pumuy tusoqmewaqe, pumuy hiñqawaniqwa qa nakwhana, puma put Christ-nihqat tuwi'yunqwa öviy'o.

Jesus Preaches in Judea
(Mr 1.35-39)

⁴² Pu tālawvaqwa pam ahpiynihqe, haqami qayēsiiwhpumii; noqw sinom put hepya, nihqe put aw ökihqe as put huruhtapnayani, pam as pumuy amuñaqwa qa ahpiyniqat öviy'o.

⁴³ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pas nu soon qa God moñwtunatyayat hin hintaqat aye' kitsókinawit piw yuaatinumni, pi nu paníqwa añqwa ayatiwa.

⁴⁴ Nihqe pam Galileet ep haqe' tsotsvalkit añ yuaatinuma.

5

Jesus Calls the First Disciples
(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

¹ Noqw sinom God lavayiyat nanaptaniqe put aw hürs tsovawtaqw, pam wuhkovatuphat Gennesaret yan mätsiwhqat qalaveq wunu.

² Nihqe pam löqmuy päkihut patuphat qalaveq wünühqat tuwa, noqw kurs pakiwмамahkam pumuy añqw nõnakqe, pakiwмаqtutsayay tūvahomtota.

³ Noqw pam päkihut hakiy Simon himuyat aqw paki; nihqe pam tutskwat añqw hihin yūmo hōyoknaniqat aw pañqawu; noqw pam pepeq qatuptuqe, päkihut añqw sinmuy tutuqayna.

⁴ Pu òviy pam yuaataqe yukut, Simon aw pañqawu: Uma pavan hōtsit aw hōyoke', pāvakiwh TUY inhtaniqe òviy umuhtutsayay pämiq pánani.

⁵ Noqw Simon lavayhtiqe put aw pañqawu: Moñwi, itam as tōkep tu-malay'tat, qa hihta kwisna, noqw pay pi um pañqawhq òviy nu tutsayat pämiq pánani.

⁶ Noqw puma panhtiqe, pahsat pu qaan'ewakw hintaqamuy pāvakiwh TUY inhta; noqw pumuy tutsáyaam tsikiwma.

⁷ Noqw suñwámat sukwat päkihut añqw tañawtaqw, puma pumuy amumi māmasa pumuy paañwaniqat òviy'ò. Noqw puma pituqw, puma löqmuy päkihut akw ohpoknayaqw, pahsat pay puma päkihut pakito.

⁸ Noqw Simon Peter put aw yórikqe, Jesus tamōyat aw nātuvat pañqawu: Inuñaqw ahpiy'ò, taq nu okiw qaanhinmaqa, Tutuyqawhqa.

⁹ Pi pam-niqw, pu sohsoyam put ámumyaqam puma pāvakiwh TUY inhtotaqey ep kátayyuñqw, òviy pam yan lavayhti.

¹⁰ Noqw piw hakiy Zebedeet timat James-niqw pu John, Simon suñwámatnihqam, puma pumuy amún nātsawina. Noqw Jesus Simon aw pañqawu: Um qa tsawiniwtani, um yahpiy haqahpiy päpu sinmuy kwíkwisnani.

¹¹ Noqw puma päkihuy tutskwami pitsínayaqe, sohsoq tatamhtotat, Jesus añkya.

Jesus Makes a Leper Clean
(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

¹² Pu piw pam haqam kitsókiveniqw, hak tāqa ahsupoq tokoplelet tūtuya, nihqe pam Jesus túwahqe, tayway akw atpipo munukt, aw nāwaknaqe pañqawu: Tutuyqawhqa, um suhtaq'ewnen soon nuy qa powatani.

¹³ Noqw pam put aw māvuyaltiqe, aw toñokt, pañqawu: Pay nu suhtaq'ewa; powaltii. Noqw pahsat pay tokoplele put mātavi.

¹⁴ Noqw pam qa hakiy put áawnaniqat pam aw pañqawu. Nikañw pay um ahpiynen God awwat moñwit aw nāmahtaknani; nen Moses hin tutaptaqat anwat um powaltiqey ep kuwahtiput távini. Um pan powaltiqey nuhtumi tuawi'tani, yan aw lavayhti.

¹⁵ Noqw tuwat soq pahsat pu pas ahsupoq pam hin hinhtiqe yuaatiwa, noqw sinom qaan'ewakw hintaqam Jesus aw tūqayyuñwniqe sūmitsovalt; pu hihihita tūtuyyaqam put ahpiy qalaptuyaniqe òviy put aw òkiwta.

¹⁶ Noqw pay pam haqami qayësiwhpuminen, God aw nāwakintaniqey òviy kñaqw ahpiyniñwu.

Jesus Heals a Paralyzed Man
(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

17 Pu Jesus hisat sinmuy tutuqaynaqw ima Pharisee-sinom, tutavot tutuqaynayaqamuy amumum pep yēse. Puma Galileet añ ahsupoq kitsókit añq'wa, pu Judeat añq'ó, pu Jerusalem añq'ó. Noqw pumuy pep yesq, Jesus Tutuyqawhقات aw yankañw tūqalapsintaniqey óqalay'ta.

18 Noqw meh, hakim hakiy táqat ahpá' qataytaqat tütuyhقات ahpay añ qatsqat Jesus aw wikvaya; noqw puma as hin put panaye', Jesus atpipo taviyaniqey tuwantota.

19 Noqw ep huru'pokiwtaqw hin puma put panayaniqey qa tutwa; nihqe óviy kits'omiq wupnayaqe, tsóqa'wa kiamit póroknayaqe pañ put ahpayat enañ sinsonmi Jesus atpipo hawnaya.

20 Noqw puma qapēvewnayaqat Jesus amumi túwahqe pañqawu: Tāqa, uhqaanhtipu uhpiy ayo yukiwa.

21 Noqw tutavot tutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amumum put ep wūwantotaqe pañqawu: Ya í haknihqe pas God qa kaptsilawu? Ya hak hakiy qaanhtipuyat ayo yúkuni, hal pas God-saa?

22 Noqw Jesus pumuy wuwniyamuy māmatsqe, lavayhtiqe amumi pañqawu: Ya uma hihta umuh'unañwpeq wūwantota?

23 Ya hak hakiy aw hinwat lavayhtiniqw qa pas hinta, Sen, Uhqaanhtipu uhpiy ayo yukiwa kítaniqö'? sen pi wunuptut, nakwsuu, kítaniqö'?

24 Noqw pay pi nu' Sinot Tiat yep qatsit ep hakiy ahpiy qaanhtipuyat ayo yúkuniqey aw óqalat pasiwtaqat uma it akw nanaptaniqw-pu pam it hakiy ahpá' qataytaqat aw pañqawu: Oviy nu úmi pañqawni: Wunuptut, uh'ahpay kwusut, nima.

25 Noqw pahsat pay pam pumuy amutpik wunuptut, hihta añ wáókiwtaqey kwusut, pañqw nima, God pas hihtatimakañwo.

26 Noqw sinom sohsoyam kátayuñqe, God pas hihtatota, nihqe puma nátsawini'yuñqe pañqawu: Pas itam pu' hihta qatuptsiwni'ewakw aw yórikya.

Jesus Calls Levi (Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

27 It yantaqat atsve pam nakwsukañw, hakiy moñwit eñem sívat ómalawhقات, Levit yan mátsiwhقات aw yori, haqam put ómalawñwuqat ep qátuq'ó, nihqe aw pañqawu: Um inuñkni.

28 Noqw pam sohsoq mātaqt, wunuptut, put añki.

29 Noqw Levi put eñem wukonovata; noqw kaysiwhqam sívat ómalalwaqam-niqw pu hakim pumuy amumum pep nopyesva.

30 Noqw Pharisee-sinom-niqw, pu pumuy amuñaqw tutavot tutuqaynayaqam, puma put aw nánatuwnayaqamuy amumi qayan unañway hiñqawqaqe pañqawu: Ya uma hinoqw moñwit eñem sívat ómalalwaqamuy-nikañw pu qaanhinwisqamuy amumum nōnovakahkañw hihikwya?

31 Noqw Jesus lavayhtiqe amumi pañqawu: Pay añ qahinyuñqam tühikat qa haqni'yuñwa, nawus pi tütuyyaqam put haqni'yuñwa.

32 Pi nu añ súanhinwisqamuy qa pumuy wánwayniqe óviy pitu; pi nu imuy qaanhinwisqamuy nāp tunatay añqw lasyaniqat aw wánwayniqe óviy pitu.

The Question about Fasting (Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

33 Noqw puma put aw pañqawu: John aw nánatuwnayaqam pas nanapwalkahkañw nānawaknañwu, noqw Pharisee-sinmuy amumi nánatuwnayaqam

amún hinwisa. Noq̄w hintaq̄w òv̄iy ūmi nánatuwnayaqam nōnovakahkañw hīhikwya?

³⁴Noq̄w pam pumuy amumi pañqawu: Ya hak sen haqam mō'wit ep sinoi-wyuñqamuy, mōōnañwuy pumuy amumumniq̄w napwaltoynani? Soon'ì.

³⁵Nikañw ason hisat aw pituq̄w, mōōnañw'am pumuy amunaq̄w ah-piyñiq̄w, pep pu' puma nānapwalani.

³⁶Noq̄w pam piw pumuy amumi lavayit hihta antaqat akw yuaaykuge pañqawu: Qa haq̄ pi hak puhuyuw̄sit añq̄w hihsaqat tukut, sakwit aw pih-takna. Taq̄ hak panhtinik puhut sakwítani, piw pūhu soon sakwit amum sūnantani.

³⁷Pu q̄a haq̄ pi hak pukawiwkorot sakwíwmaqat puhuovavala kuhkuya; taq̄ hakiy pantiniq̄w, puhuovavala pēke', wiwkorot patomnani, nen añ kūyiwtaqa wehemhtini, noq̄w wiwkorot sakwítini.

³⁸Soon pi puhuovavala q̄a puhuw̄iwkorot añ kūyiltiñwu.

³⁹Piw q̄a hak pi hak oavavala hísatwaihput hikwt, pay pahsat pūhutwat piw nāwaknañwu; nikañw pañqawñwu: Pay hísatwat pas nukñwa, kītañwu.

6

The Question about the Sabbath (Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

¹Noq̄w nasuñwintalōñnit aw pituq̄w, Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumum sōhōvos'uyit añ nōñakwisa. Noq̄w put aw nánatuwnayaqam sōhōvosit talayat mawtiwiskahkañw, put mapq̄lpeq̄ murikahkañw nōnoptiwisa.

²Noq̄w hakim Pharisee-sinom pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoq̄w nasuñwintōñnit ep hihta mewniwtaqat hintsatska?

³Noq̄w Jesus lavayhtige pumuy amumi pañqawu: Ya ura hisat David suñwámuy amumum tsōñmokq̄e hinhtiqat uma put pantaqat pas añ q̄a ñas'ew tuñwáya?

⁴Ura pam God kīyat aw pákihq̄e, pōlavikit God aw noiwhqat òmahtat, añq̄w nōst, pu ámumyaqamuy put huyta; pas ura God awwat momñwit-sa put añq̄w nōñōsañwuqat put'a.

⁵Pu Jesus pumuy amumi pañqawu: Pay nu' Sinot Tiat piw nasuñwintalōñnit aw mōñw'iwta.

The Man with a Crippled Hand (Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶Pu hisat pam nasuñwintalōñnit ep tsotsvalkimi pákihq̄e ep tūtutuqayna. Noq̄w hak tāqa putvaq̄w mālakiwtaqa pep nuhtuma.

⁷Noq̄w tutavot tutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amumum Jesus aw tunatyawyuñwa, māt̄aq̄ pi kurs pam nasuñwintalōñnit ep put qalaptsinaniq̄w òv̄iy'o; nen puma hihta ep put nēveltoynayani.

⁸Noq̄w pay pam pumuy tunatyayamuy amumi mātsi'taq̄e, lākiwtaqat may'taqat aw pañqawu: Wunuptut, sinsonve wunuwtaa. Noq̄w pam panhti.

⁹Pahsat pu Jesus pumuy amumi pañqawu: Kurs nu umuy hihta tūviñtani. Ya hak nasuñwintalōñvaqat ep hihta lolmat, sen qalolmat hinhtiniq̄w pam sūanta? Sen qatsit ayo táviniq̄ō', sen hovalaniq̄ō'?

¹⁰Pu pam pumuy sohsokmuy amuhpa' yorikt, tāqat aw pañqawu: Uhm̄ay tsihkwaa. Noq̄w pam panhti; noq̄w māt̄at put ayañqwat māyat an pás powalti.

¹¹Noq̄w puma itsívuhonaq̄otiq̄e, hin as Jesus hintsatsnaniq̄ey nānami yuaa-tota.

Jesus Chooses the Twelve Apostles

(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

12 Noqw pay ephaqam piw pam nāwaknaniqe haqami tsomomiq'a; nihqe tōkep God aw nāwakna.

13 Noqw tālawraqw, pam put aw nānatuwnayaqamuy wánwayhqe, pumuy amuñaqw pakwt lōq sihkay'taqamuy namorsta; nihqe pam pumuy Ayai-wyuñqamuy yan tuñwa,

14 Imuyu: Simon, ura pam put Peter yan tūñwa, pu tupkoyat Andrewt, pu James-nit pu John, pu Philip-nit pu Bartholomewt,

15 Pu Matthewt-nit pu Thomas, pu Alpheus tiyat James-nit pu Simon, Zelotes yan tūñwantiwhqata,

16 Pu James tupkoyat Judas-nit pu Judas Iscariot Jesus momñwituy amumi kurs mātapniqata.

Jesus Teaches and Heals

(Mt 4.23-25)

17 Pu pam pumuy tsamkañw, pañqw hawhqe, haqam suntutskway'taqat ep wunu, kaysiwhqamuy put aw nānatuwnayaqamuy amumuma. Noqw qaan'ewakw hintaqam sinom put aw tūqayyuñwniqe, pu hīhihta tūyay añqw qalaptuyaniqe öki, Judeat añqw-nikañw, pu Jerusalem añqw sohsokivaq'ö, pu pātuwaqatsit qalaveq Tyre añqw-nikañw pu Sidon añq'ö.

18 Pu ima tuyoy'ewakw hīhikwsimuy akw okiwhinyuñqam piw ökihqe powaltoti.

19 Noqw sinom sohsoyam as put aw tónokyanique nānawakna, pas pi put añqw suyan öqala yámakiwtaqe sohsokmuy qalapsintaqw öviy'o.

Happiness and Sorrow

(Mt 5.1-12)

20 Noqw pam put aw nānatuwnayaqamuy amuhpa' yorikt, amumi pañqawu: Pas uma añ öokiwayaqam hahlayhpit epya, pi uma God moñwtunatyayat himuy'yuñwa.

21 Uma añ pu' tsöñsoiwtaqam hahlayhit epya, pi uma nāt ööyani; pas uma añ pu' tsaykitaqam hahlayhpit epya, pi uma nāt tsutsúyni.

22 Ason sinom nuy Sinot Tiyat atsviy umumi qa suhtaq'ewye', nahpiy umuy lälaye', umumiq hīhiñqawqe', umuhnatñwaniy himu itséheetnihqat pan ayo tūvayaqw, uma hahlayhpit epyani.

23 Hisat panhtotiqw, uha hahlayhtote', pas hahlaytso'tinumyani, ispi meh, uma öveqatsit ep qaan'ewakw ahsatit makiwyanique; pi pay pan pumuy namat hapi God lavay'aymuyatuy hintsatsna.

24 Nikañw is ökiwa, uma añ kahaksinomu, pi uma umuhhahlayhpiy pay ömahtota.

25 Is ökiwa, uma añ öyiwuyñqamu, pi uma nāt tsöñso'ni; is ökiwa, uma añ pu' tsutsúyaaqamu, pi uma nāt qahahlaykahkañw tsaykitani.

26 Pas sinom sohsoyam umuy lomayuaatotaqw, umuñem is öhini; pi pay pan hapi pumuy namat hakimuy nawip'ew God lavay'aymuyatuy yuaatota.

Love for Enemies

(Mt 5.38-48; 7.12a)

27 Nikañw nu umuy inumi tūqayyuñqamuy umumi pañqawni: Uma umuh-tuwqamuy amumi unañway'yuñwni; sinom umumi qa suhtaq'ewyaqamuy uma lolmat amuñem hintsatskani.

28 Sinom umuy qalomáya uatotaq, uma pumuy amumi lomayuaatotani; pu umuy qaanhintsanyaq, amuñem uma nāwakinwisni.

29 Ason hak uhtayway sutsvaq, wuvahta, um ayañwat piw aw itamantani; pu hak uh'usimniy un nawnhe', uhnāpnay enañ nāwaknaq, um qa aw rohomumni.

30 Hakiy ūmi hihta tūviñtaq, um put máqamantani, pu hihta uhhimuy kímahqat um aw ahoy qa tūviñtamantani.

31 Pu sinom umuy pāsyanīqat uma nānawakne', pay uma piw pan pumuy pāsyanī.

32 Ispi kurs pay uma umumi unañway'yuñqamuy-sa amumi unañway'yuñq, hak sen put ep umuy hahlayhtini? Pay pi qaanhinwisqam pumuy amumi unañway'yuñqamuy amumi tuwat unañway'yuñwa.

33 Pu kurs hak umuñem hihta lolmat hintsakq, uma tuwat put enem lolmat hintsatskaq ya sen hak put ep umuy hahlayhtini? Pay pi añ qaanhinwisqam piw pan hintsatska.

34 Pu kurs pay um hakiy añq hihta ömahtaniqey wūwankañw, hakiy sivat nasimokmaqaq hak put ep ūmi hahlayhtini? Pay pi añ qaanhinwisqam piw qaanhinwisqamuy nasimokhuylalwa, piw aw ahsatit ömahtotaniqey tuñlay'kahkañwo.

35 Tis pi uma umuhtuwqamuy amumi unañway'yuñw; nen lolmat hintsatskani; pu tūnasimokhuylalwani, qa hihta put ep tuñlay'kahkañwo. Nen uma qaan'ewakw ahsatit makiwani; piw Sus'oveqnihqat tīmatni. Pi pam añ qa tsúyakañwuyamuy, qalölolmatuy enañ pās'i.

36 Paniq w öviy uma nun'okwatni, Umunay hin nūokwaniq pan'i.

Judging Others (Mt 7.1-5)

37 Uma qa tūovelantotani; nen uma qa pantsaniwyani. Uma hakiy qa paysoqtotani, nen qa pantsaniwyani. Ason hak umuñem qaanhtiqw, uma put pantaqat ep aw pöhikyamantani, noq sinom tuwat umumi pöhikyani.

38 Uma hihta kuwahtotimantani, noq pu tuwat umumi himu kuwahtiwani. Sinom wukotuwani añq wóo'taqat hihta kuytotat, put hürs aq w nūñuyvut, pu wīlaniwhput, pu pas añ wahohotaqat umumi o'yamantani. Pi uma hakiy enem hin tuwantotaq, pay piw pan umuñem tuwantiwmantani.

39 Noq pam tūwutsit hihta tuawi'taqat lavayhtiqe, amumi pañqawu: Ya sen hak qapostalqa hakiy qapostalqat haqami wikni? Ya puma qa nāma haqami pövamiq pösni?

40 Pay hakiy aw tutuqayhqa put tutuqaynaqat epnihqe qa pavan pasniñwu. Nikañw ason pam pās tutuqaye', pep pu' pam put tutuqaynaqat pay antani.

41 Noq ya um hinoq w uhtupkoy posmiq hihta hihsaq tuway'kañw, uhposveq lestavit pakiwtaqat qa aw unañwtavi'ta.

42 Noq pantaq w hin uhtupkoy aw pañqawni: Itupko, nu as uhposkiy unem hóroknani, kītani, susmataqpi uhposveq lestavit pakiwtaqō? Um nawip'ew hinmaqa, um mohti uhposñaq w lestavit hórokne', pahsat pu um suyan tālat taykañw, uhtupkoy poskiyat hóroknani.

A Tree and its Fruit (Mt 7.16-20; 12.33-35)

43 Pi lomasipaltsoki soon hin'ewakw sipalat himuy'vañwu; piw qalomásipaltsoki soon nukñwat sipalat himuy'vañwu.

⁴⁴ Sinom himutsokit hímunihqat aniwniyat akw tuwi'yuñwa. Soon hihta kütay'taqat añqw nõnvospalat hak mawni; soon hak yõñötskit añqw õvat tsovalani.

⁴⁵ Sino lolma lomatonatyawtaqa unaññaqw hihta lolmat nõñantoyñañwu; noqw pam piw hak qalolma qalomátunatyawtaqa unaññaqw hihta qalolmat nõñantoyñañwu. Pi hak hin tunatyay'te', pan hapi yuaatañwu.

The Two House Builders
(Mt 7.24-27)

⁴⁶ Uma nuy Tutuyqawhqa, Tutuyqawhqa, yan túñwantota. Nikañw uma hinoqw ilavayiy qa añ hinwisa?

⁴⁷ Inuminihqat ilavayiy aw tūqaykañw put añ hinmaqa hakiy antaqat nu umuy āawnani.

⁴⁸ Pam hakiy tāqat anta. Pam hak a'nõ háñwahqe owat ep kīhut yayhna. Noqw a'nõ wukomunvaqw, pāhu kīhut aqw a'nõ yēvantakañw, soon put wayáyaykinani, pam owat ep wunuqw õviy'o.

⁴⁹ Pu i' hak navotkañw put qa añ hinmaqa hakiy tāqat anta. Pam hak qa qaqatspitaqat, pisave kīta. Noqw mūñañw put kīhut aqw a'nõ yēvantaqw, pam āpiy sahpū; noqw pam kīhu qaan'ewakw kīqōti.

7

Jesus Heals a Roman Officer's Servant
(Mt 8.5-13)

¹ Noqw Jesus nuhtumi yuaataqe yúkut, Capernaum aqw'a.

² Noqw hakiy tsivót-sikip sunat solāwamuy amumi moñwit tumal'ayaat tūtuyhtiye, pāpu pay mómoki. Noqw put moñwíat put pas kahkawna.

³ Nihqe pam Jesus tumalaynat navotqe, Jew-sinmuy wukw'aymuyatuy put aqw ayata, okiw as pam aqwnen put tumal'ayayat qalapsinaniqat puma put aw nānawaknaniqat õviy'o.

⁴ Noqw puma Jesus aw õkīhqe, pahsat pay qa nātusitotaqe pañqawwa: Um put eñem yanhte', sūanhtini.

⁵ Pas pam itamuy Jew-sinmuy hahlayhqe, itamuñem tsotsvalkit yuku.

⁶ Pahsat pu Jesus pumuy amumum aqw'a. Nihqe pam put kīyat aw hayiñwñaqw, i' hak solāwamoñwi kwatmuy put aw hōnaqe aw pañqawu: Tutuyqawhqa, pay um qa pas pew õ'qalni; soon nu yan'ewakniqw um ikiy aw papkīni.

⁷ Paniqw õviy nu soon yan'ewaynīkañw nāp ūminiyeq antani. Pay um panis lavayhtiye, pay itumal'aya qalaptuni.

⁸ Pi pay nu sukwat amumi maqaptsi'kañw qatu; noqw solāwam inumi maqaptsi'yuñwa. Noqw nu hihtawat aw Yupa kitaqw, pam ahpiyñiñwu; pu hihtawat aw Pew'i kitaqw, pam inuminiñwu; pu ituwikiy aw Yanhtii kitaqw, pam panhtiñwu.

⁹ Noqw Jesus put navotqe, put aw kātayta; nihqe namtōkt, put añk hin-numyaqamuy amumi pañqawu: Nu umumi pas pañqawni: Pas nu qa haqam Israel-sinmuy amuhpe yan qapēvewnit tuwa, pas qae.

¹⁰ Noqw ima ayatiwyaqam ahoy kīve õkiqw, kurs pay tumal'aya tūtuyhqa pás qalaptu.

Jesus Raises a Widow's Son

¹¹ Noqw qavonvaqw pam haqami kitsókit Nain yan mātsiwhqat aw'i; noqw wūhaknihqam put aw nānatuwnyaqam put ámumya, pu kaysiwhqam sínomu.

¹² Noq̄w pam kitsókit tuhpeleyat aw hötsíwmi hayiñwnaq̄w, pi hakim hakiy táqat mókput túamwisa, put yuat put-sa tiyoti'ta; noq̄w pam koñnalavu. Noq̄w sinom kaysiwhqam kiñaq̄w wuhtit ámumya.

¹³ Noq̄w Tutuyqawhqa put túwahq̄e put ókwatuwhq̄e, aw pañqawu: Qa pakmumuyaa.

¹⁴ Pu pam mokput awnihq̄e, hihta akw tawiwisqat aw toño; noq̄w put yawwisqam sun hoñva. Noq̄w pam pañqawu: Tiyo, nu hapi ūmi pañqawni: Qatuptuu.

¹⁵ Noq̄w i' hak as mokpu qatuptuq̄e, pahsat yuaativa. Noq̄w Jesus put yuyat aw put mātavi.

¹⁶ Noq̄w puma sohsoyam tsawinhinhtotiq̄e, God pas hihtatotaq̄e, pañqawu: Pas hak pavan God lavay'ayaat itamumi pitsíwta; pu' hapi piw God sinomuy pohta, kitota.

¹⁷ Noq̄w yan pam hinhtiqa Judea-tutskwat añ ahsupoq̄ yuaatiwa, pu Galilee-tutskwat añ ahsupoq̄ piwu.

The Messengers from John the Baptist (Mt 11.2-19)

¹⁸ Noq̄w John aw nánatuwnayaqam iit sohsok John āawnaya.

¹⁹ Noq̄w John put aw nánatuwnayaqamuy lōqmuy nāmi wáñwayhq̄e, amumi pañqawu: Uma Jesus awnen aw pañqawni: Ya um hak God lavay'ayaat pas pávannihqa hisat pítoniqa, hal sen pi itam hakiy sukw nuhtayyuñwa? kítani.

²⁰ Noq̄w óviy puma Jesus aw pítuñq̄e, John amumi hin tutaptaqat pan Jesus aw pañqawu.

²¹ Noq̄w piw suhpahsat pam kaysiwhqamuy tütuyyaqamuy qalapsinta, pu hihihita akw qa kwañwáñhinyuñqamuyu; pu nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiyuñqamuy powata; pu qa postalyaqamuy kaysiwhqamuy pōsiyamuy tálawna,

²² Pahsat pu Jesus lavayhtiq̄e, John aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Pay uma áhoynen, hihta aw yórikq̄e, pu navotq̄e John āawnani. Ima qa-postalyaqam pōsiy tálawnaya; qayaktaqam nankwusa; tokoplelet tütuyyaqam powaltoti; nanaqsöpt nanapta; so'pum ahoy tātayya; pu añ ókiwyaqam lomat-uawit nanapta.

²³ Noq̄w inuhpe qa unañwmokqa hapi pas hahlayhpit epni.

²⁴ Noq̄w John tuaw'aymat ahpiyniq̄w, pahsat pu Jesus sinmuy amumi John yuaativaq̄e pañqawu: Ya uma qayēsihpumi haqami hihta aw kuyvawisa, sen pi páqavit hūkañwuy akw wayayataqat aw'i?

²⁵ Noq̄w ya uma hihta aw kuyvawisa, sen hakiy lomayuwsí'taqat aw'i? Meh, lolmat yuwsí'yūñqam, qarurúmyesqam pi momñwituy kíyamuy añ yēse.

²⁶ Noq̄w ya uma hihta aw kuyvawisa, sen hakiy God lavay'ayayat aw'i? Owi, noq̄w nu umumi pañqawni: Pam hapi God lavay'ayayat epñiq̄e pas pávani.

²⁷ It hapi pey'taq̄e pan lalvaya: Meh, nu hapi upyeve ituaw'aya ayatani; noq̄w pam uhsavo un háq̄e'niqat añ qenitani, yan'i.

²⁸ Pi nu umumi pañqawni: Pas momoymuy amuhpiy tihtiwayaqamuy amuñaqw John kүйit akw tütuvoylalawhqa pas pávani. Qa hak God lavay'ayaat put epñiq̄e pas pávani. Noq̄w pay God moñwtunatyayat ep pas susqahimuni-hqa put epñiq̄e pas pávani.

29 Pi sohsoyam put aw tūqayyuñqam, moñwit eñem sīvat ömalalwaqamuy amumum pay God-sa súantaqat pañqaqwa; nihqe John tuwiyat anwat kūyit akw tuvoylatoti.

30 Noqw ima Pharisee-sinom, tutavot aw tuvoti'yuñqamuy amumum God tunatyayat qa kwususyaqe, John ahpiy qa tuvoylatoti.

31 Noqw Jesus pañqawu: Ya sen nu pu' qatsīvaptsiwyuñqamuy hihta enañ namimahtaknani? Ya puma hihta anyuñwa?

32 Puma tsātsakwmuy kihsonve yesqamuy amunyuñwa. Puma nānami pañqaqwa: Itam umuñem lēlenyaqw, uma qa tīva; itam umuñem tsaykitaqw, uma qa tsayku, kitota.

33 Oviy pi John kūyit akw tūtuvoylalawhqa pítuhqe, pōlavikit qa tūmoyta; piw ovalat qa hīhiko; noqw uma pañqaqwa: Pam nukpanhikwsit akw tuyqawiwa.

34 Noqw nu' Sinot Tiat pítuhqe tūmoykañw, pu hīhikq, uma pañqaqwa: Is uti hunuka, wine pas qa öyñwu, moñwit eñem sīvat ömalalwaqamuy, pu qaanhin-wisqamuy kwatsiamu! kitota.

35 Noqw pay pi suan unañwtalwumni aniwniy ahpiy lolmat namtakni tañwu.

Jesus at the Home of Simon the Pharisee

36 Noqw haqawa Pharisee-sino Jesus tūsama. Noqw pam put kīyat aw pákihqe, tunösvoñat aw qatuptu.

37 Noqw meh, hak pe kitsókive wuhti qaanhinmaqa yaw Jesus Pharisee-sinot kīyat ep tunösvoñat aw qátuhqat navota. Pahsat pu pam tatanpi añ kwanwáhovaqtuqat wihkuyit kūyiwtaqat kwusiva. Pam tatanpi hihta al-abaster-owat añqw yukiwa.

38 Noqw wuhti okiw pakkañw, put kukveq wunukañw, pahsat posvalay akw put kukyat pāhomhtivakañw hōmiy akw put añ hōnta, nit kukyat tsohtsonat, wihkuyit akw put lelwi.

39 Noqw Pharisee-sino put tūsamqa put aw tātayhqe, unañwpeq pañqawu: Pas ka as i' tāqa God lavay'ayaatnen, i' wuhti put aw tōnokqa hákiynihqat, pu hin hak hintaqat soon qa navotni; pam pi qaanhinmaq'ö.

40 Noqw Jesus lavayhtiye, put tūsamqat aw pañqawu: Simon, nu as ūmi hiñqawni. Noqw pam pañqawu: Tūtutuqaynaqa, pañqawuu.

41 Noqw pam pañqawu: Ura hak tāqa sīvat tūnasimokhuylawu. Noqw hakim lōyöm put aw hihta pōiwa; suhka put aw tsivót-sikip sunat sīvat pōiwa; noqw suhka pakwt sīvata.

42 Noqw puma kurs hihta sisviniqw pam pumuy lōqmuy amumi put pantaqat qe'wataqe paysoq ayo yuku. Taay, kurs nuy āawnaa, Ya uñniqw pumuy amuñaqw sen himuwa put pas pavan aw unañway'tani?

43 Noqw Simon lavayhtiye aw pañqawu: Pas nuyniqw soon ka qa pam suswuhak ayo yúkuhqat pamwani. Noqw Jesus put aw pañqawu: Um suan aw wūwa.

44 Pu pam wuhtit aw namtökt, Simon aw pañqawu: Ya um it wuhtit aw qa tayta? Nu uhkiy aw pakiqw, um ikukuy eñem nuy qa kuyna; noqw i' pi pas posvalay akw ikukuy pāhomht, hōmiy akw añ hōna.

45 Um nuy qa tsohtsona, noqw i' wuhti nuy pakiqw, qa sūs ikukuy tsohtsona.

46 Um iqötöy wihkuyit akw qa lelwi; noqw i' wuhti ikukuy wihkuyit kwanwáhovaqtuqat akw lelwi.

⁴⁷ Noq̄w òviy nu ūmi pañqawni: Put qaantsakpiat nihtiwtāqa put ahpiy ayo yukilti, kurs pam inumi pas unañway'taqw òviy'ò. Nikañw hakiy aw qa wūhak qe'watiwkañw ayo yukiltiqw, pam pay qa pas God aw unañway'tañwu.

⁴⁸ Pu pam wuhtit aw pañqawu: Pay uhqaanhtipu uhpiy ayo yukiwa.

⁴⁹ Noq̄w ima put amum tunòsvoñat aw yesqam pahsat unañwpeq pañqāqwa: Ya i' haknihqe, hiki hakiy qaanhtipuyat put ahpiy ayo yúkuniqey anta.

⁵⁰ Noq̄w pam wuhtit aw pañqawu: Uhqapevewni uñ ayo tavi. Um qa hin unañway'kañw nímani.

8

Women who Accompanied Jesus

¹ Pu it ahpiy pantaq̄w pam, tutskwat añ ahsupoq nakwsu, wuhkok-itsókinawita, pu pay kitsókinawita; nihqe God mõnwtunatyayat ahpiy lomat-uawit nuhtumi yuaatinuma. Noq̄w ima pakwt lōq̄ sihkay'taqam put aw nánatuwnayaqam put amumya.

² Noq̄w hakim mó moyam piw put amum hinnumya. Pumuy amuñaq̄w haqawatuy amuhpiy pam qalomáhihikwsimuy ipwa, pu haqawatuy hihta akw qa pasiwyuñq̄w, pam pumuy qalapsina. Pu pam hakiy wuhtit Maryan māsiwhqat añq̄w tsáne'nihqamuy nukpanhihikwsimuy ipwa. Pam hak wuhti Magdala-kitsókit ep sinoiwa. Noq̄w pam put amum hinma.

³ Pu hak Joana, Moñwi Herod hihta himuyat aw tunatyawtaqat Chuzat nōmaata, pu hak Susana, noq̄w pu ahpiy wūhaknihqamu. Ima mó moyam hihta himuy akw put paañwantota.

The Parable of the Sower (Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ Noq̄w kaysiwhqam sinom put aw tsovalt; pu ahsupoq kitsókit añq̄w sinom put aw òki. Noq̄w tūwutsit hihta tuawit'atqat yuaaykuqe amumi pañqawu:

⁵ Hak tāqa tsalakin'uyto. Nihqe pam uylawhq, pēhu poshumi pōhpava yēvaya. Noq̄w sinom put atsmi wukukuykuyaq̄w, pu sūmawuy añ masay'yuñqam put soswa.

⁶ Noq̄w pēhu pikaqlōva yēvaya; nihqe panis kuyvat, pay tsahkwi, qa hasaminiq̄w òviy'ò.

⁷ Noq̄w pēhu kutqōlpa yēvaya. Noq̄w kūta amum añ kuyvaqe, put lakna.

⁸ Noq̄w pēhu lomatutskwava lōhō, nihqe kükuyvaqe, tsivót-sikip sunat hōyokiwtāqat aniwnaya. Yan pam lavayhtit, pu a'nō pañqawu: Tuqayvastotaa, uma pi naqvuy'yuñwa!

The Purpose of the Parables (Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Noq̄w put aw nánatuwnayaqam put tūviñtotāqe, aw pañqāqwa: Noq̄w ya i' tūwutsi hihta tuawit'a?

¹⁰ Noq̄w pam pañqawu: Uma hapi God mõnwtunatyayat ep himu tupki-wyuñqat māmatsyaniqat pam pantaqa umuñem yukiwta. Nikañw imuy pay amumi pam tūwutsit akw yuaatiwa. Puma as aw taykahkañw, soon tutwani; pu tūqaykahkañw, soon māmatsyani.

Jesus Explains the Parable of the Sower (Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ Noq̄w tūwutsi it hapi tuawit'a: Poshumi hapi God lavayiatā.

12 Noq̄w pōhpava lōhōkqa hapi imuy amunyuñwa. Hakim lavayit as nanap-taqw, āpiy pay Nukpana pite', unañwayamuy añqw put ipwañwu, nāphisat ka puma put tūtuṭsiwe', ayo nōñakniniqw òviy'ò.

13 Noq̄w pikaqlōva lōhōkqam hapi imuy amunyuñwa. Hakim lavayit nanapte', hahlaykahkañw put kwusuyañwu. Noq̄w pay lavayi pumuy unañwayamuy añ qa hūrs ñapkiwtaqw, puma as hihsavo tuṭsiwni'yuñt, un-aheppit aw òke', pay ayo lasyañwu.

14 Noq̄w kutqōlpa lōhōkqa hapi imuy amunyuñwa. Hakim lavayit nanap-taqe, pahpiy añ hinwisa. Nihqe puma yep qatist aw tunatyawkahkañw, pu hihta himuy-nikañw pu kwañwáewhpit ep hahlaykahkañw, lavayit qa aw tunatyawyuñqw, pam qa hihta aniwñañwu.

15 Noq̄w lomatutskwava lōhōkqa hapi imuy amunyuñwa. Hakim lavayit nanapte', lomaunañway'kahkañw, qa paysoq put kwusuyañwu. Noq̄w puma nakwhani'yuñqw, lavayi unañwayamuy epeq hihta aniwñañwu.

A Lamp under a Bowl (Mr 4.21-25)

16 Qa haq pi hak wihqōhit úwiknat, tsaqaptat aqw kuhtañwu, pu sen puvuw̄hpiy atpipoq put pānañwu. Pam qa panhtit, tsotsókpiyat aqw put tsokañwu, ep yuñtaqam tālat aw tāyuñwniqat òviy'ò.

17 Pi qa himu tupkiwtaqa qa mātaqtini; piw qa himu tupkiwtaqa qa nanaptiwe', añqe' kúrukni.

18 Paniqw òviy uma tunatyawkahkañw tūqayyuñwni. Pi himuy'taqat hapi aw himu noiwni; noq̄w pay ñastanihqa sohsok himuy kwayhni, hikis as pay suhpan hihta himuy'taqeyu.

Jesus' Mother and Brothers (Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

19 Pahasat pu put tupkomat yuy amum pep òki; nikañw kurs hin put aw òkini, sinom aw hūrs tsovawtaqw òviy'ò.

20 Noq̄w hakim put āawnayaqe pañqawa: Uhtupkom uñuy amum ihpaq hoñkahkañw, as ūmi hiñqawaniqey nānawakna.

21 Noq̄w pam lavayhtiqe pumuy amumi pañqawu: Ima hakim God lavayiyat aw tūqaykahkañw, put añ hinwisqam hapi itupkomu, pu íñuu.

Jesus Calms a Storm (Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

22 Noq̄w pam hisat aw nānatuwnayaqamuy amumum pākihut aqw pākihqe, amumi pañqawu: Itam kurs wuhkovatuphat ayoqwat aqw nōñakni noq̄w puma pañqw hoyóyoykuya.

23 Noq̄w pumuy pāvaqe hoyóyoytotaqw, pam puwva. Noq̄w patuphavaqe a'nō hukvaqw, amumiq pāhu ohpokq, puma tusiewhtoti.

24 Noq̄w puma Jesus awyaqe, tātaynayaqe, pañqawa: Moñwi, Moñwi, itam so'ni. Pahasat pu pam qatuptaq, hūkañwuy, pāhut a'nō hoñvantaqat enañ mēwa. Noq̄w pam qe'tiqw pas sutmakma.

25 Noq̄w pam pumuy amumi pañqawu: Uma hinoq̄w qa tuṭsiwni'yuñwa? Noq̄w puma tsātsawnayaqe, kātayyuñqe nānami pañqawu: Is uti i' hak himu tāqa! Hikis pi pas hūkañwuy pāhut enañ mēwaqw, puma aw tūqayyuñwa.

Jesus Heals a Man with Demons (Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

26 Pahsat pu puma Galileet ayañqwat Gadaret ep sinmuy tutskwayamuy ep öki.

27 Noqw pam tutskwat aw yamakq, hak tāqa kīñaqw put ahsawva. Pam hak wūyavo nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwtage qa yuwsī'ta; piw qa kīve qatut, tuamtuhsöt añ ki'tinuma.

28 Noqw pam hak Jesus túwahqe, a'nö hiñqawht, put atpipo nātuvat, pas tōnay añqe' pañqawu: Ya um nuy hinhtiniqat nāwakna, Jesus, uma pas Sus'oveqñiqat God Tiata? Um okiw nuy qa hintsanni.

29 (Tuyoy'ewakw hikwsit tāqat añqw yámakniqat Jesus aw pañqawhq, öviy yan lavayhti.) As sivanamiqlölöt akw put somyat, put hokasomyat pu tütuwala. Noqw pay nukpanhihikwsi qa sūs tāqat tuyqawve', somhpiyat tutkitat, qayēsīwhpumihaqami put lālayñwu.

30 Noqw Jesus put tüvintage aw pañqawu: Ya um hin mātsiwa? Noqw pam pañqawu: Qaan'ewakw hintaqamu, yan'i. Pi kaysiwhqam nuhpanhihikwsim tāqat ahsonmi yuñā.

31 Nihqe pam pumuy haqami a'nö hötsit qa aqw lālayniqat puma Jesus aw nānawakna.

32 Noqw pep tsomot ep qaan'ewakw hintaqam pitsötim nōnova. Noqw pitsötimuy amuhsonmi yuñniqat pam nakwhaniqat öviy puma Jesus aw ö'qala. Noqw pam pumuy nakwhana.

33 Noqw pahsat pu nukpanhihikwsim tāqat añqw nōñakt, pitsötimuy amumi yuñā; noqw puma pan tōnawtaqam a'nö yuhtukqe, wuhpatpelat añ patuphamiq tsotsó'yaqe paöysoa.

34 Noqw pumuy nopni'yuñqam hiniwhitiqw aw yórikyaqe, watqage, kīve put tūawvaya, pu añqe' tutskwavāa.

35 Noqw pahsat pu sinom hiniwhitiqat aw kuyvawisa. Nihqe puma Jesus aw ökihqe, tāqat tutwa, kurs nukpanhihikwsim put añqw nōñakq, pam yuwsī'kañw, suyan wuwni'kañw Jesus kukveq qatu. Noqw puma pas tsātsawna.

36 Noqw hakim hiniwhitiqat aw yórikyaqam i' hak as nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwtage hin qalaptuqat aw kuyvawisqamuy āawnaya.

37 Pahsat pu sohsoyam Gadara-sinmuy tutskwayamuy añ ahsupoq yesqam pam pumuy amuñaqw ahpiyniqat Jesus aw ö'qalya, puma pas pavan wuhpukyaqe öviy pan lavayhtoti. Noqw pam pākīhut aqw wūvi, haqaqw pítuhqey aqw áhoyniqee.

38 Noqw i' tāqa as nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwtāñwuqa as Jesus ámunniqey aw ö'qala. Noqw pay pam put hōnaqe aw pañqawu:

39 Um uhkiy awnen, God uñem hihta qaöwihinhtiqat lalwayni. Noqw pam ahpiynihqe, hin Jesus put añem hihta qaöwihinhtiqat kitsókive ahsupoq tunvotna.

*Jairus' Daughter and the Woman who Touched Jesus' Cloak
(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)*

40 Pu Jesus ahoy pituqw, sinom hahlaykahkañw put ahsawvaya, puma put nuhtayyuñqe öviy'ö.

41 Noqw meh, hak tāqa Jairus yan mātsiwhqa, tsotsvalkive moñw'iwtaqa, Jesus aw pítuhqe, put kukmiq nātuvat, pam kiyat awniqat put aw ö'qala.

42 Pam sūk w manti'taqw, pam okiw mó moki. Māna pakwt lōq sihkay'taqat pahsa'haqam yahsañwni'ta. Noqw Jesus put ámunniqey sinom put añqw hūrs homimitiwisa.

⁴³ Noqw hak wuhti pakwt lōq sihkay'taqat yahsañwuy añ unwáy'taqa pep nuhtuma. Okiw pam as tütuhiktuy amuhpa' sohsok hihta himuy sohsoko. Noqw qa hak put qalapsina.

⁴⁴ Noqw pam hak wuhti Jesus ahkwayñavo aw pítuhqe, yuwsiyat qalawñwayat aw toño. Noqw pahsat pay put unwáat súlawhti.

⁴⁵ Noqw Jesus pañqawu: Ya hak inumi toño? Noqw sohsoyam qa púmayaqey pañqawaqw, pu Peter suñwámuy amumum put aw pañqawu: Moñwi, pi sinom kaysiwhqam ūmi homimitotaqw, pas piw hak ūmi tónokqat um tūviñlawu?

⁴⁶ Noqw Jesus pañqawu: Pay pas hak inumi toño; òvii pi inuhpiy òqala yamakq, nu navota.

⁴⁷ Noqw wuhti pas kurs hin qa nātuwiwniqey navotqe, okiw tururutikañw, awnihqe, put atpipo nātuvat, aw pañqawu; hinoqw pam put aw tónokqey sohsokmuy sinmuy amutpik put āawna, pu hin pam suqlaptuqeyu.

⁴⁸ Noqw Jesus put aw pañqawu: Itii, pay um hahlayhtini. Pay uhqapevewni un pās qalapsina. Um qa hin unañway'kañw nímami.

⁴⁹ Noqw nāt pam yuaataqw, hak tsotsvalkit aw moñwit kíyat añqw pítuhqe, moñwit aw pañqawu: Pay okiw uhti mōki; pay um Tutuqaynaqat qa aw nunuñni.

⁵⁰ Noqw pay Jesus put navotqe, aw pañqawu: Pay um qa hin unañway'tani; pay um panis-sa tuptsiwni'tani; pay soon pam qa qalaptuni.

⁵¹ Noqw pam kīmi pákihqe, sinmuy yuñniqat pumuy mēwa. Hal pay Peter, pu James, pu John, pu mānat nāt-nit pu yuat, puma aw yuñniqat pañqawu.

⁵² Noqw kīve pay yuñqam sohsoyam tsaykikahkañw ókiwlalwa. Noqw pam amumi pañqawu: Uma qa tsaykitani, Pam qa mōki; pi pam pūwi, kita.

⁵³ Noqw puma aw tutsíwtsuyhti, suyan pi mōkpuniq wvii'yo.

⁵⁴ Noqw pam sohsokmuy pañqw lālayht, mānat māyat nuat, aw pañqawu: Māna, wunuptuu.

⁵⁵ Noqw put hikwsiat ahoy aw pituqw, pay pahsat pam qatuptu. Noqw puma hihta put nopnayaniqat pam amumi pañqawu.

⁵⁶ Noqw put naat yuyat amum kātayta. Noqw Jesus pay puma pep hiniwh-tiqat pas qa hakiy āawnaniqat amumi qaōwítutapta.

9

Jesus Sends out the Twelve Disciples

(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

¹ Pahsat pu pam pakwt lōq sihkay'taqamuy put aw nánatuwnayaqamuy sūmi wāñwayhqe, sohsokmuy nukpanhihikwsimuy amumi pumuy òqalhuuya, pumuy amumi tuyqawi'yuñwniqata; pu puma hīhihta akw tütuyyaqamuy qalapsintotaniqat pumuy pan òqala.

² Nihqe pam pumuy God moñwtunatyayat yuaatinumyaniqat añqe' ayata, pu tütuyyaqamuy qalapsintiwniqata.

³ Nihqe pam pumuy amumi pañqawu: Uma qa hihta hinkahkañw, añqe' nankwusani. Qa natōñpi'wisni, qa tukpuy'wisni, qa nitkay'wisni, qa sīvay'wisni; uma qa lōqmuy napnay'wisni.

⁴ Pu uma haqami kīmi yuñe', pep yesmantani, nit pu pañqw ahpiyyaman-tani.

⁵ Pu hak umuy qa pās oyaqw, uma put kitsókit añqw ahpiyye', umuhkukuy añqw qōat tsatswiyamantani. Pam pumuy amunkiwakw hihta sutuawi'tani.

⁶ Noqw puma añqe' kitsókinawit nankwusaqe, lomatuwawit yuaatinumya, pu sohsovik sinmuy qalapsintiwiisa.

Herod's Confusion

(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷ Noqw Jesus hihihita hinhtiqat Moñwi Herod navotqe, kurs hinhtini, yaw John mokiwyu añqw ahoy tātayhqat haqawat pañqawaqw òviy'ò.

⁸ Noqw pētuyniqw yaw Elias mātakti; pu pētuyniqw yaw hisat God lavay'aymuyatuy amuñaqw himuwa ahoy tātayi.

⁹ Noqw Herod pañqawu: Ura nu John qōtōtku; noqw ya i' hákiyniqw nu iit navota? Nihqe òviy as pam put aw yórikniqey nāwakna.

Jesus Feeds the Five Thousand

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Noqw ayaiwyuñqam ahoy òkihqe, hihta hinhtotiqey sohsok Jesus āawnaya. Noqw pam pumuy tsamkañw kitsókita Bethsaida yan mātsiwhqat aqlavo qayēsihwpumi haqamii.

¹¹ Noqw sinom put nanaptaqe añkya; noqw pam pumuy amumi unañwtapqe, God moñwtunatyayat amumi yuaata, pu okiw as qalaptuyaniqey tunatyawyuñqamuy qalapsina.

¹² Noqw tapkiwmaqw ima pakwt lōq sihkay'taqam put awyaqe aw pañqawa: Um sinmuy añqe' hōnaqw, puma kitsókiva nankwusani, pu tut-skwavaa; nen pañqe yesve', hihta tunōstutwani; taq itam yep qayēsihwput epya.

¹³ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Huvam pumuy nopnayaa. Noqw puma pañqawa: Itam panis tsivot pōlavikit mumriñput oyi'yuiñwa, pu lōqmuy pākiwh TUYU. Pay panis pi as itam imuy sohsokmuy amuñem tunōstuiwise'-sa pi panhtotini.

¹⁴ Puma tsivot-sikip sōmorit pahsa'haqam tahtaqtayaqw òviy'ò. Noqw pam put aw nānatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Uma lōp-sunat pakwt sihkay'taqamuy yesvanayani, pu aqwhaqami pañsa' uma yesvanayani.

¹⁵ Noqw puma panhtotiqe, sohsokmuy pan yesvanaya.

¹⁶ Pahsat pu pam tsivot pōlavikit lōqmuy pākiwh TUYU enañ òmahtat, òmiq taykañw, put ep hahlaytit, yónoyhtat, put aw nānatuwnayaqamuy amumi oya; noqw puma sinmuy amuhpa' o'ya.

¹⁷ Noqw puma nōñōsaqe sohsoyam òōya. Noqw puma añ yónoyhput aksinñqat tsovalayaqe, pakwt lōq sihkay'taqat hoaput añ opomnaya.

Peter's Declaration about Jesus

(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29)

¹⁸ Noqw pay ephaqam pam put aw nānatuwnayaqamuy amumum haqam nālanikañw, God aw nāwakna. Nihqe pam yúkuhqe, pumuy tūviñtaqe amumi pañqawu: Ya sinom nuy hákiynihqat pañqawa?

¹⁹ Noqw puma lavayhtotiqe pañqawa; Um yaw John kūyit akw tūtuvoylalawhqanihqat haqawat pañqawa; noqw haqawatuyiniqw yaw um Elias; noqw pētū pañqawaqe, yaw hisat God lavay'aymatniñwuqamuy amuñaqw himuwa mokiwyu añqw ahoy tātayhqat pañqawa.

²⁰ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Noqw úmuyiniqw nu' hak'i? Noqw Peter lavayhtiqe aw pañqawu: Um hapi Christ, God añqw Moñw'asi'taqa.

Jesus Speaks about His Suffering and Death

(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1)

²¹ Noqw pam pumuy pās mēwaqe, puma qa hakiy put āawnayaniqat amumi pañqawu.

²² Pu amumi pañqawu: Nu' Sinot Tiat pas kurs hin hīhihta añ qa kānavotni. Ima wukw'a'yat pi nuy tūvayani, God awwat mohpeq momñwituy amumum-nikañw, pu tutavot tūtutuqaynayaqamuy amumuma; nen nuy nīnayani; noq̄w pāyis tālat ep nu ahoy tātayni.

²³ Pu pam sohsokmuy amumi pañqawu: Inuñk hinmaniqey nāwaknaqa nawus soon qa nātatahmtat, talōñwiwmaqat añ nahoylehtsiy ikwiltat, inuñkmantani.

²⁴ Taq hak qatsiy ayo tāviniqey nāwaknaqa hapi put kwayhni; pu ason hak haqam inuñem qatsiy kwayhqa tuyqawvani.

²⁵ Puyaw as sino tūwaqatsit sohsok himuy'vakañw, nāp qatsiy kwahe', pu sen tūwiwe', hin pam put akw moñvastini?

²⁶ Ispi hak nuy Sinot Tiyat, pu ilavayiy hahmanq̄w put hapi nu hahmanni, hisat nu pite', pas hīmunihqey pan namtaknee, pu Ina, qahováriwyuñqamuy hoñvia'yatuy amumum nuy pas kapsi'taq'ō.

²⁷ Nikañw nu umumi pas súañqawni: Ima haqawat yep hoñqam soon nāt mokiwyuy ep ökit, pay God moñwtunayayat aw yórikyani.

The Transfiguration (Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)

²⁸ It ahpiy nanalsikishaqam talq, pam Peter-nit, John, pu James, pumuy tsamkañw, nāwaknaniqey haqami tūkwimiq'a.

²⁹ Noq̄w nāt pam nāwakintaq̄w, pitsánwaat alōñti; noq̄w yuwsiat qōtsatiqey pas talqaqsala.

³⁰ Noq̄w meh, hakim lōyöm tāqat pepeq put amum yuaata, hak Moses-niqw pu Elias;

³¹ Ima hakim lolmat tālawñwat pitsánway'kañw mātaqtiqey, Jesus amum yuaata. Pam hin Jerusalem-kitsókit epeq God tunatyayat aw antsane', yañq̄w qatsit ahpiyniqat yuaatota.

³² Noq̄w Peter-niqw pu put amumyaqam pūwiwuy akw mañuiwyuñwa, nīkañw puma havivokalyaqey put lolmat pitsánwayat aw yórikyā, pu lōq̄muy tāqatuy put amum wunuwtaqamuy amumi.

³³ Noq̄w puma pay put añq̄w nakwsuniq̄w, Peter Jesus aw pañqawu: Tūtutuqaynaqa, pas hapi itam yépeqyaq̄w pam itamuñem lolma. Himu as öviy itam payhp kistotani sukw únem-nit, sukw Moses énem-nit, pu sukwat Elias éñemi, pam kíta, hiñqawhqeý qa mātsi'kañwo.

³⁴ Noq̄w nāt pam yan hiñqawlawh̄q, omaw pumuy nākwapnaq̄w puma tsawiniwkañkañw, omawuy aw yuñā.

³⁵ Noq̄w omawuy añq̄w hakiy tōnaat pañqawu: I' hapi pas aw iunañwa Itii; put uma aw tuqayvahsi'wisni.

³⁶ Noq̄w hakiy lavayyukuq̄w, pay Jesus pep nālaniq̄w puma aw yórikyā. Noq̄w pay puma put pas qa lavaytaqey, hin yórikyaqey pas qa hakiy āawnaya ephaqamo.

Jesus Heals a Boy with an Evil Spirit (Mt 17.14-18; Mr 9.14-27)

³⁷ Noq̄w qavoñvaq̄w, pumuy tūkwiñaq̄w hanq̄w, kaysiwhqam sinom Jesus ahsawvaya.

³⁸ Noq̄w meh, hak tāqa sinmuy amuñaq̄w tsa'lawhqe pañqawu: Tutuqaynaqa, um as itiy tiyot ökwatuwni; taq̄ nu pas put-sa ti'ta.

39 Noq̄w meh, qalomáhikwsi put n̄uaq̄w, pam pahsat pay a'nō tōqtit, homimiýkukañw moañaq̄w qōtmokiwtañwu. Noq̄w pam put okiwsane', pēp qa mātaph̄wu.

40 Noq̄w as ūmi nánatuwnayaqam hikwsit tiyot añq̄w ayo hóroknayaniqat nu amumi n̄awaknaq̄w, pay puma kurs soon panhtotini, kita.

41 Noq̄w Jesus lavayhtiqe pañqawu: Is ohi, uma qatuptsiwni'yuñqam nukushinyunqamu! Ya nu hihsavohaqam umumum yankañw umuy maq-sonlawni? Pew uhtiy wikii.

42 Noq̄w nāt pam awniq̄w pay nukpanhikwsi tiyot tūvaqe, put a'nō homimiýkuna. Noq̄w Jesus tuyoy'ewakw hikwsit mēwaqe, tsākw qalaptsinat, nayat aw put ahoy tavi.

43 Noq̄w puma sohsoyam God a'nō ōqalayay ep aw kātayyuñwa.

Jesus Speaks again about His Death
(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

Noq̄w nāto puma nanáp sohsoq hihta Jesus hinhtiqat ep kāwuwantotaq̄w, pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu:

44 Uma iit lavayit hapi u'ni'yuñwini. Nu' Sinot Tiat hapi nāt sinmuy ōqalayamuy aw mātaviwni.

45 Noq̄w pay puma it lavayit qa māmatsya. Pam pumuy amumi tupki-wtaq̄w, ōviy kurs hin puma put mātsi'yuñwini. Noq̄w puma as Jesus put tūviñtotanikañw nánahsopya.

Who Is the Greatest?
(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

46 Noq̄w puma yuaatotaqe, pumuy amuñaq̄w haqawa pas pávanihqat ep nāñwuy'yuñwa.

47 Noq̄w Jesus pumuy unañwpeq tunatyayamuy mātsi'taqe, hakiy tsākw tsōpahtat, naqlap tavi;

48 Nit pumuy amumi pañqawu: Hak hapi inatñwaniy añ it tsākw pās távihqa nuy hapi pās távini; pu nuy pās távihqa nuy añq̄w távihqat hapi pās távini. Pi umuñaq̄w qanāhihtay'taqe hapi suspavanni.

Who Is not against You Is for You
(Mr 9.38-40)

49 Noq̄w John lavayhtiqe pañqawu: Moñwi, itam hakiy tāqat tutwa. Kurs pam uhnatñwaniy aw yankañw nukpanhihikwsimuy nuhtuñq̄w ipwanta; noq̄w itam put mēwaya, pam qa itamum un̄k hinnunq̄w ōviy'o.

50 Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Uma qa mēwantotani; pay qa itamuh-pew'iwtāqa itamumñiwu.

A Samaritan Village Refuses to Receive Jesus

51 Noq̄w pam ōmi wikiwniqat aw pītutoq̄w, pam Jerusalem aq̄w sutuktaniqey su'qalti.

52 Nihqe pam añwu tuaw'aymuy napyeve aq̄w ayata; noq̄w puma ah-piyyaqe, Samariat ep sinmuy haqam kitsókiyamuy aw ōki, haqam eñem qenitotaniqee.

53 Noq̄w pay sinom put qa tsúyakya, sumataq pam Jerusalem aq̄w tunatyawmaq̄w ōviy'o.

54 Noq̄w lōyōm put aw nánatuwnaqam, James-niq̄w, pu John, puma pan yórikqe pañqawu: Tutuyqawhqa, um as itamuy pan nakwhanaq̄w, itam Elias anhte' pañqawhqa, ōñaq̄w ūwiñw hāwe' pumuy taqtsoknani.

⁵⁵ Noqw pam namtökt pumuy qöhqöyhqe, amumi pañqawu: Uma hihta hikwsit añ hinmaqey qa mätsi'ta.

⁵⁶ Pi nu' Sinot Tiat sinmuy qatsiyamuy qa hovalaniqe pitu, pi nu pumuy ayo óyaniqe óviy pitu, kita. Noqw puma ahpiy sutsvo kitsókimiya.

The Would-Be Followers of Jesus
(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Noqw pumuy ahpiy haqamiyaqw, hak put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, nu un haqaminiqw unkmantani.

⁵⁸ Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay ima sisikahtayht haqe' qölöy'yuñwa, pu sümawuy añ masay'yuñqam totokpi'yuñwa; noqw pi nu' Sinot Tiat haqam iqötöy nāsuñwnaniqey ñastaa.

⁵⁹ Pu pam sukwat aw pañqawu: Inuñki. Noqw pam pañqawu: Tutuyqawhqa, um nuy nakwhanaqw, nu mohti inay amht, pu' unñki.

⁶⁰ Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay pi so'qamuy amunyuñqam ason amuñaqw so'pumuy amyani. Noqw um ahpiy nēn God moñwtunatyayat yuaat-inumni.

⁶¹ Pu piw suhka put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, nu unñ hinmani. Noqw um nuy nakwhanaqw, nu mohti ikiy ep yesqamuy amuminen óqalat, pu' unñki.

⁶² Noqw Jesus put aw pañqawu: Hak pās ay qōritivat, ahoy taymaqa God moñwtunatyayat aw qa ápiyniqey anta.

10

Jesus Sends out the Seventy

¹ It atsve pu' Tutuyqawhqa hakimuy payhp sunat pakwt sihkay'taqamuy namorstaqe, lölöqmuy añqe' ayata, puma kitsókinawit nankwusaniqata, pu tutskwavaa, Jesus haqaminiqey tunatyawmaqat pañsoq haqami.

² Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pas as üyi tukwsiwtaqa a'nöniqw, tumal'a'yat híkiyomu. Oviy uma Üyi'taqat aw pan nānawaknaqw, pam hakimuy tsovalayaniqat aw ayatani.

³ Taay, uma añqe' nankwusani. Meh, nu hapi umuy añqe' ayatani. Noqw uma mamñatuy amün hakimuy kwëkwewhtuy amünyuñqamuy amuhpa' hín-nyani.

⁴ Uma qa sivamoki'wisni; piw qa tukpuy'wisni; qa totsmaskay'wisni. Uma qa söwu haqam hakiy aw yuaatotamantani.

⁵ Pu umuñaqw löyöm haqam kīmi pake', mohti pañqawmantani: Nam yep kīvit kwakwhat yēsee.

⁶ Noqw ason kurs hak pan tunatyawtaqa pep qatuqw, pay umuhkwakwha pep huruhtimantani. Pu kurs qa pantaqw, pay pam umumi áhoymantani.

⁷ Nen uma pep kīve gate', hihta umuy nopnayaqw, put uma nösmantani, pu hikwmantani. Pay tumalay'taqa ahsatiy hihkay'tañwu. Uma qa paysoq kīnawit kīkinumtinumni.

⁸ Pu uma haqami kitsókimi pakiqw, umuy pās taviye', hihta umumi tunösvoñahkotaqw, put uma nösmantani.

⁹ Nen uma pep tütuyyaqamuy qalapsintamantani; nen amumi pañqawmantani: God moñwtunatyayat umumi hayiñ'iwta.

¹⁰ Pu kurs uma haqami kitsókit aw pakiqw, umuy qa pās taviyaqw, pep kitpiponen pañqawmantani:

¹¹ Hikis pi umuhkitsokiy ep qōat itamumi hūrstiqtat itam umunkiwakw tsatswiya. Noq̄w pay uma it navoti'yuñwni: Pas as God moñwtunatyat umumi hayiñw'iwta.

¹² Noq̄w nu umumi pañqawni: Hisat God sinmuy amuñem hin yukuq̄w, pep pu' pep kitsókit ep sinmuy amuñem is óhini. Put talóñvaqat ep pep kitsókit ep sinom pas Kānanaptani, Sodom kitsókit ep sinmuy amuhpenihqee.

The Unbelieving Towns (Mt 11.20-24)

¹³⁻¹⁴ Nihq̄e pam pañqawu: Is ohi, úmaa, Chorazin ep sínomu! Is ohi úmaa, Bethsaidat ep sínomu! Nu as umuhpa' qatsá' kātatayhpit tumaltaq̄w, uma nāp umuhtunatyay añq̄w qa lasya. Oviy hisat hin yukiltiniqat aw pituq̄w umuñem pas is óhini! Pep pu' imuy Tyre ep sinmuy amuñem-nikañw pu Sidon ep sinmuy amuñem umuhpenihq̄e pay soon pas nuhtsel'ewayni. Pi nu as pumuy amuhpa' hisat kātatayhpit tumaltaq̄w, puma soon qa anahaat yūyaht, qóhtsaptosome yesvani. Pan puma namtaknayani, nāp tunatyay añq̄w lasyaq̄eyu.

¹⁵ Noq̄w úmaa, Capernaum ep sínomu, ya uma ómiq̄ nātsókaya? Uma nāt maskimiq̄ túviwyani.

¹⁶ Nihq̄e pam put aw nānatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Umumi tūqaytaqa inumi hapi tūqaytani; pu umuy qahihtataqa nuy hapi qahihtatani; pu nuy qahihtataqa nuy añq̄w távihqat hapi qahihtata.

The Return of the Seventy

¹⁷ Noq̄w ima payhp sunat pakwt sihkay'taqam añq̄e' nankwusaq̄e, hahlaykahkañw ahoy ókihq̄e pañq̄aq̄wa: Tutuyq̄awhqa, hikis pi pas nukpanhihikwsim itamumi tuq̄ayvastota, itam uhnatñwaniy aw yankahkañw amumi pañq̄aq̄waq'ó.

¹⁸ Noq̄w pam pumuy amumi pañqawu: Nu Satan talwihipikit an óñaq̄w posq̄w tuwa.

¹⁹ Nu hapi imuy tsútsu'tuy-nikañw, pu putskohmokyunq̄amuy amumi wukukuykuyaniqat aw umuy óqalmaq̄a, pu tuwq̄at óqalayāt sohsok aw'i. Noq̄w óviy soon himu umuy túhotani.

²⁰ Nikañw hihikwsim umumi tuq̄ayvastotaqat qa put ep uma hahlayyani. Pi umuhnatñwani óveqatsit ep pey'yuñwa. Tis pi uma put hapi ep hahlayyani.

Jesus Rejoices (Mt 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Noq̄w pahsat Jesus hikwsiy añ hahlayhti q̄e, pañqawu: Kwakwhay Inaa, óveqatsit-nikañw pu túwaqatsit aw Tutuyq̄awhqa, Kwakwhat pi um iit yantaqat añ wuwni'yuñq̄amuy, pu qaūunatuy amumi tupki'tat, titipostuy amunyūq̄amuy amumi mahtakta. Pantani Inaa, pam hapi uñniq̄w súanta.

²² Sohsoy himu Inay añq̄w inumi noiwa. Noq̄w hakiy God Tíyatnihqat qa hak navoti'ta, pas Náat-saa; pu Naat hákiyinihqat qa hak navoti'ta, pas put Tíat-saa, pu Tíat, hakiy put mahtaktaniq̄w pam píwu.

²³ Pu pam put aw nānatuwnayaqamuy amumi namtókt, pay púmuy-sa amumi pañqawu: Hakim umuy hihta aw yórikyaqat aw yórikyaqam hahlayhpit epya.

²⁴ Pi nu umumi súañqawni: Kaysiwhqam God lavay'aymatniq̄w pu añ momñwit umuy hihta aw yórikyaqat as aw yórikyaniq̄e nānawaknahkañw hapi qa aw yórikyā, pu umuy hihta nanaptaqat as nanaptanikañw qa nanapta.

The Parable of the Good Samaritan

25 Noqw meh, hak tutavot aw tuvoti'taqá wunuptut, put aw tuwan-taniqe aw pañqawu: Tütutuqaynaqa, ya nu hihta hinhte', qatsit qaso'taqat himuy'vani?

26 Noqw Jesus put aw pañqawu: Ya tutavot añ hin pey'ta? Um hin añ túnwanta?

27 Noqw pam lavayhtiqe pañqawu: Um God Uhtutuyqawhqay sohsok uh'unañway akw aw unañway'tani, pu sohsok uhhikwsiy akw'a, pu sohsok uh'öqalay akw'a, pu sohsok uhwuwniy akw'a. Pu pas hin nãmi unañway'taqey pan uhsinosñway aw unañway'tani.

28 Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay um súañqawu. Yan um hinme', soon qa qátuni.

29 Noqw pay pam nēnem qenitaniqey nāwaknaqe, Jesus aw pañqawu: Noqw hak isinosñwa?

30 Noqw Jesus lavayhtiqe pañqawu: Hak tāqa Jerusalem añqw Jerichot aqwniqw, hakim uuyiñt put nuaya, pu put añ yuwsiyat poswayat, õputotat, ahpiyya, hihin taytaqat mātapyaqee.

31 Noqw piw hak God awwat moñwi pañsoo; nihqe pam put aw yórikqe, pay put ehpeq yūmosaa.

32 Noqw hak Levit ahpiy sino piw put an pañso pítuhqe, put aw tātayht, pay piw ehpeq yūmosaa.

33 Noqw hak Samariat añqw sino haqaminikañw, put haqam qatsqa aw pitu. Nihqe pam put túwahqe, put õkwatuwa;

34 Nihqe put awnihqe, haqe' hintsanyaqat añ somhta, wihkuyit wine enañ wutskañwo; nihqe put nāp moropkoy aqw tsokat, pu yeyespimi put wiki; nihqe aw unañwtavi.

35 Pu õviy qavoñvaqw pam ahpiynikañw, sunat sīvat hóroknat, ki'taqat maqat, put aw pañqawu: Um it tāqat aw tunatyaltini. Nen ason kurs um it epñihqe hóyokiwtaqat sohsokniqw, nu piw pite', put ahoy ũmi sisvini, pam kita.

36 Taay, ya uñniqw imuy payhkomuy amuñaqw himuwa tāqat tūhototaqat sinosñwaata?

37 Noqw pam pañqawu: Pay hapi put õkwatuwhqa. Pahsat pu Jesus put aw pañqawu: Taa, Yupa, um put an hinmani.

Jesus Visits Martha and Mary

38 Noqw pumuy pañ haqamiyaqw, Jesus haqami kitsókimi paki. Noqw hak wuhti, Martha yan mātsiwhqa, kiy ep put pās tavi.

39 Noqw pam hakiy Mary yan mātsiwhqat tupkoy'ta. Noqw pam hak Jesus atpip qatukañw put yuaataqw aw tūqayta.

40 Noqw Martha hihta qaa'saqalqe qa suyan unañway'taqe, Jesus awnihqe aw pañqawu: Tutuyqawhqay, pay itupko nuy mātapiq, nu nāla hihta aw hintsaki. Noqw ya pam uñniqw qa hinta? Um õviy aw pañqawhq, inumi unañwtapni.

41 Noqw Jesus lavayhtiqe put aw pañqawu: Martha, Martha, pas um hīhihta pis'oqhintaqe qa suyan unañway'ta.

42 Pay hak sūkw hihta aw tunatyaltimantani. Noqw Mary put nukñwat namorsta. Soon pam put nawhkiwni.

11

Jesus' Teaching on Prayer (Mt 6.9-13; 7.7-11)

¹ Noq̄w hisat pam haqam nāwaknaqe yukuq̄w, suhka put aw nānatuwnaqa aw pañqawu: Tutuyqawhqa, um as itamuy hin nāwakintotaniqat itamuy tutuwnani, ura John put aw nānatuwnayaqamuy hin tutuwnaqat pan'i.

² Noq̄w pam pumuy amumi pañqawu: Uma nānawakne', kitotamantani: Itanaa, òveqatsit ep qátuhqa, nam uhnatñwani pas kaptsi'tiwa. Nam uhmoñwtunatyay aw pítuu. Nam uhtunaty tūwaqatsit ep pasiwhtii, òveqatsit ep hin pasiwhtiqey pan'i.

³ Um okiw nāqavo itamuy itahtunōsmakiway huylawni.

⁴ Pu um okiw itahqaanhtipuy itamuhpiy ayo yúkuni; pay itam sohsokmuy itamuhpewi qaanhtotiqamuy amuhpiy put ayo yuykutiwisa. Pu um okiw itamuy unaheppit qa añ tsāmi'mat, hakiy qalolmat añq̄w itamuy ayo òoyhtimani, pay yan'i.

⁵ Pu pam pumuy amumi pañqawu: As kurs haqawa umuñaqw kwātsi'te' suhtokihaq put awnen, aw pañqawni: Ikwatsi, um as payhkomuy pōlavikit nuy nasimokmaqani.

⁶ Taq ikwātsi waynumqe inuhpe pituq̄w, kurs nu hihta put nopnani, kítani.

⁷ Noq̄w pam ahpañaqw lavayhte' pañqawni: Um nuy qa soontsahtsanni. Pay ikiy uhtsiwta; noq̄w itim inumum tōka. Kurs nu hin un máqaniqe òviy qaqtuptuni, kítani.

⁸ Nu umumi pañqawni: Pay soq pi pam put kwātsiatniq̄w, pam put qa máqani. Nikañw pam put aw qatūqayh̄q, nawus pam qatupte', put hihsa'haqam hintsanniqat pahsa' put máqani.

⁹ Noq̄w nu umumi pañqawni: Uma hihta òviy tūviñtotani; nen uma put makiwyani. Uma hihta hepyani; nen tutwani. Uma pōññōykinayani; noq̄w umumi hōtsiltini.

¹⁰ Pi hak hihta tūviñtaqa hihta makiwñwu; pu hepqa túwañwu; pu pōññōykinataq aw hōtsiltimantani.

¹¹ Sen uma haqawa hakiy náatniq̄w, uhti ūmi pōlavikit tūviñtaq̄w, ya sen um put owat máqani? Sen pākiwuy òviy tūviñtaq̄w, ya sen um tsūat put máqani?

¹² Hal sen pi pam nōhut òviy tūviñtaq̄w, sen um putskohmokaqat put āawnani?

¹³ Noq̄w kurs pay as uma qalomáhinkahkañw umuhtimuy hihta nukñwat huytotaniqey tuwí'yuñwa. Noq̄w tis pas Umuna òveqatsit ep qátuhqa put aw Qahováriwtaqat Hikwsit òviy tūviñtotaqamuy soon qa máqani.

Jesus and Beelzebul (Mt 12.22-30; Mr 3.20-27)

¹⁴ Noq̄w Jesus nukpanhikwsit hakiy lavayiyat nawhkiñwuqat put añq̄w hórokna. Noq̄w nukpanhikwsi put añq̄w yamakq, qayuáatañwuqa yuaayku; noq̄w sinom kátayyuñwa.

¹⁵ Noq̄w pay pumuy amuñaqw haqawat pañqaqwa: Pam nukpanhihiksimuy moñwíyamuy Beelzebub aw yankañw nukpanhihikwsimuy ipwanta.

¹⁶ Noq̄w pētu put aw tuwantotaq̄w, pam kátatayhit hihta tuawí'taqat òñaq̄w pumuy amumi mahtaknaniqat put aw nānawkna.

¹⁷ Noq̄w pay pam pumuy tunatyayamuy mātsi'taqe amumi pañqawu: Haqam moñwtunaty nehpewhtiqa soon qa kíqōtini; pu kīvit nehpewhto-tiqam nátsike', soon haqami òkini.

¹⁸ Noq̄w òviy kurs Satan nehpewhtiḡw, ya hin put moñwtunatyaaḡ wúnuni?

¹⁹ Noq̄w kurs nu Beelzebub aw yankañw nukpanhihikwsimuy ipwantaḡw, ya umumi nánatunwyaqam hakiy aw yankahkañw pumuy ipwantota? Ason puma umuy atsáñhkiye', umuy suhputsnayani.

²⁰ Nikañw kurs pay nu God òqalayāt akw nukpanhihikwsimuy ipwantaḡw, suyan hapi God moñwtunatyaaḡ umumi pitsíwiwta.

²¹ Pi tāqa hoñvi tunipi'kañw kiy tūwale', hihta himuy pás oyi'tañwu.

²² Nikañw ason put epniḡqe pavan hoñvi pite', put añwute', pam sohsok naq̄oyuwsiyat aw taqa'nañwayāt nawhke', hihta himuyāt kwatsumuy huy-tañwu.

²³ Qa inumumnihqa hapi inuhpewiwta; pu qa inumum tsovalantaqa tatslakinta.

The Return of the Evil Spirit (Mt 12.43-45)

²⁴ Tuyoy'eway hikwsi sinot añḡw yámake', haqe' qa pay'taqāt añ hinnumñwu, haqam nāsuñwnaniqe òviy'o; nit qa tuwe' pañqawñwu: Han pi pay nu ikiiy añḡw yámakqey aw áhoy'i, kítañwu.

²⁵ Pu pam ep pite', pás maspiwkañw lomahintaqāt tūwañwu.

²⁶ Pahsat pu pam ahpiynen tsáne'nihqamuy hihikwsimuy nahpenihqe pas núnukpantuy aw tsamñwu. Noq̄w puma aw yuñe', ep ki'yuññwu. Noq̄w hakiy qatsiat añkniḡqa mohtiwāt epniḡqe pu' pas qalomáhintañwu.

True Happiness

²⁷ Noq̄w pam yan yuaataḡw, hak wuhti sinmuy amuñaḡw kēew hiñqawḡqe aw pañqawu: Nāspi hak uñ tihta. Piw pihuy akw uñ yōyoñna.

²⁸ Noq̄w pam put aw pañqawu: As um yan lavayhtinikañwo: Nāspi hakim God lavayiyāt aw tūqaykahkañw añ hinwisa, puma hapi hahlayhpit epyani, um kítanikañwo.

The Demand for a Miracle (Mt 12.38-42)

²⁹ Noq̄w pan sinom sūmi hūrs tsovawmaḡw, Jesus yuaativaqe amumi pañqawu: Ima pu' qatsívaptsiwyuñqam nukpansinomu. Puma kátatayhpit hihta tuawi'taqāt aw yórikyaniqey nānawakna, Nikañw puma soon kátatayhpit aw yórikyani, hal pas sūkw kátatayhpit-saa. Pam Tutuyqawḡqāt lavay'ayayat Jonas qatsiyāt ep hiniwḡtiqāt an aw yukiltini.

³⁰ Pi ura Nineve-kitsókit ep sinom Jonas qatsiyāt ep hiniwḡtiqāt akw hihta tuwi'vaya. Noq̄w pay òviy hapi piw pan nu' Sinot Tiat pu' qatsívaptsiwyuñqamuy amumi hihta tuawi'tani, iqatsiy ep hiniwḡtiqāt akw'a.

³¹ Hisat hin yukiltiniqāt aw pituḡw, tatkaḡw moñwi-wuhti pu' qatsívaptsiwyuñqamuy amumum wunupte', pumuy qatuptsiwniyamuy ep suhputsnani. Ispi pam Solomon wuwniyat aw tūqaytaniqe òviy pas tūwaqalñahaqḡw pítu. Noq̄w meh, hak Solomon epniḡqe pas pávannihqa yep'e.

³² Ason hin yukiltiniqāt aw pituḡw, Ninevet ep sinom pu' qatsívaptsiwyuñqamuy amumum hoñve', pumuy qatuptsiwniyamuy ep suhputsnayani; ispi puma Jonas lavayiyāt nanaptaqe nāp tunatyay añḡw lasyaqee. Noq̄w meh, hak Jonas epniḡqe pas pávannihqe yep'e.

The Light of the Body
(Mt 5.15; 6.22-23)

³³ Qa haq pi hak wihqōhit úwiknat, haqam qamātaqpuve put tavi, sen hihta s'ivut akw put kuhta. Pi pam put tsotsókpíyat ep tsokaqw, ep yuñtaqam tālat tāyuñwu.

³⁴ Hakiy pōsiat tokoyat aw talni'tañwu. Noqw òviy kurs hakiy pōsiat pasi-wtaqw, pay tokoyat añ ahsupoq talñwu; pu kurs hakiy pōsiat qa pasiwtaqw, pay tokoyat añ ahsupoq qatalñwu.

³⁵ Oviy um tunatyaltiqw, uhpe tāla qa qōmawvani.

³⁶ Paniqw òviy kurs uhtokoy añ ahsupoq talq, qahaqam qatālaniqw, pam sohsoy ahsupoqhaqami talni, wihqōhi suyan tālat talni'te', ūmi talni'tañwuqat pan'i.

Jesus Accuses the Pharisees and the Teachers of the Law
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40)

³⁷ Noqw pam yuaataqw, hak Pharisee-sinom put tūtsama. Noqw pam kíyat ep pákihqe, qatuptu.

³⁸ Noqw pam mohti qa mávaqat tūmoytaqw, Pharisee-sino put aw tātayhqe, aw hin wūwa.

³⁹ Noqw Tutuyqawhqa put aw pañqawu: Uma Pharisee-sinom kukyapit, pu tsatsqaptat anyuñwa. Uma suovaam kwañw'ewayhtotit tukwhanayaniqey-sa tunatyawyuñwa, pu qalomáhintsatskaniqeyu.

⁴⁰ Uma núanhihtuu, puyaw òvaqenihqat yúkuhqqa ahsonñaqwnihqat qa enañ yukuqw òviy'o?

⁴¹ Tis pi uma hihta himuy'yuñwe', put akw tūookwatuwyanihkahkañwo; noqw pep pu' amuhpa' ahsupoq kwañw'ewayni.

⁴² Nikañw is ohi uma Pharisee-sínomu! uma pi umuh'uyiy añqw nēvenenit pakwút-sikivo sun oyit God aw noayañwu; nikañw uma soq sinmuy amuñem suan hin yukuyaniqey qe'toti; uma God qa aw unañway'yuñwa. Uma as pávanyaqat tutavot añ ahsupoq hinwisni; pu it qa pas qatuvosnihqat añ píwu.

⁴³ Is ohi uma Pharisee-sínomu! Uma pi tsotsvalkiva mohkaqe tsotsókpít pas hahlayya, pu sinom kitpik umuy kaptsi'kahkañw umumi yuaatotaniqata.

⁴⁴ Is ohi uma tutavot tūtutuqaynayaqam, pu Pharisee-sínomu! nawip'ew hinyuñqamu! Uma pi tūtuamit qa mātayaqat anyuñwa; noqw sinom put atsva yaktaqam pumuy pañyaqw qa tuway'numya.

⁴⁵ Pahsat pu haqawa tutavot aw tuvoti'taqa lavayhtiqe, put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, um pañqawhqe itamumiq enañ hiñqawu.

⁴⁶ Noqw pam pañqawu: Pay panta. Is ohi uma tutavot aw tuvoti'yuñqamu! uma pi soñanwen hihta a'nō putut mokahtotat, hakiy ikwiltoyñayañwu; nikañw uma soq soon ñas'ew pumuy paañwayañwu.

⁴⁷ Is ohi úmaa! Uma pi God lavay'aymuyatuy tūamiyamuy aw pūhulalwa; noqw pi umanam pumuy qōqya.

⁴⁸ Pas pi òviy uma umunamuy hiniwhtipuyamuy navoti'kahkañw amún unañway'yuñqey mahtakni'yuñwa, ispi puma pumuy qōqyaq'ò; noqw uma pumuy tūamiyamuy aw pūhulalwa.

⁴⁹ Paniqw hapi òviy God suan wuwni'kañw yan lavayhti: Nu pumuy amumi ilavay'aymuy hōnani, pu ituaw'a'yatuyu. Noqw puma pētuy yūyuhñaye' qōqyani.

⁵⁰ Noqw God pu' qatsívaptsiwyuñqamuy hapi tukopnani, sohokmuy put lavay'aymuyatuy tūwaqatsit yayhniwhqat añqaqw qōyaniwyaqat ahpiy'o,

⁵¹ It Abel qatsiyat ep'e, pu ank yesqamuy qatsiyamuy ep piwu, nit pu Zacharias qatsiyat ep'e. Ura pam God kiyat-nikañw pu hom'oyvihkat amuhtsave niniwa. Nu umumi súañqawni: God umuy put sohsok ep tukopnani.

⁵² Is ohi uma tutavot aw tuvoti'yuñqamu! Uma pi navotit aw hõtahpit yawwisa. Uma aw qa yuñkahkañw, aw yuñtaqamuy aw u'taya.

⁵³ Noqw pam pumuy amumi yan lavayhtiqw, tutavot tutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amumum put aw pás õ'qaltivayaqe, pam hihihta lavayhtiniqat õviy aw qa tũtuqayya.

⁵⁴ Hísatniqw unahiñqawhq nanapte', put nêveltoynayaniqe õviy moqmani'yuñwa.

12

A Warning against Hypocrisy (Mt 10.26-27)

¹ Noqw añwu sinom pas qaan'ewakw hintaqam sũmi tsovaltice nuñwu pay nãnami wukukutotaqw, Jesus put aw nãnatuwnayaqamuy amumi mohti pañqawu: Uma Pharisee-sinmuy pēkeniyamuy nawip'ew hintsakpit ep qa ũnaiwyuñwni.

² Pi qa himu ãmiwtaqa qa mãtaqtini, piw tupkiwtaqa qa nanaptiwni.

³ Pantaqw õviy hihta qamãtakpuve haqawa lavayhtiqw, pam tãlat ep nanap-tiwmantani; pu uma hihta yũyupavaqe hakiy naqvumiq sawiwiykuyaqw, pam kihkits'ova tsa'lalwiwni.

Whom to Fear (Mt 10.28-31)

⁴ Noqw nu umumi pañqawni ikwãtsimu: Uma qa sinmuy mamqasyani. Puma pi pay hakiy tokoyat-sa nĩnayañwu; pu pahpiy kurs hinhtotiñwu piwu.

⁵ Nikañw uma hakiy mamqasyaniqat nu umuy ãawnani. Uma God hapi mamqasyani. Pi pam hakiy nĩnat, hakiy qõhit aqw tũvaniqey aw õqalay'ta. Noqw nu' piw umumi pañqawni: Uma put hapi mamqasyani.

⁶ Puyaw qa tsivot kwekwéwewhyam lõq palavotõnat õviy huyiwyañwu? Noqw qa himuwa God ahpiy suhtokiñwu.

⁷ Hikis pi pas umuhqõtõva umuhhõmi sohsoy pohtoylaniwta. Oviy uma qa nalmamqasyani; God kwekwéwewhyamuy kaysiwhqamuy amuhpenihqe umuy pas kahkawna.

Confessing Christ before Men (Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Pu nu piw umumi pañqawni: Hak isinonihqey nuhtumi pañqawhq, nu' Sinot Tiat tuwat put isinonihqat God hoñviaymuyatuy amumi pañqawni.

⁹ Nikañw hak qa isinonihqey nuhtumi pañqawhq, nu tuwat put qa isinonihqat God hoñviaymuyatuy amumi pañqawni.

¹⁰ Ason kurs hak nuy Sinot Tiyat ehpewi lavayhtiqw, pam pantaqa put ahpiy ayo yukiwmantani. Nikañw ason kurs hak Qahovãriwtaqat Hikwsit ehpewi qakaptsilavayhtiqw, pam pantaqa soon put ahpiy ayo yukiwmantani.

¹¹ Pu ason sinom umuy tsotsvalkiva, sen momñwituy, sen õqalat pasi-yuñqamuy amumi tсамvayaqw, uma hin yuaatõtanigey, sen hihta lavayhtotiniqey qa wũwantotamantani.

¹² Pay ason aw pituqw, Qahovãriwtaqa Hikwsi umuy hin lavayhtotiniqat umuy tutuwnamantani.

The Parable of the Rich Fool

¹³ Noq̄w haq̄awa sinmuy amuñaq̄w put aw pañq̄awu: Tutuq̄aynaqa, um as ivavay aw pañq̄awhq̄, pam hihta itahmakiway añq̄w nuy máq̄ani.

¹⁴ Noq̄w Jesus put aw pañq̄awu: Tāqa, ya hak nu hihta ep hin yúkuniqat, pu sen umuy hihta namq̄ananiqat aw nuy tavi?

¹⁵ Pu pam pumuy amumi pañq̄awu: Uma tunatyaltote', hihta qa umuh-himuy tuñlay'yuñwniqey qe'yani. Pay sino hihta nihti'taniq̄e qa paniq̄w òviy qatu.

¹⁶ Pu pam hihta tūwutsit akw pumuy amumi yuaaykuqe pañq̄awu. Hakiy kahaktaqat pāsaat a'nō hihta aniwna.

¹⁷ Noq̄w pam anañwpeq wūwantaq̄e pañq̄awu: Ya sen nu hinhtini? Kurs nu haq̄ami inatwaniy koyotani.

¹⁸ Pu pam pañq̄awu: Han pi yanhti: Nu hāhaqe' ikoyokiy tsawimnat, pas wūkoq̄ kītani. Pu nu pañso sohsok inatwaniy, pu hihta ihmuy tañatani.

¹⁹ Nit pu iunañway aw pañq̄awni: Iunañwa, um hihta nihtiwtaqat wūhak yahañwuy aq̄w pitsiwtaqat tañata. Taa, um nāsuñwni'kañw, tūmoytani, hihikwni; nen um hahlayni.

²⁰ Noq̄w pay God put aw pañq̄awu: Um nūanhimu ñasta wuwni'taqa, it tōkilat ep nu uhhikwsi ūmi tuhtuy'ni. Noq̄w pahsat pu himu uhpiy na'sastiwhqa hakiy himuatni?

²¹ Noq̄w pan hapi i' hak nēnem-sa hihta tsovalantaqa hintani. Yep qatsit ep ka hihta nihti'tani, nīkañw òveqatsit ep God atpip pas òokiwni.

Trust in God (Mt 6.25-34)

²² Pu pam put aw nānatuwnayaq̄amuy amumi pañq̄awu: Paniq̄w òviy nu umumi pañq̄awni: Uma hin yesniqey qa nānaphin wūwantotani, hihta nōñōsaniqeyu, piw umuhtokoy énem'i, hihta yuwsiyaniqeyu.

²³ Pi hakiy qatsiat nōsiwhqat epnihq̄e pas pavan hihkay'ta, pu hakiy tokoat yuwsit epnihq̄e pas pavan hihkay'ta.

²⁴ Kurs huvam aañwustuy amumi wūwayaa. Puma qa ūuyyañwu, piw qa hōq̄yañwu. Puma qa koyoki'yuñwa, piw qa tuoyhki'yuññwu. Noq̄w God pumuy nōnopna. Nihq̄e tis pi pam masay'yuñq̄amuy amuhpenihq̄e umuy pas kahkawna!

²⁵ Ya sen hak pan tunatyawtaqa hin nāwuñwniqey tuwi'ta?

²⁶ Noq̄w kurs uma hihta sus'òwihintaqat kurs panhtotiniq̄, ya uma hinoq̄w pas piw ahpiy pēhut hinyaniqey tunatyawyuñwa?

²⁷ Kurs huvam sishut hin wuñw'iwwisqat aw wūwayaa. Puma qa tumalay'yuñwa; qa tontotañwu. Noq̄w nu umumi pañq̄awni: Solomon sohsok hihta nukñwat yuwsikañw qa ñas'ew imuy amumi hayawtaqat yuwsita.

²⁸ Sumataqpi God tūsaqat pās yūyuwsina, nāmahin pi pam pay hihsavo tayta. Pu' pam tutskwavanikañw, q̄avo pam q̄öp̄q̄ōmiq̄ maspiwni. Noq̄w ya pam tis umuy qa pavan pas yūyuwsinani, uma òwituptsiwni'yuñq̄amuy?

²⁹ Oviy uma hihta nōñōsaniqey, pu hihta hikwyaniqey qa tunatyawyuñwni, piw uma qa wiwsiyani.

³⁰ Pi sinom yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam sohsok iit hihta tunatyawyuñwa. Noq̄w Umuna umumi navoti'ta, uma sohsok iit hihta haq̄ni'yuñq̄'ò.

³¹ Nīkañw tis pi uma God moñwtunatyayat tunatyawyuñwni; noq̄w sohsoy iit himu umumi noiwni.

Riches in Heaven
(Mt 6.19-21)

³² Uma qa tsawiniwuyunwini tōnawhohyamu; pi Umuna umuy moñwtunatyat máqaniqey moñwvasi'ta.

³³ Uma hihta himuy'yuñwe' put huyayani; nen akw sinmuy òokwatuwyani. Uma umuhkahakiwuy òveqatsit aw tañatotani. Pan uma soñawnen umuhsivamoktukpuy qa sakwíwñwúqat nennem tutwani. Pi òveqatsit aw uyiñwu qa pákiñwu, piw kwahya qa hihta hovalañwu.

³⁴ Pi hakiy kahakhimuat háqamniqw, hakiy unañwaat piw pepniñwu.

Watchful Servants

³⁵⁻³⁷ Hakim tahtaqt moñwiw haqam nāñuiwhqat añqw áhoyniqat nuhtayyuñqamuy amún uma kwewkahkañw, umuhqōhiy úwigni'yuñwini. Noqw ason pam ahoy pite', pōññōykinaw, puma nuhtayyuñwe', eñem súhōtaye', pas hahlayhpit epyani. Pas antsa nu umumi pañqawni: Soon pam qa hihta akw namuptat, amumi tunōsvoñhahtat, pumuy nopni'tani.

³⁸ Noqw kurs pam suhtokilnasavehaqam, sen talhahayinqw pite', puma put nuhtayyuñqat tuwaqw, pas puma tumal'a'yat hahlayhpit epyani.

³⁹ Pu meh yanta, pi as ki'taqa hísatniqw uyiñwu pítuniqat navoti'te', soon qa tūwalani, nen soon put kíyat aw pákiniqw, pam pánani.

⁴⁰ Pantaqw òviy uma piw pás moñwvas'iwyuñwini. Taq uma nāt qa pan wūwantotaqw, nu' Sinot Tiāt pítuni.

The Faithful or the Unfaithful Servant
(Mt 24.45-51)

⁴¹ Pahsat pu Peter put aw pañqawu: Tutuyqawha, ya um it lavayit itamuni-sa lavayhti, sen pay pas sohsokmuy amumiy?

⁴² Noqw Tutuyqawhqa pañqawu: Noqw ya sen hak hakiy tumal'ayaat suan hinmaqat suan wuwni'taqa? Put moñwiāt haqaminiqey sohsok hihta himuy aw tunatyawtaniqat aw put tavit, tumalsuñwamuyatuy aw put moñwtapq, pam pumuy añsakis tunōsmakiwayamuy pumuy huytani.

⁴³ Noqw kurs put moñwiāt pite', put nāt suan hinmaqaw put tuwaqw, pam tumal'aya pas hahlayhpit epti.

⁴⁴ Pas antsa nu umumi pañqawni: Pas soon put moñwiāt qa sohsok hihta himuy aw put moñwtapni.

⁴⁵ Nikañw kurs pam tumal'aya moñwiāt qa its pítuniqat unañwpeq pañqawe', pahsat pay tumalsuñwamuy, tahtaqtuy, pu momoymuy wuvahtivani; pu tūmoykañw, hihikwitive', honaqkuyit akw hōnaq'iwatani.

⁴⁶ Pu pam qa hin pan wūwankañw, moñwiw qa nuhtay'taqw, pam pite', put tumal'ayay ayo tūvani. Noqw pam nawus qatuptsiwñi'yuñqamuy amumum kānavotni.

⁴⁷ Pi i' tumal'aya moñwiw tunatyayat as navoti'kañw, hintaniqey qa pantsakt, piw tunatyayat qaan hintsake', hapi nawus wūhakis wuvahtiw-mantani.

⁴⁸ Nikañw i' hak put tunatyayat qa navoti'kañw, qaan hinme', pay qa wūhakis wuvahtiw-mantani. Pi i' hak wūhaq hihta makiwhq, sinom tuwat put aw wūhaq tuñlay'yuñwini. Pu sinom hakiy aw hihta wūhaq noaye', put aw wūhaq tuhtuiyamantani.

Jesus the Cause of Division
(Mt 10.34-36)

⁴⁹ Soñawnen nu tūwaqatsit aw qōhit tūvaniqe pitu. Noq̄w is as pay pam uwiwitani!

⁵⁰ Nikañw nawus nu nāt soñawnen hihta akw tuvoylatiwni. Nikañw nu nāt put qa añ kuyve', pas pavan sóontsaniwni.

⁵¹ Ya uma inumi yan wūwantota: Pam ka sinmuy qa hin unañwat yesniqat òviy pitu, pan'i? Uma qa pan wūwantotani. Pi sinom qa súnahpa'yaniqat òviy nu pitu.

⁵² Pi yahpiy haqahpiy hapi haqam sūkw kīve tsívotnihqam nātsikiwtamantani. Pahyom lōqmuy amuhpewiniq̄w, pu lōyōm payhkomuy amuhpewii.

⁵³ Hakiy naat tiy ehpewhimantani; pu tiat nay ehpewhimantani. Yuat tiy mānat ehpewhimantani; pu māna yuy ehpewhimantani. Pu mō'wi'taq̄a mō'wi'y ehpewhimantani, pu' mō'wi puwsunway yuyat ehpewhimantani.

Understanding the Time

(Mt 16.2-3)

⁵⁴ Pu piw pam sinmuy amumi pañqawu: Uma tāvañq̄w òmawuy kuyvaq̄w tutwe', āpiy pay pañqaq̄wañwu: Añq̄w yōyañ'u, kitotañwu; noq̄w antsa pan-tañwu.

⁵⁵ Pu tatkaq̄w hūhukq̄ uma pañqaq̄wañwu: Kurs utuhuuni, kitotañwu; noq̄w antsa pantañwu.

⁵⁶ Uma nawip'ew hinyuñq̄amu, pay as uma tokpelat añ-nikañw, pu tūwaqatsit añ hin sóniwhqat māmatsyañwunikañw, ya hintaq̄w òviy haq̄e' q̄alawmaqat uma qa māmatsya?

Settle with Your Opponent

(Mt 5.25-26)

⁵⁷ Pu ya hinoq̄w uma hihta umuhhintsakpiy qa aw suan wūwaya?

⁵⁸ Um hakiy uhpew'iwtaqat amum moñwit awnen, nāt umuy awniq̄w um hin put amum nanivōhikniq̄ey q̄anātusi'tamantani; taq̄ ka pam hakiy hin yukunañwuq̄at aw uñ lōlōkintaq̄w, pam uñ solāwamoñwit aw noaq̄w, pam uñ sivikimi pánani.

⁵⁹ Nu ūmi pañq̄awni: Pas um soon pañq̄w yámakni; pas ason um hisat uhpōiy sohsok ep sisve', pep pu' pañq̄w yámakni.

13

Change Your Ways or Die

¹ Noq̄w ephaqam hakim Jesus awyaq̄e, aw pañqaq̄wa: Yaw hakim Galileet añq̄w God eñem kanēlot nīnayaq̄w, Pilate solāwamat pumuy q̄ōq̄yaq̄w, uñwaam kanēlot uñwáyat enañ namiq̄wrikti.

² Noq̄w Jesus lavayhtiqe pumuy amumi pañq̄awu: Ya uma wūwantotaq̄w, ima Galileet añq̄w sínom sohsokmuy Galileet añq̄w sinmuy amuhpenihq̄e pas sus qaanhinwisq̄e, òviy pas panhaq̄am hintsaniwya?

³ Nu umumi pañq̄awni: Qae. Pi uma umuhtunatyay qa añq̄w lasye', soon qa sohsoyam pumuy amún sūlawhtini.

⁴ Ura Siloam ep wupaki sahpukq̄e, hakimuy pakwt nanal sihkay'taq̄amuy sinmuy q̄ōya. Noq̄w ya ūmuyniq̄w puma Jerusalem ep ki'yuñq̄amuy sohsokmuy amuhpenihq̄e pas sus qaanhinwisa?

⁵ Nu umumi pañq̄awni: Qae. Pi uma umuhtunatyay qa añq̄w lasye', soon qa sohsoyam pumuy amún sūlawhtini.

The Parable of the Unfruitful Fig Tree

⁶ Pu Jesus piw tūwutsit hihta tuawi'taqat lavayhtiqe nuhtumi pañqawu: Hak tāqa ūiy ep nōnvospaltsokit ūyi'ta. Nihqe pam as aw sipalat hept, qa hihta tuwa.

⁷ Nihqe pam ūyit aw tunatyawtaqat aw pañqawu: Meh, pu' hapi pāyis yahsañwuy añ nu it nōnvospaltsokit aw sipalhept, qa hihta tuwa. Tsaħqaa. Pam paysoq tutskwat hovalni'ta.

⁸ Noqw ūyit aw tunatyawtaqa lavayhtiqe put aw pañqawu: Moñwi, pay hāk pam piw it yahsañwuy ep pantani. Noqw nu aňhqe hañwe', aňhqe kwitatoyvani.

⁹ Noqw ason kurs pam himuy'vaqw, pay lolmani. Kurs qa hihta himuy'vaqw, pay pi nu tsaħqani, kita.

Jesus Heals a Crippled Woman on the Sabbath

¹⁰ Noqw Jesus nasuñwintalōñnit ep hāqamwat tsotsvalkive tūtutuqayna.

¹¹ Noqw meh, hak wuhti himu hikwsit hakiy ōputañwuqat akw tuyqawiwtaqa pep nuhtuma. Okiw pam pakwt nanal sihkay'taqat yahsañwuy añ tūtuyhqe, hūrs moto'taqe pas kurs hin kwuhpukni.

¹² Noqw Jesus put tūwahqe, put wañwayhqe, aw pañqawu: Wuhti, pay um uhtuyay aňqw mātaviwni, kita.

¹³ Noqw pam may akw put aw toñokq, pahsat pay wuhti tsikqe, pas God hihtata.

¹⁴ Noqw Jesus nasuñwintalōñnit ep put qalaptšinaqw, ōviy tsotsvalkive moñwi itsivutiqe, sinmuy amumi pañqawu: Sinom hapi navaysikis talōñnit añ tumalay'yuñwni. Oviy uma put añ pewye', qalaptuyani; nen qa nasuñwintalōñvaqat epyani.

¹⁵ Noqw Tutuyqawhqa pahsat put aw lavayhtiqe pañqawu: Um nawip'ew hintaqa! Ya uma qa nanap nasuñwintalōñnit ep umuhwakasvohkoy, sen umuhmoropkoy haqam pakiwtaqat aňqw mātape', put hikwnawisñwu?

¹⁶ Noqw meh, Satan it wuhtit, Abraham tiyatnihqat pay pakwt nanal sihkay'tasikis yahsañwuy añ it tūyat akw sōma. Noqw puyaw nu nasuñwintalōñnit ep put mātapqe, ōviy pas qalomáhinhti?

¹⁷ Noqw pam yan lavayhtiqw, put ehpew'iwyuñqam sohsoyam hamanhtoti. Noqw sinom sohsoyam pas hinhaqam hahlayhtoti, pam sohsoy hīhihta qaōwítumaltaqat ep'e.

The Parable of the Mustard Seed (Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸ Pu Jesus pañqawu: Ya God moñwtunatyat hihta anta? Ya sen pam hihta antaqat nu pañqawni?

¹⁹ Pam mustard-ūyit pōsiyat anta. Put hak tāqa kwúsuhqe, pās ay ep ūya. Noqw pan wuñwqe, pas wukotskiniwhiti. Noqw masay'yuñqam put nanqay atañ yesva.

The Parable of the Yeast (Mt 13.33)

²⁰ Pu piw pam pañqawu: Ya nu God moñwtunatyat hihta antaqat pañqawni?

²¹ Pam pēkenit anta. Put hak wuhti kwúsuhqe payhp tuwanit ñumnit enañ namiqwrilaqw, pam sohsoy pēke, kita.

The Narrow Door (Mt 7.13-14, 21-23)

²² Pu pam kitsókinawit hinmakañw, sinmuy tutuqaynatima, Jerusalem aqw hoyhtakañwo.

²³ Pahsat pu hak put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, ya pay pas híkiyom ayo nõnakni? Noqw pam pumuy amumi pañqawu:

²⁴ Uma hihsa' genit hõtsiwat añ yuñniqey qa nãtusitotani. Taq nu umumi pas pañqawni: Pay as kaysiwhqam aw yuñniqey tuwantotanikañw, pay kurs hinyani.

²⁵ Hisat ki'taqa wunupte', hõtsiwmiq uhtaqw, pahsat pu as uma ihpaqw honkahkañw, uutspit põnõñõytoynayani, pañqawkahkañwo: Tutuyqawhqa, Tutuyqawhqa, itamumi hõtaa, kitotani. Noqw pam lavayhte', umumi pañqawni: Umuy háqaqwyaaqat nu qa navoti'ta.

²⁶ Pahsat pu uma pañqawtivayani: Ura itam utpip nõnõsa, pu hikwya; pu um itahkitpik itamuy tutuqayna.

²⁷ Noqw pay pam pañqawni: Pay nu umumi pañqawu: Nu umuy háqaqwyaaqat qa navoti'ta. Huvam inuñaqw ahpiyyaa, sohsoyam nukpan-tuwit hintsatskaqamu.

²⁸ Pep pu' uma tsaykitani, umuhtamay ñuriritotani. Noqw Abraham, pu Isaac, pu Jacob, pu sohsoyam God lavay'aymat, puma God moñwtunatyayat ep tañawtaqw uma amumi yórikyani. Nikañw úmawat ihpoq maspiwiyani.

²⁹ Pu sinom hõpaqw õkini, pu tãvañq'õ, pu kwiniñaq'õ, pu tatkaq'õ; nen God moñwtunatyayat ep yesvani.

³⁰ Noqw meh, haqawat nuhtuñkyaqam mohti'wisni, pu mohti'wisqam nuhtuñkyani.

Jesus' Love for Jerusalem (Mt 23.37-39)

³¹ Noqw ép tawat ep hakim Pharisee-sinom Jesus aw õkihqe, aw pañqawu: Um yámake', yañw ahpiyni. Taq Herod uñ nõnaniqey nãwakna.

³² Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Yúpave, awye' put ñawuy aw pañqawu: Meh, nu hapi nukpanhíhikwsimuy nuhtuñaqw ipwanta, pu tũqalapsinta, pũu, pu piw qãvoo, pu pãyis talqat ep imakiway añ nu kuyvani.

³³ Nikañw pay nu nawus pu' Jerusalem aqw hoyhtani, pu qãvoo, pu lõtoki. Ispi soon God lavay'ayaat Jerusalem añqw nãp haqam súlawhtini.

³⁴ Is ohi uma Jerusalem ep sínomu! Is ohi umuñemi! Uma pi God lavay'aymuyatuy qõyantota, pu umumi ayatiwyaqamuy tatatupqõyantota. Pas as nu hihsakishaqam umuy tsovalani, kowákowuhti timuy masay at-pikaqe tañatañwuqat pan'i; noqw uma hapi qa nãnawakna.

³⁵ Meh, God umuhkiy pay tatamhta. Noqw nu umumi pas antsa pañqawni: Pay uma yahpiy haqahpiy soon inumi yórikyani. Nikañw hisat aw pituqw, uma pañqawu: Tutuyqawhqaqat natñwaniyat añ pitutoqa nam tayawintiwa, kitotani. Noqw pep pu' uma inumi piw yórikyani.

14

Jesus Heals a Sick Man

¹ Pu hisat nasuñwintalõnnit ep Jesus Pharisee-sinmuy amuñaqw hakiy pas mohpeqnihqat kiyat ep tũmoyta. Noqw puma put aw pãs tunatyawyuñwa.

² Noqw meh, hak tãqa pãmoktuyat tũtuyhqa Jesus apyeve qatu.

³ Noq̄w Jesus lavayhtiq̄e tutavot aw tuvoti'yuñqamuy-nikañw pu Pharisee-sinmuy amumi pañqawu: Ya pay hak nasuñwintalõnnit ep hakiy qalaptsi-naniq̄w pam sũanta?

⁴ Noq̄w puma qa hiñq̄aqwa. Noq̄w Jesus put ñuahq̄e, qalaptsinat, mātavi;

⁵ Nit pumuy amumi pañqawu: Kurs uma haq̄awa moropkoy'tani, sen wakasvokoy'tani. Noq̄w kurs pok'at nasuñwintalõnnit ep hõtsit aq̄w posni. Ya sen put pohkoy'taqa qa āpiy pay pañq̄w pu hõroknani, nāmahin pi nasuñwintalõnniniq'õ.

⁶ Noq̄w puma kurs hiñq̄aqwani.

Hospitality and Humility

⁷ Pu pam tũtsamiwyaqamuy amumi tātayhq, kurs puma nũnukñwat qenit namorstotaq̄w, pam amumi tutaptaq̄e, amumi pañqawu:

⁸ Ason hak nãñuiwhqat ep nõviwhqat ep uñ tũtsamq, um qa pas susnukñwat qenit ep qátuptuni, taq nãp hisat pi sen uñ tũtsamqa uhpenihq̄e hakiy pas pavan sinõt tũtsamht,

⁹ Uminen ũmi pañqawni: It qenitoynaa, kítani. Noq̄w pahsat pu um hamanhtini, susq̄alaveq qatuptuniq̄e.

¹⁰ Um qa panhtiñw, ason hak uñ tũtsamq, um susq̄alaveq qatuptumantani. Noq̄w uñ tũtsamqa pite', ũmi pañqawni: Ikwatsi, um pavan ayo nukñwat aw hõyokni, kítani. Noq̄w pep pu' umum nõnovaqam uñ kaptsi'yuñwni.

¹¹ Taq̄ haq̄awa pavan nãhihtataqa hapi qahimuniwhntini; pu nãq̄ahihtataqa hapi a'nõ himuniwhntini.

¹² Pu Jesus piw put tũtsamqat aw pañqawu: Um wukonovate', qa uhkwatsmuy tũtsammantani, piw uhsinomuyu, piw uqlaq̄ kahaksinmuyu; taq̄ ka puma soon qa uñ tũtsamiyaq̄w, pay pam ũmi ahoytĩwni.

¹³ Ason um tũnopnani, añ õokiwiyaqamuy tũtsammantani, pu qapasi-wyuñqamuyu, pu qayaktaq̄amuyu, pu qapostalyaq̄amuyu.

¹⁴ Nen um hahlayhpit epni. Pi puma kurs hin ũmi put añ ahoytotaniq'õ. Pay ason añ sũanyuñqam ahoy yesvaniwhq, pep pu' God ũmi put ep ahoytani.

The Parable of the Great Feast (Mt 22.1-10)

¹⁵ Noq̄w put amum nõnovaqamuy amuñaq̄w haq̄awa it navotq̄e, put aw pañqawu: Pas hak God moñwtunatyayat ep nõsniqa hahlayhpit epni.

¹⁶ Noq̄w pam put aw pañqawu: Hak tãqa wukonovataq̄e, kaysiwhq̄amuy tũtsama.

¹⁷ Nihq̄e nonopsattiq̄w, tũtsamiwyaqamuy amumi tumal'ayay hõnaq̄w, pam amumi pañqawu: Huvam pewyaa; pay sohsoy himu yukiwta.

¹⁸ Noq̄w puma sohsoyam sun hihta akw qe'yaniq̄ey pan unañwtoti. Noq̄w mohti'maq̄a put aw pañqawu: Piw nu hihsaq̄ tutskwat tũihq̄e, pas soon qa aw kuyvatonni. Himu nu as pay qa awni.

¹⁹ Noq̄w suhka pañqawu: Piw nu tsivõt-sikip nanasñwamuy tumalwawakas-tuy tũihq̄e, pas piw soon amumi qa pohtani. Himu nu as pay qa awni.

²⁰ Noq̄w suhka pañqawu: Piw nu nõmataq̄e, õviy kurs hin awni.

²¹ Noq̄w õviy pam tumal'aya pĩtuhq̄e, iit moñwiñ āawna. Pahsat pu ki'taqa itsivutiq̄e, tumal'ayay aw pañqawu: Yupa kaktayii, kĩmii, kikhisonva, pu kíkiskat aw'i; nen um añ õokiwiyaqamuy, pu hihta akw qapasiwyaq̄amuy, pu qayaktaq̄amuy, pu qapostalyaq̄amuy añq̄w tsamni.

²² Noq̄w tumal'aya panhtiñq̄e pañqawu: Moñwi, pay um hintaniqat pañqawh̄q, nu as anhti; noq̄w pay nãt ep qeni.

²³ Noq̄w moñwi tumal'ayay aw pañqawu: Yupa, kurs pōnawita, pu kwiyauy'uhtsit aw'i, nen um añq̄w sinmuy tusoqtsamh̄q, ikiy ep ohpokni.

²⁴ Pi nu ūmi pañqawni: Imuy tahtaqtuy as tūtsamiwyaqamuy amuñaqw qa haqawa inovay añq̄w nōsni.

The Cost of Being a Disciple

(Mt 10.37-38)

²⁵ Noq̄w sinom qaan'ewakw hintaqam Jesus ámumya. Noq̄w pam namtōkqe amumi pañqawu:

²⁶ Inuminihqa nawus nay, pu yuy, pu nōmay, pu timuy, pu pāvamuy, pu tupkomuy, pu qōqamuy, pu siwamuy, pu hikis pas nāp qatsiy enañ aw qa suhtaq'ewni. Hak qa panhtinik, soon inuñk wīsiwtani.

²⁷ Pu nahoyehtsiy qa yankañw inuñknihqa pas soon inuñk wīsiwtani.

²⁸ Kurs uma haqawa ōmi wupakitanigey tunatyawte', ya sen pam qa mohti qatupte', hin hihkayat añ wūwani, sen aw aptsi'nitaqeyu?

²⁹ Nāphisat pi pam as qaqtspiya yukut, pay kurs hin put aw yūkuniniq̄w, aw yorstotaqam sohsoyam akw tututsiwtiwvaye',

³⁰ Pañqaqwani: I' as kīvat, pay kurs hin aw yūkuni.

³¹ Hal kurs hak haqam moñwi sukwat moñwit aq̄w kihpokte', ya sen pam qa mohti qatupte' añ wūwani, sen pay pam pakwūt-sikip sōmorit pahsa' sinoy'kañw, put ahsawvatoqat áñwutaniqeyu, pam sunát-sikip sōmorit pahsa' sinoy'taq'ō?

³² Noq̄w kurs pay hinniniq̄w, nāt mi' pas yāvaqwniq̄w, pam aq̄w hakiy tuaw'ayhte', pay hintaqat akw puma qa nāmi may'taniqat aw tūviñtani.

³³ Noq̄w ōviy pay pan hapi kurs uma haqawa sohok hihta himuy qa tatamhte', pas soon inuñk wīsiwtani.

Worthless Salt

(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴ Ōña as lolma; nikañw kurs pam suhuviwe', sen hihta akw suhutiwni?

³⁵ Pam tutskwat aw qa nukñwa, piw kwitatsvalnit aw'i. Pay pánis-sa pi hakim put maspayañwu. Tuqayvastotaa! Uma pi naqvuy'yuñwa.

15

The Lost Sheep

(Mt 18.12-14)

¹ Pahsat pu moñwit eñem sīvat ōmalalwaqam, qaanhinwisqamuy amumum sohsoyam put aw tūqayyuñwniqe aw hóyokya.

² Noq̄w Pharisee-sinom, tutavot tutuqaynayaqamuy amumum Jesus aw qayan anañway'yuñqe pañqaqwa: Tuwat i' t̄aqa qaanhinwisqamuy pas amu'puñalkañw, amumum tunōshomhta.

³ Noq̄w pam tūwutsit hihta tuawi'taqat akw amumi lavayhtiqe pañqawu:

⁴ As kurs umuñaqw haqawa tsivót-sikip sunat kanelvokmuy'taqw suhka kurs haqamini. Ya pam nālōp sunat pakwt pept sihkay'taqamuy haqam tutskwave qa mātapt, pu haqaminihqtat heptoni, pas tūwaniqe pahsavoo?

⁵ Pu pam put tuwe', hahlaykañw sukpa' tsoki'kañw,

⁶ Kiy ep pite', kwatsmuy, pu kisiñwamuy tsovale', amumi pañqawni: Huvam inumum hahlayyaa, nu ikanelvohkoy kurs haqaminihqtat tuwa, kitani.

⁷ Nu umumi pañqawni: Noq̄w pan hapi hak sūka qaanhinmaqa tunatyay añq̄w lasq, put ep ōveqatsit ep yesqam hahlayhtotiñwu; sinom nālōp sunat

pakwt pept sihkay'taqam súanhinwisqam kurs hihta añqw lasyaniqw, puma pumuy amuhpe qa pan hahlayhtotiñwu.

The Lost Coin

8 Pu sen kurs hak wuhti pakwt qôtsásivat himuy'kañw, sukw haqami hintsanni. Puyaw pam wihqôhit qa úwiknat, ahpave maspe', pās hepní, pas ason put túwaniqey pahsavoo.

9 Pu pam put tuwe', kwatsmuy, pu kisñwamuy tsovale', pañqawni: Huvam inumum hahlayyaa; nu sívat haqami hintsanqey ahoy tuwa, kitani.

10 Nu umumi pañqawni: Noqw pan hapi hak suhka qaanhinmaqa tunatyay añqw lasq, put ep God hoñviaymat pas hahlayhtotiñwu.

The Lost Son

11 Pu pam pañqawu: Hak tāqa lōqmuy tiyotimuy'ta.

12 Noqw tsāywa nay aw pañqawu: Inaa, as um hihta úhimuy añqw imakiway nuy máqani. Noqw pam hihta akw qátuhqey tiyotimuy namqana.

13 Noqw ahpiy qa wúhakis talq, pay tsāywa sohsok hihta himuy tsovalat, yāvoqhaqamii; nihqe pepehaq qahopqatuhqe, hihta himuy paysoy hintsana.

14 Nihqe pam put sohsokq, pep tutskwat ep wukotönösti; noqw put ahpa' himu súlawhti.

15 Noqw pam pep tutskwat ep hakiy sinot aw nātuwikta. Noqw pam haqe' pásay aw put hōnaqw, pam pitsötivokmuyatuy lālayi.

16 Noqw pitsötim hihta pahpuyat nōnovaqw, as pam put öyniqe amumi kwanwáy'tuswaqw, pas qa hak put hihta maqa.

17 Noqw pam unañwtalawvaqe pañqawu: Istáthihi! Kaysiwhqam inay eñem hihta öviy tumalay'yuñqam nōsiwhqat qarürumnayaqe, akwsiñwni'yuñqw, nu yephaqam tsöñmomoki.

18 Han pi inay aqwnen, aw pañqawu: Inaa, pas nu Oveqatsit ep Qátuhqat ehpewi qaanhti, piw uhpewii.

19 Nihqe soon nu yan'ewaynikanw uhtinihqe pan túñwantiwni. Pay um nuy tumal'ayatani, nu kítani.

20 Pu öviy pam wunuptut, nay aqw'a. Noqw pam nāt yāvaqniqw, naat put túwahqe, ehpewi wárikqe, kwapkaqe sūmavoktat, put tsohtsona.

21 Noqw tiat put aw pañqawu: Inaa, pas nu Oveqatsit ep Qátuhqat ehpewi qaanhti, pu uhpewii, nihqe soon nu yan'ewaynikañw uhtinihqe pan túñwantiwni.

22 Noqw pay naat tumal'aymuy amumi pañqawu: Uma pew yuwsit susnukñwat yawwise', put yuwsinayani. Pu uma tañapsomnayay, totsvaknayani.

23 Nen uma wakashoyat wíwakiwtaqat pew wikye', nīnayani; noqw itam nōnove', hahlayyani.

24 I' iti as soñawnen makt ahoy tātayi; i' as kurs haqaminit ahoy nātuwiwa. Noqw pahsat pu puma hahlayhtivaya.

25 Noqw tiat wūyoqwa pasvehaqam tumalay'ta. Nit pam kīmi hayiñwinaqw, ep lēlenyaqat, pu tivaqw, pam navota.

26 Nihqe pam sukwat tumal'ayat wánwayhqe, puma hinoqw pantsatskaqat put túviñta.

27 Noqw pam put aw pañqawu: Uhtupko pitu; noqw una wakashoyat wíwakiwtaqat put eñen nīna, pam put qahintaqat suphelawtaqat pitsinaqe öviy'o.

28 Noqw pay pāvaat itsívutiqe, aw pákiniqey qa nakwha. Noqw öviy naat aw yámakqe, aw kuwawayku.

²⁹ Noq̄w pam lavayhtiq̄e nay aw pañq̄awu: Istáthihi! Nu hihsa'haq̄am yahsañwuy añ uñem tumalay'ta; piw nu qa hisat uhtutavoy hihtawat q̄aanhti. Noq̄w nu ikwátsmuy amumum hahlayniniq̄w, um qa hisat nuy kapirshoyat maqa.

³⁰ Noq̄w i' uhti tuwat nāhuhyayaq̄amuy amuhpa' uñ hihta akw q̄átuhqat sohsok'o. Noq̄w pam ahoy pituq̄w, āpiy pay um put eñem wakashoyat wíwakiwtaqat nīna.

³¹ Noq̄w naat put aw pañq̄awu: Itii, pay pi um sutsep inumum yanta; noq̄w sohsok himu ihimu úhimuu.

³² Pay pi tatam itam q̄atsítote', hahlayyani. Pi i' uhtupko as soñawnen mokt, ahoy tátyi, kurs haq̄aminít ahoy nātuwiwa.

16

The Dishonest Manager

¹ Pu piw pam put aw nánatuwnayaq̄amuy amumi pañq̄awu: Hak kahaktaqa hakiy put eñem hihta himuyat aw tunatyawtaniqat aw tavi. Noq̄w yaw put himuyat aw tunatyawtaqa put himuyat hovalantaqat moñwíyat āawnaya.

² Noq̄w pam wánwayhqe, put aw pañq̄awu: Ya nu it hihta navota? Um hin hihta ihimuy as tunatyawtaqey nuy āawnani; pay um soon pāpu hihta ihimuy aw tunatyawtani.

³ Pu pahsat pam hak hihta aw tunatyawtaqa unañwpeq pañq̄awu: Ya sen nu hinhtini? Imoñwi itumalay nuy nawhkiniq'ō. Kurs nu hin pasva tumalay'tani; nu hihta tuñlay'taniqey hahmana.

⁴ Hal kurs nu yanhtini. Noq̄w hisat nu itumalmakiway añqw ayo tūviwhq, sinom nuy kiy ep pās taviyani.

⁵ Kítahqe, òviy pam moñwíyat aw pōiwyuñq̄amuy nānap wánwayhqe, mohti'maqat aw pañq̄awu: Um hihsa'haq̄am imoñwiy aw pōiwa?

⁶ Noq̄w pam pañq̄awu: Pay tsivót-sikip sunat tuwanít wihkuyita. Noq̄w pam put aw pañq̄awu: Uhpōiy pey'taqat kwusut, ayam suqtuptut, lōq̄ sunat pakwt sihkay'taqat pēnaa.

⁷ Pahsat pu pam piw sukwat aw pañq̄awu: Noq̄w umwa hihsa'haq̄am pōiwa? Noq̄w pam pañq̄awu: Pay tsivót-sikip sunat tuwanít sōhōvosita. Noq̄w pam put aw pañq̄awu: Uhpōiy pey'taqat kwusut, nālöp sunat pēnaa.

⁸ Noq̄w put moñwíyat put ep put aw tayawinlavayhti, pas pam tuhishinhtiq̄w òviy'o, nāmahin pi as pam qa súan hinhtiq'ō. Pi yep q̄atsit tunatyayat añ hinwisq̄am nāp sinomuy amumiwat pas qa ūunatu. Noq̄w pay tálat añ hinwisq̄am qa pumuy amún tutuhistu.

⁹ Noq̄w nu umumi pañq̄awni: Uma yep q̄atsit ep hihta umuhimuy akw nennem tūkwatslalwani; noq̄w ason umuhimu sūlawhtiq̄w, puma umuy haq̄am sutsep yesniqat aw ōkinayani.

¹⁰ Hak sustsa' ep qa paysoq hintsakqa piw nihtiwtaqat ep qa paysoq hintsakñwu; pu sustsa' ep paysoq hintsakqa piw nihtiwtaqat ep paysoq hintsakñwu.

¹¹ Paniq̄w òviy kurs uma yep q̄atsit ep hímu'y'tiwhqat paysoq hintsatsne', ya sen hak hihta hihkay'taqat pas antsanihqat umumi nōani?

¹² Pu uma hihta qa umuhimuy aw qa suan tunatyawwisq̄, ya sen hak hihta pas umuhimuyiniqat umumi nōani.

¹³ Kurs hin tumal'aya lōqmuy moñwímuy amuñem tumalay'tani; ispi soon pam qa sukwat aw pay qa yan unañway'kañw, sūkwat-sa pas hahlayni; sen

pay hihtawat-sa aw pas yuki'kañw, pu sukwat pay qa hímuni. Kurs hin uma káhakiwuy òviy tumalay'kahkañw, piw God eñem tumalay'yuñwni.

Some Sayings of Jesus

(Mt 11.12-13; 5.31-32; Mr 10.11-12)

14 Noqw Pharisee-sinom sīvat tuñlay'yuñqam sohsok it nanapta; nihqe put aw tututsiwaya.

15 Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Uma pi sinmuy amumi lolmat nālavaytañwu; noqw pi God umumi umuh'unañway navoti'ta. Pi himu sinmuyniqw pas hímunihaq God-niqw tuyoy'eway'o.

16 Hisat John pituhqat aw pahsavo hin hinwisniqa tutavo yuaatiwa, pu God lavay'aymuyatuy lavayiam piwu. Noqw pahpiy pu' God moñwtunatyayat yuaatiwhq, sinom sohsoyam aqw nānaqasya.

17 Pay tokpela, pu tūwaqatsi tūwayaniqw, pam pantaqa qa pas hinta; noqw pay tutavot ep sushihsay pey'taqa alòntiniqw, pam pantaqa pas qatuvosi.

18 Nōmay mātapqa piw sukw amum qatupte', tokot sokoptañwu; pu puw-suñway añqw mātaviwhqat amum qatuptuqa tokot sokoptañwu.

The Rich Man and Lazarus

19 Hak kahaktaqa tsatsákwmòtsaput a'nō hihkay'taqat yuwsi'kañw, nāqavo hihta nasani'tañwu.

20 Noqw pu piw hak okiw hihta nuhtumi tuñlay'taqa, Lazarus yan mātsiwhqa put hòtsíwat epeq taviwa, u'yasanikañwo.

21 Nihqe pay okiw as ñas'ew pam kahaktaqat nōnōspiyat añqw hihta piñput tūmoytaniqey nāwakna. Noqw popkot òke', okiw put uyayat añ leñitsmitotañwu.

22 Noqw ahpiy pantaqw, i' okiwsino mōki, Noqw God hoñviaymat put òmiq wikyaqw, pam Abraham aqlap qatuptu. Noqw pu tuwat kahaktaqa mokqe āniwa.

23 Nihqe maskiveq kñnavoti'kañw, kwuhpukqe, Abraham yāvoq tuwa, pu Lazarus put aqlap qátuhqata.

24 Pu pam tsa'lawhqe pañqawu: Inaa, Abraham, um okiw nuy òkwatuwe', peqw Lazarus hōnaqw, pam malatsiy tsukuyat kūyit aqw mórokmat, ileñiy hukanani; taq nu yepeq ūwiñwuy ep pas okiw kñnavoti'ta.

25 Noqw Abraham pañqawu: Iti, pay ura um uhqatsiy ep hihta úhimuy lolmat òmahta; noqw pu pan piw Lazarus hihta qalolmat òmahta. Nit pu' pam suyan unañwtiqw, umwa tuwat kñnavoti'ta.

26 Pu piw pi itamuhtsave a'nō tupqa yukilti; pantaqw òviy as yañqw umumiqyaniqam kurs hinyani; pu piw as umuñaqw peqwyaniqam kurs hinyani.

27 Pahsat pu pam pañqawu: Inaa, um as turs inay kīyat aw put hōnani.

28 Taq nu tsivot tupkomuy'ta. Noqw pam hin yórikqey pumuy āawnaqw, puma qa tuwat peqw kñnavotpit aqwyani.

29 Noqw Abraham put aw pañqawu: Pay pi puma Moses-nikañw pu God lavay'aymuyatuy lavayiyamuy oyi'yuñwa. Pay ason pumuy amumi tūqayyuñwni.

30 Noqw pam pañqawu: Qae, Ina Abraham, pay hak so'pumuy amuñaqw amuminiqw, soon puma tunatyay añqw qa lasyani.

31 Noqw pam put aw pañqawu: Pay pi puma Moses-nikañw pu God lavay'aymuyatuy lavayiyamuy qa aw tūqayyuñwe', nāmahin pi hak so'pumuy amuñaqw ahoy tātayhq soon tūtuptsiwani.

17

*Sin**(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)*

¹ Pahasat pu Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Pas soon sinmuy lomavöhut añqw lasnayaqam haqami peveltini. Nikañw pumuy amuñem pas is'öhini.

² Kurs hak imuy tsätsakwmuy hihtawat ayo lasnaqw, put enem pas is'ohini. Pay pi tatam mäta put kwapkaqe häyiltiqw pam wuhkovatuphamiq tüviwhq, pam put enem lolmani.

³ Uma nānami tunatyaltotini, kurs uhpava, sen uhtupko ūmi qaanhtiqw, um put u'nanani. Noqw kurs pam qaanhtipuy ep qahahlayhtiqw, pay um put pantaqat put ahpiy ayo yūkuni.

⁴ Pu kurs pam tāwat ep tsañe'sikis ūmi qaanhte' put tāwat ep tsañe'sikis ūminen, qahahlayhtiqey pañqawhq, um hapi put pantaqat put ahpiy ayo yūkmantani.

Faith

⁵ Noqw ayaiwyuñqam Tutuyqawhqat aw pañqaqwa: Um okiw itahtuptsiwniy aw hōyoknani.

⁶ Noqw Tutuyqawhqa pañqawu: Kurs uma pay hihin tuptsiwni'yuñwe', nāmahin pi pam mustard-uyit pōsiyat an tsāyniqw, uma it sycamine-tsokit ñáipwaniwe', wuhkovatuphaveq kwihpiwniqat pañqaqwaqw, soon pam umuhlavayiy qa anhtini.

A Servant's Duty

⁷ Kurs uma haqawa tumal'ayay'taqw pam haqam tutskwat qōritani, sen wāwakastuy nopni'tani. Ason pam pasnaqw pituqw, ya um put aw yan layayhtini: Taay, um tunōsvoñat aw qatuptuni, aw kítani?

⁸ Sóni. Um yanwat put aw layayhtini: Um namuptat inuñem nōvatat, nuy nopnani. Noqw nu tūmoytani, pu hikwni. Ason pay um inuñk nōsni, pu hikwni, kítani.

⁹ Ya sen um put aw kwakwhatani, pam hin ayatiwhqey anhtiqat ep'e? Pay ka sóon'i.

¹⁰ Noqw pay pan hapi öviy piw uma tuwat hin ayatiwye', sohsok anhtote' pañqaqwani: Pay itam okiw qa hihta apitoti. Pi pay itam itah'ayaway-sa anhtoti, kitotani.

Jesus Makes Ten Lepers Clean

¹¹ Noqw pam Jerusalem aqwnihqe, Samaria-tutskwat, pu Galileet-tutskwat pañ qaqlavaqa pañsoq'a.

¹² Nihqe pam haqam kitsókimi pituqw, hakim pakwt tahtaqt tokoplelet tütuyyaqam put ahsawvayaqe yāvaqw hōñi.

¹³ Nihqe puma pañqw tsa'lalwaqe pañqaqwa: Jesus, Moñwi, um okiw itamuy ökwatuwni.

¹⁴ Noqw pam pumuy túwahqe, amumi pañqawu: Huvam God awwat momñwituy amumi nāmahtaknawisaa. Noqw puma nāto aqwyakahkañw, pay powalototi.

¹⁵ Noqw pumuy amuñaqw sūka qalaptuqey navotqe, ahoy namtökt, pu pas tōnay añqe' God pas hihtata.

¹⁶ Nihqe pam Jesus kukmiq nātuvaqe put aw put ep hahlayhti. Noqw pam hak Samariat añqw sino.

17 Noq̄w Jesus lavayhtiqe pañqawu: Ya qa pakwtnihqam powaltoti? Noq̄w ya ima peptnihqam haqamiya?

18 Ya pay qa hak God pas hihtataniqe pitu, hal pay i' qa-Jew-sino-saa? kita.

19 Pu pam put aw pañqawu: Wunuptut, aqwhaqamii. Pay um qapēvewnaqe qalaptu.

The Coming of the Kingdom
(Mt 24.23-28, 37-41)

20 Noq̄w hisat God moñwtunatyayat aw pítuniqat ima Pharisee-sinom Jesus tūviñtota. Noq̄w pam umumi pañqawu: Pi God moñwtunatyat qa susmataqpuva pítuni.

21 Soon hak pañqawni: Meh, pam ep'e, sen Meh, pam ayamo, kítani. Ispi meh, God moñwtunatyat yep umuhsonveni'ö.

22 Pu pam put aw nānatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Pay uma nāto nuy Sinot Tiyat as ñas'ew sūs talōñvaqat ep umumumniqat nānawaknaniqw, soon pam antani.

23 Noq̄w ephaqam sinom umumi pañqaqawni: Meh, pam yep'e! sen Meh, ayamo! kitofani. Noq̄w uma hapi qa aqwyani; piw qa amuñkyani.

24 Pi talwihpiki tokpelat añ ahsupoq tālawwañwu. Noq̄w pay hapi pan piw nu Sinot Tiat italōñiy ep hinhtini, hisat pítee.

25 Nikañw pay mohti pu' qatsívaptsiwuñqam nuy hīhihta akw okiwsas-nayani, pu nuy tūvayani.

26 Noq̄w ura Noat qatsíyat ep hin yēsiwhq, pay hapi pan piw hintani, hisat nu' Sinot Tiat ahoy pítuq'ö.

27 Ura puma nōnova, hīhikwya, nōmalalwa, puwsuñwlawwa, hisat Noa pākihut aqw pākihqat aw pahsavoo. Noq̄w pātsikq, puma sohsoyam sūlawhti.

28 Pu pay ura piw pan Lot qatsíyat ep hinta. Sinom nōnova, hīhikwya, hihta tuhtuy'ya, hihta huyalalwa, uylalwa, pu kīlalwa.

29 Noq̄w ura hisat Lot Sodom añqw ahpiyniqw, ep tāwat ep ūwiñw hihta sikhapik owat enañ ññaqw lōhōhöykuqe sohsokmuy kīqōta.

30 Noq̄w nāt hapi pantani, hisat nu' Sinot Tiat mātaqtiq'ö.

31 Put talōñvaqat ep kits'oveqnihqa pañqw hāwe', nawus soon hihta himuy öviy ahpami papkini, sūwayaniqe öviy'o. Pu piw pasvenihqa qa kīmii.

32 Uma Lot nōmayat u'ni'yuñwni.

33 Qatsiy ayo táviniqey tunatyawtaqa put kwayhni; pu qatsiy kwayhqa hapi put ayo távini.

34 Nu umumi pañqawni: Put tōkilat ep hakim lōyöm sūkw puvuwphit añ qatsni. Suhka wīkiwhq, suhka akwsiñwni.

35 Hakim lōyöm wuhtit nāma nūmantani. Suhka wīkiwhq, suhka akwsiñwni.

36 Hakim lōyöm pasve hinnumni. Suhka wīkiwhq, suhka akwsiñwni.

37 Noq̄w puma lavayhtotiqe put aw pañqaqwa: Hāqamni, Tutuyqawhqa? Noq̄w pam pumuy amumi pañqawu: Pay haqam himu mokputniqw, pañso hapi wiwisokt sumitsovaltiñwu.

18

The Parable of the Widow and the Judge

1 Noq̄w sinom sutsep nānawakne', qa nan'eknayaniqat Jesus pumuy tuqaynaniqey nāwakna. Nihqe öviy pam it tūwutsit akw umumi lavayhtiqe,

2 Pañqawu: Haqam kitsókit ep hak tāqa qatu. Pam hak sinmuy amuñem hin yuykuñwu; nikañw God qa mamqasi, piw sinmuy qa kaptsi'ta.

³Noq̄w pu piw pay pep hak koñnalavu q̄atu. Noq̄w pam hak wuhti tāqat aw p̄ituhq̄e aw pañq̄awu: Um inuñem ituwq̄ay aw n̄aoyni.

⁴Noq̄w pay as pam hihsavo q̄a nakwha; nit pay unañwpeq̄ pañq̄awu: Pay as pi nu God q̄a mamq̄asi, piw sinmuy q̄a kaptsi'ta.

⁵Noq̄w i' koñnalavu inumi sus'itsq̄, pay òviy nu eñem n̄aoyni. Taq̄ pam añk sasq̄e, nuy puhtsemoknani, kita.

⁶Pu Tutuyq̄awhqa pañq̄awu: Taay, kurs huvam sinmuy amuñem hin yuykuñwuqa q̄a s̄uanhinmaqa hin lavayhtiq̄at nanaptaa.

⁷Noq̄w puyaw God pas añ n̄ap namoramuy put aw t̄alō'nikañw, pu t̄okilat añ tsaykitaq̄amuy amuñem q̄a n̄aoyni? Ya pam s̄ōwuni?

⁸Nu umumi pañq̄awni: Pas soon pam pumuy amuñem q̄a s̄unaoyini. Noq̄w pay pi as pantaq̄w ason nu' Sinot Tiat hisat pite', ya nu sinmuy q̄ap̄ewewni'yuhq̄amuy t̄uwani?

The Parable of the Pharisee and the Tax Collector

⁹Noq̄w haq̄awat suan hinyuñq̄ey q̄an̄āvevewnayaq̄am ayam p̄ētuy q̄ahih-tay'yuñwa. Noq̄w Jesus pumuy amumi it t̄uwutsit lavayhti:

¹⁰Hakim l̄ōyōm tāq̄at n̄awaknaniq̄e God k̄iyat aw paki. Suhka Pharisee-s̄inoniq̄w, pu suhka moñwit eñem s̄ivat òmalawhqa.

¹¹Noq̄w Pharisee-sino wunuwkañw, n̄awaknaq̄e yan n̄āyuaata: Kwakwhay God. Kwakwhat pi nu sinmuy q̄a amunta-hihta tukwhantota, q̄a suan hinyuñwa, q̄a n̄ap himuy amum hinwisa, hal hikis yep moñwit eñem s̄ivat òmalawhqa an'i.

¹²Nu tsañe'sikis talōñwintiwqh̄at añ l̄ōs napwalañwu. Nu sohsok hihta ihmuy pakwūt-sikivo sun oyiwtaq̄at añq̄w s̄ūp oyit ūmi n̄oñwu, kita.

¹³Noq̄w moñwit eñem s̄ivat òmalawhqa pay ayam haq̄am wunuwkañw, soon ñas'ew òmi kwuhpukniq̄e okiw tawitsq̄ay wuvahtikañw pañq̄awlawu: God, um okiw nuy q̄aanhinmaq̄at òkwatuwni, kita.

¹⁴Nu umumi s̄uañq̄awni: I'wa q̄enive wunuwkañw, nima; noq̄w mi'wa q̄a pankañw ahpiy'ō. Pi n̄āhihtataq̄a q̄ahimuniwh̄tini; noq̄w n̄āq̄ahih̄tataq̄a pas pavan h̄imuniwh̄tini.

Jesus Blesses Little Children

(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵Noq̄w sinom Jesus aw titipostuy tsamvaya, pam amumi t̄ōñokniq̄at òviy'ō. Noq̄w put aw n̄ānatuwnayaq̄am amumi ȳorikaq̄e, pumuy m̄ēwa.

¹⁶Noq̄w pay Jesus pumuy w̄añwayh̄q̄e pañq̄awu: Uma ts̄ātsakwmuy in-umiyaniq̄at nakwhanayani, nen q̄a m̄ēwantotani. Pi puma hapi God moñwtunatyayat aw yuñni.

¹⁷Pas antsa nu umumi pañq̄awni: Pas God moñwtunatyayat ts̄ākw q̄a an kw̄ūsuhqa soon pañso p̄ākini.

The Rich Man

(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

¹⁸Noq̄w hak pavansino Jesus t̄ūviñtaq̄e aw pañq̄awu: Lolma Tutuyq̄awhqa, ya nu hihta hinhte', q̄atsit q̄aso'taq̄at himuy'vani?

¹⁹Noq̄w Jesus put aw pañq̄awu: Ya hinoq̄w um nuy lolmalawu? pi q̄a hak lolma, pas s̄ūkaa, God.

²⁰Pay um hin hinwisniq̄at tutavot navoti'ta: Um tokot q̄a sokoptani; um q̄a hakiy n̄ñani; um q̄a hihta ūyuni; um hakiy q̄a ats̄atoyani; um unay, pu uñuy pumuy kaptsi'tani, it'a.

²¹ Noqw pam pañqawu: Pas nu itsákoy añqaww Iit añ ahsupoq hinma.

²² Noqw Jesus it navotqe, put aw pañqawu: Nikañw um sūpwat qaanma. Um hihta úhimuy sohsok huye', añ òokiwyaqamuy put huytani. Nen um òveqatsit ep hihta nukñwat soon qa himuy'vani. Nit um añqwnen inuñkni.

²³ Noqw pam it navotqe, pas qahahlayhti, pas pam qaan'ewakw káhaknihqe òviy'o.

²⁴ Noqw Jesus put pas qahahlayhti qw navotqe pañqawu: Pas añ hihta akw káhak'iwuyñqam God moñwtunatyayat aw yuñwniniqw amuñem qa tūvoshinta.

²⁵ Pay himu pohko pōlay'taqa tsakomostat añ pórokput añ pákiniqw, pam pantaqa pas qa tūvosi. Nikañw kahaktaqa God moñwtunatyayat aw pákiniqw, pam put epnihqe pas qa tūvosi.

²⁶ Noqw hakim put nanaptaqam pañqawu: Noqw pantaqw hak sen ayo yámakni?

²⁷ Noqw pam pañqawu: Pay añ himu sinmuyniqw pas kurs hin pasiwtaníqa pay God-níqw pasiwta.

²⁸ Pahsat pu Peter pañqawu: Meh, itam hapi sohsok hihta tatamhtotat unñk nankwusa.

²⁹ Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Pas antsa nu umumi pañqawni: Pas qa hak haqam paysoq God moñwtunatyayat òviy kiy, sen nay, sen yuy, sen pāvamuy, sen tupkomuy, sen qōqamuy, sen siwamuy, sen nōmay, sen timuy tatamhta.

³⁰ Pi pam yep qatsit ep pay a'nō hóyokput òmahtani, pu qatsit nātoniqat ep qatsit qaso'taqata.

Jesus Speaks about His Death a Third Time

(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

³¹ Pahsat pu pam pakwt lōq sihkay'taqamuy nāmi tsovalaqe, amumi pañqawu: Meh, itam hapi Jerusalem aqwyá. Noqw God lavay'aymat Sinot Tiyat hin pēnayaqw, pam pantaqa sohsoy aw antsaniwni.

³² Pi nu qa-Jew-sinmuy amumi mātaviwhq, puma nuy tututsiwnayani; nuy okiwsasnani; pu inumi fōhtotani;

³³ Pu puma nuy wuvahtotani; pu nuy nīnani. Noqw pāyis talq nu ahoy tātayni.

³⁴ Noqw pam hiñqawhqat puma qa mātasi'yuña, put lavayiat pumuy amumi tupkiwtaqw òviy'o. Pu pam hihta pañqawhqat puma qa māmatsya.

Jesus Heals a Blind Beggar

(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

³⁵ Pu ahpiy pantaqw pam Jericho-kitsókit aw hayiñwnaqw, hak qapostalqa pōhut qalave qatukañw, okiw hihta nuhtumi tuñlay'ta.

³⁶ Noqw sinmuy qaan'ewakw hintaqamuy pañ haqamiyaqe mowawati-wisq, pam navotqe, put tūviñta.

³⁷ Noqw yaw Jesus Nazareth añqw sínonihqa haqaminihqat puma put āawnaya.

³⁸ Noqw pam tsa'lawhqe pañqawu: Jesus, um David Tíat, um okiw nuy òkwatuwni.

³⁹ Noqw ima mohti'wisqam put mēwayaqe, pay qa hiñqawlawniqat aw pañqawu. Noqw pahsat pu pas pam tuwat pavan kēew pañqawu: Um David Tíat, um okiw nuy òkwatuwni.

⁴⁰ Noqw Jesus huruhtiqe puma put aw wikyaniqat pañqawu. Noqw pam put aw pituqw, Jesus put tūviñtaqe,

⁴¹ Aw pañqawu: Ya nu un hintsanniqat um nāwakna? Noqw pam pañqawu: Tutuyqawhqa, um as okiw ivosiy tälawnani.

⁴² Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay nam uhposiy tälawnaa. Pay um gapêvewnaqe ayo taviwa.

⁴³ Noqw pahasat pay pam pōsiy tälawna; nihqe Jesus aŋki, God pas hihtati-makaŋwo. Noqw sinom sohsoyam put aw yōrikyaqe, God pas tayawnaya.

19

Jesus and Zacchaeus

¹ Noqw Jesus Jerichot aw pítuhqe, aŋ yámakto.

² Noqw hak tāqa Zacchaeus yan mātsiwihqa pep qatu. Pam hak moñwit eñem sivat òmalalwaqamuy amuñaqw mohpeq'a; nihqe kākak'i.

³ Noqw pam Jesus hákiyinihqa as aw yōrikiqey tuwanta; noqw sinom hūrs hintaqw, pay pam kurs hin aw yōrikni, hak tsāvanihqe òviy'o.

⁴ Nihqe òviy pam amupyeve wárikqe, pas pay aw yōrikiqe sycamore-tsokit aŋ wūvi, pam pañniniqw òviy'o,

⁵ Noqw Jesus put háqamniqw aw pítuhqe, òmi tātayht, put túwahqe, aw pañqawu: Zacchaeus, pis'oqtit hāwii, taq nu pu' pas pay soon uhkiy ep qa huruhtini.

⁶ Pu pam pis'oqtiqe, pañqw hawht, hahlaykaŋw, kiy aw put pitsína.

⁷ Noqw sinom put aw yōrikyaqe, sohsoyam qayan unañway pañqawu: Yaw pam hakiy tāqat qaanhinmaqat kiyavaqwviatniqe òviy ámumnihqa pañqawu.

⁸ Noqw Zacchaeus wunuptuqe, Tutuyqawhqa aw pañqawu: Tutuyqawhqa, nu hihta ihimuy nāsamiq yantaqat òkiwyaqamuy huytani. Pu kurs nu hakiy sivit ep hihta paysoq nawhke', nu nālōs hōyokiwtatqat put aw ahoytani.

⁹ Noqw Jesus put aw pañqawu: Pu' hapi it talōnvaqat ep um, pu umum yesqam ayo nõña, pay pi um Ábraham ahpiy aniwhtiqw òviy'o.

¹⁰ Pi nu' Sinot Tiat haqami hiniwhtotiqamuy hēve', ayo óyaniqe pitu.

The Parable of the Gold Coins (Mt 25.14-30)

¹¹ Noqw pumuy iit nanaptaqw, Jesus qa lavayyukut, pumuy amumi hihta tūwutsit akw yuaayku, pam Jerusalem aqw pítutoqe òviy'o. Noqw ka God moñwtunatyat āpiy pay mātaqtiniqat sinom pan wūwantota.

¹² Noqw òviy pam pañqawu: Hak pavansino moñwtunatyat makiwniqe òviy yāvoqhaqamii, pay nāt piw ahoy pítunikaŋwo.

¹³ Nihqe pam tumal'aymuy pakwtinihgamuy wánwayht, amumi pakwút-sikip sunat sivat oyat, amumi pañqawu: Uma inuhsavo it apitoyni'yunwni.

¹⁴ Noqw put amum sinoiwtatqam put aw qa suhtaq'ewyaqe aŋki hakiy hōnaqe pañqawu: Itam it itamumi moñw'iwntaniqat qa nānawakna.

¹⁵ Noqw ahpiy pantaqw pam moñwtunatyat makiwhqe, ahoy pitu. Nihqe pahasat pu imuy tumal'a'yatuy amumi sivat óyahqey pumuy wánwayniwyaniqat pam pañqawu, pam huhyayaqw, hihsa'haqam pi hak aw hōyoknañwuqat navotniqe òviy'o.

¹⁶ Noqw pahasat pu mohti'maqa pítuhqe aw pañqawu: Moñwi, ura um inumi sunat sivat noaqw, nu put aw pakwút-sikip sunat sivat hōyokna.

17 Noqw pam put aw pañqawu: Um súanhti, lomatumal'aya. Um hihta qa himunihqat ep qa paysoq hintsana, òviy um pakwút-sikip wuhkokitsokit aw moñw'iwatani.

18 Pahsat pu añknihqá pítuhqe aw pañqawu: Moñwi, ura um inumi sunat sívat noaqw, nu put aw tsivót-sikip sunat hóyokna.

19 Noqw moñwi put aw piw an lavayhtiqe pañqawu: Pay òviy piw um tsivót-sikip wuhkokitsokit aw moñw'iwatani.

20-21 Pu piw suhka pítuhqe put aw pañqawu: Moñwi, taay, yep uhsiva. Nu uñ mamqasqe, òviy nu it hòhònpit ep put mòki'ta. Um pi a'nò unañway'taqe, haqam hihta qa tavit ep kwúsuñwu; pu um hihta qa uyht put hòqñwu.

22 Noqw moñwi put aw pañqawu: Nu nāp uhlayayiy akw uñ hin yukunani, um nukpantumal'aya. Kurs um nuy a'nò unañway'taqw put navoti'ta. Kurs nu haqam hihta qa tavit ep kwúsuñwu, pu hihta qa uyht put hòqñwu.

23 Ya hinoqw um nuy pantaqw tis nāpi isivay sivakimi qa pana? Pi um panhtiqw, nu pite', ihimuy-nikañw pu put ep ahsatit enañ òmahtani.

24 Pu pam aqlaq hoñqamuy amumi pañqawu: Uma put sívayat nawhkiyat pakwút-sikip sunat sívat himuy'taqat put maqayani.

25 Noqw puma put aw pañqawu: Moñwi, pay pam pakwút-sikip sunat sívay'ta.

26 Noqw pam amumi pañqawu: Nu umumi pañqawni: Añ himuy'yuñqam piw hihta makiwyani. Pu ñastanihqá hikis as pay hihta himuy'taqey kwayhni.

27 Pu imuy ituwqamuy nu amumi moñw'iwataniqat qa nānawaknaqamuy uma pew tsamye', inutpip qòqyani,

The Triumphant Entry into Jerusalem
(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

28 Noqw Jesus yan lavayhtit, sinmuy amupyeve Jerusalem aqwat nakwsu.

29 Nihqe pam haqam tsomot, Olivet yan mātisiwhqat, aw pitu, Bethphage-kitsókit-nikañw, pu Bethanyt-kitsókit, pumuy hayiñwnaqee. Nihqe pam lōqmuy put aw nānatuwnaqamuy ayataqe,

30 Amumi pañqawu: Uma umupyeve kitsókit awni. Nen uma ep pake', morohyat sómiwtaqat túwani. Nāt pas qa hisat hak aqw wūvi. Uma put ñaht, añqw wikni.

31 Noqw ason kurs hak umuy hinoqw put nāñahqat túviñtaqw, uma yan lavayhtini: Tutuyqawhqa it nāwaknaqw òviy'o.

32 Noqw ima ayaiwhqam ahpiynihqe, hin pam pumuy amumi lavayhtiqat an yori.

33 Noqw puma morohyat ñañahq, pohkoy'yuñqam amumi pañqawu: Ya uma hinoqw morohyat ñañaha?

34 Noqw puma pañqawu: Itahtutuyqawhqa it nāwaknaqw òviy'o.

35 Nihqe puma put Jesus aw wikvaqe, yuwsiy morohyat aqw ahpatat, put aqw Jesus tsoka.

36 Pu pam pañ nakwsuqw, sinom pōnawit yuwsiy ahpatota.

37 Pu òviy pam kitsókimi hayiñwnaqe, pāpu pay tsomot Olivet añ pihpoqniqw, pahsat pu sohsoyam put añk wisiwtaqam pas tōnay añqe' God tayawintivaya, pu pam sohsoq hihta qaòwítumaltaqw, put ep puma put pas hihtativaya;

38 Nihqe pañqawtiwisa: Nam Moñwi, Tutuyqawhqat natñwaniyat añ pitútoqa tayawintiwa. Nam òveqatsit ep kwakwhat yēsiwaa. Nam Sus'ovenihqa, kaptsitiwaa.

39 Noq̄w haq̄awat Pharisee-sinom sinsonñaq̄w Jesus aw pañq̄aq̄wa: Tu-tuq̄aynaq̄a ūmi nánatuwnayaq̄amuy mēwaa.

40 Noq̄w pam lavayhtiq̄e amumi pañq̄awu: Nu umumi súañq̄awni: Pas imuy qa hiñq̄aq̄waniq̄w, soon yañ o'wa qa sáakmani.

Jesus Weeps over Jerusalem

41 Noq̄w pam Jerusalem aw hayiñwnaq̄e aw tātayhqe, put ep paklawu, pañq̄awkañwo:

42 Is as uma yepahaq̄ pu' kwakwhat yēsiwniq̄at haq̄e' qatsq̄at māmatsyani! Noq̄w núñwupi umuhposi qatālawwa.

43 Pi nāt hisat aw pituq̄w, umuhtuwq̄am namurulnit akw umuhkitsokiy pónokni, nānan'ivaq̄w put uhtayani.

44 Nen put tutskwami sahpuknayani, uma pep ki'yuñq̄amuy éñaña. Noq̄w pep qa haq̄am owa nāp qeniy ep akwsiñwni, ispi Sus'oveq̄nihq̄a umumi pohtaq̄w, uma put qa mātsi'yuñq̄'ō.

Jesus Goes to the Temple

(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

45 Pu pam God kīyat aw pákihqe, pep hihta huhyayaq̄amuy, pu tuhuy'yaq̄amuy pañq̄w ipwanva;

46 Nihqe amumi pañq̄awu: Ikiy ep nāwakintotamantani. Noq̄w uma soq̄ put uuyiñtuy kivatoyñaya.

47 Pu pam nāq̄avo God kīyat ep tūtutuq̄ayna. Noq̄w pay God awwat mohpeq̄ momñwit-niq̄w, pu tutavot tūtutuq̄aynayaq̄am-niq̄w, pu sinmuy amuñaq̄w pavansinom, puma hin as put nīnayaniq̄ey hēvi'yuñwa;

48 Nit hinhtotiniq̄ey qa tutwa, sinom sohsoyam put aw pās tūq̄ayyuñq̄w òviy'ō.

20

The Question about Jesus' Authority

(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

1 Pu hisat pam God kīyat ep sinmuy tutuq̄aynaq̄e lomatuawit yuaata. Noq̄w God awwat mohpeq̄ momñwit-niq̄w, pu tutavot tūtutuq̄aynayaq̄am, wukw'a'yatuy amumum put aw ökihqe,

2 Aw pañq̄aq̄wa: Kurs itamuy hihta āawnaa. Ya um hihta öq̄alat aw yankañw ñit hintsaki? Ya hak un it öq̄alat maq̄a?

3 Noq̄w pam lavayhtiq̄e amumi pañq̄awu: Kurs nu tuwat umuy sūkw hihta tūviñtani. Noq̄w uma nuy āawnayani.

4 Ura John kūyit akw tūtuvoylalawu. Ya pam haq̄aq̄w put makiwa? Sen öveq̄atsit añq̄o'? Sen sinmuy amuñaq̄o'?

5 Noq̄w puma put nānami yuaatotaq̄e pañq̄aq̄wa: Ya sen itam Oñaq̄'ō, kitotani? Soon qa pam itamumi pañq̄awni: Noq̄w hinoq̄w uma put aw qa tūtuptsiwa?

6 Ya sen itam Sinmuy amuñaq̄'ō kitotani? Noq̄w soon sinom sohsoyam itamuy qa tatatupq̄öq̄yani. Pi púmuyniq̄w John pas antsa God lavay'ayaata.

7 Noq̄w öviy puma lavayhtotiq̄e aw pañq̄aq̄wa: Pay kurs pi hin put háq̄aq̄wnihq̄at itam pañq̄awani.

8 Noq̄w Jesus pumuy amumi pañq̄awu: Pay öviy nu piw soon hihta öq̄alat aw yankañw ñit hintsaq̄ey umuy āawnani.

The Parable of the Tenants in the Vineyard

(Mt 21.33-46; Mr 12.1-12)

⁹ Pahsat pu pam tūwutsit hihta tuawi'taqat sinmuy amumi yuaativaqe amumi pañqawu: Hak tāqa ōvat uyht, tumalay'yuñqamuy amumi put mātapt, wūyavo yāvoqhaqamii.

¹⁰ Pu ōvat kwañwtinisavotiqw, pam ovauyit tumalay'yuñqamuy amumi hoñviayay hōna, puma aniwniyat añqw put maqayaniqat ōviy'ō. Noqw tuwat soq ovauyit tumalay'yuñqam put wuvahtotat, qa hihta hintaqat pañqw hōnaya.

¹¹ Pu piw pam suk w hoñviayay pumuy amumi hōna. Noqw pay puma piw put wuvahtotat, hamanhintsatsnat, qa hihta hintaqat pañqw lālayya.

¹² Pu amuñk pu' pam piw suk w pumuy amumi hōna. Noqw piw pay puma put ōputotat, qalavohaqami tūvaya.

¹³ Pahsat pu ovauyit himuy'taqa pañqawu: Ya sen nu hinhtini? Han pi amumi pas aw iunañway itiy tavi. Pay ka as puma put aw yórikye', kaptisitotani.

¹⁴ Noqw ovauyit tumalay'yuñqam put tutwaqe, nānami lavayhtotiqe pañqawa: I' hapi nay akpetani. Taay, itam nīnayaqw, himu himuatniqa itahhimuniwhitni, kitota.

¹⁵ Pu ōviy puma ovauyit añqw qalavohaqami put wikyat, nīnaya. Taay, noqw ya ovauyi'taqa it ep sen pumuy hintsanni?

¹⁶ Pam pite', imuy tumalay'yuñqamuy qōye', pas pētuy amumi ovauyit noani, pam kita. Noqw puma put nanaptaqe pañqawa: Soon pantani.

¹⁷ Noqw pam pumuy amumi tātayht, pañqawu: Ura yan pey'ta: Owa kilalwaqamuy amuhpiy qalavo tūviwhqa hapi tuyqaatniwhiti, yan'i. Noqw ya pam lavayi hihta lavayhti?

¹⁸ Put owat ep yēvaqa yoyhni. Nikañw ason pam hakiy aw yēve', tostani.

The Question about Paying Taxes
(Mt 22.15-22; Mr 12.13-17)

¹⁹ Noqw God awwat mohpeq momñwit, tutavot tūtutuqaynayaqamuy amumum put lavayiyat māmatsya, suyan pi pam pumuy amunkiwakw sōmokyuaaykuq'ō; nihqe ōviy puma āpiy put űuayaniqey anhtotikañw, sinmuy mamqastoti.

²⁰ Noqw ōviy puma put aw pās tūqayyuñwa, piw hakim put mokmani'yuñwñiqat put aw hōnaya, puma hakim suan hinyuñqey as nawip'ew hinyuñq'ō. Nen puma put lavayiyat unahepye', pep tutskwat ep ōqalayay, pu tunatyayat aw put mātapyani.

²¹ Noqw puma put tūviñtotaqe aw pañqawa: Tutuqaynaqa, itam űmi navoti'yuñqw, um suan yuaatakañw hihta sūantaqat sinmuy tutuqayna. Pu um qa hakiy pas hihtay'kañw, pas qa atsatsat God tunatyayat tūtutuqayna.

²² Ya pay itam hihta añ sivit Caesar aw ōoyyaniq w, pam sūanta, sen qa sūanta?

²³ Noqw pay pam pumuy unatwiyamuy māmatsqe, amumi pañqawu: Ya uma hinoqw nuy unaheptota?

²⁴ Kurs inumi votōnat mahtaknayaa. Ya i' hakiy pitsañwaat ep pey'ta? Pu hakiy tuñwniat añ pey'ta? Noqw puma lavayhtotiqe, pañqawu: Caesar pitsañwaata.

²⁵ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Turs uma hihta Caesar himuyat Caesar aw noayani. Pu God himuyat uma God aw noayani.

²⁶ Noqw pay puma kurs hin sinmuy amutpip put lavayiyat ep hintsatsnani. Nihqe puma put lavayiyat ep kātayūqe, pay qa hiñqawa.

The Question about Rising from Death
(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

²⁷ Pahsat pu hakim Sadducee-sinom, yaw so'pum pay ahoy qa yesvaniqat pañqawaqam put aw öki; nihqe put tüviñtotaqe,

²⁸ Aw pañqawqa: Tutuqaynaqa, Moses itamumi tutaptaqe yan pēna: Kurs tāqa nōmay'taqa qa tímuy'kañw mokq, put pavaat, sen tupkoat put nōmayatniñwuqat amum qatupte', put eñem tiöymantani.

²⁹ Noqw ura as hakim tsáñe'nihqam nānatupkom yēse. Noqw amuñaqw suspavaam as nōmatat, qa tímuy'vat pay mōki.

³⁰ Noqw añkñihqa put nōmayatniñwuqat amum qatuptut, tuwat qa tímuy'kañw mōki.

³¹ Noqw pu amuñkñihqa pay piw amunhti. Noqw puma as tsáñe'nihqam put nōmatotaqw, qa hihtawat eñem wuhti ti'va.

³² Noqw nuhtuñk pu' wuhti tuwat mōki.

³³ Noqw ya öviy sinmuy ahoy yesvaqw, pam hihtawat pumuy tsáñe'nihqamuy nōmaatni? Pi puma sohsoyam put nōmatota?

³⁴ Noqw Jesus lavayhtiqe amumi pañqawu: Sinom yep qatsit ep nōmalalwa, piw puwsuñwlawla.

³⁵ Noqw pay ima hakim mokiwyu añqw ahoy yesve', qatsit nātoniqat ep ökiniqey pay ep pávanyaqamuy qa nōmalalwani, piw qa puwsuñwlawlani.

³⁶ Piw soon puma pāpu so'ni. Pi puma God hoñvi'aymuyatuy pas amunyuñni. Puma ahoy yesve', God tímātni.

³⁷ Noqw kurs uma so'qam ahoy yesvaniqat ep tüviñtotaniqw-ya Moses himutskit lavayhtiqe hin pēnaqe hihta lavayhti? Ura God Abraham Tutuyqawhqaatñihqat pañqawu, pu Isaac Tutuyqawhqaata, pu Jacob Tutuyqawhqaata,

³⁸ Ispi pam qa so'pumuy Tutuyqawhqaamu, pi yesqamuyu; pi putniqw sohsoyam yēse.

³⁹ Pahsat pu tutavot tütutuqaynayaqamuy amuñaqw haqawa lavayhtiqe pañqawu: Tutuyqawhqa, pas um súañqawu.

⁴⁰ Pahpiy pāpu puma put hihta tüviñtotaniqey aw qa anahintsatska.

The Question about the Messiah
(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Ya hintaqw öviy uma Christ David tiatñihqat pañqawqa?

⁴² Noqw pi David Tātawit pey'taqat ep nāp pañqawu: Tutuyqawhqa, Imoñwiw aw pañqawu: Um hāk iputvaqewat qatuqw

⁴³ Nu uhtuwqamuy añwutaqw, puma ūmi maqaptsi'yuñwniqat pahsavoo.

⁴⁴ Noqw öviy hapi David put Moñwílawu; noqw hin pam put tiata?

Jesus Warns alainst the Teachers of the Law
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40)

⁴⁵ Pahsat pu sinom sohsoyam tūqayyuñqw, pam put aw nānatuwnayaqamuy amumi pañqawu:

⁴⁶ Uma tutavot tütutuqaynayaqamuy amuhpe qa nāunay'yuñwni. Puma wupausit usunyaniqey nānawakna, pu kitpik amumi hahlaykwa yuaatiwniqata; pu tsotsvalkiva mohkaqe tsotsókpit tuñlay'yuñwa, pu nōviwhqat añ nukñwat qeqnita.

⁴⁷ Ima hapi koñnalavutuy kiyamuy tusoqkwahanni'yuñwa. Puma nawip'ew hinkahkañw, nānawakne' sutsépyuaativayañwu. Puma hapi pas pavan qaōwíhintsaniwyani.

21

The Widow's Offering

(Mr 12.41-44)

¹ Pu pam kwuhpukqe kahksinmuy kuwahtipuy sivatatañpit aqw tañalalwaqamuy amumi yori.

² Noqw pu piw pam hakiy ōokiwhqat koñnalavut pañsoq lōqmuy palavotōnat pahpañqw tuwa.

³ Nihqe pam pañqawu: Pas antsa nu umumi pañqawni: I' ōokiwhqa koñnalavu imuy sohsokmuy amuhpenihqe hóyokiwtaqat pañsoq pana.

⁴ Ima pi pay sohsoyam qarūrumnayakahkañw, hihta akwsiñqat añqw God eñem kuwahtiput pañsoq tañatota. Noqw i' pi okiw hihta rūrumnakañw, pas hihta akw qátuhqey sohsok pañsoq pana.

Jesus Speaks of the Destruction of the Temple

(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

⁵ Noqw haqawat God kiyat yuaatotaqe pañqawu: Is uti! pam lomao'wat akw lomasniwa, pu hihihita kuwahtiput akw'a. Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu:

⁶ Ya uma iit yañ o'wat aw tãyuñwa? Pay nāt hisat aw pituqw, pep pu' qa haqam owa nāp qeniy ep akwsiñw. Pam sohsoy sahpumhtini.

Troubles and Persecutions

(Mt 24.3-14; Mr 13.3-13)

⁷ Noqw puma put tūviñtotaqe aw pañqawu: Tutuqaynaqa, noqw ya iñ hisat yaniwhtini? Pu hisat paniwhtiniqw himu put tuawi'tani?

⁸ Noqw pam pañqawu: Uma tunatyaltote' qa ūnatoyiniwyani. Taq kaysiwhqam inatñwaniy añ ōke' pañqawani: Nu' Christ, kitotani; pu piw Aw hayiñwti, kitotani. Noqw ōviy hapi uma qa amuñkyani.

⁹ Sinom nāqōytivayani, piw qanamítuqayvahsi'yuñw. Noqw pay uma put nanapte' qa tsawiniwyuñw. Pi iñ yantaqa pas soon qa mohti yaniwhtini. Nikañw hapi pay nāt qa pep so'ñwamiq pítuni.

¹⁰ Pahasat pu pam pumuy amumi pañqawu: Haqam hihtuwat sinom hihtuywatuy sinmuy amumum nehpewi hoñvani. Pu moñwtunaty sup moñwtunatyat ehpehtimantani.

¹¹ Pu hāhaqe' tutskwa a'nō tayayaykuni; pu tsōñōstini; pu hihimu wukotuyani; pu sinom hihihita nuhtsel'e'wakw aw yórikiani; noqw tokpelat añ hihimu hihta tuawi'taqat mātaktotini.

¹² Nikañw hapi nāt iit qa yayhniwhq, sinom umumi may'yuñwe', umuy okiwsahsantivayani, tsotsvalkiva momñwituy amumi umuy mātaplalwani; pu sivikimi umuy tañalalwani. Noqw uma kitsókimi moñw'iwyuñqamuy amumi-nikañw pu tutskwat aw moñw'iwyuñqamuy amumi tsamvaniwyani, uma isinomnihqe ōviy'o.

¹³ Noqw uma umuhtuptsiwniy tunvotnayaniqat aw umuñem qenitiwman-tani.

¹⁴ Paniqw ōviy uma pep hin lavayhtotiniqey añwu pay wūwantotiniqey qe'yaniqey umuh'unañwpeq yuki'yuñw.

¹⁵ Pay ason nu hapi umuy lavaymaqamantani, pu súanwuwnitoynamantani. Noqw sohsoyam umuhpew'iwuyunqam soon put ep umuy yumoñwaltotani, piw ánwuy'yuñwini.

¹⁶ Pu umunam, umuñum, umuhpavam, umuhtupkom, pu umuñaqwvim, pu umuhkwatsim umuy nuhtumi mātaplalwaqw, puma umuy haqawatuy qōqyani.

¹⁷ Pu sinom sohsoyam umumi qa suhta'ewyani, uma isinomnihqat òviy'o.

¹⁸ Nikañw hapi pay pas soon umuhqōtōva umuhhōmi himuwa súlawhtini.

¹⁹ Uma qa nañ'eknaye', qatsit himuy'vayani.

Jesus Speaks of the Destruction of Jerusalem

(Mt 24.15-21; Mr 13.14-19)

²⁰ Pu ason Jerusalem solāwamuy akw nōyakiwtaqw, uma aw yórikye', pahasat uma put kīqōtiwhqat aw hayinti'wq uma nanaptani.

²¹ Pep pu' ima Judeat ep yesqam tuhtukwimi'wq watqani, pu kīveyaqam pañqw ahpiyyani, pu haqe' tutskwawa hinnumyaqam qa pañso ahoy yuñni.

²² Pi ep hapi God sinmuy amumi nāoyini. Noqw tutuvenit añ hin pey'taqat sohsok añ aw antsaniwini.

²³ Nikañw hisat aw pituqw añ nō'yiwyunqamuy, pu añ yōyoñnayaqamuy kurs hin watqaniqamuy amuñem pas is óhini! Taq sinom pavan pas kānanaptani. Pi God itsívuat pumuy amumi hūrs tōñaniwtani.

²⁴ Noqw puma sipwuvahpit qalayt akw súlawhtini. Noqw tuwqaam pumuy tūwiktote', hāhaqe' tutskwat aw pumuy tsamyani. Noqw qa-Jew-sinom Jerusalem atsva wukukuykuyani, pumuy paptsiy añ kūkuyvaniqat aqw pahsavoo.

The Coming of the Son of Man

(Mt 24.29-31; Mr 13.24-27)

²⁵ Pu tāwat, mūyawuy, pu sōtuy añ himu hihta tuawi'yuñwini. Noqw hīhihtu sinom sóonhtote', kurs hin wūwantotani, pātuwaqatsi a'nō hoñvantakañw sōykitaqw òviy'o.

²⁶ Noqw sinom hihta tūwaqatsit aw pítuniqat aw-sa tāyuñwe', tsaw-iniwkahkañw, unañwso'ni, pi òvaqe òqala tayayaykuniq'w òviy'o.

²⁷ Pep pu nu' Sinot Tiat òqalat pasiwkañw, qaan'ewkw tālawñway'kañw òmawuy akw hawtoqw, sinom inumi tātayyani.

²⁸ Noqw ason ñi yantaqa hiniwmaq'w, uma kwuhpukye', òmiq tāyuñwini; ispi uma soon pas hisat ayo nōñakiwtaniqee.

The Lesson of the Fig Tree

(Mt 24.32-35; Mr 13.28-31)

²⁹ Pu pam pumuy amumi himu hihta antaqat lavayit akw yuaaykuqe pañqawu: Uma nōnvospaltsokit aw wūwayani, pu hīhihta himutsotskita.

³⁰ Puma sipólōy'vayaqw, uma aw tātayye', pay tal'añwhayiñwiwtaqat nanaptañwu.

³¹ Noqw pay pan hapi òviy uma ason ñit yantaqat hiniwmaq'w aw tātayye', pay God moñwtunatyat aw pitsi'wtaqat nanaptani.

³² Pas antsa nu umumi pañqawni: Yep sinom pas soon tūtuwayaq'w, pay sohsoy it yaniwhtini.

³³ Pay as tokpela, pu tūwaqatsit tūwayani. Noqw ilavayi hapi pas soon tūwayani.

The Need to Watch

³⁴ Nikañw uma nānami tunatyaltotini. Taq ka uma hihta nasani'yuñwe', pu honaqkuyit akw hōnaq'iwyuñwe', yep qatsit ep hihta tunatyat-sa aw tunatyawyuñwe' qa unañwtalawvayani. Nen uma qa navoti'kahkañw, put talōñnit aw suy'kini.

³⁵ Pi sopkawtaqam sinom tūwaqalvoqhaqami yesqam put aw öke', soñawnen wivosit aqw kwisyani.

³⁶ Paniq̄w öviy uma tunatyawkahkañw, yūmosa nāwakinwisni. Nen uma iit yaniwhtiniqat añqw ayo nõñakniqey aw öqawi'kahkañw, nuy Sinot Tiyat inutpip hoñni.

³⁷ Noqw Jesus nāqavo God kīyat ep sinmuy tutuqayna; nit mihikq pañqw yāmake' tsomot, Olivet yan mātsiwhqat aqwnen, epeq talōñnañwu.

³⁸ Noqw qavoñvaq sinom sohsoyam suits God kīyat ep put aw öki, aw tūqayyuñwniqe öviy'o.

22

The Plot against Jesus

(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Noqw qa peken'oyvut pōlavikit nõviwniqat, Amutsva Yūmosanihqa yan tūñwantiwhqat aw pituto.

² Noqw God awwat mohpeq momñwit tutavot tutuqaynayaqamuy amumum hin as Jesus nīnayaniqey hēvi'yuñwa, Nikañw puma sinmuy mamqasya.

Judas Agrees to Betray Jesus

(Mt 26.14-16; Mr 14.10-11)

³ Noqw pahsat pu Satan, Judas Iscariot yan piw tūñwantiwhqat, imuy pakwt lōq sihkay'taqamuy amumum tōnawtaqat pan unañwtoynaq̄w,

⁴ Pam ahpiyinihqe, God awwat mohpeq momñwituy-nikañw pu solāwamomñwituy amumum pasiwna, hin as pam pumuy amumi Jesus mātapniqey öviy'o.

⁵ Noqw puma hahlayhtotiqe, put sīvat maqayaniqey aw pasiwnaya.

⁶ Noqw pam panhtiniqey pañqawhqe, hisat sinom Jesus qa ámumyaq̄w, momñwituy amumi put mātapniqey qenihevi'ta.

Jesus Prepares to Eat the Passover Meal

(Mt 26.17-25; Mr 14.12-21; Jn 13.21-30)

⁷ Pahsat pu öviy qa peken'oyvut pōlavikit ep nõviwniqat aw pitu. Ep hapi pu' Jew-sinom Amutsva Yūmosanihqat ep mañat nīnayañwu.

⁸ Noqw Jesus Peter-nit, pu John, pumuy ayataqe, amumi pañqawu: Uma ahpiyinen, Amutsva Yūmosanihqat ep nõviwniqat hin hintañwuqat itamuñem aw hintsanni. Noqw itam nõñōsani.

⁹ Noqw puma put aw pañqawu: Ya itam haqam put aw hintsanniqat um nāwakna?

¹⁰ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Meh, uma kīmi pakiq̄w, pep hak tāqa kuysivut akw kūyi'kañw umuhsawvāni. Uma put haqami kīmi pakiq̄w, añk aw pākini.

¹¹ Pu ason uma ki'taqat aw pañqawni: Itamuy tutuqaynaqa ūmi pañqawu: Ya haqam yeyespi? Pep nu as inumi nānatuwnayaqamuy amumum Amutsva Yūmosanihqat ep nõviwhqat nõsni.

¹² Noqw pam tupatsveq wukoahpavit ep pās himu yukiwtaqat umumi mahtaknani. Pep uma hihta aw hintsanni.

¹³ Noq̄w puma ahpiynihq̄e, Jesus amumi hin lavayhtiq̄at an yori. Nihq̄e puma Amutsva Yūmosanihq̄at ep nōviwhq̄at hin hintañwuq̄at aw hintsana.

The Lord's Supper

(Mt 26.26-30; Mr 14.22-26; 1 Co 11.23-25)

¹⁴ Pu ōviy aw pituq̄w, pam tunōsvoñat aw q̄atuptu; noq̄w ima pakw lōq̄ sihkay'taq̄am ayaiwyuñq̄am put ámumya.

¹⁵ Noq̄w pam pumuy amumi pañq̄awu: Nu it Amutsva Yūmosanihq̄at ep nōviwhq̄at umumum nōsniq̄ey pas nāwakna, nu nāt qa k̄ānavotat'a.

¹⁶ Pi nu umumi pañq̄awni. Pay nu soon put añq̄w piw nōsni, pay ason pas hisat God moñwtunatyayat ep pam aw antsaniwhq̄, pep pu' nu piw nōsni, pam kita.

¹⁷ Pu pam kuyapkuyit kwusut, put ep hahlayhtit, pañq̄awu: Huvam it kwusuyat nāhuyvaa.

¹⁸ Pi nu umumi pañq̄awni: Pas nu soon pāpu ovayuit aniwniyat añq̄w hikwni, pay ason pas hisat God moñwtunatyayat aw p̄ituniq̄at aw pahsavoo.

¹⁹ Pu pam pōlavikit kwusut, put ep hahlayhtit, yōhat, pumuy put maqa pañq̄awkañwo. I' hapi itoko umuñem taviwa. Yan uma hintsak-wise', akw nuy u'ni'yuñwni.

²⁰ Pu pay piw an pumuy nōnōsaq̄w, pam kuyapkuyit kwusut pañq̄awu: I' kuyapkuyi hapi iuñwa. Pam umuñem puhuvasiwnit pasiwnaniq̄e ōviy munvaniwni.

²¹ Nikañw meh, hak momñwituy amumi nuy mātapaniqa inumum tunōsvoñat aw may'ta.

²² Noq̄w pay pi pas antsa Sinot Tiyat eñem hin yukiwhq̄at pan nu yañq̄w ahpiyni. Noq̄w i' hak momñwituy amumi nuy mātapaniqa eñem pas is ōhini.

²³ Pahsat pu haq̄awa puma yanhaq̄am hinhtiniq̄at puma nātuvintivaya.

The Argument about Greatness

²⁴ Noq̄w puma pi piw nāñwuy'yuñwa, haq̄awa pa pas suspavanniq̄ey mātaqtiniq̄at ep'e.

²⁵ Noq̄w Jesus pumuy amumi pañq̄awu: Qa-Jew-sinmuy moñwimat pi pumuy amumi pas tutuyq̄awya; noq̄w pu ima pumuy amumi moñw'iwyuñq̄am pumuy amumi unañwtavi'yuñq̄ey pan tūñwantiwya.

²⁶ Noq̄w uma hapi qa panyuñwni. Pay umuñaq̄w pas suspavannihqa sustsākwnihq̄at pantani; pu i' moñw'iwtaqa suñwámuy amuñem tumalay'tani.

²⁷ Ya himuwa pas pāvanniq̄ō', sen tunōsvoñat aw q̄atuhqa, sen nopni'taq̄a? Soon qa tunōsvoñat aw q̄atuhqaniñwu. Noq̄w pi nu nuhtuñem hihta hintsakq̄ey pankañw umumum yanta.

²⁸ Inumi tuwantiwhq̄, uma hapi inumum añ k̄ukuyva.

²⁹ Noq̄w ōviy nu hapi umuy moñw'oyini, Ina nuy moñwtapq̄at pan'i.

³⁰ Noq̄w uma inumum tunōsvoñat aw yesve', inumum nōnovat, hihikwyani. Pu uma moñw'atsvemat añ yeskahkañw, Israel-sinmuy pakwt lōq̄ sihkay'tasikip sinoiwtaq̄amuy amumi moñw'iwyuñwni.

Jesus Predicts Peter's Denial

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹ Pu Tutuyq̄awhqa pañq̄awu: Simon, Simon, meh, Satan as umuy tuñlayhti, umuy sōhōvosit an tsātsayaniq̄e ōviy'o.

³² Noq̄w pay nu uñem nāwakna, uhtuptsiwni qa sóonhtiniq̄at ōviy'o. Noq̄w ason um ahoy inumi namtōke', uhtupkomuy ōq̄alani.

³³ Noqw pam put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, pay nu umum sivikimi pákiniqey pas suhtaq'ewa, hikis nu umum mokniqeyu.

³⁴ Noqw Jesus put aw pañqawu: Nu ūmi súañqawni, Peter: Pay ason pas um pāyis nuy qa tuwī'taqey pañqawhqa, pu' taqakowāko tōqtini.

Purse, Bag, and Sword

³⁵ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Ura nu umuy sīvat-nit, pu tukput-nit, pu totsīt qa kiwiskahkañwyanīqat añqe' ayata. Noqw uma hihta haqtota? Noqw puma pañqawu: Qa hihtaa.

³⁶ Pahsat pu pam pumuy amumi pañqawu: Taay, nikañw pu' hapi siva-moktukpuy'taqā put yawmani, pu pay tukpuy'taqā piw put yawmani. Pu sipwuvahpit ñastanihqa pay pi pōsālay huye', sipwuvahpit túini.

³⁷ Pi nu umumi pañqawni: Ura yan pey'ta: Pam qaanhinwisqamuy amumum pohtoylaniwta, yan'i. Noqw soon pam tutuveni qa iqatsiy añ aw antsaniwni. Pas antsa. Noqw tutuvenit añ hin nuy lavayhtiqa soon pas hisat yukiltini.

³⁸ Noqw puma pañqawu: Tutuyqawhqa, itam lōqmuyp sipwuvahpi'yuñwa. Noqw pam pañqawu: Pay pahsa'ni.

Jesus Prays

(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ Pu pam pañqaw yamakt, pay hin hinhtiñwuqey anhtiqa, tsomot Olivet aqw'a. Noqw put aw nánatuwnayaqam piw put ámumya.

⁴⁰ Pu pam epeq pítuhqe, pumuy amumi pañqawu: Uma nānakawne', qa unaheviwyani.

⁴¹ Pu pam hihsavohaqami hak owat tūvañwuniqat, pam pahsavohaqami pumuy amuñaq ahpiynihqe, pep tamōtswunuptut, nāwaknaqe pañqawu:

⁴² Inaa, pay pi um kurs nāwakne', um it kānavotpit inuñaq ayō távini. Nikañw pay qa itunatyay annit, uhtunatyay an um hinhtini.

⁴³ Noqw òveqatsit añqw hoñviaya put aw mātaqtīqe, put òqalmaqa.

⁴⁴ Noqw pas pam kānavoti'taqe, pahsat pu pas pavan nāwaknaqw, pālaat uñwat an tutskwami wukotsōlōlōta.

⁴⁵ Pu pam nāwaknaqe, wunuptut, put aw nánatuwnayaqamuy amumi pítu. Noqw puma qahahlayhpit akw māmañwuy'qe kurs tokva.

⁴⁶ Noqw pam amumi pañqawu: Ya uma hinoqw tōka? Uma yesvat nāwakintotani, taq uma unaheviwyani.

The Arrest of Jesus

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.3-11)

⁴⁷ Noqw pam nāt yuaataqw, pay kaysiwqhāqam sinom amumi òki. Noqw i' hak Judas yan mātsiwqhāqam sinmuy amutpipo pítuhqe, Jesus awnihqe, tsohtsona. Ura as pam imuy pakwt lōq sihkay'taqamuy amumum tōnawta.

⁴⁸ Noqw Jesus put aw pañqawu: Judas, ya um nuy tsohtsonaqe, pan nuy Sinot Tiyat nuhtumi mātapni?

⁴⁹ Noqw ima Jesus ámumyaqam hiniwhtiqat nanaptaqe, put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, ya itam sipwuvahpit akw rohomhtotini?

⁵⁰ Noqw pumuy amuñaq haqawa God awwat mohpeq moñwit tūwikiyat wuvahtaqe, putvaqwat naqvuyat tuku.

⁵¹ Noqw Jesus lavayhtiqa pañqawu: Hapi, pay pahsa'ni. Pu pam put naqvuyat aw tōnokqe qalapsina.

⁵² Pahsat pu Jesus God mohpeq momñwituy amumi pañqawu, pu God kīyat ep solāwamomñwituy amumi-nikañw, pu wukw'a'yatuy put aw òkihqamuy

amumii: Ya uma añqawq hakiy uyiñwut awyaqə, òviy pas piw sipwuwahpi'kahkañw, pu murikhoy'wisa? kita.

⁵³ Himu pi nu nāqavo God kiyat ep umumum hinnuqəw, uma nuy qa ñuaya? Noqəw pay pu' hapi uma qatalpuve hintsatskiwhqat hinhtotiniqəw umuñem geniti.

Peter Denies Jesus

(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Pahsat pu puma put ñuayaqə, pahpiy wikyaqə, God awwat susmohpeq moñwit kiyat ep wikvaya. Noqəw Peter yāvaq put añk hinma.

⁵⁵ Noqəw puma ihkaqə aw nòyakiwtaqat nāsave qòhyaqə aw yesvaqəw, Peter amumum qatuptu.

⁵⁶ Noqəw hak māna tūwiki put qòhit aqlap qatuqəw túwahqə, put aw taynumt pañqawu: I' tāqa piw put ámuma.

⁵⁷ Noqəw pam put qa nakwhaqə pañqawu: Wuhti, nu put qa tuwi'ta.

⁵⁸ Pu ahpiy hihsavoniqəw, piw suhka put túwahqə pañqawu: Pay um piw pumuy amumi tónawta. Noqəw Peter pañqawu: Tāqa, qa hin pi.

⁵⁹ Noqəw ahpiy ka tāwat añqə' sūs qòniltiqəw, piw suhka pas qa nánahsopkañw pañqawu: Pay pi pas suyan i' piw put ámuma. Oviy pi pam Galileet añqəw sino.

⁶⁰ Noqəw Peter pañqawu: Tāqa, nu uñ hiñqawhəq qa māmatsi. Noqəw pahsat pay nāt pam yuaataqəw, taqakowāko tòqti.

⁶¹ Noqəw Tutuyqawhəqa namtòkt, Peter aw tātayi. Noqəw Peter Tutuyqawhəqat lavayiyat u'na, ura pam put aw pañqawu: Nāt taqakowāko qa tòqtiqəw, um nuy qa tuwi'taqey pāyis pañqawni.

⁶² Noqəw Peter pañqəw yámaqə nāvakhuruhta.

Jesus Mocked and Beaten

(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³ Noqəw tahtaqt Jesus ñuy'yuñqam put aw tututsiwyə, pu wuvalalwa.

⁶⁴ Pu puma hihta akw put pos'uhtayaqə taywayat wuvalalwakahkañw, tūviñlalwaqə pañqawu: Kurs pañqawuu. Ya hak uñ wuvahta?

⁶⁵ Pu puma hihin pu ehpewi qalomáyuaatota.

Jesus before the Council

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶ Pu òviy panis tālawvaqəw, sinmuy amuñaqəw wukw'a'yat-niqəw, pu God awwat mohpeq momñwit-niqəw, pu tutavot tutuqaynayaqam sumitsovaltqəw, Jesus pumuy amumi wíkiwa.

⁶⁷ Noqəw puma put tūviñtotaqə aw pañqawu: Kurs itamuy āawnaa. Ya um pas antsa God añqəw moñw'asi'taqə? Noqəw pam pumuy amumi pañqawu: Nu umuy āawnaqəw, soon uma tūtuptionsiwani.

⁶⁸ Pu kurs nu as piw tuwat umuy hihta tūviñtaqəw, soon uma nuy āawnayani, piw soon uma nuy mātapyani.

⁶⁹ Noqəw yahpiy haqahpiy nu' Sinot Tiat God Sus'òqaltutuyqawhəqat putvaqə qátuni.

⁷⁰ Pahsat pu puma sohsoyam pañqawu: Um pa God Tíata! Noqəw pam pumuy amumi pañqawu: Uma súañqawu.

⁷¹ Pahsat pu puma pañqawu: Ya hinoqəw pas nāto piw hak hin hihta tsokanani? Pi itam hapi pas nāp moayat ahpiy put nanapta.

23

*Jesus before Pilate**(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)*

¹ Pahasat pu pep tsovawtaqam sohsoyam hoñvaqe, pep tutskwat ep moñwi Pilate yan mätsiwhqat aw Jesus wikya.

² Pu puma put hihihta nêveltotoynayaqe pañqaqwa: Itam it aw nanaptaqw, itamuy Jew-sinmuy nukushintsahsana; pu itam hihta añ sivit Caesar aw qa ðoyyaniqat itamumi pañqawlawu, yaw pam pas nâp moñw'asi'taqey pañqawlawhqe ðviy'o.

³ Noqw Pilate put tûviñtaqe aw pañqawu: Ya um Jew-sinmuy moñwiam? Noqw pam hu'waqe, aw pañqawu: Um súañqawu.

⁴ Pahasat pu Pilate God awwat mohpeq momñwituy-nikañw pu sinmuy amumi pañqawu: Pay kurs i' qa haqam hihta ep qaanhti.

⁵ Noqw pahasat pu pas puma qa tûtuqayyaqe pañqaqwa: Noqw pi pam sinmuy hin u'nañwna, nihqe ahsupoq Jew-sinmuy amuhpa' tûtutuqaynatinuma, Galileet añqw hoyóyokukañw pew pahasavoo.

Jesus before Herod

⁶ Noqw Pilate put navotqe, tûviñta sen pam Galileet añqwnihqata.

⁷ Noqw kurs pam Herod moñwvihakayat añqwnihqat navotqe, âpiy pay Herod aw put hōna, pam piw ephaqam Jerusalem ep qatuqw ðviy'o.

⁸ Noqw Herod Jesus aw yóriqke, pas hinhaqam hahlayhti, pam as hisat put aw yórikniqey nâwaknaqe ðviy'o. Pam pi put hihihta hintsakq navotqe, sakiqw as pam hihta kâtumaltaqw aw yórikniqey wūwanta.

⁹ Pahasat pu pam put hihihta tûviñlawu. Noqw pay Jesus pas qa lavayhti.

¹⁰ Noqw God awwat mohpeq momñwit, tutavot tutuqaynayaqamuy amum añ hoñkahkañw, a'nō put hihta nêveltotoynaya.

¹¹ Noqw Herod-niqw pu sōlawamat put qahihtatotaqe, aw tututsiwyia; nihqe hihta lolmat yuwsinayat, ahoy Pilate aw lālayya.

¹² Noqw ep talōñnit ep Pilate Herod amum nākwatsta, puma as hihta ep nehpew'iwtaqe ðviy'o.

¹³ Noqw Pilate God awwat mohpeq momñwituy, pu sinmuy amumi moñw'iwyuñqamuy-nikañw, pu sinmuy sohsoqmuy tsovalaqe,

¹⁴ Amumi pañqawu: Uma as it tāqat inumi wikvaya; nihqe yaw pam sinmuy nukushintsahsanqat inumi pañqaqwa. Noqw meh, nu umutpik put pupriqk, kurs uma put hihihta nêveltoynayaqw pas qa panta.

¹⁵ Pas qae, pu Herod piw pan tuwa. Pi nu umuy put aw hōna. Noqw meh, pay kurs pam qa haqam hihta mokiwuy hihkay'taqat hinhti.

¹⁶ Pay nu ðviy put a'nō wuvahtat, mātapni.

¹⁷ Put nōviwhqat ep pam pas pay soon hihtawat pumuy amumi qa mātapñwunihqe ðviy pan lavayhti.

¹⁸ Noqw puma sūsaq sáakmaqe pañqaqwa: It ayo tūvat, itamumi Barabbas mātavii, kitota.

¹⁹ (I' Barabbas as kīve sinmuy qaunánwtalawnaqe, hakiy nīna. Nihqe ðviy sivikimi tūwiwa.)

²⁰ Pahasat pu ðviy Pilate as Jesus mātapniqey nâwaknaqe, piw sinmuy amumi yuaayku.

²¹ Noqw puma sáakmaqe pañqaqwa: Nahoylehtsit aw múaa, nahoylehtsit aw núaa.

²² Noq̄w pam pumuy amumi pu' pāyis pañqawu: Ya hínoq'ó? Ya pam hihta qalomáhinhti qw óviy'ó? Pay pi nu qa hihta mokiwuy hihkay'taqat put aw tuwa. Pay nu óviy wuvahtat mātapni.

²³ Noq̄w pay puma pas tónay añqe' sa'taqe, pay pam pas nahoylehtsit aw miuwniqat nānawakna. Noq̄w sinom God awwat mohpeq momñwituy amumum sáakmaqe, nawis'ew tūtuyqawvaya.

²⁴ Noq̄w pahasat pu óviy pumuy hin nānawaknaq̄w pantaniqat Pilate pan yuku.

²⁵ Pahasat pu pam it hakiy sinmuy qaunánwta lawnaqe hakiy nīnaqe sivikimi tūviwtaqat mātavi, sinmuy hin nānawaknaqat pan'í. Nit pam Jesus pumuy tunatyayamuy anhtiniqe amumi put noa.

Jesus Nailed to the Cross

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Noq̄w puma Jesus pahpiy wikkahkañw, hakiy Simon Cyrene añqw sino tutskwañahaq̄w pitutoqat nuayaqe, put nahoylehtsit ikwiltoyñaya, Noq̄w pam Jesus añk put ikwiwta.

²⁷ Noq̄w sinom qaan'ewakw hintaqam Jesus añkya, pu hakim momoyam put añk ókiwa kitiwiskahkañw, tsaykiwisa.

²⁸ Noq̄w Jesus pumuy amumi namtökt pañqawu: Uma Jerusalem añqw moyamü, uma qa inuñem tsaykitani; uma nenñem, pu umuhtimuy amuñem tsaykitanikahkañwo.

²⁹ Taq meh, nāto aw pituq̄w, pu' sinom pañqawani: Naspi haqawat añ qa tilalwaqamu; pu nāspi haqawat qa hisat nó'yiltotiqamu, pu pihuy akw qa hakiy yōyoñnayaqamu.

³⁰ Pep pu sinom tuhtukwimi pañqawtivayani: Itamumi sahpukuu; pu tsotsmot aw pañqawani: Itamuy āmaa, kītotani.

³¹ Kurs puma soñawnen himutskit nāto qehput yan hintsatsnat, puyaw tis lakput hintsatsnani?

³² Noq̄w hakim löyöm hihta ep qaanhtiqam nīniwniqe put amum wīkiwa.

³³ Pu óviy puma haqami, Calvary yan mätsiwhqat, aw ókihqe, pep put nahoylehtsit aw muaya, pu hihta ep qaanhtiqamuy piwu, suhka put putvaqewatniq̄w pu suhka put suyvaqewata.

³⁴ Pahasat pu Jesus pañqawu: Inaa, pay um okiw it yantaqat pumuy amuhpiy ayo yúkuni, puma hintsatskaqey qa mätsi'yuñqw óviy'ó. Noq̄w puma put yuwsiyat nāhoy o'yaqe, put óviy nanavö'ya.

³⁵ Noq̄w sinom hoñkahkañw aw tāyuñwa. Noq̄w momñwit nuhtum put aq̄w tutsiwhiñq̄awq̄a pañqawu: Pam pētuy ayo oya, pu' pi nāp ayo nātapnikañwo. Kurs pas pay pam God añqw moñw'asi'taq̄a namorstiwhqanen ayo nātapni.

³⁶ Noq̄w solāwam piw nuhtum put aw tututsiwyakahkañw put awyaqe vinegar put mamqaya,

³⁷ Pañqawkahkañwo: Kurs pay um pas Jew-sinmuy moñwíamnen um ayo nātapni.

³⁸ Noq̄w put atsva himu pey'ta, Greek-sinmuy-nikañw, pu Latin-sinmuy-nikañw, pu Hebrew-sinmuy penhtuwiyamuy akw'a. Noq̄w yan hapi pey'ta: I' HAPI JEW-SINMUY MOÑWIAMU.

³⁹ Noq̄w qaanhtiqam put amum häyiwtaqamuy amuñaqw suhka put aw tutsiwhiñq̄awlawhqe pañqawu: Kurs pay pas um Christ-nen, um ayo nātapni, pu itamuyu.

⁴⁰ Noq̄w pay suhkawa put u'nanaqe aw pañqawu: Puyaw pay um God pas qa mamqasi? Susmataq pi um pay put an mokniqat uñem yukuya.

⁴¹ Itam pi pay a'tsipnaqe pay itahhintsakpiy ahsatiyat òmahta. Noq̄w i' t̄aqa pas qa haqam hihta ep qaanhti.

⁴² Pu pam Jesus aw pañqawu: Tutuyqawhqa, ason um moñw'iwkañw ahoy pite', okiw nuy u'nani.

⁴³ Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Nu ùmi pas antsa pañqawni: Pay pu' it t̄alat ep um inumum lomaqatsit ep n̄atuwiwni.

The Death of Jesus

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴ Noq̄w t̄awanasavehaqam t̄uwaqatsit añ ahsupoq qat̄alawwa, t̄awat atvelpe-tiqat aw pahsavoo.

⁴⁵ Noq̄w t̄awa qat̄alawwa, noq̄w God k̄iyat ep m̄ots̄ap'uhtsi n̄asavaqe ts̄iki.

⁴⁶ Noq̄w Jesus a'n̄o hiñqawhqe pañqawu: Inaa, nu ihikwsiy uhmapq̄olmiq m̄atavi. Yan pam hiñqawht, sohsok hikwsu.

⁴⁷ Noq̄w sol̄awamoñwi hin hiniwhitiqat aw ȳorikqe, God pas hihtataqe pañqawu: Pay kurs pas as antsa i' t̄aqa s̄uanta.

⁴⁸ Noq̄w sohsoyam sinom pep hiniwhitiqat aw ȳorikyaqe, tawitsqay wu-vahtiwiskahkañw, pañqw ahoy ninma.

⁴⁹ Noq̄w sohsoyam put tuwimat-niqw pu momoyam Galileet añqw put ámumyaqam ȳavaqw hoñkahkañw, iit aw t̄ayuñwa.

The Burial of Jesus

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Noq̄w piw hak t̄aqa, Joseph yan m̄atsiwhqa, Aramathaea-kitsókít ep ki'taqa, sinmuy amumi moñw'iwta. Pam hak t̄aqa lolma, piw s̄uantaqe, nuhtum God moñwtunatyayat kwañwtoynakañw nuhtayta. Pam hak momñwituy pasiwniyamuy, pu hintsakpiyamuy ep qa amumum pan yuki'ta.

⁵² I' hak Pilate awnihqe Jesus tokoyat put aw tuhtui.

⁵³ Nihqe pam put hawnaqe, tusaqtontsatsakwm̄ots̄aput akw put mokahta; nit put haqam owatpelp̄e tuamq̄olot ep put tavi. Pay qa hak hisat pep tuamhq̄olót ep n̄ato taviwa.

⁵⁴ Noq̄w ep nasuñwintal̄õn̄it aw totokay'yuñwa.

⁵⁵ Noq̄w piw ima momoyam Jesus amum Galileet añqw òkihqam put añkyaqe, tuamhq̄olót aw ȳorikya, pu put tokoyat hin taviwhqata.

⁵⁶ Pu puma ninmaqe, hihta hovaqtuqat, pu nañhut na'sastota; nit nasuñwintal̄õn̄it ep n̄asuñwni'yuñwa, Moses nuhtumi hin tutaptaqat pan'i.

24

The Resurrection

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

¹ Noq̄w Sundayt aw pituq̄w ima momoyam suits talavay t̄uamit aq̄wya h̄ihihta kwañwáhovaqtuqat na'sastotaqey kiwiskahkañwo. Noq̄w haqawat pumuy amumumya.

² Noq̄w kurs t̄uamit añqw owa ayo m̄umaniwhq, puma pantaqat tutwa.

³ Noq̄w puma aqw yuñqe, Tutuyqawhqtat Jesus tokoyat qa tutwa.

⁴ Noq̄w puma kurs hinhtotiniqw n̄ato panyuñqw, hakim l̄õyõm t̄aqat t̄alawñway'taqat yuws'i'kañw pumuy amuqlap wunuwta.

⁵ Noq̄w puma ts̄atsawnnaqe, tutskwami ȳokoltotiqw, t̄aqat pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoq̄w so'pumuy amuhpa' hakiy taytaqat hepnumya?

6 Pam qa yep'e, pam tātayhqe, ahoy qatuptu. Pay ura pam nāt Galileet epnihqe umumi pan lavayhtige,

7 Pañqawu: Nu' Sinot Tiat hapi pas pay soon qa gaanhinwisqamuy öqalayamuy aw noiwni, nen nahoylehtsit aw muiltini. Nit päyis tālat ep nu ahoy tātayni.

8 Noqw puma put lavayiyat u'naya,

9 Nihqe tūamit añqw áhoyyaqe, pakwt sūkw sihkay'taqamuy Jesus aw nánatuwnayaqamuy sohsok iit áawnaya, pu ahpiy put kwātsmuyatuy sohsokmuyu.

10 Noqw i' Mary Magdala-kitsókit añqwnihqa, pu Joana-niqw, pu James yuat Mary-niqw pu haqawat momoyam pumuy amumuyaqam ayai-wyuñqamuy iit áawnaya.

11 Noqw púmuyniqw pumuy lavayiam an'eway hímuu. Noqw pumuy lavayiyamuy qa tūtuptsiwa.

12 Pahsat pu Peter wunuptut, tuamit aw wari; nihqe aqw motoltiqe, tusaqtontsatsakwmötsaput pay nāp sup óyihqat tuwa. Nihqe pam pañqw ahpiynihqe, pep hin hiniwhitiqat aw wūwanma.

The Walk to Emmaus

(Mr 16.12-13)

13 Noqw ep talöñnit ep pumuy amuñaqw hakim löyöm Emmaus-kitsókit aqw'a. Pam Jerusalem añqw navay tutskwatuwanit pahsavohaqamo.

14 Noqw puma sohsok iit hiniwhitiqat nāmi yuaatima.

15 Noqw öviy nāto puma nāmi yuaatimaqe añ wūwanmaq, Jesus pas nāp pumuy amumi pítuhqe, pahpiy pumuy amumuma.

16 Noqw pay puma put qa māmatsniqat öviy puma pos'uhtsiltiqat panta.

17 Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma hihta pas nāmi yuaatimaqe, pas qahahlaykañw kwilalata?

18 Noqw suhka, Cleopas yan mātsiwhqa, put hu'waqe aw pañqawu: Pas um ka nāla Jerusalem ep kiyavaqvinihqe pep pu' hiniwhitiqat qa navoti'ta.

19 Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya himu hiniwhiti? Noqw puma put aw pañqawu: Itam hakiy Jesus Nazareth añqwnihqat yuaatima. Pas as pam God lavay'ayaata; God atpip-nikañw pu sohsokmuy sinmuy amutpik hihta qaöwihintsaki, piw a'nö lay'taqat lavayi'ta.

20 Noqw ima God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu itahmomñwit put mokiwuy hihkay'taqat pañqawqaqe, tutskwat ep moñwit aw put noayaqw, nahoylehtsit aw put muaya.

21 Noqw itam put aw yanyuñqw, sakiqw pay ka as pam hak ura Israel-sinmuy Rome-sinmuy amuñaqw mātapniqat itam pan wūwantota. Noqw piw pi it yaniwhitiqat atsva pu' päyis tāla.

22 Pu piw pi öviy hakim itamuñaqw momoyam pas itamuy hin unañwtoynaya. Puma suits talavay pam haqam taviwhqat ep ökihqe,

23 Yaw put tokoyat qa tutwaqey itamuy áawnaya. Pu yaw puma öñaqw hoñvia'yatuy tūawtotaqw, yaw pam qátuhqat puma pumuy amumi pañqawu.

24 Noqw haqawat itamuñaqw tūamit aw haqamiyaqe momoyam hin lavay-taqat pan yórikya, Nikañw Jesus pay puma qa aw yórikya.

25 Pahsat pu pam pumuy amumi pañqawu: Is uma nāsta wuwni'taqamu. Uma söwu God lavay'aymuyatuy lavayiyamuy sohsok tuptsiwni'taniqey qa pan unañwti!

26 Puyaw pay nawus Christ soon qa mohti iit hihta añ kānavot, pep pu' pas hímuwhitini?

27 Pu pam Moses lavayiyat anqw hoyoyoquqe, God lavay'amuyatuy lavayiyamuy pumuy navotna. Pu tutuvenit an pam hin lavayhtiwhqey sohsok pam pumuy amumi namtömintä.

28 Noqw puma haqami kitsökkit awyaqey aw hayinwnayaqw, pay pam yūmosaniqey anhti.

29 Noqw puma put aw öqaltiqe, aw pañqawu: Pay um itamum huruh-tinikañwo. Taq pi pay tapkiwmaqw nuñwu pay pas hísatniqti. Noqw pam amumum huruh-tinige aw paki.

30 Noqw öviy pam pumuy amumum tunösvoñat aw qatuptut, pölavikit kwusut, put ep hahlayhtit, yöhat, pumuy maqa.

31 Noqw pumuy pösiam tälawvaqw, puma put māmatsi. Noqw pay pam pumuy amuhpiy haqami kurs hiniwhiti.

32 Noqw puma nāmi pañqawu: Pi öviy itamuy anqwayaqw pam itamumi yuaatimaqe, itamumi tutuvenit namtöminmaqw, pas itam hin unañway'ma!

33 Noqw puma pahsat pay wunuptut, ahoy Jerusalem aqwnihqe pakwt sükw sihkay'taqamuy tsovawtaqw, pumuy amumi pitu, pu hakimuy pumuy amumuyaqamuy amumii.

34 Noqw puma pumuy amumi pañqawu: Pay kurs Tutuyqawhqa pas antsa ahoy tätayhqe, Simon aw namtakna.

35 Noqw pahsat pu ima löyöm tuwat pumuy Emmaus aqwniqw, hin hiniwhitiqat pumuy āawna, pu hin puma Jesus māmatsqeyu, pam pölavikit yöhaq'ö.

Jesus Appears to His Disciples

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23; Acts 1.6-8)

36 Noqw pumuy nāt yan yuaatotaqw, Jesus pas nāp pumuy amuhsonve wunuptuqe, amumi pañqawu: Nam uma kwakwhat yēsee.

37 Noqw puma wuhpukyāt, tsātsawnaqe, pay tüawtotaqey wūwaya.

38 Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw hin unañway'yuñwa? Uma hinoqw umuh'unañweq hin wūwantota?

39 Huvam imay, ikukuy enañ aw yörikyaa. Pi pay nūu. Inumi hintsatsnat nanaptaa. Hakiy hikwsiat pi qa tokoy'tañwu, piw qa öqay'tañwu. Noqw uma nuy pantaqat aw täyuñwa.

40 Yan pam lavayhtit, amumi lövāq may, pu kuhkuy mahtakna.

41 Noqw nāt puma hahlayhtotiqe qa tütuqtsiwaqe wūwantotaqw, pam pumuy amumi pañqawu: Uma qa hihta yep nōvay'yuñwa?

42 Noqw puma hihsakw pakiwhituhpet momospalat enañ put maqaya.

43 Noqw pam put kwūsuhqe, pumuy amuhpewi put tümoyta.

44 Pahsat pu pumuy amumi pañqawu: Ura nu nāto umumumnihqe yan umumi lavayhti: Moses tutavoyat an hin nuy lalvayhqa soon qa antani, pu God lavay'aymuyatuy lavayiyamuy an'a, pu Tätawit an'a, ura nu kita. Noqw yan hapi ilavayi aw antsaniwa.

45 Pahsat pu pam pumuy wūwniyamuy tälawnaqe, tutuvenit pumuy māmatsna;

46 Nihqe amumi pañqawu: Yan hapi pey'ta. Noqw öviy pay Christ nawus soon qa pan kānavot, pu makt, pu päyis talq mokiwiuy anqw ahoy tätayni.

47 Noqw uma soon qa sinmuy amumi yuaatinumyani amumi pañqawkahkañwo: Uma umuhtunatyay anqw lasyaqw, umuhqaanhtipu umuhpiy ayo yukiwni, Jesus Christ natñwaniyat an'a, kitotani, Uma

Jerusalem aňqw hoyóyoykuyakaňw sohsokmuy hihtuy sinmuy amumi yan yuaatiwisni.

⁴⁸ Pi uma hapi pas lit aw yóriki'yuňwa.

⁴⁹ Noqw meh, Ina umumi hakiy awini'taqat nu aňqw távini. Nikaňw pay uma hāk yep kitsókit ep yesni, hisat ðñaqw öqalat makiwyaniqey pahsavoo.

Jesus is Taken up to Heaven

(Mr 16.19-20; Acts 1.9-11)

⁵⁰ Pu pam pumuy Bethanyt pahasavo tsamht, māvuyaltit, amuňem nāwakna.

⁵¹ Nihqe nāto pam pumuy amuňem nāwakinkanw pumuy amuňaqw tuki-whqe, ðmiqatsit aw wikiwa.

⁵² Noqw puma put pas hihtatotat, pas hinhaqam hahlaykahkaňw ahoy Jerusalem awya.

⁵³ Nihqe puma sutsep God kīyat ep hinnumya, God tayawinkahkaňw aw hahlaykahkaňwo.

LOMATUAWI JOHN AHPIY'O

The Word of Life

¹ Ayáq yayhniwhqat epeq God Lavayiat pay ep'e; pu Lavayi God ámuma; pu pay Lavayi God.

² Pu pay pam hak piw yayhniwhqat epeq God amum yanta.

³ Sohsoy himu put ahpiy yukilti; pu qa himu yukiwtaqa put qa ahpiy yukilti.

⁴ Pam nāp nahpiy qatsit pasiwta; pu pay pam qatsi sinmuy amumi tālat anta.

⁵ Noq̄w tāla qatālat ep tālawva; noq̄w qatāla put qa tōka.

⁶ Noq̄w hak tāqa God añqw ayatiwa; nihqe John yan mātsiwa.

⁷ Pam hak hihta tuawi'taniqe òviy pitu, Tālat tuawi'taniqee, sohsoyam put ahpiy tūtuptionsaniqat òviy'o.

⁸ Pay pam qa pas pas pām himu Tāla; pam put Tālat tuawi'taniqe ayatiwa.

⁹ Tāla pas antsanihq̄a sohsokmuy sinmuy amumi talni'taniqe it tūwaqatsit aw pitoto.

¹⁰ Pam as pay tūwaqatsit ep sinmuy amuhpe hinnuma; pu sinom put ahpiy yukiltoti; noq̄w sinom put qa tuwi'yuñwa.

¹¹ Pam as pas nāp sinomuy amumi pituq̄w, sinomat put qa kwusuya.

¹² Nikañw hakim hihsa'nihq̄am put kwusuyaqam put aw tūtuptionsaqam God tūmatniqat pam pan pumuy amuñem yuku.

¹³ Puma hakim qa sinot ahpiy pu' pas tihtiwya, piw qa tokot tuñlayiyat ahpiy'o, piw qa tāqat tunatyayat ahpiynit pas God ahpiy'o.

¹⁴ Noq̄w Lavayi sínoniwhitiqe, itamuhsonve qatuptu; noq̄w itam lolmat qatsiyat aw yórikya, pas Nay sūkw Tiatnihq̄at pan lolmat qatsiyat aw'i. Pas pam itamuy òkwatuwa, nihqe itamumi qaatsat lalvaya.

¹⁵ John put hákiyinihq̄at tuawi'taqe, pan tsahtsa'lawu: Ura nu it tāqat hapi lavayhtiqe pañqawu: Tāqa añqw inuñknihq̄a inuhpenihqe pas pávani, sam pi pam inuhpenihqe mohtúnihqe òviy'o.

¹⁶ Noq̄w itam sohsoyam put qarūrumniyat añqw òmahtota, pu nānañumo núokwayata.

¹⁷ Pi itamuy hin hinwisniqat God Moses ahpiy itamumi tutapta; noq̄w Jesus Christ núokwat, lavayit pas antsanihq̄at enañ itamumi kwusiva.

¹⁸ Qa haq hapi hak sino God aw yori. Nay pas sūka Tiat put aw unañwaat hapi put tunvotna.

John the Baptist's Message

(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Lk 3.1-18)

¹⁹ Noq̄w Jew-sinom hakim God awwat momñwituy, Levit ahpiyviyatuy enañ Jerusalem añqw ayatota. Noq̄w puma John aw ókihqe yan put tūviñtota: Ya um hak'i? kitota. Noq̄w John yan nālavayhtiqe,

²⁰ Hakinihq̄e súañqawhqe, qa tupki'tat pañqawu: Nu' qa Christ.

²¹ Noq̄w puma put tūviñtotaqe aw pañqawu: Noq̄w hinta? Ya um Elias? Noq̄w pam pañqawu: Nu qa pam'i. Noq̄w ya um God lavay'ayaat pas pávannihq̄a? Noq̄w pam lavayhtiqe pañqawu: Qae.

22 Pahsat puma put aw pañqaw: Noq w um hak'i? taq as itam itamuy ayatotaqamuy amumi soon qa hin tūawwayani. Ya um hímunihqey nāmi wūwanta?

23 Noq w pam pañqaw: Nu hapi Tsahtsa'lawhqa, nihqe qayēsiwhpuve yan tsa'tinuma: Tutuyqawhqa añq w pituto. Soñawnen put enem pōhut súwiptotani. Pan ura God lavay'ayaat Esaias lavayhti.

24 Noq w ima hakim ayatiwyaqam Pharisee-sinmuy amumum tōnawtaqamu.

25 Noq w puma put tūwiñtotaqe aw pañqaw: Noq w kurs as um qa Christ-nikañ w, pu piw qa Elias-nikañ w, pu piw qa God lavay'ayaat pas pavannihqat-nikañ w, ya um hinoq w sinmuy kūyit akw tuvoylalawu?

26 Noq w John lavayhtiqe amumi pañqaw: Nu sinmuy kūyit akw tuvoylalawu; nikañ w suhka umuhsonve wunuwtaq w, uma put qa tuwi'yuñ w.

27 Pam as inuñk pítukañ w, inuhpenihqe pas pávani; noq w soon nu yan'ewaynikañ w nas'ew put tots-sosompiyat ñahni.

28 Noq w John Bethabarat ep sinmuy kūyit akw tuvoylalawh q, i' yaniwhti, Jordan pāyut yupqōyveq'a.

The Lamb of God

29 Qavoñvaq w John Jesus put awniq w tūwahqe pañqaw: Meh, i' hapi mañat God aw taviwhqat anta, pam sinmuy qaanhtipuyamuy ayo yúkuni.

30 Ura nu it tāqat lavayhtiqe pañqaw: I' tāqa añq w inuñknihqqa inuhpenihqe pas pávani, pam inuhpenihqe mohtinihqe ðviy'o.

31 Noq w nu as put qa tuwi'ta; nikañ w as pam Israel-sinmuy amumi mātaqñiqat ðviy nu pítuhqe, sinmuy kūyit akw tuvoylalawu.

32 Noq w John hin yórikqey tuawi'taqe pañqaw: Hikwsi hōwit antaqa ðñaq w hawhqe, put ep qatuptuq w, nu aw yóri.

33 Noq w nu as put qa tuwi'ta; noq w i' hak nuy sinmuy kūyit akw tuvoylataniqat aw ayataqa inumi yan lavayhti: Hikwsi hawte' hakiy ep qatuptuni. Ason um pan tuwe' navoti'taq w, pam hapi sinmuy Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuvoylalawni. Yan hapi God inumi lavayhti.

34 Noq w nu hapi aw yórikqey, ðviy pay pas pam hapi God Tíatnihqat yan tuawi'ta.

The First Disciples of Jesus

35 Pu piw qavoñvaq w John lōqumuy put aw nánatuwnaqamuy amumum wunuwkañ w,

36 Jesus pañ waymaq w, pam aw taytaqe pañqaw: Meh, i' hapi mañat God aw taviwhqat anta.

37 Noq w put aw nánatuwnaqam put pañqawh q navotqey, Jesus añk'i.

38 Pahsat pu Jesus namtōkqey, puma put añkniq w tūwahqe, amumi pañqaw: Ya uma hihta nāwakna? Noq w puma aw pañqaw: Rabbi, (pam Tutuqaynaqa i'nihqey pam'i) ya um haqam qatu?

39 Noq w pam amumi pañqaw: Uma inumumnen, aw yórikni; noq w ðviy puma ep pituhqe, put haqam qátuhqat aw yórikqey, put amum huruhti, pay tāwa pas atkaqtiq w ðviy'o, (tāwa pakwút-sikishaqam añhqe qōñiltiq'ō).

40 Noq w ima lōyōm John hiñqawh q navotqey Jesus añknihqamuy amuñaq w suhka Andrew yan mātsiwa, Simon Peter tupkoata.

41 Noq w pam mohti pāvay Simon tūwahqe, aw pañqaw: Itam Messias tuwa; (pam moñw'asi'taq, i'nihqey pam'i).

⁴² Nihqe pam put Jesus aw wikva; noqw Jesus put aw tātayhqe aw pañqawu: Um Simon Jonat tiata; um yahpiy haqahpiy Cephas yan tūnwantiwni, pam Owa, i'nihqe pam'i.

Jesus Calls Philip and Nathanael

⁴³ Qavoñvaqw Jesus Galileet aqwniqey unañwtiqe, Philip túwahqe, aw pañqawu: Um inuñkni.

⁴⁴ Noqw Philip pi Bethsaidat añqw sino, imuy Andrew nit pu Peter pumuy kitsókiyamuy añq'ô.

⁴⁵ Noqw Philip Nathanael túwahqe, aw pañqawu: Itam Messias tuwa, hakiy Jesus, Joseph tiyat, Nazareth añqw tãqata. Ura Moses tutavot ep put pēna, pu ima God lavay'aymat lavaiyamuy añ piw put pēnaya.

⁴⁶ Noqw Nathanael put aw pañqawu: Ya sen himu nukñwa Nazareth añqw yámakni? Noqw Philip aw pañqawu: Um inumumnen aw yórikni.

⁴⁷ Noqw Nathanael añqwniqw, Jesus túwahqe put yan lavayhti: I' hapi pas antsa Israel-sino; it ep unatwi súlawu.

⁴⁸ Noqw Nathanael put aw pañqawu: Ya um haqam nuy tuwi'va? Noqw Jesus lavayhtiqe aw pañqawu: Nāt Philip un qa wáñwayhq, um nōnvospaltsokit atpipniqw, nu un tuwa.

⁴⁹ Nathanael lavayhtiqe aw pañqawu: Rabbi, um kurs God Tíata, um Israel-sinmuy moñwiamu.

⁵⁰ Jesus lavayhtiqe aw pañqawu: Um nōnvospaltsokit atpipniqw, nu un túwahqey pañqawhq, ya um paniqw tuptsiwa? Um nāt it epnihqe pas pávanyaqat aw yórikni.

⁵¹ Pu pam put aw pañqawu: Pas antsa, pas antsa nu ūmi pañqawni: Yahpiy hapi òveqatsit aw hōtsíltiqw, uma aw tãyuñwni. Noqw God hoñviaymat nuy Sinot Tiyat ep ōmi yayvantakañw aw hantani.

2

The Wedding at Cana

¹ Ahpiy pāyis talq hakim Galilee-tutskwat ep kitsókit Canat ep nāñuani; noqw Jesus yuat pep nuhtuma.

² Noqw Jesus put aw nānatuwnayaqamuy amumum nāñuiwniqat aw tūtsamiwa.

³ Noqw ovalalat súlawhtiqw, Jesus yuat put aw pañqawu: Puma okiw ovalalāt nastaya.

⁴ Noqw Jesus yuy aw pañqawu: Wuhti, ya um hinoqw hiñqawlawu? Pay ituwany nāto qa aw pitu.

⁵ Noqw put yuat tumal'a'yatuy amumi pañqawu: Umumi hiñqawhq, uma anhtotini.

⁶ Noqw pep navay owakuyhpi oyi, nanap lōp sen payhp wukokuyhpit añ ohpokit pan tūtukwa. Sinom kūyit akw nākwañ'ewakwtotaniqat òviy pávam pep oyi, imuy Jew-sinmuy hapi pam tuwiamu.

⁷ Noqw Jesus tumal'a'yatuy amumi pañqawu: Uma kuyhpit añ kūyit opom-nayani. Noqw puma put añ tsikilaya.

⁸ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Taa, uma añqw kukye', tūnopni'taqat aw kūyi'wisni; noqw puma aw kūyi'wisa.

⁹ Noqw tūnopni'taqa kūyit ovalalaniwhhtiqat añqw hikwt, put háqamyaqat qa navoti'ta. Pay tumal'a'yat put kukyaqam-sa navoti'yuñwa. Noqw òviy tūnopni'taqa mōñañwuy wáñwayhqe,

¹⁰ Aw pañqawu: Pas hapi as soon hak qa nukñwat ovavalat tünopnañwu, nen ason pay sinmuy pavan ööyaqw, pahsat pu pay hin'ewakwniñwu; noqw kurs um tuwat pas nukñwat ovavalt waranhta.

¹¹ Yan Jesus Galileet ep Canat ep kätatayhpit pas susmohti tumaltaqe, a'nö himuniñqey pan namtakna; noqw put aw nánatuwnayaqam put aw tütuptsiwa.

¹² Yantaqat atsva pu' pam Capernaum aqw'a; pam-niqw, pu yuat-niqw, pu tupkomatu, noqw pu put aw nánatuwnayaqamu, nihqe puma pepeq pay qa wühakis yēse.

Jesus Goes to the Temple

(Mt 21.12-13; Mr 11.15-17; Lk 19.45-46)

¹³ Noqw Jew-sinmuy hintsakpiam amutsva yūmosaniñqat ep növiwhqat aw pitsiwa, noqw Jesus Jerusalem aqw'a.

¹⁴ Nihqe God kīyat ep pakit, wāwakastuy, pu kanelmuy, pu hōwihtuy huhayaqamuy pepeq tuwa, pu sivat nāhoñwantotaqamuy pep yesqamuyu.

¹⁵ Nihqe pam sosompihohyat wuvahpitat, pumuy sohsokmuy God kīyat añqw ihpoq lälaya, pu kanelmuy, pu wāwakastuy; nit pu sivat nāhoñwantotaqamuy sīvayamuy siwumnat, huhyanpiyamuy takumna;

¹⁶ Nit hōwihtuy huhayaqamuy amumi pañqawu: Uma imuy ayo'haqami tsamyani; uma Inay kīyat qa huhyankitotani.

¹⁷ Noqw put aw nánatuwnayaqam u'nayaqw, ura yan pey'ta: Nu uhkiy eñem qanātusi'taqey ep nīnaniwni.

¹⁸ Pahsat pu Jew-sinom lavayhtotiqe put aw pañqaqwa: Noqw um hihta aw yankañw iit hintsaki; um hihta akw uh'ōqalay itamumi poñahtani?

¹⁹ Jesus lavayhtiqe amumi pañqawu: Uma it God kīyat sahpuknayaqw, nu pāyis tālat añ put ahoy wunuptsinani.

²⁰ Pahsat pu Jew-sinom pañqaqwa: Lōp sunat añqw navay sihkay'taqat yahsañwuy añ i' kītiwhq, ya um pāyis tālat añ put aw ahoy wunuptsinani?

²¹ Noqw pay pam nāp tokoy God kīyatniñqat pañqawu.

²² Noqw öviy pam mokiwyu añqw ahoy tātayhq, ura pam yan amumi lavayhtiqat put aw nánatuwnayaqam u'naya; nihqe puma hin pey'taqat tütuptsiwa, pu Jesus yan amumi hin lavayhtiqata.

Jesus Knows All Men

²³ Noqw Amuhtsva-yūmosaniñqat ep növiwhq, Jesus Jerusalem epniqw, sinom hīhihta kätutmalayat aw yórikyaqe, put aw tütuptsiwa.

²⁴ Noqw pay Jesus pumuy amumi qa tuptsiswa, sohsokmuy amumi navoti'taqe öviy'o.

²⁵ Noqw soon pas piw hak Jesus put āwintani; pi himu sinot anañwpeqniqw pam navoti'tañwu.

3

Jesus and Nicodemus

¹ Pu hak Pharisee-sinmuy amuñaqw tāqa Nicodemus yan mätsiwhqa qatu, Jew-sinmuy amuñaqw moñwi.

² I' hak mihikpuva Jesus aw pítuhqe, aw pañqawu: Rabbi, itam hapi pas suyan uñ God añqw sinmuy tutuqaynaniqe pítuhqat mätisi'yuñwa; ispi kurs God qa úmumniqw, um kätatayhpit hintsakqey kurs hin hintsakniq'o.

³ Noqw Jesus lavayhtiqe put aw pañqawu: Pas antsa, pas antsa nu ūmi pañqawni: Pas qa piw tihtiwhqa soon God moñwtunatyayat aw yórikni.

⁴ Noq̄w Nicodemus put aw pañqawu: Noq̄w hak wuynikañw hin piw tihtiwmantani? Ya sen pam yuy ponoyat aqw pake', piw tihtiwmantani?

⁵ Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Pas antsa, pas antsa nu ūmi pañqawni: Hak kūyit-nikañw pu piw Qahováriwtaqat Hikwsit qa akw tihtiwhqa pas soon God moñwtunatyayat aw pákini.

⁶ Sinot ahpiy tihtiwhqa sinoniñwu; pu Hikwsit ahpiy tihtiwhqa put ahpiy qatsit himuy'ta.

⁷ Pas uma soon qa pu' piw tihtiwyaniqat nu ūmi pañqawhqaqat um ep qa pas hin wūwantani.

⁸ Hūkañw haqami hūhuknik pañsoq hūhukñwu, noq̄w as um sōykitaq̄w navotiñwu; nikañw háqaqwnikañw pu haqaminihqat um qa mātsi'tañwu; noq̄w pan hapi Qahováriwtaqa Hikwsi put ahpiy tihtiwyaqamuy unañwayamuy ep tumalay'tañwu.

⁹ Noq̄w Nicodemus lavayhtiqe put aw pañqawu: Noq̄w īi hin pasiwtani?

¹⁰ Noq̄w Jesus lavayhtiqe put aw pañqawu: Ya um as Israel-sinmuy tutuqay-naqanikañw īit qa navoti'ta?

¹¹ Pas antsa, pas antsa nu ūmi pañqawni: Itam hihta navoti'yūñqey yuaa-tota, pu hihta aw yórikaqey tuawi'yūñwa, noq̄w uma itahtuawiy qa ōmahtota.

¹² Noq̄w kurs nu pay yep qatsit ep hihta hinyūñqat umuy āwintaq̄w uma qa tūtuq̄siwe', puyaw tīs nu ōveqatsit ep hihta hinyūñqat umuy āawnaq̄w uma hin put tūtuq̄siwani?

¹³ Qa hak hapi hisat ōmiqatsit aw wūvi, pas ōveqatsit añqw hawhqa-saa, i' Sinot Tiat ōveqatsit ep qátuhqa.

¹⁴ Noq̄w ura Moses qayēsīwhpuve tsūat himutsokit ep hāyaq̄w, pan hapi Nu Sinot Tiat pas soon hihta ep qa hāyiwni.

¹⁵ Noq̄w nāp hak inumi tuq̄tsiwhqa qa hovalniwht qatsit qaso'taqat makiwni.

¹⁶ Pi God sinmuy amumi pas unañway'kañw kahkawnaqe, ōviy pas sūkw tiy tavi, nāp hak put aw tuq̄tsiwhqa qa hovalniwht, qatsit qaso'taqat himuy'vani.

¹⁷ Pi God Tiy sinmuy ayo ōyaniqat ōviy put añqw tavi, sinmuy hin yukunaniqat qa paniq'ō.

¹⁸ Pi God put Tiyat aw tūtuq̄tsiwaqamuy amuñem qa hinwat yukut, pumuy mātavi; nikañw pam put qa aw tūtuq̄tsiwaqamuy sivintoyniwyaniqat pay pan amuñem yuku, puma put sūkw Tiyat qa aw tūtuq̄tsiwhq ōviy'o.

¹⁹ Pay i' Tāla tūwaqatsit aw pituq̄w, sinom put qa nānawaknat, soq qatālat ep hahlayya, puma qalomáhintsatskaqe ōviy'o. Noq̄w paniqw hapi ōviy God pumuy sivintoynaniqey amuñem yuku.

²⁰ Pi haqam qalomáhintsakqa tālat qa hahlayñwu, piw tālat qa awniñwu, taq nāphisat ka hintsakpiat suhputsniwniq̄w ōviy'o.

²¹ Noq̄w pi i' hak pas qaatsat hinmaqa tālat awniñwu; nihqe pam God ōqalayat ahpiy tumaltaqey tunvotnañwu.

Jesus and John

²² Iit atsve pu' Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumum Judea-tutskwat ep pitu; nihqe pep pumuy amumum qátuhqe, sinmuy kūyit akw tuvoylalawu.

²³ Noq̄w Salem ahayhp Aenon ep a'nō pāhuniqw, ōviy John pep piw sinmuy kūyit akw tuvoylalawu,

²⁴ Pam nāt sivikimi qa tūviwhqe ōviy'o.

²⁵ Noq̄w John aw nánatuwnayaqam hakiy hin kwañw'ewayhtiniqat ep Jew-sinmuy amumum nāñwuy'yuñwa.

²⁶ Noq̄w puma John aw òkihqe, aw pañq̄aqwa: Rabbi, ura i' Jordan yuq̄q̄oyve úmunnihqa sinmuy kūyit akw tuvoylalawu; noq̄w sinom sohsoyam put aw òkiwta. Ura um put hakiy lalvaya.

²⁷ Noq̄w John lavayhtiqe pañq̄awu: Kurs hak òqalat makiwhqa kurs hin qa òñaq̄w put makiwni.

²⁸ Pi uma nāp inumi navoti'yuñqw ura nu pañq̄awu: Nu' qa Christ, pay ura nu put apyewe ayatiwa.

²⁹ Kwusi'taqa hapi mōōnañwniñwu; nopw put kwātsiat wunukañw aw tūq̄ayte', put tōnayat ep pas hinhaqam hahlayhtiñwu. Noq̄w òviy hapi ihahlayhpi pas hin hintaniqey anhti.

³⁰ Pam soon qa suyhtsepñwat òqawi'mani; noq̄w nu pay soon qa pevew-mani.

He who Comes from Heaven

³¹ Pi òñaq̄w pítuhqa hapi pas sohsokmuy amupyevee, noq̄w i' tūwaq̄atsit añq̄wnihqa yep qatsit tunatyawta, nihqe yep qatsit tunatyayat yuaatañwu. Òñaq̄w pítuhqa hapi pas sohsokmuy amupyevee.

³² Nihqe pam hihta aw yórikkañw, pu navotqey put yuaata; noq̄w qa hak put tuawiyat kwusu.

³³ Tuawiyat kwúsuhqa put hapi akw God pas antsanihqat pañq̄awu.

³⁴ Pi God añq̄w ayatiwhqa God lavaiyat yuaata; pi God put pas qa tuwanit Hikwsit maki'taq'ò.

³⁵ Pi Naat Tiy aw unañway'taqe, òviy sohsoq hihta aw put òqalmaq̄a.

³⁶ God Tiyat aw tuptsiwihqa hapi pay qatsit qaso'taqat himuy'ta; pu God Tiyat aw qa tuptsiwihqa hapi pas soon qatsit aw yórikni; pánis-sa pi God itsívuat put aw huruiwta.

4

Jesus and the Woman of Samaria

¹ Noq̄w ima Pharisee-sinom nanaptaq̄w, yaw Jesus John epnihqe wūhaq̄nihqamuy sinotakañw, pumuy kūyit akw tuvoylalawu.

² Pay as pi Jesus qa nāp sinmuy kūyit akw tuvoylalawu, pay put aw nánatuwnayaqam pantsatska.

³ Noq̄w yaw pumuy yan nanaptaqat Jesus navotqe, Judea-tutskwat mātapt, pu Galílee-tutskwat aq̄w'a.

⁴ Noq̄w pas pam kurs hin qa Samaria-tutskwat añni.

⁵ Nihqe òviy pam Samariat ep kitsókit Sycar yan mātsiwihqat aw pitu, ura Jacob tiy Joseph hihsaq̄ tutskwat máqahqat áhayhpnihqat aw'í.

⁶ Noq̄w Jacob nōñanvatñiat pep'e. Noq̄w Jesus waynumqe māñuiwkañw, patñive qatuptu tāwanasavehaqamo (tāwa navaysikishaqam añhqe qōñiwmāq'ò)

⁷ Noq̄w hak Samariat ep wuhti kuytoqe ep pitu, noq̄w Jesus put aw pañq̄awu: Okiw nuy kuynaa.

⁸ (Put aw nánatuwnayaqam kīmihaqami tunōstuiwisa.)

⁹ Noq̄w pahsat pu Samariat ep wuhti put aw pañq̄awu: Ya hintaq̄w òviy um Jew-sinonikañw inumi kuyhtuviñlawu, susmataq̄pi nuy Samariat ep wuhtiniq'ò? Ima Jew-sinom pi Samariat-sinmuy amumum qa hintsatskaq̄w òviy'ò.

10 Noq̄w Jesus lavayhtiqe put aw pañqawu: As um God kuwahtipuyat mātsi'te', pu hak ūmi kuyhtuviñtaqat hākinyihqat tuwī'tani. Nen um put aw tūviñtaq̄, soon pam uñ kūyit taytaqat qa māqani.

11 Noq̄w wuhti put aw pañqawu: Meh, tāqa, noq̄w pi um hihta akw kuyniqey nāstaa, noq̄w patñi hinurs hōtsi. Noq̄w um put kūyit taytaqat hāqamniheq̄ ōviy'o?

12 Ya um itany Jacob epnihq̄e hak pas pāvani? Pam pi ura itamuy pay hīsathaqam it patñit maqa; nihq̄e ura nāp put añq̄w hihiko, pu tīmatu, pu pokmatu.

13 Jesus lavayhtiqe put aw pañqawu: It pāhut añq̄w hikwqa pay piw pānaqmokmantani.

14 Nikañw ason nu' hakiy kūyit maqaq̄w, put añq̄w hikwqa soon hisat pānaqmokni; noq̄w nu' hakiy kūyit maqaq̄w, pam kūyi hakiy ahsonve pāhut yamamataqat antani, nen qatsit qaso'taqat aaniwnani.

15 Noq̄w wuhti put aw pañqawu: Meh, tāqa, himu as um nuy it kūyit maqaq̄w, nu pāpu qa pānaqmokni, piw qa añq̄w kuytomantani.

16 Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Yupa uhpuwsuñway wiktoo, noq̄w uma añq̄wni.

17 Noq̄w wuhti lavayhtiqe put aw pañqawu: Nu nāsta puwsuñway'ta. Noq̄w Jesus aw pañqawu: Pas um sūañqawhqe Nu nāsta puwsuñway'ta, kita.

18 Pi um as tsivotnihqamuy puwsuñwta; noq̄w i' pu' umum qátuhqa pay qa uhpuwsuñwa. Um pañqawhqe sūañqawu.

19 Noq̄w wuhti put aw pañqawu: Meh tāqa, kurs um hak God lavay'ayaata.

20 Noq̄w itanam pi it tūkwit ep God aw nānawakna; noq̄w ūmuyniqw pi as sinom soon qa Jerusalem ep God aw nānawaknani.

21 Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Wuhti, um nuy tuptsiwni, pay nāt uma qa it tūkwit, piw qa Jerusalem ep Inay aw nānawaknaniqat aw pituto.

22 Uma hihta aw nānawaknaqey haknihqat qa navoti'yuñwa; itam pi hakiy aw nānawaknaqey navoti'yuñwa, pi God Jew-sinnuy amuhpiy sinmuy ayo ōyaq̄w ōviy'o.

23 Nikañw pay nāt aw pituto, hīkispī pas aw pitsiñwta, pep pu' hakim añ pas antsa Inay aw nāwakinwisqam unañway añq̄w pas antsay'kahkañw put aw nāwakinwisniqat aw'i. Pi pan hapi hakim Inay aw nāwakinwisnihqamuy pam tuñlay'ta.

24 Pi God hapi Hikwsi; noq̄w put aw nāwakinwisqam pas soon qa unañway añq̄w pas antsay'kahkañw put aw nāwakinwisni.

25 Noq̄w wuhti put aw pañqawu: Antsa yaw hak Messias Christ yan tūñwantihq̄a God añq̄w pītuniqat nu navoti'ta; ason yaw pam hak pite', itamuy sohsok hihta āawnani.

26 Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Pay nu ūmi yuaataqa hapi pam Messias.

27 Noq̄w pahsat pu put aw nānatuwnayaqam ōkihq̄e, pam wuhtit amum yuaataq̄w aw kāwuwaya; noq̄w qa haq̄awa put hihta tūviñtaqat, pu sen pam hinoq̄w put aw yuaataqat put tūviñta.

28 Noq̄w pahsat pu wuhti wikoroy pep mātapt, kīminihq̄e, ep sinmuy amumi pañqawu:

29 Kurs huvam inumum pāmiye', it hakiy tāqat nuy añq̄aqw hihta hinhtiqat sohsok nuy āawnaqat aw uma yōrikyani; ya sen qa i' hak Christ?

30 Pahsat pu puma kīnaq̄w nōñakq̄e, put aw ōki.

31 Noq̄w put ahkwayñap̄ Jesus aw nánatuwnayaqam put aw ö'qalyaqe pañq̄aqwa: Nō̄saa, Tutuqaynaqa.

32 Noq̄w pam umumi pañq̄awu: Pay nu nō̄vat nō̄sniqey himuy'taqw, uma put qa tuwi'yuñwa.

33 Noq̄w ȫviy put aw nánatuwnayaqam nānami pañq̄aqwa: Ya sen pay hak enem nō̄vay'va?

34 Noq̄w Jesus amumi pañq̄awu: Nu hakiy nuy añq̄w távihqat tunatyayat hintsake', put tumalayay yúkiniqw pam pantaqa inuñem nō̄siwhqat anta.

35 Noq̄w ya uma qa pañq̄aqwa: Pay nāt nālōq̄ mūmuyawhtuy ep pu' natwani tsovalniwni, kitota? Meh, nu umumi pañq̄awni: Kurs huvam kwuhpukye', pāvasat añ yōrikyaa; pi pay tukwsiwyuñqe tsovalniwniqat aw pitsiwa.

36 Noq̄w hō̄hōkqa ahsalawñwu, nihqe soñawnen sinmuy tsovalaqw, puma gatsit qa so'taqat himuy'vayani. Noq̄w uyhqaniq̄w, pu hōkqa puma nāma hahlayhtiñwu.

37 Noq̄w yep hapi yan yuaatiwhqa pas antsa: Suhka uyhq, pu suhka hō̄qō, ii.

38 Uma haqe' qa maqsontotat añ hō̄qyaniqat nu aw umuy ayata. Pay pētū añ tumaltotaq̄w, uma amumum sumitumalay'yuñwani.

39 Noq̄w kaysiwhqam Samariat ep sinom pep kīve yesqam wuhtit lavayiyat ahpiy Jesus aw tūtuptsīwa, ura pam pañq̄awu: Pas nu añq̄aqw hihta hinhtiqtat pam nuy sohsok āawna.

40 Noq̄w ȫviy Samariat ep sinom Jesus aw ȫkihqe, pam pumuy amumum huruhtiniqat put aw nānawakna; noq̄w pam lō̄s tāwat añ pep qatu.

41 Noq̄w piw nāt pētū kaysiwhqam pas nāp lavayiyat ahpiy put aw tūtuptsīwa;

42 Nihqe wuhtit aw pañq̄awu: Pu' hapi itam tūtuptsīwa, qa uhlavayiy ahpiy'ō, pi itam pas nāp aw tūqayyuñqe, pas suyan i' hak sinmuy ayo ȫoyhqa Christnihqat itam nanapta.

Jesus Heals an Official's Son

43 Noq̄w ahpiy lō̄s talq̄ pam pañq̄w ahpiynihqe, Galileet aq̄w'a.

44 Pi God lavay'ayaat nāp tutskway ep qa kaptsiwtañwuqat Jesus nāp pañq̄awu.

45 Noq̄w pam Galilee-tutskwat ep pituq̄w, Galilee-sinom put pās taviya, puma pi nuhtum Jerusalem ep nō̄viwhqat épeqyaqe, put hihta hinhtiqtat sohsok aw yōrikyaqe ȫviy'ō.

46 Noq̄w Jesus Galileet ep Canat aw piw pitu; pep ura pam kūyit añq̄w oवालत yuku. Noq̄w hak pas pavan sinot tiat tiyo Capernaum ep tūtūya.

47 Noq̄w yaw Jesus Judeat añq̄w Galileet ep pītuhqat naat navota; noq̄w pam as put āmumnen tiyotiyat qalaptsinaniqat pam aw nāwakna, pam okiw mokīwuy aq̄w pitsiwaq̄w ȫviy'ō.

48 Pahsat pu Jesus put aw pañq̄awu: Pas uma añ kātatayhpit hihta tu-awī'yuñqat aw qa yōrike' soon tūtuptiwani.

49 Noq̄w pas pavan tāqa put aw pañq̄awu: Tāqa, um okiw itiy nāt qa mokq̄ aq̄wni.

50 Noq̄w Jesus put aw pañq̄awu: Pay um aq̄wni, pay uhti qatu. Noq̄w Jesus put aw hin lavayhtiqtat tāqa tuptsīwhqe, pañq̄w ahpiy'ō.

51 Nihqe ȫviy pam pahsat atkamiqniq̄w, tumal'aymat ahsawvayaqe āawnayaqe aw pañq̄aqwa: Pay uhti qa mokqe qatu.

⁵² Pahsat pu pam hísatniqw ańqwtiqat pam pumuy túvińta; noqw puma pańqawwa: Tāvok tāwanasaproyaqw (tāwa ańhqe tsańe’sikis qńoniwmaqw) pam mukihoya.

⁵³ Noqw naat navoti’taqw, ura pahsat Jesus put aw pańqawu: Pay uhti qatu, kita. Nihqe óviy pam nāp tuptsiwa, pu kiyat sohsoyam ep yesqamu.

⁵⁴ Noqw Jesus Judeat ańq Galileet ep pitut yan kátatyhpit tumaltaqe pas hímunihqey pahsat lōs namtakna.

5

The Healing at the Pool

¹ It atsve pu Jew-sinmuy nōviwhqayamuy aw pitu; noqw Jesus Jerusalem aqw’a.

² Noqw Jerusalem epeq haqam kanelhōtsiwat yan túńwantiwhqat aqlap patuphaiwta; pam Hebrēw-sinmuy amuhkwa Bethesda yan mātsiwhqa; noqw pam tsivót-sikivo tuhōöy’ta.

³ Noqw okiw hakim óöyput, pu qapostalyaqam, qayaktaqam pu amuhpa’ súmokput tūtuyyaqam qaan’ewakw hintaqam pań qatsya, pāhut poniniykuńiqat maqaptsi’kahkańwo.

⁴ Pi haqe’ qalawmaqw, óveqatsit ańqw hońviaya pāmiq hāwe’, put poniniykināńwuniqw óviy’o; noqw pāhut poniniykuqw, hak aqw mohti pake’ tūyay qalaptuńwu.

⁵ Noqw hak tāqa sunat pakwt nanal sihkay’taqat yahsańwuy ań hihta tūtuyhqa okiw pep qatu.

⁶ Noqw pam wáókiwtaqw Jesus túwahqe, pam hisat pantaqw navoti’taqe aw pańqawu: Ya um qa qalaptuniqey nāwakna?

⁷ Noqw tūtuyhqa lavayhtiqe put aw pańqawu: Tāqa, pi pāhu poniniykuqw, kurs hak okiw nuy aqw pānańwu. Okiw nāt nuy aqw hoytaqw, pay haqawa inupyeve aqw pákińwu.

⁸ Noqw Jesus put aw pańqawu: Wunuptut, uh’ahpay ómahtat, nakwsuu.

⁹ Noqw pahsat pay tāqa qalaptuqe, ahpay ómahtat, nakwsu. Noqw ép nasuńwintalónwiwta.

¹⁰ Noqw óviy Jew-sinom qalaptuqat aw pańqawwa: Pu’ hapi nasuńwintalónni, um uh’ahpay kinumńiqw pam qa súanta.

¹¹ Noqw pam lavayhtiqe amumi pańqawu: Pi hak nuy qalapsinaqa inumi pańqawu: Uh’ahpay ómahtat, nakwsuu, kita.

¹² Pahsat pu puma put túvińtotaqe, aw pańqawwa: Noqw ya hak um uh’ahpay ómahtat nakwsuniqat úmi pańqawu?

¹³ Noqw i’ hak qalaptuqa put hákiyniqw qa navoti’ta; sinom pep suhpan-taqw Jesus pay ahpiyniqw óviy’o.

¹⁴ Ahpiy pantaqw Jesus God kiyat ep put túwahqe aw pańqawu: Meh, um hapi qalaptu; um pāpu qaanhtiput qaan hinmani, taq nāp hisat ka um hihta pas pāpu qalolmat aw pítuni.

¹⁵ Noqw tāqa ahpiynihqe kurs Jesus put qalapsinaqat Jew-sinmuy āawna.

¹⁶ Noqw paniqw óviy Jew-sinom Jesus aw wuktota; nihqe aw put haqami hintsanyaniqey tunatyawyuńwa, pam nasuńwintalónnit ep it tumaltaqw óviy’o.

¹⁷ Noqw Jesus pumuy amumi pańqawu: Nāt Ina pew pahsavo tumalay’ta, noqw óviy nu’ piw tumalay’ta, kita.

18 Yantaqat ahpiy Jew-sinom Jesus nīnayaniqey pas pāpuwat tunatyawyuñwa, pam nasuñwintalōñnit qa hihtata; nit qa put-saa, pas piw pam God put náatnihqat pañqawhqe pas God-nihqey pañsoq nātsōka.

The Authority of the Son

19 Pahsat pu Jesus lavayhtiqe, amumi pañqawu: Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni? Pas soon Tiat hihta nāp nahpiy hintsakñwu, pas Naat hihta hintsakq, aw tayte' pam put hintsakñwu; pi pam hihta hintsakq Tiat piw put an hintsakñwu.

20 Pi Naat Tiy aw unañway'ta, nihqe hihta hintsakqey sohsok put aw mahtakinta; nihqe pam iit tutmalat epnihqe nāt pas pāvanyaqat put aw mahtaknaqw, uma kātayyuñwni.

21 Pi Ina so'pumuy ahoy tātaynañwu, pu qatsihuytañwu; noqw pan hapi piw nu' put Tiat hakiy tātaynanik panhtiñwu.

22 Pi Ina qa hakiy hinwat yuykuna; pam put sohsok pantaqat nuy put Tiy aw mātavi,

23 Sohsoyam nuy kaptsi'yuñwniqat ñviy'o, pas Inay hin kaptsi'yuñqey pan'i; hak nuy qa kaptsi'taqqa piw Inay nuy añqw távihqat qa kaptsi'tañwu.

24 Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Ilavayiy navotqa, pu Inay nuy añqw távihqat aw tuptsiwhqa hapi qatsit qaso'taqat himuy'ta; noqw God pas soon put hinwat yukunani; pi pam mokiwuy añqw qatsit aw yámakiwtaq'ō.

25 Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Ima so'pum God Tiyat tōnayat nanaptaniqat aw pituto, hikis pi pay aw pitsiwa; noqw nanaptaqam yesvani.

26 Pi Ina pas nāp nahpe qatsit pasiwtaqe, pan piw nu put Tiat pas nāp nahpe qatsit pasiwtaniqat pam inuñem yuku.

27 Nihqe nu hin hihta ep yúkumantaniqat nuy ñqalmaqa, nu hapi Sinot Tiatniqw ñviy'o.

28 Uma it aw qa pas kāuwantotani; nāt tūamit añ tañawtaqam sohsoyam itōnay nanaptaniqat aw pituto.

29 Noqw puma pañqw nõñakni; ima lolmat tumaltotaqam qatsit aw yesvani; noqw pu qalolmat tumaltotaqam hovalniwyaniqey aw yesvani.

Witnesses to Jesus

30 Soon nu nāp nahpiy hihta hintsakni; nu hin navote', put ahpiy hin yúkuñwu, noqw nu hihta suan yúkuñwu, ispi nu qa itunatyay hinhtiniqey tunatyawat, pas nuy añqw távihqat Inay tunatyayat nu hinhtiniqey tunatyawtañwuniqee.

31 Kurs nu pay nāp nātuawi'taniqw, ituawi hapi qa antsani.

32 Pay nuy hákiynihqat pas suhka tuawi'ta; noqw nu navoti'taqw pam nuy suan tuawi'ta.

33 Ura uma John aw hakimuy ayatota; noqw pam nuy súan tuawi'ta.

34 Nikañw pay nu sinot nuy hin tuawiyat qa pas antsatañwu; noqw pi as uma ayo nõñakniqat ñviy nu yan lavayhti.

35 John pi as pas kopitsoki uwiwitaqa talni'taqat panta; noqw as uma put talniyat ep hahlayyaniqey hihsavo suhta'ewya.

36 Nikañw pay John tuawiyat epnihqe himu pas pāvannihqa nuy tuwi'ta. Itumala nuy Inay añqw taviwhqat mahtakna. Ina nuy hihta hinhtiniqey yúkuñniqat ñviy ayataqw, nu put hapi tumalay'ta.

37 Ina nuy añqw távihqa pas nāp nuy hákiynihqat pañqawu: Uma pi qa hisat put tōnayat nanapta, piw hin son'iwhtat aw yórikya.

38 Noq̄w put lavayiat umuh'unan̄way qa aw tuyqawi'ta, òviy pi pam hapi añq̄w taviq̄w, uma put aw qa tütuptsiwa.

39 Uma tutuvenit ahpiy qatsit qa so'taqat tuway'yun̄qey wūwantotaqe, òviy put añ puritota; noq̄w pi pam nuy hákiȳnihqat tuawí'ta.

40 Noq̄w uma inumiye' qatsit makiwyan̄iqey qa nānawakna.

41 Nu sinmuy tayawinpiyamuy qa nāwakna.

42 Pi nu umumi navoti'taq̄w uma umuh'unan̄wpeq̄ God aw qa unan̄way'yun̄wa.

43 Nu Inay tuñwniyat aw yankañw pituq̄w, uma nuy qa kwusuya; pay ason hak pas nāp tuñwniy aw yankañw pituq̄w uma pay soon put qa kwusayani.

44 Ya uma hin tütuptsiwani? Oviȳpi uma nānañaq̄w tayawinpit tuñlay'kahkañw tayawinpit God-sa añq̄wnihqat qa tunatyawyun̄wa.

45 Uma umuh'unan̄wpeq̄ qa pan wūwantotani: Pam Nay aw itamuy qaantaqat ep tükopanani. Pay suhka umuy pantsakni, aw umuhtaqa'nan̄wa, Moses.

46 Pi uma as Moses tütuptsiwe', soon nuy qa tütuptsiwani, pi pam nuy pēna.

47 Nikañw kurs uma put pēniyat qa tütuptsiwe', ya uma hin ilavayiy tütuptsiwani?

6

Jesus Feeds the Five Thousand

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lk 9.10-17)

1 Iit atsve pu' Jesus Galileet ep wuhkovatuphat Tiberias yan piw tuñwantiwhqat ayoqwat yama.

2 Noq̄w sinom qaan'ewakw hintaqam put añkya, pam tütuyyaqamuy amuhpa' kātatayhpiy tumaltaq̄w aw yórikyaqe òviy'o.

3 Noq̄w Jesus tsomomiq̄ wupqe, put aw nānatuwnayaqamuy amumum pepeq̄ qatuptu.

4 Noq̄w Jew-sinmuy tuiwiam Amutsva-Yūmosanihqat ep nōviwhqat aw hayiñwiwta.

5 Noq̄w Jesus kwuhpukqe, sinmuy qaan'ewakw hintaqamuy put aw òkiwtaqamuy amumi yórikqe, Philip aw pañqawu: Ya itam sen haqam tunöstuiyaq̄w ima nōnósani?

6 Noq̄w pay pam put aw hin hepqe òviy kita, pay pi as pam hinhtiniqey nāp navoti'taqe òviy'o.

7 Noq̄w Philip put aw pañqawu: Pay as pi kurs itam lōp̄ sunat sivat akw pōlavikit tuiye', itam nāto kurs hin pumuy sohsokmuy hiñsakw nopnayani.

8 Noq̄w suhka put aw nānatuwnaqa Andrew, it Simon Peter tupkoat, Jesus aw pañqawu:

9 Hak yep tiyohya tsivot sōhōvosōlavikit nitkay'va, pu lōqmuy tsāk̄w pākiwhtuyu; noq̄w ya pam sinmuy kaysiwhqamuy amumi hīmuu?

10 Noq̄w Jesus pañqawu: Uma sinmuy yesvanayani. Noq̄w pep a'nō tūsaqa; noq̄w òviy sinom pañ yesva, tsivot-sikip sōmorit pahsa'haqam tahtaqtu.

11 Pu Jesus pōlavikit òmahtaqa, put ep hihlayhtit, put aw nānatuwnayaqamuy amumi put oya; noq̄w puma añ yesqamuy amuhpa put o'ya, pu pākiwhtuy pīwu, hihsa'haqam nānawaknaqat pahsaa.

12 Noq̄w pumuy òōyaq̄w, pam put aw nānatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Uma yónoyhp̄t akwsiñwqat tsovalayani, noq̄w qa himu hovalniwni.

¹³ Noqw òviy puma tsivot sòhòvosvòlavikit ànqw yónoyhpút nònòsaqamuy ak-siñwpu Yamuy tsovalayaqe, pakwt lòq sihkay'taqat tutsáysivut àn opomnaya.

¹⁴ Noqw Jesus kàtatayhpit tumaltaqw, sinom aw yòrikyaqe, pañqawwa: Pay kurs pas antsa i' tãqa God lavay'ayaat tũwaqatsit aw pitũniqa.

¹⁵ Noqw puma put awye', pas òqalay akw put moñwtpayaniqat Jesus mãmatsqe pay nãla piw tsomot aqwhaqamii.

Jesus Walks on the Water (Mt 14.22-33; Mr 6.45-52)

¹⁶ Noqw tapkiqw put aw nánatuwnayaqam wuhkovatuphat aw hanhqe,

¹⁷ Pãkicut aqw yuñt pãvaqe Capernaum aqwwa; noqw nuñwu qatãlawvaqw, nãt Jesus qa pitu.

¹⁸ Noqw pumuy panwisq, a'nò hukvaqw pãhu a'nò hoñvanta.

¹⁹ Noqw òviy puma pãhut ànqe' kwetstiwisqe payhp, sen nãlòp tut-skwatuwaniit pahsavohaqami hoyóyokuyaqw, Jesus pãvaqe waymakañw pãkicut aw hayiñwna. Noqw pam panmaq, puma put tutwaqe pas tsãtsawna.

²⁰ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pay nũu, uma qa tsawiniwuyũwni.

²¹ Pahsat pu puma hahlayhtotiqe, put pãkicut aqw panaya; noqw pahsat pay pãkihu pumuy haqami hoyóyototaqat aqw pitu.

The People Seek Jesus

²² Noqw qavonvaqw sinom wuhkovatuphat ayaqwat huruhtotiqam ura pay suhka pãkihu pápiqniqw put u'naya; noqw ura Jesus aw nánatuwnayaqam put aqw yuñqw, pay ura Jesus pumuy qa amumum put aqw paki, noqw pay puma nanalt ahpuyya.

²³ Noqw pay pẽtu pãkihu Tiberius añqwayaqam pañso òki, ura Tutuyqawhqa haqam pòlavikit ep hahlayhtit tũnopnaqat pañsoo.

²⁴ Noqw sinom Jesus-nikañw pu put aw nánatuwnayaqamuy pep qa tutwaqe, pãkicut àn yuñt, Jesus hepwisqe Capernaum ep òki.

Jesus the Bread of Life

²⁵ Nihqe puma wuhkovatuphat yupqöyveq put tutwaqe, aw pañqawwa: Tutuqaynaqa, ya um hisat peqw pitu?

²⁶ Jesus lavayhtiqe pumuy amumi pañqawu: Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Uma kãtutmalat aw yòrikyaqey qa paniqw nuy hepnumya, pi uma pòlavikit nònòsaqe òöyaqe òviy'o.

²⁷ Uma nòsiwhqat pay sũlawhtiñwuqat qa put òviy tumalay'yuñwni. Uma nòsiwhqat qatsit qaso'taqat aniwnaqat òviy tumalay'yuñwni; put hapi nu' Sinot Tiát umuy máqani. Pi Ina God òqalay akw nuy tuvoylata.

²⁸ Noqw puma put aw pañqawwa: Noqw itam hihta tumalat hintsatske' God tayawnayani?

²⁹ Jesus lavayhtiqe amumi pañqawu: Uma hapi hakiy God añqw távihqat aw tũtuptsuwe', yan God tayawnayani.

³⁰ Pahsat pu puma put aw pañqawwa: Noqw ya um hihta akw put pan-taqat itamumi mahtaknaqw itam aw yòrikye' ùmi tũtuptsiwani? Um hihta tumalay'ta?

³¹ Itanam pi ura qayèsiwhpuwe hihta mennat nònova; òviy pi yan pey'ta: Pam òveqatsit añqw pumuy tunòsmaqa, yan'i.

³² Pahasat pu Jesus pumuy amumi pañqawu: Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Qa Moses pút pölavikit öveqatsit añqw umuy maqa; noqw Ina hapi pas antsa pölavikit öveqatsit añqwnihqat umuy maqa.

³³ Pi öveqatsit añqw hawhqa hapi God añqw pölavikit anta, pam hapi sinmuy qatsit huylawu.

³⁴ Pahasat pu puma put aw pañqaqwa: Tutuyqawhqa, um okiw sutsep itamuy it pölavikit huylawni.

³⁵ Noqw Jesus amumi pañqawu: Nu hapi pölaviki hakiy qatsit máqañwuqa; inumi pítuhqa soon hisat tsöñmokni, pu inumi tuptsiwihqa soon hisat pānaqmokni.

³⁶ Noqw pi nu ura umumi pañqawu: Uma as inumi yórikyakahkañw qa tütuptsiwa.

³⁷ Sohsoyam Inay añqw inumi noiwyaqam inumiyani, noqw ason hak inuminiqw, soon nu put ayo tūvani.

³⁸ Nu qa nāp itunatyay hintsakniqe öveqatsit añqw hāwi, nu Inay nuy añqw távihqat tunatyayat hintsakniqe öviy'o.

³⁹ Noqw i' hapi Inay nuy añqw távihqat tunatyaata: Nu sohsokmuy hakimuy put ahpiy inumi noiwyaqamuy qa hihtawat kwayht, nuhtuñk talöñvaqat ep pumuy ahoy tātaynani.

⁴⁰ Noqw i' hapi nuy añqw távihqat tunatyaata: Sohsoyam Tiyat aw yórikyakahkañw, put aw tütuptsiwaqam qatsit qaso'taqat makiwyani; noqw nu nuhtuñk talöñvaqat ep pumuy ahoy tātaynani.

⁴¹ Pahasat pu Jew-sinom put aw qayan unañway hiñqaqwa, pam pölaviki öveqatsit añqw hawhqeý ura pañqawhqw öviy'o.

⁴² Nihqe puma pañqaqwa: Ya qa i' Jesus, it Joseph tíata? Itam put náyat-nikañw pu yuyat pumuy tuwi'yuñwa. Noqw ya hintaqw öviy pam öveqatsit añqw hawhqeý pañqawlawu?

⁴³ Noqw öviy Jesus lavayhtiqe amumi pañqawu: Uma qa nānahpa' qaán umuh'unañway hiñqaqwani.

⁴⁴ Pas Ina nuy añqw távihqa hakiy pan unañwtoynaqw, pam-sa inumini; noqw nu nuhtuñk talöñvaqat ep put ahoy tātaynani.

⁴⁵ Pi ura God lavay'aymuyatuy pēniyamuy añ yan pey'ta: Pu puma sohsoyam God añqw tutuqayyani, yan'i. Paniqw öviy sohsoyam Inay añqw nanaptakañw pu tūqayyaqam inumi ökiwta.

⁴⁶ Pay ka hak hisat Inay aw yórikqat nu qa pañqawu, hal i' hak God añqw pítuhqa, pam-sa Inay aw yóriki'ta.

⁴⁷ Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Inumo tuptsiwihqa hapi qatsit qaso'taqat pay makiway'ta.

⁴⁸ Nu hapi pölaviki sinmuy qatsit máqañwuqa.

⁴⁹ Pay as pi umanam qayēsiwhpuve hihta mennat nōñösat, pay qa yēse.

⁵⁰ Nu hapi i' pölaviki öveqatsit añqw hawhqa, it pölavikit añqw nösqa qa mokniqat öviy'o.

⁵¹ Nu hapi taytaqa pölaviki öveqatsit añqw hāwi; it pölavikit añqw nösqa sutsep qátuni. Noqw nu pölavikit lavayhtiqe itokoy pañqawu; put hapi nu sinmuy amuñem távini, puma yesniqat öviy'o.

⁵² Noqw öviy Jew-sinom put ep nāñwuy'yuñqe, pañqaqwa: Ya sen i' hin itamuy tokoy nopnani?

⁵³ Pahasat pu Jesus amumi pañqawu: Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Pas uma Sinot Tiyat tokoyat qa nōñösakañw, pu put uñwáyat qa

hikwye' uma umuh'unanwpeq qatsit nastayani.

⁵⁴ Itokoy tümoytakañw, pu iuñway hihikwqa hapi qatsit qa so'taqat pay himuy'ta, noqw nu nuhtuñk talõnvaqat ep put ahoy tätaynani.

⁵⁵ Pi itoko pas antsa nõsiwhqa, pu iuñwa pas antsa hihikwqa.

⁵⁶ Itokoy tümoytakañw pu iuñway hihikwqa inuhpe qatu; noqw nu put ep qatu.

⁵⁷ Pi Ina qátuhqa nuy añqw tavi; noqw nu put ahpiy qatu; noqw pay pan hapi hak nuy tümoytaqa nuy akw qátuni.

⁵⁸ I' hapi pám himu pólaviki õveqatsit añqw hāwi; pam it mennat umunamuy amuhpiy nõsiwhqat qa panta; ura puma put añqw nõnõsat, pay qa sutsep yēse. It pólavikit añqw nõsqa hapi pas setsep qátuni.

⁵⁹ Pam Capernaum ep tsotsvalkive sinmuy tutuqaynakañw, yan lavayhti.

The Words of Eternal Life

⁶⁰ Noqw õviy kaysiwhqam put aw nánatuwnayaqam it nanaptaqe pañqawwa: Pam hihta pas nuhtsel'ewakw itamuy tutuqayna; ya sen hak añ kuytani? kitota.

⁶¹ Noqw put aw nánatuwnayaqam it ep qaan'unañway hiñqawwaq, Jesus unañwpeq navoti'tage, amumi pañqawu: Ya i' umumi qalomátõqti?

⁶² Noqw tis kurs ka nu Sinot Tiat õveqatsit ep qátuñwuqey aqw wuptoqw, uma aw yórikye', pahasat uma hin wūwayani?

⁶³ Pi Hikwsi hapi hakiy taytoynañwu; hakiy tokoat qa hihta ápiniñwu; nu umumi hihta lavayhtiqw, pam pantaqa hikwsit añqwnihqe sinmuy qatsihuylawu.

⁶⁴ Noqw pi uma haqawat qa tütuptsiwa. Pi hakim put aw qa tuptsiwni'yuñqat Jesus pay navoti'ta, pu hak momñwituy amumi put mätapniqata. Pam sinmuy tutuqaynativaqey añqaww pūvut sohsok navoti'ta.

⁶⁵ Pahasat pu pam pañqawu: Paniqw hapi õviy nu ura umumi pañqawu: Pas Ina hakiy qa pan unañwtoynaq, soon pam hak inumini.

⁶⁶ Yantaqat atsve put aw nánatuwnayamuy amuñaqw wūhaqnihqam put mätatve; nihqe pāpu qa amum hinnumya.

⁶⁷ Noqw pahasat pu Jesus imuy pakwt lōq sihkay'taqamuy amumi pañqawu: Noqw ya uma nuhtum inuñaqw ahpiyyani?

⁶⁸ Noqw pahasat pu Simon Peter lavayhtiqe pañqawu: Tutuyqawhqa, noqw itam hakiy awyani? Pi um pi lavayit qatsit qaso'taqat aniwnaqat lalvaya.

⁶⁹ Noqw pay itam tütuptsiwaqe, um pas pam hak Christ God qátuhqat Tíatnihqat qapēvewnaya.

⁷⁰ Noqw Jesus amumi pañqawu: Ya nu umuy pakwt lōq sihkay'taqamuy qa namorsta? Noqw uma haqawa Nukpanat akw tuyqawiwa.

⁷¹ Pam hakiy Simon tiyat Judas Iscariot pañqawu. Pam hapi as imuy pakwt lōq sihkay'taqamuy amumum tōnawkañw Jesus momñwituy amumi mätapniqiqw õviy'o.

7

Jesus and His Brothers

¹ Yantaqat atsve pu' Jesus Galileet ep hinnuma, Jew-sinmuy put nīnayaniqey tunatyawyuñqw, õviy pam Judeat ep qa hinnumniqee.

² Noqw Jew-sinom hisat nanalt talõnvaqat añ kihsit añ yesñwuqat aw pituto.

³ Noq̄w òviy Jesus tupkomat put aw pañq̄aq̄wa: Yupa, Judeat aq̄w'a, noq̄w ùmi nānatuwnayaq̄am uñ hihta hintsakq̄at aw nuhtum tāyuñwi.

⁴ Qa haq̄ pi hak nātuwiwniq̄ey nāwaknaqa nanauyve tumalay'tañwu. Kurs um pas antsa iit hintsake', um nuhtumi nāmahtaknani.

⁵ Hikis pi put tupkomat put aw qa tuptsiwñi'yuñq̄e òviy yan aw lavayhtoti.

⁶ Pahsat pu Jesus pumuy amumi pañq̄awu: Pay nāt ituwaniy aw qa pitu; nawus pi umuhtuwaniy aw sumsep pitsiwa.

⁷ Pay yep qatsit tunatyayat añ hinwisq̄am soon qa umumi unañway'yuñwñi; inumi pi qayan unañway'yuñwa, puma qalomāhintsatskaq̄at nu pañq̄awlawhq̄ òviy'o.

⁸ Pay pi uma nōviwhq̄at aq̄wyani, nu' pay nāt qa aq̄wñi, nāt ituwaniy aw qa pas pas pitu.

⁹ Yan pam pumuy amumi lavayhtit, pay hāk Galileet ep huruhti.

Jesus at the Feast of Tabernacles

¹⁰ Nikañw ason put tupkomat pas aq̄wyaq̄w, pahsat pu pam tuwat nōviwhq̄at aq̄w'a, nikañw pay qa nuhtumnit pay hihin nanauyvee.

¹¹ Noq̄w òviy Jew-sinom nōviwhq̄at epeq put hepnunyaq̄e pañq̄aq̄wa: Ya pam háq̄amo?

¹² Noq̄w sinom put hihin lavayta; noq̄w haq̄awat pañq̄aq̄wa: Pas as pam lolma; noq̄w pētu pañq̄aq̄wa: Qae, pam nuhtumi yēlawu.

¹³ Noq̄w pay puma nanayuve put lavayta, puma Jew-sinmuy mamq̄asyaq̄e òviy'o.

¹⁴ Noq̄w nōviwhq̄at nālōs talōñni'maq̄w, Jesus God kīyat awnihq̄e, pep sinmuy tutuq̄ayna.

¹⁵ Noq̄w Jew-sinom kātayyuñq̄e pañq̄aq̄wa: Ya i' qa tutuq̄ayñwunikañw hin tutuvenit tuwi'ta?

¹⁶ Noq̄w Jesus lavayhtiq̄e pumuy amumi pañq̄awu: Pay itutuq̄ayhpi qa inuhpiy'o, pam nuy añq̄w tāvihq̄at ahpiy'o.

¹⁷ Put tunatyayat hinmaniq̄ey tunatyawtaq̄a itutuq̄ayhpiy háq̄aq̄wnihq̄at māmatsni, sen pam God añq̄wnihq̄ata, sen pay nu nāp nahpiy yuaataq̄ata.

¹⁸ Kurs nu nāyuuate', ka nu tayawniwniq̄at tuñlay'tani; nikañw kurs nu Inay nuy añq̄w tāvihq̄at tayawniwniq̄at tunatyawte', pahsat pu nu pas soon atsātani, noq̄w himu q̄asuntaq̄a inuhpe sūlawni.

¹⁹ Puyaw umuy hin hinwisniq̄at Moses umumi qa tutapta? Noq̄w uma qa haq̄awa put tutavoyat an hinma. Uma pi nuy nīnayanīq̄ey anyuñwa.

²⁰ Noq̄w sinom lavayhtotiq̄e aw pañq̄aq̄wa: Kurs um nukpanhikwsit akw tuyq̄awīwta. Ya hak uñ nīnaniq̄ey anta?

²¹ Jesus amumi pañq̄aq̄wa: Ura nu sūs nasuñwintalōñnit ep hihta tumaltaq̄w, uma sohsoyam kātayyuñwa.

²² Pu òviy pi piw tiyohya poñotkiwmantaniq̄at Moses umumi tutapta. (Pam qa Moses ahpiy panta, pas itanamuy amuhpiy pan yukiwta.) Noq̄w uma nasuñwintalōñnit ep hakiy poñotkuyanwu.

²³ Noq̄w uma Moses tutavoyat anhtotiniq̄ey nānawaknaq̄e, nasuñwintalōñnit ep hakiy poñotkuyanik pantsatsnañwu. Noq̄w kurs uma pantotiniq̄, uma hinoq̄w inumi tu'q̄awyuñwa, nu nasuñwintalōñnit ep hakiy q̄alapsinaq̄'ò?

²⁴ Uma pay hihta hin son'iwihq̄at pan put hin yukunayañwu, as uma pam hin pas antsa hintaq̄at pan put yukunayanikahkañwo.

Is He the Messiah?

²⁵ Pahsat pu haqawat Jerusalem ep ki'yuñqam pañqawa: Ya puma qa it nīnayaniqey tunatyawyuñwa?

²⁶ Noqw meh, pam qa tuhtuskañw yuaataqw, puma aw qa hiñqawa. Ya sen momñwit pay it Christnihqat suyan navoti'yuñwa?

²⁷ Qae. Pi itam it tāqat háqawniqw navoti'yuñwa; noqw pi Christ pituqw, qa hak put haqaww pituqw navoti'tani.

²⁸ Pahsat pu Jesus God kiyat ep sinmuy tutuqaynakañw, kēew pañqawu: Uma nuy tuwi'yuñwa, pu nuy háqawnihqat navoti'yuñwa. Noqw nu' hapi qa nāp itunatyay pitu. Pi i' hak pas antsanihqā nuy añqw tavi. Noqw put hakiy uma qa tuwi'yuñwa.

²⁹ Noqw nu' pi put tuwi'ta; pi nu' put añqw pítuhqee; noqw pam nuy añqw tavi.

³⁰ Pahsat puma as put nuayaniqey anhtoti. Noqw pay qa hak aw may'ta, nāt tuwaniyat aw qa pituqw òviy'o.

³¹ Noqw pay sinmuy amuñaqw kaysiwhqam put aw tūtuptsiwaqe pañqawa: Ya sen Christ hisat pite', it tāqat tutmalayat epnihqe pas pavan kāhintsakni?

Guards Are Sent to Arrest Jesus

³² Noqw yaw sinom nānahpa' nauyhiñqawaqat Pharisee-sinom nanaptaqe, God awwat mohpeq momñwituy amumum hoñviaymuy put aw hōnaya, put nuayaniqat òviy'o.

³³ Pahsat pu Jesus pumuy amumi pañqawu: Pay nāt nu hihsavo umumum yantat, nuy añqw távihqat awni.

³⁴ Noqw uma as nuy hepyat, soon nuy tutwani; pu nuy haqaminiqw uma kurs hin pañsoyani.

³⁵ Pahsat pu Jew-sinom nānami pañqawa: Ya sen i' haqamini? Ya hintaqw itam kurs hin put tutwani? Ya sen pam pay qa-Jew-sinmuy amuhpa' itahsinmuy ahtsavalitwāqamuy amuminen, qa-Jew-sinmuy tutuqaynani?

³⁶ Ya sen hiñqawhqe pañqawu: Uma as nuy hepyanikahkañw, soon nuy tutwani; pu piw nuy haqaminiqw uma kurs hin pañsoyani, kita?

Streams of Living Water

³⁷ Noqw nōviwhqat ep nuhtuñk wukotalōñvaqat ep Jesus wunuptut, pas kēew pañqawu: Pānaqmokiwaqa inuminen hikwni.

³⁸ Inumi tuptsiwni'taqat ahsonñaqw kūyi taytaqa munvamantani; tutu-venit hin lavayhtiqat pan'i, pam kita.

³⁹ Pam yan lavayhtiqe it Hikwsit pañqawu, put hapi hakim Jesus aw tuptsiwyaqam ason makiwyani. Qahováriwaqa Hikwsi nāt nuhtumi qa noiwa, nāt Jesus qa pas pas hīmuniwhitiqw òviy'o.

Division among the People

⁴⁰ Noqw òviy kaysiwhqam sinom it yan lavayit nanaptaqe pañqawa: Pay kurs pas antsa i' hapi God lavay'ayaat pas pávannahqa.

⁴¹ Noqw pētu pañqawa: Pay i' pas pam Christ. Noqw haqawat pañqawa: Ya Christ yaw Galileet añqw yámakni?

⁴² Puyaw tutuveni qa pan lalvaya: Ura Christ David ahpiy aniwhtini, pu Bethlehem kitsókit añqw yámakni, ura David haqam qātuñwuqat añqō'?

⁴³ Noqw òviy sinom Jesus ep nātsiki.

⁴⁴ Noqw haqawat as put nuayaniqey nānawaknaqw, pay qa hak put aw may'ta.

The Unbelief of the Jewish Leaders

45 Pahsat pu ima hoñvia'yat God awwat mohpeq momñwituy amumi-nikañw, pu Pharisee-sinmuy amumi ökiqw, puma pumuy amumi pañqawwa: Ya uma hinoqw qa wikvaya?

46 Noqw hoñvia'yat pañqawwa: Pas qa hak tāqa hisat it tāqat an yuaata.

47 Pahsat pu Pharisee-sinom pumuy amumi pañqawwa: Noqw ya uma nuhtum ūnatoti?

48 Ya hakim momñwituy sen Pharisee-sinmuy amuñaqw put aw tütuptsiwa?

49 Ima sōqavuñwsinom tutavot qa tuwi'yuñqam pi pay qalolmat makiway'yuñwa.

50 Noqw Nicodemus, ura Jesus aw mihikq pítuhqa, pumuy amumum sinoiwtaqa amumi pañqawu:

51 Hakim nāt hakiy aw qa tūqayyuñwt, pu put hihta hinhtiqat nāt qa nanaptat, pay eñem hin yukuyamantaniqat ya itahtutavo pan yukiwta?

52 Noqw puma lavayhtotiqe put aw pañqawwa: Noqw ya um piw Galileet añqw sino? Tutuvenit añ pupre, um navotni, qa hak God lavay'ayaat Galileet añqw yámakni.

53 Noqw sohsoyam nanap kiy añqe'ya.

8

The Woman Caught in Adultery

1 Noqw Jesus tsomot Olivet yan mätsiwhqat aw'i.

2 Pu suits talavay pam piw God kīyat aw paki, noqw sinom sohsoyam put aw ökiqw, pam qatuptuqe pumuy tutuqayna.

3 Noqw tutavot tutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amumum hakiy wuhtit qa nāp himuy amum hintsakkañw núansaniwhqat put aw wikvaya; nihqe puma put nāsava taviyat,

4 Jesus aw pañqawwa: I' wuhti qa nāp himuy amum hintsakkañw núansaniwa, nāt pas hintsakkañwo.

5 Noqw Moses hapi tutavot ep itamuy pas ayataqe, hakim hakiy pan hintsakqat tatatupñinayaniqat pañqawu. Noqw uñniqw hintani?

6 Pay puma Jesus aw hin hepyaqe, aw put hihta nēveltoynayaniqey öviy yan lavayhtoti. Noqw pay Jesus motoltit, malatsiy akw tutskwava penta, suhpan qa navotqey pan'i.

7 Noqw öviy puma put pas tūviñlalwaqw, pam kwuhpukqe amumi pañqawu: Pay pi haqawa umuñaqw pas qa hihtakw hintaqa put mohti owat aw tūvani, kitat,

8 Pu piw motoltiqe, tutskwava penta.

9 Noqw nanaptaqam qaanhinwisqey unañwpeq sunvoti'kahkañw, nānap pañqw nõñantiva, suswukoqw añqw hoyoyoykuyakañw nuhtuñkñihqat aqw pahsavoo, noqw Jesus wuhtit nāsava wúnuhqat amum nāla akwsiñwu.

10 Noqw Jesus kwuhpukqe, pay wuhtit nāla epniqw, pam put aw pañqawu: Wuhti, ya uñ hihta nēveltoynayaqam haqamiya? Ya qa hak uñ mokniqat uñem hin yuku?

11 Noqw pam put aw pañqawu: Pay qa hak'i, Tutuyqawhqa. Noqw Jesus aw pañqawu: Pay nu piw uñem qa pan yuku; um ahpiynen, pāpu qaanqatsit qe'ni.

Jesus the Light of the World

12 Pahsat pu Jesus piw pumu amumi pañqawu: Nu hapi sinmuy amumi tāla; inuñk hinmaqa qatalpuva soon hinmani; pam qatsit aw tālat añ hinmani.

¹³ Noq̄w òviy Pharisee-sinom put aw pañq̄aq̄wa: Um nātuawi'ta; uhtuawi qa súanta.

¹⁴ Jesus lavayhtiçe amumi pañq̄awu: Pay as pi nu nāp nātuawi'taqw, pay ituawi súanta; pi nu haq̄aqw pítukañw pu haq̄aminiq̄ey navoti'ta. Noq̄w uma pi nuy haq̄aqw pítuhqat, pu nuy haq̄aminiqat qa navoti'yuñwa.

¹⁵ Uma pay sinmuy amún hihta hin yukuyañwu, nu qa hakiy eñem hin yuyku.

¹⁶ Pu nāmahin pi as kurs nu hakiy eñem hin yuke', nu suan yúkuñwu, pi nu qa nālaa, Inay nuy añq̄w távihqa inumuma.

¹⁷ Noq̄w ura kurs pi lōyöm hihta tuawi'taqw, tuawiam súantañwuqat umuh-tutavoy añ pan pey'ta.

¹⁸ Noq̄w nu suhka nātuawi'ta, noq̄w pu Ina nuy añq̄w távihqat nuy hákiyñiqat tuawi'ta.

¹⁹ Pahsat pu puma put aw pañq̄aq̄wa: Noq̄w una háqamo? Noq̄w Jesus amumi pañq̄awu: Uma itamuy qa tuwi'yuñwa-nūyu, pu Inayu; pi as uma nuy tuwi'yuñwe', soon piw Inay qa tuwi'yuñwni.

²⁰ Yan Jesus sivatatañpit ep yuaayku, God kíyat ep sinmuy tutuqay-nakañwo; noq̄w qa hak put aw may'ta, nāt tuwaniyat aw qa pituq̄w òviy'ò.

You Cannot Go Where I Am Going

²¹ Pahsat pu Jesus piw amumi pañq̄awu: Nu ahpiyni; noq̄w uma as nuy hepyani, nikañw uma umuhqaanhtipuy añ hinwiskahkañw so'ni. Nuy haq̄aminiqat uma kurs hin pañsoyani.

²² Pahsat pu Jew-sinom pañq̄aq̄wa: Ya pam hinoq̄w itam kurs hin put haq̄aminiqat pañsoyaniqat pañq̄awu? Ya sen pam nāninani? kitota.

²³ Pu pam amumi pañq̄awu: Uma yañq̄w tūwaqatsit añq̄wya; nu òñaq'ò; uma yep qatsit ahpiyya, nu qa yep qatsit ahpiy'ò.

²⁴ Pañiqw hapi òviy nu umumi pañq̄awu: Uma umuhqaanhtipuy añ hin-wiskahkañw so'ni; pi uma nuy hakñiq̄ey pañq̄awhqat qa tütuptsiwe', uma umuhqaanhtipuy añ hinwiskahkañw so'ni.

²⁵ Pahsat pu puma put aw pañq̄aq̄wa: Ya um hak hímuu? Noq̄w Jesus amumi pañq̄awu: Pay nu ura mohtihq̄ umuy put āawna.

²⁶ Nu as nihtiwhtaqat hihta ep umuy hin lavayhtini, pu umumiq̄ hiñq̄awni; noq̄w i' hak nuy añq̄w távihqa pas qa atsa; noq̄w nu put añq̄w hihta navotq̄ey nuhtumi yuaata.

²⁷ Pam pumuy amumi Nay lavayhtiqaqat puma qa māmatsya.

²⁸ Pahsat pu Jesus amumi pañq̄awu: Ason uma nuy Sinot Tiyat nahoylehtsit ep hahye', pep pu' uma nuy hákiyñiqat nanaptani, pu nu qa nāp nahpiy hihta hintsakqata; Ina inumi hin tutaptaqat nu pan hintsaki.

²⁹ Pu nuy añq̄w távihqa inumuma. Ina nuy qa naltavi, nu yūmosa unañwve hinmaq̄w òviy'ò.

³⁰ Yan pam lavayhtiqaq, kaysiwhqam put aw tütuptsiwa.

Free Men and Slaves

³¹ Pahsat pu Jesus Jew-sinmuy put aw tütuptsiwaqamuy amumi pañq̄awu: Uma ilavayiy añ hinwise', pep pu' uma pas antsa inumi nānatuwnayaqamayani.

³² Nen uma navotit pas antsanihqat tuwi'yuñwni, noq̄w pam navoti umuy qenivo óyani.

³³ Puma lavayhtotiqe put aw pañq̄aq̄wa: Itam Abraham tímatu; nihq̄e itam qa hisat hakiy aw tūwik'iwyuñwa; noq̄w hintaq̄w òviy itam qenive oyiwyuñwniqat um pañq̄awu?

³⁴ Jesus lavayhtiqe amumi pañqawu: Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Qaantsakqa hapi qaanhtiput aw tūwikiniñwu.

³⁵ Noqw tūwiki pi qa sutsep kive ki'tañwu, pi ki'taqat tiat pep pas sutsep ki'tañwu.

³⁶ Noqw òviy kurs Tiat umuy qenivo oyaqw, uma hapi pas antsa qeniveyani.

³⁷ Pas as pi uma Abraham tımatniqw nu navoti'ta; noqw pi uma nuy nınyaniqey tunatyawyuñwa, ilavayi umuh'unañwpeq qa haqam qeni'taqw òviy'o.

³⁸ Pi nu Inay amum qátuhqe, hihta aw yórikqey umumi yuaata; noqw pu uma umunay amum yeskañw pam hihta hintsakqat uma aw yórikyaqey put tuwat hintsatska.

³⁹ Puma lavayhtotiqe aw pañqaqwa: Abraham itanaa. Jesus amumi pañqawu: Pi as uma Abraham tımatnen, soon qa Abraham hintsakpiyat hintsatskani.

⁴⁰ Noqw uma soq tuwat nuy nınyaniqey tunatyawyuñwa, ispi nu God añq lavayit pas antsanihqat navotqey umuy āawnaq'ò. Abraham pi qa pan hinhti.

⁴¹ Uma umunay hintsakpiyat hintsatska. Pahsat pu pumuy put aw pañqaqwa: Itam qa tuskapqatsit ahpiy tihtiwy, itam sūkw nay'yuñwa, it God.

⁴² Noqw Jesus amumi pañqawu: Pi as God umunayniqw soon uma inumi qa unañway'yuñwni, pi nu God añq yámakqe put añqw pitu; pi nu qa nāp itunatyay añq'ò; pi God nuy añqw tavi.

⁴³ Ya uma hinoqw ilavayiy qa māmatsya? Ispi kurs hin uma ilavayiy aw tuqayvastotaniqee.

⁴⁴ Uma umunay Nukpanat ahpiy aniwhti, nihqe uma umunay tunatyayat hintsatskaniqey nānawakna. Pam yayhniwhqat añqaw tuqwyanta; himu pas antsanihqat put ep sılawniqw, òviy pam antsanihqat ep qa huruhti; pam atsáte', nāp himuy lavayhtiñwu; pam a'nò átsanihqee, pas atsāt aaniwnaqa.

⁴⁵ Noqw pay soq pi nu umumi pas qa atsāt lavayhtiqw, òviy uma nuy qa tūtuptsiwa.

⁴⁶ Haqawa uma nuy hihta ep qaanhtiqat pas súañqawni? Noqw kurs nu pas qa atsāt umumi lavayhtiqw, ya hinoqw uma nuy qa tūtuptsiwa?

⁴⁷ God ahpiynihqa God lavayiyat navotñwu', noqw paniqw òviy uma put qa nanapta, uma qa God ahpiy aniwhtiqe òviy'o.

Jesus and Abraham

⁴⁸ Pahsat pu Jew-sinom lavayhtotiqe put aw pañqaqwa: Noqw pay itam súañqaqwaqe, um Samariat añqw sınonihqe nukpanhikwsit akw tuyqawiwtaqat pañqaqwa.

⁴⁹ Noqw Jesus lavayhtiqe amumi pañqawu: Nu qa nukpanhikwsit akw tuyqawiwta; nu Inay kaptsi'taqw uma nuy qa kaptsi'yuñwa.

⁵⁰ Pu nu inumi kátayyuñwniqat qa tunatyawta; pay ason pas suhka put tunatyawta; nihqe pam itamuhtsave hinwat yúkuni.

⁵¹ Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Ilavayiy an hinmaqa soon mokiwy ep pıtuni.

⁵² Pahsat pu Jew-sinom put aw pañqaqwa: Pu' hapi itam pas suyan nanaptaqw um nukpanhikwsit akw tuyqawiwta. Abraham moki; pu God lavay'ymat piw soa; noqw um piw nāt pañqawu: Ilavayiy an hinmaqa soon mokiwy ep pıtuni.

⁵³ Ya um itanay Abraham epnihqe hak pas pávani? Pam pi pay qa qatu; pu God lavay'ymat piw qa yēse. Ya um hak hımuniqey nāmi wūwanta?

⁵⁴ Noq̄w Jesus lavayhtiqe pañqawu: Kurs nu pay nāp nātsokānaniq̄w pay pam qa hihta hihkay'tani; noq̄w pi Ina nuy tsokānañwu; noq̄w uma put aw yanyuñqey pañqaq̄wa.

⁵⁵ Noq̄w pi uma put qa tuwi'yuñwa; noq̄w nu put tuwi'ta; nihqe ðviy kurs nu put qa tuwi'taqey pañqawe', nu umún átsani; noq̄w pi nu put tuwi'taqe, put lavaiyat an hinma.

⁵⁶ Umuna Abraham iqatsiy aw yórikniqey put ep hahlayi; nihqe pam aw yórikqe hahlayhti.

⁵⁷ Pahsat pu Jew-sinom put aw pañqaq̄wa: Um nāt qa lōp sunat pakwt sihkay'taqat yahsañwni'kañw, ya pay um Abraham aw yori?

⁵⁸ Jesus amumi pañqawu: Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Nāt Abraham qa háqamniq̄w pay nu qatu, kita.

⁵⁹ Pahsat pu puma put tatatupyaniqe o'wat ömahtota; noq̄w pay Jesus nauyhtaqe God kíyat añqw yámakqe pumuy amuhsonñaq̄w hinmakañw pañqw ahpiy'o.

9

Jesus Heals a Man Born Blind

¹ Noq̄w Jesus haqaminikañw, hakiy tāqat pas tihtiwhqey añqaq̄w qapostalqat aw tātayi.

² Noq̄w Jesus aw nánatuwnayaqam put tūviñtotaqe aw pañqaq̄wa: Tutuqay-naqa, ya hakiy qaanhtiq̄w, ðviy i' qapostalkañw tihtiwa, sen ii, sen náata, sen yúata?

³ Noq̄w Jesus pañqawu: Pay i' qa hakiy qaanhtipuyat ep pankañw tihtiwa, qa nāp qaanhtiqey ep'e, pu qa nay, yuy qaanhtipuyamuy ep'e; pi pay God tumalaat put ep mātaktiniq̄w ðviy pam pankañw tihtiwa.

⁴ Nāt tālō'niq̄w nu soon nuy añqw távihqat tumalayāt qa tumalay'tani; taq mihikq̄ soon hak tumalay'tañwu.

⁵ Nu nāt tūwaqatsit ep hinnumqe nu hapi sinmuy amumi tāla.

⁶ Yan pam lavayhtit, tutskwami tōhakqe, tutsvalay akw tsōqataqe, put qapostalqat pōsiyat añhqe lelwi;

⁷ Nit put aw pañqawu: Yupa, nen um patuphat Siloam aq̄w posimavaqtani, kita. (Siloam hōniwa, i'nihqe pam'i.) Noq̄w ðviy pam awnihqe, aq̄w posimavaqtaqe, tālat taykañw ahoy pitu.

⁸ Noq̄w ðviy kisñwamat-niq̄w pu haqawat put qapostalñwuniq̄w aw yorsto-taqam pañqaq̄wa: Ya qa i' haqam qátukañw hihta tuñlay'tañwuqa?

⁹ Noq̄w haqawat pañqaq̄wa: Pay i' pam'i; noq̄w pētū pañqaq̄wa: Pay i' put an sóniwa. Noq̄w pam tāqa pañqawu: Pay nu' pam'i.

¹⁰ Noq̄w ðviy puma put tūviñtotaqe aw pañqaq̄wa: Noq̄w uhposi hin tālawva?

¹¹ Noq̄w pam lavayhtiqe pañqawu: Pay hak tāqa Jesus yan mātisiwhqa tsōqataqe, ivosvaqe put lelwit, inumi pañqawu: Um patuphat Siloam awnen, aq̄w posimavaqtani; noq̄w ðviy nu awnihqe posimavaqtaqe, ivosiy tālawna.

¹² Pahsat puma put aw pañqaq̄wa: Noq̄w pam hak háqamo? Noq̄w pam pañqawu: Piyi.

The Pharisees Investigate the Healing

¹³ Pahsat pu puma qapostalñwuqat Pharisee-sinmuy amumi wikya.

¹⁴ Noq̄w piw nasuñwintalōñnit ep Jesus tsōqataqe put pōsiyat tālawna.

15 Pahsat pu Pharisee-sinom pam hin pōsiy tālawnaqat tuwat put tūviñtota. Noq̄w pam pumuy amumi pañqawu: Pam ivosiy aňhqe tsōqat lelwi; noq̄w nu posimavaqtaqe, ivosiy tālawna.

16 Pahsat pu ðviy haqawat Pharisee-sinom pañqaqwa: Pay pi i' tāqa qa pas God aňq'ō, ðviy pi nasuñwintalōñnit qa kaptsi'ta. Noq̄w pētu pañqaqwa: Pas soon hak qaanhinmakañw yanhaqam kätutmalat hintsakni. Noq̄w yan puma nātsiki.

17 Pahsat pu puma qapostalñwuqat aw piw pañqaqwa: Ya uhposiy tālawnaqa uñniqw hak hímuu? Noq̄w pam amumi pañqawu: Pam God lavay'ayaata.

18 Noq̄w as qapostalñwuqa pōsiy tālawnaqat Jew-sinom qa tütuptsiwa. Noq̄w ðviy puma put nayat yuyat enañ wánwayyaqe,

19 Tūviñtotaqe amumi pañqaqwa: Ya pas pay i' umuhti qapostalkañw tihtiwhqat uma pañqawlawu? Noq̄w pam pantañwunikañw hin pu' tālat tayta?

20 Noq̄w put naat yuyat amum lavayhtiqe amumi pañqawu: Pay pi i' pas itahtinihqat itam navoti'ta, pu i' qapostalkañw tihtiwhqata.

21 Nikañw hin pi pam pu' tālat taytaqw itam qa navoti'ta; piw hak put pōsiyat tālawnaqat itam qa navoti'ta; pi wūyoq'a; uma tūviñtotani; pam pi nēñem hin lavayhtini.

22 Put naat yuyat amum Jew-sinmuy mamqasqe ðviy yan lavayhti; yaw kurs hak Jesus pas Christ-nihqat pañqawhq, Jew-sinom aw tōnawtaqamuy aňqw put ayo tūvayaniqey pasiwni'yuñqw ðviy'o.

23 Paniqw ðviy puma pañqawu: Pay wūyoq'a, uma tūviñtotani, kita.

24 Pahsat pu piw ðviy puma qapostalñwuqat wánwayyaqe aw pañqaqwa: Um God pas hihtatani; itam navoti'yuñqw, i' tāqa qaanhinma.

25 Noq̄w pam lavayhtiqe pañqawu: Pay ka pi as sen pam qaánhinma, sen pay qa panmaq̄w, nu put qa navoti'ta; pay it-sa pi pas sūkw nu suyan navoti'ta, nu as ura qapostalñwu, nikañw nu pu' tālat tayta.

26 Pahsat pu puma piw put aw pañqaqwa: Ya pam uñ hintsana? Hin pam uhposiy tālawna?

27 Noq̄w pam lavayhtiqe amumi pañqawu: Pay pi nu umuy āawnaqw uma qa nanapta. Ya uma hinoq̄w pas pu' piw put nanaptaniqey nānawakna? Ya uma tuwat put aw tutuqayyaniqe ðviy'o?

28 Pahsat pu puma pas tutsi'wanañway hiñqaqwaqe put aw pañqaqwa: Um pi put aw tutuqayi, itam pi Moses aw tutuqayya.

29 God pi pas suyan Moses aw yuaaykuqat itam navoti'yuñwa; i' pi pay hak tuwat háqaq'ō.

30 Noq̄w tāqa lavayhtiqe amumi pañqawu: Is uti pas as uma put háqaqwniqw qa navoti'yuñqw, piw pam ivosiy tālawna.

31 Noq̄w pi itam navoti'yuñqw God qaanhinwisqamuy lavayiyamuy qa navotñwu; pi hak haqam God kaptsi'kañw tunatyayat hinmaq̄w put pam navotñwu.

32 Hisat qatsit yayhniwhqat aňqaqw qa hak haqam hakiy qapostalkañw tihtiwhqat posiyat tālawniqat itam navoti'yuñwa.

33 Pi as i' tāqa qa God aňqwnen soon hihta hintsakni.

34 Puma lavayhtotiqe aw pañqaqwa: Pas as um qaanhitiptu an tihtiwhqañw, ya pas piw um itamuy tutuqayna? kitotaqe put pañqw ayo tūvaya.

Spiritual Blindness

35 Noq̄w yaw put tūvayaqat Jesus navotqe put túwahqe aw pañqawu: Ya um God Tiyat aw tuptsiwni'ta?

³⁶ Noq̄w pam lavayhtiqe aw pañqawu: Ya pam hak'i, tāqa? Nu hakiy aw tuptsiwni?

³⁷ Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Pay um aw yori; noq̄w pam hapi ūmi yuaata.

³⁸ Noq̄w pam pañqawu: Tutuyqawhqa, nu tuptsiwa; pam kitat put aw naokiwhta.

³⁹ Noq̄w Jesus pañqawu: Nu hapi yep hin hintaniqat ōviy pew tūwaqatsit aw pitu, ima añ qa tayyuñqam pōsiy tālawñayaniqat ōviy'ō, pu añ tālat tayyuñqam pōsiy qatālawñayaniqat ōviy'ō.

⁴⁰ Noq̄w haqawat Pharisee-sinom put ámumyaqam ĩit nanaptaqe put aw pañqawu: Noq̄w itam piw qapostalya?

⁴¹ Noq̄w Jesus amumi pañqawu: Pay pi as uma qapostalye', soon qaantiput hinyuñwni; noq̄w pi uma postalyaqey kitotaq̄w, ōviy umuhqaantipū umuhpe hūrsti.

10

The Parable of the Sheepfold

¹ Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Hak qa hōtsíwhpa kanelkimi pakit, pay nāp haqe' aqw pákihqa hapi uyiñwuniñwu, pu hakiy hihta tusoq-nawhkiñawhqañiñwu.

² Hōtsíwhpa pákihqa hapi kanelmuy tumalay'taqaniñwu.

³ Noq̄w hōtsíwat aw tunatyawtaqa put aw hōtañwu, noq̄w kanēlom tōnayāt nanaptañwu; noq̄w pam pumuy tūñwniyamuy akw wáñwaylawñwu, nen pumuy pañq̄w haqami tsamñwu.

⁴ Pu pam pokmuy nōñakne' amupyeve hinmañwu; noq̄w kanēlom tōnayāt tuwi'yūñqe ōviy put añkyañwu.

⁵ Nikañw puma a'lōntuy tōnayamuy qa tuwi'yūñqe ōviy hakiy alōñōt qa añkyat, tuwat soq put apyeve watqañwu.

⁶ Yan Jesus tūwutsit añ pumuy amumi hihta mahtakna; noq̄w puma put hihta lavayhtiqat qa māmatsya.

Jesus the Good Shepherd

⁷ Pahsat pu Jesus piw amumi pañqawu: Nu hapi kanelkimi q̄ hōtsíwat anta.

⁸ Inupyeve mohti ōkihqam sohsoyam uuyiñwtu, pu hihta tūnawhkiñawqam; noq̄w ikanelvohkom pumuy amumi qa tūqayyuñwa.

⁹ Nu hapi hōtsíwa; inuhpa' pákihqa hapi ayo yámakni, nen aw papkikañw pu piw añqw yaymakañw nōsiwhqey tuway'numni.

¹⁰ Pi uyiñwu ūuyniksa pítuñwu, pu hihta nīnaniksaa, pu hihta hovalaniksaa; noq̄w nu tuwat pumuy yesniqat ōviy pitu, puma nukñwat qatsit qaōwihinyuñwniqat ōviy'ō.

¹¹ Nu hapi kanelmuy amumi suan tunatyawmaqa. Suan kanelmuy amumi tunatyawmaqa hapi pumuy amuñem qatsiy táviñwu.

¹² Nāwuspi i' ayaiwtaqa, kanelmuy qa pokmuy'taqe amumi qa suan tumalay'tañwu; nikañw haq̄aqw kwéwuniqw put tuwe', kanelmuy tatamhtat, wāyañwu; noq̄w kwewu kanelmuy qōyañwu, pu piw tatslaknañwu.

¹³ Ayaiwtaqa wāyañwu, pam pi pay ahsatiy ōviyiniñwunihqe kanelmuy qa hin amumi tunatyawtañwu.

¹⁴ Nu hapi kanelmuy amumi suan tunatyawmaqa; nihqe nu ikanelvokmuy tuwimuy'ta; noq̄w ivokom nuy tuwi'yūñwa.

15 Pas Ina nuy hin tuwi'taqw nu pan piw Inay tuwi'ta, nihqe nu ikanelvok-muy amuñem iqatsiy távini.

16 Pu nu piw nāt pētuy kanelmuy qa it kanelkit ep yesqamuy pokmuy'ta; pumuy nu soon qa tsamni, noqw puma itōnay nanaptani; noqw puma sūp tōnawtaqw sūka pumuy amumi tunatyawtani.

17 Noqw nu hapi iqatsiy tave' put ahoy kwúsuniqat ōviy Ina inumi unañway'ta.

18 Soon hak nuy iqatsiy nawhkini, nu nāp put távini; nu put táviniqey aw ōqalat pasiwta, pu nu put ahoy kwúsuniqey aw'i; yan hapi Ina imumi tutapta.

19 Noqw yan it lavayit ep pay piw Jew-sinom nātsiki.

20 Noqw kaysiwhqam pañqaqwa: Pam nukpanhikwsit akw tuyqawiwtage ōviy pas qa navoti'numa. Ya uma hinoqw aw tūqayyuñwa?

21 Noqw pētū pañqaqwa: Nukpanhikwsit akw tuyqawiwtaga qa yan yuaatañwu. Ya sen nukpanhikwsi qapostalyaqamuy pōsiyamuy tálawnani?

Jesus Is Rejected by the Jews

22 Noqw Jew-sinom Jerusalem epeq ura hisat namat God kīyat powatotaqat éphaqam u'nantota, tōmōhaqamo.

23 Noqw Jesus God kīyat ep haqam Solomon tuhōōyat añ waynuma.

24 Noqw Jew-sinom put aw tsovaltige aw pañqaqwa: Taay, ya hihsavo-haqam itam ūmi a'nō wūwantotani? Kurs pay um pas Christ-nen itamuy suyan put āawnani.

25 Noqw Jesus amumi pañqawu: Pay pi nu umuy āawnaqw uma qa tūtuptsiwa. Nu Inay tuñwniyat aw yankañw iit tutmalat hintsakq, pam nuy hákiyinhqat tuawi'ta.

26 Noqw uma qa tūtuptsiwa, ispi uma qa nuhtum ikanelvohkomyaqee; pay pi nu ura umumi pañqawu.

27 Ikanelvohkom itōnay nanaptañwu; noqw nu pumuy tuwimuy'ta; noqw puma inuñk hinwisa.

28 Noqw nu pumuy qatsit qaso'taqat huylawu; noqw soon puma hovalni-wyani, piw soon hak pumuy imapqólñaqw tusoq'ipwani.

29 Ina nuy pumuy máqahqa sohsokmuy amuhpenihqey pas pávani; noqw qa hak pumuy Inay mapqólñaqw tusoq'ipwaniqey aw ōqala.

30 Ina-niqw pu nūu, itam sūkaa.

31 Pahsat pu Jew-sinom put tatatupyaniqey pay piw o'wat ōmahtota.

32 Noqw Jesus lavayhtige amumi pañqawu: Nu nihtiwtaqat lolmat tumalat Inay añqw umumi mahtakna. Noqw ya uma hihtawat tumalat ep nuy tatatupyani?

33 Noqw Jew-sinom put aw pañqaqwa: Pay itam lolmat tumalat qa ép uñ tatatupyani, pi um God qakaptsi'lavayhtiq'ō; pu um pay sínonikañw pas God-nihqey pañqawhqat ōviy'ō.

34 Noqw Jesus amumi pañqawu: Puyaw umuhtavoy ep qa yan pey'ta: Nu pañqawu: Uma pas hihtuya, yan'i? (Noqw pas soon tutuveni alōntini.)

35 Noqw pep hapi pam hakimuy put lavayiyat ōmahtotaqamuy pas hih-tuyaqat amumi pañqawu.

36 Noqw hintaqw ōviy uma nuy qakaptsi'lavayhtiqat pañqaqwa, nu Pas Hímunihqat Tiatnihqey lavayhtiq'ō? Pi Ina pas nāp nuy supwataqey tūwaqatsit aw tavi.

37 Ason pi nuy qa Inay tumalayāt hintsakq, uma nuy qa tūtuptsiwani.

38 Nikañw kurs pay nu pas put hintsakq, nāmahin pi as uma nuy qa tūtuptionsiwanikahkañw uma hihhihta tumaltiwqhāt tūtuptionsiwani; nen Ina inuh-peniqw, pu nu put epnihqat uma māmatsye' tūtuptionsiwani.

39 Yantaqat ep pu as ōviy piw puma put űayaniqey antotiqw, pam pumuy māyamuy añqw ayo yāmakqe,

40 Jordan yupqōymi pañsonihqe huruhti, ura John pay mohti kūyit akw tūtuvoylalawhqat pañsoo.

41 Noqw kaysiwhqam put aw ōkiwtaqe nānami lavayta: John pi qa hihta kātumalta; nikañw John pi it tāqat hin lavayhtiqw pas pam sohsoy antsaa.

42 Noqw pepeq kaysiwhqam put aw tūtuptionsiwa.

11

The Death of Lazarus

1 Noqw hak tāqa Lazarus yan mātsiwhqa Bethany kitsókit ep ki'ta, it Maryt-nikañw pu qōqayat Marthat kitsókiyamuy ep'e; noqw pam hak okiw tūtuyhti.

2 (I' Mary hapi put atsve hihta kwañwáhovaqtuqat wihkuyit akw Tutuyqawhqat lelwit, pu hōmiy akw kukyāt añ hōna; noqw put tupkoat Lazarus tūtuya.)

3 Paniqw ōviy put qōqamat hakiy Jesus aw ayataqw, pam pañqawu: Tutuyqawhqa, meh, pas aw uh'unañwa okiw tūtuya.

4 Noqw Jesus put navotqe pañqawu: I' tūya put mokniqat qa pániq'ō, pi God pas a'nō hímuniwhitiniqat ōviy'o, noqw God Tiat put ahpiy pas pavan hímuniwhitini.

5 Noqw Jesus Marthat aw unañway'ta, pu tupkoyat Maryt-nikañw pu Lazarus pumuy amumii.

6 Noqw ōviy pam put navotqe pay hāk pepeq lōs talōnna.

7 Nit it atsve pu' pam put aw nānatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Tuma piw Judeat aqwyā.

8 Noqw puma put aw pañqaqwa: Tutuqaynaqa, nāt pūnat pu' Jew-sinom uñ tatatupninayaniqey anhtotiqw, ya um pay piw aqwni?

9 Noqw Jesus lavayhtiqe pañqawu: Ya talōnvaqat ep tāwa añhqe qa pakwt lōq sihkay'tasikis qōniltiñwu? Tālō waynumqa qa wíwakñwu, pam qatsit aw tālat aw taymañwunihqe ōviy'o.

10 Mihikq waynumqa hihta ep wíwakñwu, put ep tāla súlawniñwuniqw ōviy'o.

11 Yan pam lavayhtit amumi pañqawu: Itahkwatsi Lazarus pūwi, noqw pay nu aqwnen tātaynani.

12 Pahsat pu put aw nānatuwnayaqam put aw pañqaqwa: Tutuqaynaqa, pay pi pūwe' soon qa ōqawhtani.

13 Noqw pam mokqat Jesus pañqawhqa, suhpan as pay pam puwhqe nāsuñwi'taqw put pañqawhqat puma wūwaya.

14 Pahsat pu Jesus pumuy amumi pas suyan pañqawu: Lazarus mōki.

15 Noqw nu qa épeqniqw pam panhtiqw pas nu put ep umuñem hahlayhti, uma nuy hinhtiniqat aw yórikye' inumi tūtuptionsiwaniqat ōviy'o. Pay itam aqwyani.

16 Pahsat pu Thomas, Didimus yan tūñwantiwhqa, suñwámuy amumi pañqawu: Itam amum aqwyē', amum so'ni.

Jesus the Resurrection and the Life

17 Noqw Jesus pepeq pituqw, pay kurs pam āmiwhqe, nālōs talni'ta.

18 Noqw Bethany Jerusalem áhayho, sukwañqwañ nāsamiq tutskwatuwanit pahsaphaqamo.

19 Noqw Jew-sinom kaysiwhqam Marthat pu Maryt pumuy tupkoyamuy ep pumuy qahahlayhpiyamuy ep amumi unañwtapyaniqe kurs ep ōki.

20 Noqw yaw Jesus añqwnihqat Martha navotqe, pañqwañ nakwsuqe put ahsawwa, noqw Mary pay nāt kiy ep qatu.

21 Pahsat pu Martha Jesus aw pañqawu: Tutuyqawhqa, pas as um yepniqw soon itupko mokni.

22 Noqw pay nu navoti'taqw nāmahin pi yahsathaqam um God aw hihta tūviñtaqw soon pam uñ qa máqani.

23 Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay uhtupko ahoy tātayni.

24 Noqw Martha put aw pañqawu: Antsa nu navoti'taqw nuhtunk talōnvaqat epeq sinom ahoy yesvaniqw pam nuhtum ahoy tātayni.

25 Noqw Jesus put aw pañqawu: Nu hapi hakiy mokiwyu añqwañ ahoy tātaynañwuqa, pu qatsihuytañwuqa; inumi tuptsiwhqwa as nāmahin mokni, nīkañw pay pam qátuni.

26 Pu hak qatukañw inumi tuptsiwñi'taqa pas soon hisat mokni. Ya um it tūptsiwa?

27 Noqw pam put aw pañqawu: Owi, Tutuyqawhqa, pay um pas Christ, God Tiatnihqat nu tuptsiwa; ura kurs pi pam hak tūwaqatsit aw pítuni.

Jesus Weeps

28 Yan pam lavayhtit ahpinihqe tupkoy Maryt nauywañwayhqe aw pañqawu: Tutuyqawhqa pitu, nihqe uñ wáñwaylawu.

29 Noqw panis pam put navot suñwnuptut, put aw'i.

30 Noqw Jesus nāt kimi qa pítuhqe, haqam Martha put ahsawvaqat pay nāt pep'e.

31 Noqw Jew-sinom Maryt amum ahpave tañawkahkañw put aw unañwtavi'yuñqam put suñwnuptut yámakmaqwañ wáñwayhqe añkya pañqawkahkañwo: Pam sumataq tūamit ep pakmumuyniqe ōviy pañsoo, kitota.

32 Pahsat pu Mary nāt Jesus haqam wunuqwañ tūwahqe aw pitu, nihqe put atpipo tamōtswnuptut aw pañqawu: Tutuyqawhqa, pas as um yepniqw soon itupko mokni.

33 Noqw pam pakmumuyhqa, pu Jew-sinom put amum ōkihqam piw tsayk-itaqwañ Jesus amumi yórikqe unañwpeq ōkwavakqe,

34 Pañqawu: Uma haqam put taviya? Noqw puma pañqawu: Tutuyqawhqa, um awnen aw tātayni.

35 Noqw pahsat pu Jesus paklawu.

36 Pahsat pu Jew-sinom pañqawu: Meh, pas kurs aw unañway'ta.

37 Noqw haqawat pañqawu: Ya sen i' qapostalqat pōsiyat tálawnaqa soon hinwat yukuqwañ soon as ka mokni?

Lazarus Brought to Life

38 Pu ōviy Jesus nāt qa suyan unañway'kañw tūamit aw pitu. Noqw tuhsōnaqwañ tūamiwta, noqwañ aqwañ uhtsiwta.

39 Noqw Jesus pañqawu: Uma owat ayo taviyani. Noqw mokqat qōqaañ Martha put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, pay soon pi okiwañ qawañ hovaqtuni; pi pay nālōs talōñni'ta.

40 Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Ya ura um tuptsiwē', God öqalayāt lolmat aw yōriknīqat nu ūmi qa pañqawu?

41 Pahsat pu mokpu haqē' qatsqat añqw puma ayo owat taviya. Noq̄w Jesus ömiq tātayht pañqawu: Inaa, kwakwhay um nuy navota.

42 Pay pi as um sutsep nuy navotñwuniqw nu put navoti'ta; nīkañw pay ima sinom yañ hoñqam um nuy añqw távihqat tütuptsiwaniqw öviy nu pañqawu.

43 Yan pam lavayhtit, pahsat pu a'nö pañqawu: Lazarus, yámakuul!

44 Noq̄w i' mokqa pañqw yama; noq̄w maat kukyāt amum masyuwsit akw tōnaniwta, pu taywaat hōhōnpit akw nōmiwta. Noq̄w Jesus pumuy amumi pañqawu: Uma nahyat mātapyani.

The Plot against Jesus
(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lk 22.1-2)

45 Pahsat pu kaysiwhqam Jew-sinom Maryt aw ökihqam Jesus hihta tumal-taqat aw tātayyaqē put aw tütuptsiwa.

46 Noq̄w pay pumuy amuñaqw haqawat Pharisee-sinmuy amumiyaqē, Jesus hīhihta tumal-taqat pumuy āawnaya.

47 Pahsat pu God awwat mohpeq momñwit Pharisee-sinmuy amumum yuaatotaniqē tsovaltī, nihqē pañqawu: Ya itam hinhtotini? pas hapi i' tāqa hīhihta kātutmalat hintsaki.

48 Pas itam qa aw hintsatskaqw, pam pantsakq kurs hin qa sohsoyam put aw tütuptsiwani; noq̄w Rome añqw sinom öke' itahkiy kiqōtotani, pu itamuy sinmuy haqami hintsatsnani.

49 Noq̄w pumuy amuñaqw haqawa Caiphas yan mätsiwhqa put yahsañwuy ep God awwat mohpeq moñw'iwtaqē pumuy amumi pañqawu: Uma qa hihta navoti'yuñwa;

50 Piw it añ qa wūwaya: Pay hak sūka tāqa sinmuy amuñem mokniniqw pam itamuñem lomahintani. Noq̄w pep pu' sinom soon pas sohsoyam sūlawhtotini.

51 Pam qa nāp nahpiy yan lavayhti; nīkañw pam ephaqam God awwat mohpeq moñw'iwtaqē hihta nātoniqat pañqawu. Pam yan lavayhti qē Jesus pep tutskwat ep sohsokmuy sinmuy amuñem mokniqat añwu pay lavayhti;

52 Nīkañw pep tutskwat ep sinmuy qa pūmuy-sa amuñem-nit, pas sohsokmuy God tūmuyatuy añqē' ahtsavalīwyuñqamuy piw amuñem mokni, pam pumuy sohsokmuy sūmi tsovalaniqē öviy'o.

53 Pahpiy pu puma put hin nīnayaniqey nanawinya.

54 Noq̄w öviy Jesus Jew-sinmuy amuhpa' pāpu qa pas mātaqpuva hinnuma; nihqē pam pañqw haqami kitsókit Ephraim yan mätsiwhqat aqw'a, tutskwat qayēwiwhpuve qalavoq'a. Nihqē pam put aw nānatuwnayaqamuy amumum pepeq qatu.

55 Noq̄w Jew-sinmuy nōviwhqaam Amutsva Yūmosanihqat yan tūñwantiwhqat aw pituto. Noq̄w nāto nōviwhqat aw qa pituqw, kaysiwhqam añ tutskwawa yesqam napwatotaniqē Jerusalem ep öki.

56 Nihqē puma Jesus öviy taynumyaqē God kiyāt ep hoñkahkañw nānami pañqawu: Ya uma hin wūwantota? Ya sen pam nōviwniqat qa awni?

57 Noq̄w ima God awwat mohpeq momñwit Pharisee-sinmuy amumum put nuayaniqey anhtoti; nihqē öviy kurs hak put háqamnihqat tuway'te' pañqawniqat pan yukuya.

12

Jesus Anointed at Bethany (Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

¹ Noq̄w pu Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwniqat aw navaysikis tālat pētiq̄w, Jesus Bethany ep pitu; pep Lazarus ura as mokqa qatu; ura Jesus put mokqat ahoy tātayna.

² Noq̄w Lazarus sinomat pep Jesus enem tapkiq̄w nōvatota; noq̄w Martha tūnopni'ta; noq̄w Lazarus nuhtum put amum funōsvoñat aw qatu.

³ Pahsat pu q̄ōqaat Mary wihkuyit kwañwáhovaqtuqat sūp tuwanit pan putu kwusut, Jesus kukyat lelwi, nit hōm̄iy akw put kukyat hōna. Pam wihkuyi nard yan tūnwantiw̄hqe a'nō hihkay'ta. Noq̄w pam pantsak̄ q̄ive wihkuyit hovalañwuat tuyq̄awva.

⁴ Pahsat pu suhka put aw nānatuwnaqa, momñwituy amumi put mātapniqa, Judas Iscariot, it Simon tiat pañqawu:

⁵ Ya hinoq̄w tis nāpi kwañwáhovaqtuqa wihkuyi qa payhp sunat s̄ivat ōviy huyiw̄hqe ōokiwyaqamuy amumi qa noiwa?

⁶ Yan pam hiñqawu, qa pas pi pas antsa ōokiwyaqamuy tunatyawkañwo, pi pam uyiñwunikañw sivamokit aw tunatyawtaqe, hihta pañsoq tañatiw̄h̄q put kimañwuniqe ōviy'o.

⁷ Noq̄w ōviy Jesus pañqawu: Uma qa wuhtit aw hiñqawani; pam nuy hisat tūamiwniqat aw it warani'ta.

⁸ Himu pi añ ōokiwyaqam umumum sutsep yanyuñwa; noq̄w pay nu qa sutsep umumum yantani.

The Plot against Lazarus

⁹ Noq̄w ōviy kaysiw̄h̄qam Jew-sinom yaw Jesus pep qátuhqat nanapta; nihqe puma qa Jesus-sa ōviy ep ōki, puma it Lazarus ura pam mokiwyu añq̄w ahoy tātaynaqat aw yōrikyaniqey ōviy p̄iwu.

¹⁰ Noq̄w ōviy God awwat mohpeq momñwit pay Lazarus piw enañ n̄inayaniqey nānami yuaatota,

¹¹ Yaw put atsviy kaysiw̄h̄qam Jew-sinom lasyaqe Jesus aw tūtuptsiwaq̄w ōviy'o.

The Triumphant Entry into Jerusalem (Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lk 19.28-40)

¹² Noq̄w q̄avoñvaq̄w sinom qaan'ewakw hintaqam nōviw̄h̄qat ep ōkihqam yaw Jesus Jerusalem aw pitutoqat nanaptaqe,

¹³ Puma palm-tsotskit nantaqayat ūyitotaqe, pankahkañw put ahsawvaw-isa pañqawkahkañwo: Ōqawmañwu! Israel-sinmuy moñw̄iam Tutuyq̄awh̄qat natñwaniyat añ pitutoqa pas kaptsitiwaa.

¹⁴ Noq̄w Jesus mōrot puhuw̄uñwiw̄taqat túwahqe, epeq evetskilti; pi ura pan pey'ta:

¹⁵ Uma qa tsawiniwyuñw̄ni, Zion ep sínomu; meh, umuhmoñwi mōrot tiyat akw tsokiwmakañw añq̄w pituto, yan'i.

¹⁶ Noq̄w put aw nānatuwnayaqam as mohti iit qa māmatsya; n̄ikañw Jesus a'nō h̄imuniwh̄tiq̄w pahsat pu puma ura pam yan pēniw̄h̄qat u'naya, pu yan put yukunayaqata.

¹⁷ Noq̄w sinom put ámumyaq̄w pam tūamit aq̄w Lazarus w̄añwayh̄qe mokiwyu añq̄w ahoy tātaynaq̄w aw tayyuñqam put tuawi'yuñwa.

¹⁸ Paniq̄w ōviy sinom piw put ahsawvawisa, yaw pam it k̄atūmalat tumal- taqat nanaptaqe ōviy'o.

¹⁹ Noq̄w ōviy Pharisee-sinom nānami pañq̄aq̄wa: Meh, itam qa hihta aniwni'wisa; sinom sohsoyam put añkya.

Some Greeks Seek Jesus

²⁰ Noq̄w hakim Greek-sinom okiwlalwaniq̄e nuhtum nōviwhq̄at ep ōki.

²¹ Nihq̄e puma Philip Galileet ep kitsókit Bethsaidat añq̄wnihq̄at aw ōkihq̄e pañq̄aq̄wa: Tāqa, itam as Jesus aw yórikyaniq̄ey nānawakna.

²² Noq̄w Philip Andrew awnihq̄e put āawna; noq̄w Andrew Philip amum Jesus put āawna.

²³ Noq̄w Jesus lavayhtiq̄e amumi pañq̄awu: Nu Sinot Tiat pas hímuniwhntiniq̄at hapi aw pitu.

²⁴ Pas antsa, pas antsa nu umumi pañq̄awni: Pas sōhōvosi tutskwami qa pohse', qa hovare', sutsep sūkaniñwu; pas pam hovare', pep-sa a'nō aniwnañwu.

²⁵ Qatsiy kakhawnaqa put kwayhni; pu yep qatsit ep pas nāp qatsiy aw qa suhtaq'ewnihqa hapi qatsit qaso'taq̄at himuy'vani.

²⁶ Inuñem tumalay'taniq̄ey nāwaknaqa pas kurs hin qa inuñkni, nen nuy háq̄amniq̄w itumal'aya piw pepni. Pu inuñem tumalay'taqa Inay ahpiy kaptsi'tiwni.

Jesus Speaks about His Death

²⁷ Pas nu hin unañwiti. Ya sen nu hiñq̄awni? Inaa, um it tuwanit añq̄w nuy ayo távini, sen nu kítani? Noq̄w pi nu yaniq̄w it tuwanit aw pitu.

²⁸ Inaa, um pas hímuniqh̄ey namtaknani, nu kítani. Pahsat pu ōveqatsit añq̄w hakiy tōnaat pañq̄awu: Nu pas hímuniqh̄ey pay namtakna, nihq̄e nāt nu piw panhtini.

²⁹ Noq̄w ōviy sinom pep hoñq̄am put nanaptaq̄e úmukq̄at pañq̄aq̄wa; noq̄w haq̄awat pañq̄aq̄wa: God hoñviayaat put aw yuaayku, kitota.

³⁰ Noq̄w Jesus lavayhtiq̄e pañq̄awu: I' hakiy tōnaat qa inuñem tōq̄ti, pi umuñem'i.

³¹ Pu' hapi it qatsit tunatyayat añ hinwisq̄amuy amuñem hin yukiltini; pu' hapi yep qatsit aw moñwi ayo tūviwni.

³² Noq̄w nūu, ason nu nahoyehtsit ep hāyiwe', nu sinmuy sohsokmuy nāmi tsovalani.

³³ Yan pam hin mokniq̄ey lavayhtiq̄e pañq̄awu.

³⁴ Noq̄w sinom lavayhtotiq̄e put aw pañq̄aq̄wa: Pi itam tutavot añq̄w nanaptaq̄w yaw Christ sutsep q̄átuni; noq̄w hinoq̄w Sinot Tiat pas kurs hin qa nahoyehtsit ep hāyiltiniq̄at um pañq̄awu? Ya i' Sinot Tiat hak hímuu?

³⁵ Pahsat pu Jesus pumuy amumi pañq̄awu: Pay nu tālat ankañw umumum hihsavo yantani; nāt tālat umumum yantaq̄w uma kwilalatotani, noq̄w qatāla umuy qa wihkini; taq̄ qatalpuva kwilalataqa haq̄aminiqh̄ey qa navoti'tañwu.

³⁶ Nu nāt umumum yantaq̄w uma inumi tūtuptsuwe', talpuva hinwisni; nen uma tālat ep sinoiwyuñwini.

The Unbelief of the Jews

Yan Jesus lavayhtit ahpiynihq̄e pumuy amuñaq̄w nātupka.

³⁷ Noq̄w pay as pi nāmahin pam pumuy amutpik nihtiwtaq̄at hihta kātumalat mahtaknaq̄w puma put aw qa tūtuptsuwa.

³⁸ Yan God lavay'ayaat Esaias hin lavayhtiq̄at aw antsaniwa. Ura pam pañq̄awu: Tutuyq̄awhqa, ya hak itahtuawiy tuptsuwa? Ya Tutuyq̄awhqa hakiy aw ōq̄alay mahtakna.

³⁹ Yanta; noqw òviy soon put tütuptsiwani, ura Esaias piw pañqawhq òviy'ò.

⁴⁰ Pam pumuy pòsiyamuy qatālawna, pu pumuy unañwayamuy owata, taq ka puma pòsiy akw tutwakahkañw, pu unañway akw māmatsye', ahoy nānamtòkyaqw, nu pumuy qalaptsinani.

⁴¹ Yan ura Esaias lavayhti God pitsánwayat lolmat aw yórikqee, nihqe put hakiy lavayhti.

⁴² Noqw pay as pi nāmahin yantaqw pay imuy mohpeq momñwituy amuñaqw kaysiwhqam nuhtum put aw tütuptsiwa; nikañw pay Phariisee-sinmuy amutsviy put qa pañqaqwa, hakton sen puma tsotsvakikimi pumuy amumi uhtayaniq'ò.

⁴³ Puma pi sinmuy amuñaqw tayawinpit nānawaknaqe, God añqw tayawinpit qa hihtatota.

Judgment by Jesus' Word

⁴⁴ Noqw pu' Jesus tsa'lawhqe pañqawu: Inumi tuptsiwni'taqa hapi qa inumi tuptsiwni'tat, hakiy añqw nuy távihqat aw tuptsiwni'tañwu.

⁴⁵ Pu inumi taytaqa hapi nuy añqw távihqat aw tayma.

⁴⁶ Nu tāla sinmuy amumi pitu, inumi tuptsiwni'taqa haqe' qatālat qa añ hinmaniqat òviy'ò.

⁴⁷ Nu sinmuy amuñem hin yukunaniqe qa paniqw pew pitu, pi nu sinmuy ayo óyaniqe pitu. Nihqe òviy nāmahin pi hak ilavayiy navotkañw put qa tuptsiwhq nu qa put hinwat yúkuñwu.

⁴⁸ Hak nuy qa nakwhakañw ilavayiy qa òmahtaqa hihta akw hinwat yukuniwni. Ilavayi hapi so'ñwamiq put hin yukunani.

⁴⁹ Pi nu qa nāp nahpiy yuaata. Ina nuy añqw távihqa hapi pas nāp nuy hihta hinqawniqat inumi tutapta, pu hihta hin lavayhtiniqat piwu.

⁵⁰ Noqw nu navoti'taqw Ina hihta tutaptaqe sinmuy qatsit qaso'taqat himuy'vayaniqat òviy put tutapta. Noqw paniqw hapi òviy pam inumi hin tutaptaqat nu panwat sohsok yuaayku.

13

Jesus Washes His Disciples' Feet

¹ Noqw Amutsva Yūmosanihqat ep nõviwniqat nāt aw qa pituqw, Jesus yep it qatsit añqw Nay awniqey navoti'ta; nihqe sinomat it qatsit ep hinnumyaqamuy amumi unañway'taqe pam yūmosa so'ñwamiq pumuy amumi unañway'ta.

² Noqw tapkiqw pumuy nõnòsaqw, Nukpana Simon tiyat Judas Iscariot Jesus momñwituy amumi mātapaniqat pan unañwtoyna.

³ Noqw Jesus navoti'taqw, Naat sohsok hihta aw óqalat put aw noa; noqw pam God añqw pítuhqe piw God aw áhoyniqey navoti'kañw,

⁴ Tunòsvoñat añqw wunuptut, napnay tavi; nit hõhõnpit kwusut, put kwe-wha;

⁵ Nit pu tsaqaptat aqw kuyht, pahsat pu put aw nānatuwnayaqamuy kukyamuy pāhomhtivat, nihqe hõhõnpit kwewhtaqey akw kukyamuy hõnhhta.

⁶ Pu òviy pam Simon Peter aw pituqw, Peter put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, ya pas pay um ikukuy pāhomni?

⁷ Noqw Jesus lavayhtiqe aw pañqawu: Pay nu hihta hintsakq um nāt qa mātasi'ta; pay ason um soon qa māmatsni.

⁸ Noqw Peter put aw pañqawu: Pay um pas soon hisat ikukuy pāhomni. Noqw Jesus put aw pañqawu: Pas nu uhkukuy qa pāhomqw pay nawus um qa isinoni.

⁹ Simon Peter put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, turs qa ikukuy-sa-nit imay iqōtoy enañ piw um pāhomni.

¹⁰ Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay pāhom'iwhqa soon pas sohsovik pāhom'iwni, pay kuk'at-sani, pi pay sohsovik kwañw'eway'o. Noqw uma hapi kwañw'e'wayomu, nikañw pay qa sohsoyamu.

¹¹ Pam hakiy momñwituy amumi put mātapiñqat navoti'taqe òviy pañqawu: Uma qa sohsoyam kwañw'e'wayomu, kita.

¹² Pu òviy pam pumuy kukyamuy pāhomt, pu napnay añ pakit, pu qatuptut, amumi pañqawu: Ya nu umuy hintsanqat uma māmatsya?

¹³ Uma nuy Tutuqaynalalwakahkañw pu Tutuyqawhqaalwa; nihqe uma súañqawqa, pi nu' pam'i.

¹⁴ Noqw kurs nu umumi tutuyqawhqa, pu umuy tutuqaynaqa umuhkukuy pāhomqw, soon tis uma umuhkukuy nāhoy qa nāvahomnayamantani.

¹⁵ Pi nu umuy hinyaniqat umumi mahtakna, nu umuy hin yúkunaqw pan uma hinwisni.

¹⁶ Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Pay tūwiki moñwiw epnihqe qa pavan pasniñwu, pu ayatiwhqa put ayataqat epnihqe qa pavan pasniñwu.

¹⁷ Noqw uma iit navoti'kahkañw añ hinwise' hahlayyani.

¹⁸ Nu umuy qa sohsokmuy lavayhti; nu hakimuy namorstaqey tuwimuy'ta. Noqw pay pi tutuvenit anhtiniqw òviy i' hak inumum tūmoytaqa inumi nukpanhtini.

¹⁹ Noqw nāt put qa aw pituqw nu añwu pay umuy āawna. Noqw hisat put paniwhitiqw, nu Christ-nihqat uma tuptsiwiyani.

²⁰ Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Ason nu hakiy haqami ayataqw, hak put pās távihqa hapi nuy pās távini; pu nuy pās távihqa hapi nuy añqw távihqat pās távini.

Jesus Predicts His Betrayal

(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lk 22.21-23)

²¹ Yan Jesus lavayhtit, qahahlayhtiçe pañqawu: Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Uma haqawa momñwituy amumi nuy mātapi.

²² Pahsat pu put aw nānatuwnayaqam haqawat pa pam pañqawhqat wūwantotaqe nānahpa' yoyrikyā.

²³ Noqw suhka put aw nānatuwnaqa pep Jesus tawitsqayat aw tahtsikiwta, pas Jesus aw unañwaata.

²⁴ Noqw Jesus hakiy pañqawhqat pam put tūviñtaniqat Simon Peter put aw māmāsa.

²⁵ Pu òviy pam Jesus tawitsqayat aw tahtsikiwkañw put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, ya hakni?

²⁶ Jesus hu'waçe aw pañqawu: Pay nu nōvat móroknaht, hakiy put maqaqw pamni. Pu pam nōvat móroknaqe, Simon tiyat Judas Iscariot put maqa.

²⁷ Noqw pam panhtiqw, pahsat pu Satan put unañwmīq paki. Noqw pahsat pu Jesus put aw pañqawu: Um hihta hinhtiniqey its panhtini.

²⁸ Noqw qa haqawa tunōsvoñat aw qátuhqa put hinoqw pan lavayhtiñqat māmātsi.

²⁹ Judas pi sivamokit tavi'ta; noq̄w suhpan pam pumuy nōviwhqat ep hihta hinhtotiniqat Jesus put aw pañqawhqaq haqawat wūwaya, pu sen pam ōokiwayaqamuy hihta huytaniqat pañqawhqata.

³⁰ Noq̄w ōviy pam nōvat mōrokput sowat, pahsat pay pañqw yama. Noq̄w mīhikiwta.

The New Commandment

³¹ Pu ōviy pam yámakmaq̄w, Jesus pañqawu: Pu' hapi nu' Sinot Tiat pas pavan hímuniwhtini; noq̄w God piw inuhpiy panhtini.

³² Noq̄w kurs God inuhpiy hímuniwhte', pay soon pam tuwat qa nahpiy nuy pas pavan hihtatani; nihq̄e soon qa pay put panhtini.

³³ Itimu, nāt nu hihsavo umumum yantani. Noq̄w uma as nuy hepyani; noq̄w ura nu Jew-sinmuy amumi hin lavayhtiq̄e pay nu hapi piw pan umumi lavayhtini: Nuy haqaminiq̄w soon uma pañsoyani, ura nu kifa.

³⁴ Nu umumi pūhut tutaptani: Uma nānami unañway'yuñwni; nu umumi hin unañway'taqat pan piw uma nānami unañway'yuñwni.

³⁵ Umuy nānami unañway'yuñqw pantaqat ahpiy sinom sohsoyam uma inumi nānatuwnyaqat nanaptani.

Jesus Predicts Peter's Denial (Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lk 22.31-34)

³⁶ Simon Peter put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, ya um haqamii? Jesus lavayhtiq̄e aw pañqawu: Pay nuy haqaminiq̄w um kurs hin nāt inuñkni; nikañw pay ason um soon qa inuñkni.

³⁷ Peter put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, ya hinoq̄w nu soon pay pu' unñkni? Nu unem iqatsiy táviniq̄e suhtaq'ewa.

³⁸ Jesus lavayhtiq̄e aw pañqawu: Haw um inuñem uhqatsiy táviniq̄e suhtaq'ewa? Pas antsa, pas antsa nu ūmi pañqawni: Pay ason pas um nuy qa tuwi'taq̄e pāyis pañqawhqa pu' taq̄akowāko tōqtini.

14

Jesus the Way to the Father

¹ Uma qa hin unañway'yuñwni, uma God aw tuptsiwni'yuñwa; uma piw inumi tuptsiwni'yuñwni.

² Inay kiyat ep yeyespi qaōwíewa, pi as qa pantaq̄w soon nu umuy qa āawnani. Nu umuñem qenitato.

³ Noq̄w nu ahpiyñen umuñem qenite', nu piw añqwni; nen umuy nāmi ōkínani; noq̄w nuy háqamniq̄w uma piw pepyani.

⁴ Pu nuy haqaminiq̄w uma navoti'yuñwa; pu uma aq̄w pōhut tuwi'yuñwa.

⁵ Thomas put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, um haqaminiq̄w itam qa navoti'yuñwa; noq̄w ya itam hin aq̄w pōhut tuwi'yuñwni.

⁶ Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Nu hapi God aq̄w pōhu, pu navoti pas antsanihqa, pu qatsi. Soon hak Inay awni, pas inuhpanen-saa.

⁷ Pi as uma nuy tuwi'yuñwe' soon uma Inay piw qa tuwi'yunwni; noq̄w yahpiy haqahpiy uma put tuwi'yuñwa; nihq̄e uma aw yórikya.

⁸ Noq̄w Philip put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, um Unay itamumi mahtaknaq̄w itam pañso uyiwaltotini.

⁹ Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Pas as nu wūyavo umumum yantaq̄w, ya um nāto nuy qa tuwi'ta, Philip? Inumi yórikqa hapi Inay aw yori; noq̄w piw um nuy umumi Inay mahtaknaniqat inumi pañqawu.

10 Ya nu Inay amum sūkanihqat um qa tuptsiswa? Soñawnen pi nu put epniqw pu pam inuhpee. Nu umumi hihta lavayhte', qa nāp nahpiy lavayhtiñwu; pi Ina inuhpe qátuhqa tumalat hintsaki.

11 Nu Inay epniqw pu Ina inuhpenihqat uma tütuptsiwani; hal kurs uma qa pantotinik, nas'ew uma itumalay ahpiy inumi tütuptsiwani.

12 Pas antsaa, pas antsa nu umumi pañqawni: Inumi tuptsiwihqa nuy hihhihta hintsakqat piw hintsakni, pu iit epnihqe pas pávanyaqat pam hintsakni, nu Inay awniniqw òviy'o.

13 Pu uma ituñwniy aw yankahkañw nāphihta òviy tūviñtotaqw, nu put panhtimantani; noqw Ina Tiy ahpiy pas pavan hímuniwhtini.

14 Uma ituñwniy aw yankahkañw nāphihta òviy tūviñtotaqw nu put panhtimantani.

The Promise of the Holy Spirit

15 Kurs uma inumi unañway'yuñwe', itutavoy añ hinwisni.

16 Pu nu Inay aw nāwaknani, noqw piw pam sukw umumi unañwtavi'taqat umumi távini, it Qahováriwtaqat Hikwsita. Noqw pam umumum sutsep yante',

17 Umuy hihta pas antsanihqat tutuqaynani. Put hapi ima yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam kurs hin kwusuyani, puma put qa tuway'yuñqe òviy'o, piw qa tuwi'yuñwa. Noqw uma pi put tuwi'yuñwa, pam umumum yantaqw òviy'o, nihqe nāt pam umuh'unañwpeq qátuni.

18 Pay nu soon umuy nal'oyni; pay nu nāt piw añqw umumini.

19 Nāt hihsavoniqw pay yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam inumi qa yórikyani, nikañw uma inumi yórikyani. Pi nuy qatuqw òviy piw uma yesni.

20 Noqw pep pu' uma nuy Inay epnihqat nanaptani; pu pan piw uma inuhpeyani, pu nu umuhpeni.

21 Itutavoy oyi'kañw añ hinmaqa hapi inumi unañway'tani; pu inumi unañway'taqat aw Ina unañway'tani; noqw nu put aw unañway'tani, nen aw namtaknani.

22 Noqw suhka Jesus aw nánatuwnaqa Judas yan mātswa. Qa pam momñwituy amumi Jesus mātavi. Noqw pam Jesus aw pañqawu: Tutuyqawhqa, ya hintaqw òviy um itamumi namtaknat, yep qatsit tunatyayat añ hinwisqamuy amumi qa namtaknani?

23 Noqw Jesus lavayhtiqe put aw pañqawu: Pay inumi unañway'taqa soon ilavayiy qa añ hinmani; noqw Ina put aw unañway'tani; noqw itam put awnen unañwayat ep qátuni.

24 Inumi qa unañway'taqa hapi soon ilavayiy añ hinmani. Noqw nu umumi lavayit yuaataqw pam qa inuhpiy'o, pam nuy añqw távihqat Inay ahpiy'o.

25 Noqw nu nāt umumumnikañw iit umumi yuaayku.

26 Noqw nu pan Inay aw nāwaknaqw, pam umumi unañwtavi'taqat Qahováriwtaqat Hikwsit umumi távini. Noqw pam umuy sohsok hihta tutuqaynani; nen nuy hihta umumi lavayhtiqaq umuy sohsok ahoy u'nanani.

27 Uma suyan unañway'yuñwni, nuy suyan unañway'taqat pan'i. Yep qatsit tunatyayat hinwisqam hakiy suyan unañway'taqat paysoq lavaytañwu; noqw nu qa panwat umumi yuaata. Uma qa hin unañway'yuñwni, piw umuh'unañwa qa tsawiniwuyñwni.

28 Uma nanaptaqw ura nu umumi pañqawu: Nu ahpiynit piw añqw umumini. Pi uma inumi unañway'yuñwe' soon inumum qa hahlayhtotini, nu Inay awniqey pañqawhqaq ep'e, pi Ina inuhpenihqe pas pávani.

²⁹ Noq̄w nāt hapi aw qa pituq̄w, pay nu añwu umuy āawna, hisat aw pituq̄w uma tūtuḡtsiwaniqat ōviy'ō.

³⁰ Yahpiy hapi nu pāpu soon pas umumi yuaatani, taq Nukpana, yep qatsit ep moñw'iwtaqa añq'ō, noq̄w pam qahaqam hihta ep inumi tuyq̄awi'ta.

³¹ Noq̄w Ina inumi hin tutaptaq̄w nu pan hinma. Noq̄w put pantaqat akw yep qatsit tunatyayat añ hinwisq̄am nu Inay aw unañway'taqat nanaptani. Huvam hoñvaa; itam yañq̄w ahpiyyani.

15

Jesus the Real Vine

¹ Nu hapi ovauyit pas antsanihqat anta, Noq̄w Ina hapi ūyi'taqa.

² Inuhpiy hohtakiwtaqa qa himuy'vañwuqat pam ayo tūkuñwu; pu pōlōy'vañwuqat pam papsiñwu, noq̄w pahsat pu pam wūhaq aniwnañwu.

³ Noq̄w uma hapi it lavayit nu umumi lavayhtiqaq akw kwañw'e'way'iwyuñwa.

⁴ Uma inumi wiwyuñw̄ni, noq̄w nu umumi wiwtani; soon ovauyit ahpiy hohtakiwtaqa nāp natsviy hihta himuy'vañwu, pas pam kopōlvuy aw wiwte'sa hihta aniwnañwu; noq̄w pan hapi uma inumi qa wiwyuñwe', soon hihta aniwnayani.

⁵ Nu hapi ovaui; noq̄w uma hapi ahpiy hohtakiwyuñqamu. Nu hakiy aw wiwtaq̄w pam inumi wiwte' a'nō himuy'vamantani; pi uma qa inutsviye', soon hihta apitotini.

⁶ Inumi qa wiwtaqa lakput hohtakiwtaqat an ayo tūviwñwu; noq̄w sinom put tsovalaye', qōhit aq̄w maspaye', put taqtsokyañwu.

⁷ Kurs uma inumi wiwyuñwe', piw ilavayiy umuh'unañwpeq pani'yuñwe', pep pu' uma hihta nānawakne', put ōviy tūviñtotamantani; noq̄w pam umumi antsaniwmantani.

⁸ Uma a'nō aniwnaye', yan Inay pas pavan mātaktotani; pu piw yan uma pas antsa inumi nānatuwnayaqamyani.

⁹ Nu hapi pas Inay inumi hin unañway'taqat pan nu umumi unañway'ta; uma suan hinwisq̄ nu umumi unañway'tani.

¹⁰ Uma itutavoy añ hinwisq̄ pan nu umumi unañway'tani, pas nu Inay tutavoyat añ hinmaq̄w pam inumi unañway'taqat pan'ī.

¹¹ Noq̄w uma pas hinhaqam hahlayhtotiniqat ōviy nu umumi yan lavayhti; nu pas hinhaqam hahlayhtiqaq pan'ī.

¹² Noq̄w nu yan umumi tutaptani: Uma nānami unañway'yuñw̄ni, pas nuy hin umumi unañway'taqat pan'ī.

¹³ Kurs hak tāqa kwatsmuy amuñem qatsiy tave' suyan pi pam pumuy amumi pas pavan unañway'taqe ōviy panhtini. Noq̄w qa hak put tāqat epñihqe pas pavan nuhtumi unañway'ta.

¹⁴ Uma nuy umumi hin tutaptaqat añ hinwise' ikwátsimiyani.

¹⁵ Yahpiy hapi nu pāpu umuy qa tūwiktuñwantani, taq tūwiki moñwiy hihta hintsakq̄ put qa navoti'tañwu. Nikañw nu umuy ikwátsimyaqat pan tūñwanta; pi nu Inay añq̄w hihta navotqey umuy sohsok āawna.

¹⁶ Qa uma hapi nuy namorstota, pi nu hapi umuy namorstage umuy simuy tsovalayaniqat ōviy ayata; noq̄w tsovalniwyaqam qa hovalniwiyani; noq̄w uma ituñwniy aw yankahkañw Inay aw hihta tūviñtotaq̄w pam umuy put máqamantani.

¹⁷ Nu umumi yan tutaptani: Uma nānami unañway'yuñw̄ni.

The World's Hatred

¹⁸ Kurs yep qatsit tunatyayat an hinwisqam umumi qa suhtaq'ewyaq w pay ura puma inumi mohti qa suhtaq'ewyaqat uma u'ni'yuñwni.

¹⁹ Pi as uma yep qatsit tunatyayat an hinwisq, pay put an hinwisqam soon umuy qa hahlayyani; noq w uma pi yep qatsit tunatyayat qa an hinwisq nu umuy put anq w namorsta; noq w ðviy yep qatsit tunatyayat an hinwisqam umumi qa suhtaq'ewya.

²⁰ Ura nu umumi lavayhti q w uma put u'ni'yuñwni; pay tūwiki moñwi y epnihq e qa pavan pasniñwu; noq w kurs sinom nuy okiwsasne' soon umuy pi w qa okiwsasnani; kurs ilavayiy an hinwise' pay soon pi w umuhlavayiy qa an hinwisni.

²¹ Nikañw pay uma isinomni q w ðviy puma umuy yan hintsatsnani, nuy anq w távihqat qa tuwi'yuñq e ðviy'o.

²² Pay nu pítuhq e pumuy amumi yuaayku q w puma inumi qa tuptsiwyaq e qaanhfoti. Kurs puma ilavayiy qa nanapte' pay soon pas qaanhfotini. Nihq e pu' hapi puma kurs hihta akw qaanh tipuy tupkayani.

²³ Inumi qa suhtaq'ewnihq a hapi pi w Inay aw qa suhtaq'ewa.

²⁴ Nu pumuy amutpik nihtiwhta qat kätutmalat hinhti. Qa hak inuhpenihq e hihta kätumalta. Kurs puma itutmalay aw qa yórikye' pay soon pas qaanhfotini; noq w pi as puma put aw yórikyakahkañw inumi qa suhtaq'ewya, pu Inay pi w aw'í.

²⁵ Ura pumuy tutuveniyamuy an yan pey'ta: Nuy qa hinhti q w puma inumi qa suhtaq'ewya, yan'í. Noq w puma hin pey'taqat anhtoti.

²⁶ Nikañw ason nu umumi unañwtavi'taqat Qahováriwtaqat Hikwsit Inay anq w ayataq w, pam hihta pas antsanihqat umuy tutuqaynat, nuy hákiyinihqat sinmuy áawnani.

²⁷ Pu uma pi w pas nāp hihta aw yórikyaqey tuawi'yuñwni, uma yayhniwhqat anq aq w inumum hinnumyaq e ðviy'o.

16

¹ Uma qa hin unañwtotiniqat ðviy nu umumi yan lavayhti.

² Nāt sinom hihta aw tōnawyuñqey anq w umuy ayo ipwayani; tis pi nāt ðviy puma umuy qōqyaniqat aw pítuni; noq w panhtiqa God eñem tumaltaqey wūwamantani.

³ Puma hapi Inay nuy enañ qa tuwi'yuñq e ðviy umuy panhtotini.

⁴ Nikañw ason hisat aw pituq w ura nu umuy añwu pay put áawnaqat uma u'nayaniq w ðviy nu umumi yan lavayhti, nāwuspi nāt nu umumumnihq e ðviy qa mohtihaq umumi iit yuaayku.

The Work of the Holy Spirit

⁵ Noq w pu' hapi nu Inay nuy anq w távihqat ahoy awni. Noq w uma qa haqawat nuy haqaminiqat tūviñta.

⁶ Noq w pay pi nu umumi iit lavayhti q w ðviy umuh'unañwa pas qa hahlayhtoti.

⁷ Noq w pay nu umumi pas qaatsat pañqawni: Pas nuy ahipyiniq w pam umuñem lomahintani; pi nuy qa ahipyiniq w umumi Unañwtavi'taqa soon umumi pítuni, pi nu ahipyen anq w put umumi távini.

⁸ Ason pam pite' yep qatsit tunatyayat an hinwisqamuy qaanhfotiqat pumuy navotnani, pu hakiy hin suan hinmaqat pumuy māmatsnani, pu God sinmuy hin yukunaniqat amumi mahtaknani.

⁹ Pam pumuy inumi qa tuptsiwyaq e qaanhfotiqat pumuy navotnani.

10 Piw nuy suan hinmaqat pumuy mā matsnani, Inay awnihqat akw'a; noqw uma pāpu inumi qa yórikyani.

11 Piw God sinmuy hin yukunaniqat amumi mahtaknani, pi pam yep qatsit aw moñwit pay eñem yúkuqe pas qahihata.

12 Nāt nu nihtiwhtaqt hihta umumi yuaaykuniqw, uma kurs hin nāt put sohsok ōmahtotani.

13 Nikañw ason i' Hikwsi pas antsanihqā pite', pam sohsok antsanihqat umuy māmatstoyñani; pam qa nāp nahpiynihqat yuaataniqee. Pam hihta navote' put yuaaykumantani, pu pam hīhihta nātoyaniqat umuy āwintani.

14 Ason pam nuy pas pavan hihtatani, pi pam itutuqayhpiy ōmahtat, put umuy āwintani.

15 Inay tutuqayhpiat sohsoy piw itutuqayhpi, paniqw ōviy nu pañqawu: Pam ason itutuqayhpiy ōmahtat, put umuy āwintani.

Sadness and Gladness

16 Nāt hihsavoniqw pay uma inumi qa yórikyani, pu piw pay hihsavoniqw uma inumi yórikyani, nu Inay awniniqw ōviy'o.

17 Pahsat pu put aw nānatuwnayaqam haqawat nānami pañqaqwa: Ya sen pam hihta itamumi lavayhtiqe pañqawu: Nāt hihsavoniqw pay uma inumi qa yórikyani, pu piw pay hihsavoniqw uma inumi yórikyani, pu Nu Inay awniniqw ōviy'o, kita?

18 Noqw ōviy puma pañqaqwa: Ya sen pam hihta pañqawhqe Hihsavoniq'ō, kita? Itam hihta pañqawhqt aw mā matsya.

19 Noqw puma as put tūviñtotaniqey nānawaknaqw Jesus navoti'taqe amumi pañqawu: Ya nu umumi Pay hihsavoniqw uma inumi qa yórikyani, pu piw pay hihsavoniqw uma inumi yórikyani, kītaqat uma nātuvīñlalwa?

20 Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Nāt uma tsaykitani, pu pas hihta ep qahahlayhtotiqey pan hiñqaqwani; noqw tuwat yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam hahlayyani, noqw úmawat qahahlayyani; nikañw pay umuhqahahlayhpi hahlayhpiniwhtini.

21 Wuhti tihtatutuyne' qahahlayñwu, tuwaniyat aw pītuñwuniqw ōviy'o; nikañw ason pam tihte' pahsat kānavotpiy pāpu qa u'ni'tañwu, sino tūwaqatsit aw tihtiwhtq put ep hahlayñwunihqe ōviy'o.

22 Noqw pan uma qahahlayyani; nikañw pay nu nāt piw umumi pohtani, noqw umuh'unañwa hahlayhtotini, pu umuhhahlayhpiy soon himu sohtapnani.

23 Pu hisat aw pituqw uma soon pāpu nuy hihta tūviñlawni. Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Uma ituñwniy aw yankahkañw Inay aw nāp hihta ōviy tūviñtotaqw pam umuy put máqamantani.

24 Yuk pahsavo hapi uma qa hisat nāt ituñwniy aw yankahkañw hihta ōviy tūviñtota. Uma aw tūviñtote' ōmahtotani, nen pas hinhaqam hahlayhtotini.

Victory over the World

25 Yan nu pay tupkiwtaqt umumi yuaayku; ason hisat aw pituqw pep pu' nu soon pāpu ilavayiy tupkitat, umuy Inay pas suyan āawnani.

26 Ason pep pu' uma ituñwniy aw yankahkañw hihta ōviy tūviñlalwani. Noqw nu umuñem Inay aw tūviñtaniqey hapi qa pañqawu;

27 Pi Ina pas nāp umumi unañway'taqw ōviy'o, ispi uma inumi unañway'yunq'ō, nihqe nu God añqw pītuhqat uma tūtuptsiwa.

28 Nu Inay añqw yamakqe, tūwaqatsit aw pitu; nit pu' nu tūwaqatsit mātap, Inay awni.

²⁹ Noqw put aw nánatuwnayaqam put aw pañqawwa: Meh, pu' hapi um pas suyan yuaaykuqe, pāpu qa sómokit lavayhti.

³⁰ Pu' hapi itam uñ sohsok hihta navoti'taqat tütuptsiwa; noqw soon kurs pas hak sōwu hihta tüvínlawni. It akw pu' itam uñ God añqw pítuhqat tütuptsiwa.

³¹ Noqw Jesus lavayhtiqe pumuy amumi pañqawu: Ya uma pu' tütuptsiwa?

³² Meh, aw hapi pituto, h́kis pay aw pitsíwta, uma tatslake', nanāp umuhkiy añhqe nankwuse', nuy nalmatapyaniqat aw'i. Nikañw pay nu qa nālaa, pi Ina inumuma.

³³ Uma inuhpe kwakwhaiyuñwniqat òviy nu umumi yan lavayhti. Uma tūwaqatsit ep kánanvotyani; nikañw pay uma su'qawyuñwni, nu hapi yep qatsit añwuta.

17

Jesus Prays for His Disciples

¹ Yan Jesus lavayhtit, òmiq tātayht, pañqawu: Inaa, aw hapi pitu; um Uhtiy pas h́munihqat pan nuhtumi mātaktani, noqw Uhti tuwat uñ pan mātaktani.

² Pi um Uhtiy sohsokmuy sinmuy amumi òqalat maqa, nihqe hakimuy hihsa'nihqamuy put aw noaqw, pam qatsit qaso'taqat amumi nóaniqat um pan put enem yuku.

³ Noqw hak uñ pas suhka antsa God-nihqat tuwi'te' pu Jesus Christ uhpiy taviwhqat piw tuwi'te' qatsit qaso'taqat himuy'vani.

⁴ Nu tūwaqatsit ep uñ pas h́munihqat nuhtumi mātakta; um nuy hihta tumalat ayataqat hapi nu yuku.

⁵ Noqw taay, Inaa, ura tūwaqatsit nāt qa háqamniqw nu úmumnihqe lolmat tālawñwat pitsánway'ta. Noqw òviy nu ūmi pituqw um piw pan nuy lomavit-sañwtoynani.

⁶ Um sinmuy amuñaqw hakimuy inumi noaqw nu uñ hákiynihqat pumuy āawna; puma as úhimumyaqw um pumuy inumi noa, noqw puma uhlayiy añ hinwisa.

⁷ Nihqe um hihta inumi noaqw pam sohsoy ūñaqwnihqat puma nanapta.

⁸ Pi um it lavayit inumi mātapiq nu amumi put mātavi; noqw puma put òmahota, nihqe nu ūñaqw yámakqat pas suyan nanaptaqe pay um pas nuy añqw távihqat tütuptsiwa.

⁹ Nu pumuy amuñem okiw nāwakinta; nu yep qatsit tunatyayat añ hinwisqamuy qa pumuy amuñem nāwakinta; um hakimuy inumi noaqw nu pumuy amuñem nāwakinta, puma uhsinomniqw òviy'o.

¹⁰ Noqw sohsoyam isinom uhsinomu, pu sohsoyam uhsinom isinomu, noqw nu amuhpiy pas h́muniwhiti.

¹¹ Noqw nu hapi pāpu qa tūwaqatsit ep hinnuma, noqw ima nāt tūwaqatsit epya; noqw nu yañqw ūmii. Qahováriwhpu Inaa, um hakimuy inumi nóahqey pumuy pas nāp uhtuñwniy òqalayay akw oyi'tani, noqw puma sūkayani, itamuni.

¹² Nu nāt tūwaqatsit ep pumuy amumum hinnumqe uhtuñwniy añ pumuy oyi'ta; um hakimuy inumi noaqw nu pumuy pās oyi'taqw qa himuwa haqami hiniwhiti, pay i' súlawhtiniqey namorstiwhqaa-saa, h́n pey'taqat anhtiniqat òviy'o.

¹³ Noqw nu yahsatniqw yañqw ūmii, nihqe okiw pas pay imuy unañwpeq ihahlayhpiy aniwni'yuñwniqat òviy nu tūwaqatsit ep yan hinqawlawu.

¹⁴ Nu amumi uhlavayiy mātavi, noqw yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam pumuy amumi qa suhtaq'ewya, puma qa yep sinoiwyuñqw òviy'o, nuy qa pep sinoiwtaqat pan'i.

¹⁵ Um as tūwaqatsit añqw pumuy ipwaniqat nu qa pan ūmi tūviñlawu, um qalolmat añqw okiw pumuy ayo oyi'taniqat pan'i.

¹⁶ Puma inún qa yep qatsit ep sinoiwyuñwa.

¹⁷ Um uhlavayiy pas antsanihqat akw pumuy nēnem qenivo òyani; uhlavayi pas antsa.

¹⁸ Um nuy sinmuy amumi tavi, noqw òviy pay hapi nu piw pan nuhtumi pumuy ayata.

¹⁹ Nihqe nu pumuy tunatyawkañw qenivo nātavi, puma as pas antsa piw qenivo oyiwyuñwniqat òviy'o.

²⁰ Pu nu qa imuy-sa amuñem tūviñlawu, nāt hakim pumuy lavayiyamuy ahpiy inumi tūtuptionsiwaniqamuy amuñem piwu.

²¹ Okiw as puma sohsoyam sūkayaniqat nu tūviñlawu, um Ina inuhpeniqw pu nu uhpeniqat pan piw itamuhpe sūkayaniqata; noqw pep pu' tūwaqatsit ep sinom um nuy añqw távihqat tūtuptionsiwani.

²² Noqw um hin nuy kaptsi'taqw pan piw nuy pumuy kaptsi'ta, puma itamun sūkayaniqat òviy'o.

²³ Nu pumuy amuhpeniqw pu um inuhpee, noqw puma itamuhpe pás pasiwyuñwni, noqw sinom nanaptaqw um nuy añqw tavi, nihqe pas hin inumi unañway'taqey pan piw amumi unañway'ta.

²⁴ Inaa, um imuy hakimuy nuy maqaqw puma as nuy háqamnihqat pep inumumyaniqat nu nāwakna, nen it lolmat tālawñwat um nuy máqahqat puma aw tayyuñwni, pi um nāt tūwaqatsit qa yukiwhq pay pepeq inumi unañway'ta.

²⁵ Súantaqa Inaa, yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam uñ qa tuwi'yuñwa, noqw nu uñ tuwi'ta, noqw ima hapi um nuy añqw távihqat navoti'yuñwa.

²⁶ Noqw nu hapi uñ pumuy áawna. Noqw okiw as um inumi hin unañway'taqw pan hapi pumuy nānami unañway'yuñwniqat òviy nu soon nāt qa uñ pumuy áwintani. Nen nu pas antsa amuhpe yantani.

18

The Arrest of Jesus

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lk 22.47-53)

¹ Yan Jesus lavayhtit put aw nānatuwnayaqamuy tsamkañw pahpiy nakwsuqw, puma haqe' sika Cedron yan mātsiwhqat yupqōymi nõña; noqw pam haqami olive qōlmi pítuhqe, put aw nānatuwnayaqamuy amumum pañso paki.

² Noqw put momñwituy amumi mātappqa Judas piw put háqamnihqat tuwi'ta, Jesus put aw nānatuwnayaqamuy tsamkañw qa sūs pañsoniñwuniqw òviy'o.

³ Noqw God awwat mohpeq momñwit Pharisee-sinmuy amumum tuwalan'a'yatuy hoñvia'yatuy enañ Judas aw mātavi; noqw puma wihqōhi'wiskañw, kopitsoki'wiskañw, tunipi'wiskahkañw put amum pañsoya.

⁴ Noqw òviy Jesus hin hintsaniwniqey sohsok navoti'taqe amumi nakwsuhqe pañqawu: Ya uma hakiy hepnumya?

⁵ Noqw puma lavayhtotiqe aw pañqawu: Itam hakiy Nazareth añqw tāqa Jesus hepnumya. Noqw Jesus amumi pañqawu: Nu' pam'i. Noqw Judas amumi put mātappqa pumuy amumum wunu.

⁶ Noqw pam panis pamnihqey amumi pañqawu pahasat pay puma áhoywat hohyokat, tutskwami patañmunumhti.

⁷ Pahsat pu piw pam pumuy tūviñtaqe amumi pañqawu: Ya uma hakiy hepnunmya? Noqw puma pañqaqwa: Itam hakiy Nazareth añqw tāqat Jesus hepnunmya.

⁸ Jesus lavayhtiqe pañqawu: Pay pi nu pamnihqey umumi pañqawu; noqw òviy kurs uma nuy hepnunmye', uma imuy mätapyani.

⁹ Ura pam hiñqawhq put anhtiniqw òviy'o, ura pam pañqawu: Imuy hakimuy um inumi noaqw nu qa hihtawat kwahi, it'a.

¹⁰ Pahsat pu Simon Peter sipwuvahpi'taqe put hóróknat, God awwat mohpeq moñwit tūwikiyat wuvahtaqe, putvaqw naqvuyat ayo tuku. Noqw i' hak tūwiki Malchus yan mätsiwa.

¹¹ Pahsat pu Jesus Peter aw pañqawu: Uhsipwuvahpiy tukpuyat aqw pánaa. Ina inuñem okiwsanhpit kuyapkuyhq pay nu soon qa put hikwni.

Jesus before Annas

¹² Pahsat pu sohsoyam tuwalan'a'yam-niqw pu moñwíam, hoñviaymuyatuy amumum Jesus ñuayaqe put soyma;

¹³ Nit mohti Annas aw put wikya, pam pi Caiphas möönañwuy'ta; noqw Caiphas put yahsañwuy ep God awwat mohpeq moñw'iwta.

¹⁴ I' Caiphas hapi ura Jew-sinmuy amumi pañqawu pay ura hak sūka sinmuy amuñem mokq pam ñas'ewniqata.

Peter Denies Jesus

(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lk 22.55-57)

¹⁵ Noqw Simon Peter Jesus añki, pu suhka put aw nánatuwnaqa; pamwat God awwat mohpeq moñwit tuwi'ta; nihqe pam Jesus amum God awwat mohpeq moñwit kíyat aw paki.

¹⁶ Noqw Peter pay hötsíwat ihpaq wunu. Noqw pahsat pu suhka Jesus aw nánatuwnaqa God awwat mohpeq moñwit tuwi'taqa yámakqe, hötsíwat aw tunatyawtaqat mānat aw yuaaykuqe Peter pana.

¹⁷ Pahsat pu māna hötsíwat aw tunatyawtaqa Peter aw pañqawu: Ya qa um piw it tāqat aw nánatuwnaqa? Noqw pam pañqawu: Qae.

¹⁸ Noqw iyohooniqw, òviy tūtuwikt hoñvia'yatuy amumum tövumsit hov-eyelayaqe aw hoñkahkañw nāmukintota. Noqw Peter pumuy amumum aw wunuwkañw nāmukinta.

The High Priest Questions Jesus

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lk 22.66-71)

¹⁹ Pahsat pu God awwat mohpeq moñwi Jesus tūviñtaqe put aw nánatuwnayaqam hákinyaqat put tūviñta, pu hihta pam pumuy tutuqaynaqata.

²⁰ Noqw Jesus lavayhtiqe aw pañqawu: Nu nuhtumi susmataq yuaata. Nu tsotsvalkive sutsep tutuqayna, pu God kíyat ep'e, pañso Jew-sinom sutsep tsotsvalya; nu qa hihta nanauyve lavayhti.

²¹ Noqw um hinoqw nuy tūviñlawu? Nu hihta yuaaykuqat um inumi tūqayyuñqamuy tūviñtanikañwo; meh, puma nuy hiñqawhq navoti'yuñwa.

²² Noqw yan pam lavayhtiqw, pu suhka hoñiaya put aqlap wúnuhqa mapqölöy akw Jesus wuvahta, pañqawkañwo: Ya um hinoqw God awwat mohpeq moñwit aw panhaqam hiñqawu?

²³ Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay pi kurs nuy qalolmat lavayhtiqw um put pañqawni; kurs pay nuy súañqawhq ya um hinoqw nuy wuvahta?

²⁴ Noqw Annas put somt, God awwat mohpeq moñwit Caiphas aw hōna.

*Peter Denies Jesus again**(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lk 22.58-62)*

²⁵ Noqw Simon Peter pep wunuwkañw nāmukinta; noqw haqawat pep hoñqam put aw pañqaqwa: Ya qa um piw put aw nānatuwnaqa? Noqw pam qa nakwhaqe pañqawu: Qae.

²⁶ Noqw haqawa God awwat mohpeq moñwit tūwikiat Peter aw pañqawu: Puyaw qa um oliveqōlpe put ámunniqw nu ūmi qa tātayi? Pam hapi Malchus añqwi, it hakiy naqvuyat Peter ayo tukuqw put'a.

²⁷ Pahsat pu Peter piw nāt qa nakwha, noqw pahsat pay taqakowako tōqti.

*Jesus before Pilate**(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lk 23.1-5)*

²⁸ Pahsat pu puma Caiphas añqw Jesus haqami Rome añqw moñwit kiyat aw wikya; noqw súitsi; noqw puma pay moñwkimi qa yuñá, taq ka Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwhqat añqw nōñösaniqey qa hu'waniwyani.

²⁹ Pahsat pu Rome añqw moñwi Pilate yan mātisiwhqa yámaqce amumi pañqawu: Ya uma hihta it nēveltotoynaya?

³⁰ Noqw puma lavayhtotiqe aw pañqaqwa: Pay pi as i' tāqa qa nukpananiqw soon itam ūmi put wikvayani.

³¹ Pahsat pu Pilate amumi pañqawu: Pay pi uma put wikye' umumi hin tutavot an put yukunayani, kita. Noqw ōviy Jew-sinom put aw pañqaqwa: Itam hakiy nīnayaniqey mewniwta.

³² Ura Jesus hin mokniqey lavayhtiqat anhtiniqw ōviy puma pañqaqwa.

³³ Pahsat pu Pilate piw pavasiwhkimi pakit, Jesus wánwayhqe aw pañqawu: Ya um Jew-sinnuy moñwiamu?

³⁴ Noqw Jesus lavayhtiqe put aw pañqawu: Ya pay um pas nāp it lavayhti? sen pay hakim nuy pamnihqat uñ áawnaya?

³⁵ Noqw Pilate lavayhtiqe aw pañqawu: Ya nu Jew-sino? Pi nāp uhsinom God awwat mohpeq momñwituy amumum uñ inumi mātapyá. Ya um hihta hinhti?

³⁶ Jesus lavayhtiqe aw pañqawu: Pay imoñwtunatyá qa yep qatsit ahpiy'o, pi as imoñwtunatyá it qatsit ahpiyniqw soon itumal'a'yam as qa rohomhtotini; noqw nu Jew-sinnuy amumi qa noiwni; noqw pi imoñwtunatyá qa yañq'ō.

³⁷ Noqw ōviy Pilate put aw pañqawu: Noqw um moñwi? Jesus lavayhtiqe aw pañqawu: Um súañqawu. Pi nu yaniqw tihtiwa; nihqe nu it hihta pas antsanihqat tuawi'tanige ōviy tūwaqatsit aw pitu. Pas antsanihqat añ hinwisqam sohsoyam itōnay nanaptañwu.

³⁸ Noqw Pilate put aw pañqawu: Ya himu pas antsaá?

*Jesus Sentenced to Death**(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lk 23.13-25)*

Pam kitat, piw Jew-sinnuy amumi yámaqce, amumi pañqawu: Pas nu qa haqam qaanhqiqat put aw tuwa.

³⁹ Noqw pay pi Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwhqat aw pituqw nu hakiy umumi mātāpmanitiqat uma pan tuwi'yuñwa. Noqw nu Jew-sinnuy moñwiyamuy umumi mātāpnīqat uma nānawakna?

⁴⁰ Pahsat pu puma sohsoyam piw nāt sáakmaqe pañqaqwa: Qa i'ni, Barab-basni. Noqw i' Barabbas pi hihta tūnawhkiñawu.

19

¹ Pahsat pu Pilate solāwamuy pan ayataqw puma Jesus haqami wikyaqe wuvahpit akw put qa sūs wuvahtota.

² Pahasat pu puma hihta kūtay'taqat kwitetotaqe put wihkat yukuyat put Jesus qötösomtoynaya, nit pu hihta palasakwat usimnit put usihtoynaqae,

³ Aw pañqaqwa: Öqawmañwu, Jew-sinmuy moñwíamul! Pu puma may akw wuwalalwa.

⁴ Pu öviy Pilate piw yámakqe sinmuy amumi pañqawu: Meh, nu hapi qa haqam qaantaqat it aw túwahqe umuy navotnaniqey öviy nu umumi put hórokna.

⁵ Pahasat pu Jesus kútat akw qötösomiwkañw palasakwat usimnit uskañw pañqw yama. Noqw Pilate umumi pañqawu: Taa, yep táqa.

⁶ Noqw öviy God awwat mohpeq momñwit hoñvia'yatuy amumum put aw yórikyaqe saákmaqe pañqaqwa: Nahoylehtsit aw múaa! Nahoylehtsit aw múaa! Noqw Pilate amumi pañqawu: Uma pi wikye' put nahoylehtsit aw muayani, nu pi qa hihta qaantaqat put aw tuwa.

⁷ Noqw Jew-sinom lavayhtotiqe pañqaqwa: Itam hihta ep yukuyaman-taniqe tutavot pasiwyuñwa; noqw itahtutavoyniqw pi soon pam qa mokni, pam God Tíatnihqey pañqawhqe öviy'o.

⁸ Noqw öviy Pilate pan lavayit navotqe pu' pas maqasti.

⁹ Nihqe pavasiwhkimi piw pákihqe Jesus aw pañqawu: Ya um hak háqaqö'? Noqw Jesus aw qa hiñqawu.

¹⁰ Pahasat pu Pilate put aw pañqawu: Noqw ya um inumi qa hinwat lavayhtini? Nu uñ mätapniqey, sen nahoylehtsit aw muiwniqat uñem yúkuniqey aw öqalat pasiwta. Ya um qa it navoti'ta?

¹¹ Noqw Jesus lavayhtiqe aw pañqawu: Pay as öqalat qa öñaqw ümi noiwhq soon um inumi öqalani. Pantaqw öviy i' hak nuy ümi mätapqa ühpenihqe pas wukoqaanhti.

¹² Pahpiy pu Pilate as put mätapniqey tunatyalti; noqw Jew-sinom saákmaqe pañqaqwa: Um it táqat mätave' pay Caesar qa kwätsiatni, hak haqam nãmoñwlawhqa pan Caesar aqw hiñqawñwu.

¹³ Noqw öviy Pilate it navotqe Jesus wikkañw ihpo yama, nit pu haqam Owaqantupha yan túñwantiwhqat ep moñw'atsvewat ep qatuptu, haqam Hebrëw-sinmuy amuhkwanihqe Gabatha yan mätsiwhqat ep'e.

¹⁴ Noqw Amutsava Yümosanihqat ep nõviwniqat totokay'yuñwa, noqw táwanasavehaqamo. Noqw Pilate Jew-sinmuy amumi pañqawu: Taay, yep umuhmoñwi!

¹⁵ Noqw puma saákmaqe pañqaqwa: Tüvaay, tüvaay! Nahoylehtsit aw múaay! Noqw Pilate amumi pañqawu: Noqw ya nu umuhmoñwi nahoylehtsit aw muiwniqat enem yúkuni? Noqw God awwat mohpeq momñwit pañqaqwa: Itam qa hakiy moñwí'yuñwa, pas Caesar-saa.

Jesus Nailed to the Cross

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lk 23.26-43)

¹⁶ Pahasat pu puma put nahoylehtsit aw muayaniqat öviy pam amumi put mätavi; noqw puma ñuayaqe ahpiy wikya.

¹⁷ Noqw pam nahoylehtsiy ikwiwkañw haqami Masqötvihka yan túñwantiwhqat aw'i; pam Hebrew-sinmuy amuhkwa Golgotha yan túñwantiwa.

¹⁸ Pep pu' puma hakimuy lõqmuy put enañ nahoylehtsit aw muaya, nan'ikaqee, noqw Jesus amuhsavee.

¹⁹ Noqw pam hak himunihqat Pilate pënaqe nahoylehtsit atsve mua; noqw yan pey'ta: JESUS NAZARETH AÑQWNIHQ A JEW-SINMUY MOÑWIAMU.

²⁰ Noqw Jesus haqam nahoyehtsit aw muiwhq pam kinaqw qa ya'po; noqw o'viy kaysiwhqam Jew-sinom it atsva yan pey'taqat an tu'waya. Noqw pam Hebrew-sinmuy amuhkwa pey'ta, pu Greek-sinmuyu, pu Latin-sinmuyu.

²¹ Pahsat pu Jew-sinmuy amuhqaw God awwat mohpeq momiwit Pilate aw pa'naqawa: Jew-sinmuy mo'wiamu, um qa yan penat, pam Jew-sinmuy mo'wiamnihqey pam k'itahqat um penani.

²² Noqw Pilate lavayhtiqe pa'naqawu: Pay pi nu hin penaqw pay pi pantani.

²³ Pahsat pu solawam Jesus nahoyehtsit aw muayaqe yuwsiyat nalövo o'yaqe nahuyva; noqw ahtöqö'napnaat qa tühiwtaqe ahsupoq pöqniwta.

²⁴ Noqw o'viy puma nanami pa'naqawa: Itam qa tsikayat, put o'viy nanavö'yani, mätaqpi hak putni, kitota. Yan puma tutuvenit antsanhtota, ura pan pey'ta: Puma iyuwsiy nahuyvayaqe inapnay o'viy nanavö'ya. Noqw o'viy solawam panhtoti.

²⁵ Noqw pep Jesus nahoyehtsiyat aqlap put yuat wunuwta, pu yuyat tupkoat Mary, hakiy Cleopas nömaata, noqw pu Mary Magdalene.

²⁶ Noqw Jesus yuy tuwa, pu put aw nanatuwnaqat pas aw unawway pep wunuwtaqata, nihqe yuy aw pa'naqawu: Wuhti, ayam uhtii.

²⁷ Pahsat pu pam put aw nanatuwnaqat aw pa'naqawu: Ayam üuu. Noqw pahpiy put aw nanatuwnaqa put kiy aw w'iki.

The Death of Jesus

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lk 23.44-49)

²⁸ Yantaqat atsva pu' Jesus tumalay pay sohsok y'ukuhqey navoti'taqe pa'naqawu: Nu panaqmoki, kita, hin pey'taqat antaniqw o'viy'o.

²⁹ Noqw pep tsaqaptat anqw o'vala a'nö sika küyiwta; noqw puma hihta söyatkot put aqw möroknyat, pu himu hisop yan mätsiwhqat kohoyat epeq sönnayat put moami itaya.

³⁰ Pu o'viy Jesus o'valat an y'ukuhqe pa'naqawu: Yukilti, kitat yökoltit sohsok hikwsu.

Jesus' Side Pierced

³¹ Noqw ep nasu'wintalönnit pas kaptsiwhqat ep totokay'yunwa. Noqw pumuy tokoam nat nasu'wintalönnit ep nahoyehtsit an häyiwyu'wniqat ima Jew-sinom qa nanawakna. Noqw o'viy puma Pilate awyaqe aw pa'naqawa: Um as solawamuy ayataqw, puma hokayamuy qöqhitote' pumuy haqami hintsatsnani.

³² Pahsat pu o'viy solawam ökihqe mohti'maqat-nika'w pu mitwat put amum nahoyehtsit aw multiqat pumuy lövraq hokayamuy qöqhitota.

³³ Nit puma Jesus aw ökiqw pay kurs pam möki, noqw o'viy pay puma put hokayat qa qöhiknaya.

³⁴ Nika'w suhka solawa lansay akw put suyvaqewat söhkwiknaqw pahsat anqw u'wa küyit ena'w munva.

³⁵ Noqw nu hapi it aw yori, nihqe hihta navoti'taqey pas suyan tuawi'ta; nu qa atsälawu, noqw uma kurs hin qa tütu'ptsiwani.

³⁶ Hin pey'taqat hapi anhtiniqw o'viy ii yaniwhti, ura yan pey'ta: Qa himuwa put öqaat qöhikiwini, yan'i.

³⁷ Pu piw sutske' yan pey'ta: Puma hakiy söhkwiknayaqey aw yörikyani, yan'i.

The Burial of Jesus

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lk 23.50-56)

³⁸ Yantaqat atsva pu' hak tāqa Aramatheat añqwnihqa Joseph yan mātsiwhqa Pilate awnihqe Jesus tokoyat haqami hintsanniqey put aw maqaptsi'ta; noqww Pilate put hu'wa. Noqww òviy pam pítuhqe Jesus tokoyat haqami yawma. Pam hak as nuhtum Jesus aw tuptsiswa; nikañw Jew-sinmuy mamqasqe òviy qa hakiy put āawna.

³⁹ Noqww pu piw Nicodemus hihta myrrh aloes enañ namiqwriwtaqat tsivót-sikip sunat pututuwanit pahsa'haqam kimakañw ep pitu. Ura pam hak mohtihaqam mihikiwtaqw Jesus aw pitu.

⁴⁰ Pu òviy puma Jesus tokoyat haqami távihqe kwanwáhovaqtuqat tōsit atsva put siwuwuykinat tsatsákwmōtsaput linen yan mātsiwhqat akw put mokahta, hin Jew-sinom hakiy masyuwsinayañwuqat pan'i.

⁴¹ Noqww pam haqam nahoyehtsit ep multiqat ep himuqōlō; noqww pep puhutuamtuhsō; noqww nāt pas qa hak hisat pañsoq taviwa.

⁴² Noqww Jew-sinom totokay'yuñqw òviy puma pep Jesus tavi, pam tuamtuhsō áhayhniqw òviy'ō.

20

The Empty Tomb

(Mt 28.1-8; Mr 16.1-8; Lk 24.1-12)

¹ Noqww Sundayt aw pituqw, suits talavay nāt qa talq, Mary Magdalene tūamit aw'i; noqww kurs owa tūamit aqw ūtsiwañwuqa ayo taviwa.

² Pahsat pu pam wárikqe, Simon Peter-nit pu nuy, Jesus aw unañwayat yan tūñwantiwhqat, itamumi pañqawu: Taq kurs Tutuyqawhqqat tūamit añqw hórōknaya; nihqe haqami pi put hintsatsna.

³ Pu òviy nu Peter amum tūamit aqw wari.

⁴ Noqww nu Peter ehpeqtaqe pay mohti pañso pitu.

⁵ Nihqe nu motoltiqe ahpamiq tātayhqe tsatsákwmōtsaput ep oyiqw tuwa; nikañw pay nu qa aqw paki.

⁶ Pahsat pu Simon Peter inuñk pitu; nihqe tūamit aqw pákihqe, tsatsákwmōtsaput ep oyaqw tuwa.

⁷ Pu hōhōnpi put qōtōyat akw as mōkiwtaqa pay tsatsákwmōtsaput qa enañ qatskañw pay nāla suphaqam qātsi.

⁸ Pahsat pu nu tuwat aqw paki, nihqe nu yórikqe tuptsiswa.

⁹ Pam mokiwuy añqw pas soon ahoy qa tātayniqat pan pey'taqat nāt itam qa mātsi'yuñqe òviy'ō.

¹⁰ Pahsat pu itam ahoy pañqw nima.

Jesus Appears to Mary Magdalene

(Mt 28.9-10; Mr 16.9-11)

¹¹ Noqww Mary tūamit ihpaq wunuwkañw okiw pakmumuya; nihqe òviy pam pan hiñqawkañw, motoltit, tūamit aqw yori;

¹² Nihqe hakimuy lōqmuy hoñviayatuy qōtsat yuws'i'taqamuy pepeq qatuqw tuwa, haqe' Jesus tokoat as qatsqat pep suhka qōtōveniñw, pu suhka kukveq'a.

¹³ Noqww puma hakim put aw pañqawu: Wuhti, ya um hinoqww pakmumuya? Noqww pam amumi pañqawu: Ispi kurs puma Itutuyqawhqqay haqami hintsatsnaqe, haqam put taviyaqw nu qa navoti'taqe òviy'ō.

¹⁴ Yan pam hiñqawht, ahoy namtōkkañw Jesus pep wunuqw tuwa; nit pam Jesus-niqw qa māmatsi.

¹⁵ Noqww Jesus put aw pañqawu: Wuhti, ya um hinoqww pakmumuya? Ya um hakiy hepnuma? Noqww pay pam ūyit tumalay'taqanihqqat pam wūwahqe aw

pañqawu: Tāqa, kurs um put haqami hintsane', um haqam put távihqey nuy āawnani; noq̄w nu haqami hintsanni.

¹⁶ Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Mary. Noq̄w pam aw namtökt, put aw pañqawu: Rabboni, kita. (Pam Tütutuqaynaqa i'nihqe pam'i.)

¹⁷ Jesus put aw pañqawu: Um nuy qa ñuñ'ani, taq nu nāt Inay aw qa wūvi. Um itupkomuy amuminen amumi pañqawni: Nu God Inay aw wupni, pu pay pam piw Umunaa, pu Umuhutuyqawhqa.

¹⁸ Noq̄w Mary Magdalene Tutuyqawhqaqat aw yórikqey put aw nánatuwnayaqamuy amumi tūawva, pu pam yan put aw lavayhtiqata.

Jesus Appears to His Disciples

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lk 24.36-49)

¹⁹ Noq̄w ép Sundayt ep tapkiq̄w put aw nánatuwnayaqam haqam tsovawtaqe, okiw Jew-sinmuy mamqasyaqe öviy hötsíwhpa' uhtsi'yuñq̄w, Jesus pituhqe, amuhsonve wunuwkañw pañqawu: Uma kwakwhat unañway'yuñwni.

²⁰ Yan pam lavayhtit, tokoy haqami söhkwiwnayaqat pumuy amumi mah-takna may énaña. Noq̄w put aw nánatuwnayaqam Tutuyqawhqaqat aw yórikyaqe hahlayhtoti.

²¹ Pahsat pu Jesus piw amumi pañqawu: Uma kwakwhat unañway'yuñwni. Nu hapi hin Inay nuy ayataqat pan piw tuwat umuy añqe' ayata.

²² Yan pam lavayhtit, amumi hikwsut pañqawu: Huvam Qahováriwtaqat Hikwsit kwusuyaa.

²³ Uma hakiy qaanhtipuyat ayo yukuyaqw pam ayo yukiwñwu; pu uma hakiy qaanhtipuyat qa ayo yukiwñiqat pañqawaqw pam qa ayo yukiwñwu.

Jesus and Thomas

²⁴ Noq̄w imuy pakwt lōq sihkay'taqamuy amuñaq̄w hak Thomas, Didimus yan túñwantiwhqa, qa amumumniq̄w Jesus pitu.

²⁵ Noq̄w öviy mímawat Jesus aw nánatuwnayaqam put aw pañqawu: Itam Tutuyqawhqaqat aw yórikyaa. Noq̄w pam amumi pañqawu: Pas nu máyat ep muahpit akw pey'vaqat aw qa yórikkañw pu imalatsiy akw put aw qa hintsankañw, pu put tokoyat haqam söhkwiwnayaqat aqw imay qa pane' soon tuptsiwni.

²⁶ Noq̄w ahpiy nanalsikis talq put aw nánatuwnayaqam piw haqam ahpave tsovawta, noq̄w Thomas pumuy amumuma. Noq̄w hösíwa uhtsiwtaq̄w Jesus pituhqe amuhsonve wunukañw pañqawu: Uma kwakwhat unañway'yuñwni.

²⁷ Pahsat pu pam Thomas aw pañqawu: Kurs uhmalsiy aqw pew hintsanaa, pu imay aw yórikuu; pu pew māvuyalte', itokoy haqam söhkwiwnayaqat aqw uhma pánaa, nit um pāpu qapēvewnat tuptsiwni'tani.

²⁸ Noq̄w Thomas put aw pañqawu: God, Itutuyqawhqa.

²⁹ Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Thomas, paysoq pi um inumi yórikqe öviy tuptsiswa; inumi qa yórikyat tūtuptsiswaqam pas hihlayhpit epyani.

The Purpose of this Book

³⁰ Noq̄w Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumumnikañw pas qa tsa' kātatayhpit hihta tuawi'taqat tumalta; noq̄w pāvam qa sohsoy it tutuvenit añ pey'ta.

³¹ Noq̄w pay hapi pas Jesus Moñw'asi'taqanihqat, pu God Tiatnihqat uma tūtuptsiwaniq̄w öviy ñi yantaqa pēniwa, pu uma tūtuptsiwē' put ahpiy qatsit tutwani.

21

Jesus Appears to Seven Disciples

¹ Iit atsve pu Jesus wuhkovatuphat Tiberias yan mātsiwħqat ep put aw nánatuwnayaqamuy amumi piw namtakna; noqƵw pam hin namtaknaqat nu umuy āawnani.

² Ima yahsa'hakim haqam sūpya: Simon Peter, pu Thomas, Didimus yan túnwantiwħqa, pu Galileet ep Canat añqƵw tāqa Nathanael, pu Zebedeet tímāt-niqƵw, pu hakim lōyōm piw put aw nánatuwnayaqamu.

³ NoqƵw Simon Peter pumuy amumi pañqawu: Nu pakiwmaqto; noqƵw puma aw pañqawu: Itam úmumyani. NoqƵw ðviy puma ahpiyyaqe āpiy pākihut aqƵw yuñā, nit ep mihikq puma qa hihta kwisnaya.

⁴ NoqƵw qavoñvaqƵw talavay Jesus patuphat qalaveq wunu; noqƵw put aw nánatuwnayaqam put Jesus-niqƵw qa māmatsya.

⁵ Pahsat pu Jesus pumuy amumi pañqawu: Tōtimu, ya uma qa hihta kwisnaya? NoqƵw puma put aw pañqawu. Qae.

⁶ Pu pam amumi pañqawu: Uma pākihut putvaqewat umuhtutsayay pāmiq tūvaye' tutwani. NoqƵw puma panhtotiqe, pas antsa pāvakiwhtuy qaan'ewakw hintaqamuy intotaqe qa kātoti.

⁷ PaniqƵw ðviy nu Jesus pas aw unañwayat yan túnwantiwħqa Peter aw pañqawu: Taq Tutuyqawħqa. NoqƵw Simon Peter Tutuyqawħqat-nihqat navotqe, napnay añ pāki, qa yuwsit'ataqe ðviy'ō, nit pu pāmiq tsoo.

⁸ NoqƵw mímawat put aw nánatuwnayaqam tutsáyat ep pāvakiwhtuy íniwuyñqamuy pay pākihut akw lōlōkinkahkañw ōki, puma tutskwat añqƵw qa yāpyaqe ðviy'ō, pay tsivot'-sikip sunat kwílakit pahsaphaqamo.

⁹ Pu ðviy puma panis tutskwami ōkit, pep tōvut hoveyeliwtaqat tutwa. NoqƵw pāvakiwht put añ oyi. Pu pōlavikit piw tutwa.

¹⁰ NoqƵw Jesus pumuy amumi pañqawu: Uma pāvakiwhtuy umuhtunimuy añqƵw pew kiwisni.

¹¹ NoqƵw Simon Peter put aqƵw wupqe yañsakoqmuy pāvakiwhtuy tutsáyat ep íniwtaqamuy tutskwami lōlōkinta, tsañe'sikip sunat-sikañw añqƵw pakwt payħkomuy siħkay'taqamuyu (153); noqƵw pas as qaan'ewakw hintaqƵw piw tutsaya qa tsiki.

¹² NoqƵw Jesus pumuy amumi pañqawu: Huvam pewye' nōñōsaa. NoqƵw soon kurs haqawa put aw nánatuwnayaqam pam haknihqat tūviñtani, suyan pi pam TutuyqawħqaniqƵw ðviy'ō.

¹³ Pahsat pu Jesus amuminiħqe pōlavikit kwusut, pumuy put huyta, pu pāvakiwhtuy pīwu.

¹⁴ It akw hapi pu' Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumi pāyis nāmahtakna, mokiwuy añqƵw ahoy tātayht'a.

Jesus and Peter

¹⁵ Pu ðviy pumuy nōñōsat, Jesus Simon Peter aw pañqawu: Simon Jonas tiata, ya um imuy amuhpeniħqe inumi pas unañway'ta? NoqƵw pam put aw pañqawu: Owi, Tutuyqawħqa, pay nu un hahlayħq um navoti'ta. NoqƵw pam put aw pañqawu: Imamñatuy nopni'taa.

¹⁶ Pu añqƵw piw pam put aw pañqawu: Simon, Jonas tiata, ya um inumi unañway'ta? NoqƵw pam pañqawu: Owi Tutuyqawħqa, pay nu un hahlayħq um navoti'ta. NoqƵw pam pañqawu: Ikanelvokmuy amumi tunatyawtaa.

¹⁷ Pu pam pāyisni'makañw put aw pañqawu: Simon, Jonas tíata, ya um nuy hahlayi? Noqw pahsat pu Peter pas qahahlayhti, pam pu' Ya um nuy hahlayi put aw kitaqw òviy'o. Noqw pam put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, pay pi um sohsok hihta navoti'ta; nu uñ hahlayhq um navoti'ta. Jesus put aw pañqawu: Ikanelvokmuy nopni'taa.

¹⁸ Pas antsa, pas antsa nu ūmi pañqawni: Um tsaynihqe nāyuwsinat haqami unañwte' pañso haqaminiñwu; nikañw pay ason um wúyokte' uhmay hohtak-nani; noqw pu suhka uñ yuwsinani, nit pu uñ haqami qa nāwaknaqw uñ pañso wikni.

¹⁹ Pam yan lavayhtiye put hin mokniyat pañqawu. Noqw pam mokiwyu akw God pas pavan mātaktani. Pu pam yan lavayhtit put aw pañqawu: Um inuñk hinmani.

Jesus and the Other Disciple

²⁰ Noqw Peter namtökqe nuy pumuy amuñkniqw tuwa. Nu hapi Jesus aw unañwayat tūñwantiwhqe ura tapkiqw nōnovaqw put tawitsqayat aw taht-sikiwkañw aw pañqawu: Ya hak uñ momñwituy amumi mātapani?

²¹ Noqw Peter nuy túwahqe Jesus aw pañqawu: Tutuyqawhqa, noqw i' tuwat hinhtini?

²² Noqw Jesus aw pañqawu: Pay pi as pas nuy hisat pítuniyat aw pahsavo pam qátuniyat nu nāwaknaniqw, ya um put hintsanni? Um inuñk hinmani.

²³ Pantaqat ahpiy pu' yaw nu pay qa mokniyat mímawat nánatuwnayaqam yan lavayta. Noqw pi Jesus put aw qa pañqawu: Pam qa mokni, qa kita; nikañw Pay pi as pas nuy hisat pítuniyat aw pahsavo pam qátuniyat nu nāwaknaniqw, ya um hintsanni? kita.

²⁴ Nu hapi put aw nánatuwnaqa iit tuawi'ta, nihqe iit pēna. Noqw uma navoti'yunqwu ituawi pas qaatsa.

Conclusion

²⁵ Pu piw pas as nihtiwtatqat Jesus tumalta; noqw ka as pam sohsoy pēniwniniqw hikis pi ka tūwaqatsit ep soon tutuvenit pēniwniyat eñem qēnini. Pas antsa.

Jesus Ayamuyatuy Hiniwhtipuamu

Jesus Promises to Send the Holy Spirit

¹ Ura nu mohtihagam pēna, Theophilus; nihqe ura Jesus sohsok hihta ahpsaktivaqat, pu tūtutuqaynativaqat nu yuaata,

² Hisat ōmi wikiwhtaqat pahsavoo. Ura pam ayaiwyuñqamuy namorstaqey amumi Qahováriwtaqat Hikwsit añ tutaptat, pañso wikiwa.

³ Pu piw pam kānavot, put atsve hīhihta qaōwihintaqat akw pumuy amumi pas suyan taytaqey mahtakna; lōp sunat tālat añ pumuy amumi nāmataqlawu; nihqe God moñwtunatyaat hin hintaqat pumuy amumi yuaata.

⁴ Noqw ura pam pumuy amumum tsovawtqey, puma Jerusalem añqw qa ahpiyyaniqat amumi tutaptaqey, Nayat añqw pumuy amumi hakiy awinīt ōviy maqaptsi'yuñwniqat pañqawu. Ura uma inuhpiy put nanapta, pam kita.

⁵ Pay as pi John pas antsa kūyit akw tūtuvoylallawu; nikañw uma hapi yahpiy qa wūhakis talq Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuvoylatiwyani.

Jesus is Taken up to Heaven

⁶ Noqw ōviy puma tsovaltiqey, put tūviñtotaqey aw pañqaqwa: Tutuyqawhqa, ya um pu'haqam Israel-sinmuy amumi moñwtunatyat ahoy pitsinani?

⁷ Noqw pam amumi pañqawu: Pay pam hísatniqat, pu haqey' qalawmaqaw aw pítuniqat Ina pas nāp ōqalay akw yuki'taqat pay qa uma put navoti'yuñwni.

⁸ Pay ason uma ōqalat makiwyani, Qahováriwtaqat Hikwsit umumi pítuq'ō; nen uma nuy hin navoti'yuñqey tuawi'yuñwni Jerusalem ep'e, pu sohsovik Judeat añ'a, pu Samariat añ'a, pu ahpiy tūwaqalavoqhaqamii.

⁹ Yan pam lavayhtiqw, puma aw tāyuñqw, pam ōmi wikiwa; noqw ōmaw put wikqey, pumuy amutpik tupka.

¹⁰ Noqw pam ōmi wuptoqw, puma añk-sa tāyuñqw, hakim lōyōm tāqat qōtsat yuws'i'kañw pumuy amumi suptuqey, amuqlap wunuptu;

¹¹ Nihqe pañqawu: Uma Galileet añqw tahtaqtu, ya uma hinoqw pas ōmiq-sa taykahkañw hōñi? Pay hapi i' Jesus umuñaqw ōmi wikiwhtaqat uma aw tāyuñqw, hin pam ōmi wupqey pan piw ahoy pítuni.

Judas' Successor

¹² Pahsat pu puma tsomot Olivet yan mātsiwhtaqat añqw ahoy Jerusalem awya. (Pam tso mo Jerusalem añqw hak nasuñwintalōñnit ep haqami pahsavo nakwsumantaniqat pahsaphaqamo.)

¹³ Noqw puma ep ōkihqey, tupatsveq ahpami yuña; pepeq ima yēse: I' Peter, pu James, pu John, pu Andrew, pu Philip, pu Thomas, pu Bartholomew, pu Matthew, pu James, hakiy Alphaeus tiata, noqw pu Simon Zelotes, noqw pu Judas it James tupkoata.

¹⁴ Ima sohsoyam sun unañway nāwakintota; pu pas okiwlalwa qa qé'iwiskahkañwo, hakimuy momoymuy amumuma, pu Jesus yuyat Maryt-nikañw pu Jesus tupkomuyatuy amumuma.

¹⁵ Noqw ephaqam Peter tuptsiwñi'yuñqamuy amuñaqw wunuptu, (ima tsovawtaqam navaysikip sunat pahsa'haqamya)

¹⁶ Nihqe amumi pañqawu: Tahtaqtu, isinomu, ura Qahováriwtaqa Hikwsi David moayat ahpiy tutuvenyukit añ añwu pay hin lavayhtiqw pas soon pam qa antani; pam Jesus nuawisqamuy put aw tsamqat Judas pañqawu.

¹⁷ Pam as ura itamum tōnawta; nihqe itamum it yan tumalat aw tawiwa.

18 Noqw i' t̄aqa ura qalomáhinhtiqe, ahsatiy akw tutskwat tui; nihqe kopañvosqe nāsavaqe pahtokq, sohsoy s̄isihuat nōñañayku.

19 Noqw sohsoyam Jerusalem ep ki'yuñqam put nanapta; noqw òviy pep tutskwa pumuy amuhkwa Aceldama yan t̄únwantiwa; pam tutskwa uñwat akw tuiwhpu i'nihqe pam'i.

20 Pay ura T̄atawit añ yan pey'ta: Nam k̄iat k̄iqōtiwaa; nam qa hak añ q̄atuu, yan'i; pu piw yan'i: Nam tumalmakiwaat pas suhka makiwaa.

21-22 Imuy yep yesqamuy amuñaqw haqawat Jesus qatsiyat añ ahsupoq itamum hinnunya, John hisat Jesus kūyit akw tuvoylataqat ahpiy'o, pu put itamuñaqw òmiq w̄ikiwhqat aw pahsavoo. Noqw òviy itam pumuy amuñaqw haqawat namorstotaqw, pam itamum Jesus mokiwuy añqw ahoy t̄atayhqat yuaatani.

23 Noqw òviy puma hakimuy l̄ōqmuy taviya, hakiy Joseph, Barsabas yan t̄únwantiwhqat, pam hak piw Justus yan m̄atsiwhqat, nikañw pu hakiy Matthias piwu.

24 Nit puma n̄anawaknaqe pañqaqwa: Taay, Tutuyqawhqa, um sohsokmuy amumi unañwayamuy navoti'ta; um imuy t̄aqatuy himuwat namorstaqey mahtaknani.

25 Noqw pam it tumalat ep w̄únupte', itamun añqe' ayaiwtani. Ura Judas qaanhtiqe put añqw ayo yama, pas n̄ap qeniy awniqee, kitota.

26 Pu puma pumuy amuhpe hihta akw tuwantotaqw, pam Matthias ep yēva. Noqw pam pakwt suk w̄ sihkay'taqamuy ayaiwyuñqamuy amumum pohtoylaniwa.

2

The Coming of the Holy Spirit

1 Noqw talōñnit Pentecost yan m̄atsiwhqat aw pituqw, tuptsiwni'yuñqam sohsoyam sun unañway haqam s̄up tsovawta.

2 Noqw n̄at pumuy panyuñqw, pahsat pay himu wukohukañwuy an s̄oykitaqa òñaqw p̄ituhqe, pumuy haqam k̄ive tañawtaqw, pep p̄ās ohpo.

3 Noqw pep himu ūwiñwuy antaqa amumi m̄ataqtique, n̄ahoy tsihtsiktique, leñit anhtiqe n̄anap amuhpa' kwāvilti.

4 Noqw puma sohsoyam Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwyuñqe, pahsat pu h̄ihiltuy amuhkwa yuaaykuya, hin Hikwsi pumuy lavayhuyaqat pan'i.

5 Noqw ephaqam kaysiwhqam Jew-sinom God pas kaptsi'yuñqam Jerusalem ep tsovawta. Puma n̄anan'ivaqw tutskwat añqw òki.

6 Noqw i' yantaqa añqe' nanaptiwhq, sinom qaan'ewakw hintaqam s̄umi tsovaltique, hin kurs w̄uwaya, puma nan̄ap amumi t̄uqayyuñqw, amuhkwa yuaatotaqw òviy'o.

7 Noqw puma sohsoyam pas hin unañwtotique k̄atayuñqe n̄anami pañqaqwa: Meh, ya ima yuaatotaqam qa sohsoyam Galileet añqw sinomu?

8 Noqw hintaqw òviy itam nan̄ap hin lavaymakiway'kahkañw, tihtiwayaqey pan pumuy yuaatotaqw nanvotya?

9 Parthian-sinomu, Mede-sinomu, Elamite-sinomu, pu Mesopotamiat añ yesqam, pu Judeat añ'a, pu Cappadociat añ'a, pu Pontus añ'a, pu Asiat añ'a,

10 Pu Phrygiat añ'a, pu Pamphylia añ'a, pu Egypt añ'a, pu Cyrenet ánan'ik Lybiat añ h̄ahaqe' yesqamu, pu Rome añqw yaktaqamu, Jew-sinomu, pu Jew-sinmuy amun̄ tuptsiwni'yuñqamu,

11 Crete-sínomu, pu Arabia-sínomu, puma God kätutmalayat itamuhkwa yuaatotaqw, itam sohsoyam nanvotya, kitota.

12 Nihqe puma sohsoyam pas hin unañwtotiqe hin kurs hinhtotiniqe pañqaqwa: Hin pa i' hintani?

13 Noqw pētu tututsiwyaqe pañqaqwa: Ima puhut wine akw hōnaq'iwyuñwa.

Peter's Message

14 Noqw Peter pakwt sukw sihkay'taqamuy amumum wunukañw, lavayhtiqe sinmuy amumi pañqawu: Uma Judeat ep yesqamu, pu sohsoyam Jerusalem ep ki'yuñqamu, nu umuy it āawnani; uma ilavaiy aw tuqayvastotani.

15 Itam qa hōnaq'iwyuñqw uma pan itamumi wūwantota, nāt pu' tōñva.

16 Pi i' hapi God lavay'ayayat Joel añ lavayhtiwa, ura pañqawu:

17 Pu so'ñwamiq hapi yantani, kita God, nu sohsokmuy sinmuy amumi Ihikwsiy wūtani. Noqw umuhtim tōtim pu mamant inuñem yuaatotani; pu umuhtahtaq su'peyaqam tuawyorstotani, pu umuhwuwuyom tahtaqt tumokyorstotani.

18 Pu ep nu imuy itutuwikty tahtaqtuy pu momoyamuy amumi Ihikwsiy wūtani. Noqw puma inuñem yuaatotani.

19 Pu nu òvaqe tokpelat añqe' kätatayhpit poñalawni, pu atpik tūwaqatsit añ hihta tuawi'yuñqata, ūñwata, pu ūwiñwuy, pu kwits'ohpokita.

20 Tāwa qatālawvani, pu mūyaw uñwat anhtini nāt Tutuyqawhqat wukolōñniyat pas qaōwihintaqt aw qa pítuq'ò.

21 Pep pu' ason hak Tutuyqawhqat aw taqa'nañwtiqa ayo yámakmantani, kita úrai.

22 Uma Israel-sinom tahtaqtu, uma it lavayit aw tuqayvastotani. I' Nazareth añqw tāqa Jesus God añqw hahlaywa. Noqw God òqalay akw put ahpiy kätumalat, pu kätatayhpit hihta tuawi'yuñqat tumalta. Yan pam put hahlayhqey umumi mahtakna. Noqw uma hapi pas nāp put navoti'yuñwa.

23 Put hapi uma God pasiwniyat, pu añwu pay hihta navotiyat akw put ñuayaqe, qaanhinwisqamuy amumi put mātaveq, puma nahoylehtsit aw put muayaqe, nñmaya.

24 Noqw God put ahoy tātayna, mokiwyu òqalay atañqw put mātapqee, kurs hin pam put ñui'taniqw òviy'ò.

25 Pi David ura put yan lavayhti: Pas nu sutsep inutpipo Tutuyqawhqat tuway'ta; pi pam iputvaqe wūnuq'ò. Noqw òviy soon nu hin unañway'tani.

26 Paniqw òviy iunañwa hahlayhti, pu ileñi pas hahlayhti, pu òviy piw itoko ūmi yankañw nāsūñwni'tani.

27 Ispi um soon ihikwsiy maskiveq mātapniq'ò; piw um soon uhtumal'ayay Qahováriwtaqt hovahtiniqw nakwhani.

28 Um qatsit haqe' qatsqat nuy āawna; um inumum yantakañw nuy hahlayhtapnani, kita úrai.

29 Tahtaqtu, isinomu, kurs nu pas qatuhtuskañw umumi itahwu'yay David lavayhtini; ura pam mokqe āmilti, noqw put tūamiat nāt itamum yanta.

30 Ura David God lavay'ayaatnihqe navoti'taqw, ura God put aw qaōwivasiwnaqe, pam put aniwniyat añqw Christ wunuptsinat, put moñw'atsvewayat ep qatuptsinaniqe yan lavayhti.

31 Noqw pam it yantaqt añwu pay tuway'taqe, Christ ahoy tātayniqat lavayhti, pu put hikwsiat maskiveq qa mātaviwa, piw tokoat qa hovahti.

32 It Jesus hapi God ahoy tātayna, noqw itam hapi pas nāp put aw yóriki'yuñwa.

33 Noqw God hapi put momi távihqe, putvaqe put qatuptsina; nihqe it awinit Hikwsit put aw noa. Noqw pam it wūtaqw, uma put pantaqat hapi pu' aw yórikyā, pu nanapta.

34 David pi ōmi qa wūvi, nikañw pam ura pas nāp pañqawu: Tutuyqawhqa Imoñwiy aw pañqawu: Um hāk iputvaqewat qátuni,

35 Nu hisat uhtuwqamuy ánwutaqw, puma ūmi maqaptsi'yuñwniqat pah-savoo.

36 Noqw ōviy Israel-sinom sohsoyam it pas suyan nanaptani: Uma hapi it Jesus nahoylehst aw muaya. Noqw God hapi put Tutuyqawhqanihqat pan yuku, piw put Christ, yan tuñwa. (Pam Moñw'asi'taqa i'nihqe pam'i.)

37 Noqw puma it yantaqat nanaptaqe pavan pas unañwmokyaqe, Peter-nikañw pu mimuy ayaiwyuñqamuy amumi pañqawu: Tahtaqtu, itah-pavamu, noqw itam hinhtotini?

38 Pahsat pu Peter amumi pañqawu: Uma umuhtunatyay añqw lasyani. Nen uma sohsoyam Jesus Christ natñwaniyat añ kūyit akw tuvoylatotini, umuhqaanhtipu ayo yukiltiniyat ōviy'o; nen uma Qahováriwtaqat Hikwsit kuwahtiwhqat makiwyani.

39 Pi awini hapi umuñemi; pu umuhtimuy amuñemi, pu sohsoqmuy yāvaqyaqamuy amuñemi, hihsa'niñqam hakimuy Itahtutuyqawhqa God wāñwayniqamuy amuñemi.

40 Pu pay wūhaq lavayit akw pam amumi hin hintaqat yuaataqe, amumi ō'qalqe pañqawu: Uma pu' qatsivaptsiwyuñqamuy nukusyesqamuy qa amumum hinwisni; taq ka uma amún sūlawhtini.

41 Pahsat pu kaysiwhqam hahlaykahkañw, put lavayiyat kwusuyaqe, kūyit akw tuvoylatoti; noqw put tāwat ep payhp sōmorit pahsa'haqam sinom pumuy amumi tōnalti.

42 Nihqe puma su'qawkahkañw, yūmosa ayaiwyuñqam pumuy hin tutuqay-nayaqat añ tutuqayya, pu sūp hinwiskahkañw, Jesus u'nikahkañw pōlavikit yóñoylalwa, piw nāwakinwisa.

Life among the Believers

43 Noqw sinom sohsoyam maqastoti; noqw God ayaiwyuñqamuy amuhpiy hihihta kātatayhpit hihta tuawi'yuñqat nihtiwtatqat hintsaki.

44 Noqw ima tuptsiwni'yuñqam sūp hinnumya; nihqe sohsoq hihta sūmi himuy'yuñwa.

45 Nihqe puma hihta himuy huyaye', hihta hihsa' ōmahtotaqey nāhuytañwu, hin pumuy hihta haqni'yuñqat pan'i.

46 Noqw puma nāqavo sun tunatyawkahkañw God kiyat ep hinnumya, pu haqam hakiy kiyat ep pōlavikit yóñoyhtotañwu; pu puma hahlaykahkañw nōsiwhqay nōnova, sun unañway'kahkañwo.

47 Pu puma God tayawinkahkañw sohsoqmuy amuhpiy hahlaywa. Pu Tutuyqawhqa ayo nōñantaqamuy akw nāqavo put aw tōnawtaqamuy amumi hōyokinta.

3

The Lame Man Healed

1 Noqw hísatniqw nānawaknañwuniqw, tāwat atvelpeniqw, Peter John amum God kiyat aqw'a.

²Noqʷ hakim hakiy tāqat tihtiwhpuy aṅqawq tuhapiwtaqat tsōpwisa; puma nāqavo God kiyat aw hōtsiwat Lomasniwa yan tūnwantiwhqat epeq put tah-tapya, pam God kiyat aw yuṅtaqamuy amumi okiw hihta tuṅlaytaniqat ōviy'o.

³Noqʷ ōviy pam Peter-nikañw pu John pumuy God kiyat aw pakitoqʷ túwahqe, amumi hihta tuhtui.

⁴Noqʷ Peter John amum put aw taynumt, aw pañqawu: Kurs itamumi tātayii.

⁵Noqʷ pam pumuy amuṅaqw hihta makiwniqey wūwankañw, amumi-sa tayta.

⁶Pahsat pu Peter pañqawu: Nu sivat ṅastaa; nikañw nu hihta himuy'taqw uñ máqani; nu Jesus Christ natñwaniyat aw yankañw ūmi pañqawni: Wunuptut nakwsuu, kitat,

⁷Put putvaqʷ māyat ṅuat, wunuptsinaqʷ, pahsat pay put kuk'at, pu kukupkaqe hoñviti.

⁸Noqʷ pam suñwnuptut, nakwsuqe, pumuy amumum God kiyat aw paki, waymakañw, tso'tikañw, God pas hihtalawkañwo.

⁹Noqʷ pam waymakañw God hihtalawhq sinom sohsoyam aw tāyuñwa.

¹⁰Noqʷ puma māматыaqʷ, pay as pam God kiyat aw hōtsiwat Lomasniwa yan tūnwantiwhqat epeq qatukañw, nuhtumi hihta tuṅlay'tañwu; noqʷ pam hintsaniwhqat ep puma kātayuñqe, hin kurs wūwaya.

Peter's Message in the Temple

¹¹Noqʷ tāqa tuhap'iwtañwuqa powatiqa Peter John enañ hūrs ṅuy'taqʷ, sinom haqam Solomon Tuhōōata yan mātsiwhqat aw sohsoyam pumuy amumi yuyutya.

¹²Noqʷ kurs sinom kātayuñqw, Peter māматыsqe, amumi pañqawu: Uma Israel-sinom tahtaqtu, ya uma hinoqʷ it ep pas kātayuñwa? Ya uma hinoqʷ pas itamumi-sa tāyuñwa suhpan ka itam pas nāp itah'ōqalay, pu itahlomaqat-siy ahpiy it nakwsunaqat pan'i.

¹³I' hapi hak Abraham, pu Isaac, pu Jacob itahwu'yamuy aw yantaqaam, God Tiy Jesus pas pavan sinota. Put hapi uma Pilate aw mātatveqe qa putyaniqey atpip pañqaqwa, pas as pam put mātapniqey su'qawtaq'ō,

¹⁴Nihqe uma it hakiy Qahováriwtaqat, pu Súantaqat qa nānakwhaqe, tuwat soq hak hakiy nīnaqat umumi noiwniqat uma nānawakna;

¹⁵Nihqe Qatsit aw Tūtsamhqat nīnaya; noqʷ God put so'pumuy amuṅaqw ahoy tātayna; noqʷ itam hapi it pas suyan aw yóriki'ta.

¹⁶Noqʷ i' tāqa put natñwaniyat qapēvewnaqe, put natñwaniyat aw yankañw hoñvita. Uma hapi put aw tāyuñwa, piw put tuwi'yunwa. Pay pas panta. Pam Jesus aw tuptsiwni'kañw sohsokmuy umutpik pās powiwikiñw wunu.

¹⁷Noqʷ taay, isinomu, pay nu navoti'taqʷ uma hintsatskaqey qa mātsi'yunwa, umuhmomñwituy amun'i.

¹⁸Noqʷ pay hapi God sohsokmuy lavay'aymuy moayamuy ahpiy hin hintaniqat lavaytiqey aw antsana, ura Christ okiwsaniwniqat pam kita.

¹⁹Oviy uma umuhtunatyay aṅqw lasye', God aw lasyani; noqʷ umuhqaan-htipu umuhpiy ayo hōniwni, noqʷ Tutuyqawhqa umuy suyan unañwtoynani.

²⁰Noqʷ pam Jesus Christ, umumi mohti yuaatiwhqat aṅqw tavini.

²¹Put hapi ōveqatsit pas pay soon qa kwūsuni, hisat sohsoy himu ahoy pūhutiniqat aw pahsavoo. Put hapi ura God qatsit yayhniwhqat pahpiy sohsokmuy pas hihtuy lavay'aymuy amuhpiy lavayhti.

²² Ura Moses itanamuy amumi pas suyan pañqawu: God Umuhtu-tuyqawhqa umuhsinomuy amuñaqwu umuñem lavay'ayay wunuptsinani, nuy himunihqat pan'i. Ason pam umumi hin lavayhtiqw, uma sohsok añ aw tūqayyuñwini.

²³ Pu ason hak haqam put lavay'ayat aw qa tuqayvastaqa hapi sinmuy amuñaqwu sūlawhtimantani.

²⁴ Owí, pi sohsoyam God lavay'aymat, Samuel ahpiy hihsa'nihqam lavayhtotiqam yepahaq hin hintaniqat lavayhtoti.

²⁵ Uma hapi God lavay'aymuyatuy timatu, pu itanamuy amumi God pasiwniyat oyi'yūñqamu; ura pam Abraham aw pañqawu: Pu ason hapi uhnatkoy ep tūwaqatsit añ sopkawtaqam sinom hahlayhpit ep ökini.

²⁶ Noqwu God hapi Tiy Jesus ahoy tātaynaqe umumi put mohti hōna, umuh-nukpanay añqwu umuy lasne', hahlayhpit aw umuy ökinaniqe öviy'o.

4

Peter and John before the Council

¹ Noqwu nāto puma sinmuy amumi yuaataqwu, pay God awwat momñwit-niqwu, pu God kiyat ep tuwalanmoñwi-niqwu, pu Sadducee-sinom pumuy amumi pas kipok'unañway öki,

² Ayaiwtaqam nuhtumi yuaataqe, so'pum Jesus ahpiy ahoy tātayaniqat tūtutuqaynaqwu, put ep qa salayhtotiqe öviy'o.

³ Noqwu pay nuñwu pas tapkiqwu, öviy puma ason qāvo hintaniqat tunatyawkahkañw, pumuy sivikimi panaya.

⁴ Noqwu pay kaysiwhqam lavayit nanaptaqam tūtuptsuwa; noqwu tahtaqt tsivót-sikip sōmorit pahsa'haqam aw öki.

⁵ Pu öviy qavonvaqwu pumuy moñwimat-niqwu, wukw'aymat-niqwu, tutavot tutuqaynayaqam-niqwu,

⁶ Pu God awwat mohpeq moñwi Annas-niqwu, pu Caiphas-niqwu, John-niqwu, pu Alexander-niqwu, pu ahpiy hakim hihsa'nihqam God awwat mohpeq moñwit sinomat Jerusalem awwat sūmi tsovalti.

⁷ Pu öviy puma pumuy nāsami taviyaqe tūviñtotaqe amumi pañqawu: Ya uma hihta öqalat akw it yantsaki; hal ya uma hakiy natñwaniyat aw yankañw panhti?

⁸ Noqwu pahsat Peter Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwkañw amumi pañqawu: Uma añ sinmuy amuñaqwu momñwitu, pu Israel-sinmuy amuñaqwu wukw'a'yatu,

⁹ Kurs ka pi itam pu' it tālat ep tūviñtiwini, hin it tāqat qapasiwtaqat ep lolma tumaltiwqhata, pu hin pam qalaptuqat ep'e.

¹⁰ Noqwu öviy hapi nu sohsokmuy umumi pañqawu; pu sohsokmuy Israel-sinmuy amumii: Uma hapi it Jesus Christ Nazareth añqwu tāqat nahoylehtsit aw muayaqwu, God so'pumuy amuñaqwu put ahoy tātayna; noqwu i' tāqa put ahpiy yep umutpik pasiwkañw wunu.

¹¹ Jesus Christ owat ánkañw, umuy kīlalwaqamuy amuhpiy ayo tūviwhqa tuyqaveq paki.

¹² Pi itam put natñwaniyat-sa ahpiy ayo nõñakni, qa hakiy sukw ahpiy'o; pi tūwaqalvoqhagami qa suhka hak God ahpiy ayo Tūooyhqa yan tūñwantiwa.

¹³ Noqwu puma Peter-nikañw pu John pumuy amumi nanaptaqwu, kurs pay puma qa haqam pas tutuqaykañw, sōqapñatnikañw, pas qa tuhtuskañw yuaataqwu, puma kātayunwa; nihqe amumi māmatsyaqwu, kurs puma Jesus amum hinnumñwu.

14 Pu tāqa qalaptuqa pumuy amumum wunuq̄w, puma aw tāyūñq̄e kurs put ep hiñq̄aq̄wani.

15 Noq̄w puma pumuy tsovawtaq̄amuy amuñaq̄w yámakniq̄at puma amumi pañq̄aq̄wat, pahasat put yuaatotaq̄e,

16 Pañq̄aq̄wa: Ya sen itam imuy tāq̄atuy hintsanyani? Suyan pi puma a'nō hihta tumaltaq̄w pam pantaqa Jerusalem ep ki'yūñq̄amuy sohsokmuy amumi mātakti. Noq̄w kurs itam hin pumuy qa panhtiqaq̄at pañq̄aq̄wani.

17 Noq̄w pay i' qa pas sinmuy amuhpa' kúrukniq̄at òviy itam pumuy pavan tsāwinayaq̄w, puma pāpu qa hakiy aw it natñwanit añ yuaatani, kitota.

18 Pu puma pumuy wánwayyaq̄e mēwaya; nihq̄e pāpu puma Jesus natñwaniyat añ qa yuaataniq̄at, pu qa tūtutuq̄aynaniq̄at amumi pañq̄aq̄wa.

19 Noq̄w Peter John amum lavayhtiqaq̄e, amumi pañq̄awu: Huvupatpi úmuyñiq̄w himuwa God atpip súanta, sen itam umumi pas tūq̄aytani, sen itam it God awwat tūq̄aytani?

20 Kurs pi hin tis itam hihta aw yórikq̄ey, pu navotq̄ey qa yuaatani, kita.

21 Noq̄w pay puma sinmuy amumi tuhtusyaq̄e, hin kurs pumuy sisvinayani; nihq̄e òviy puma piw pumuy tsāwinayat, mātapyā, sinom sohsoyam hin hiniwhitiq̄at ep God pas hihtalalwaq̄w òviy'ō.

22 Pi it hakiy tūq̄at ep himu hihta tuawi'taqa tumaltiw̄hq̄ qalaptuq̄w, pam hak lōp sunat ep hóyokiwtatq̄at yahsañwi'ta.

The Believers Pray for Boldness

23 Noq̄w puma mātaviwhq̄e sinomuy amumii; nihq̄e ima God awwat momñwit wukw'a'yatuy amumum pumuy hintsatsnaq̄at puma pumuy sohsoq̄ āawna.

24 Noq̄w puma put nanaptaq̄e, sun unañway God aw lavayhtotiqaq̄e pañq̄aq̄wa: Tutuyq̄awhqa, God, um hapi òveqatsit yuku, pu tūwaq̄atsita, pu pātuwaq̄atsita, pu sohsoq̄ put añ hihta hinyūñq̄ata.

25 Ura um uhtumal'ayay David moayat ahpiy pañq̄awu: Ya hīhihtu sinom hinoq̄w itsívutoti; pu sinom hihta an'e'wakw tunatyaltoti?

26 Tūwaq̄atsit ep momñwit hoñva, pu nuhtumi momñwit Tutuyq̄awhqaq̄at ehpewi natsvalaya, pu Moñw'asniyat ehpewii.

27 Pay pas antsa i' Herod, pu Pontus Pilate, puma imuy pay qa-Israel-sinmuy-nikañw pu pas Israel-sinmuy amumum Jesus Uhtiy Qahováriwtaq̄at ehpewi sūmi tsovalti, Uhmoñw'asniy ehpewii,

28 Um añwu pay hisat uhmay, pu uhwuwniy akw hin pasiwnaq̄at anhtotiniq̄e òviy'ō.

29 Taay, Tutuyq̄awhqa, um pumuy tsatsáwinpiyamuy aw yórikni; noq̄w uhtumal'a'yam qanalmaq̄asyakahkañw uhlayayiy yuaatotaniq̄at um amuñem pan yúkuni.

30 Um uhmay akw nuhtumi unañwtave' tūq̄alapsintani; pu kātatayhpit hihta tuawi'yūñq̄at, Jesus Uhtiy Qahováriwtaq̄at natñwaniyat añ tumalay'tani, kitota.

31 Noq̄w puma nānawaknaq̄e yukuyaq̄w, pumuy haq̄am tsovawtaq̄at ep tayayayku; noq̄w puma sohsoyam Qahováriwtaq̄at Hikwsit akw tuyq̄awiwkahkañw, qanalmaq̄asyakahkañw, God lavayiyat yuaatota.

All Things Together

32 Noq̄w ima tuptsiwni'yūñq̄am sohsoyam sun unañway'yūñwa, pu sun tunatyawyuñwa; piw qa hak amuñaq̄w hihta himuy pas himuy'taq̄e pañq̄awlawu; puma sohsoq̄ hihta sūmi himuy'yūñwa.

³³ Noqw ayaiwyuñqam Tutuyqawhقات Jesus ahoy tātayhqat a'nō lay'taqat yuaatota; noqw pumuy sohsokmuy amumi ōkwalni qaōwivitsiwa.

³⁴ Piw qa hak pumuy amuñaqw hihta akw okiwhinta; puma hihsa'nihqam añqe' tutskwat, pu kīkihut himuy'yuñqam put huyantivayaqw, huyiwHQat hihkayat kivantage,

³⁵ Ayaiwyuñqamuy amutpipo put ōoya; noqw hak hihta nastaniqw puma put maqayañwu.

³⁶ Noqw hak Joses ayaiwyuñqamuy amuhpiy Barnabas yan tūnwantiwhqa (pam Tsākw-ep-suyan-unañwa i'nihqe pam'i) Levi-wuñwa, Cyprus añqw sino,

³⁷ Tūtskway'taqe put húyaqe, sīvat kīvahqe ayaiwyuñqamuy amutpipo put oya.

5

Ananias and Sapphira

¹ Noqw hak tāqa Ananias yan mātsiwhqa nōmay Sapphirat amum tutskway huya;

² Nit soq hihkayat hihsa' nēñemta; noqw nōmaat amum put navoti'ta; nihqe pay qa sohsok kīvahqe, ayaiwyuñqamuy amutpipo put oya.

³ Noqw Peter pañqawu: Ananias, ya um hinoqw Qahováriwtaqat Hikwsit aw atsātaniqat, pu tutskwat hihkayat hihsa' nēñemtaniqat Satan uñ pan unañwtoyna?

⁴ Puyaw pam nāt qa huyiwHQe, qa uhhimu; pu pam huyiwHQe ya qa um hihkayat aw moñwi? Ya um hinoqw yanhaqam uh'unañwpeq tunaltyalti? Um qa sinmuy amumi atsāta; pi um God aw atsāta.

⁵ Noqw Ananias yan lavayit navotqe, añqe' minukt mōki; noqw sohsoyam it nanaptaqam pas maqastoti.

⁶ Noqw hakim tōtim hoñvaqe put mokahtotat, ihpo hōroknayaqe haqam tavimaya.

⁷ Pu ahpiy ka tāwa añhqe pāyis qōniltiqw, pahsa'haqam nōmaat hiniwhitiqat qa navoti'kañw ep paki.

⁸ Noqw Peter lavayhtiqe put aw pañqawu: Kurs nuy āawnaa, ya pay uma pas yahsa' ōviy tutskwat huya? Noqw pam pañqawu: Owi, pay pahsa' ōviy'o.

⁹ Pahsat pu Peter put aw pañqawu: Ya hintaqw ōviy uma Tutuyqawhقات Hikwsiyat aw hepnīqey sun unañwti? Meh, uhpuwsuñway tavimayaqam hōtsiwmi ōkiwiwta; nihqe puma uñ yañqw haqami taviwisni.

¹⁰ Noqw pahsat pay pam put kukmiq munukt mōki; noqw tōtim ōkihqe put mokput tutwa; nihqe pañqw put hōroknayaqe, puwsuñwayat ehpeq taviya.

¹¹ Noqw sohsoyam Jesus aw tōnawtaqam put ep pas tsātsawna, pu' hakim hihsa'nihqam it nanaptaqam piwu.

Miracles and Wonders

¹² Noqw ayaiwyuñqamuy māyamuy ahpiy kātatahpi hihta tuawi'yuñqa sinmuy amuhpa' tumalay'tiwa. (Noqw puma sun unañway haqam Solomon tuhōoyat ep tsovawta.

¹³ Pu ahpiy mimuy amuñaqw soon hak pumuy amumi tōnaltiniqey kurs suhtaq'ewni; noqw sinom pumuy pas hihtay'yuñwa.

¹⁴ Noqw tūtuptionsaqam Tutuyqawhقات aw wūhaq'iwma, kaysiwhqam tah-taqtu, pu momoyamu.)

15 Noqw òviy sinom tütuyyaqamuy kiskami tsamvantaqe, ahpap, pu pu-vuwhpit an òoyya, hísatniqw Peter pañqe'niqw ñas'ew kihsiwniat hihtawat ep kistamantaniqat òviy'o.

16 Pu Jerusalem ahpiy háhaqe' kitsókit anqw qaan'ewakw hintaqam sinom tütuyyaqamuy tsamkahkañw òkiwta, pu hakimuy tuyoy'e'wakw hihikwisimuy akw qa kwañwáhinyuñqamuyu; noqw puma sohsoyam qalaptuya.

The Apostles Persecuted

17 Pahsat pu God awwat mohpeq moñwi wunuuptu, pu put an tu-natyawyuñqamu, ima Sadducee-sinom tónawtaqamu, nihqe puma itsívutotiqe,

18 Ayaiwyuñqamuy amumi may'yuñqe, pumuy sumisivikit aw tañatota.

19 Noqw pay Tutuyqawhqat hoñvayaat mihikq sivikit uutspiyat hōtahtat, pumuy pañqw ipwaqe, amumi pañqawu:

20 Yupavé, uma God kíyat ep hoñkahkañw, it qatsit hin hintaqat nuhtumi sohok yuaatotani.

21 Noqw puma yan nanaptaqe, suits talavay God kíyat aw yuñqe, pep sinmuy tutuqaynaya. Noqw God awwat mohpeq moñwi pitu, pu put ámumyaqamu, nihqe wuwan'aymuy tsovala, pu sohsokmuy Israel-sinmuy amuñaqw wukw'a'yamuyu; nihqe sivikimi pumuy tsamwisniqat hakimuy ayatota.

22 Noqw ayaiwyaqam ep òkihqe, pumuy sivikive qa tutwat puma áhoyyaqe tūawvaya;

23 Nihqe pañqaqwa: Pay as pas sivikimi hūrs uhtsiwta; noqw tūtuwalaqam ihkaqe hōtsiwhpa hōñi. Noqw itam aw hōtayaqe, ahpave qa hakiy tutwa.

24 Noqw God awwat susmohpeq moñwi, pu God kíyat ep tuwalanmoñwi, pu God awwat mohpeq momñwit it nanaptaqe, hin i' haqami hiniwhitiniqat wūwantota.

25 Noqw pahsat hak pítuhqe pumuy áawnaqe pañqawu: Meh, ura uma imuy tahtaqtuy sivikimi tañatotaqw, puma God kíyat ep hoñkahkañw sinmuy tutuqaynaya.

26 Pahsat pu tuwalanmoñwi, hoñvia'yatuy tsamkañw amuminihqe pumuy pañqw pás tsāma, sinmuy mamqasqe òviy'o, taq ka puma pumuy tatatupyaniq'ò.

27 Pu òviy puma pumuy moñwtsovawtaqamuy amutpipo tsamvaya. Noqw God awwat susmohpeq moñwi pumuy amumi pañqawu:

28 Ura itam umuy pás mēwayaqe, uma Jesus natñwaniyat qa an tūtutuqaynayaniqat umumí pañqaqwa, nōqa? Noqw meh, tuwat soq uma Jerusalem ep umuhtutuqayhpiy anqe' kúrukayaqe, it táqat qatsíyat itamuy tukopnayaniqey anyuñwa.

29 Pahsat pu Peter mímuwatuy ayaiwyuñqamuy amumum lavayhtiqe pañqawu: Pay kurs pi hin itam God qa awwat tuqayvastotamantani, qa sinot aw'i.

30 Itanamuy aw yantaqaam God as Jesus wunuuptsinaqw, uma put himut-skit ep hahyaqe nñaya.

31 Noqw God put putvaqe momi tavi, pam motisinoniqat, pu ayo Tūooyniqat òviy'o, Israel-sinmuy nāp tunatyay anqw lasne', pumuy qaanhtipuyat ayo yúkuniqe òviy'o.

32 Noqw itam hapi iit navoti'yuñqe, put tuawi'yuñwa, pu i' Qahováriwtaqat Hikwsit piwu, put hapi God put tunatyayat an hinwisqamuy amumi nōañwu.

³³ Noqw puma put nanaptaqw, pavan unañwaam tuyvaqw, puma pumuy qôqyaniqey nānami yuaatota.

³⁴ Pahsat pu hak Pharisee-sino Gamaliel yan mātsiwhqa, tutavot tūtutuqaynaqa pumuy tsovawtaqamuy amuñaqw wunuptu; pam hak sohokmuy amuhpiy kaptsiwta; nihqe ima ayaiwyuñqam pay hāk hihsavo nõñakniqat pañqawu.

³⁵ Pahsat pu pam tsovawtaqamuy amumi pañqawu: Uma Israel-sinom tahtaqtu, uma imuy hintsatsnaniqey wūwantotaqey ep tunatyaltotini.

³⁶ Taq pay nāt ura qa pew pituqw, hak Theudas mātaktiqe pas himu-nihqey pan nāyuaata. Noqw ura put hakiy aw tahtaqt sunát-sikíp sunat pahsa'haqam natskaya. Noqw ura pam nīniwhq, sohsoyam put aw tuqayvastotaqam tatslakqe, qa háqamtoti.

³⁷ Pu it tāqat añk ura hak Galileet añqw Judas nāmataqta, nāventiwhqat ep'e, nihqe kaysiwhqamuy nañk wísila; pamwa piw mokq, sohsoyam put aw tuqayvastotaqam ahtsavala.

³⁸ Noqw òviy nu umumi pañqawni: Uma imuy sinmuy amumi qa hintsatskani, uma qa amumi may'yuñwni; pay i' yan tunatya, pu tumala kurs pay sinmuy amuhpiyinen pay soon aniwhtini;

³⁹ Taq ka pam pantaqa God ahpiy hintaniqw soon uma put símoknayani, taq nāphisat ka uma God aw rohomnumyani, kita.

⁴⁰ Noqw puma put lavaiyat kwusuya; nihqe ayaiwyuñqamuy wáñwayyaqe, a'nõ wuvahtotat, pāpu puma Jesus natñwaniyat añ qa yuaatotaniqat amumi pañqaqwat mātapyá.

⁴¹ Noqw puma hahlaykahkañw moñwtsovawtaqamuy amuñaqw ahpiyya, kurs puma nuhtum put natñwaniyat ep hamanhintsaniwyaniqey hihkay'vayaqe òviy'o.

⁴² Noqw puma nāqavo God kīyat ep-nikañw pu sohsovik kīnawit Jesus pas Christ-nihqat tūtutuqaynayaqey, pu yuaatotaqey qa qe'iwwisá.

6

The Seven Helpers

¹ Noqw ephaqam tuptsiwni'yunqam wūhaq'iwmaqw, Greek-sinmuy amuhkwa yuaatotaqam Hebrew-sinmuy amumiq qayan unañway hiñqaqwa, puma nāqavo hihta akw tūvaañwankahkañw pumuy amuñaqw koñnanalvutuy tatami'yuñqw òviy'o.

² Pahsat pu pakwt lōq sihkay'taqam ayaiwyuñqam sohokmuy tuptsiwni'yuñqamuy tsovalayaqe, amumi pañqaqwa: Soon tis pi itam God lavaiyat mātavi'kahkañw tūnopni'yuñqw pam súantani.

³ Oviy una umuñaqw hakimuy tsañe' tahtaqtuy amumi lomanavotit namorstotani, hakim Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwyuñqamuyu, pu suan wuwni'yuñqamuyu. Noqw puma it yantaqat aw tunatyawyuñwniqat itam ep pumuy o'yani.

⁴ Nikañw itamwat nāwakinpit, pu lavayit tumalay'yuñwniqey aw-sa yuki'yuñwni.

⁵ Noqw i' yan lavayi sohokmuy sinmuy amumi lomatōqti. Noqw òviy puma hakiy Stephen qapēvewnit, pu Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwtat namorstota, pu Philip, pu Prochorus, pu Nicanor, pu Timon, pu Parmenias, pu Nicolas, pam hak Antioch añqwnihqe qa-Jew-sínonikañw Jew-sinmuy amún tuptsiwni'ta.

⁶ Nihqe puma ayaiwuyunqamuy amutpipo pumuy o'ya. Noqw puma amumi matyawkahkañw, amuñem nānawakna.

⁷ Noqw God lavayiat suyhtsephwat òqawi'ma, noqw wūhaqti; noqw God awwat momñwituy amuñaqw kaysiwhqam it tuptsinwit kwusuyaqe añ hin-wisa.

The Arrest of Stephen

⁸ Noqw Stephen qapēvewnit, pu òqalat akw qaöwihinkañw sinmuy amuhpa' hihita kätatayhpit hintsaki, pu hihta supsiwuyunqata.

⁹ Noqw tsotsvalki Mätaviwyaqamuy Tsotsvalkiamu yan tūnwantiwhqat añqw hakim hoñvaqe Stephen amum nānwuy'yuñwa, pu Cyreniat añqw sínomu, pu Alexandriat añq'ò, pu Ciliciat-nikañw Asiat añq'ò.

¹⁰ Noqw Stephen Hikwsit ahpiy suan lavayhtiñwuniqw, puma kurs hin put añwutotani.

¹¹ Pahsat pu puma hakimuy tahtaqtuy pan unañwtoynayaqw, puma pañqawa: Itam aw tūqayyuñqw Moses aqw qalomáhiñqawu, pu God aqw'a.

¹² Kitotaqe sinmuy hin unañwtoynaya, pu wukw'a'yatuyu, pu tutavot tutuqaynayaqamuyu. Noqw puma Stephen aw òkihqe, ñuayaqe, moñwtsovawtaqamuy amumi wikvaya.

¹³ Nihqe hakim put ehpewi hihta atsátotaniqamuy momi o'yaqw puma pañqawa: Pas i' tāqa panis tuwat it pas kaptsiwtaqat kihut, pu hin hinwis-niqat tutavot aqw qalomáhiñqawlawu;

¹⁴ Oviy pi itam aw tūqayyuñqw, pañqawu: Yaw i' Jesus Nazareth añqw tāqa it kihut sahpuknani, pu yaw Moses itamumi itahhinsakpiy tutaptaqat aw alòntani.

¹⁵ Noqw moñwtsovawtaqam sohsoyam Stephen aw tāyuñqw, pas pitsáñwaat hakiy God hoñviayayat taywayat anta.

7

Stephen's Speech

¹ Pahsat pu God awwat mohpeq moñwi Stephen aw pañqawu: Ya pas pay ima hiñqawaqw panta?

² Noqw pam pañqawu: Tahtaqtu, isinomu, itanamu, kurs huvam tuqay-vastotaa! Ura itana Abraham nāt Charran ep qa qátuhqe, Mesopotamiat ep qatuñqw, God lolmat tälawnwat pitsáñway'taqa put aw mätakti;

³ Nihqe aw pañqawu: Um uhtutskway, pu uhsinomuy amuñaqw ahpiyni; nen nu futskwat un äawnaniqat um aqwni.

⁴ Pahsat pu pam Chaldia-sinmuy tutskwayamuy añqw ahpiynihqe, Char-ran-tutskwat ep qatuptu. Noqw put naat mokq pañqw pu God it futskwat uma ep pu' yesqat aw put nahlakna.

⁵ Nikañw pam pep hihsaqhaqam himuy'taniqat pam put qa maqa; pas qae, qa ñas'ew haqami wuhkukniqat pahsaq'a; nikañw pam put pas máqaniqey aw pañqawu pu' añk put ahpiy sinototiniqamuyu. Noqw puma put himuy'yuñwni, put aw kita, nāt pam qa ti'taq'ò.

⁶ Nihqe God yan lavayhti: Yaw put ahpiy aniwhtotiqam haqam qa nāp tutskway ep hinnumyani; noqw yaw pep sinom pumuy tusoqtuwiktotani; nen sūnat-sikip sunat yahsañwuy añ pumuy okiwsahsanyani.

⁷ Pu ason hihtuwat sinom pumuy tusoqtuwiki'yuñqw nu pumuy amuñem hinwat yúkuni, kita God; pu ason pantaqat atsva puma pañqw nóñake', yep nuy tumalay'yuñwi.

8 Noqw God put aw pasiwnaqe, poñotkituvoyla put tuawi'taniqat pan put aw yuku; noqw òviy Isaac tihtiwhq, Abraham nanalsikis talqat ep put poñotku; noqw Isaac Jacob pantsana; noqw Jacob pakwt lōq sihkay'taqamuy tímuy piw pantsanhta. Noqw puma hapi itahwu'yamu.

9 Noqw wūwuyom Joseph atsviy unañtuyvayaqe, Egypt aqw put huyaya; noqw God put amum yantaqe,

10 Sohsok kánanvotpiyat añqw put ayo tavi'ma; pu Egypt epeq moñwt Pharoht aw put lomamataqta, pu súanwunitoyna. Noqw pam put Egypt aw moñwtavi, pu put amum ki'yunqamuy sohsokmuy amumii.

11 Noqw Egypt añ ahsupoq tsōñōsti, pu Chanaan añ'a, noqw sinom okiwh-toti; noqw itanam qa tunōstutwa.

12 Noqw yaw Egypt epeq sōhōvosi óyihqat Jacob navotqe, mohti itanamuy pañsoq hōna.

13 Nit pu piw yaw Joseph haknihqey pāvamuy āawna; noqw Joseph sinomat hákimyaqey Pharoht āawniwa.

14 Pahsat pu Joseph nay Jacob wánwayi, pu sohsokmuy sinomuyu, payhp sunat-nikañw añqw pakwt tsivot sihkaytaqamuyu.

15 Noqw òviy Jacob Egypt aqw'a; nihqe pam pepeq mōki, pam'i pu itanamu.

16 Noqw pumuy tokoyamuy Sychem aw kiwisqe, pep tuamqōlōt aqw tañatota, ura Abraham Sychem ep hakiy Emmor tímuyatuy amuñaqw sīvat akw put tuihqat pañsoq'a.

17 Noqw hihta awinit God Abraham aw qaōwívasiwnaqat aw hayiñwtiqw, sinom Egypt epeq natkototaqe suhpanti.

18 Noqw pas suhka moñwi Joseph qa tuwi'taqa moñwqenit ep wunuptu.

19 Nihqe pam hak itanamuy amumi tutuhistivaqe pumuy okiwsahsanqw, yaw timat qa yesniqat òviy puma titipostuy ihke tatamlalwaniqat pam nāwakna.

20 Pan yēsiahq, Moses tihtiwa; nihqe yaw sūhimu; nihqe payhkomuy mūmuyawhtuy añ nay kīyat ep aw unañwtaviwta.

21 Noqw pam haqami tūviwhq, Pharoht tiat māna put wikqe, put nēnem wuñwna.

22 Noqw Moses Egypt epeq sinmuy hihta wuwantuwiyamuy añ sohsok tuwi'taqe, a'nō lay'taqat lavayl'ta, pu hintsakpit'a.

23 Noqw pam lōp sunat yahsañwni'kañw, pas nāp sinomuy, Israel-sinmuy, amumi kurs pohtaniqey unañwti.

24 Noqw suhka qanhintsasaniwhq, pam túwahqe eñem lavayhti; nihqe eñem nāoyhqe Egypt-sinot nīna.

25 Suhpan as God put ahpiy put sinomuyatuy ayo óyaniqat puma māmatsyaniqat pam wūwaqe òviy'o. Noqw puma qa māmatsya.

26 Pu qavoñvaqw hakim nāyawhqw, pam amumi pítuhqe as piw pumuy nāmi pōhiknaniqey wūwaqe amumi pañqawu: Soh, tāqatu, uma nātupkomu; ya uma hinoqw nāyuyuhna?

27 Noqw sinosñway qanhintsasanta Moses ayo naatsqōqna pañqawkañwo: Ya hak un itamumi moñwtavi? Puyaw hak un itamuy hin yukunaniqat aw un tavi?

28 Ya um tāvok Egypt-sinot nīnaqe, nuy piw nīnaniqe òviy'o?

29 Yan pam hiñqawhqw, pahsat pu Moses Egypt añqw wāyaye, Madian-tutskwat ep qatuptu; nihqe pam pep lōqmuy tīyotuy tímuy'va.

30 Noq̄w lōp sunat yahsañwuy añ ruhpaq̄, pep pu' qayēsīwhpūve tūkwit Sinat ep Tutuyqawhqāt hoñviayaat himutskit uwiwitaq̄at añq̄w put aw mātakti.

31 Noq̄w Moses put tūwahq̄e, pep himu hintaq̄at aw wūwantaq̄e, as aw tātayniq̄e, òviy aw nakwsuq̄w, Tutuyqawhqāt tōnaat put aw pañq̄awu:

32 Nu hapi umunamuy aw yantaqaam God, Abraham aw yantaqaata, pu Isaac, pu Jacob aw yantaqaamu. Pahsat pu Moses tsawnaq̄e tururuykuq̄e, kurs hin aw tātayni.

33 Pahsat pu Tutuyqawhqā put aw pañq̄awu: Um uhtotsiy óyani, taq̄ um pas hihta ep wunu.

34 Pay nu pas Egypt epeq̄ isinmuy okiwhinyuñq̄at antsa yori; pu nu pumuy eykitotaq̄w navota. Nihq̄e nu pumuy put añq̄w qenivo oyaniq̄e òviy hāwi. Noq̄w taa, nu uñ Egypt aq̄w hōnani.

35 It Moses hapi ura puma qanānakwhaq̄e aw pañq̄aq̄wa: Ya hak uñ itamumi moñwtavi? Puyaw hak uñ itamuy hin yukunaniq̄at aw uñ tavi? Ura kitota. Noq̄w pay God put moñwtavi; piw pam sinomuyatuy amumi put ayata, pam hoñviayat himutskit añq̄w put aw mātaq̄tiq̄at māyat ahpiy pumuy ayo òoyniq̄at òviy'ò.

36 Pam hapi Egypt epeq̄ hīhihta kātatayhpit hihta tuawi'yūñq̄at tumal-tat, pumuy pañq̄w ipwa, pu patuphat Pālañpu yan mātsiwhq̄at añq̄ee, pu qayēsīwhpūvee, lōp sunat yahsañwuy añ'a.

37 I' Moses hapi ura Israel-sinmuy amumi pañq̄awu: God Umuhtu-tuyqawhqā umuhsinomuy amuñaq̄w umuñem lavay'ayat wunuptionsani, nuy himunihq̄at pan'i; uma put aw tūqayyuñwini.

38 I' hapi qayesiwhpūve tsovawtaq̄amuy amumum hinnuma, pu tūkwit Sinat epeq̄ put aw yaaaykuq̄at hoñviayat ámuma, pu itanamuy amumuma. I' hapi hak taytaq̄at lavayit itamumi mātapniq̄ey òviy put makiwa.

39 Noq̄w itanam put aw qa tuq̄ayvastotaniq̄ey nānawaknaq̄e, put nahpiy ayo tūvayaq̄e, unañwpeq̄ ahoy Egypt aw namtōkya;

40 Nihq̄e Aaron aw pañq̄aq̄wa: Itamuy hihtuy amumi yanyuñwiniq̄amuy itamuñem yukuhtaa; noq̄w puma itamupyeve hinwisni. Pay pi itamuy Egypt añq̄w nōñaknaqa Moses kurs haq̄amii, kitota.

41 Nihq̄e ép puma wakashoyat yukuyaq̄e, wutsit aw hom'oooyakahkañw, nāp may akw hihta tumaltotaq̄ey ep hahlayya.

42 Pahsat pu God pumuy amuñaq̄w ayo namtōkq̄e, òvaq̄e hihtuy gaan'ewakw hintaq̄amuy amumi nāwakinwisniq̄at aw pumuy mātavi; pay pi ura God lavay'aymuyatuy pēniyamuy añ yan pey'ta: Ya pas antsa pay uma lōp sunat yahsañwuy añ qayēsīwhpūve inumi hihtuy q̄ōyankahkañw, hom'ooyya, uma Israel-sinomu?

43 Qa hin'i; uma Moloch mōtsápkīyat yawnumya, pu aw umuhyantaq̄ay Remphan sōhuyata; uma hihtuy pumuy amún sosniwyaq̄amuy yukuhtota amumi nāwakintotaniq̄e òviy'ò. Noq̄w òviy nu umuy Babylon yupq̄ōymiq̄ tsamni, yan'i.

44 Itanam pi ura qayēsīwhpūve hihta tuawi'taq̄at mōtsápkit pasiwyuñwa, hin pam Moses aw tutaptaq̄at pan'i. Nihq̄e ura Moses aw pañq̄awu pam hin yukiwtaq̄at aw yórikq̄ey pan put yúkuniq̄ata.

45 Noq̄w pu amuñk itanam Joshuat* amum hīhihtuy sinmuy tutskwayamuy kwahanayaq̄e, ep put kwusivaya, ura God itanamuy amupyeve pumuy haq̄ami lālayi; noq̄w mōtsápkihu David qatsíyat aw pahsavo pep wunu.

* 7:45 Pam Greek-sinmuy amuhkwa Jesus.

46 Noqw pam God añqw paañwaniwhq, as Jacob aw yantaqayat God enem kitanıqey unañwı.

47 Noqw Solomon hapi put enem kıta.

48 Noqw pu pas Sus'oveqnihqqa kıkıhut sinmuy māyamuy akw yukiltotiqtat qa añ qatu; pi ura God lavay'ayay ahpiy pañqawu:

49 Oveqatsi imoñw'atsvewa, pu tūwaqatsi iwuwukpi. Ya uma inuñem kıhut yukuyani? kita Tutuyqawhq. Ya sen nu pep nāsuñwnani?

50 Ya ıi himu qa sohsoy imay akw yukilti?

51 Is uma hihtu qa ñöyaltotiñwuqamu, a'no unañway'yuñqamu, pu naqsöp'iwyuñqamu! uma sutsep Qahováriwtaqtat Hikwsit aw rohomnumya; uma umunamuy hinyuñqw amunyuñwa.

52 Ya umunam God lavay'aymuyatuy hihtawat qa okiwsasna? Pu ura hak Súantaqa pituniqtat hakim añwu pay lavayhtotiqtamuy puma qöqya; noqw yepahaq uma put nuhtumi mātapyaqe nınaya.

53 Uma as öveqatsit añqw hoñvia'yatuy amuhpiy tutavot ömahtotakañw, qa añ hinwisa, kita.

The Stoning of Stephen

54 Noqw puma it nanaptaqe, pavan pas unañwso'qe, tamay ñuritota.

55 Noqw pam Qahováriwtaqtat Hikwsit akw tuyqawiwkañw öveqatsit aqwhaqami taytaqe, God lolmat tälawnwayat-nikañw pu Jesus God putvaqe wunuqw tuwa;

56 Nihqe pañqawu: Meh, nu öveqatsit aw hötsıltiqw tuwa; noqw Sinot Tiat God putvaqe wunu.

57 Pahsat pu puma a'no hiñqawkahkañw, naqvuy útatotat, süsaq put aw yuhtukqe,

58 Put kınaqw haqami tūvayaqe, tatatupya. Noqw put ehpewi hiñqaqwaqam hakiy puhuwuñwiwtaqtat Saul yan mätsiwıhqat kukmiq yuwsiy o'ya.

59 Noqw puma Stephen tatatupyaqw, pam God aw okiw taqa'nañwtiqe pañqawu: Tutuyqawhq Jesus, um okiw ihikwsi kwusuni, kita.

60 Pu pam tamötswunuptuqe, pas tönay añqe' pañqawu: Tutuyqawhq, um okiw it qaanhtiput pumuy qa tukopnani, kita. Yan pam lavayhtıt möki.

8

Saul Persecutes the Church

1 Noqw puma put nınantotaqw, Saul amún unañway'ta. Noqw put tawat ep Jerusalem epeq Jesus aw tönawtaqamuy amumi qaan'ewakw hintsaktivayaqe, pumuy okiwsahsantivaya. Noqw puma sohsoyam Judeat, pu Samariat añ ahsupoq háhaqe' ahtsavalaya, pay ima ayaiwyuñqam-sa qe'ya.

2 Noqw hakim unañwvastahtaqt Stephen haqami taviwisqe, okiw put ep a'no tsaykita.

3 Noqw tuwat Saul Jesus aw tönawtaqamuy amumi hintsaktivaqe, sohsovik kınawıt papkinuma, nihqe tahtaqtuy, pu momoymuy sivikimi lölökinlawhqe, tañatima.

The Gospel Preached in Samaria

4 Noqw öviy añqe' ahtsavalayaqam sohsovik nuhtumi lavayıt yuaatota.

5 Pahsat pu Philip Samariat ep wuhkokitsokit aqwnihqe, nuhtumi Christ yuaata.

6 Noqw pam hihta yuaataqw, sinom aw tūqaykahkañw sun unañway put aw unañwtavi'yuñwa, hihta kātatayhpit supsiwyuñqat hintsakqat aw taykahkañwo,

7 Pas qalomáhihikwsim pumuy akw tuyqawiwyuñqamuy kaysiwhqamuy amuñaqw a'nō hiñqawkahkañw, nōñantaqw òviy'o; pu kaysiwhqam amuhpa' qataytaqat tūtuyyaqam, pu qayaktaqam qalaptuya.

8 Noqw pep kitsókit ep sinom pas pavan hinhaqam hahlayya.

9 Noqw hak tāqa Simon yan mātsiwhqa pay hisat mohti pep kitsókit ep tuhisay hintsaki; nihqe Samariat ep sinmuy pas hintsani'ta; pas a'nō hímunihqey anta.

10 Noqw sohsoyam put aw tūqayyuñwa, sushin'ewakw añqw suspavanni-hqat aqw pahsavoo, pañqawkahkañwo: I' tāqa God a'nō òqalaata, kitota;

11 Nihqe puma put kaptsi'yuñwa, pam hisatñahaqaww tuhisay akw pumuy hintsani'taqw òviy'o.

12 Noqw Philip God moñwtunatyayat, pu Jesus Christ yuaataqw puma tūtuptsiwaqe, kūyit akw tuvoylatoti, tahtaqtu, pu momoyamu.

13 Noqw Simon tuwat pas nāp tuptsiwhqe, kūyit akw tuvoylatiwa; nihqe Philip amum hinnuma. Noqw pam hihhihta kātatayhpit hihta tuawi'yuñqat hintsakq aw taytaqe kātayta.

14 Noqw yaw Samariat ep sinom God lavayiyat kwusuyaqat ayaiwyuñqam Jerusalem epeq yesqam nanaptaqe, Peter John enañ pumuy amumiq hōnaya.

15 Noqw puma pumuy amumiqnihqe, puma Qahováriwtaqat Hikwsit kwusuyaniqat òviy amuñem nāwakna,

16 Pay nāt pam pumuy qa haqawat aw pituqw òviy'o, pay panis puma Tutuyqawhqat natñwaniyat-sa añ kūyit akw tuvoylatoti.

17 Pahsat pu puma pumuy amumi may akw toñokq puma Qahováriwtaqat Hikwsit makiwya.

18 Noqw ayaiwtaqam hakiy aw may akw toñokq Qahováriwtaqat Hikwsit put aw noiwnwuqat Simon pan yórikqe pumuy sívat āawna,

19 Pañqawkañwo: Uma piw nuy enañ it òqalat maqaqw, nu hakiy aw imay akw toñokq pam Qahováriwtaqat Hikwsit makiwmantani.

20 Noqw Peter put aw pañqawu: Pay nam uhsiva umum súlawhtii, God kuwahtipuat pay sívat akw tuiwnwuqat um pan wūwantaqw òviy'o.

21 Um qa haqam it yantaqat ep qeni'ta, piw makiway'ta, pi uh'unañwa God atpip qa súanta.

22 Oviy um it yan uhnukpanay añqw lasni; nen God aw nāwaknani; noqw hisnen uh'unañwpeq uhtunatyay qaantaqat ep ūmi pōhikiwni.

23 Taq kurs um qanut a'nō tsivot anta; um nukpantunatyat akw sóontsaniwta.

24 Pahsat pu Simon lavayhtiqe pañqawu: Uma okiw inuñem Tutuyqawhqat aw nāwaknani; noqw uma ñit hihta lavayhti qw, okiw pam qa himuwa inumi pítuni.

25 Pu puma pas suyan hin navoti'taqey lavayhtit, Tutuyqawhqat lavayiyat nuhtumi yuaaykut, ahoy Jerusalem aqw'a; nihqe Samariat ep hāhaqe' sinmuy kitsókiyamuy añ lomatuawit yuaatima.

Philip and the Ethiopian Official

26 Noqw Tutuyqawhqat hoñviayaat Philip aw pañqawu: Um wunuptut tātōqni, Jerusalem añqw Gazat aqw pōhut aqw'a, kita. Pam pañqe' qayēwiwa.

27-28 Noqw pam wunuptut aqw'a. Noqw meh, hak Ethiopiat añqw tãqaw okiwlawniqe Jerusalem epeq pitumaqa pañqe' áhoynikañw, karētay añqw tsokiwwa. Pam nōmaqtsit aw qa awiwa, Ethiopiat epeq sinmuy moñwíyamuy wuhtit Candacet añqw öqalat qaöwívasiwkañw, put sohsok hihta nukñwayat aw tunatyawta. Pu pam God lavay'ayayat Esaias pēniyat añ tñwanma.

29 Pahsat pu Hikwsi Philip aw pañqawu: Um pas awnen karētat ámunni, kita.

30 Noqw öviy Philip put aw wárikqe, navotq pam God lavay'ayayat Esaias pēniyat añ tñwanma. Noqw Philip put aw pañqawu: Ya um hihta añ tñwanmaqey mãtsi'ta?

31 Noqw pam pañqawu: Pay kurs pi hin'i, hal pay hak pas nuy tutuqay-naqw-saa, pam kítahqe, Philip put aqw wüve', amum tsokiwwaniqat pam nãwakna.

32 Noqw tutuvenit añ haqe' yan pey'taqat pam añ tñwanma: Kanēlo haqam nñiwiniqey aw wikiwñqat pam pan wikiwa, pu mañat árilantaqat pam atpip qa hiñqawñwuniqw pan pam qa hiñqawu.

33 Pam qa hímuniwhitiqw, eñem suan lavayiniqa ayo yukiwa; noqw hak sen put natkomuyatuy pohtoylani? Pi qatsiat tñwaqatsit añqw haqami hintsaniwa.

34 Noqw nōmaqtsit aw qa awiwa Philip aw pañqawu: Taa, um as okiw nuy áawnani: Ya God lavay'ayaat hakiy yuaata, sen nãyuata, sen pay hakiy pañqawu?

35 Pahsat pu Philip lavayhtiqe, haqe' pan pey'taqat pahpiy yuaativa; nihqe put aw Jesus yuaata.

36 Noqw puma ahpiy panmakañw haqami pãmi pitu; noqw nōmaqtsit aw qa awiwa pañqawu: Meh, yep pãhu; ya nu küyit akw tuvoylatiwñiqw himu nuy put aw uhtsi'tani?

37 Noqw Philip pañqawu: Pay pi um pas sohsok uh'unañway akw tuptsiwe', panhtini, kita. Noqw pam lavayhtiqe pañqawu: Pay Jesus Christ God tiatniñqat nu tuptsiwa.

38 Pahsat pu pay karēta hãk huruhtiniqat pam pañqawu; noqw puma nãma pãmiq paki, Philip-niqw pu nōmaqtsit aw qa awiwa; noqw pam put küyit akw tuyoylata.

39 Noqw puma pãñaqw yamakq, pahsat pay Tutuyqawñqat Hikwsiat Philip haqami wiki; noqw nōmaqtsit aw qa awiwa pãpu aw qa yori; nikañw pam pahpiy hahlayhkañw, nakwsu.

40 Noqw Philip Azotus ep nãtuwihñqe, ahsupoq kitsókit añ lomatuawit yuaatinumkañw, Caesareat ep pitu.

9

The Conversion of Saul (Acts 22.6-16; 26.12-18)

1 Noqw Saul nãt pas itsívuhihkwiskañw, Tutuyqawñqat aw tuptsiwñi'yunqamuy pavan pas hintsaniqey, pu pas qöyaniqey tunatyawkañw, God awwat susmohpeq moñwit aw'i;

2 Nihqe Damascus ep añqe' tsotsvalkit añ sinmuy amumi put eñem pēnayaniqat nãwakna; noqw kurs pam hakimuy tahtaqtuy, sen momoymuy Jesus aw tuptsiwñi'yunqamuy tuwe', pumuy somhtat, Jerusalem aqw tsamni.

3 Noqw öviy pam pañsoqñihqe, Damascus aw hayiñwñaqw, ðñaqw tãla put ánan'ik suhtalawwa;

4 Noqw pam tutskwami posqe, hakiy tōnayāt navotq, put aw pañqawu: Saul, Saul, ya um hinoqw nuy okiwsahsana?

5 Noqw pam pañqawu: Ya um hak'i, Tutuyqawhqa? Noqw Tutuyqawhqa pañqawu: Nu Jesus, um nuy hapi okiwsahsana. Um sōkwīkinpit aqw horarataqw, pam uñem anahaa.

6 Noqw pam tsawnaqe, tururutikañw, pas hin unañway'kañw pañqawu: Tutuyqawhqa, noqw nu hinhtiniqat um nāwakna? Noqw Tutuyqawhqa put aw pañqawu: Um wunuptut, kīmini; noqw ason um hinhtiniqat uñ pep āawnayani.

7 Noqw tahtaqt put āmumyaqam qa hiñqaw'kahkañw añqe' hōñi; hakiy as tōnayāt navotyakahkañw hakiy qa tuway'yuñwa.

8 Pahsat pu Saul tutskwāñaqw wunuptuqe, as pōsiy pūrukna, qa hihta tuwa; noqw puma put māyāt ñuy'wisqe, Damascus ep wikvaya.

9 Noqw pam pāyis tālat añ kurs hin hihta tūwani, piw qa nōsa, qa hīko.

10 Noqw hak tuptsiwñi'taqa Ananias yan mātsiwhqa Damascus ep qatu. Noqw pam tuawyorikq, Tutuyqawhqa put aw pañqawu: Ananias, Noqw pam pañqawu: Yep nūu, Tutuyqawhqa.

11 Noqw Tutuyqawhqa put aw pañqawu: Um wunuptut, Sūwipo kiskat yan mātsiwhqat awni; nēn Judas kīyat ep hakiy Tarsus añqwnihqat Saul yan mātsiwhqat òviy tūvintani; taq meh, pam okiwlawu,

12 Nihqe tuawyorikq hak tāqa Ananias yan mātsiwhqa ep pākihqe, put aw may akw toño pōsiy tālawnaniqat òviy'o.

13 Pahsat pu Ananias lavaytiqe pañqawu: Tutuyqawhqa, pas yaw i' tāqa Jerusalem epeq uhsinmuy okiwsahsanqat nu kaysiwhqamuy amuñaqw navota.

14 Noqw yaw pam yep uhnatñwaniy aw tatqa'nanñwyaqamuy sohsokmuy somhtanigey God awwat mohpeq momñwituy òqalat pasiwkañw pitu.

15 Noqw pay Tutuyqawhqa put aw pañqawu: Um awni, taq pam pas inamors'awiwa; pam qa-Jew-sinmuy, pu pas momñwituy-nikañw, pu Is-rael-sinmuy amumi inatñwaniy tūawmani.

16 Pu nāt pam inatñwaniy ep hīhihta añ qaan'ewakw okiwsaniwniqat nu put āawnani, kita.

17 Noqw òviy Ananias awnihqe, kīmi pākihqe, put aw may akw toñot, pañqawu: Itupko Saul, Tutuyqawhqa Jesus uñ añqawñiqw ūmi mātaktiqa nuy añqw hōna, umuhposiy tālawnaniqat òviy'o, pu Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwtanigat òviy'o.

18 Noqw pahsat pay himu nasiñwput antaqa put pōsiyat añqw lōhōkq, pam pōsiy tālawnaqe wunuptu; nihqe kūyit akw tuvoylatit, nōsqe, òqawhta.

Saul Preaches in Damascus

19 Pahsat pu Saul Damascus ep tuptsiwñi'yuñqamuy amumum hihsavo gatu,

20 Nihqe āpiy tsotsvalkiva i' Jesus God Tiatnihqat yuaatinuma.

21 Noqw sohsoyam put aw tūqayyuñqam hin kurs wūwantotaqe pañqawu: Ya qa i' Jerusalem epeq it natñwanit aw tatqa'nanñwyaqamuy hovalaqe, hakimiy panyuñqamuy somhte' God awwat mohpeq momñwituy amumi tsamniqe òviy pew pitsiwa? kitota.

22 Noqw tuwat Saul pas suyhtsepñwat òqawi'maqe, Damascus ep Jew-sinmuy yumōñwaltaqe, pay Jesus pas antsa Christ-nihqat amumi mātaqlawu.

23 Noqw òviy ahpiy wūyavotiqw, Jew-sinom put nīnayaniqey nanawinya.

24 Nihqe puma put nīnayaniqe ÷viy tälö-nikañw, pu tōkilat añ höhtsiwat aw tunatyawyuñwa. Noqw yaw puma put moqmani'yuñqw Saul navota.

25 Pahsat pu tuptsiwni'yuñqam mihikiwtaqw put tuhpelat añ tutsáyat akw hawnaya.

Saul in Jerusalem

26 Noqw Saul Jerusalem epeq pítuhqe, as tuptsiwni'yuñqamuy amumum-tinigeq anhtiqw, puma sohsoyam put mamqasyaqe, pam pas antsa tuptsiwni'taqat qa tütuptsiwa.

27 Noqw Barnabas put aw unañwtaqqe, ayaiwyuñqamuy amumi put wikva; nihqe hin pam Damascus aqwniqw, Tutuyqawhqa put aw namtaknaqe, put aw yuaaykuqat pam pumuy áawna, pu hin Paul Damascus epeq qa tuhtuskañw, Jesus natñwaniyat añ nuhtumi yuaataqata. (Noqw pep pu' puma put kwusuya.)

28 Noqw Paul Jerusalem epeq pumuy amumum hinnunqe,

29 Qa tuhtuskañw Tutuyqawhqaqat Jesus natñwaniyat añ nuhtumi yuaata; nihqe Greek-sinmuy amuhkwa yuaatotaqamuy amumum put ep nāñwuy'taqw puma put nīnayaniqey tunatyawyuñwa.

30 Noqw tuptsiwni'yuñqam put nanaptaqe, Caesareat aqw put wikyaqe pañqw put Tarsus aqw taviya.

31 Pahsat pu Jesus aw tōnawtaqam Judeat, pu Galileet, pu Samariat añ ahsupoq yesqam suyan unañwtotiqe, ÷qawhtota; nihqe Tutuyqawhqaqat kaptsi'kahkañw wūhaq'iwma, Qahováriwtaqa Hikwsi amumi unañwtaqq'ö.

Peter in Lydda and Joppa

32 Noqw Peter añqe' sohsovik nakwsuqe, Lyddat epeq God sinomuyatuy amumi háwi.

33 Nihqe pepeq pam hakiy tāqat Aeneas yan mātsiwhqat tuwa, put hakiy ahpa qa taytaqw, pam okiw nanal yahsañwuy añ tuyhqatsi.

34 Noqw Peter put aw pañqawu: Aeneas, Jesus Christ un qalaptisina. Wunuptut, uh'ahpay tsovalaa, kita. Noqw pahsat pay pam wunuptu.

35 Noqw sohsoyam Lyddat pu Saron ep ki'yuñqam put aw yórikaqae Tutuyqawhqaqat awwat lasya.

36 Noqw hak Joppat ep tuptsiwni'taqa Tabitha yan mātsiwa, pam Dorcas (Tsöviwmana) i'nihqe pam'i. Noqw i' hak wuhti lolmat tumalay'ta, pu hihihla akw tūvaañwanta.

37 Noqw pam ephaqam tütuyhtiqe mōki; noqw puma put pāhomyaqe tupatsveq taviya.

38 Noqw pay pi Lydda Joppat áhayhpo; noqw yaw Peter pep qátuhqat tuptsiwni'yuñqam nanaptaqe, hakimuy lōqmuy tāqatuy pañso ayatotaqw, pam qa sōwunit, pumuy amuminiqat puma nāwakna.

39 Pahsat pu Peter nakwsuqe, pumuy amumuma. Noqw ÷viy pam pituqw, puma put tupatsmiq wupnaya; noqw sohsoyam koñnanalvut okiw put aqlap hoñqe, tsaykikahkañw nāt Dorcas pumuy amumum qátuhqe kwakwsat, pu yūyuwsit yukuhtaqaqat puma put aw matamintota.

40 Noqw pay Peter pumuy sohsoqmuy pañqw ipwat, tamötswunuptut nāwakna; niñ pahsat put tokoyat aw namtōkt pañqawu: Tabitha, qatuptuu. Noqw pam pōsiy púruknaqe, Peter túwahqe, pahsat qatuptu.

41 Noqw pam put aw māvuyaltiqe, wunuptisinaqe, God sinomuyatuy koñnanalvutuy enañ wáñwayhqe, pumuy put áawna, kurs pam taytaq'ö.

42 Noqw i' yantaqa Joppat an ahsupoq nanaptiwhq, kaysiwhqam Tutuyqawhقات aw tütuptsiwa.

43 Noqw Peter Joppat ep hakiy püvukat pöhiwantaqat Simon amum wühakis qatu.

10

Peter and Cornelius

1 Noqw hak täqa Cornelius yan mätsiwhqa, tsivót-sikip sunat solāwamuy Italian-sinomu yan tünwantiwyaqamuy amumi moñwi, Caesareat ep ki'ta.

2 Pam hak pās unañway qatu; noqw sohsoyam timat put amum God kaptsi'yuñwa; pu pam hihta himuy akw sinmuy paañwankañw, sutsep God aw nāwakinma.

3 Pam hak tāwat atvelpeniqwhaqam pas suyan tūawtaqw, God hoñviayaat put aw pákihqe, aw pañqawu: Cornelius.

4 Noqw pam put aw yórikqe, tsawnaqe, pañqawu: Ya hímuu, Tutuyqawhqa? Noqw pam put aw pañqawu: Uhnawakinpi, pu uhnuoktutmala ömi yayvani-whq, God put soon suhtokni.

5 Noqw öviy um hakimuy tahtaqtuy Joppat aqw ayataqw, hakiy Simon, Peter yan piw mätsiwhqat, wáñwayyani.

6 Pam hakiy püvukat pöhiwantaqat Simon amum qatuqw, put kiät pátuwaqatsit qalaveq wunu. Ason pam hin hintaniqat ümi pañqawni.

7 Pu öviy hoñviaya Cornelius aw yuaaykuqa ahpiyniqw, pam löqmuy kiy ep tumal'aymuy wáñwayi, pu solāwam put enem hihtayaniqe sutsep aw maqaptsi'yuñqamuy amuñaqw hak God kaptsi'taqat solāwa piwu.

8 Nihqe pam pumuy sohsok iit āawnat, Joppat aqw hōna.

9 Noqw qavoñvaqw puma aqwyaqe, kimi hayiñwni'wisq, Peter nāwaknaniqe tāwanasave kits'omiq wüwi.

10 Noqw pas pam tsönmokqe, as hihta nösniquey antaqw, nāto novalalwaqw, pam pay sawitoqwhinhti;

11 Nihqe ömi hötsíltiqw tuwaqw, anqw himu wuyaqmötsapueway nälövaq tsukuveq som'iwkañw put aw hawtoqe, tutskwami hāwi.

12 Noqw sohsoy hihtu tūwaqatsit an nälöq hokay'yuñqam put ep íniwyuñwa, pu tütuvosiptu, pu hihtu hoyoyotinunyaqam piwu, pu masay'yuñqamu.

13 Noqw hakiy tōnaat put aw pañqawu: Wunuptuu, Peter, um qöye' nöсни.

14 Noqw Peter pañqawu: Sóoni, Tutuyqawhqa; taq nu qa haq hihta pay qa pas hihtanihqat, pu qa powaiwtaqat nōsa.

15 Noqw hakiy tōnaat piw put aw pañqawu: God hihta powataqw, pam pay qa pas hímunihqat um qa pañqawni.

16 Noqw i' pāyis panhti qw, himu mötsápueway ahoy ömiq haqami wüwi.

17 Noqw Peter hihta tuawyorikqey mātaq kurs pam hímunihqat pan wūwantaqw, ima tahtaqt Cornelius anqw ayatiwyaqam Simon haqam ki'taqat hakimuy tūviñtotaqe, ihkage nöyaknit aw hötsíwhpeq hōñi,

18 Nihqe sen hak Simon, Peter yan piw mätsiwhqat, pep qátuhqat tūviñlalwa.

19 Noqw nāt Peter tuawyorikiy an wūwantaqw, Qahováriwtaqa Hikwsi put aw pañqawu: Meh, hakim pahyom tahtaqt un hepnunya.

20 Oviy um wunuptut hāwe', amumumni qa hin wūwankañwo; pay nu pumuy anqw hōna.

21 Pahsat pu Peter hakimuy Cornelius aňqw put aw ayatiwyaqamuy amumi hawqe, paňqawu: Taay, pay uma nuy hepnumya; sen hihta öviy uma öki.

22 Noqw puma paňqawu: I' Cornelius tsivót-sikip súnatnihqamuy soláwamuy amumi moňwi God aňqw hoňviayat pas himunihqat ahpiy navota, yaw pam uň kiy aw wánwaye', uň hin lavayhtiqw, put aw túqaytaniqat hoňviaya put aw paňqawu. Pam táqa súanta, pu God kaptsi'ta, pu Jew-sinmuy sohsokmuy amuhpiy aw lomanavotiwta.

23 Pahsat pu pam pumuy taňataqe pás oya; pu qavonvaqw pumuy amumum aqw'a; noqw haqawat tuptsiwni'yuňqam Joppat aňqw put ámumya.

24 Pu öviy qavonvaqw puma Caesareat ep öki. Noqw Cornelius pumuy nuhtaytaqe, kurs sinomuy-nikaňw pu aň pas kwatsmuy tsovala.

25 Noqw Peter aw pakitoqw, Cornelius ahsawvaqe, atpipa tamötswunuptut, pas put hihtata.

26 Noqw pay Peter put wunuptsina, paňqawkaňwo: Wunuptuu, pay nu piw un sino.

27 Pu öviy pam put amum yuaatakaňw, aw pakiqw, sinom kaysiwhqam tsovaawta.

28 Noqw pam pumuy amumi paňqawu: Pay pi uma navoti'yuňqw, soon as hak Jew-sínonikaňw ayam supwat hihtuy sinmuy amu'puňalňwu, piw amuminiňwu. Noqw pay nu' qa hakiy pay qa himunihqat, pu qa powaiwtaqat paňqawlawniqat God inumi paňqawu.

29 Noqw öviy nu qa rohomnumt, panis nuy wiktamayaqw, pay nu aňq'ö; noqw hinoqw pi uma nuy wánwayya?

30 Noqw Cornelius paňqawu: Nälötök nu pew pahsavohaqam nap-walni'taqe, táwat atvelpetiqw nu ikiy ep náwaknaqw, hak táqa talqaqsalqat yuusi'kaňw inutpip wunuptu;

31 Nihqe paňqawu: Cornelius, uhnawakinpi navotniwa; noqw God soon uhnuoktutmalay suhtokni.

32 Um öviy Joppat aqw hakimuy ayataqw, hakiy Simon, Peter yan piw mätsiwhqat, wánwayyani. Pam hakiy pūvukát pōhiwantaqat kīyat ep qatu, pātuwaqatsit qalaveq'a; ason pam pite', ūmi hin lavayhtini, kita.

33 Noqw öviy nu qa sōwunit uň wánwayi; noqw um súanhtiqe pitu. Noqw öviy hapi itam sohsoyam yep God atpip yēse, hin pam ūmi tutaptaqat sohsok nanaptaniqee.

Peter's Speech

34 Pahsat pu Peter lavayhtiqe paňqawu: Pay kurs pas suyan God qa sinonuiña.

35 Pay kurs pas sohsokmuy hihtuy sinmuy amunaqw hak haqam put kaptsi'kaňw súanhinmaqa put aw súantaňwu.

36 God hapi Israel-sinmuy amumi lavayiy távihqe, Jesus Christ ahpiy namivöhikiwuy yuaata. (Pam hapi sohsokmuy amumi tutuyqawi.)

37 Pay uma put lavayit navoti'yuňwa. Ura John kūyit akw tuvoylati-wyaniqat nuhtumi yuaataqw, pahpiy pam lavayi Galileet aňqw hoyoy-oykukaňw, Judeat aň ahsupoq yuaatiwa.

38 Ura God Nazareth aňqw táqat Jesus Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuvoylataqe öqalmaqa. Ura pam sinmuy amuhpa' lolmat tumalay'numa, pu Nukpanat ahpiy sóon'iwyuňqamuy sohsokmuy powatima, God put ámumniqw öviy'ö.

39 Noqw pam Jew-sinmuy tutskwayamuy epnikañw, pu Jerusalem epeq hihta tumaltaqat itam hapi sohsok aw yóriki'yuiñqe, navoti'yuiñwa; noqw pay sinom himutskit ep put hahyaqe nūnaya.

40 Noqw God pāyis talqat ep put ahoy tātaynaqe, put susmatakuva mah-takna,

41 Nikañw pay qa sohsokmuy sinmuy amumii, pay hakimuy añwu pay God namorstaqey pumuy amumii, itam put tuawi'yuiñniqat òviy'ò. Noqw itam put mokiwyuy añqw ahoy tātayhqat atsva put amum nōnova, pu hikwya.

42 Noqw yaw itam sinmuy amumi put yuaatotaniqat pam itamuy ayata, pay yaw pas pam imuy yesqamuy, pu so'pumuy hinwat yukunaniqey God ahpiy aw taviwhqat itam yuaatotaniqata.

43 Noqw put hapi sohsoyam God lavay'aymat yuaatotaqe pañqaqwa, yaw hak put aw tupsiwqh, put qaanhtipuat Jesus natñwaniyat akw put ahpiy ayo yukiwmantani.

The Gentiles Receive the Holy Spirit

44 Noqw nāt Peter yan yuaataqw, pay Qahováriwtaqa Hikwsi lavayit nanap-taqamuy sohsokmuy amumi pitu.

45 Noqw Jew-sinmuy amuñaqw tuptsiwni'yuiñqam Peter amum òkihqam hin kurs wūwaya, Qahováriwtaqa Hikwsi qa-Jew-sinmuy amumi enañ noiwhq'ò.

46 Puma hīhihtuy sinmuy amuhkwa yuaatotaqe, God pas hihtalalwaqw amumi tūqayyuiñqee. Pahsat pu Peter lavayhtiqe pañqawu:

47 Ya hak imuy kūyit akw tuvoylatiwyaniqw imuy amumi u'tani? Pay pi puma piw itamun Qahováriwtaqat Hikwsit makiwya.

48 Pu puma Tutuyqawhqat natñwaniyat añ kūyit akw tuvoylatotiniqat pam amumi pañqawu. Pahsat pu pam hihsavo pumuy amumum qátuniqat puma put aw nānawakna.

11

Peter's Report to the Church at Jerusalem

1 Noqw yaw qa-Jew-sinom nuhtum God lavayiyat kwusuyaqat ayai-wyuiñqam, tuptsiwni'yuiñqamuy amumum Judeat ep yesqam nanapta.

2 Noqw Peter Jerusalem aqwniqw, Jew-sinmuy amuñaqw tuptsiwni'yuiñqam put aqw hiñqaqwaqe,

3 Pañqaqwa: Yaw um qa-Jew-sinmuy amumi pákihqe, amumum nōsa.

4 Noqw Peter pumuy amumi lavayhtiqe, añqaqw hin hiniwhitiqat nānañk pasiwtaqat pumuy amumi tuawi'taqe, pañqawu:

5 Ura nu kitsókit Joppat ep qátukañw nāwakna; nihqe nu sawitoqhinhtiqe tuawyorikq, himu wuyaqmōtsaput antaqa tsutskuy epeq sómiwkañw òñaqw hawtoqe, pas inumi pitu.

6 Noqw nu aw yóriqke, pās tātayhq, pi tūwaqatsit ep hihtu popkot nālòq hokay'yuiñqam put ep iniwyuiñwa, pu tūtuvostiptu, pu hihtu hoyoyot-inumyaqamu, pu masay'yuiñqamu.

7 Noqw nu hakiy tōnayay navotq inumi pañqawu: Wunuptuu, Peter, um qōye' nōsni.

8 Noqw nu pañqawu: Sóoni, Tutuyqawhq; taq nu qa haq hihta pay nāp hihta, pu qa powaiwtaqat nōsa.

9 Noqw òveqatsit añqw hakiy tōnaat inumi piw pañqawu: God hihta powataqw, pay pam qa pas hímunihqat um qa pañqawni.

10 Noqw pāyis panhtiqw, pay sohsoy piw ōmiq lánakniwa.

11 Noqw pahsat pay kurs hakim pahyom tahtaqt Caesareat añqw inumi ayatiwyaqam nuy haqam kīve qátuhqat ep ōki.

12 Noqw pay nu qa hin wūwankañw, pumuy amumumniqat Qahováriwtaqa Hikwsi inumi pañqawu. Noqw ima navay tuptsiwñi'yuñqam inumum aqwya; noqw itam táqat kíyat aw yuñá.

13 Noqw yaw pam kiy ep hoñviayat aw yorikq, yaw pam wunukañw, put aw pañqawhqat itamuy āawna. Um hakimuy tahtaqtuy Joppat aqw ayataqw, hakiy Simon, Peter yan piw mātsiwhqat, wáñwayyani.

14 Ason pam un lavayit āawnaqw, um put akw ayo yámakni, um'i, pu uhtimu, yaw hoñviaya put aw kita.

15 Noqw nu yuaativaqw, pay Qahováriwtaqa Hikwsi pumuy amumi pitu, ura mohti itamumi pítuhqey pan'í.

16 Noqw pahsat pu nu Tutuyqawhqat lavayiat u'na, ura itamumi pañqawu: Pay as pi John pas antsa kūyit akw tütuvoylalawu; nikañw uma hapi nāt it Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuvoylatiwyani.

17 Noqw puma Tutuyqawhqat Jesus Christ aw tütuptsiwaqw, pep God hin itamuy put máqahqey, pay pan piw pumuy put maqa. Noqw ya nu hak hímunihqe God aw rohomnumni?

18 Noqw puma it nanaptaqe, pay qa hiñqaqwaqe, God pas hihtatotaqe, pañqaqwa: Noqw yaw kurs qa-Jew-sinom nāp tunatyay añqw lasye' yesniqat God piw amuñem pan yuku.

The Church at Antioch

19 Noqw hakim Stephen nīniwhqat ahpiy tūokiwsahsantivayaqw añqe' aht-savalyaqam Phenicet aqw pahsavo ōki, pu Cyprus aqw'a, pu Antioch aqw'a, nihqe pay Jew-sinmuy-sa amumi lavayit yuaatiwisa.

20 Noqw pumuy amuñaqw haqawat tahtaqt Cyprus añqwya, pu Cyrenet añq'ō; noqw puma Antioch epeq ōkihqe, hakimuy Greek-sinmuy amumi yuaaykuyaqe, Tutuyqawhqat Jesus lavayta.

21 Noqw Tutuyqawhqat ōqalaat pumuy amumumniqw, ōviy kaysiwhqam tütuptsiwaqe, Tutuyqawhqat awwat lasya.

22 Noqw Jerusalem epeq Jesus aw tōnawtaqam it nanaptaqe, puma Barnabas Antioch aqw hōnaya.

23 Noqw pam epeq pituqw, kurs God núokwaat pumuy amuhpa' tumalay'taqw, pam pan yórikqe, hahlayhtiqe, pas puma unañnaqw su'qawkañw Tutuyqawhqat aw hūrs'iwyuñwniqat pumuy ōqalanta.

24 Pam hak táqa lolma, nihqe Qahováriwtaqat Hikwsit akw pās tuyqawiwta, pu qapēvewnit akw'a; noqw kaysiwhqam Tutuyqawhqat awwat sinototi.

25 Pahsat pu Barnabas Saul heptoqe Tarsust aqw'a.

26 Pu ōviy pam put túwahqe Antioch ep wikva. Noqw pantaqat atsve puma Jesus aw tōnawtaqamuy amumum sūk wahañwuy añ pep tsotsvalqe, kaysiwhqamuy sinmuy tutuqayna. Noqw tuptsiwñi'yuñqam Antioch epeq susmohti Christian-sinom yan tūñwantiwya.

27 Noqw ephaqam hakim God lavay'aymat Jerusalem añqwyaqe, Antioch epeq ōki.

28 Noqw pumuy amuñaqw haqawa Agabus yan mātsiwhqa wunuptuqe, yaw túwaqatsit añ ahsupoq wukotsōñstiniqat Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy pañqawu. Noqw pam pantaqa hakiy Claudius Caesar moñ'iwtaqw paniwhi.

29 Pahsat pu tuptsiwni'yuñqam tuptsiwni'yuñqamuy Judeat epeq ki'yuñqamuy amumiq paañwnit o'yaniquey unañwtoti; hak hin hihta tuway'nume' pan hihta kuwahtimantani.

30 Nihqe òviy puma panhtotiqe, Barnabas-nikañw, pu Saul pumuy añ pepeq wukw'a'yatuy amumiq put o'ya.

12

More Persecution

1 Noqw ephaqam moñwi Herod Jesus aw tōnawtaqamuy haqawatuy hintsanniqe amumi may'ta,

2 Nihqe pam John pāvayat James sipwuvahpit akw nīna.

3 Noqw kurs pam panhtiqe, Jew-sinmuy unañwve hinhtiqey navotqe, pahsat piw Peter ñuaniquey anhti. (Noqw qapekén'oyiwhput ep nōviwniqat aw pisiwiwta.)

4 Pu òviy pam put ñúahqe, sivikimi pánahqe, solāwamuy nālōp nānalōqmuy tōnawtaqamuy amumi put mātavi, put tūtuwalaníqat òviy'o, ason pay pas Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwniqat yukiltiqw, pep pu sinmuy amumi put hóroknaniqey tunatyawtaqee.

5 Noqw òviy puma Peter sivikive pani'yuñwa. Noqw Jesus aw tōnawtaqam put eñem God aw nāwakintotaqe qa nātusi'yuñwa.

Peter Set Free from Prison

6 Pu Herod qāvo put hóroknaniqey ep mihiqw, Peter lōqmuy sivanamiqlōlōt akw sómiwkañw lōqmuy solāwatuy amuhtsava pūwi; noqw tuwalan'a'yat ihpaq tūtuwala.

7 Noqw meh, Tutuyqawhqat hoñviayaat pituqw, sivikive sohsovik tālawwa; noqw pam Peter sutsñaqwat pálaknaqe, put tātaynat, aw pañqawu: Suqtuptuu. Noqw sivanamiqlōlō put māyat añqw lōhō.

8 Noqw hoñviaya put aw pañqawu: Kwewhtat totsvakii; noqw pam panhti. Pu pam pañqawu: Òm usíhtat, inuñkni.

9 Noqw pam yámakqe put añk'i; nihqe pay pas antsa hoñviaya put pantsan-hqat pam qa suyan navoti'ma; suhpan pay tūawtaqey pam wūwanma.

10 Noqw puma mohpeq tūwalaqamuy-nikañw pu amuñk tūwalaqamuy amuh-piy ruhpaqqe, kīmi hōtsíwat aqw sivauutspit aw pituqw, pam nāp amumi hōtsílti. Noqw pam pañqw yámakqe, haqe' kiskat añ yamakq, pahsat pu hoñviaya put añqw ahpiy'o.

11 Noqw Peter suyan unañwtiqe pañqawu: Pu' hapi nu pas suyan navoti'taqw, pay kurs pas antsa Tutuyqawhqat hoñviayay ayataqe, nuy Herod māyat añqw ayo tavi, pu Jew-sinom nuy hintsatsnayaniqey tunatyawyuñqat añq'ò.

12 Pu òviy pam it añ pās wūwaqe, pahsat pu hakiy John, Mark yan piw mātsiwhqat yuyat Maryt kíyat aw'i, noqw kaysiwhqam pep tsovawkañw nānawakna.

13 Noqw Peter ihkaqe ñōyakiwtaqat ep hōtsíwat aw pōññōykinaqw, hak māna Rhoda yan mātsiwhqat put aqw kuyvato.

14 Nihqe pam Peter tōñayat māmatsqe, pas hin unañwtiqe aqw qa hōtat, ahpami wárikqe, Peter hōtsíwhpeq wūnuhqat pumuy áawna.

15 Noqw puma aw pañqawqa: Um qa navoti'numa. Noqw pam qatūqaykañw, pas antsa Peter pep wúnuhqat amumi pañqawu. Noqw pahsat puma pañqawqa: Pay soon qa put tumalay'maqa hoñviayani.

16 Noqw pas Peter pōñōñōytoynaqw, òviy puma aqw hótayaqe, put aw tātayaqe, pas hin unañwtoti.

17 Noqw pay puma qa hiñqawaniqat pam amumi māmasaqw, pahsat pu Tutuyqawhqa hin put sivikiñaqw hóroknaqat pam pumuy amumi lalvaya; nihqe pañqawu: Uma iit yantaqat James aw tūawwisni, pu tuptsiwni'yunqamuy amumii, kita; nit pañqw ahpiyñihqe haqamiwat aw'i.

18 Pu òviy panis tālawvaqw, pas solāwam hin unañwtoti, Peter kurs haqaminiqw òviy'o.

19 Noqw as Herod put hept, qa túwahqe tūtuwalaqamuy amumi put ep hēva; nihqe pay pas puma so'niqat pañqawu. Panhtit pam Judeat añqw Caesareat aqwnihqe, pepeq huruhti.

The Death of Herod

20 Noqw Herod Tyre-nikañw pu Sidon ep sinmuy amumi hihta ep qayan unañway'ta; noqw puma sun unañway put aw òkihqe, hakiy pas moñwit tumalay'taqat Blastus yan mātsiwhqat pan unañwtoynayaqe, puma nānami qahin unañway'yuñwniqat moñwit aw nānawakna, puma pep tutskwat ep sinom moñwit tutskwayat añqw nōnovaqe òviy'o.

21 Noqw hisat aw talōñvaqw, Herod pavan pas moñwyuwi'kañw moñw'atsveway ep qatuptuqe, pahsat pu sinmuy amumi pavan pas lavayhtuwiy pan yuaayku.

22 Noqw sinom sáakmaqe pañqawqa: Pas pam pavan hihta tōnaata, qa sínota.

23 Noqw pahsat pay Tutuyqawhqat hoñviayaat put wuvahta, pam God qa hihtataqw òviy'o; noqw pam ávutiqe súlawhti.

24 Noqw tuwat God lavayiat òqawhtaqe, suyhtsepnwat añqe' kúrukiwma.

25 Noqw Barnabas Saul amum hin ayatiwhqey yúkuhqe, hakiy John, piw Mark yan mātsiwhqat wikkañw, Jerusalem añqw ahoy pitu.

13

Barnabas and Saul Chosen and Sent

1 Noqw Antioch epeq Jesus aw tōnawtaqamuy amuñaqw hakim God lavay'aymat yēse, pu tūtutuqaynayaqamu, i' hak Barnabas, pu Simeon Niger yan tūñwantiwhqa, pu Cyrenet añqw hak Lucias; pu Manaen, Moñwi Herod amum wuñwqa; noqw Saul.

2 Noqw nāt puma Tutuyqawhqat aw okiwlalwakahkañw, nānapwalaqw, Qahováriwtaqa Hikwsi amumi pañqawu: Nu Barnabas-nikañw pu Saul hihta tumalat aw pumuy wāñwayhq, uma pumuy inuñem ayo taviyani.

3 Noqw puma nānapwalaqe, amuñem nānawaknat, pumuy qōtōmi matyawyat, pahpiy pumuy lālayya.

In Cyprus

4 Noqw òviy puma Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy ayatiwhqe, Seleuciat aw'i, nit pañqw pu pávaqe Cyprus aqw'a.

5 Noqw puma Salamis ep pítuhqe, Jew-sinmuy tsotsvalkiyamuy ep God lavayiat nuhtumi yuaata. Noqw puma John tu'sawwiknuma.

6 Noqw puma it tutskwat pañaqw kuytaqat añ ahsupoq nankwusaqe, Paphos aw òkihqe, hakiy Jew-sinot Bar-Jesus yan mātsiwhqat tutwa. Pam hak tuhisay akw tūhintsakni'ta, pu God lavay'ayaatnihqey pan atsáy'ta.

7 Pam hak pep tutskwat aw moñw'iwtaqat, Sergius Paulus, pas qa ūnat amum hinnuma; noqʷ moñwi Barnabas Saul enañ wáñwayhqe, God lavayiyat navotniqey nāwakna.

8 Noqʷ hak Elamus tuhisa (put natñwaniat Tuhisa i'nihqe pam'i) pumuy amumi rohomhtiqe, moñwit lomatuwawit aw tuptsiwnit añqʷ ayo lasnaniqey anhti.

9 Pahsat pu Saul (piw Paul yan mātsiwhqa) Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwkañw put aw taynumt,

10 Aw pañqawu: Is ohi, um hak sohsok unatwit, pu nukpantuwit akw ahsaliwtaqa, Nukpanat tiata, sohsok súantsakpit tuwqaata! Ya pas um soon Tutuyqawhqaq haqe' suan pōhtaviyat nukushintsahsanqey qe'tini?

11 Taay, Tutuyqawhqa hapi ūmi may'ta; noqʷ uhposi qatālawvaqʷ, um hihsavo tāwat qa tuway'tani. Noqʷ pahsat pay put añ himu pamōs'ohpoqʷ, pōsiat qatālawwa. Noqʷ as hak put ñuy'maniqat ōviy pam añqe' may'numa.

12 Pahsat pu moñwi hin hiniwhitiqʷ yórikqe tuptsiwa, hin Paul put Tutuyqawhqaq tutuqaynaqat ep kātuqaytaqe ōviy'ō.

In Antioch of Pisidia

13 Noqʷ Paul sunwamuy amumum Paphos añqʷ ahpiynihqe, pāvaqe Pamphiliat ep Pergat aw pitu; noqʷ John pumuy mātap, ahoy Jerusalem aqwhaqamii.

14 Noqʷ puma Pergat añqʷ ahpiynihqe, Pisidiat ep Antioch aw pítuhqe, nasuñwintalōñnit ep tsotsvalkimi pakit, ep qatuptu.

15 Noqʷ hak tutavot añ-nikañw pu God lavay'aymuyatuy pēniyamuy añ tūñwantaqe yukuqʷ, tsotsvalkit ep momñwit pumuy amumi hakiy ayatotaqe pañqaqʷa: Uma tāqat itahsinomu, uma sinmuy amumi hihta lavayhte', ōqalanik panhtini.

16 Pahsat pu Paul wunuptut, amumi māmasat, pañqawu: Uma Israel-sinom tahtaqtu, pu uma itamun God aw nāwakinwisqamu, kurs uma inumi tuqay-vastotani.

17 I' hapi Israel-sinmuy aw yantaqaam God hakimuy itanamuy namorstaqe, pumuy pas pavan sinota, nāt puma haqam Egypt epeq hinnumyaq'ō; nihqe ōqalay pas qaōwhintaqat akw pumuy pañqʷ nōñakna;

18 Nihqe lōp sunat yahañwuy pahsavohaqam qayēsiwhpuve pumuy gatsiyamuy añ maqsonlawu.

19 Nihqe pam Chanaan tutskwat ep tsañe'sikipwat hihtuy sinmuy kiqōtaqe, tutskwayamuy sinomuy amumi noa. Noqʷ puma hihta navōewakw antaqat akw tutskwat nāhuuya.

20 Pantaqat atsve pu' pam pumuy amumi qaqlahtaqtu moñw'oya, sunat-sikip sunat-nikañw añqʷ lōp sunat pakwt sihkay'taqat (450) yahañwuy pahsavohaqamii, lavay'ayay Samuel aw pahsavoo.

21 Pantaqat añk pu' puma hakiy pas moñwit moñwi'yūñwiniqey tuñlayhtoti. Noqʷ God hakiy Kish tiyat Saul yan mātsiwhqat, Benjamin ahpiyvinihqat, pumuy amumi moñwtavi, lōp sunat yahañwuy pahsavoo.

22 Nit pu pam put moñwqenit añqʷ ayo távihqe, hakiy David pumuy amumi moñwtavi; nihqe put pam yan lavayhti: Pas nu Jesset tiyat David iunañwve hintaqat tuwa; noqʷ pam sohsok itunatyay añ aw antsanni.

23 It tāqat hapi ahpiyviyatuy amuhpiy God Israel-sinmuy Ayo Oyaniqat wunuptsina, it Jesus, hin lavayhtiqey pan'i.

24 Nāt pam qa pituqʷ, hak tāqa John yan mātsiwhqa sohsokmuy Israel-sinmuy amumi yuaataqe pañqawu: Uma umuhtunatyay añqʷ ayo lasye', kūyit akw tuvoylatotini.

25 Noqw pam ayaway añ kuyvani'mage pañqawu: Uma ka nu God lavay'ayaat pas hímunihqat pan wūwantota. Nu qa pam'i. Noqw pay nāt suhka añqw inuñki; noqw soon nu yan'ewaynikañw pay ñas'ew put tōtsiyat ñahni, John amumi kita.

26 Uma tahtaqtu, isinomu, Abraham natkomatu, pu uma itamun God aw nāwakinwisqamu. Nu pu' umuy hin ayo nōñakniqat umuy āawnani. Put lavayit nu umumi mātapni.

27 Jerusalem epeq ki'yuñqam moñwímuy amumum Jesus qa māmatsya. Nihqe òviy God lavayiyat aw antsanyaqe put tūvaya, puma pi put lavayit qa mātisi'yuñqee, nāmahin pi añsakis nasuñwintalōñnit añ God lavay'aymuyatuy lavayiyamuy añqw hak pumuy amumi añ as tūñwantañwuniq'ō.

28 Puma put mokniqey hihkay'taqat kurs hin pas antsa pañqaqwani. Nikañw puma Pilate put nīnaniqat aw qatūqayya.

29 Ura tutuvenit añ puma pan put hintsatsnaniqat pan pey'ta. Noqw puma yan tutuvenit añ sohsok hinhtotiqw, hakim nahoylehtsit añqw put hawnayat, tuamhtuhsōmiq put panaya.

30 Noqw God mokiwuy añqw put ahoy tātayna.

31 Noqw hakim tahtaqt put amum hinnumya, Galileet añqw Jerusalem aqw pahsavoo. Noqw pam ahoy tātayhq, puma wūhakis tālat añ put aw yorstota. Nihqe puma hapi hin yórikyaqey sinmuy amumi tuawi'yuñwa.

32 Noqw itam hapi it lomatuawit umuy āawnaniqe òviy pitu. Ura God itanamuy amumi hin pasiwnaqey

33 Pu' hapi itamuy pumuy tímuyatuy itamuñem put añ aw antsana, Jesus ahoy tātaynaqee. Ura tāwit mohti'maqat añknihqat añ yan pey'ta: Um hapi Itii. It talōñvaqat ep hapi nu únaniwhiti, yan'i.

34 Pu God mokiwuy añqw put ahoy tātaynaqe pāpu qa hovahtiniqat lavayhtiqe, yan hiñqawu: Nu David pas suyan òkwatuwniqey put aw pasiwnaqey pan nu uñem yúkuni.

35 Yantaqw hapi òviy ura pam piw sukw tāwit añ pañqawu: Um soon Uhtumal'ayay Qahováriwtaqat hovahtiniqat nakwhanani.

36 David pi God tunatyayat ahpiy qatsívapsiy ep apitiqe, mokqe, namuy amumum tawiwa, nihqe hovahti.

37 Noqw God it tāqat hapi ahoy tātaynaqw, pam qa hovahti.

38 Noqw òviy uma it nanaptani, tahtaqtu, isinomu: It tāqat hapi ahpiy God itamumi pōhi, itahqaanhtipuy ep'e.

39 Ura Moses tutavoyaat kurs hin itahqaanhtipuy itamuhpiy ayo yúkuni. Nikañw kurs itam Jesus aw tūtuptionsihq, pam sohsok put itamuhpiy ayo yúkuni.

40-41 Ura God lavay'aymuyatuy pēniyamuy añ yan pey'ta: Kurs huvam yórikyaa, hihta añ tutsiw'unañway'yuñqamu. Nen uma kātayuñwt, sūlawhtini. Nu hapi umuhqatsiy ep hihta hintsakni; noqw soon uma put tūtuptionsiwani, nāmahin pi as hak umuy put āwintani. Taay, noqw òviy uma tunatyaltotini; taq nāphisat sen uma put lavayit an sūlawhtini.

42 Noqw pam lavayyukuqw, Jew-sinom tsotsvalkiñaqw nōñakq, pay ayo'wat nasuñwintalōñnit ep piw Paul amumi yuaataniqat qa-Jew-sinom nānawakna.

43 Noqw tsovawtaqam nāmatatveqw, kaysiwhqam Jew-sinom-niqw pu pumuy amún tuptsiwini'yuñqam Paul-nikañw, pu Barnabas pumuy amuñky; noqw puma pumuy amumi yuaaykuqe, God nuokwayat añ yūmosa hinwisniqat añ òqalanta.

44 Pu ayo'wat nasuñwintalönnit aw pituq̄w, pēp pas sohsoyam kīve ki'yuñqam God lavaiyat aw tūqayyuñwniqe tsovaltī.

45 Noq̄w Jew-sinom q̄aan'ewakw hintaqamuy sinmuy amumi yórikyaqe, pay qa tsuyhtiqe, Paul hihta lavayhtiqat ehpewi nānaphin yuaativaya.

46 Pahsat pu Paul Barnabas amum a'nō unañwtiqe pañqawu: Pay as pi God lavaiyat kurs hin qa umumi mohti yuaatiwni; noq̄w pi uma put nahpiy tūvayaqe, qatsit qa so'taqat qa hihkay'yuñqey pan nāyukunayaq̄w, òviy itam hapi qa-Jew-sinmuy amumiwat yuaatani.

47 Pi pan hapi Tutuyq̄awhqa itamumi tutapta pi pam Jesus yan lavayhtiqe pañqawu: Um hapi qa-Jew-sinmuy amuñem tālaniqat nu uñ ayata, tūwaq̄alvoq̄haqami yesqam sinom uhpiy ayo nõñakiwniqat òviy'ò.

48 Noq̄w qa-Jew-sinom it nanaptaqe, hahlaykahkañw God lavaiyat pas hihtatota; noq̄w hakim hihsa'niñqam qatsit qa so'taqat aw himuy'vayaniqey namorstiwayaqam tūtuptsiwa.

49 Noq̄w Tutuyq̄awhqat lavaiyat pep tutskwat añ ahsupoq̄ yuaatiwa.

50 Noq̄w pay Jew-sinom pavansinmuy tahtaqtuy, pu ima momoyam God pas kaptsi'yuñqamuy hin unañtoynayaqe, Paul-nikañw pu Barnabas pumuy okiwsahsantivaya, nihqe tutskwat añq̄w pumuy lālayya.

51 Noq̄w puma kuhkuy añ q̄ōat pumuy amunkiwakw tsatswit, Iconium aq̄w'a.

52 Noq̄w Antioch ep tuptsiwni'yuñqam yūmosa hahlayya, pu Qahovāriwtaqat Hikwsit akw tuyq̄awiwyuñwa.

14

In Iconium

1 Noq̄w puma Iconium ep Jew-sinmuy tsotsvalkiyamuy aw nāma pákihqe, pas pavan yuaataq̄w, òviy kaysiwhqam Jew-sinom Greek-sinmuy amumum tūtuptsiwa.

2 Noq̄w pay qa tuptsiwni'yuñqam Jew-sinom qa-Jew-sinmuy hin unañwtōynayaqe, añ tuptsiwni'yuñqamuy amuhpewi pumuy qalomáwuwnitōynaya.

3 Noq̄w òviy puma pep wūyavo qátuhqe, Tutuyq̄awhqat aw yankañw, qa tuhtuskañw yuaata; noq̄w pam lavayi put núokwayat yuaataqa pas antsanihqat Tutuyq̄awhqa mahtakni'ta, pumuy māyamuy ahpiy kātatayhpit hihta tuawi'yuñqat hintsakqee.

4 Noq̄w kīve sinom nātsiki, pētu Jew-sinmuy amumumyaq̄w, pu pētu ayaiwtaqamuy amumumya.

5 Noq̄w qa-Jew-sinom-niq̄w, pu Jew-sinom, moñwímuy amumum pumuy okiwsasnaniqey, pu tatatupninayaniqey pasiwnaya.

6 Noq̄w ayaiwtaqam put navotqe Lyconiat ep kitsókituy Lystrat-nit pu Derbyt pumuy aw wāya, pu ahpiy ánan'ik tutskwat aw'i,

7 Nihqe pañ puma lomatuawit yuaatinuma.

In Lystra

8 Noq̄w hak tāqa Lystrat ep qatu; pam hak kukveq hintaqe qa hisat nakwsu, pay yaw pas pam pankañw tihtiwa.

9 Noq̄w Paul yuaataq̄w, i' tāqa put aw tūqayta. Noq̄w Paul put aw-sa taykañw, qalaptsiwniqey qapēvewnaqat put aw tūwahqe,

10 Pahsat put aw a'nō pañqawu: Wunuptuu, kita; noq̄w pam suñwnuptut nakwsu.

11 Noqw Paul pep put hintsanqw, sinom aw tātayyaqe, pahsat pu Lyconiat ep sinmuy amuhkwa a'nō pañqaqwa: Kurs itam hīhihtuy amuhpa' nāwakinwisq, puma sinmuy amún tokoy'kañw itamumi hāwi, kitota.

12 Nihqe puma Barnabas Jupiter yan tuñwáya, nit Paul Mercurius yan'i, pamwa pas yuaataqw òviy'ò.

13 Pahsat pu kitsókit hōtsíwhpeq Jupiter awwat moñwi wakastahtaqtuy tsamkañw, sínñólat hōtsíwhpeq kívahqe, as sinmuy amumum ayaiwtaqamuy amumi hom'oyini.

14 Noqw ayaiwtaqam Barnabas pu Paul puma put navotqe nahpa' yuwsiy tsíkat sinmuy amuhpa' wawarstinumkañw,

15 A'nō pañqawnuma: Soh, tahtaqtu, Ya uma hinoqw yanhaqam hintsatska? Pay itam piw sínotnikañw umuntaqat unañway'ta, nihqe uma it āan'ewakw añqw it God taytaqat aw lasyaniqat itam umumi yuaata, òveqatsit, pu tūwaqatsit, pu pātuwaqatsit-nikañw pu añhqe sohsokmuy hihtuy yesqamuy yúkuhqat aw'i.

16 Pay as pi pam hisatñahaqaw añ sohsokmuy nanāpwatuy sinmuy tuwiy añ hinwisniqat aw noi'ta,

17 Nikañw pam hak hímunihqat himu put tuawi'taniqat pam ayo qa yúkuhqe òviy lolmat hintsaki, nihqe itamuñem òñaqw yoknañwu, pu itamuñem tal'añwnawit hihta aniwnañwu, nen itah'unañwam nōsiwhqat, pu hahlayhpit akw hahlaytapnañwu.

18 Yan puma hiñqawkañw híhinhaqam pumuy áñwutaqw, òviy puma pumuy amumi qa hom'o'ya.

19 Noqw hakim Jew-sinom Antioch añqw-nikañw pu Iconium añqw òkihqe, sinmuy hin unañwtoynayaqe, Paul tatatupya; nihqe kiñaqw put haqami lólökintota, mokqat wūwayaqe òviy'ò.

20 Noqw tuptsiwni'yunqam okiw put aw nōyakiwkahkañw añ hoñqw, pam wunuptuqe kimii. Nihqe qavoñvaqw pam Barnabas amum pañqw Derbet aw'i,

The Return to Antioch in Syria

21 Nihqe puma pep kitsókit ep nuhtumi lomatuawit yuaataqe kaysiwhqamuy tutuqaynat, ahoy Lystrat aw'i, pu Iconium aw'i, pu Antioch aqw'a;

22 Nihqe tuptsiwni'yunqamuy unañwayamuy hūrs hōñinmakañw, puma qapēvewnit añ yūmosa hinwisniqat pumuy òqalanma, nāmahin pi as puma put ep kánanvotyaniq'ò. Pi pan hapi itam God moñwtunatayat aw yuñni, amumi kita.

23 Pu puma Jesus aw tōnawtaqamuy amuhpa' ahsupoq nakwsuqe, hakim pumuy wukw'aymatniqat añ pumuy oyahtat, napwalni'kañw, nāwaknaqw, Tutuyqawhqat aw pumuy mātavi, hakiy aw tuptsiwyaqat aw'i.

24 Pu puma Pisidiat añ kuyvaqe, Pamphyliat ep pitu.

25 Nit puma Pergat ep lavayit nuhtumi yuaatat, pahpiy Attaliat aqw'a.

26 Nit pañqw pu puma pāvaqe Antioch aqw'a. Pañqw ura puma God núokwayat aw mātaviwa, it tumalat pu' añ kuyvaqe hinhtiniqey òviy'ò.

27 Noqw puma pepeq pituhqe, Jesus aw tōnawtaqamuy tsovala; nihqe God pumuy akw hihta tumaltaqat sohsok pumuy amumi tuawi'ta, pu hin pam qa-Jew-sinmuy amuñem tuptsiwnit aw hōtahqata,

28 Nihqe pepeq puma tuptsiwni'yunqamuy amumum wūyavo qatu.

15

The Meeting at Jerusalem

¹ Noqw hakim Judeat aňqw ökihqe, tuptsiwni'yuňqamuy tutuqaynayaqe paňqaqwa: Pas uma Moses tuwiyat an poňotkit akw qa tuvoylatote', soon ayo nõňakni, kitota.

² Noqw Paul Barnabas amum pumuy pas qa amuhpa'taqe, amumum put ep pas nãmi heptaqw, yaw turs Paul-niqw pu Barnabas, puma pëtuy amumum it ep Jerusalem aqwyani, ayaiwyuňqamuy-nikaňw, pu wukw'a'yatuy amumiq'a.

³ Pu öviy Jesus aw tönawtaqam paňqw hihsavo pumuy amumumyaqw, puma pahpiy Phenicet aň hinwisa, pu Samariat aň'a; nihqe qa-Jew-sinom Tutuyqawhقات aw lasyaqat nuhtumi yuaatiwisqe, sohsokmuy tuptsiwni'yuňqamuy pas pavan hahlayhtapnaya.

⁴ Noqw puma Jerusalem epeq ökiqw, Jesus aw tönawtaqam pumuy pās o'ya, pu ayaiwyuňqamu, pu wukw'a'yatu; noqw God pumuy amuhpa' hihta tumaltaqat puma sohsok pumuy äawna.

⁵ Noqw haqawat tütuptsiwaqam pi Pharisee-sinmuy amuñaqwy. Nihqe puma hoňvaqe, pas kurs hin ima qa-Jew-sinom poňotkit akw qa tuvoylatotiniqat paňqaqwa, pu pay pas puma Moses tutavoyat aň hinwisniqat amumi paňqaqwanigata.

⁶ Noqw ayaiwyuňqam-niqw, pu wukw'a'yat it aw hin wūwayaniqe tsovalt.

⁷ Noqw it yantaqat ep nan'ivaqw wūyavo yuaatotaqw, pahsat pu Peter wunuptuqe, pumuy amumi paňqawu: Uma tahtaqtu, isinomu, pay pi uma navoti'yuňqw, ura God itamuňaqw nuy namorstaqw, pay ahpiy wūyavoti, ura qa-Jew-sinom inuhpiy it lomatuawit nanapte', tütuptsiwaniqata.

⁸ Noqw God aň u'naňwat aw navoti'taqa pumuy hahlayhti qey mahtaknaqe, it Qahováriwtaqat Hikwsit pumuy maqa, put itamuy hin máqahqey pan'i.

⁹ Nihqe pam sun nan'ivo itamuy tumaltaqe, tuptsiwniyamuy ahpiy pumuy unaňwayamuy kwaňw'ewakwta.

¹⁰ Taay, noqw ya uma hinoqw God aw heptota? Soňawnen pi uma tuptsiwni'yuňqamuy hihta a'nö putut ikwiltotoynaya, pay pi itanam, pu itam put aň qa küyuňq'ö.

¹¹ Pay itam piw pumuy amún Tutuyqawhقات Jesus Christ núokwayat ahpiy ayo nõňakniqey tuptsiwni'yuňwa.

¹² Pahsat pu sohsoyam tsovawtaqam qa hiňqaqwaqe pās tūqayyuňqw, Barnabas Paul amum tuawi'taqe, hin God qa-Jew-sinmuy amuhpa' kätatayhpit hihta tuawi'yuňqat tumaltaqat pumuy amumi lalvaya.

¹³ Pu öviy puma yuaataqe yukuqw, James lavayhtiqe paňqawu: Tahtaqtu, isinomu, kurs huvam inumi tuqayvastotaa.

¹⁴ God qa-Jew-sinmuy amuñaqw nēnem sinmuy wánwayniqe öviy pay mohti amuhpe pítuhqat Simeon paňqawu.

¹⁵ Noqw pan hapi God lavay'aymat hin lavayhtotiqe, yan pēnaya:

¹⁶ Ason it atsva pu' nu pite', David tímuyatuy kihut sahpukiwtaqat anyuňqamuy aw ahoy yúkuni; pu nu kíqöyat aw ahoy kítni; pu nu put ahoy wunuptsinani.

¹⁷ Noqw ahpiy mímwat sinom Tutuyqawhقات hepyani, pu sohsoyam qa-Jew-sinomu. Pi nu pumuy isinomniwhtotiniqat umuy enaň namorsta, kita Tutuyqawhqa sohsok iit hihta hintsakqa.

18 Pi God hintsakniqey qatsit yayhniwhqat pañqaqw sohsok añwu pay tuway'ta.

19 Noqw òviy nuyniqw pay itam qa-Jew-sinmuy amuñaqw God aw lasyaqamuy qa hin u'nañwnayani.

20 Nikañw pay itam amumi pēnayaqw, puma nōsiwhqat nāp yukit aw noiwhqey akw hovarsqat qa aw hintsatskani, pu tokot qa sokoplalwani, pu hihta hikwismokqat qa añqw nōnōsani, pu únwat qe'yani.

21 Taq hisatñahaqawq ahsupoq kitsókit añ hakim Moses tutavoyat yuaato-tañwu. Añsakis nasuñwintalōñnit ep tsotsvalkiva put pēniyat añ tuñwáyañwu.

The Letter to the Gentile Believers

22 Pahsat pu ima ayaiwyuñqam, wukw'a'yatuy-nikañw pu sohsokmuy Jesus aw tōnawtaqamuy amumum nāñaqw hakimuy namorstotaqe, puma Barnabas-nikañw pu Paul pumuy amumum Antioch aqwnihqat puma pan yukuya; nihqe imuy namorstota: it hakiy Judas, Barsabas yan piw mātisiwhqata, pu piw Silas, hakim tuptsiwni'yuñqamuy amuñaqw pāvannihqamuy.

23 Noqw puma yan tutuvenit pumuy amuhpiy yawma: Ima ayaiwyuñqam, pu wukw'a'yat, pu tuptsiwni'yuñqam, Jerusalem ep tsovawtaqam, ayam Antioch, pu Syriat, pu Ciliciat ep qa-Jew-sinmuy amuñaqw tuptsiwni'yuñqamuy òqalaya.

24 Itam nanaptaqw, yaw hakim itamuñaqw nankwusaqam lavayit akw umuy hin u'nañwnayaqe, umuh'unañway lahsintota pañqaqwaqee: Pas uma kurs hin poñotkit akw qa tuvoylatiwiyani, pu Moses tutavoyat añ hinwisni, kitota. Pay as pi itam amumi qa pan tutaptota.

25 Noqw itam tsovaltíqe, yan sun wūwaya: Itam hakimuy namorstotaqe, aw itah'unañwamuy Barnabas-nikañw pu Paul pumuy enañ umumiq taviyaniq w pam itamuyiniq w súanta.

26 Ima tāqat Itahtutuyqawhqay Jesus Christ eñem qatsiy tatamhta.

27 Noqw òviy itam Judas, Silas enañ umumiq taviya; ason puma pas nāp umuy put pantaqat āawnani.

28 Pay itam it hihta pas soon qe'niqat put-sa umumi tutaptotaniq w, pam pantaqat Qahováriwtaqat Hikwsit aw súanta, pu itamumii,

29 It'a: Uma hihta nōsiwhqat nāp yukit aw noiwhqat qe'yani, pu únwata, pu hihta hikwismokqata, pu tokot qa sokoplalwani. Uma yan hinwise' suan hinwisni. Hakim ò'qalyañwu.

30 Noqw òviy puma pañqw ayatiwyaqe, Antioch epeq òki; nihqe sinmuy tsovalayaqe, amumi tutuvenit taviya.

31 Noqw puma put añ tuñwáyaqe hahlayhtoti, pumuy òqalayaqat ep'e.

32 Noqw Judas, Silas amum, pay piw pas nāp God lavay'aymatnihqe wūhaq lavayit akw tuptsiwni'yuñqamuy u'nanaqe pumuy hūrs hoñna.

33 Pu òviy puma pepeq hihsavo qatuqw, tuptsiwni'yuñqam pumuy òqalayay, ayaiwyuñqamuy amumiq hōnaya.

34 Noqw pay Silas hāk pep huruhtiniqey nāwakna.

35 Noqw Paul Barnabas amum Antioch epeq piw huruhtíqe, Tutuyqawhqat lavayiyat tūtutuqayna, pu nuhtumi yuaata, hakimuy wūhaqnihqamuy amumuma.

Paul and Barnabas Separate

³⁶ Pu ahpiy pantaqw, Paul Barnabas aw pañqawu: Himu as kurs itam haqe' kitsókiva Tutuyqawhqat lavayiyat yuaaykuqey añqw itahtupkomuy amuhpa' pohtani, hinpi añqe' hinyuñwa.

³⁷ Noqw Barnabas John, Mark yan piw mätsiwhqat, wikniqey pas su'qawta.

³⁸ Noqw Paul u'naqw, ura pam Pamphyliat ep pumuy mätapqe, ahpiy qa amumum tumalay'ta. Noqw òviy piw puma put wikniniqw putniqw pam qa súanta.

³⁹ Noqw pas puma put ep nāma soon kurs nõyaltini; nihqe pay nawus nānaqw lahsi; noqw Barnabas Mark wikqe, pāvaqe Cyprus aqw'a.

⁴⁰ Noqw Paul Silas namorsta. Noqw tuptsiwni'yuñqam God núokwayat aw pumuy noayaqw, puma pankañw ahpiy'o.

⁴¹ Nihqe puma Syriat, pu Ciliciat añ ahsupoq nakwsuqe, Jesus aw tōnawtaqamuy õqalanma.

16

Timothy Goes with Paul and Silas

¹ Pahsat pu pam Derbet ep pitu, pu Lystrat ep'e. Noqw hak tuptsiwni'taqá Timotheus yan mätsiwhqa pep qatu, hakiy tuptsiwni'taqat wuhitit Jew-sinót tíata, nikañw hakiy Greek-sinot nay'ta.

² Noqw Lystrat ep-nikañw, pu Iconium ep tuptsiwni'yuñqam put aw lo-manavoti'yuñwa.

³ Noqw as pam Paul ámunniqat pam nāwaka. Nikañw pam Jew-sinmuy pañ yesqamuy tuway'taqe, òviy put wikqe, poñotku, put naat Greek-sínoniqw sohsoyam put navoti'yuñqw òviy'o.

⁴ Noqw puma pañ kitsókinawit hinwisqe, Jerusalem epeq ayaiwyuñqam, pu wukw'a'yat yesqam hin yukuyaqat mätaptiwisa, pumuy añ hinwisniqata.

⁵ Noqw òviy Jesus aw tōnawtaqam tuptsiwnit añ õqawhtotaqe, nāqavo aw wūhaq'iwma.

In Troas: Paul's Vision

⁶ Noqw puma tutskwat Phrygiat, pu Galatiat añ ahsupoq kükuyvat, Asiat ep lavayit yuaaykuyaniqw, Qahováriwtaqa Hikwsi pumuy mēwa.

⁷ Noqw òviy puma Mysiat aw õkihqe, as Bithyniat awyaniqey anhtoti; noqw pay Hikwsi pumuy qa nakwhana.

⁸ Noqw òviy pay puma Mysiat añ yūmosa Troas aqwya.

⁹ Noqw Paul mihikq tuawyorikq, hak Macedoniat añqw tāqa wunukañw okiw put aw pañqawlawu: Um Macedoniat aqwnen itamumi unañwtapni.

¹⁰ Noqw òviy pam pan tuawyorikq, pahsat pay itam Macedoniat aqwyaniqey anhtoti, suyan pi itam pumuy amumi lomatuwawit yuaaykuyaniqat òviy Tutuyqawhqá itamuy wáñwayhqat itam pan wūwayaqee.

In Philippi: the Conversion of Lydia

¹¹ Pu òviy itam Troas añqw ahpiyyaqe, yūmosa pāvaqe Samothraceat aqwyaqe pep õki; nit qavoñvaqw pu itam Neapolis ep õki.

¹² Pañqw pu itam Philippit awya, pam Macedoniat ep pas pavan mohpeq kitsóki Rome añqw kwihpiwhpu. Nihqe itam pep kitsókive hihsakishaqam yēse.

¹³ Pu itam nasuñwintalõnnit ep kīñaqw nõñakqe, mūnat qalavoya, haqam sinom nānawaknañwuqat pañsoo; noqw itam pep yesvaqe, momoymuy pep tsovaltīqamuy amumi yuaatota.

14 Noqw hak wuhti Lydia yan mātsiwhqa, tsatsákwmötsaput a'nö hihkay'taqat huhyaqa, itamumi tūqayta. Pam Thyatira-kitsókit añqw sino; noqw pam God aw nāwakinma. Noqw Tutuyqawhqa put pan unañwtoynaqw pam Paul lavayiyat aw unañwtavi.

15 Noqw pam-niqw, pu amum ki'yuñqam kūyit akw tuvoylatotiqlw, pam itamumi ôqaltiqe pañqawu: Kurs nu úmuyniqw pas antsa tuptsiwqhqe, Tutuyqawhqt aw pas qa paysoq hintsakq, uma ikiy awye', ep yesni, kitahqe itamumi tuyqawwa.

In Prison at Philippi

16 Noqw itam hisat haqam nānawaknañwuqat awyaqw, hak māna núantuwiki qalomáhkwsit akw tuyqawiwtāqa itamuhsawwa; pam hakiy hihta hin-taniqat āawnañwu. Nihqe pantsakqey akw moñwímuy amuñem sivat nihti-lawu.

17 Pam māna Paul-nikañw pu itamuñk tsa'tinumqe a'nö pañqawnuma: Ima tahtaqt God Sus'oveqnihqat tumal'aymatu; nihqe itam hin ayo nõñakniqat itamuy āwintota, kitinuma.

18 Nihqe pam wūhakis tālat añ yan hiñqawnumq, Paul puhtsemokqe, namtók, hikwsit aw pañqawu: Nu Jesus Christ natñwaniyat aw yankañw ūmi pañqawni: Put añqw yámakuu, kita. Noqw pahsat pay hikwsi put añqw yama.

19 Noqw put himuy'yuñqam nanaptaqe, kurs hin puma pāpu put atsviy yesni. Nihqe õviy puma Paul Silas enañ ñuayaqe, kisonmi momñwituy amumi pumuy lölökinyuñwa;

20 Nihqe momñwituy amumi wikvayaqe pañqawwa: Ima tāqat Jew-sínomniñw itahkitsokiy ep sinmuy qalomáhintsahsanhqe, sóntsahsana;

21 Nihqe nāp tuwiy tūtutuqayna. Noqw pi itam Rome añqw sínomnihqe, soon put kwusuye', añ hinwisni,

22 Noqw sinom suhpantaqam ayaiwtaqamuy amuhpewi hoñva; noqw momñwit pumuy amuhpa' yuwsiyamuy tsihtsiktotat, pumuy kohot akw wuwahtotaniqat pañqawwa.

23 Noqw õviy puma pumuy wūhakis wuwahtotat, sivikimi tūvayaqe, sivilal-waqamuy oyi'taqa pumuy qaõwítavi'taniqat aw pañqawwa.

24 Noqw yan put pas qaõwítutaptotaqw, õviy pam pumuy pas yūmoq pánahqe, siviawiwat añ porom'iwtaqat añ pumuy kukyamuy hūrs tañata.

25 Noqw tókilnasaveq Paul Silas amum nāwaknaqe, God aw tayawinpit tawlawu, noqw sivilalwaqam nanapta.

26 Noqw nāt puma panyuñqw, pay tutskwa tayayativa, pu sivikit qaqatspiat pīwu. Noqw, pahsat pay sohsovik hötsíwa hötsíltotiqlw, sohsoqmuy somiam rupamhtoti.

27 Noqw sivilalwaqamuy oyi'taqa tātayhqe, sivikit añ hötsíwyuñqw túwahqe, pahsat as pay nāninaniqe sipwuvahpiy hókroka, sivilalwaqam watqaqat wūwaqe õviy'o.

28 Noqw Paul aw tsa'lawhqe pañqawu: Um qa nāhintsanni; pay itam sohsoyam yepya.

29 Pahsat pu pam qõhit tuhtuy'qe amumiq supkiqe, tururutikañw, Paul-nit pu Silas pumuy amutpiq nātuya;

30 Nihqe pam pumuy añqw hókrokaqe amumi pañqawu: Tāqatu, ya nu hinhte' ayo yámakni?

31 Noqw puma aw pañqawu: Tutuyqawhqt Jesus Christ aw um tuptsiwani; nen um ayo yámakni, pu uhtim pīwu.

32 Pu puma put aw Tutuyqawhqat lavayiyat yuaata, pu sohsokmuy kiyat ep yesqamuy amumii.

33 Noqw pam ep mihikq, hísatniqw paniwhitiqw, pahsat pay pumuy wikqe haqe' wuvahtiwhqat añ pãhoma, nit pahsat pay kuyit akw tuvoylati, pam'i, pu tímatu.

34 Noqw pam pumuy kiy ep wikvaqe, amumi tunösvoñahta; nihqe puma sohsoyam God aw tütuptsiwaqe hahlayya.

35 Noqw tãlawvaqw momñwit sivilalwaqamuy oyi'taqat aw solãwamuy aya-totaqw, pañqawa: Pay um taqatuy mätapni, kitota.

36 Noqw sivilalwaqamuy oyi'taqa Paul aw pañqawu: Yaw uma mätaviwniqat òviy momñwit hakimuy añqw ayatota; òviy uma yámake', qahin unañway'kañw ahpiyni.

37 Noqw Paul pumuy amumi pañqawu: Puma itamuy Rome añqw sinoi-wtaqamuy qa tüviwtaqamuy nuhtutpik wuvahtotat, sivikimi tüvayakañw, ya puma yephaqam itamuy nanauyve hóroknayaniqey anyuñwa? Sóoni; nãp añqwe', itamuy hóroknayani.

38 Noqw solãwam momñwituy amumi it tüawvayaqw, puma kurs Rome añqw sinoiwtatniqw puma nanaptaqe nënem tusitota.

39 Nihqe òviy puma amumi òkihqe, pãs amumi yuaaykuyaqe, pañqw hóroknaya; nihqe puma kíñaqw ahpiyniqat amumi naokíway'yuñwa.

40 Noqw puma sivikiñaqw yamakt, Lydiat kiyat aw paki; nihqe pep tuptsiwni'yuñqamuy amumi yórikqe, pumuy òqalat, amuñaqw ahpiy'o.

17

In Thessalonica

1 Noqw puma Amphipolis-nikañw pu Apolloniat añ kuyvaqe, Thessaloniat ep pitu; noqw pep Jew-sinmuy tsotsvalkiam wunu.

2 Noqw Paul tuwiy anhtiqe pumuy amumi pákihqe, pãyis nasuñwintalönnit añ pumuy amumum tutuvenit añqw yuaata.

3 Nihqe pas Christ kurs hin qa okiwsaniwniqat, pu mokiwuy añqw ahoy tãtayniqat pam amumi yuaataqe pañqawlawu: Nu it Jesus umumi yuaata pam hapi Christ, pam kitalawu.

4 Noqw haqawat tütuptsiwaqe, Paul-nikañw pu Silas pumuy amumumtoti, pu Greek-sinom Jew-sinmuy amún tuptsiwni'yuñqam amuñaqw wühaknihqamu, pu momoymuypavansinmuy amuñaqw qa tsa'ya.

5 Noqw Jew-sinom qa tuptsiwni'yuñqam qa tsuyhtiqe, hakimuy qa hhta a'pituy qahopihtuy nãmi tsovalaya. Noqw puma kive sohsokmuy sinmuy nãwahoynyaqe, Jason kiyat aw kihpokaqe as ayaiwyuñqamuy sinmuy amumi ipwayaniqey tuwantota.

6 Nit puma pumuy qa tutwaqe, Jason-nit pu haqawatuy tuptsiwni'yuñqamuy kive momñwituy amumi lolókinyuñwa tsa'tikahkañwo: Hakim tüwaqatsit ep qatsit tahkuknayaqam kurs pew pu' öki.

7 Noqw Jason pumuy pãs oya. Ima sohsoyam Caesar tutavoyat ehpewi hintsatska; yaw hak suhka móñwinihqat pañqawa, yaw hak Jesus.

8 Yan puma hiñqawaqw, sinom kive momñwituy amumum it nanaptaqe hin unañwtoti.

9 Noqw Jason suñwámuy amumum sivaoye', put akw puma mätaviyaniqat momñwit pumuy amuñem pan yukuya. Noqw puma put òmahtotat, pumuy mätapy.

In Berea

¹⁰ Noqw pahasat pay tuptsiwni'yuñqam mihikiwtaqw, Paul Silas enañ Bereat aqw hōnaya. Noqw puma epeq pítuhqe, Jew-sinmuy tsotsvalkiyamuy aw paki.

¹¹ Noqw ima sinom Thessalonicat ep sinmuy qa amuntotit, nāqavo tutu-venit añ puritota, su'qawkahkañw lavayit kwusuya, mātaqpi kurs ñi himu pas antsa pantaqw nanaptaniqe òviy'o.

¹² Noqw òviy puma wūhaknihqam tūtuptsiwa, pu añ Greek-sinmuy amuñaqwmomoyam pavansinom qa tsa'ya, pu tahtaqt pīwu.

¹³ Noqw yaw Paul Bereat ep God lavayiyat yuaataqat Thessalonicat ep Jew-sinom nanaptaqe, pay piw pañsoyaqe, sinmuy hin unañwtoynaya.

¹⁴ Noqw pahasat pay tuptsiwni'yuñqam Paul pātuwaqatsit añhqe haqami taviya. Noqw pay Silas Timotheus amum hāk pep huruhti.

¹⁵ Noqw Paul wikyaqam put Athens epeq wikvaya; noqw yaw Silas Timotheus amum put aqw kaktayniqat Paul pumuy amumi tutaptaqw, puma pañqw ahpiyya.

In Athens

¹⁶ Noqw Paul Athens epeq pumuy nuhtaykañw, navotq pas sinom hīhihtuy wutsit aw nāwakinwisqey aw-sa yuki'yuñqw, pas pam unañwpeq qahahlayhti.

¹⁷ Nihqe òviy pam tsotsvalkive Jew-sinmuy amumum hīhihta nātuvīñlawu, pu Jew-sinmuy amún tuptsiwni'yuñqamuy amumuma, pu nāqavo kisonve put aw òkiwtaqamuy amumuma.

¹⁸ Noqw haqawat hihta añ wuwni'yuñqam Epicureas lavayiyat ñuy'yuñqam-niqw pu Stoic-sinmuy lavayiyamuy ñuy'yuñqam Paul aw lavayhtoti. Noqw haqawat pañqaqwa: Ya i' hak himu qalaváyhtuwi'taqa as hiñqawlawu? kitota. Noqw haqawat pañqaqwa: I' sumataq sinom hihta alōñōt aw nāwakinwisniqat tūtutuqayna, kitota, pam pumuy amumi Jesus yuaataqaw òviy'o, pu sinmuy ahoq yesvaniqata.

¹⁹ Noqw puma put ñuayaqe, Areopagus epeq wikvayaqe, aw pañqaqwa: Ya soon itam un hihta puhututuqayhpit yuaataqat aw tūqayyuñwni?

²⁰ Pas um hihta alōñōt itamumi yuaata. Noqw òviy as itam ñi' hímunihqat nanaptaniqey nānawakna.

²¹ (Pas pi Athens ep sinom, pu hāhaqaw sinom amumi òkiwtaqam, puma qa hihta a'pitu; panis hakiy hihta āawnayaniqey, pu hihta nanaptaniqey-sa tunatyawyuñwa).

²² Pahsat pu Paul Mars tsomoyat epeq nāsaveq wunuptut pañqawu: Uma Athens ep tahtaqtu, pas kurs uma sohsok hihta nāwakintiwhqat kaptsi'yuñwa.

²³ Oviypi nu añ waynumkañw, uma hin hihta añ nāwakinwisqat añ taymaqe, haqam tūtuskat añ yan pey'taqat nu aw yori: IT HAKIY ITAM QA TUWI'KAHKAÑW AW NAWAKINTOTAQAT EÑEM'I. Noqw òviy uma hakiy qa tuwi'kahkañw aw nāwakintotaqat nu umuy āawnani.

²⁴ I' hapi God tūwaqatsit yuku, pu put añ sohsok hihta hinyuñqata; pam hapi òveqatsit-nikañw pu tūwaqatsit aw mōñwinihqe, kikihut sinot māyat akw yukiwyuñqat qa añ ki'ta.

²⁵ Oviy soon hak may akw hihta ep put paañwani; pi pam qa hihta haqni'ta, piw may akw pi pam sohsokmuy sinmuy qatsit huylawu, pu hikwsita, pu sohsok hihtaa,

²⁶ Nihqe pam sopkawtaqamuy nanapwatuy sinmuy sūkw unwat añqw yuku, ahsupoq tūwaqatsit añ yesniqat òviy'o; nihqe haqam qatsivap-tuyaniqat, pu tūwaqatsit añ haqami pahsavo yesniqat añwu pay pās yuku,

²⁷ Puma Tutuyqawhqat hepyaniqat tunatyawkañwo. Hisnen may akw put hepye' tutwani, pay as pi pam sohsokmuy itamuñaqw qa yāpo.

²⁸ Pi itam put atsviy tāyuñwa, pu poninitota, piw yēse. Oviypi haqawat pas nāp umuñaqw yēwalalwaqam ura pañqawqa: Pay itam piw put ahpiy aniwhti, kitota.

²⁹ Noqw ōviy hapi itam God ahpiy aniwhtiqe, soon pi itam pam hak pas hímunikañw, hihta sikavalasivat, sen qōtsásivat, sen owat añqw yukiwhqat antaqat pan wūwantotani. Pam sinot tuhisayat, pu wuwantuwiyat ahpiy yukiwtaqat qa pan wūwantotani.

³⁰ Noqw pay God yūpahaqawq yan nāstanavotit añ hinwisqamuy hintsakpiyamuy qa aw tunatyawta. Nikañw pu' hapi pam sohsokmuy sinmuy sohsovik yesqamuy amumi tutaptaqe, qaantunatyay añqw lasyaniqat amumi pas pañqawu.

³¹ Pi pam hisat sinmuy amuñem hin yúkuniqey pay tokiltaqe, hakiy tāqat put eñem suan yúkuniqat aw pay tavi. Nihqe pay pas pam soon qaantaniqat sohsokmuy navotna, mokiwuy añqw put ahoy tātaynaqee.

³² Noqw puma ahoy yevvaniwniqat nanaptaqw haqawat tutsiwhiñqawqa; noqw pētu pañqawqa: Pas ason itam it yantaqat ūñaqw piw nanaptani.

³³ Yantaqat atsve pu' Paul pumuy amuñaqw ahpiy'o.

³⁴ Noqw pay haqawat tahtaqt put qa mātapyaqe tūtuptsiswa. Noqw panhto-tiqamuy amuñaqw hak Dionysius yan mātsiwa, Areopagus epeq momñwituw amuñaq'ō, noqw hak wuhti Damaris yan mātsiwhqa; noqw pu piw pētu pumuy amumunya.

18

In Corinth

¹ Yantaqat atsve pu' Paul Athens añqw ahpiynihqe, Corinth ep pitu.

² Nihqe pep pam hakiy Jew-sinot Pontus-tutskwat ep tihtiwHQat Aquila yan mātsiwhqat tuwa. Pam hak pūnat nōmay Priscillat amum Italyt añqw pitu, hak Claudius sohsokmuy Jew-sinmuy Rome añqw ahpiyaniqat amumi pañqawhq ōviy'o. Noqw Paul pumuy amumi pitu.

³ Nihqe pam pumuy tumaltuwiyamuy tuwi'taqe, amumum huruhtiqe, amumum tumalay'ta; puma mōtsápkit tumaltuwi'yūñwa.

⁴ Noqw pam añsakis nasuñwintalōñvaqat ep tsotsvalkive yuaatañwu; nihqe Jew-sinmuy, pu Greek-sinmuy tuptsiswna.

⁵ Noqw Silas Timotheus amum Macedoniat añqw pituqw, Paul pan unañwtiqe, pay Jesus pas antsa Christ-nihqat Jew-sinmuy amumi pan yuaataqey aw-sa yuki'ta.

⁶ Noqw pay puma ehpewhtotiqe, aqw nānap hiñqawqawq, pam yuwsiy tsatswit, amumi pañqawu: Kurs uma sūlawhte', uma pas nāp put ep tukop-niwyani. Soon God nuy tukopnani, umuhqatsiy ep'e; yahpiy hapi pu' nu qa-Jew-sinmuy amumi yuaatani.

⁷ Pu pam pañqw ahpiynihqe, hakiy Justus yan mātsiwhqat God aw nāwakinmaqat kiyat ep pitu; put hakiy kiāt tsotsvalkit aw pikta.

⁸ Noqw hak tsotsvalkive mohpeq moñwi Crispus yan mātsiwhqa, sohsokmuy timuy yankañw, Tutuyqawhqat aw tuptsiswa. Noqw kaysiwhqam Corinth ep ki'yunqam nanaptaqe, tūtuptsiswage, kūyit akw tuvoylatoti.

⁹ Pahsat pu Paul mihikq tuawyorikq, Tutuyqawhqa put aw pañqawu: Um qa hihta mamqast yuaatani; um uhlayiyi qa nuy'tani.

10 Nu úmuma; noqw soon hak un hintsannik úmi may'tani. Pi nu kaysiwhqamuy kive sinomuy'ta.

11 Noqw óviy pam súkw yahsañwuy-nikañw añqw navay mûmuyawhtuy aw pahsavo God lavayiyat pumuy tutuqaynatinuma.

12 Noqw Gallio Achiat ep moñw'iwtaqw, Jew-sinom sun unañwtotiqe, Paul ñuayaqe haqam hin yukiltiñwuqat kihut pañso put wikya,

13 Pañqawkahkaño: I' hin tutaptiwhqat qa panwat God aw nāwakintiwniqat sinmuy amumi ó'qala.

14 Noqw Paul as lavayhtiniqey anhtiqw, Gallio Jew-sinmuy amumi pañqawu: Pay pi as himu haqam pas qa súantakañw, qahopihintaqw, soon nu umumi qa unañwtapni, uma Jew-sínomu.

15 Nikañw kurs pay uma lālavayit, pu nānatñwanit, pu umuhutavoy ep hintsatske', pay uma nāp put hin yukuyani; pay nu soon put pantaqat aw hintsakni.

16 Pam kitat, haqam hin yukiltiñwuqat kihut añqw pumuy lālayi.

17 Pahsat pu sohsoyam Greek-sinom hakiy tsotsvalkive moñwit Sosthenes ñuayaqe, haqam kive hin yukiltiñwuqat atpip put wuvahtota. Noqw Gallio ñit ep qa hin unañwti.

The Return to Antioch

18 It atsve pu' Paul pep wūyavo qatut, añ tuptsiwni'yuñqamuy mātapt, pañqw Syriat aqw'a. Noqw Priscilla-niqw pu Aquila puma put ámuma. Noqw pam pi Cencreat ep tal'ariliti, pay hihta ep God aw pasiwniyat añ ruhpaq óviy'o.

19 Noqw pam Ephesus ep pituhqe, pumuy pep mātavi; nit pam pas nāp tsotsvalkimi pákihqe, pep Jew-sinmuy amumum nātuvihñvewat yuaata.

20 Noqw as pam pumuy amumum wūyavo qátuniqat puma nānawaknaqw, pam qa nakwhaqe,

21 Pañqw ahpiynikañw, pumuy óqalaqe pañqawu: Pay nu pas Jerusalem epeq nōviwniqat aw pitutoqat soon qa pepeq hinhtini. Nikañw pay nu ason soon amumi ahoy qa pítuni, God pan inuñem yuki'taniq'ó; pu pam Ephesus añqw pāvaqe ahpiy'o

22 Nihqe pam Caesareat ep pitut, Jerusalem aqwnihqe, Jesus aw tōnawtaqamuy amumi yuaaykut, pahpiy Antioch aqw'a.

23 Pu pam pep hihsavo qatut, pañqw ahpiynihqe Galatiat, pu Phrygiat añ ahsupoq pās nānañumo añ kuyva, sohsokmuy tuptsiwni'yuñqamuy óqalanmakañwo.

Apollos in Ephesus and Corinth

24 Noqw hak Jew-sino Apollos yan mātsiwhqa, Alexandriat ep tihtiwhqa, Ephesus ep pitu. Pam hak pās hopi, nihqe tutuvenyukit añ a'nō tuwi'ta;

25 Pu Tutuyqawhqat tunatyayat añ pās tuwi'vaqe, Tutuyqawhqat añqw hihta hintaqat pas qa nātusi'taqe tūtutuqayna; nikañw pay pam John ahpiy kūyit akw tuvoylat hintsatskiwhqat-sa navoti'ta.

26 Nihqe pam pas qa nānahtsopkañw tsotsvalkive yuaativa. Noqw Aquila Priscillat amum put aw tūqaytaqe put wikqe, pahsat pu God tunatyayat put pas suan āawna.

27 Noqw pam Achaiat aqwniqey unañwtiqw, Ephesus ep tuptsiwni'yuñqam pepeq tuptsiwni'yuñqamuy amumi pēnayaqe, puma put pās taviyaniqat amumi pañqawu. Noqw pam pítuhqe, nuokwat ahpiy pumuy amumi a'nō unañwtavi,

²⁸ Pi pam nuhtutpik Jew-sinmuy qaöwítuptsiwna; nihqe pay Jesus pas antsa Christ-nihqat tutuvenyukit añqw pumuy amumi mātaktima.

19

Paul in Ephesus

¹ Noqw Apollos nāt Corinth epniqw, Paul Antioch añqw tutskwawa hinmakañw, Ephesus ep pitu; nihqe pep hakimuy tuptsiwini'yuñqamuy túwahqe.

² Amumi pañqawu: Uma tütuptsiwaqe, ya Qahováriwtaqat Hikwsit makiwya? Noqw puma aw pañqaqwa: Itam Qahováriwtaqat Hikwsit hákiyniqw pas put qa ñas'ew nanapta.

³ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Noqw uma hinoqw kūyit akw tuvoylatiwya? Noqw puma pañqaqwa: Ura John sinmuy kūyit akw tuvoylata. Noqw öviy itam pay pan piw tuvoylatoti.

⁴ Pahsat pu Paul pañqawu: Ura John pas antsa sinmuy kūyit akw tuvoylata, puma nāp tunatyay añqw lasyaqat tuawi'tanigee. Nikañw piw puma Jesus Christ put añk pítuniqat aw tütuptsiwaniqat pam amumi pañqawu.

⁵ Noqw puma it nanaptaqe, Jesus natñwaniyat añ kūyit akw tuvoylatoti.

⁶ Noqw Paul pumuy amumi may akw matyawhq, Qahováriwtaqa Hikwsi amumi pitu; noqw puma himuhkwa yuaativayaqe, God eñem yuaatota.

⁷ Noqw puma tahtaqt pakwt lōq sihkay'taqat pahsa'haqamya.

⁸ Noqw Paul tsotsvalkimi pákihqe, payhkomuy múmuyawhtuy añ God moñwtunatyayat qa nánahtsopkañw yuaataqe, pumuy tuptsiwina.

⁹ Noqw haqawat töhsaptotiqe, qa tütuptsiwa; nihqe it pühut pöhut nuhtutpik qalomáyuuaativayaqw, Paul pumuy amuñaqw ahpiyinihqe, tuptsiwini'yuñqamuy tsamkañw, hakiy Tyrannus tutuqayhkiyat ep nāqavo pumuy amumum put yuata.

¹⁰ Nihqe pam lōq yahsañwuy pahsavohaqam pep pantsaki; noqw öviy sohsoyam Asiat añ yesqam Tutuyqawhqat Jesus Christ lavaiyat nanapta, Jew-sinomu, pu Greek-sinomu.

The Sons of Sceva

¹¹ Noqw God Paul māyat ahpiy hihta pas qa paysoq kätatayhpit hintsaki.

¹² Noqw öviy hakiy hihta akw tütuyhq, hak Paul añqw höhönhpit, sen nanamokpit tütuyhqat aw taviqw, tūya put mātapñwu. Pu kaysiwqhcam qalomáhihikwsim sinmuy amuñaqw nõña.

¹³ Pahsat pu hakim pövest Jew-sinom yaktaqam qalomáhihikwsimuy akw tuyqawiwyuñqamuy amumi Tutuyqawhqat Jesus natñwaniyat tuñwáyaniqey anhtotiqe pañqaqwa hihikwsimuy amumii: Itam Jesus Paul ahpiy yuaatiwhqat aw yankañw umuy mēwaya, kitota.

¹⁴ Noqw hak Jew-sino God awwat momñwituy amuñaqw mohpeqnihqqa Sceva yan mätsiwhqqa tsañe' tiyotimuy'taqw, puma piw panhtoti.

¹⁵ Noqw qalomáhihikwsi rohomhtiye pañqawu: Nu Jesus tuwi'ta, pu nu Paul tuwi'ta; noqw ya uma hakim hihtuú?

¹⁶ Noqw tāqa qalomáhihikwsit akw tuyqawiwtaga pumuy amumi tsoomhtiqe, añwutaqe, pumuy a'nō hintsana. Noqw puma qa yuws'i'kahkañw, tühototikahkañw, put apyeve kñaqw watqa.

¹⁷ Noqw Ephesus ep Jew-sinom pu Greek-sinom sohsoyam it nanaptaqe maqastoti. Noqw Tutuyqawhqat Jesus natñwaniyat pas kapsitiwa.

18 Noq̄w kaysiwhqam tuptsiw̄ni'yuñqam ökihqe, nātuhtualyaqe hintsakpiy pohtañwnaya.

19 Pu öviy piw kaysiwhqam pumuy amuñaq̄w tuhisay hintsatskaqam tutuveniy tsovalayaqe, sohsokmuy sinmuy amutpik put taqtsokya. Noq̄w puma hihkayat pohtoylayaq̄w, kurs lōp̄ sunat añq̄w pakwt sihkay'tasikip sōmorit pahsa'haqam sivat hihkay'taqat aq̄w pitu.

20 Yan Qw lavayiat a'nō öqawi'maqe, añqe' sinmuy amuhpa' kúrukma.

The Riot in Ephesus

21 Yantaqat atsva pu' Paul pay ason Macedoniat-nikañw pu Achaiat pumuy añ kuyve', pep pu' Jerusalem aqwniqey Hikwsit ahpiy tunatyalti, pañqawkañwo: Ason nu pepeq pite', put atsve pas pay soon piw Rome qa aq̄w pohtani.

22 Pu öviy pam lōqmuy put aw unañwtavi'taqamuy Macedoniat aq̄w hōna, Timotheus-nit, pu Erastus púmuy, nit pay pam hāk Asiat ep hihsavo huruhti.

23 Noq̄w ephaqam it yañ pōhut ep a'nō hintsatskiwa.

24 Hak tāqa Demetrius yan mātsiwhqa, qōtsásivat siplawhqa, Dianat kiyat anyuñqat hiñsakwhohyat qōtsásivat añq̄w yukulawhqe, put tumal-tuwi'yuñqamuy a'nō kāhaktotoyna.

25 I' hak pumuy-nikañw, pu amún hintsatskaqamuy sūmi wánwayhqe, amumi pañqawu: Tahtaqtu, uma navoti'yuñwa; itam it yan tumalat ahpiy hihta tuway'numya.

26 Pu uma piw añ taykahkañw navoti'yuñq̄w, qa Ephesus ep-sa-nit, pas pēp sohsovik Asiat añ ahsupoq i' Paul kaysiwhqamuy tuptsiw̄naqe, lasna pañqawkañwo: Yaw hihtuy aw nāwakintiwayaqam sinmuy māyamuy akw yuki-wyuñqam pay qa pas antsa hihtuu.

27 Noq̄w öviy ka itahtumala qahaqamhtini, pu it Dianat aw nāwakintiwhqat kiat piw qahaqamhtini. Noq̄w aw itam yanwisqa qahimuniwhitini. Pi Asiat ep sinom-niq̄w pu sohsoyam tūwaqatsit añ yesq̄m put hapi aw nāwakintota.

28 Noq̄w puma put nanaptaqe pavan pas itsívutotiqe pañqaqwa: Pay pas Ephesus ep qátuhqa Diana a'nō hímuu, kitota.

29 Noq̄w kive sinom sohsoyam Gaius-nit, pu Aristarchus ñuaya, Macedoniat añq̄w tāqatuy Paul amum waynumqamuy; nihqe pumuy wikkañw, wukot-sotsvalkimí sun unañway yuhtu.

30 Noq̄w Paul as sinmuy amumi pákiniq̄w, tuptsiw̄ni'yuñqam put qa naq̄whanaya.

31 Noq̄w hakim Asiat ep pavansinom Paul kwatsmat put aw hakimuy hōnayaq̄w, pay pam ahpami qa unahintsakniqat pañqaqwa.

32 Noq̄w haqawat yanwat hiñqaqwa, pu pētū panwat sutske'wat hiñqaqwa; pas sinom hintsatskaqey qa navoti'numya, noq̄w suswuhaqñihqam hihta öviy tsovaltigey qa navoti'yuñwa.

33 Noq̄w Jew-sinom hakiy Alexander momi taviyaqe, pam lavayhtiniqat puma aw öqaltoti. Noq̄w pam sinmuy amumi māmasaqe, as nēñem hin lavayhtini.

34 Noq̄w kurs pam Jew-sínoniq̄w puma māmatsyaqe, pahsat tāwat añqe lōs qōniltiqat pahsavohaqam sūsaq sáakmaqe pañqaqwa: Pay pas Ephesus ep qátuhqa Diana a'nō hímuu.

35 Noq̄w kive tutuven'aya sinmuy uyiwaqe, amumi pañqawu: Ephesus ep tahtaqtu. Ephesus ep sinom it pas pavan Dianat pas hihta'yuñwa, pu put an sóniwhqat Jupiter añq̄w posqata. Noq̄w qa hak qa put navoti'ta.

36 Soon pi hak haqam put aqw hiñqawniqat uma navoti'yuñqe, pay uma qa pas hiñqaqwanikahkañwo, nen qa hihta pay an'ewakw hinhtotinikañwo.

37 Taq uma imuy tāqatuy pew wikvaya. Noqw puma pas āantsawat kīkihut qa hovalanta, piw aw umuhyantaqay Dianat aqw qa hiñqawu.

38 Pay pi ason kurs Demetrius-niqw, pu put amum sūp tumalay'yuñqam hakiy aw hihta ep hinyuñwniqw, pay pi moñwkive himu hin yukiltiñwuqat aw hōtsi, pu momñwit enem hihta ep hoñqam yēse; pay ason puma pep hihta ep nēnehpewi hiñqaqwani.

39 Ason pi kurs uma hihtawat pas nātuvīñlalwaniqw, pay ason hisat tsovaltiñwuqey ep tsovaltiqw, pep pam ason hin yukiltini.

40 Taq ka itam pu' a'nō hiniwhitiqat ep tūviñtiwyaniqey aw unahinhtoti, kurs itam hihta aw yankahkañw, pu yep yanhaqam hinhtotiqey pañqaqwaniquee.

41 Yan pam lavayhtit, pep tsovawtaqamuy mātavi.

20

To Macedonia and Greece

1 Noqw a'nō hiniwhitiqat añ ruhpaq, Paul tuptsiwni'yuñqamuy wānwayhqe, ōqalāt, mavoktat, pañqw Macedoniat aqw nakwsu.

2 Pu ōviy pam pañ ahsupoq nakwsuqe, pumuy pavan ōqalanmakañw, Greece ep pītuhqe,

3 Pep payhkomuy mūmuyawhtuy añ qatu. Noqw as pam pāvaqe Syriat aqwniñiqw Jew-sinom put moqmani'yuñqw, pay pam Macedoniat añ ahoy aqwniqey wūwa.

4 Noqw hak Bereat añqw tāqa Sopater put amum Asiat aw'i, noqw Thesalonikat ep sinmuy amuñaqw hak Aristarchus, pu Secundus, noqw Derbet añqw Gaius, pu Timotheus, pu Asiat añqw Tychicus-niqw pu Trophimus.

5 Ima pay itamuhsavoyaqe Troas ep itamuy nuhtayyuñwa.

6 Noqw qapekén'oyiwhput nōviwhqat añ ruhpaq, itam Philippi añqw pāvaqe hoyoyokuyaqe, tsivot talq Troas ep pumuy amuñk pitu; noqw itam pep tsañe' tālat añ yēse.

Paul's Last Visit in Troas

7 Noqw Sundayt aw pituq, tuptsiwni'yuñqam pōlavikit yōñoyhtotaniqe sumitsovaltiqw, Paul qāvo ahpiynikañw, pumuy amumi yuaataqe, tōkilat nāsamiq pahsavo yuaata.

8 Noqw puma tupatsveq tsovawtaqw, pepeq qōhiwiyuñwa.

9 Noqw hak tiyo Eutyechus yan mātsiwhqa poksōve tsokiwkañw huruvuwva; noqw pas Paul sutsépyuataqw, pam qaunāñwtalawvaqe, payhp natsve kihut añqw posq, puma put sūmokq put tsōpahtota.

10 Noqw Paul aqw hawhqe, aw suqtuptut, mavoktaqe, nuhtumi pañqawu: Pay uma qa hin unañway'yuñwni, pay pam nāt tayta.

11 Pu ōviy pam ahoy aqw wupqe, pōlavikit yōñoyhtat, añqw nōst, ahpiy piw nāto tālawvaniqsavo yuaata; niñqe pañqw pu ahpiy'o.

12 Noqw puma tiyot taytaqat wikvayaqe, suyan unañwtoti.

From Troas to Miletus

13 Noqw itam añwu pay pākihut awyaqe, pāvaqe Assos awya, pay ason itam pep Paul panayaniqey wūwankahkañwo, pan pam yukuq, ōviy'o, pam aqw nāpniqey wūwaqe.

14 Pu ōviy pam Assos ep itamumi pituq, itam panayaqe, Mitylene ep ōki.

15 Pañqw pu itam pāvaqe ahpīyyaqe, qavōnvaqw Chios aqlavo öki, nihqe Trogyllium ep huruhtoti; nit pu qavōnvaqw itam Miletus ep öki,

16 Paul pay Ephesus ehpeq yūmosaniqey nāwaknaqw öviy'o; pas as Asiat ep söwhitiniqey qa nāwakna, taq as hin pasiwtaniqw, pam Pentecost talōnniyat ep Jerusalem épeqniqey öviy kaktayi.

Paul's Farewell Speech to the Elders of Ephesus

17 Noqw pam Miletus añqw Ephesus aw hakimuy ayataqe pep Jesus aw tōnawtaqamuy wukw'aymuyatuy wānwayi.

18 Noqw puma ökiqw pam amumi pañqawu: Pay nu hisat Asiat ep pítuhqe, pahpiy yūmosa umumum hin qátuhqat uma navoti'yuñwa.

19 Nu qa kwivi'nañway'kañw okiw pakkañw Tutuyqawhqat enem tumalay'ta, Jew-sinom inumi hepyaqe, nuy moqmani'yuñq'ö.

20 Pu uma hihta akw moñvastotiniqat nu qa hihta umumi kahkawnat, umuy put āawna; nihqe ura nu umuy nuhtutpik tutuqayna, pu kinawita.

21 Nihqe nu Jew-sinmuy amuminikañw, pu Greek-sinmuy amumi lalvay-hqe, tunatyay añqw lasye' God aw namtōkyaniqat amumi pañqawlawu, pu Itahtutuyqawhqay Jesus Christ qapēvevnayaniqata.

22 Noqw meh, Qahováriwtaqa Hikwsi nuy pan unañwtoynaqw, nu Jerusalem aqw hoyhta, hin pepeq hintsaniwniqey qa navoti'kañwo.

23 Pay panis pi Qahováriwtaqa Hikwsi ahsupoq kitsókinawit nuy āwinma, yaw nu sivihpit, pu kānanvotpit aw pítuniqata.

24 Nikañw pay qa himuwa i' nuy hin unañwtoyna. Piw nu iqatsiy qa nēnem kahkawna, pas pay nu okiw hahlaykañw inuñem pōhtavit añ kuyvaniqey öviy'o, Ura Itahtutuyqawhqay Jesus nuy God núokwayat tuawi'taniqat aw ayata. Noqw öviy nu put hintsakniqey pas kwañwtoya.

25 Noqw taa, pew pahsavo nu sohsokmuy umuhpa' God moñwtunatyayat yuaatinuma. Noqw yahpiy haqahpiy uma soon pāpu inumi yórikyaniqat nu navoti'ta.

26 Öviy uma it tālat ep inumi nanaptani: Nu hapi qa hakiy qatsiyat ep tukopniwta.

27 Pi nu qahaqam pay qa suhtaqhinkañw God tunatyayat umuy sohsok āawna.

28 Öviy uma nānami tunatyaltotini, pu sohsokmuy God aw tōnawtaqamuy amumii; uma hapi pumuy amumi tunatyawyuñwniqat öviy Qahováriwtaqa Hikwsi umuy pumuy amumi oya, uma God aw tōnawtaqamuy nopni'yuñwniqat öviy'o; pam pumuy pas nāp uñway akw tui.

29 Pi nu navoti'taqw, nuy ahpiyniqw, hakim kwēkwewhtuy amún qa nun'okwat umumum namiqwritini; nen kanelmuy qa pētotani.

30 Pu híkspi pas nāp umuñaqw haqawat hoñve', qasuantaqat lavayit akw nāmi sinototani.

31 Öviy uma tunatyawyuñwni, nen it u'ni'yuñwni; ura nu payhkomuy yahsañwuy añ mimhikqat pu talōnwintiwHQat añ okiw pakkañw umuy u'nantoynaqe qa qé'iwma.

32 Noqw taa, isinomu, nu hapi umuy God aw mātavi, pu núokwlvayiyat aw'i. Pam hapi umuy wuñwnaniqey aw öqala, pu umuy hihta máqaniqeyu, sohsokmuy sinomuy énañ'a.

33 Nu hapi qa hakiy sivayat tuñlay'ta, pu yuwsiyata.

34 Owí, uma nāp navoti'yuñqw, ura nu imay akw tumalay'taqe hihta tuway'numa, nēnem'i, pu inumumyaqamuy amuñem'i.

35 Pi nu sohsok umumi mahtakna, hin uma tumalay'yuñwe', an òkiwyaqamuy amumi unañwtapyaniqata, pu Tutuyqawhqtat Jesus lavayiyat u'ni'yuñwniqata; ura pam pañqawu: Hak hakiy hihta máqahqa pam hihta òmahtaqat epnihqe pas hahlayni.

36 Yan pam lavayhtit, tamòtswunuptut, pumuy sohsokmuy amumum nāwakna.

37 Noqw puma okiw sohsoyam tsaykuqe, Paul kwapkaqe, mamavokyakahkañw tsōnantota,

38 Soon pāpu puma put aw yórikyaniqey ep pas qa hahlayhtotiqe òviy'o; nihqe pahpiy puma put amum pākihut awya.

21

Paul Goes to Jerusalem

1 Pu òviy nawis'ew itam pumuy amuhpiynihqe, itam yūmosa Coos aqwya, pu qavoñvaqw Rhodes aw'i; nit pañqw pu itam Patarat aqwya.

2 Noqw itam pākihut Pheniciat aqwnihqtat tutwaqe, put aqw yayvat, pāvaqe hoyoyókuya.

3 Noqw itam Cyprus tutwaqe, suyvaqe ehpeq yūmosaya; nihqe Syria-tutskwat ep Tyre ep huruhtoti, pep pākihi hoiy óyaniqw òviy'o.

4 Noqw itam hakimuy tuptsiwni'yuñqamuy tutwaqe, tsañe'sikis tālat an pep yēse. Noqw pay Paul Jerusalem qa aqwniqat puma Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy put aw pañqawu.

5 Noqw òviy itam pahsavohaqami yest, pahpiy haqamiyaqey aqwya; noqw puma sohsoyam nōmamuy pu timuy amumum kihut qalavo itamuy tsamya; noqw itam pāhut qalaveq tamòtshoñvaqe, nānawakna.

6 Oviy itam nāmatapyaqw, pahsat pu itam pākihut aqw yayva; noqw puma ahoy kīmiya.

7 Noqw itam Tyre añqw òkit, Ptolemais aw òkihqe, an tuptsiwni'yuñqamuy amumi yuaaykuyaqe, sūkw tāwat an amumum pep yēse.

8 Pu qavoñvaqw itam Paul amumyaqam pañqw ahpiyyaqe, Caesareat ep òki. Nihqe itam hakiy lomatuawit yuaataqat Philip kiyat aw yuñqe, put amum huruhtoti; pam hak imuy tsañe'nihqamuy an ókiwyaqamuy paañwantotaniqey aw oyiwhqamuy amuñaqw suhkaa.

9 Noqw i' hak nālòqmuy mámanhtuy pas qanawhvalni'yuñqamuy tímuy'taqw, puma God eñem yuaatota.

10 Noqw itamuy pep wūyavo yesq, hak God lavay'yaat Agabus yan mātisiwhqa Judeat añqw pitu.

11 Nihqe pam itamumi pítuhqe, Paul kwekwéwhpiyat kwusut, put akw may, pu kuhkuy somt pañqawu: Yan hapi Qahováriwtaqa Hikwsi lavayhti: Jew-sinom Jerusalem epeq yesqam hakiy it kwekwéwhpit himuy'taqat yan somyani; nen qa-Jew-sinmuy amumi mātapyani.

12 Noqw itam it nanaptaqe, pay pam pas Jerusalem qa aqwniqat itam aw ò'qalya, pu pep yesqamu.

13 Pahsat pu Paul lavayhtiqe pañqawu: Ya uma hin wūwantotaqe, tsaykitaqe, nuy hin unañwtoynaya? Pi nu Tutuyqayhqtat Jesus natñwaniyat ep Jerusalem epeq sómiltiniqey suhta'q'ewa; pu qa pāniqw-saa; pi nu eñem mokniqey suhta'q'ewa.

14 Noqw pay kurs pas soon pam tūqayniniqw, itam nōyaltotiqe pañqawu: Pay nam Tutuyqawhqtat tunatyaat antaa.

15 Ahpiy pantaq̄w itam hihta hinnumyaq̄ey ömahtotat, Jerusalem aq̄wya.

16 Noq̄w Caesareat ep tuptsiwni'yuñq̄amuy amuñaq̄w haq̄awat itamunyaq̄e, hakiy Cyprus añq̄w sinot Mnason yan mätsiwhq̄at wikya; pam hak pay wüyavo tuptsiwni'taq̄w, yaw itam put amum k̄iyat ep huruhtotini.

Paul Visits James

17 Noq̄w itam Jerusalem epeq ökiq̄w, tuptsiwni'yuñq̄am itamuy hahlayhtoti.

18 Qavonvaq̄w Paul itamum James aw'í. Noq̄w wukw'a'yam sohsoyam pep yēse.

19 Noq̄w pam pumuy amumi hahlayhtit; pahsat pu God hin put tumalayāt ahpiy qa-Jew-sinmuy amuhpa' hihta tumaltaq̄at pās nanap h̄in hiniwhtiq̄at pam pumuy amumi tuawi'ta.

20 Noq̄w puma put nanaptaq̄e, Tutuyq̄awhq̄at pas hihtatota; nihq̄e Paul aw pañq̄aq̄wa: Pay pi um navoti'ta, itupko: Jew-sinom q̄aan'ewakw hintaq̄am tuptsiwni'yuñwa; noq̄w puma sohsoyam Moses tutavoyat pas antsay'yuñwa.

21 Noq̄w puma nanaptaq̄w, yaw um sohsokmuy Jew-sinmuy qa-Jew-sinmuy amuhpa' yesq̄amuy tutuq̄aynaq̄e, pay yaw puma Moses tutavoyat ayo yukuyaniq̄at yaw um pañq̄awlawu; yaw timuy poñokit akw qa tuvoylalalwani; pu piw yaw Jew-sinmuy tuwiyamuy añ qa hinwisni.

22 Noq̄w hintani? Pay kurs pi hin sinom qa tsovaltini, pi un p̄ituhq̄at soon qa nanaptaniq̄e.

23 Pay öviy itam ümi hiñq̄aq̄waq̄w um panhtini. Hakim itamuñaq̄w nälöyöm tahtaqt̄ Tutuyq̄awhq̄at aw hihta pasiwni'yuñwa.

24 Taa. Um pumuy tsāme', amumum napwatani; nen um amuñem sisvini, noq̄w puma āritotini. Um panhte', sohsokmuy amumi mahtaknani, un h̄in lavayhtiwhq̄a qa antsanihq̄ata, pay kurs um pas nāp pās q̄atukanw, tutavot añ hinmaq̄ata.

25 Pu imuy qa-Jew-sinmuy tuptsiwni'yuñq̄amuy itam amumi yanwat pēnayaq̄e, pay puma put hihta pantaq̄at qa añ hinwisniq̄at pan yukuya, pay panis nōsiwhq̄a nāp yukit aw noiwhq̄at qe'yaniḡata, pu únwata, pu hihta hikwismokq̄ata, pu tokot qa sokoplalwaniq̄ata.

26 Pahsat pu Paul pumuy tahtaqt̄uy tsāma; nihq̄e qavonvaq̄w pumuy amumum napwataq̄e, God k̄iyat aw paki; nihq̄e hisat puma put añ k̄ukuyvaq̄w pumuy nanāp amuñem h̄imu nākwahiwniq̄at pañq̄awu.

Paul Arrested in the Temple

27 Noq̄w tsañe'sikis tālat pas pay s̄ulawhtiniq̄w, hakim Asiat añq̄w Jew-sinom God k̄iyat ep Paul tutwa; nihq̄e sohsokmuy sinmuy hin unañwtöynayaq̄e put aw may'yuñwa,

28 A'nō pañq̄awkahkañwo: Israel-tahtaqt̄u, huvam unañwtapyaa! I' tāqa hapi hāhaq̄e' sohsokmuy sinmuy imuy pas sinmuy amuhpewi tutuq̄ayna, pu tutavot ehpewii, pu it kihut ehpewii. Pu öviy piw pam Greek-sinmuy God k̄iyat aw tañataq̄e, it kihut pas hihtanihq̄at tuyoy'ewakta.

29 Puma pi p̄unathaq̄am hakiy Ephesus añq̄w tāq̄at Trophimus yan mätsiwhq̄at Paul amum kiveniq̄w aw tātayya; nihq̄e ka Paul put God k̄iyat aw p̄anahq̄at wūwayaq̄e, öviy yan lavayta.

30 Noq̄w k̄ive sinom sohsoyam hin unañwtotiq̄e, s̄üvo yuhtuq̄e, Paul ñuayat, God k̄iyat añq̄w ihpoq̄ lölökinuyuñwa; nihq̄e pahsat pay hōtsiwat uhtaya.

31 Noq̄w nāt puma put n̄inantotaq̄w, yaw Jerusalem ep sinom a'nō hiniwmanayaq̄at pan mohpeq̄ solāwamoñwit aw tūawwaya.

³² Noq̄w pahasat pay pam solāwamuy-nikañw, pu tsivót-sikip súnatnihqamuy solāwmuy amumi moñw'wyuñqamuy tsamkañw, pumuy amumiq wari. Noq̄w puma mohpeq solāwamoñwit solāwamuy enañ tutwaqe, pahasat pay Paul wuvalalwaqe qe'toti.

³³ Pahasat pu mohpeq solāwamoñwi awnihqe, put ñuat, puma löqmuy sivanamiqlölöt akw put somyaniqat pañqawu; nit pu pam hak hímuniqat, pu hihta hinhtiqtat tūvinta.

³⁴ Noq̄w sinmuy qaan'ewakw hintaqamuy amuñaqw pētu yanwat hiñqawa, pu pētu piw hinwat layayta. Noq̄w pas sinom mowawatotaq̄w, kurs pam hin pas suyan navotniqe, ðviy pay put solāwakimi q̄w wiyaniqat pam pañqawu.

³⁵ Noq̄w puma tutuveñpa wupniniq̄w, solāwam Paul tsöp̄wisa, pas sinom a'nöyaqw ðviy'o,

³⁶ Sinom pi pumuy amuñk hinwiskahkañw pañqawwisa: Tūvaay! kitota.

Paul Defends Himself

³⁷ Noq̄w puma Paul solāwakimi wiyaniq̄w, pam mohpeq solāwamoñwit aw pañqawu: Ya nu soon ūmi hiñqawni? Noq̄w pam pañqawu: Ya um Greek-lavayit tūqayta?

³⁸ Ya qa um hak Egypt añqw tāqa ura hisat sinmuy hin unañwtoynaqe, nālöp sōmorit pahsa'nihqamuy tuqwyantotaqamuy qayēsīwhpumi tsāma?

³⁹ Noq̄w Paul pañqawu: Qae. Nu Jew-sino; nu Ciliciat ep qa pay hin'ewakw wuhkokitsokit Tarsus ep tihtiwa. Noq̄w himu as nu sinmuy amumi lavayhtiniqat um nuy nakwhani.

⁴⁰ Noq̄w pam hu'waq̄w, Paul tutuveñat ep wunukañw, sinmuy amumi māmasa. Noq̄w sinom sutmakmaq̄w, pahasat pu pam pumuy amumi Hebrew-sinmuy amuhkwa yuaata.

22

¹ Nihqe Paul sinmuy amumi pañqawu: Tahtaqtu, isinomu, nāmatu, nu yahsatniq̄whaqam umutpik nēñem hin lavayhtiniq̄w kurs uma inumi tūqayyuñw.

² (Noq̄w pam pumuy amumi Hebrew-sinmuy amuhkwa yuaaykuq̄w, puma nanaptaqe pahasat pu pas qa hiñqawa; noq̄w pam pañqawu).

³ Nu pas antsa Jew-sino; nihqe nu Ciliciat ep wuhkokitsokit Tarsus ep tihtiwa. Nikañw nu yep kive Gamaliel ahp̄iy itanamuy tutavoyamuy pas añhqe qatsqat tutuq̄ayi; nihqe nu God eñem pas qatsay'ta, uma pu' it tāwat ep panyuñqat pan'i.

⁴ Nihqe nu it yañ pöhut añ hinwisqamuy pas qa yesniqat ðviy tahtaqtuy pu momoymuy okiwsahsanqe, somlawkañw sivikimi tañatima.

⁵ Noq̄w God awwat mohpeq moñwi sohsokmuy wukw'ayamuy amumum inumi navoti'ta; pu nu piw pumuy amuñaqw itahsinmuy amumi tutuvenit ömahtaqe, Damascus aq̄w'a, nu Jesus aw tuptsiwni'yuñqamuy pepeq yesqamuy siviñtoyne', pumuy somhtat, Jerusalem aq̄w tsamniqee.

Paul Tells of His Conversion

(Acts 9.1-19; 26.12-18)

⁶ Noq̄w nu pañsoqnikañw, tāwanasavehaqam Damascus aw hayiñwinaq̄w, öñaq̄w inunan'ik qaan'ewakw suhtalawva.

⁷ Noq̄w nu tutskwami posqe, hakiy tönayat navotq̄, inumi pañqawu: Saul, Saul, ya um hinoq̄w nuy okiwsahsana?

8 Noqw nu lavayhtiqe pañqawu: Ya um hak'i Tutuyqawhqa? Noqw pam inumi pañqawu: Nu Nazareth añqw Jesus; pi um nuy hapi okiwsahsana.

9 Noqw ima inumumyaqam tälät tutwaqe, tsätsawna; nikañw puma hakiy inumi hiñqawhقات tönayat qa nanapta.

10 Noqw nu pañqawu: Noqw nu hinhtini, Tutuyqawhqa? Noqw Tutuyqawhqa inumi pañqawu: Um wunuptut Damascus awni. Noqw ason pep um hihta tumaltaniqat uñem yukiwtaqat suhka uñ sohsok äawnani.

11 Noqw pas tälä a'nö talq, ivosiy qatälawraqw, öviy ima inumumyaqam imay ñuy'wiskañw Damascus aw nuy wikya.

12 Noqw hak hin tutaptiwhqat an God pas kaptsi'taqä Ananias sohsokmuy Jew-sinmuy pep ki'yuñqamuy amuhpiy aw lomanavoti

13 Inumi pítuhqe wunukañw inumi pañqawu: Itupko Saul, uhvosiy tälawnaa. Noqw nu pahsat pay ivosiy tälawna.

14 Noqw pam pañqawu: Itanamuy aw yantaqaam God uñ namorstaqe Tiy pas súantaqat ümi mätaqnaqw, um put moayat añqw lavayit navota, um put tunatyayat mätsi'taniqe öviy'o.

15 Pi um hin yórikqey, pu navotqey sohsokmuy sinmuy amumi put eñem tuawi'tani.

16 Taay, um hinoqw söwuu? Um wunupte', küyit akw tuvoylatini; nen Tutuyqawhقات natñwaniyat aw taqa'nañway'kañw, uhqaanhtipuy ayo pähomni.

Paul's Call to Preach to the Gentiles

17 Noqw ura nu piw Jerusalem ep pítuhqe God kiyat ep nāwaknañw, tuawyori;

18 Nihqe Jesus tuwaqw, pam inumi pañqawu: Písoqtii, nen um Jerusalem añqw its ahipyini, taq puma uñ hin nuy tuawi'taqat soon kwusuyani.

19 Noqw nu pañqawu: Tutuyqawhqa, puma navoti'yuñqw, nu ura as ümi tuptsiwni'yuñqamuy sivikimi tañatinuma, pu ahsupoq tsotsvalkiva pumuy wuvahtinuma.

20 Pu uñ tuawi'taqat Stephen uñwáat munvaniwhq, nu nuhtum aqlap wunukañw, ninantotaqamuy súamun unañwti; nihqe nu ninantotaqamuy yuwsiyamuy tūwala.

21 Noqw pam inumi pañqawu: Um ahipyini, taq nu uñ yañqw yāvoqhaqami imuy qa-Jew-sinmuy amumi távini.

22 Noqw puma it lavayit aw pahsavo put aw tūqayyuñwt, pu sáakmaqä pañqaqwa: Tūvayaa! Nīnayaa! Pay pi put qa qatuqw lolmani.

23 Noqw puma kwanonotikahkanw, yuwsiy akw savinumyakañw qōat ömiq tsaltoynaya.

24 Noqw pahsat pu solāwamoñwi put solāwakimi panayaniqat solāwamuy amumi pañqawu. Uma put wuvahtotat, pās tūviñtotani. Noqw hinoqw sinom pas panhaqam put ehpewi hiñqaqwaqat itam nanaptani, amumi kita.

25 Noqw puma put tuyqat akw sohsomyaqw, Paul solāwamoñwit pep wúnuhqat aw pañqawu: Ya pay um hakiy Roman-sinot qa tūviwtaqat wuvah-taniqw pay pam súanta?

26 Noqw solāwamoñwi put navotqe ahipyinihq mohpeq solāwamoñwit aw pañqawu: Um hintsaqey ep tunatyaltini, taq kurs i' Roman-sino.

27 Pahsat pu mohpeq solāwamoñwi pítuhqe put aw pañqawu: Kurs nuy äawnaa, ya um Roman-sino? Noqw pam pañqawu: Owí.

28 Noqw mohpeq solāwamoñwi pañqawu: Nu a'nö sisvit, Rome aqw sinoti. Noqw Paul pañqawu: Noqw pi nu pay pas pamniñw tihtiwa.

²⁹ Pahsat pay ima as put aw hepyaniqam ahpiyya. Noqw pam Roman-sínonihqat mohpeq solāwamoñwi navotqe tusita, put somqe òviy'o.

Paul before the Council

³⁰ Noqw Jew-sinom put hihta neveltotoynayaqat pam pas suyan navotniqey nāwaknaqe, qavonvaqw put nāha; nihqe God awwat mohpeq momñwit sohsokmuy moñwtsovawtaqamuy amumum tsovaltiniqat pam pañqawu; nit Paul hawnaqe, put pumuy amutpipo tavi.

23

¹ Pahsat pu Paul moñwtsovawtaqamuy amuhpa' taynumt pañqawu: Tah-taqtu, isinomu, nu pew pahsavohaqami God atpip iunañway pasiwkañw qatu.

² Noqw put aqlap hoñqam put moava wuvahtotaniqat God awwat mohpeq moñwi Ananias pumuy amumi pañqawu.

³ Noqw pahsat pu Paul pañqawu: God uñ wuvahtani, um tumalwiwhput antaqa; pas as um nuy tutavot an yukunaniqe òviy pep qatukañw, ya um hinhtiqw tutavot hin lavayhtiqtat qa anhtiqe soq nuy wuvahtiwniqtat pañqawu?

⁴ Noqw an hoñqam pañqawu: Ya um hinoqw God awwat mohpeq moñwit aw panhaqam hiñqawu?

⁵ Pahsat pu Paul pañqawu: Nu put God awwat mohpeq mónwitniqw qa navoti'taqe òviy pañqawu isinomu; pi ura yan pey'ta: Um uhsinmuy amumi moñwit qa aqw hiñqawlawni.

⁶ Noqw Paul māmatsq, kurs pētu Sadducee-sínomyaqw, pu pētu Pharisee-sínomyaqw, pahsat pam tsovawtaqamuy amumi kēew pañqawu: Tah-taqtu, isinomu, nu Pharisee-sino, nu Pharisee-sinot tiata; nu hapi hihta ñōyit-nikañw pu so'pum ahoy tātayyaniqat tuptsiwni'taqey ep pu' tūviñtiwa.

⁷ Yan pam hiñqawhq, pahsat ima Pharisee-sinom Sadducee-sinmuy amum qa súnahpa'totiqw sinom nátsiki.

⁸ Sadducee-sinmuyniqw pi sinom pas soon ahoy yesvani, pu yaw òñaqw hoñviaya qa háqamo, pu yaw hakiy hikwsiat qa háqamo. Noqw Pharisee-sinom put sohsok tuptsiwni'yuñwa.

⁹ Noqw pas sinom a'nō mowawatota; noqw ima tutavot tūtutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amún unañwtotiqam hoñvaqe a'no nāñwuy'yuñqe pañqawu: Pay itamuyniqw i' taqa qa hinta; tis pi kurs ka antsa hikwsi, sen hoñviaya put aw yuaaykuniqw, pay itam God aw qa rohomnumyani.

¹⁰ Noqw pas puma nānami a'nō hiñqawhaqe, sumataq put nāhoy tutki-totaniqat mohpeq solāwamoñwi tusitaqe, pumuy amumi solāwamuy hōna, puma pumuy Paul nawhkiye', solāwakimi wikyaniqtat òviy'o.

¹¹ Noqw ep mihikq. Tutuyqawhqa put ehpeq wunukañw aw pañqawu: Pay um qa hin unañway'tani, Paul. Pay um nuy Jerusalem ep hin lavayhtiqtay pan nāt piw Rome epeq lavayhtini.

The Plot against Paul's Life

¹² Noqw tālawvaqw, haqawat Jew-sinom nāwinyaqe nankiwakw pasiwnaya, ason pas puma Paul nīayat, pu' nōñsaniqey, pu hikwyaniqey pañqawu.

¹³ Noqw hakim lōp sunat epniqey hóyokiwtaqam pan pasiwnaya.

¹⁴ Pu òviy puma God awwat mohpeq momñwituy-nikañw, pu wukw'a'yatuy amumi òkihqe pañqawu; Itam nēñem pasiwnayaqe kítota: Pas ason itam Paul nīayat, pu' nōñsani.

15 Oviy uma moñwtsovawtaqamuy amumum mohpeq solāwamoñwit aw pañqawqaw, pam qāvo pew umumi put wikni, suhpan uma put pas pavan hin nanaptaniqey pan hinkahkañwo; noqw pay nāt put pew qa pituqaw, itam nīnayaniqey pasiwni'yuñwa.

16 Noqw puma put moqmani'yuñqat Paul tiw'ayaat navotqe, solāwakimi pákihqe, Paul put āawna.

17 Pahsat pu Paul solāwamuy amumi moñw'iwyuñqamuy sukwat wánwayhqe aw pañqawu: Um it tiyot mohpeq solāwamoñwit aw wikni. I' put hihta āawnani.

18 Pu ōviy pam mohpeq solāwamoñwit aw put wikqe pañqawu: Paul, siviñuiwtaqa nuy wánwayhqe, nu it tiyot ūmi wikniqat inumi pañqawu. Yaw pam nu hihta āawnani.

19 Pahsat pu mohpeq solāwamoñwi put māyāt űuat, qalavo wikqe, tūviñtaqe aw pañqawu: Ya um hihta nuy āawnani.

20 Noqw pam pañqawu: Um yaw qāvo moñwtsovawtaqamuy amumi Paul wikniqat Jew-sinom ūmi ōqaltotiniqey sun unañwtoti, suhpan ka yaw puma put pas pavan hin nanaptaniqey nānawaknaqe ōviy'o.

21 Noqw um hapi amumi qa ūnatini; taq pumuy amuñaqw lōp sunat epni-hqe hóyokiwtaqam tahtaqt nankiwakw pasiwni'yuñqam put moqmani'yuñwa pañqawkahkañwo: Ason pas yaw put nīnayāt, pu nōñōsani, pu hikwyani; nihqe ōviy pas yukiwkahkañw, uñ panhtiniqey pañqawniqat ōviy maqaptsi'yuñwa, pam aw kita.

22 Noqw ōviy mohpeq solāwamoñwi tiyot mātavi pañqawkañwo: Um hapi nuy it āawnaqey qa hakiy aw pañqawni.

Paul Sent to Governor Felix

23 Pu pam solāwamoñwit aw pañqawu: Uma pakwūt-sikip sunat solāwamuy mihikq, Caesareat aqwyaniqat na'sastani, pu kawaymuy akwyaqamuy payhp sunat añqw pakwt sihkay'taqamyuy, pu pakwūt-sikip sūnat lansay'yuñqamuy.

24 Pu puma Paul hihtuy akwniqat na'sastotani, nen uma tutskwat aw moñwit Felix aqw put pās wikyani.

25 Pu pam yan pēna:

26 Nu' Claudius Lysias it pas pavan Felix tutskwat aw moñwit ōqala.

27 It tāqat Jew-sinom űuayaqe, soon as qa nīnayaniqw, nu solāwamuy tsamkañw amuminihqe, it pumuy nawhki, yaw pam Roman-sínonihqat nu navotqe ōviy'o.

28 Noqw puma hihta put nēveltotoynayaqat nu pas suyan navotniqey nāwaknaqe, pumuy amuñaqw moñwtsovawtaqamuy amumi put wikva.

29 Noqw kurs pay puma tutavoy ep hinhtotiqe pay qa hihta mokiwyuy, pu siviñpit hihkay'taqat put tsokanaya.

30 Noqw yaw Jew-sinom put moqmani'yuñqat nuy āawnayaqw, pahsat pay nu put ūmiq hōnaqe, put hihta tsotskanayaqam put aw hinyuñqey utpip pañqawu. Hak ōqawmañwu.

31 Pahsat pu solāwam amumi hin tutaptiwhqat anhtotiqe Paul wikyaqe, mihikpuva Antipatris ep wikvaya.

32 Pu qavoñvaqw ima nāpyaqam Paul mātapyat, pañqw Jerusalem ahoy aqwya. Noqw ima kawaymuy akwyaqam pahpiy put ámumya.

33 Nihqe puma Caesareat ep ōkihqe, tutskwat aw moñwit tutuvenit maqaya, nit put aw Paul noaya.

³⁴Noq̄w moñwi tutuvenit añ tñnwahq̄e, pam haqaq̄wat tutskwat añq̄wnihq̄at put tñvñta. Noq̄w kurs pam Cilicat añq̄wnihq̄at pam navotq̄e

³⁵Pañq̄awu: Ason uñ hin tsokani'yuñq̄am tuwat òkiq̄w, nu uñem hin yúkuni, kita. Nihq̄e pam Herod pavasiwhkiyat ep taviwniq̄at pam pañq̄awu.

24

Paul Accused by the Jews

¹Pu ahpiy tsivót-sikis talq̄ God awwat mohpeq̄ moñwi Ananias wukw'a'yafuy tsamkañw pitu, hakiy lavayhtuwi'taq̄at Tertullus yan mãtsiwhq̄at wikkañwo; noq̄w pam tutskwat ep moñwit aw yuaayku Paul ehpewii.

²Pu òviy Paul tuñwáyaq̄w, pahsat Tertullus put ehpewi yuaaykuq̄e pañq̄awu: Itam hapi uhp̄iy uyiawwtaq̄at q̄atsit nãvokawinta, pu sohsovik sutsep uhtu-natyay ahpiy himu qaöwíhintaq̄a imuy sinmuy amuñem hintsatskiwa.

³Noq̄w itam put tsúyakiwyuñwa, um hak pas pavan Felix.

⁴Noq̄w pay nu ùmi qa sus'itsniq̄at òviy um as okiw hihsavo itamumi tūq̄aytani.

⁵Taq̄ itam it tāq̄at aw nanaptaq̄w, i' sokovi. Pam it Nazareth añq̄w tāq̄at aw tñnawtaq̄amuy moñwíamu. Noq̄w put atsviy tūwaq̄atsit añ ahsupoq̄ Jew-sinom Caesar ehpewi hoñvanta.

⁶Pu hikis pi as òviy i' piw God kíyat sokoptaniq̄ey anhti; noq̄w itam put ñuayaq̄e, soon as itamumi hin tutaptiwhq̄at qa anwat put hin yukunayani.

⁷Noq̄w pay mohpeq̄ solãwamoñwi Lysias itamumi suptuq̄e, òq̄alay akw put itamuy nawhki,

⁸Nihq̄e hihta put nēveltotoynayaq̄am ùmiyaniq̄at pañq̄awu. Noq̄w um nãp put aw pohte', itam hihta put q̄alománeveltotoynayaq̄at sohsok navotni.

⁹Noq̄w Jew-sinom put amum sunyaq̄e, pay pas pantaq̄at pañq̄aq̄wa.

Paul's Defense before Felix

¹⁰Pahsat pu moñwi Paul yuaaykuniq̄at aw mãmasaq̄w, pam lavayhtiq̄e pañq̄awu: Nu' navoti'taq̄w um hisatñahaq̄aq̄w imuy sinmuy amuñem hihta añ hin wūwanma, noq̄w òviy nu tuwat hahlaykañw, nēñem hin lavayhtini.

¹¹Ispi um it navotniq̄'ò, nu okiwlawniq̄e Jerusalem aq̄wniq̄w, nãt pu' ahpiy pakwt lōq̄ sihkay'tasikis tãla.

¹²Piw nu qa haq̄am hakiy amum nãñwuy'taq̄w puma inumi tãyuñwa, pu sinmuy hin u'nañwnaq̄'ò, sen God kíyat ep'e, sen tsotsvalkivee, sen pay kívee.

¹³Piw puma hihta nuy tsotskanayaq̄ey soon suyan pañq̄aq̄wani.

¹⁴Nikañw it pay nu ùmi pas súañq̄awni: Nu hapi púmuyniq̄w q̄asuan God aw nãwakinma, iwu'yamuy aw yantaq̄ayamuy aw'i, tutavot añ hin pey'taq̄at, pu God lavay'aymuyatuy pēñiyamuy añ hin pey'taq̄at sohsok tuptsiwni'kañwo.

¹⁵Nihq̄e ima súanyuñq̄am, pu q̄asuanyuñq̄am so'pum ahoy tãtayyaniq̄at, nu ep God q̄apēvewna; noq̄w pay puma piw put pantaq̄at lavayta.

¹⁶Paniq̄w hapi òviy nu yūmosa suyan unañway'taniq̄ey tuwanlawu, qa hihta ep qaanhq̄iq̄ey navoti'taq̄ee, sen God ep'e, sen sinmuy amuhpee.

¹⁷Pu ahpiy wūhakis yahsañwvaq̄w, nu isinmuy amumi ahoy pitu, hihta akw òkwatuwiyaniq̄at kuwahtiwhq̄at-nikañw, pu Tutuyq̄awhq̄at aw himu noiwhq̄at yankañwo.

¹⁸Pantaq̄at atsew hakim Asiat añq̄w Jew-sinom nuy God kíyat ep nap-wataq̄w tutwa, nu qa kaysiwhq̄amuy sinmuy amumumniq̄'ò, piw hin qaq̄tsi-nayaq̄amuy amumuma.

¹⁹ Puma pi as yep utpipye', rohomtotinikahkañwo, kurs hihta inuhpewi hinyuñwee.

²⁰ Hal pay pi ima yepyaqam pañqawani, nāt nu moñwtsovawtaqamuy amut-pip wunuqw hihta inumi qalomātutwee.

²¹ Hal sen pi nu amuhsonve wunukañw it supwat pañqawhqat ep'e: Nu hapi so'pum ahoy tātayyaniqat tuptsiwñi'taqey ep pu' it fāwat ep umuhpiy hin tūviñtiwa, kítahqat ep'e.

²² Noqw Felix it navotqe, pañwat pōhut pas suan navoti'taqe pumuy pay hāktaqe amumi pañqawu: Ason mohpeq solāwamoñwi Lysias pituqw, nu un hinhtiqat pas sohsok navotni.

²³ Pu tsivot-sikip sunat solāwamuy amumi moñwi Paul tavi'taniqat pam put aw pañqawu. Nikañw pay qa pas pas hūrs tavi'tat, pay tuwimat hihta akw put paañwayaniqw, sen put awyaniqw, pam pumuy qa mēwantani.

Paul before Felix and Drusilla

²⁴ Noqw ahpiy hihsakis talq Felix hakiy Jew-sinot nōmay Drusillat amum pitu; nihqe Paul wánwayhqe, Christ aw qapēvewnīt put ahpiy aw tūqayta.

²⁵ Noqw Paul put aw pañqawu: Itam soon qa suan hinwise', nami-tuyqawi'yuñwñi. Taq God itamuñem hin yúkuni. Noqw Paul yan yuaataqw, Felix tsawnaqe, tururuyku; nihqe pañqawu: Pay um hāk pu' ahpiyni; ason hisat inuñem aw lomahinhtiqw, nu un wánwayni, kita Paul aw'i.

²⁶ Noqw as sakiqw Paul put sīvat maqaqw pam put mātapniqey wūwanta. Nihqe òviy pam piép put wánwaye', amum yuaatañwu.

²⁷ Noqw pay ahpiy lōs yahsañwvaqw, Porcius Festus Felix qeniyat ep paki; noqw Felix Jew-sinmuy tayawnaniqey nāwaknaqe, Paul nāto sómiwtaqw ahpiy'o.

25

Paul Appeals to the Emperor

¹ Noqw Festus tutskwamakiway ep pítuhqe, ahpiy pāyis talq Caesareat añqw Jerusalem aqw'a.

² Noqw pahsat pu God awwat mohpeq mōñwi-niqw, pu Jew-sinmuy amuñaqw pavansinom put aw Paul lavayta.

³ Nihqe as pam put ehpewi pumuy amuñem hihta hinhtiniqat aw nānawaknaqe pam put wánwayhq, Jerusalem aqwniqat aw ò'qalya, puma haqam put moqmaye' nīnayaniqey tunatyawkahkañwo.

⁴ Noqw Festus lavayhtiqe, pay Paul Caesareat epeq qátuniqat pañqawu, pay pam soon pas hisat nāp pañsoqniqey pañqawu.

⁵ Oviy amuñaqw haqawat ò'qalt inumumyani, kita. Nen kurs it tāqat ep himu qalomáhintaniqw pañqawani.

⁶ Noqw pam pumuy amumum pakwút-sikis haqam talōñnat, Caesareat aqw'a; nihqe qavoñvaqw, pam haqam hin yukiltiñwuqat ep qatuptuqe, Paul wik-wisniqat pañqawu.

⁷ Noqw pam pituqw, Jew-sinom Jerusalem añqw òkihqam put aqlaq hoñkahkañw, hīhihta nuhtsel'e'wakw nihtiwhtaqat Paul ehpewi yuaatota; nit pay put pas suyan pantaqat kurs hin pañqawani.

⁸ Noqw pam nēñem lavayhtiqe pañqawu: Nu qa haqam Jew-sinmuy tu-tavoyamuy ehpewi hinhti, piw God kíyat ehpewii, pu Caesar ehpewii.

9 Noqw tuwat pay Festus Jew-sinmuy unañwve hinhtiniqey nāwaknaqe, Paul aw pañqawu: Ya um qa Jerusalem aqwnen, pepeq inutpip iit yantaqat ep hin aw pohtiwniqey nāwakna?

10 Pahsat pu Paul pañqawu: Nu Caesar pavasiwhkiyat ep wunu, pi nu pep hin yukuniwni; pi nu qa haqam hihta ep Jew-sinmuy amumi qalomáhinhtiqw um suyan navoti'ta.

11 Pi as nu haqam hihta ep hinhte', sen mokiwuy hihkay'taqat hinhte' soon nu moknik rohomnumni; nikañw kurs pay ima nuy hīhihta qalomátsotskanayaqw pam qa himuwa pas antsaniqw, soon hak nuy pumuy amumi nōani. Nu Caesar aw taqa'nañwti.

12 Pahsat pu Festus wuwan'ayamuy amumum hin hintaniqat yuaaykuqe put aw lavayhtiqe pañqawu: Noqw um Caesar aw taqa'nañwti? Pay um soon Caesar qa aqwni.

Paul before Agrippa and Bernice

13 Noqw ahpiy hihsakishaqam talq, Moñwi Agrippa Bernice amum Festus aw hahlayhtiniqe Caesareat ep pitu.

14 Pu öviy Festus Agrippat aw Paul lalvayhqe pañqawu: Felix ahpiynihqe, hakiy t̄aqat sómiwtaqat m̄atavi.

15 Noqw ura nu Jerusalem épeqniqw, God awwat mohpeq momñwit Jew-sinmuy wukw'aymuyatuy amumum nuy put hin áawnayaqe, eñem qalomáyukiltiniqat nānawakna.

16 Noqw nu pumuy amumi lavayhtiqe pañqawu: Kurs uma hihta ep put qalomátsokanayaqw, pay pam umuhpewinen nēnem hin lavayhtiniqat put eñem qenitiwni. Noqw kurs pam pas antsa hihta mokiwuy hihkay'taqat hinhte', pep pu' pam mokiwuy aw noiwni. Pu pam nāto qa nēnem hin lavayhtiqw, kurs nu hin put t̄vani. Pan hapi Rome añqw sinmuy tuwiamu.

17 Noqw öviy pumuy ökiqw, nu qa s̄owunit, qavoñvaqw haqam hin yuk-iltiñwuqat ep qatuptuqe, put t̄aqat wik-wisniqat pañqawu.

18 Noqw ima put hihta qalomátsokanayaqam hoñvaqe, qa hin iwuwniy an put hihta tsokanaya.

19 Pay tuwat soq kurs pas n̄ap tuptsiwniy ep put amum nennem hinyuñwa, pu hakiy Jesus mokqat ep'e. Noqw pay Paul put pay suyan qátuhqat pañqawlawhqat ep'e.

20 Noqw nu p̄vut pantaqat ep wiwsiqe, sen pam Jerusalem aqwnen pepeq iit hihta ep aw pohtiwniqat put t̄vinta.

21 Noqw pay ason pas Moñwi Augustus Paul aw hihta ep hin navotniqat pam pañqawhq, öviy nu ason hisat put Caesar aqw táviniqat aw pahsavo pay h̄ak put pani'yuñwniqat nu pañqawu.

22 Noqw Agrippa Festus aw pañqawu: Is as tuwat aw t̄uqayta. Um q̄avo aw t̄uqaytani, pam kita.

23 Qavoñvaqw Agrippa Bernice amum pas pavan k̄ahinkañw, haqam hihta yuaatotañwuqat aw paki, añ pas pavan solāwmomñwituy-nikañw pu kitsókive pas pavansinmuy tsamkañwo; pu öviy Festus pañqawhq, Paul wikvaya.

24 Noqw Festus pañqawu: Moñwi Agrippa, pu uma sohsoyam tahtaqt ita-munyaqamu, uma it t̄aqat aw t̄ayuñqw, it hapi ep sohsoyam Jew-sinmuy inumi ökiwta, Jerusalem epeq'a, pu yep'e; nihqe pay p̄apu pas pam qa qátuniqat pañqaqwa.

²⁵ Noqw nu navotq, kurs pay pam qa haqam hihta mokiwuy hihkay'taqat hinhti. Pu piw pam pas nāp Augustus aw taqa'nañwtiqw, òviy nu put aqw táviniqey pan yuku.

²⁶ Noqw pas nu imoñwiy aqw kurs hin pas suyan hihta put pēnani; nihqe òviy nu paniqw it umutpipoo wikva, tis pi òviy pas utpipoo, Moñwi Agrippa; ason put aw pohtihq, pep pu' pay ka nu sen hin pēnani.

²⁷ Ispi hak hakiy sivilawhqat pañsoq távinikañw, hihta ep qaantaqat qa pañqawniqw, pam pay nuyniqw qa wuwni'hinta.

26

Paul Defends Himself before Agrippa

¹ Pahsat pu Agrippa Paul aw pañqawu: Taay, pay pi um nēñem hin lavayhtini. Pahsat pu Paul māvuyaltit, nēñem lavayhtiqe pañqawu:

² Pas nu nānapnihqe sakina, Moñwi Agrippa, kurs nu pu'haqam Jew-sinmuy amuhpiy sohsok hihta tsokaniwhqey ep utpip tuwat hin lavayhtiniqey òviy'o.

³ Tis pi Jew-sinmuy sohsok hintsakpiyamuy-nikañw, pu hihhihta añ qa sūnahpay'yaqw, it um pās navoti'taqw, nu put navoti'ta. Noqw òviy as um okiw inumi pās tūqaytani.

⁴ Pay nu itsákoy añqaw mohti imuy pas nāp isinmuy amumum Jerusalem epeq hin qatuqw, sohsoyam Jew-sinom put navoti'yuñwa.

⁵ Nihqe puma pañqaw inumi navoti'yuñqe, as suhtaq'ewye' pañqawanikañwo. Ura nu itahtuptsiwniy pas añqe' hinwisqamuy amumum pantaqe, Pharisee-sinoniñwu.

⁶ Noqw God itanamuy hihta āawnaqw, put aw yantaqey ep nu pu' yep tūviñtiwa.

⁷ Noqw put awinit hapi itahsinom pakwt lōq sihkay'tasikip himuñam okiw as aw òkiniqey tunatyawkahkanw añqaw nāqavo pu tōkilat añ God tumalay'yuñwa. Noqw nu' hapi put nōyit ep Jew-sinmuy amuhpiy hihta qalomátsokaniwa, Moñwi Agrippa.

⁸ Ya hinoqw God so'pumuy ahoy tātaynaniqw pam pantaqa úmuyniqw qa tuptsiwnieway'o?

⁹ As pi nu pas antsa hisat nāp pan wūwantañwu, pas Nazareth añqw tāqat Jesus natñwaniyat soon ehpewi hihhihta qa hintsakniqeyu.

¹⁰ Nihqe òviy nu Jerusalem epeq panhtiQE, kaysiwhqamuy put sinomuy-atuy sivikimi tañata, awwat mohpeq momñwituy amuñaqw òqalat makiwhqee; nihqe nu pumuy qōqyaniqw amunkiwakw lavayhtiñwu.

¹¹ Nihqe puma as pas qalomáhiñqawaniqat òviy nu ahsupoq tsotsvalkiva pumuy sivintotoynatinuma, pu nu pas pumuy amumi itsívuiwtaqe a'lōñōt kitsókit añ enañ pumuy okiwsahsana.

Paul Tells of His Conversion (Acts 9.1-19; 22.6-16)

¹² Pankañw nu God awwat mohpeq momñwituy amuñaqw òqalat pasiwkañw Damascus aqw'a.

¹³ Noqw meh, Moñwi, nu pañsoqniqw, tāwanasave òñaqw tāla tāwat epnihqe pas suyan tālat inuqlap-nikañw, pu inumunyaqamuy amuqlaq tālawvaqw nu tuwa.

¹⁴ Noqw itam sohsoyam tutskwami lōhōkq, nu hakiy inumi hiñqawhqat tōnayay navotq, Hebrew-sinmuy amuhkwa inumi pañqawu: Saul Saul, ya um

hinoq̄w nuy okiwsahsana? Um tsutskuy'yuñq̄at aq̄w horarataq̄w pam uñem anahāa.

¹⁵Noq̄w nu pañq̄awu: Ya um hak'i, Tutuyq̄awhqa? Noq̄w pam pañq̄awu: Nu Jesus; um nuy hapi okiwsahsana.

¹⁶Nikañw pay um q̄atuptut, uhkukuy akw wunuwtani; pi nu yaniq̄w ūmi nāmataq̄ta, um inuñem hintsakniq̄at nu pan uñ yukuniq̄ey ðviy'o, pu um iit hihta aw yórikq̄ey, pu nāt nu hīhihta añ ūmi mātaktiniq̄at tuawi'taniq̄at ðviy'o.

¹⁷Nu uñ imuy pas sinmuy amuñaq̄w ayo tahtaptimani, pu qa-Jew-sinmuy amuñaq̄'ð. Nu hapi pumuy amumi uñ pu' ayataq̄w,

¹⁸Um pumuy pōsiyamuy tálawnani, pu q̄atálat añq̄w tálát aw lasnani, pu Satan ðq̄alayát añq̄w God aw'i, pumuy qaanhtipuum amuhpiy ayo yukiwniq̄at ðviy'o, pu inumi tūtuṣtiwe', isinomuy amumum hihta makiwyaniq̄at ðviy'o.

Paul Tells of His Work

¹⁹Yaniwhiti, Monwi Agrippa, noq̄w ðviy nu hihta ðñaq̄wnihq̄at aw yórikq̄ey aw qa rohomnumt,

²⁰Mohti Damascus ep yesq̄amuy put āawna, pu Jerusalem epeq yesq̄amuyu, pu Judeat q̄aq̄lawaq̄e yesq̄amuyu, nit añk pu qa-Jew-sinmuyu. Puma qaantunatyay añq̄w lasye', God awwat nánamtōkaniq̄at nu amumi yuaata, nen aw hayawtaq̄at yesni.

²¹Yāyantaq̄at ep Jew-sinom God kiyat ep nuy ñuayaq̄e, as nuy nīnayaniq̄ey anhtoti.

²²Noq̄w nu God paañwniyat akw yukhaq̄ami pitsiwiwta, añ sōq̄avuñwsinmuy, pu pavansinmuy amumi nan'ivo put yuaataq̄e, God lavay'aymat-niq̄w, pu Moses puma nāt hin hintaniq̄at lavayhtotiq̄at nu añq̄w qa hihta alōñōt yuaata,

²³Ura kurs pi Christ okiwsaniwniq̄ata, pu pam hakimuy so'pumuy amuñaq̄w pas mohti tātayniq̄ata; nen imuy Jew-sinmuy amumi tálawnani, pu pay qa-Jew-sinmuy amumii.

²⁴Yan pam neñem yuaataq̄w, Festus a'nō pañq̄awu: Paul, um hōnaq̄'iwta, um hīhihta navoti'taq̄e put akw hōnaq̄'iwta.

²⁵Noq̄w pam pañq̄awu: Nu qa hōnaq̄'iwta, um pas pavan Festus; pi nu suyan unañway'kañw iit pas qaatsat yuaata.

²⁶Pi Moñwi Agrippa sohsok iit navoti'ta; noq̄w nu qa nánahinkinakañw put atp̄ip yuaata; pi nu nātuptisinaq̄w pas ka i'i' qa himu put aw tupkiwta; pi i' qa nanauyve hiniwhiti.

²⁷Moñwi Agrippa, ya um God lavay'aymuyatuy lavayiyamuy tuṣtiwni'ta? Pay um suyan tuṣtiwni'ta.

²⁸Pahsat pu Agrippa Paul aw pañq̄awu: Pas nuy Christian-tiniq̄at um pēp aw nuy áñwuta.

²⁹Noq̄w Paul pañq̄awu: Pas hapi um'i, pu sohsoyam inumi tūq̄ayyunq̄am añ ahsupoq̄ inunyuñwniq̄at nu God aw nāwakna, hal qa som'iwtniq̄at-saa.

³⁰Yan pam lavayhtiṣw, pahsat Moñwi Agrippa wunuṣtu, pu tutskwat aw moñwi, pu Bernice, pu pumuy amumum yesq̄amu.

³¹Nihq̄e puma q̄alavoyaq̄e, pep put yuaatotaq̄e pañq̄aq̄wa: Pay kurs as i' t̄aqa qa hihta mokiwyuy hihkay'taq̄at hintsaki, pu sivihpita.

³²Pahsat pu Agrippa Festus aw pañq̄awu: Pas as i' t̄aqa Caesar aq̄w qa taqa'nañwte', pay soon qa mātaviwni.

1 Noqw itam pāvaqe Italyt aqwyaniqat pan yukiltiqw, puma hakiy Julius yan mātsiwhqat aw Paul pētuy sivilalwaqamuy enañ noaya; pam hak Augustus solāwamuyatuy amuñaqw tsivot-sikip sunat amumi moñwi.

2 Noqw itam pākihut Adramyttium añqwnihqat aqw yuñqe, Asiat qaqlavaqe hinwisniqey tunatyawkahkañw, pāvaqe hoyoyokuya; noqw hak Aristarchus, Macedoniat ep Thessalonicat añqw sino, itamuma.

3 Qavoñvaqw itam Sidon ep öki. Noqw Julius Paul aw su'panihqe, pay kwatsmuy amuminen, suyan unañwtiniqat put nakwhana.

4 Noqw itam pañqw ahpiyyaqe Cyprus ehpeq hoyoyotota, Cyprus itamuhsa' hukw'uhtsiwtaq'ö.

5 Noqw itam Ciliciat-nikañw Pamphyliat pumuy qalavaqe pātuwaqatsit añqe' hoyóyototakañw, Lyciat ep wuhkokitsokit Myra yan mātsiwhqat aw öki.

6 Noqw pep Alexandriat añqw pākihu Italyt aqwniqat solāwamoñwi túwahqe, itamuy pañsoq tañata.

7 Noqw itam wūhakis tālat añ pāvaqe híhin hoyóyototaqe, kānanaptat, Cnidus aqlavo öki; noqw hūkañw itamuy qa nakwhanaqw, òviy itam Crete yoñiyat añhqe Salmonat ehpeqya.

8 Nihqe itam híhinhaqam put ruhpaqyaqe haqam Lomayoñipsö yan mātsiwhqat aw öki; put aqlap kitsóki Lasea yan mātsiwa.

9 Noqw wūyavotiqw, pay napwatalönnit añ ayo ruhpaq, òviy pāvaqe nuhtsel'ewayhinhtiqw, pahsat pu Paul hintaniqat pumuy āawnaqe,

10 Amumi pañqawu: Tōtimu, sumataq itam yañhqe haqamiyakañw, a'nö hinhtotini; pas himu a'nö sūlawhtini, qa umuhhoi-saa, pu qa pākihu-saa, pas itahqatsi pīwu.

11 Noqw pay solāwamoñwi pākihut wárikni'maqat aw-nikañw pu put himuy'taqat pūmuy-sa amumi tuqayvasta, qa Paul lavayiyat aw'i.

12 Noqw pep pösö qalomáhintaqw, kurs hin hak pep kwañwátömölaniqw, pay òviy suswuhaqnihqam pañqw ahpiyyaniqey nānawakna, pay sen as puma Phenicet aw öke', pep tōmölayaniqey òviy'o; pam Crete ep hōtsiwa, tātōq-tēveñe qātsi, pu kwiniwiq-tēveñee.

The Storm at Sea

13 Noqw tatkaqw sūmawvaqw, puma tunatyay aw yórikaqey wūwayaqe, wiwamniy rupamnayaqe, pahpiy hoyóyokuyaqe, Crete áhayhke' pāyawwisa.

14 Noqw pay nāt ahpiy qa wūyavotiqw, kwiniñaqw, pu hōpaqw amuhtsava wukohukva itamuhpewii.

15 Noqw pākihu sóonhtiqe, kurs hin hūkañwuy ehpewi yūmo hóyokniqw, itam nāwustotaqw pam huhukhoya.

16 Noqw itam pāñaqw tutskwat kuytaqat Clauda yan matsiwhqat yoñiyat añqe' huhukhoyyaqe kānanaptat, pākihut maskay'wisqey ánwutota.

17 Noqw puma put wupnayaqe, híhta maskay pākihut kwewtoynaya; nāphisat ka sen puma tsivohkat aqw huhukhoyyaniqe, puma mötsápuyalnit hawnayaqe pahpiy huhukhoyya.

18 Noqw pas itam hūkañwuy akw paysoq nāhoj tutuptiwayaqw, òviy qavoñvaqw puma pākihut añqw putuyat pētsañwaya.

19 Pu añk talöñvaqat ep itam nāp itahmay akw pākihut híhta a'wiwayat maspaya.

20 Noqw wūhakis talöñvaqat añ tāwa, pu sōtu pas qa mātsiltotiqw, pas itamumi qaan'ewakw hūhukq, pahsat pu itam pay hin ayo nōñakniqey nañ'eknaya.

²¹ Noqw pas puma wūhakis qa nōnōsaqw, pahsat pu Paul pumuy amuhsonve wunuptuqe pañqawu: Tōtimu, pas as uma inumi tuqayvastote', Crete anqw qa ahpiyyanikañwo, nen qa yanhaqam okiwhinhtotini, pu hihta kwayhyani.

²² Noqw pay nu umumi pañqawni: Uma hahlayyani, pay qa haqawa umuñaqw qatsiy kwayhni; pay pākihu-sa sūlawhtini.

²³ Pi nu God sinoatnikañw put eñem tumalay'ta. Noqw put hoñviayaat pu' it tōkilat ep inuhpeq wunukañw,

²⁴ Inumi pañqawu: Pay um qa tsawiniwtani, Paul; pay um pas soon Caesar atpipo qa wīkiwni; noqw meh, God hapi utsviy sohsokmuy umum hoyoyototaqamuy ayo óyani.

²⁵ Noqw óviy'o, tōtimu, uma qa hin unañway'yuñwni; pi nu God qapēvewnaqw, pas inumi hin lavayhtiqw, soon pam qa antani.

²⁶ Nikañw pay itam haqam pāñaqw tutskwat kuytaqat soon aw qa hukhoyyani.

²⁷ Noqw pakwt nālōq sihkay'tasikis míhikqat ep itam Adriat anqe' nāhoy huhukhoylalwaqw, tōkilnasaveqhaqam ima pākihut tumalay'yuñqam yaw sumataq haqami tutskwat aw hayñwnayaqey wūwaya;

²⁸ Nihqe pāmiq hōtsítuwantotaqe, sunát-sikip mamkit pan hōtsit nanapta; nit pu ahpiy híhin yūmoyat piw tuwantotaqw, pahsat pay pakwt tsivot sihkay'tasikip mamki.

²⁹ Pahsat pu ka sen itam o'wat aqw ónokyaniqw, puma pākihut ahkwayñawoqw nālōq putuhaynit pāmiq maspayat, tālawvaniqat maqaptsi'yuñwa.

³⁰ Noqw pākihut tumalay'yuñqam watqaniqey tunatayyuñqe, pākihut moñaqw putuhaynit maspayaniqey atsáy'kahkañw, tsākw pākihut pāmiq hāhawñayaqw,

³¹ Paul solāwamoñwi aw-nikañw pu solāwamuy amumi pañqawu: Pas ima pākihut ep qa huruhtotiqw, soon uma ayo nōñakni.

³² Pahsat pu solāwam tsākw pākihut somiyat tutkitotaqw, pam pohsi.

³³ Noqw tālawiwaqw, puma sohsoyam nōnōsaniqat Paul amumi óqalti pañqawkañwo: Pu' hapi pakwt nālōq sihkay'taqat tālat añ uma tusiiwyuñqe, nātsōñkwayni'yuñwa, qa hihta nōnōsaqee.

³⁴ Noqw óviy nu umumi pañqawni: Uma nōnōsani, nen óqawi'yuñwni; pay soon umuy haqawat qōtōyat anqw sūka hōmi sūlawhtini.

³⁵ Yan pam lavayhtit, pólavikit kwusuhqe, pumuy sohsokmuy amutpik put ep God aw hahlayhtit, yōhaqe tūmoyva.

³⁶ Pahsat pu puma hahlayhtotiqe tuwat nōnova.

³⁷ Noqw itam pākihut anqw sūmiyaqe (276) pakwt payhkomuy sihkay'tasikip súnatnikañw anqw pakwt nāvay sihkay'yuñwa.

³⁸ Noqw óviy puma óōyaqe, pahsat pākihut putuyat pētsañwantotaqe, pāmiq sōhōvosit maspitota.

The Shipwreck

³⁹ Noqw tālawvaqw, puma tutskwat qa māmatsya; noqw haqami pōsōy'taqat añ tutskway'taqw, pay ka as hin pasiwtaniqw puma pañsoq pākihut panayaniqey wūwaya.

⁴⁰ Pu puma putuhaynit yayvanayaqe pāmiq nātatamtotaqe, ponilanpiyat hihta akw sómiwtaqat nānahtotat, mohpeq mōtsápvuyalnit hūkanwuy aqwwat pūyakanay, pāhut qalavoq óqaltoti.

41 Nihqe puma haqam pāhu namiptsiwtaqat aw huhukwhoyyaqe pākihut tsivoktota; noqw mōñaqwnihqa hūrstiqa pas qa poninita; noqw yūmoqnihqā pāhut hoñvantaqat a'nō ōqalayāt akw sakwīiwma.

42 Noqw solāwamuy wuwniamniqw as pay puma sivilalwaqamuy qōqyani, taq ka himuwa qalavo momorstime' wāyaniqw ōviy'o.

43 Noqw solāwamoñwi as Paul ayo tāviniqey nāwaknaqe, pumuy tunatyayamuy añqw ahoy ñuy'ta; nihqe momorstuwi'yuñqam mohti pāmiq tsotsó'ye' tutskwami nōñakniqat pañqawu,

44 Pu ahipiy haqawat wunavutsit pu pākihut sakwítiqat añqw hiñsaq hihta hinyuñqat añ tsokiwwakhañwyaniqata. Noqw pan puma sohsoyam qa hinhtotit tutskwami nōña.

28

In Malta

1 Noqw puma ayo nōñakqe, nanaptaqw kurs pam tutskwa Melita yan mātsiwa.

2 Noqw pep hakim sinom itamuy pās o'ya; nihqe aw qōhyaqe, sohsokmuy itamumi unañwtaqwa yōyokkañw iyohooniqw ōviy'o.

3 Noqw Paul kohot tsovalat, qōhit aqw ōyohq, tsūa qōhit añqw yámakqe, put māyat kūkique, qa mātavi.

4 Noqw tsūa put māyat añqw hāyiwtaqw, pep ki'yuñqam aw yōrikyaqe, nānami pañqaqwa: Pas ka i' tāqa hakiy nīna. Noqw pam pāmiq qa mokq, pas hihtu put aw nāoyaniqe put qātuniqat qa nakwhanaya, kitota.

5 Noqw Paul tsūat qōhit aqw wipkalat, pay qa hinhti.

6 Noqw suhpan as soon pam qa pōstiniqat, sen añqe' múnuke' sūmokniqat, puma wūwankahañw aw tāyuñwa; nit pay pas wūyavo aw tāyuñqw, pam qa hinhtiqw, pahasat puma wuwniy alōntotaqe, pam pas hímunihqat pañqaqwa.

7 Noqw pumuy háqamyaqw hak pep tutskwat ep mohpeq sino haqe' hihta himuy'taqa Pulbius yan mātsiwa; noqw pam hak itamuy hahlayhtiqe, pāyis tālat añ itamuy kiy ep pās oyi'ta.

8 Noqw kurs Publius naat mukitutuykañw uñwat pavakwutsqe, tuy-hqatsi. Noqw Paul put aw pākihqe, eñem nāwaknat, may akw aw hintsahqe qalapsina.

9 Panhtiqw, haqawat put tutskwat ep ki'yuñqam hihta tūtuyyaqam ōkiwtaqe, tūyay qalaptuya.

10 Nihqe puma tuwat hīhihta akw itamuy tayawnaya. Noqw itamuy ahipiyaniqw, puma itamuy haqam hihta hinhtotiniqat itamuñem hoahtota.

From Malta to Rome

11 Noqw itam pep payhkomuy mūmuyawhtuy añ yest, pākihut Alexandriat añqwnihqat akw pañqw ahipiyya; pam pep pāñaqw kuytaqat tutskwat ep tōmōla, Castor-nikañw pu Pollux pumuy tuvoylay'kañwo.

12 Noqw itam Syracuse ep ōkihqe, pep pāyis yēse,

13 Nit pañqw pu itam poniwiskahañw, Rhegium ep ōki; nihqe ahipiy sūq talq tatkaqw hukvaqw, qavoñvaqw itam Puteoliñ ep ōki.

14 Nihqe pep itam tuptsiwni'yuñqamuy tutwa; noqw itam pep pumuy amumum tsañe'sikis yesniqat puma itamumi ō'qalya. Yan itam hinwiskahañw, Rome epeq ōki.

15 Noqw pepeq tuptsiwni'yunqam yaw itamuy anqwyaaqat nanaptaqe, haqami Appii pihkayat-nikañw pu Payhp Yeyespit aw pahsave itamuhsawvawisa. Noqw Paul pumuy túwahqe God aw hahlayhtiqe, a'nö unañwti.

In Rome

16 Noqw itam Rome epeq ökiqw, solāwamoñwi tuwalan'a'yatuy moñwíyamuy aw sivilalwaqamuy noa; nikañw pay Paul hakiy put túwalaqat solāwat amum haqam nāla qátuniqat pan yuku.

17 Pu öviy ahpiy pāyis talq Paul Jew-sinmuy amuñaqw mohpegyaqamuy sūmi wánwayhqe, tsovaltqw, amumi pañqawu: Tahtaqtu, isinomu, pay as pi nu itahsinmuy-nikañw, pu itanamuy tuwiyamuy ehpewi qa haqam hihta qaanhtit siviñuiwkañw, Jerusalem anqw Rome-sinmuy öqalayamuy aw mātaviwa.

18 Noqw as puma inumi pohtayaqe, pay as nuy mātapyani, qa haqam himu mokiwyu hihkay'taqa inuhpeniqw öviy'o.

19 Noqw Jew-sinomu put pantaqat ehpewi hiñqaqwaqw, nu nawus Moñwit Caesar aqw taqa'nañwti, pay as nu qa hihta ep isinmuy amuhpewi hinhtikañwo.

20 Noqw yaniqw nu umuy wánwayi, nu umumi yórikniqee, pu nu umumi yuaaykuniqee. Pi nu hapi Israel-sinmuy ñöyiyamuy tunatyawtaqey ep it sivanamiqlólót akw sómiwta.

21 Noqw puma put aw pañqaqwa: Itam Judeat anqw tutuvenit un hin yuaataqat qa hihta kwusuya; piw itahsinomu pañqw ökihqam qa haqawa un itamuy hin āawna, piw qalomáyuaayku.

22 Noqw hin pi um wūwantaqw, itam as put nanaptaniqey nānawakna; pi itam navoti'yunqam imuy sutsvo tōnawtaqamuy amumi sohsovik qalomáyuaatiwa.

23 Noqw puma put aw tokiltotaqe, kaysiwhqam put haqam qátuhqat ep öki. Noqw pam pumuy amumi God moñwtunatyayat pās namtōminkañw āwinta, it Moses tutavoyat añ-nikañw, pu God lavay'aymuyatuy pēniyamuy añ hin Jesus yuaatiwhqat pam aw pumuy ánwulawu, talavayñahaqaw tapkimiq pahsaveo.

24 Noqw haqawat hin lavayhtiqat tūtuptsíwa; noqw pētu pay qa tūtuptsíwa.

25 Noqw puma qa sūnahpa'totiqe, ahpiy nankwusta Paul amumi sūkw lavayhtiq'ö: Pay kurs pas i' Qahováriwtaqa Hikwsi God lavay'ayayat Isaias añ itanamuy amumi suañ lavayhtiqe,

26 Pañqawu: Um imuy sinmuy amuminen, amumi pañqawni: Uma as tūqaykahkañw, nanaptat, qa māmatsyani, pu aw taykahkañw, tutwat, qa māmatsyani.

27 Pi imuy sinmuy unañwaam tunaiwyuñwa, pu puma naqsöp'iwyuñwa, pu puma pōsiy uhtaya; taq nāphisat ka puma pōsiy akw tutwani, pu naqvuy akw nanaptani, pu unañway akw māmatsyani; nen ahoy namtōkyaqw nu pumuy powatani.

28 Öviy uma it nanaptani: God qa-Jew-sinmuy ayo óyaniqey pumuy āawnani; noqw puma soon qa nanaptani.

29 Yan pam lavayhtiqw, Jew-sinomu ahpiyyaqe, nānami a'nö hihta yuaatota.

30 Noqw Paul kihut nasimokahtaqey ep sivimaqe löq yahsañwuy añ pep qátuhqe, put aw ökiwtaqamuy sohsoqmuy pās öoykañw,

31 Amumi God moñwtunatyayat yuaata; pu haqe' Tutuyqawhqat Jesus Christ hin yuaataqat qa nānahtsopkañw tūtutuqaynaqw, qa hak put mēwanta.

Paul ROME ep Tuptsiwni'yuñqamuy amumi Pēniata

¹ Nu' Paul, Jesus Christ tūwīkiat, it penta. God nuy wānwayhqe nuy ayata. Noqw ðviy nu put añqw lomatuawit yuaatinuma.

² Ura pay hisat pam lavay'aymuy lomatuawit añwu pay āawnaqw puma tutuveniyat añ put pēnaya.

³ Puma God Tiyat Jesus Christ Itahtutuyqawhqay lavayta. Put Tiat sinot anwat pítuhqe David ahpiy aniwhti.

⁴ Noqw pay Qahováriwtaqa Hikwsi pam God Tíatnihqe öqalay'taqat nuhtumi tuawi'ta, ispi pam mokiwyuy añqw ahoy tātayhq'ö.

⁵ Noqw pam hapi nuy núokway akw tuaw'ayata. Noqw ðviy nu put tuñwniyat aw yankañw sopkawtaqamuy sinmuy amumi lomatuawit yuaate', haqawatuy tuyqawvani; noqw pep pu' itahtuptsiwniy añ hinwisni.

⁶ Noqw nu umumi piw ayatiwa; nāmahin pi Jesus Christ umuy pay nāmi wāñwayi.

⁷ Nu umuy Rome epeq God sinomuyatuy öqalanta. God umumi unañway'taqe uma put sinomatniqat ðviy umuy wāñwayi. Nam pam umuy núokwat, pu kwakwhat unañwat máqani, Itahtutuyqawhqay Jesus Christ ánuma.

Prayer of Thanksgiving

⁸ Pas nu sohsokmuy umuhpe hahlayhtima, Itanay God aw'i, Jesus Christ Itahtutuyqawhqay añ'a. Kwakwhat pi umuhtuptsiwni tūwaqatsit añ ah-supöq lomayuaatiwa.

⁹ Nu yūmosa umuñem tūviñtima. God pas nāp nuy súañqawhقات navoti'ta. Put hapi enem nu iunañnaqw tumalay'ma. Nu put enem lomatuawit Tiyat yuaataqat sinmuy āwinta.

¹⁰ Pas as okiw God pan tunatyawtaqw nāp hisat yepahaqtiqw nu qa haqam hinhte' umumiq pohtaniqey ðviy nu put aw tūviñtima.

¹¹ Pas nu as umumi yórikniqey nāwakna, nen hihta Hikwsit añqw tutuqay-hqey umumi mātapaq uma öqawhtotani.

¹² It nu pañqawu: Nu umumum yantaqw itam na'qalayani-umuhtuptsiwniy añ-nikañw pu ituptsiwniy añ'a.

¹³ Noqw pay nu umuy it navotnaniqey nāwakna, itupkomu: Nu as piéq umumiqniqey unañwtiñwu; nikañw nu pewhaqami pahsavo hihta akw sóontiñwu. Nu umuhpa' as hakimuy piw ayo óyaniqey nāwakna, ayañ haqe' qa-Jew-sinmuy amuhpa' hakimuy ayo óyahqey pan'i.

¹⁴ Pi nu lomatuawit aw taviwat, aw ayatiwhqe, ðviy nu soon qa sohsokmuy sinmuy put āawnani, imuy Greek-sinmuy-nikañw pu qa-Greek-sinmuy, a' nō wuwni'yuñqamuy-nikañw pu piw qa wuwni'yuñqamuy.

¹⁵ Noqw ðviy nu suhtaq'ewnihqe kwañwtoynkañw umuy Rome epeq sinmuy amumi enañ lomatuawit yuaatani.

The Power of the Gospel

¹⁶ Pi nu lomatuawit Christ yuaataqat qa hahmana, ispi God lavayiat öqalanihqe sohsokmuy tuptsiwyaqamuy ayo óyañwu. Pam imuy Jew-sinmuy amumi mohti yuaatiwa, nit pahsat pu imuy qa-Jew-sinmuy amumi piwu.

17 Pi lomatuawi itamuy āawnaqw hak hin God aw súantaniqat itam navoti'yuñwa. Hak qapēvewne' put aw súantañwu; piw hak tuptsiwni'kañw suan hinmañwu. Pi ura pan pey'ta: Suan hinmaqa qapēvewnit akw qatsítuwani.

The Guilt of Mankind

18 Pi God sinmuy put qa kaptsi'wisqamuy amuhpewi itsívuat òñaqw mah-takiwa, pu qaanhinwisqamuy sohsokmuy amuhpewii. Puma hakim qaan-hinwisqey akw God añqw navotit pas antsanihqat ahoy ñuy'yuñwa.

19 Puma pi put pas sūkw Godnihqat yūmosa òqalay'taqat unañwpeq navoti'yuñwa, pi God amumi put mātaktaq'ò.

20 Noqw nāmahin pi as pam pantaqa qamātaqpiveniqw tūwaqatsit hisat yukiltiqat añqaqw sinom put māmatsya, yañ himu yukiltiqat ahpiy'o; nihqe òviy kurs hin ayo naymakni'yuñwani.

21 Ispi as puma God tuwi'kahkañw put qa kaptsi'tota, piw qa tsúyakya; nit tuwat soq nānaphin hihta wūwanvaya. Paniqw òviy unañwaam an'e'wakw akw qatālawva.

22 Puma pas a'nò wuwni'yuñqey namiwuwantota; nikañw pay kurs nūanhihtuniwhototi.

23 Nihqe puma God pas hímunihqat sutsep qátuhqat aw nānawaknaqey qe'totit, sinot pay sūlawhtiñwuqat an hihta yukiwhqat aw nāwakintivaya, pu hihtuy masay'yuñqamuy amún yukiwyuñqamuyu, pu nālòq hokay'yuñqamuyu, pu hihtuy hoyóyotinumyaqamuyu.

24 Paniqw òviy God pumuy tuyoy'ewakw qatsit aw mātavi, nāp unañway tuñlayiyat añ hinwisniqat òviy'o, nānami tokoy qahihatatotaniqat aw'i.

25 Ima hapi God pas antsanihqat pay wutsit enañ nāhoyñwaya; nihqe pay hihta God ahpiy yukiwhqat aw nāwakintivayaqe enem tumaltivaya, God sohsok hihta yukuhqat tatamtotat'a. Pam hapi sutsep tayawintiwa; pay nam antaa.

26 Yantaqat ahpiy pu' God pumuy tuyoy'ewakw tuskaptunatyat aw mātavi. Oviy hikis pi momoymat tahtaqtuy amumum namitumalat qe'totit nāp nāmi qaantsaktivaya.

27 Pu pay òviy piw amún tahtaqt momoymuy amumum hin tu-malay'yuñqey mātavet, pu pas nānami nuvò'nañway akw qaunañwtalawvaya, tāqa sukw tāqat amum hihta nāmiq tumalay'tañwu, nihqe nāp tokoy ep qaanhtipuy ahpiy sivilalwa; noqw pam pantaqa pay pumuy nāp himuamu.

28 Pu pay puma God navoti'yuñwniqey qa nānawaknaqw, pahsat pu God pumuy an'e'wakw wuwnit aw mātavi; noqw puma as hihta qa hintsatskaniqey hintsaktivaya, God put aw pumuy mātaviq'ò.

29 Puma hihta qaantsatskiwhqat akw ahsaliwyuñwa. Puma tokot sokop-tiwisniqey tunatyawyuñwa; qalomátunatyawyuñwa; kan'ewtunatyawyuñwa; hakiy tūhototaniqey tunatyawyuñwa; unañwtuyat akw ahsaliwyuñwa; tuk-wyantunatyawyuñwa; nāñwuy'tunatyawyuñwa; unatwi'yuñwa; nukpantu-natyawyuñwa; kolilitiwiwa;

30 Tūatsatotoynaya; God aw qa suhtaq'ewya; tūunañwmokintota; kwikwivitu; hihta kwiviyuaatota; hihta qalolmat yēwalalwa; yumuy, namuy qa kaptsi'yuñwa;

31 Hihta qa mātasi'yuñwa; namiyukit tutkilalwa; tūqahahlayya; a'nò unañway'yuñwa; qanun'okwatu.

³² Noq̄w hakim pan hinwisqam hovalniwyaniqey ep ökiniqat yan God amuñem yuku. Noq̄w ima it navoti'kahkañw pan hinwisa, piw pan hinwisqamuy amuhpa nāhahlaynaya.

2

God's Judgment

¹ Yantaq̄w öviy uma hakim nuhtumiq̄ hiñqaq̄waqam kurs hin ayo nõñakiwtani; pi uma hakiy aq̄w hiñqaq̄we' napsiwnayañwu; pi uma nuhtumiq̄ hiñqaq̄waqam pay piw pan hinwisa.

² Noq̄w suyan pi God hakimuy panyuñqamuy amuñem suan hin yukuni'maq̄w itam navoti'yuñwa.

³ Noq̄w uma hakim nuhtumiq̄ hiñqawkahkañw pay piw amún hinwisqamu, hisat God nuhtuñem suan hin yúkunaq̄w, ya uma hin ayo nõñakiwtaniquy wūwantota?

⁴ Pi God umuy pas ökwatuwhq̄e öviy umumi qa suy'tsipti. Ya uma pay pas put paysoqlalwa? Pam umuy umuhnukusqatsiy añq̄w ayo lasnaniq̄e öviy umuy pāsi. Ya uma pay pas qa ñas'ew it aw wūwaya?

⁵ Uma umuhnukusqatsiy añq̄w ayo qa lasyat soq umuh'unañway owatotate soñawnen God itsívuyat nenñem waranhtota. Noq̄w ason God sinmuy amuñem suan yuke' pep pu' pam umuy pas pavan sivintoyñani.

⁶ Pi God sinmuy sohsokmuy nānap hintsakpiyamuy an amumi ahoytani.

⁷ Ima hakim lolmat tunatyawkahkañw añ ahsupoq̄ suan hinwisqamuy pam pumuy qatsit qaso'taqat máqani. Puma pi God añq̄w tayawinpit, pu kaptsi'tiwhqat, pu qatsit tunatyawyuñwa.

⁸ Nikañw pay hakim nenñem-sa hinwist God lavayiyat pas antsanihqat aw qa tuqayvastotat qaanhinwisqam pam pumuy amumi itsívuy mahtakñani.

⁹ Sohsoyam qaanhinwisqam kánanaptani, pas pavan hihta ep okiwhinhtotini, ima Jew-sinom mohtii, pu ima qa-Jew-sinom piwu.

¹⁰ Nikañw sohsoyam suan hinwisqam God tālayat ep yesni, kaptsi'tiwyani, kwakwhat unañway'vayani, ima Jew-sinom mohtii, pu ima qa-Jew-sinom piwu.

¹¹ Pi God qa sinonuiña.

¹² Pi ima qa-Jew-sinom Moses tutuvoyat qa navoti'yuñwa; nikañw pay nāmahin pi tutavot qa pasiwkahkañw qaanhhtote' hovalniwyanii; noq̄w pay Jew-sinom Moses tutavoyat navoti'kahkañw qaanhhtote' tutavot an yukuniwyani.

¹³ Pi Moses tutavoyat nanaptaqam qa puma God aw súanyuñwa; pi put añ hinwisqam hapi put aw súanyuñwa.

¹⁴ Pi ima qa-Jew-sinom Moses tutavoyat qa tuwi'yuñwa; nikañw nāp hin tutaptiwhqat añ mamavisya. Yanwisqey akw nāp tutavoy añ hinwisqey namtakni'yuñwa.

¹⁵ Pi pan hinmaqa unañwpeq̄ tutavot pasiwtaq̄ey mahtakni'ta; nihq̄e pam qaanhhte' unañwpeq̄ sunvoti'tañwu, pu piw súanhte' navoti'tañwu.

¹⁶ Pi Jesus Christ sinmuy qaanhintsakpiyamuy ep ason amuñem hin yúkuni, hikis pi hihta nanauyve hintsatskaqata, hisat God put eñem tokiltaqat aw pituq̄'ö. Nu yan sinmuy áwinta.

The Jews and the Law

¹⁷ Meh, um hapi Jew-sínonihqey pan túnwantiwa, nihqe um Moses tutavoyat navoti'taqe put aw yankañw God sivihpiyat añqw ayo yámakiwtaniqey wúwanta; pu um God tuwi'taqey kwiviyuaata.

¹⁸ Nihqe um put tunatyayat navoti'ta; pu um hihta súantaqat, pu piw gasuantaqat navoti'ta, sam pi um Moses tutavoyat ahpiy put tutuqayhqe.

¹⁹ Nihqe um añ qapostalyaqamuy tsámi'maqey pas nënem qa nánahtsovi; gatalpuveyaqamuy amumi talni'taqeyu;

²⁰ Añ an'e'wakw hinwisqamuy tsihkwantaqeyu; tsátsakwmuy tutuqay-naqeyu; sam pi um Moses tutavoyat ahpiy hihta pas antsanihqat navoti'ta.

²¹ Taa, noqw um ayo sukw tutuqaynaqa, ya um hinoqw qa nātutuqayna? Hak hihta qa úuymantaniqat um nuhtumi pañqawlawhqa, ya um hinoqw hihta úuyñwu?

²² Hak nōmaqtsit qa sokoptamantaniqat nuhtumi pañqawlawhqa, ya um hinoqw nōmaqtsit sokoptañwu? Um nāp yukihwput aw nāwakintiwhqat pas qa hahlayhqa, ya um hinoqw pas āantsawat kīhut añqw hihta úuyñwu?

²³ Um Moses tutavoyat ep tsómokiwtqa, ya um hinoqw put ep qaanhte' God qa hihtatañwu?

²⁴ Pi God natñwaniat umutsviy qa-Jew-sinmuy amunawit òvelaniwa, òviy pi pan pey'ta.

²⁵ Pay as pi pas antsa um Moses tutavoyat an hinmaniqw pep pu' poñotkit akw tuvoyla hihkay'tani; nikañw kurs um put tutavot ep qaanhte' pep hapi pu' um qa pan tuvoylaiwtaqey antani.

²⁶ Taa, kurs hak tāqa poñotkit akw qa tuvoylaiwtaqa God tutavoyat an hinme' pam as qa poñotkiwkañw God-niqw pay pam tuvoylaiwtaqey antani.

²⁷ Nen pam hak tokoy ep qa poñotkiwkañw tutavot an hinme' un tuhtualni, um hak pan tuvoylaiwkañw tutavot tuwi'kañw qaanhinmaqata.

²⁸ Pi pay i' hak Jew-sino pan tihtiwqhqa God-niqw qa pas antsa Jew-sino; pu hak tókoy-sa ep poñotkit akw tuvoylaiwtaqa God-niqw qa pas antsa pan tuvoylaiwta.

²⁹ Pi i' hapi hak pas unañwpeq Jew-sinonihqa hapi putniqw pas antsa Jew-sino; pu i' hak pas unañwpeq tuvoylaiwtaqa hapi putniqw pas antsa tuvoylaiwta. Hak tutavot an hinhtiniqey-sa òviy tokoy ep tuvoylaiwte' qa pas antsa tuvoylaiwtañwu. Pi hak Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy unañwpeq tuvoylaiwtañwu. Pam God ahpiy tayawniwni, qa sinmuy amuhpiy'o.

3

¹ Noqw as kurs pantaqw, hal Jew-sinonihqw ya pam pas sen nukñwa? Hak puway poñotkit akw tuvoyla hihta nukñway'ta?

² Qa súpwata. Mohti yan'i: Pumuy hapi amumi God lavayiy mātavi.

³ Noqw as kurs haqawat qa tütuptsiwaniqw pep hintani? Kurs puma God qa tütuptsiwaqw ya sen pahsat God a'nō átsani?

⁴ Qae. Pay God pas qa átsani, nāmahin pi sohsoyam a'tsatni. Pi ura yan pey'ta: Nen um hin lavayhte' súañqawhqw pan mātaktimantani; pu úmi hiñqawqaw um put ep yumoñwaltimantani, yan'i.

⁵ Noqw kurs itam qaanhinwise' God suan hinmaqat mahtaknaye' itam hiñqawqani? Sen itam God hihta ep nāoyhqe qa súantaqat kitotani? (Nu pay sinot an lavayhti.)

⁶ Qae. Pi as pantaniqw, ya God hin sinmuy amuñem qaanhtipuyamuy ep yúkuni?

⁷ Ispi kurs nu iatsay akw God qa hihta atsátaniqat mahtaknaqw ya pam hinoqw pas piw nāt nuy qaanhinmaqat an yukunani, suyan pi pam iatsay akw pas pavan hímunihqey mātaktini?

⁸ Yaw haqawat itamumiq nukushiñqaqwaqe itamuy sinmuy yan tutuqay-nayaqat pañaqawa: Pay itam hihta qaanhinsatskaqw himu lolma put ahpiy anawhtini. Pan tütutuqaynayaqam qalomáyukiwiyaniqw pam amuñem súanta.

No Man Is Righteous

⁹ Noqw hintani? Ya Jew-sinom qa-Jew-sinmuy amuhpenihqe pay ñas'ewya? Qae. Pas qa hin'i. Pi itam pay Jew-sinmuy-nikañw, pu qa-Jew-sinmuy pumuy wihkiyaqw, kurs pay qaanhtipu pumuy sohsokmuy nāmi tuyqawi'ta.

¹⁰ Pi ura yan pey'ta: Pas qa hak súanta, qae, qa ñas'ew sūkaa.

¹¹ Qa hak hihta pas antsanihqat mātsi'ta; qa hak God hepnuma.

¹² Puma sohsoyam God pöhuyat añqw lasya; sohsoyam sumiyankahkañw qa hihta apitoti; qa hak haqam lolmat hintsaki; qae, qa ñas'ew sūkaa.

¹³ Tōnaam tūamit aqw hötsit anyuñwa; leñiy akw tūunatotynaya; lavayiam tsütsu'tuy kelmokiyamuy anyuñwa.

¹⁴ Moayamuy añqw qalomálvayi pu unañwmoklavayi nōñanta.

¹⁵ Tuwat soq hakiy nīnayaniqey aw kaktayaya.

¹⁶ Puma hihta hovalantiwisa; sinmuy okiwsahsantiwisa.

¹⁷ Puma pasi'nañwat qa tuwi'yuñwa.

¹⁸ Puma God qa kaptsi'yuñwa. Pan pey'ta.

¹⁹ Noqw itam navoti'yuñqw God Jew-sinmuy tutavot añ hinwisniqat òviy pumuy put maqa, qa hak kwiviyuaataniqat òviy'o; pahsat pu sinom sopkawtaqam God ep qaanhtotiqey navoti'yuñwmi.

²⁰ Paniqw hapi òviy kurs hin hak Moses tutavoyat an hinmaqey akw God aw súantani; pi tutavo qaanhtiput hímunihqat nuhtumi mahtaknaniqe òviy taviwa.

How God Puts Men Right

²¹ Noqw pu' hapi hak tutavot qaanhinmaqat hin God aw súantaniqat itam navoti'yuñwa. Noqw Moses God lavay'aymuyatuy amumum añwu pay put pēna.

²² Hak Jesus Christ aw tuptsiwhq God put súantaqat pañqawu. God sohsokmuy tuptsiwyaqamuy pan lalvaya. Pi itam sohsoyam sunyuñwa.

²³ Pi itam sohsoyam qaanhtotiqe God añqw tayawinpit ñastatoti.

²⁴ Noqw pay itam qa sisviyat Christ Jesus atsviy qaanhtiput añqw mātaviwyaqe núokwayat ahpiy qenivo oyiwa.

²⁵ Pi God pan put eñem yukuqw pam mokqe put aw tuptsiwmi'yuñqamuy qaanhtipuyamuy amuhpiy ayo yuku. Noqw God panhtiqe súanhtiqey nuhtumi mahtakna, ura pam yūpahaqaww qa its puhtsemokqe hakimuy qaanhtipuyamuy aw qa tunatyawtaqee.

²⁶ Nihqe òviy pam Jesus Christ aw tuptsiwmi'yuñqamuy qenivo óyahqe pam súanhtiqey yepahaq nuhtumi mahtakna.

²⁷ Noqw hak sen it ep kwiviyuaatani? Qa hak'i. Noqw hinhtiqw òviy'o? Qa hak hintsakpiy ahpiy súantat qapēvewnaqw God put súantaqat pañqawhw òviy'o.

²⁸ Noqw òviy nu pañqawu: Pay as sino hin tutaptiwhq nāmahin qaanhinmat, qapēvewnit ahpiy God aw súanta.

²⁹ Ya pay God pas Jew-sinmuy-sa Tutuyqawhqaamu? Ya pay pam imuy qa-Jew-sinmuy piw qa Tutuyqawhqaamu? As'a. Pay pam piw qa-Jew-sinmuy Tutuyqawhqaamu.

³⁰ Ispi pam sūka Godnihqee. Pam hapi Jew-sinmuy amuñaqw qapēwewni'yuñqamuy sūanyuñqat pañqawu, pu imuy qa-Jew-sinmuy amuñaqw qapēwewni'yuñqamuy piwu.

³¹ Noqw kurs ka itam pahsat Moses tutavoyat pay qa hihkay'toynaya? As'a. Pi itam pu' pas put òqawhtoynaya.

4

The Example of Abraham

¹ Kurs huvam Abraham, yep qatsit ep itanay aw wūwayaa. Pam hin qenivo tawiwa?

² Pi kurs Abraham hintsakpiy akw qenivo tawiwe' pay soon hihta ep qa tsómokiwani. Nikañw pam qa panwat qenivo tawiwe' kurs pam God aw háqe'wat kwivilvayhtini.

³ Huvupatpi tutuvenit añ hin pey'ta: Abraham God lavayiyat tuptsiwhq God put súantaqat pañqawu.

⁴ Noqw tumalay'taqat hapi aw siviw qa kuwahtipuniñwu; pam put ahsati-atniñwu.

⁵ Noqw pay nāmahin pi as hak súantaniqey òviy qa tumaltat, God aw tuptsiwe' qenivo táviwñwu. Hak God aw tuptsiwhq pam súantaqat God pañqawñwu, nāmahin pi pam as put qa kaptsi'tañwuniq'ò.

⁶ Pam hapi hahlayhpit ep'e, ispi pam lolmat qa tumaltaqw God put súantaqat pañqawh'ò. Noqw David yan put lavayhtiqe

⁷ Ura pañqawu: God hakimuy nukpanayamuy amuhpiy ayo yukuqw puma hahlayhpit epya, hakimuy qaanhtipuyamuy pas sūs suhtokq'ò.

⁸ Pas hakiy aw Tutuyqawhqa qaanhtipuyat qa nono'q pam hahlayhpiy ep'e, kita.

⁹ Noqw ya pay pas poñotkit akw tuvoylaiwyuñqam-sa it hahlayhpit epyani? Sen pay put akw qa tuvoylaiwyuñqam piwu? Pi itam pañqawwa: Abraham qapēwewnaqw God put súantaqat pañqawu.

¹⁰ Taay, noqw pam hisat put yan lavayhti? Sen poñotkiwtaqò? sen qa poñotkiwtaqò? Pam nāt qa poñotkiwtaq'ò.

¹¹ Noqw pam nāt qa poñotkiwkañw God aw tuptsiwhq pay pam súantaqat God pañqawu; nihqe pahsat pu pan lavayhtiqey tuawi'taniqe òviy pam poñotkit akw tuvoylatiniqat put ayata. Pahsat pu Abraham sohsokmuy tuptsiwni'yuñqamuy náamniqat God pañqawu, nāmahin pi as puma qa poñotkiwyuñq'ò; noqw pay puma piw sūanyuñqat pam pañqawu.

¹² Pam piw imuy hakimuy poñotkit akw tuvoylaiwyuñqamuy náamni, nikañw qa sohsokmuy. Pam imuy hakimuy poñotkit akw tuvoylaiwkahkañw qapēwewnit añ hinwisqamuy náamni, itanay Abraham nāt qa poñotkiwkañw hin hinmaqat pan'i.

God's Promise Received through Faith

¹³ Pi God Abraham, pu natkomuyatuy pumuy tūwaqatsit máqaniqey aw pañqawu. Pam qapēwewnakañw God aw súantaqw òviy pam yan put āawna, pam tutavot an hinmaqw qa paniqw òviy'o.

14 Noqw pay kurs ima Moses tutavoyat an hinwisqam-sa tūwaqatsit makiwyaniqw pep pu' God hihta āawnaqw paysoqtini, piw itahqapevewni paysoqtini.

15 Pi God sinmuy hin hinwisniqat tutaptaq, pep pu' pumuy amuñem hin yūkuni; pi as tutavo qa hāqamniqw soon pi as sinom tutavot añqw lasyani.

16 Pi God put aw tuptsiwni'yuñqamuy tūwaqatsit máqaniqey amumi pañqawu, pam núokwat ahpiy put panhtiniqey nāwaknaqe òviy'ò. Noqw òviy sohsoyam Abraham timat tūwaqatsit makiwyani, ima hakim Moses tutavoyat makiwyaqamu, pu ima hakim Abraham an qapēvewnit an hinwisqam piwu. Pam hapi sohsokmuy itamuy tuptsiwni'yuñqamuy nāamu.

17 Pi ura yan pey'ta: Nu hapi un kaysiwhqamuy nanāpwatuy sinmuy nāamtoynani. Noqw pam God qapēvewnaqe putniqw pay pam pumuy nāamu. Pi God qayesqamuy taytoynañwu, piw himu qa hāqamniqw put pay hāqamniqat an lalvayñwu.

18 Noqw nāmahin pi pam hihta qatuptsiwni'ewakw unañwvahi'skañw God qapēvewna; nihqe òviy pam kaysiwhqamuy sinmuy nāamti; ura put ahpiy qaan'ewakw hintaqam sinom aniwhitiniqat God pañqawu.

19 Noqw òviy pam pas qaðwítuPtsiwa, nāmahin pi as putniqw tokoat pay qa taytaq'ò, pam tsivót-sikip súnathaqam yahsañwni'ta; piw Sarah tiylawhqeay an ruhpa.

20 Noqw pay Sarah Abraham enem ti'vaniqat God yan put āawnaqw Abraham qapēvewnaqe qa náñeknat tuptsiwniy ep suyhtsepñwat pas pavan òqawi'mage God pas hihtata.

21 Pi pam God aw navoti'taqw pam hihta hin yuke' aw antsañwu. Noqw òviy pam put aw tuptsiwa.

22 Noqw paniqw hapi pam qapēvewnaqey ahpiy suantaqat God pañqawu.

23 Noqw pam put súantaqat pañqawhq pan tutuvenit an pey'ta. Nihqe qa Abraham enem-sa pey'ta,

24 Nikañw pay itamuy hakimuy Abraham an God aw tuptsiwni'yuñqamuy amuñem piwu. Pi pam Jesus Christ Itahtutuyqawhqay mokiwyu añqw ahoy tātayna,

25 Pam itahqaanhtipuy ep mokniqe taviwhq'ò. Pam mokqe itamuy qenivo óyaniqe òviy ahoy tātayi.

5

Right with God

1 Noqw òviy itam qapēvewnayaqw Jesus Christ Itahtutuyqawhqay itamuy God enañ namivöhikna. Noqw pan hapi itam God aw sūanyuñwa.

2 Pu itam qapēvewnayaqe God núokwayat an hinwisniqat Jesus Christ yan itamuñem yuku, nihqe itam Christ amum kaptsi'tiwyaniqey tunatyawkahkañw hahlayya.

3 Pu itam qa it-sa ep hahlayyat, Christ enem kānanvotyaqey ep hahlayya. Pi itam kānanvotye' nakwhani'yuñwniqey tuwi'vayaniqey navoti'yuñwa.

4 Nen itam nakwhani'yuñwniqey tuwi'vaye' tukwsiwyuñqey navoti'yuñwa. Nen itam tukwsiwyuñwe' Christ amum kaptsi'tiwyaniqey tunatyawyuñwni.

5 Itam yan tunatyawkahkañw qa hihta ep okiwsaniwyat itahñoyiy aw yórikyani; pi Qahováriwtaqa Hikwsi itamumi God ahpiy noiwhqa itah'unañwpeq qatu; nihqe pam God itamumi unañway'taqat itamuy pas suyan āawna.

⁶ Pi nāt itam God tunatyayat añ qa öqawi'yuñqw pu put qa kaptsi'yuñqw suhpahsat Christ itamuñem möki.

⁷ Ispi soon ka hak hakiy súantaqat eñem mokniq'ö; nikañw pay ka hak hakiy su'pat eñem moknik suhtaq'ewni.

⁸ Noqw pi God itamumi unañway'taqey yan mahtaknaqw itamuy nāt qaanhinwisq Christ itamumñem möki.

⁹ Nihqe Christ itamuñem mokqe itamuy qenivo oya. Noqw itam it navoti'kahkañw pam pas suyan God itsivuyat añqw itamuy ayo óyaniqat qapëvewnaya.

¹⁰ Pi itam pay nāt God tuwqamatniqw put Tiat mokqe itamuy God enañ namivöhikna; noqw soon qa tis pi öviy itam put qatsiyat ahpiy ayo nõñakiwtani.

¹¹ Nihqe itam qa it-sa ep hahlayyat, Jesus Christ Itahtutuyqawhqay añ God ep hahlayya; put hapi ahpiy itam God amum namivöhikiwya.

Adam and Christ

¹² Yanta. Ura Adam qaanhtiqw sinom sohsoyam put atsviy qaanhtoti, piw qaanhtotiqe mokiwuy akw tuyqawiwyuñwa; pi sohsoyam qaanhtotiqee.

¹³ Itam navoti'yuñqw as tutavot qa háqamniqw sinom qaanhinwisq pumuy tutavot añqw lasyaqat God qa pan pumuy pañqawu. Noqw pay God Moses ahpiy sinmuy hin hinwisniqat nāt qa tutaptaqw tüwaqatsit ep sinom pay qaanhinwisa.

¹⁴ Öviy pi puma mokiwuy aw pohtaya, sohsoyam hakim Adam añqw Moses aw pahsavo yesqamu. Puma Adam hinhtiqat qa pan qaanhtoti. Pam pi God añqw mewnit qatuqayvasta. Noqw pam sopkawtaqamuy sinmuy qeniyamuy ep wunu, it hakiy pituniqat an'í.

¹⁵ Noqw God núokwaat Adam qaanhtipuyat qa anta. Pi Adam qaanhtiqw kaysiwhqam mokiwuy ep öki; nikañw God sinmuy ökwatuwhq kaysiwhqam kuwahtiput makiwya, Jesus Christ núokwayat ahpiy'ö.

¹⁶ Noqw God kuwahtipuat Adam qaanhtipuyat qa anta. Pi Adam qaanhtiqw sinom sohsoyam so'niqat God pan amuñem yuku. Nikañw sinom kaysiwhqam qaanhtotiqw God pumuy ökwatuwhqe qa hinwat amuñem yukut pumuy mätavi.

¹⁷ Pi ura Adam qaanhtiqw, öviy sinom so'ni. Noqw pay God itamuy ökwatuwhq Jesus Christ itamuñem sisvit itamuy qenivo oya. Noqw öviy itam yesni, pu put amum moñw'iwyuñwani.

¹⁸ Pi ura Adam hihta ep qaanhtiqw sinom sohsoyam so'niqat God amuñem yuku. Noqw pan hapi Jesus Christ hihta ep súantiqw sinom sohsoyam qenivo oyiwe' yesniqat God amuñem qenit yuku.

¹⁹ Pi Adam qa tuqayvastaqw kaysiwhqam qaanhinyuñqey pan yukiltoti; noqw pay pan hapi Jesus Christ God aw tuqayvastaqw kaysiwhqam súanhinyuñqey pan yukiltoti.

²⁰ Noqw God sinmuy hin hinwisniqat tutaptaqw pahsat pu puma pas pāpu qaanhinwisa. Noqw pay puma pas pāpu qaanhinwisq God tis pas pāvan pumuy ökwatuwa.

²¹ Ura as qaanhinwisqam mokiwuy aw öki. Noqw pan hapi God hakimuy ökwatuwhqe pumuy súanyuñqat pañqawhqe qatsit qaso'taqat pumuy huyta, Jesus Christ Itahtutuyqawhqay ahpiy'ö.

6

Dead to Sin but Alive in Christ

1 Noqʷ itam hiŋqaqʷani? Ya sen itam yūmosa qaanhinwisni, God núokwayat pas pavan mahtaknayanige ðviy'o?

2 Pas sóoni. Pi hak mōke' qaanhטיפut soon qa qe'tini. Noqʷ pan piw itam qa hihta ep qaanhטיפotini.

3 Pi itam Christ amum soa, itam hakim kūyit akw tuvoylatotiḡe put aw tōnaltiḡamu. Ya uma it qa navoti'yuñwa?

4 Nihḡe itam kūyit akw tuvoylatotiḡe put amum so'ḡe āmiwya; nihḡe itam put amum āmiwyaḡe Nayat lolmat ōqalayay akw ahoy tātayya, pūhut qatsit aŋ hinwisniḡe ðviy'o, Christ hin tātayhḡat pan'i.

5 Pi itam put an soe' āmiwye' kurs pi hin itam piw qa put an tātayyani.

6 Pi itam navoti'yuñḡw itahhisatḡatsi put amum nahoylehtsit aw muiwa, itahtokoy ḡalomātuŋlayiat ayo yukiwniḡat ðviy'o; noqʷ qaanhטיפu pāpu itamumi qa tuyḡawi'tani.

7 Pi mokḡa qaanhטיפut aŋḡw mātavivwū.

8 Noqʷ itam Christ amum so'ḡe pay itam soon piw put amum qa yesniḡey tuptsivni'yuñwa.

9 Pi itam navoti'yuñḡw Christ mokiwyu aŋḡw ahoy tātayhḡe soon pāpu mokni; pi mokiwu pāpu put aw qa tuyḡawi'tani.

10 Pam sūs mokḡe qaanhטיפut aŋwuta; pu pam tātayhḡe God eŋem ḡatu.

11 Noqʷ ðviy hapi uma so'ḡey nāmi wūwantotani, pi mokḡa qaanhטיפut soon qa qe'tini; nikaŋw uma Itahtutuyḡawhḡay Jesus Christ aw tōnalte' God eŋem yesni.

12 Uma umuhtokoy sūlawhtiŋwūḡat qaanhטיפut aw qa mātatveni, taḡ ka qaanhטיפu umumi moŋw'iwḡtaniḡ'o; uma umuhtokoy tuŋlayiat qa aŋ hinwisni.

13 Pu uma umuhtokoy qaanhטיפut qa aw noayamantani, taḡ ka uma put akw qaanhטיפut tumaltotani. Uma qa panyuñwt God aw nānoi'yuñwni, so'pumuy amuŋaḡw ahoy yesvaḡey pan'i, pu umuhtokoy God aw noi'yuñwni, suan hinwisniḡe ðviy'o.

14 Pi qaanhטיפu soon pāpu umumi tutuyḡawni; pi itam tutavot qa aw yanyuñwt God núokwayat aw yanyuñwa.

Slaves of Righteousness

15 Noqʷ hintani? Ya itam pahsat pu qaanhטיפut aŋ hinwisni, itam God núokwayat aw yanyuñḡey tunatyawkahkaŋwo, qa tutavot aw'i? Pas sóoni.

16 Ason hak hakiy sukʷ tunatyayat aw tūḡayḡaniḡey ðviy aw nāmatave' pam put tūwikiatni? Ya uma it qa navoti'yuñwa? Noqʷ ðviy kurs uma qaanhטיפut aŋ hinwise' uma put aw tūtuwikni, pu umuh'ahsati mokiwuni. Pu kurs uma God aw tuḡayvastote' God tūwikimatni, piw sūan ḡatsit put aŋḡw makiwyani.

17 Nu God aw umuhḡe hahlayhtima, itupkomu. Pay as ura uma hisat qaanhטיפut tūwikimatu; nikaŋw kwakwhat pi hak umuy lomatauwit tutuḡaynaḡw uma put kwusuyaḡe umuh'unaŋwpeḡ put tūtuptsiswa.

18 Noqʷ ðviy uma qaanhטיפut aŋḡw mātavivyaḡe God aw tūwiktotiḡe suan hinwisa.

19 Nu hapi pay sinot tuwiyat an umumi yuaata; pi umuy māmatsyaniḡw pam umuŋem ḡatuvosi. Pay ura uma hisat umuhtokoy itsēheeḡatsit, pu nānaŋumo qaanhintsatskaniḡey aw nānoi'yuñwa. Nikaŋw pay uma pu' hapi umuhtokoy suan ḡatsit aw noi'yuñwni, uma suan hinwisniḡe ðviy'o.

20 Taḡ ura uma qaanhטיפut aw tūtuwiknihḡe uma suan ḡatsit qa aw tunatyawyuñwa.

²¹ Taay, noqw ya uma qaanhtiput aŋqw hihta nukñwat tutwa? Qa hihtaa. Pi uma pu' put ep hahmanya. Pi qaanhtipu mokiwuy hihkay'ta.

²² Noqw uma hapi pu' qaanhtiput aŋqw mātaviwyuŋqe God awwat tūwiktoti; nihqe uma put aŋqw súanqatsit makiwyani, pu so'ñwamiq qatsit qaso'taqat himuy'vayani.

²³ Pi mokiwu qaanhtiput ahsatiata; noqw pay qatsi qaso'taqa God kuwahtipuata, Itahtutuyqawhqay Jesus Christ an'a.

7

An Illustration from Marriage

¹ Sino hihsavo qátuniqey pahsavo tutavot kaptsi'mani. Ya uma it qa navoti'yuñwa, itupkomu? Nu hapi tutavot tuwi'yuñqamuy amumi penta.

² Pi wuhti puwsuñway'taqa puwsuñway aw som'iwtañwu, puwsuñwaat hihsavo qátuniqat pahsavoo; nikañw ason puwsuñwaat mokq pep pu' pam put aŋqw mātaviñwu. Tutavot aŋ yan hapi pey'ta.

³ Noqw òviy kurs nāt puwsuñwaat qatuqw pam sukw amum qatupte' pam yoñaywuhti túnwantiñwu; nikañw kurs pay puwsuñwaat mokq pahsat pu pam tutavotniqw put aŋqw mātaviñwu; nihqe òviy pas as pi nāmahin piw hakiy amum qatupte' pay qa yoñaywuhti túnwantiñwu.

⁴ Panta itupkomu. Noqw òviy hapi uma Christ amum so'qe tutavot aŋqw mātaviwyuñwa, uma Christ ámumtotiniqee, it hakiy mokiwuy aŋqw ahoy táyahqat ámuma, nihqe uma God eñem tumalay'yuñwni.

⁵ Pi ura itam nāp itahtunatyay aŋ hinwisq tutavo itamuy mēwantaqw itam pas pāpu qaanhinwiskahkañw mokiwuy aw òkiwisa.

⁶ Noqw pu' hapi itam Christ amum so'qe tutavot itamuy ñuy'taqat aŋqw mātaviwyaqe Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy pūhut qatist makiwya. Ura as itam hisat tutavot aŋ hin pey'taqat pan God eñem tumalay'wisa; nikañw pu' hapi Qahováriwtaqa Hikwsi itamumi hin tutapti'maqat itam pan put eñem tumalay'yuñwa.

Law and Sin

⁷ Noqw itam pahsat hiñqaqwani? Ya tutavo qaanhtiput súanta? Qae. Pi as tutavot qa háqamniqw nu soon qaanhtiput hímunihqat tuwi'tani. Pi tutavot ep yan pey'ta: Um hihta qa uhhimuy qa tuñlay'tani. Pay kurs as qa pan pey'taqw nu soon tuñlayit hímunihqat tuwi'tani.

⁸ Pi as tutavo tuñlayit hímunihqat nuy tutuqaynaqw pahsat pu nu pas pāpu hihhihta tuñlay'ta. Pi nu as nāt tutavot qa tuwi'taqw soñawnen pi tutavo qa háqamo; noqw òviy kurs nu hin tutavot aŋqw lasni.

⁹ Ura nu hisat mewnit nāt qa tuwi'taqe hahlaykañw qatu; nikañw nu put tuwi'vaqe qaanhtiniqey pas pāpu nāwaknaqe qahahlayhtiqe soñawnen mōki.

¹⁰ Pas as sinom yesniqat òviy tutavo mātaviwa; noqw pay nu put aw navotq kurs sinom put ahpiy so'ñwu.

¹¹ Pi nu tutavot tuwi'vaqe qaanhtiput ahpiy únatiwhe soñawnen mōki.

¹² Noqw òviy hapi God tutavoat pas qahováriwta, pu mewni qahováriwta, súanta, pu lolma.

¹³ Ya sen tutavo lolmanihqa nuy nīna? Pas qae. Pi nu qaanhinmakañw tutavot aŋqw lahsi, nihqe nu tutavotniqw mokiwuy hihkay'tani. Pi tutavo qaanhtiput suhpuṣnaniqe taviwa, qaanhtiput pas nuhtsel'ewakw put akw mātaktiniqat òviy'o.

The Two Natures in Man

¹⁴ Pi itam navoti'yuñqw God tutavoat Hikwsit ahpiy mātaviwa; noqpw pi nu nāp itunatyay añ hinmakañw qaanhtiput aw tūwikiniñwu.

¹⁵ Pi nu hintsakqey qa mātsi'ta. Pi nu hinhtiniqey nāwakne' soq qa put panhtiñwu; pu nu as hihta aw qa suhtaq'ewnikañw soq putwat hinhtiñwu.

¹⁶ Noqpw òviy nu as hihta qa nāwaknakañw soq putwat hinhte' pahasat pay God tutavoyat lolmanihqat nu pañqawñwu.

¹⁷ Noqpw òviy hapi pāpu nu qa nahpiy put hinhtiñwu, pi qaanhtipu inuhpe pakiwtaqpw òviy nu pantsakma.

¹⁸ Pi nu navoti'taqe kurs hin pas nāp hihta lolmat hintsakni. Pay nu as hihta lolmat tumaltaniquy tunatyaltiñwu; nikañw hin nu put lolmat hinhtiniqey qa túwañwu.

¹⁹ Pi nu as lolmat hinhtiniqey nāwaknakañw put qa panhtiñwu; pu nu hihta qalolmat as qa hinhtinikañw tuwat soq put panhtiñwu.

²⁰ Noqpw òviy hapi nu hihta as qa nāwaknakañw put panhte' qa nahpiy put panhtiñwu; pi qaanhtipu inuhpe pakiwtaqpw òviy nu pantsakma.

²¹ Noqpw nu navoti'taqw kurs panta: Kurs nu as hihta lolmat hinhtiniqey nāwaknaqw pay kurs qalolma piw inumum yanta.

²² Pi nu as pas iunañwpeq God tutavoyat añ nāhahlayna.

²³ Nikañw nu itokoy túwahqe pay kurs pam hihtawat nāwaknaqw iwuwni sukwat nāwakna; noqpw nu itokoy qalomātuñlayiyat aw tūwik'iwta.

²⁴⁻²⁵ Nu iunañnaqw God eñem tumalay'taniquy nāwakna, nikañw nu itokoy akw qaanhtiput eñem tumalay'ta. Is ohi, okiw himu nūu! Ya sen hak itokoy tuñlayiyat mokiwyaw aw nuy wiki'maqat añqw nuy ayo tāvini? Pas nu God aw hahlayhti, Jesus Christ nuy ayo tāvii'ò.

8

Life in the Spirit

¹ Pi God itamuy Christ Jesus aw tōnawtaqamuy qa hinwat yukunani, itamuy hakimuy nāp itahtunatyay añqw lasyaqe Hikwsit tunatyayat añ hinwisqamuyu.

² Pi itam Jesus Christ aw tōnaltiqe Hikwsit òqalayay aw nānoi'yuñwa, nihqe qaanhtiput òqalayay-nikañw pu mokiwyaw òqalayay añqw mātaviwyaqe qatsit himuy'vaya.

³ Pi tutavo kurs hin hakiy qaanhtiput añqw ayo tāvini, kurs hak put suan hinmani'ò. Noqpw pay God pas nāp Tiy taviqw pam sinmuy qaanhtotiñwuqamuy amún tokoy'va, nihqe itahqaanhtipuy ep mokqe qaanhtiput ánwuta, put pāpu itahtokoy aw qa moñw'iwtaniquw òviy'ò.

⁴ Noqpw pahasat pu itam Hikwsit tunatyayat añ hinwisqam tutavot suan tunatyayat aw antsanyani, nāp itahtunatyay qa añ hinwisqahkañwo.

⁵ Pi nāp tunatyay añ hinwisqam put-sa aw tunatyawyuñwa; pu Hikwsit tunatyayat añ hinwisqam Hikwsit tunatyayat aw tunatyawyuñwa.

⁶ Nāp tunatyay añ hinwisqam mokiwyaw aw òkiwisa; noqpw pay Hikwsit tunatyayat aw tunatyawyuñqam kwakwhat unañwat, pu qatsit tutwani.

⁷ Pi nāp tunatyay añ hinwisqam God aw qa suhtaq'ewya. Puma God aw qa tuqayvastota; òviy puma soon put tunatyayat añ hinwisni.

⁸ Nihqe òviy nāp tunatyay añ hinwisqam kurs hin God unañwveyani.

⁹ Noq̄w pi uma nāp umuhtunatyay qa ań hinwist, Hikwsit tunatyayat ań hinwisa, kurs God Hikwsiat pas antsa umuh'unańway ep pakiwtaq̄'ō; noq̄w kurs Christ Hikwsiat hakiy ep qa pakiwtaq̄w pay hak qa put sinoatnińwu.

¹⁰ Noq̄w kurs Christ hakiy ep qatuq̄w God hakiy qenivo távińwu; noq̄w ōviy hakiy hikwsiat qátuni; noq̄w pay tokoat qaanhtiput atsviy mokpuni.

¹¹ Noq̄w kurs put Hikwsiat hakiy ep qatuq̄w suyan pi pam hin Christ ahoy tātaynaqey pan piw kurs hin hakiy tokoyat mokńwuqat ahoy qa tātaynani, Hikwsiy hakiy ep qátuhqat ahpiy'o.

¹² Noq̄w ōviy'o itupkomu, itam yahpiy haqahpiy nāp itahtunatyay aw qa tūtuwiktū; nihq̄e ōviy itam itahtokoy tuńlayiyat qa ań hinwisni.

¹³ Taq hak nāp tunatyay ań hinmaqa mokni; nikańw hak Hikwsit ań nāp tunatyay ayo yuke' qátuni.

¹⁴ Pi hihsa'nihqam God Hikwsiyat akw tsāmiwyaqam hapi God tímatu.

¹⁵ Pi itam God Hikwsiat makiwyaq̄e God timatniwhtoti. Itam qa tūtuwiktniwhtoti. Ura as itam God pas pavan mamqasya, nikańw itam pu' qa pan put mamqasya, nikańw Hikwsit ań itam Abba, Itanaa, yan God aw hińqawwisa.

¹⁶ Pi God Hikwsiat itah'unańwpeq itam God timatnihqat itamuy āawna.

¹⁷ Noq̄w kurs itam God timatnen, itam Christ amum sohsok hihta himuy'vayani, God sohsok hihta itamuy máqaq'ō. Kurs itam Christ amum hihta ań kánanvoty'e' piw put amum kaptsi'tiwyani.

The Future Glory

¹⁸ Pi hisat aw pituq̄w, itam Christ amum kaptsi'tiwyani. Noq̄w nu it aw wūwaq̄e hihta ep kánavotqey pay qahihtata.

¹⁹ Pi yań sohsoy himu yukiwyuńqa kwanwtoynayakahkańw God tímuyatuy mātaktotiniqat ōviy maqaptsi'yuńwa.

²⁰ Pi yań himu yukiwyuńqa qa nahpiy nukwsiwhti, pi God ahpiy'o; noq̄w pay pam put pasiwnaniqey tunatyawta.

²¹ Pi yań himu yukiwyuńqa sūlawhtotińwu; nikańw ason God timat qatsit gaso'taqat pas suyan himuy'vayani. Noq̄w pahsat pu yań himu yukiwyuńqa pumuy amumum alóntote' pāpu qa sūlawhtotini.

²² Pi itam navoti'yuńq̄w yań himu yukiwyuńqam sumiyankańw pew pah-savo sońawnen tiylawhq̄e eykitaqat anta.

²³ Noq̄w itam nuhtum itah'unańwpeq eykikahkańw hisat itam God timatnihqey mātaktotiniqey maqaptsi'wisa, pep pu' itahtoko alóntotini. Pi God itamuńem pan yúkuhqey mahtaknaniq̄e ōviy itamumi Qahováriwtaqat Hikwsit noa.

²⁴ Pi itam pan tunatyawkahkańw ayo nōńa; noq̄w hak hihta tuwe' pāpu qa put ōviy maqaptsi'tańwu; ispi hak hihta pay tuwe' ya hinoq̄w nāto piw put ōviy maqaptsi'tańwu?

²⁵ Nikańw itam hihta qa tuway'kahkańw maqaptsi'yuńwa; itam pas suyan alóntotiniqey navoti'yuńq̄e qa ōnawkahkańw pay ōviy maqaptsi'yuńwu.

²⁶ Pu pan hapi ōviy pay piw i' Hikwsi itamuy hihta ań qa pasiwyuńqat ep itamumi unańwtavi'ta; pi itam as hin hihta ōviy tūvínlalwaniqey qa tuwi'yuńwa; noq̄w itam kurs hin lavayhtotinikahkańw itah'unańwpeq eyki-taq̄w Qahováriwtaq̄e Hikwsi pas nāp itamuńem God aw okiwhtima.

²⁷ Noq̄w God u'nańwat ań purimaqa Hikwsit wuwniyat navoti'ta, ispi pam God tunatyayat an put sinomuyatuy amuńem okiwhtima.

28 Noqw itam navoti'yuñqw God sinomuy amuñem sohsok hihta lolmat tumalay'ta, ima hakim put tunatyayat ahpiy wáñwayniwyaq put aw unañway'yuñqamuy pumuy amuñem'i.

29 Noqw God sohsokmuy sinomuy amumi añwu pay navoti'taqe pumuy namorsta, nihqe puma put Tiyat hin son'iwhqat an yukiltotiniqat amuñem yuku; noqw Christ kaysiwhqamuy nánatupkomuy amuñaqw mohpeq'a.

30 Pu pam hakimuy añwu pay namorstaqe pumuy wáñwayi, pu hakimuy wáñwayhqe pumuy qenivo oya, pu pam pumuy qenivo óyahqe puma put Tiyat amum kaptsi'tiwyaniqat tunatyawta.

God's Love in Christ Jesus

31 Noqw itam it ep hiñqawani? Kurs God itamuy paañwantaniqw hak sen itamuy añwuy'tani? Kurs hak'i.

32 Pi God Tiy qa kakhawnat sohsokmuy itamuñem put mokniqat òviy añqw tavi. Nihqe panhtiye suyan pi pam sohsok hihta itamuy paysoq huytani.

33 Ya hak sen God namorayamuyatuy amumiq hihta tutupni? Pi God pumuy qaanhtipuyamuy ayo yuku.

34 Ya hak sen itamuñem qalomáyukuni? Sen Christ Jesus panhtini? Pi pam itamuñem móki, piw mokiwuy añqw ahoy tátayhqe God putvaqe qatu; pam pep itamuñem lavayi'ma.

35 Christ itamumi unañway'taqw ya sen hak put añqw itamuy tsíkani? Pas kurs hak'i. Itam ka kánanvotpit akw sóon'iwuyuwni, okiwsaniwyani, tsónisoiwuyuwni, yuwsit nastayani; hihta nuhtsel'ewakw an kuyyuñwni, sipwuhahpit akw qóyaniwyani. Nikañw itam it an kuhkuyve' Christ añqw qa ayo tsíkaniwyani.

36 Pi ura yan pey'ta: Pi itam uhsinomnihqe òviy tāwanawit qóyaniwya; itam púmuyniqw kanelmuy qóyaniwyaqamuy amunyuñwa.

37 Itam kánanvotpit an kuhkuyve' qa unañwsoe' hahlayyani, Jesus Christ itamumi unañway'taqat navoti'kahkañwo.

38 Pi nu pas nātuptsiwnaqw soon himu God añqw itamuy ayo tsíkani, sen mokiwu, sen qatsi, sen òveqatsit añqw hoñvia'yatu, sen mohpeqyaqamu, sen óqalat pasiwyuñqamu, sen himu pu' yañ hinyuñqa, sen himu nātoniqa,

39 Sen òveqatsit ep yesqamu, sen maskiñaqw hoñvia'yatu. Pi God Jesus Christ Itahtutuyqawhqay an itamumi unañway'ta, noqw òviy soon himu yukiwhqa put añqw itamuy ayo tsíkani.

9

God and His Chosen People

1 Christ nuy pas súañqawhqat inumi navoti'ta, pu Qahováriwtaqa Hikwsi nuy qa atsálawhqat iunañwpeq yan nuy áwinta.

2 Pas nu a'nó putuiwkañw setsep isinomuy amuñem iunañwpeq qahahlayi.

3 Pay pi as nu tatam isinomuy, pu inuhpivituy amuñem Christ añqw tūviwtanikañwo.

4 Puma hapi Israel-timatu; puma hapi God timkiwamatu, pu put lolma tālaat as amumum yanta; pu God pumuy amumi hiihihta pasiwna; pu pumuy amuhpiy sinmuy hin hinwisniqat tutapta; pu puma hapi hakim hin God enem tumaltotaniqat tuwi'yuñwa; pu pumuy amuñem hiihihta lolmat hintsakniqey áawna.

⁵ Pu hakim pavansinom pumuy námatu; pu Israel-sinmuy amuhpiy Christ tokot añ pitu; pam hapi sohsokmuy amupyevenihqe mohpeqnihqá. Pam hapi God sutsep tayawintiwa. Nam yantani.

⁶ Nikañw suhpan pay God lavayiat qa aniwhtiqat qa panta; pi qa sohsoyam Israel ahpiy nõnakqam God timatu.

⁷ Pu God qa sohokmuy Abraham tímuyatuy namorsta; pi ura pañqawu: Ason hapi Isaac timat Abraham timat túñwantiwyani.

⁸ It hapi nu pañqawu: Ima tokot-sa ahpiy aniwhtiqam qa puma God tímatu; pi God awiniyat ahpiy aniwhtiqam hapi tímatnihqey pan pohtoylaniwyuñwa.

⁹ Yan ura God Abraham aw lavayhti: Yahsañwuy yañqe qalawmaq w nu pituni; noqw Sarah pay tiyohyat ti'tani.

¹⁰ Pu qa panis-sa panta: ura Rebecca hakiy itanay Isaac eñem sús nõ'yilti,

¹¹⁻¹² Noqw ura tsáyom nãt qa tihtiwñqe hihta lolmat, piw qalolmat qa haqam hinhtiqw Rebeccat aw yan lavayhtiwa: Wúyoqwa hapi tsãkwat eñem tumalay'tani, kita. Pi God hin tunatyawtaqey pan hakiy namorstañwu, hakiy hintsakpiyat qa ahpiyñit, pas nãp tunatyay ahpiy'o.

¹³ Pi ura yan pey'ta: Nu añqaww Jacob aw unañway'kañw Esau nu aw qa suhdaq'ewa, yan'i.

¹⁴ Noqw ya sen itam God hihta ep qa súantsakqat pañqawani? Qae.

¹⁵ Oviy pi ura pam Moses aw pañqawu: Nu hakiy õkwatuwnik put õkwatuwmantani; pu hakiy aw unañwtañnik put aw nu unañwtañmantani, kita.

¹⁶ Noqw õviy qa hak pas nãp tunatyay ahpiy namorstiñwu, sen õqalay ahpiy'o; pas hapi God hakiy õkwatuwhq pantañwu.

¹⁷ Oviy pi God tutuvenit añ Pharoah aw pañqawu: Pi nu yaniqw un wuñwna, nu uhpe iõqalay mãtaktaniqe õviy'o, nen inatñwaniy túwaqatsit añ ahsupoq tunvotnani.

¹⁸ Noqw õviy hapi pam hakiy õkwatuwnik õkwatuñwu, pu hakiy a'nõ unañwtoynanik pantsañwu.

God's Wrath and Mercy

¹⁹ Noqw ka hak soon inumi qa pañqawni: Noqw hinoqw pam nãt piw hakiy aqw hiñqawlawñwu? Ya hak haqam put tunatyayat aw rohomtiniqey aw õqala?

²⁰ Qa panta, tãqa; ya um hakñihqe õviy God aw kolilita? Ya sen haqam himu yukiwtaqa put yúkuhqat aw pañqawni: Ya um hinoqw nuy yanhaqam yuku, kítani?

²¹ Ya tsaqavotlawñqa tsõqat aw qa tuyqawi'tañwu? Ya sen pam sukw tsõqat añqw hihta nukñwat yúkukañw pu pay piw put añqw hihta hin'ewakw yúkuniqey aw qa õqala?

²² Pi haqawat sivuskwit an nawus hovalniwyani. Noqw pay God pumuy amumi wuhko maqaptsi'ta. Nikañw ason pam pumuy hovalanik itsívuy mahtaknani, pu õqalay.

²³ Nikañw pam hakimuy Chrsit amum kaptsi'tiwyaniqat õviy añwu pay pumuy namorsta. Pam namorayamuy amumi núokway, pu pas hímuniñqey mahtaknani,

²⁴ Itamumii, itam put ahpiy wáñwayniwyaqamuy amumii, Jew-sinmuy amumii, pu qa-Jew-sinmuy amumi piwu.

²⁵ Suyan pi pam qa-Jew-sinmuy enañ wáñwayi; õviy pi Oseet tutuveniyat añ yan pey'ta: Nu hakimuy qa isinomuy amumi pañqawni: Uma hapi isinomu,

amumi kítani; piw nu sinmuy amumi qa unañway'taqey amumi pañqawni: Nu umumi pas unañway'ta, kítani.

²⁶ Piw yan'i: Ura pam haqam puma qa sínomnihqat amumi pañqawhq pay pep piw puma God qátuhqat tímátnihqat yan amumi lavayhtiwni.

²⁷ Noqw Esaias pi pas tsa'lawhqe Israel sinmuy lavayhtiqe pañqawu: Námahin pi as Israel tímátnihqat qalawaqe pisat an qaan'ewakw hintaqw pay hapi híkiyom-sa ayo nõnákni.

²⁸ Pi Tutuyqawhq tūwaqatsit ep sinmuy amuñem pay yuku. Ason hisat aw pituqw pam suan yuke' supsiwnani.

²⁹ Pu ura pi Esaias pay mohti pañqawu: Pas as qaan'ewakw hintaqamuy amumi Tutuyqawhq itamuñem qa poshumtaqw soon itam Sodom ep sinmuy qa amún súlawhtini, pu Gomorraht ep sinmuy amún hovalniwyani.

Israel and the Gospel

³⁰ Taa, noqw itam it ep hinñaqwani? Ima qa-Jew-sinom suan hinyuñwniqey añ qa ö'qalyaqw God pumuy suan hinyuñwniqat pan amuñem yuku, puma qapêvewnayaqw öviy'ö.

³¹ Noqw pay Israel-sinom God tutavoyat ahpiy suan hinyuñwniqey añ ö'qalyaqam tutavot añ qa kuhkuyva.

³² Noqw ya hinoq'ö? Puma pi tuptsiwñit qa ahpiy put añ ö'qalya, púmuyniqw hak God tutavoyat hintsakpiyat ahpiy put túwañwñiq'ö. Soñawnen pi puma owat ep múnukeya.

³³ Pi ura pan pey'ta: Meh, nu hapi Sion ep owat távini. Sinom put ep wíwakya' múnukeyani; nikañw put aw tuptsiwñiqw pas soon hamantini. (I' owa Christ tuawi'ta.)

10

¹ Itupkomu, pas pay okiw Israel-sinom ayo nõnákniqat nu amuñem iunaññaqw nāwakinma, pu amuñem God aw túviñtima.

² Pi nu amumi navoti'taqw puma God eñem qanātusi'yuña; nikañw qa suan navoti'yuña.

³⁻⁴ Pi hak Christ aw tuptsiwñiqw Christ hakiy qenivo tave' tutavot añqw hakiy mātapanwu. Yan hapi hak God aw súantañwu. Noqw pay puma it qa navoti'yuñaq Moses tutavoyat añ hinwisniqey akw God unañwveyaniqey añ ö'qalya, nihqe Christ pöhuyat añ hinwisniqey qa nānawakna.

Salvation Is for All

⁵ Noqw hak tutavotniqw hin qenive wúnuhqat Moses pas nāp yan lavayhti: Hak tutavot an suan hinmaqa put akw qatsit túwani, kita.

⁶ Noqw lavayi hakimuy qapêvewnayaqamuy, qenivo oyiwyaqamuy amumi yanwat lalvaya: Uma qa umuh'unañwpeq yan lavayhtotini: Ya sen hak õñaqw Christ hawnaniqe õveqatsit aw wupni?

⁷ Piw qa yan'i: Ya sen hak Christ so'pumuy amuñaqw ahoy tātaynaniqe atkamiqhaqami a'nõ hõtsit aqw pákini?

⁸ Noqw pay tutuvenit añ yan pey'ta: God lavayiyat umuy āawnaya, noqw pam umuhmoamiq pakiwta, piw umuh'unañway aqw'a, yan'i. Noqw as sinom lavayit aw tuptsiwñiqat öviy itam piw yanwat lavayta:

⁹ Ason un Jesus God ahpiy mokiwuy añqw ahoy tātayhqat pas uh'unañwpeq tuptsiw'e' piw pam hapi Tutuyqawhqanihqat pañqawe' um ayo yámakiwtani.

¹⁰ Pi sino unañwpeq tuptsiw'e' qenivo yámakiwtani, pu Jesus Tutuyqawhqalawe' ayo yámakiwtani.

¹¹ Pi tutuveni ura pañqawu: Aw tuptsiwħqa soon hamanhtini, kita.

¹² Pi Jew-sino, pu Greek-sino qa haqam alōñōt hinta; pi i' hak sohsok-muy amumi Tutuyqawħqa sohsokmuy put aw tatqa'nañwyaqamuy amumi qaōwīunañwtavi'ta.

¹³ Pi Tutuyqawħqat aw taqa'nañwtiqa ayo yámakmantani.

¹⁴ Noq̄w ya sinom Christ aw qa tūtuptsiwe' hin put aw taqa'nañwtotini? Pu ya puma qa nanapte' hin put aw tūtuptsiwani? Pu qa hak pumuy amumi yuaataq̄w ya puma hin nanaptani?

¹⁵ Noq̄w hak qa ayatiwe' hin yuaatani? Pi ura yan pey'ta: Hakim kwakwhat yēsīwħqat tūawwyaqam pas hahlayħpit epya, hakim lomatuawit kwusivayaqamu.

¹⁶ Noq̄w pi Jew-sinom qa sohsyam lomatuawit kwusuya. Oviy pi Esaias pañqawu: Tutuyqawħqa, ya hak itahtuawiy tuptsīwa?

¹⁷ Pi hak God lavayiyat yuaataq̄w sinom nanaptañwu; noq̄w puma nanapte' haqawat tūtuptsiwani.

¹⁸ Nikañw nu pañqawni: Ya sen puma qa nanapta? As'a. Pi tūawi ahsupoq tūwaqatsit añ tuyqawva, pu lavayī tūwaqalvoqħaqami nanaptiwa.

¹⁹ Noq̄w pi nu pañqawni: Noq̄w ya Israel-sinom qa nanapta? As'a. Ura Moses mohti pañqawu: Nu hakimuy qa sūpwatuy sinmuy amuhpiy umuy unañwmoknani; pu nu pay añ hihtuy an'e'wakwmuy sinmuy akw umuy itšivutoynani.

²⁰ Noq̄w Esaias pas qa tuhtuskañw God eñem yuaataq̄e pañqawu: Hakim añwu pay nuy qa hepnumyaqam nuy tutwa; pu hakim nuy qa tūviñlalwaq̄w nu pumuy amumi namtakna.

²¹ Nikañw pam Israel-sinmuy lavayhtiqa pañqawu: Hakim ilavayiy qaanhinwisqamuy, pu ahoy kolilitotaqamuy nu pumuy amumi tēvep māvuyawkañw wáñwaylawu.

11

God's Mercy on Israel

¹ Noq̄w turs nu pañqawni: Noq̄w ya God sinomuy ayo yuku? Qae. Oviy pi nu Israel-sino, Abraham natkoata, Benjamin ahpiyvi.

² God añwu pay sinomuy tuway'taq̄ey qa ayo yuku. Ya tutuvenit Elias hin lavayhtiqaqat uma qa navoti'yūñwa? Ura pam Israel-sinmuy òvelaq̄e God aw yan lavayhti:

³ Tutuyqawħqa, puma uhlayay'aymuy qōqya, pu uhhom'oyvihkay sakwītota, noq̄w nu nāla akwsīñq̄w puma nuy nīnayanīq̄ey anyūñwa, kita.

⁴ Noq̄w yavul God put aw hin lavayhti? Pay nu tsañe'sikip sōmorit pahsa'niħqamuy sinmuy Baal may akw yukīwhput aw qa naokīwlalwaq̄amuy nēñem waranta, ura kita.

⁵ Noq̄w òviy hapi pay nāt piw pu' haqawat núokwat ahpiy namorstiwayaqam akwsīñwiwyūñwa.

⁶ Noq̄w hak God núokwayat ahpiy namorstiwe' pay hapi pāpu qa nāp hintsakpiy ahpiyni; pi as qa pantaniq̄w núokwa pay pāpu qa núokwani. Pu kurs pam hintsakpiy akw God ahpiy namorstiwe' pay hapi pāpu qa núokwat ahpiyni; pi as qa pantaniq̄w hintsakpi pay pāpu qa hintsakpini.

⁷ Noq̄w ya hintani? Israel-sinom hapi hihta hepnumyaq̄ey qa tutwa; noq̄w pay namorstiwayaqam put tutwa; noq̄w pu pētū owa'nañwtoti.

⁸ Ura hin pey'taqat pan'i: God soñawnen pumuy tokna, noq̄w òviy puma kurs hihta aw yórikyani, piw kurs hin nanaptani, pew pahsavoo.

⁹ Pu David ura pañqawu: Pay nam hahlayhpiam amumi wivosit, pu huhuwphit, pu tsaqamit anhtini; nam pam pumuy qaanhtipuyamuy ep amumi ahoytani.

¹⁰ Pay nam unañwaam qatālawvaa; noqw puma hihta qa māmatsyani; nen hakiy hihta putut İkwitaraqat pan sutsep moto'numyani.

¹¹ Noqw turs nu pañqawni: Noqw ya puma sūs múnukyaniqe ðviy wíwakya? Qae. Pi pumuy múnukyaqw pantaqat ahpiy God qa-Jew-sinmuy ayo ðoyhtiva, pumuy unañwtuyvayaniqat ðviy'o.

¹² Pi pumuy múnukyaqw sinom put ahpiy kāhaktoti; noqw pumuy añwutiwyaqw qa-Jew-sinom ðqawhtota. Noqw kurs pantaniqw hintani, God pumuy ðmahta'ò? Sinom tis pas pavan qaðwíhinyuñwni.

The Salvation of the Gentiles

¹³ Nu umuy qa-Jew-sinmuy umumi penta, pi nu qa-Jew-sinmuy amumi ayatiwhqe ðviy'o.

¹⁴ Nihqe okiw as nu nāp hintaqat akw nāp isinomuy unañwmoknaniqe ðviy nu qa nātusita iayaway pas pavan mahtaknaniqee, nen nu pētuy ayo ðyani.

¹⁵ Ispi suyan God hihsavo pumuy ayo yukukañw pu qa-Jew-sinmuy amuñaqw put aw tuptsiwni'yuñqamuy amumi pōhi. Noqw kurs as pantaniqw ya pumuy ahoy ðmahtiwyaniqw hintani? Pay hapi sinom so'pumuy amuñaqw ahoy yesvani.

¹⁶ Pi kurs hak hihsak nōvay añqw God aw noaqw pahsat pay hapi sohsoy nōsiwhqa put himuata; pu kurs himutsokit ñaat pas hímuniqw pay hapi nantaqat piw pas hímuniñwu.

¹⁷ Pi Jew-sinom ūyiwtaqat olive-tsokit anyuñwa; noqw uma qa-Jew-sinom nanāp unañw kuytaqat olive-tsokit nantaqayat anyuñqw God ūyiwtaqat olive-tsokit nantaqayat ayo túkuhqe pumuy qeniyamuy ep umuy kwihpa; noqw uma nantaqayat amum olive-tsokit nukñwat pālayat tsōnantota.

¹⁸ Nihqe ðviy uma nantaqayat amuhpenihqe qa pas hihtunihqey anyuñwni. Nikañw kurs uma pan wūwantote' uma tunatyaltotini, qa uma hapi ñayat taytoynaya, pi ñaat umuy taytoyna.

¹⁹ Noqw ka uma soon qa pañqawani: God itamuy kwihpaniqe ðviy nantaqat ayo tutkita, kitotani.

²⁰ Panta. Puma qa tútuptsiwaqw ðviy pam pumuy ayo tutkita; noqw uma pi tuptsiwni'kahkañw hōñi. Oviy uma qa kāwuwantotat tunatyaltotini.

²¹ Susmataqpi God nantaqat ayo qa oya. Noqw kurs uma qa tútuptsiwaqw pan piw pam soon umuy ayo ðyani.

²² Meh, kurs uma añ wūwantotani, God pētuy amumi kwakwaha, pu pētuy qa ðokwatuwa; pam tuptsiwnit añqw lasyaqamuy qa ðkwatuwa; nikañw umu-miawat kwakwaha, kurs uma tuptsiwni'kahkañw hinwise' put unañwveyaniq'ò; taq uma qa panwise' pay uma soon qa piw ayo tutkitiwyani.

²³ Pu ðviy piw puma kurs qatuptsiwniy añ pāpu qa hinwise' pay soon piw aw qa kwihpiwyani; pi God pumuy ahoy kwihpaniqey tuwi'ta.

²⁴ Pi God nanāp unañw kuytaqat olive-tsokit añqw umuy túkuhqe it pas ūyiwhtat olive-tsokit aw umuy kwihpa. (Pay as pi sinom qa panwat hintsatskañwu.) Nihqe kurs puma qatuptsiwniy añ pāpu qa hinwisq pam pas pavan pumuy piw nāp olive-tsokit aw ahoy kwihpani.

²⁵ Noqw òviy'ò itupkomu, nu umuy it hihta tupkiwtañwúqat navoti'yuñwniqat nāwakna, taq nāp hisat sen uma pas pavan wuwni'yuñqey pan nātsokanayani. Pay Israel-sinom haqami yantaqam unañwpeq qatālawmaya, hisat qa-Jew-sinmuy amuñaqaw sohsoyam namorstiwayaqam pay Jesus aw tōnaltiniqat pahsavoo.

²⁶ Noqw pahsat pu Oyaniqa Sion añqw wunuptuni, nen Jacob tímuyatuy qakaptsiunañwayamuy alōntani.

²⁷ Hisat nu pumuy qaanhripuyamuy ayo yukuqw pep pu' puma nanaptani pan nu amumi pasiwni'taqata.

²⁸ Pi umuy lomatuawit kwusuyaqw God pumuy tuwqamuy pan pohtoylanta; nikañw pam wu'yamuyatuy namorstaqey tunatyawkañw pumuy tímuyatuy amumi unañway'ta.

²⁹ Pi God hakiy hihta maqe' pu sen hakiy wáñwaye' pas qa ahoy alōntañwu.

³⁰ Pay ura uma hisat hin God qa kaptsi'yuñqw pan puma pu' hapi put qa kaptsi'yuñwa; noqw uma put pantaqat ahpiy òkwatuwiwya.

³¹ Noqw pay òviy hapi pan piw ima qa kaptsi'yuñqe puma umumum God núokwayat makiwiyani.

³² Pi God qakaptsiunañwat aw sinmuy sohsokmuy mātavi, sohsokmuy òkwatuwniqey tunatyawkañwo.

Praise to God

³³ Istáthihi God hihta añ suan wuwniat, pu navotiat qa haqami òwihintal Kurs pi hin put navotiyat wihki'ta, piw tuwiyat mātasi'ta!

³⁴ Ispi puyaw hak haqam Tutuyqawhqat wuwniyat mātasi'ta? Hal ya hak put wuwan'ayaata?

³⁵ Hal ya hak put mohti hihta maqaqw pam put aw ep ahoytani?

³⁶ Pi pam hapi sohsok hihta yúkuhqe poniniytoyni'ta, pu put akw pas hímunihqey namtakni'ta. Nam pam sutsep tayawintiwa. Nam antaa.

12

Life in God's Service

¹ Oviy'ò itupkomu, nu umumi okiwhiñqawni: Uma God núokwayat u'ni'kahkañw hom'oyvihkat an soñawnen nāo'ye', umuhtokoy taytaqat God aw noayani. Yan uma put eñem sūpwaiwyuñwe', put unañwweyani. Yan hapi uma umuh'unañwpeq put eñem tumalay'yuñwni.

² Piw uma yep qatsit tunatyayat qa añ hinwist puhutunatyay'kahkañw alōnót qatsit himuy'yuñqey pan hinwisni. Nen uma God tunatyaat hímunihqat navoti'yuñwni. Put tunatyaat lolma, súanta, piw pasiwta.

³ Pi nu God núokwayat makiwhqe sohsokmuy umumi pañqawni: Pay qa hak pas hímunihqey namiwuwantamantani; nikañw hak hin God añqw òqalat makiwhqey pan nāmi pās wūwamantani.

⁴ Pi hakiy tokoat qötöy'kañw, may'kañw, piw kuhkuy'tañwu; noqw qötöt nāp tumalay'ta; pu maat nāp tumalay'ta, pu kuk'at piw nāp tumalay'ta.

⁵ Pan hapi itam as kaysiwhkahkañw Christ tokoyat anyuñwa, piw nāvaañwantota.

⁶ God hapi núokway ahpiy itamuy nanāp òqalhuyta. Noqw òviy itam nanāp put akw moñwvasyani. Hak God eñem yuaataniqey tuwi'te' hin qapēvewnaqey pan yuaatani.

⁷ Hak sinmuy paañwaniqey tuwi'te' put hintsakmantani; hak sinmuy tuqaynaniqey tuwi'te' tütutuqaynamantani.

⁸ Pu tūōkwhantaniqey tuwi'te' tūōkwhantani; pu hihta kuwaiwtaniqa piw su'qawkañw pantsakni; pu nuhtumi moñw'iwtaga piw tunatyawkañw moñw'iwtani; pu hihta ep hakiy ōkwatuwhqa piw hahlaykañw panhtimantani.

⁹ Pu uma qa suovaam nānami unañway'yuñwni; uma hihta qalolmat aw qa suhta'ewyani; uma lolmat aw hūrs tsōpōlöwyuñwni.

¹⁰ Uma nāvāsiani; nānatupkomuy pan nānami unañway'yuñwni; hak ayo sukwat tsokanamantani; nit qa nāp nātsotskanani.

¹¹ Qaōōnakahkañw hihta hintsatskani; su'qawkahkañw Tutuyqawhqat eñem tumalay'yuñwni.

¹² Uma Christ amum kaptsi'tiwyaniqey aw tunatyawkahkañw hahlayyani; kānanvotyaqey añ nakwhani'yuñwni; yūmosa uma nāwakinwisni.

¹³ God sinomat hihta haqni'yuñqw pumuy uma añ paañwayamantani. Hak kiy ep sinmuy pās ōoymantani.

¹⁴ Umuy okiwsahsanyaqamuy uma amuñem lolmat tūviñtotamantani. Uma nuhtumi pās kwakwhat yuaatotamantani, nen amumiq qa hiñqawamantani.

¹⁵ Uma hihta ep hahlayhtotiqamuy amumum hahlayhtotimantani; tsaykitaqamuy amumum piw tsaykitamantani.

¹⁶ Uma sun'unawwat hinwisni; qa kwivi'nañway'yuñwt añ ōkiwyaqamuy amumi unañwtavi'yuñwni. Uma pas pavan wuwni'yuñqey qa pan umuhkwivi'nañway hinyuñwni.

¹⁷ Hakiy umuhpewi qalomáhinhtiqw qa aw ahoy nāooyamantani. Sohsokmuy sinmuy amutpik uma suan hinwisni.

¹⁸ Kurs pay hin pasiwtaniqw uma añ hin kuyyuñwe' pan sohsokmuy sinmuy amumum pās yesni.

¹⁹ Aw iunañwamu, uma hihta ep qa nāooyamantani, pay uma God itsivuyat qenitoynayamantani; pi pan pey'ta: Ason nu hapi hakiy eñem nāoyni, ason nu hihta ep hakiy aw ahoytamantani, kita Tutuyqawhqa.

²⁰ Paniqw ōviy kurs uhtuwqa tsōñmokiwtaqw um nopnani, pānaqmokiwtaqw um hikwnani; pan pam hamanhtini. Um panhte' soñawnen put qōtōmi tōvut pāñalani.

²¹ Uma hihta qalolmat akw qa áñwutiwyat, lolmat akw uma qalolmat áñwuy'yuñwmantani.

13

Duties toward the State Authorities

¹ Uma sohsoyam añ momñwituy amumi tūqaykahkañw yesni; taq qa haqam hak ōqalat pasiwtaga qa God añqw put makiwa. Pi sohsoy moñwqeqni God ahpuy pasiwyuñwa.

² Paniqw ōviy moñwit aw rohomnumqa God yukiyat aw rohomnumñwu; noqw rohomnumyaqam nankiwakw pantsatska.

³ Pi lomahinwisqam añ momñwituy qa mamqasyañwu, qalomáhinwisqam pi pumuy mamqasya. Noqw ya um hinoqws nāt moñw'iwyuñqamuy mamqasni? Um lomahinme' put ahpuy tayawniwni.

⁴ Pi pam God añqw uñem lolmat ōviy tumal'aya. Nikañw kurs um hihta qaantsake' pay um maqas'iwtani; taq pam qa paysoq tunipi'ta. Taq pam God eñem hakiy qalomáhintsakqat aw nāoyniqey ep wunu.

5 Paniq̄w òviy uma soon aw qa tūqayyuñwi, nen uma itsívuyat añqw ayo nõnakiwtani, piw umuh'unañwa pasiwuyuwñi.

6 Pi yantaq̄w òviy uma hihta añ momñwituy amumi siviwisni; pi puma God tumal'aymat it yantaqat yūmosa tumalay'yuñwa.

7 Paniq̄w òviy uma añ sohsokmuy hakimuy amumi put òoyyani; hakiy moñwit enem sivat òmalawhqat aw pammantani; pu pay hñhihta añ sivat òmalawhqat aw pammantani; hakiy kaptsiwtaniqat kaptsi'yuñwmantani; pu hakiy tayawniwniqat uma tayawnayamantani.

Duties toward One Another

8 Uma qa hakiy aw hihta pöiwyuwñi, hal pay nñami unañway'yuñwniqey-saa, pi nuhtumi unañway'taqa hapi God tutavoyat anmañwu.

9 Pi yanta: Um nõmaqtsit qa sokoplawni, um hakiy qa nñani, um hihta qa ũuyini, um hakiy hihta qa atsátoynani, um hihta qa uhhimuy qa tuñlay'tani, pu sen pay piw himuwa tutavoniq̄w pay hapi pam sohsoy it yanwat lavayit ep tañawta, it'a: Um pas nñami hin unañway'taqey pan uhsinosñway aw unañway'tani, it ep'e.

10 Nuhtumi unañway'taqa sinosñway qa yūyuyhnañwu; paniq̄w òviy nuhtumi unañway'taqa God tutavoyat aw antsani'ta.

11-12 Itam navoti'yuñqw hisat God itamuy ayo oye' itahtokoy alõntaniqat aw hayiñwiwta. Pay as qa pas itamuhaypniq̄w itam tütuptsiwa. Soñawnen pi tókila haqruhpa pay talhayiñwi. Noq̄w òviy ifam soon qa havivokalyani, nen gatalpuve hintsatskiwhqat ayo yúkuyani, piw talpuve hintsatskiwhqat God tunpiyat antaqat òmahtotani.

13 Itam pās unañwat yesni, tälö'nihqat pan'i; haqam hihta qaunánwtalhintsatskiwhqat ep qe'yani, honaq̄kuyit akw qa honaq̄'iwyuwñi; nuvö'qatsit pu qaunánwtalqatsit añ qa hinwisni; qa nñawuy'yuñwni; qa nñami unañwtutuyyani.

14 Itam qa panyuwñt Tutuyqawhqat Jesus Christ qatsiyat tututskanayani, nen itahtunatyay enem qa hihta hintsatskani, nen itam itahtokoy tuñlayiyat qa añ hinwisni.

14

Do Not Judge Your Brother

1 Uma hakiy tuptsiwnit añ qa òqalat pās taviyamantani, nikañw hihta tuptsiwniyat ep qa amum nñawuy'yuñwni.

2 Pay suhka sohsok hihta tūmoytaniqey tuptsiwni'tañwu; noq̄w pu suhka qa òqala sikwit qa tūmoytñwu.

3 Tūmoytaqa it qa tūmoytaqat aw qa ye'tay'tani; pu i' qa tūmoytaqa it tūmoytaqat aq̄w qa hiñqawlawni, taq God pay put kwusu.

4 Ya um haknihqe God tumal'ayayat aq̄w hiñqawlawu? Ason pi pam God-niq̄w sen suan hinmañwu, sen qa suan hinmañwu. Noq̄w nu nātuptsiwni'taq̄w pam soon qa suan hinmani; pi pam pan hinmaniqat God put enem yúkuniqey aw òqala.

5 Suhka hihtawat talõnnit pas hihtay'tañwu; pu sukwniq̄w pay sohsoy sutañwu. Uma nanāp umuhuwuwniy añ qa wiwsiyani.

6 Talõnnit kaptsi'taqa Tutuyqawhqat enem put kaptsi'tañwu, pu piw put qa kaptsi'taqa pay Tutuyqawhqat enem put qa kaptsi'tañwu. Sikwit tūmoytaqa Tutuyqawhqat enem put tūmoytñwu, God aw put ep hahlayhtimaqee; pu i'

put qa tūmoytaqa piw pay Tutuyqawhqat eñem put qa tūmoytañwu, nihqe God aw hahlayhtima.

⁷ Pi qa hak sūneñem qatu, piw qa hak sūneñem mōki.

⁸ Pi itam yesqe Tutuyqawhqat eñem yēse; pu itam soe' Tutuyqawhqat aw yankahkañw so'ni. Noqw òviy nāmahin pi itam yesni, sen so'ni, itam Tutuyqawhqat himumatu.

⁹ Pi yantaniqw òviy Christ mōki, pu ahoy tātayi, pam so'pumuy amumi-nikañw pu yesqamuy amumi tutuyqawniqe òviy'o.

¹⁰ Noqw ya um hinoqw uhtupkoy aqw hiñqawlawu? Hal ya um hinoqw uhtupkoy qahihtalawu? Pi itam sohsoyam Christ haqam sinmuy hin yukunaniqat atpip hoñvani.

¹¹ Pi ura yan pey'ta: Nu hapi suyan qatu, kita Tutuyqawhqa; noqw pan hapi pas suyan sohsoyam inumi tamòtshoñvani, noqw sohsoyam God aw nātuhtualyani.

¹² Noqw òviy itam hapi sohsoyam God aw nālavaytani.

Do Not Make Your Brother Fall

¹³ Òviy itam pāpu nānamiq hihta añ qa hiñqawani; itam qa panyuñwt yanwat wūwantotani, qa hak tupkoy atpik hihta ep múnukniqat hintsakni, sen hihta ep múnuke' qaanhtiniqata.

¹⁴ Pi nu navoti'ta, nu Tutuyqawhqat Jesus añqw pan tuptsiwa; pas qa himu nōsiwhqa nāp nahpe itséhee; nikañw himu hákiyniqw itséheenen pam put eñem itséheeniñwu.

¹⁵ Noqw kurs uhtupko uhnōsiwhqay akw unañwmokq pahsat pay kurs um put aw qa unañway'taqat antani; um Christ hakiy eñem mokqat uhnōsiwhqay akw qa hovalani.

¹⁶ Òviy hapi uñniqw himu lolmanihqat qa hak put qalomáyuaatani.

¹⁷ Pi hak sikwit nōsqa, sen oवालत hikwqa qa pam hapi God tunatyayat añ hinma, piw hak put qa nōsqa, sen qa hikwqa qa pam'i; nikañw hak suan hinme' piw kwakwhat unañway'te' put tunatyayat añ hinmani. Pam hapi Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy hahlayhpit pasiwtani.

¹⁸ Pam hapi Christ eñem tumalay'me' God unañwveni, pu sinmuy amumi lomahintani.

¹⁹ Noqw òviy itam hin yep pās unañwat yesniqey añ ò'qalyani, pu hihta akw nāwuñwnayaniqeyu.

²⁰ Um qa sikwit òviy God tumalaytat sakwítani. Pay as pas sohsoy himu nōsiwhqa kwañw'eway'o; nikañw hak hihta tūmoytaqey akw hakiy unañwmoknaniqw pam qa sūanta.

²¹ Pay hak tupkoy tunatyawkañw qa sikwínōsat pu sen oवालत qa hikwe' sen nāp hintsakpiy mēwe' sūanhtini. Noqw pep pu' put tupkoat put hintsakpiyat qa akw múnukni, piw qa unañwmokni, piw qa tūtsakwiwtani.

²² Kurs um sikwit tūmoytaniqey qapēwewne' um God atpip nāla pantani. Ya um sikwit tūmoytaniqey nānakwhantoyna? Kurs um put akw qa nāsootsane' um hahlayhpit epni.

²³ Pu i' wiwsikañw nōsqa hapi pay qalomáhinhtiñwu, pam qatuptsiwni'kañw panhtiñwuniqe òviy'o; pi hak qatuptsiwni'kañw hihta hintsake' qaanhtiñwu.

¹ Noq̄w ð̄viy itam tupts̄iwnit ań ð'qalt qaöqáwi'yuńqamuy amumi maqapts̄i'yuńwni, qa paysoq-sa nāp itahtunatyay hinhtotini.

² Itam sohsoyam itahsinosńwamuy öqawhtotaniqat ð̄viy tunatyawyuńwni.

³ Pi Christ pas nāp tunatyay hinht̄iniqey qa pan tunatyawta, pi ura yan pey'ta: Umumiq hińqawaqamuy lavayiam inuhpe yēvaya. (Ura Christ Nay aw yan lavayhti.)

⁴ Pi hisat himu pēniwhqa itamuńem pēniwa, itam put ahpiy hihta tu-tuqayyaniqat ð̄viy'o; noq̄w itam tutuvenit ahpiy öqalantiwye' hürs hońvani, nen God aw yanyuńwni.

⁵ Nam God hakiy hihta ań kuyvanańwukańw pu hakiy öqalańwuqa umuy sun unańwtoynani, Jesus Christ hin tunatyay'taqat pan'i.

⁶ Noq̄w uma sunwuwnit, pu sunlavayit akw God, Itahtutuyqawhqay Jesus Christ Nayat tayawnayani.

The Gospel to the Gentiles

⁷ Piw uma pās nāooyani, Christ itamuy pās óyahqat pan'i, God pas hímunihqat ð̄viy'o.

⁸ Noq̄w nu umumi pańqawni: Jesus Christ Jew-sinmuy amumi lavay'aya, God pas qa atsátaqat mahtaknaniqee, pu itahwu'yamuy amumi hin pasiwh-taqat aw ań antsantaniqee.

⁹ Noq̄w ima qa-Jew-sinom God núokwayat ep put pas hihtatotani, pi ura yan pey'ta: Yaniq̄w ð̄viy nu qa-Jew-sinmuy amumi uń pańqawni; nu uhnatńwaniy aw tawlawni, yan'i.

¹⁰ Pu piw pam pańqawu: Uma qa-Jew-sinom put sinomuyatuy amumum hahlayyani.

¹¹ Pu piw yanwata: Uma Tutuyqawhqat tayawnayani, sohsoyam qa-Jew-sinomu; uma put aw hahlayyani, sinom sohsoyam.

¹² Pu piw Esaias yan lavayhti: Pay nāt Jesset ahpiy aniwhtiq̄a wunuptuni; nen pam qa-Jew-sinmuy amumi mońw'iwatani; noq̄w qa-Jew-sinom put aw yanyuńwni.

¹³ Nam God hakiy unańwvastoynañwuqa umuy hinhaqam hahlaytoyne' umuy kwakwhat unańwtoynani, umuy put aw t̄tupts̄iwaq'ö. Nam pam umuy pás unańwvahsit huytani, Qahováriwtaqat Hiks̄it ahpiy'o.

Paul's Reason for Writing So Boldly

¹⁴ Itupkomu, pas nu umuy qapēvewnaq̄w uma lolmat pas pasiwyuńwa, pu itahtupts̄iwniy sohsok tuwi'yuńwa, pu uma nāö'qawnayaniqey pasiwyuńwa.

¹⁵ Nikańwo itupkomu, nu hihin qatuhtuskańw umumi penta, umuy ahoy h̄ihihta u'nananiqey tunatyawkańwo.

¹⁶ God nuy ökwatuwhq̄e nuy qa-Jew-sinmuy Jesus Christ āawnaniqat ayata, nu God ańq̄w lomatuwat̄ yuaataniqat ð̄viy'o. Okiw as nu qa-Jew-sinmuyy put aw noaq̄w Qahováriwtaqa Hikwsi pumuy put aw s̄ūpwataq̄w God put pantaqat ep hahlayni.

¹⁷ Noq̄w ð̄viy nu Jesus Christ amum God eńem hihta tumaltaqey ep ts̄úyakiwtani.

¹⁸ Nen Christ inuhpiy hihta hintsakqat-sa yuaatani; pam inuhpiy qa-Jew-sinmuy put aw tuqayvastotaniqat tumaltaq'ö. Pam lavayiy akw tumalta, pu hintsakpiy akw'a,

¹⁹ Pu k̄atutmalat hihta tuawi'yuńqat akw'a, God Hikwsiyat öqalayat ahpiy'o. Noq̄w ð̄viy nu Jerusalem-kitsókit ańq̄w Illyricum-tutskwat aq̄w pahsavo lomatuwat̄ Christ tuawi'taqat sohsok yuaayku.

²⁰ Pu nu yan tunatyawta: Nu haqam Christ pay yuaatiwhqat qa pep lomatuawit yuaataniqeyu, taq ka nu pay hakiy kiyayhniyat ahpiy tukwtani.

²¹ Pay pi ura yan pey'ta: Hakimuy amumi qa āawnayaqw puma put nanaptani; pu put qa hisat nanaptaqam māmatsyani.

Paul's Plan to Visit Rome

²² Yantaqw òviy nu as piép umumiqniqey unañwtikañw itumalay akw sóontsaniwñwu.

²³ Noqw nu yepeq kurs pāpu haqaminiqey, pu nu as wūhaq yahsañwuy añ umumiqniqey tunatyawtaqe

²⁴ Oviy ason nu hisat Spain aqwnen umumiqni; pay hisnen nu aqwnikañw umumi as yórikniqey wūwanta; nen nu umumum hihsavo hahlayhq, pu nu pañsoqniqw, uma nuy paañwayani.

²⁵ Nikañw nu nāt pay pu' Jerusalem aqw hoyta, God sinomuyatuy hihta haqni'yuñqat amuñem yawmaniqey òviy'o.

²⁶ Pi ima Macedoniat pu Achaiat ep tuptsiwni'yuñqam hihta o'yaniqey ep hahlaykahkañw kuwahtoti, Jerusalem epeq God sinomuyatuy amuñaqw añ okiwhinyuñqamuy amuñemi.

²⁷ Puma hahlayhtoti, amumi yoniwyuñqee, pi God Jew-sinmuy amuhpiy qa-Jew-sinmuy lomatuawit āawnaqe pumuy ayo oya, soñawnen pumuy kuwahtiput huyta; noqw òviy qa-Jew-sinom soon it qatsit ep hihta himuy'yuñqey akw qa pumuy amumi unañwtaipyani.

²⁸ Noqw òviy ason nu yan it iayaway an hinhte' hihta oyiwhqat pumuy amumi noe' pep pu' nu umuħpa hinmakañw Spain aqwni.

²⁹ Noqw it nu navoti'ta: Pas nu umumiq pite' umuy Christ āawnaqw pam inuhpiy umuy pas pavan òqaltoynani.

³⁰ Aw unañwamu itupkomu, uma Jesus Christ aw tūtuptsiwħqe nānami unañway'yuñwa, pan Hikwsit ahpiy tutuqayyaqee. Noqw òviy nu umumi okiw pañqawni: Uma qa nātusi'kahkañw inuñem God aw tūviñtotani.

³¹ Noqw nu Judeat ep qatuptsiwni'yuñqamuy amuñaqw ayo taviwñiqat uma inumum nāwakintotani, pu nu Jerusalem epeq sinmuy amuñem hihta hinmaqat God sinomat pas pay okiw òmahtotani.

³² Noqw God pan tunatyawtaqw nu hahlaykañw umumiq pituni, nen umumum suyan unañwtini.

³³ Taay, nam hakiy kwakwhat unañwtoynañwuqa God sohsokmuy umumum yantaa. Nam antani.

16

Personal Greetings

¹ I' hapi Phebe, itahsiwa, Cencreat ep Jesus aw tōnawtaqamuy ayaamu, aw itahlomanavoti.

² Noqw òviy God sinomuyatuy hin hinyuññwuniqw uma pan put pās taviyani; nen uma aw unañwtavi'yuñwni, sen hakton ókiwa. Ura pam kaysiwħqamuy a'nō paañwa, pu nuy piwu.

³ Uma Priscilla pu Aquila, Christ Jesus ep inumi unañwtavi'taqamuy òqalayani.

⁴ Taq puma iqatsiy ayo táviniqe òviy pēp mōki, noqw nu put ep pumuy amumi hahlayhti, piw qa nu'-saa, pas sohsoyam qa-Jew-sinmuy amuhpa Jesus aw tōnawtaqam piwu.

5 Pu uma piw pumuy kīyamuy ep tsotsvalyaqamuy öqalayani. Uma aw iunañway Epenetus öqalayani, Achaia ep Christ aw mohti tuptsiwhqata.

6 Uma itamuy maqsontaqat Maryt öqalayani.

7 Pu uma inuñaqwvityu Andronicus, pu Juniata pumuy öqalayani. Ura puma inumum sivilawhqamu; puma inupyeve Christ kwusut ayaiwyuñqamuy amuhpiy pavan mätaqnihqqa amumi navotiwta.

8 Uma Tutuyqawhqat ep aw iunañway Amphias öqalayani.

9 Uma Christ ep itahtumalsuñway Urbanet öqalayani, pu aw iunañway Stachys piwu.

10 Uma Apelles öqalayani. Pam pas antsa Christ aw tuptsiwni'ta. Pu uma Aristobolus ep kivituy öqalayani.

11 Uma inuñaqwviy Herodian öqalayani, pu sohsokmuy Narcissus ep kivituy amuñaqw Tutuyqawhqat aw tuptsiwni'yuñqamuy piwu.

12 Pu uma Tutuyqawhqat eñem tumalay'taqamuy Tryphenat-nikañw pu Tryphosat pumuy öqalayani. Pu uma aw iunañway Persis, Tutuyqawhqat eñem a'nö tumaltaqat öqalayani.

13 Uma Tutuyqawhqat ep namorstiwhqat Rufus öqalayani, pu yúyata; pam inuy an nuy pás tavi'ta.

14 Pu uma Asyncritus, Phlegon, Hermas, Patrobas, pu Hermes, pumuy öqalayani, pu tuptsiwni'yuñqamuy pumuy amumum yesqamuyu.

15 Uma Philologus, pu Juliata, Nereus, pu siwayat, pu Olympus-nikañw pu sohsokmuy tuptsiwni'yuñqamuy pumuy amumum yesqamuy öqalayani.

16 Uma nānatupkomnihqey pan na'qalantotani. Hāhaqe' Christ aw tōnawtaqam umuy öqalaya.

Final Instructions

17 Noqw nu umumi pañqawni, itupkomu: Uma tunatyaltotini; taq hakim alōñöt tutuqayhpit uma qa tuwi'yuñqat umuhpa tutuqaynayani. Puma umuy tsikaye' umuy lasnayani. Noqw öviy uma qa nāunay'yuñwni; uma pumuy qa amu'puñalyani.

18 Taq pantsatskaqam Jesus Christ qa eñem tumalay'yuñwa, soq nāp tuñlayiy eñem-saa. Puma kwañwálvayiy pu nukwáñwlvayiy akw añ ūunaty ūnatoyni'wisa.

19 Sinom sohsoyam umuy nanaptaqw yaw uma God lavayiyat añ hin-wisa, noqw öviy nu umumum put ep hahlayi. Nu umuy hihta lolmat añ qaöwihinyuñwniqat umuñem nāwakna, nikañw pay uma qalolmat qa eñem hintsatskaniqata.

20 Noqw God hakiy kwakwhat unañwtoynañwuqa soon pas hisat umuhpiy Satan áñwutani. Nam Jesus Christ Itahtutuyqawhqay núokwaat umumum yantani. Nam antani.

21 Itumalsuñwa Timotheus-niqw, pu Lucius-niqw, pu Jason-niqw, pu Sospater inuñaqwvi puma umuy öqalaya.

22 Pu nu Tertius it pēnaqa Tutuyqawhqat añ umuy öqala.

23 Gaius umuy öqala; pam hapi nuy-nikañw pu sohsokmuy Jesus aw tōnawtaqamuy kiy ep oyi'ta. Pu kitsókit siwayat aw tunatyawtaqa Erastus umuy öqala, pu itahtupko Quartus piwu.

24 Nam Jesus Christ Itahtutuyqawhqay núokwaat sohsokmuy umumum yantani.

Concluding Prayer of Praise

²⁵ Nam God tayawintiwni. Pam hapi umuy hurs hoñnaniqey aw öqalay'ta, nu nuhtumi Jesus Christ hin lomayuaataqat pan'i. God tūwaqatsit yúkuhqey añqaqw it lavayit tupka.

²⁶ Noqw sopkawtaqam sinom tuptsiwnit añ hinwisniqat öviy God sutsep qátuhqa yan tutaptaqe lavay'aymuy pēniyamuy ahpiy put pantaqat tunvotna.

²⁷ Noqw nam nāla suyan unañwtalwuwni'taqa God yūmosa tayawintiwni, Jesus Christ añ'a. Nam antaa.

Paul CORINTH ep Tuptsiwni'yunqamuy amumi mohti Pēniata

¹ Nu' Paul, God tunatyayat ahpiy Jesus Christ ayaatnihqey aw wánwayniwhqa it penta, itahtupkoy Sosthenes ámuma.

² Itam Corinth ep God aw tónawtaqamuy, Jesus Christ ahpiy sutsvo oyi-wyúnqamuy, put sinomatniqey óviy wánwayniwyaqamuy óqalanta, pu sohsok-muy sohsóvik Jesus Christ aw taqa'nañwtotiqamuy píwu. Pam hapi pumuy Tutuyqawhqaamu, pu Itahtutuyqawhqa.

³ Nam núokwa, pu kwakwhaunañwa Itanay God añqw umumi pitsíwtaa, pu Tutuyqawhqtat Jesus Christ añq'ó.

Blessings in Christ

⁴ Pay nu yūmosa Inay God aw kwakwhatima umuhpee. Kwakwhat pi pam Jesus Christ ahpiy umumi núokway noa,

⁵ Umuy sohsok hihta qaówhintaqtat máqahqee. Kwakwhat pi pam umuy lavayhtuwit maqa, piw umuy suyan unañwtalwuwnitoyna.

⁶ Pi lavayi Christ yuaataqa umuhpe hūrs'iwma.

⁷ Noqw óviy uma Itahtutuyqawhqaý Jesus hisat mātaqtiniqat maqaptsi'kahkañw qa hihta kuwahtiput ep rūrumnaya.

⁸ Pam hapi so'ñwamiq aw pahsavo umuy hūrs hoñnaqw, uma put talóñniyat ep qa hihta akw qalomáhinyuñwini.

⁹ God hapi pas qaatsáy'ma. Noqw uma put Tiyat Jesus Christ amum yanyuñwiniqat óviy umuy wánwayi.

Divisions in the Church

¹⁰ Noqw taa, itupkomu, nu Itahtutuyqawhqaý Jesus Christ natñwaniyat aw yankañw umumi okiwhiñqawlawni: Okiw uma sohsoyam sun yuaa-totani; uma qa nātsikiwtani. Uma qa panyuñwt, sun wuwni'kahkañw, sun tunatyawkahkañw, sūp hinwisni.

¹¹ Taq ima Chloet sinomat inumi umuy hin tūawvaya, itupkomu, yaw uma nātsikiwyuñwa.

¹² Noqw it nu pañqawu: Yaw uma nánap pañqaqwa: Nu Paul ámuma; noqw Nu'wa Apollos ámuma; noqw Nu'wa Cephas ámuma; noqw Nu'wa Christ ámuma, yaw uma kitota.

¹³ Noqw nu umuy hihta tūviñtani: Ya Christ qa sūpwa? Ya Paul umuñem nahoylehtsit aw muilti? Ya uma Paul natñwaniyat aw kūyit akw tuvoylatoti?

¹⁴ Pas nu God aw hahlayhti. Kwakwhat pi nu qa haqawat umuy kūyit akw tuvoylata, hal pay Crispus-nit pu Gaius pūmuy-saa.

¹⁵ Taq nāp hisat pi sen haqawa nu nāp inatñwaniy aw tūtuvoylataqtat pañqawni.

¹⁶ Pu piw nu Stephanas ep kīvituy kūyit akw tuvoylata. Pu ahpiy pay nu suhpan qa hakiy piw kūyit akw tuvoylata.

¹⁷ Pi nu kūyit akw tūtuvoylalawniqat nuy Christ qa pan ayata; pi nu lomatu-awit yuaataniqat nuy ayata. Noqw nu lavayhtuwit qa akw yuaata, taq nāp hisat ka Christ nahoylehtsiyat óqalaat qa hímuniwhitini.

Christ the Power and the Wisdom of God

18 Pi nahoyehti si yuaatiwhqa añ só'iwwisqamuyniqw pay an'eway hímuu; níkañw itamuy ayo nõñakiwtaqamuyniqw pam God õqalaata.

19 Pi ura yan pey'ta: Nu a'nõ wuwni'yuñqamuy wuwantuwiyamuy súlawhtani, pu nu qaũunatuy matstuwiyamuy sóontsanhtani, yan'í.

20 Taay, noqw hak hihta añ suan wuwni'tañwuqa haqam hak hímuu? Ya hak tutuventuwi'tañwuqa haqam hak hímuu? Ya hak yep qatsit ep hihta añ hiñqawmaqa haqam hak hímuu? Ya God yep qatsit ep wuwantuwit qa hamanhintsana?

21 Pi God súanwuwni'kañw yan yukuq̄w, ima yep qatsit añ hinwisqam nāp wuwniy qa ahp̄iy put tutwa. Noqw pahsat pu pam yan unañwti: Pam lavay'aymuy amuhpiy yuaate', hakimuy put aw tũtuptsiwaqamuy ayo õyaniqey pan'í, nāmahin pi as haqawatuyiniq̄w pam lavayi pas an'ewayniq'õ.

22 Pi Jew-sinom kātatayhpit hihta tuawi'taqat tuñlay'yuñwa, noqw Greek-sinom súanwuwnit hepnunya.

23 Noqw pi itam Christ nahoyehtsit aw muiwhqat yuaatota; imuy Jew-sinmuy amumi tõnõkpit anta, pu imuy Greek-sinmuyiniq̄w pam an'eway hímuu.

24 Níkañw imuy Jew-sinmuy pu Greek-sinmuy amuñaq̄w wāñwayniwyaqamuy amumiwat Christ hapi God õqalaata, piw God súanwuwniata.

25 Pi nāmahin pi God wuwniat hihta ep an'ewakwñiqey mātaqtiq̄w, pam sinmuy amuhpenihq̄e pas pavan wuwni'ta; noqw nāmahin pi pam hihta añ qa õqalaniqey mātaqte' pam sinmuy amuhpenihq̄e pas pavan õqala.

26 Pi uma hakim wāñwayniwyaqey navoti'yuñwa, itupkomu, qa wūhaqñihqam yep qatsit ep pas pavan wuwni'yuñqam wāñwaniwya, qa wūhaqñihqam õ'qaltu, qa wūhaqñihqam pavansinomu.

27 Pi God hihta sinmuyiniq̄w yep qatsit ep an'e'wakwñihqat namorsta, imuy a'nõ wuwni'yuñqamuy hamantoyñaniq̄e õviy'o; pu pam sinmuy amuñaq̄w yep qatsit ep hihta qaõqálat namorsta, añ hīhihta õqalat hamantoyñaniq̄e õviy'o.

28 Pu God yep qatsit ep hīhihta hin'e'wakw, hīhihta susqahimuniñqat enañ namorsta, pu hikispi pam hīhihta qahaqamyaqat namorsta, hīhihta pasiwyuñqat qahaqamñaniq̄e õviy'o.

29 Noqw õviy kurs hak put atpip kwiviyuaatani.

30 Noqw pi uma hapi put ahp̄iy Christ Jesus ep hinwisa. Noqw God put ahp̄iy itamuy súanwuwnitoyña, itamuy súanyuñwñiqat yukuna, itamuy nāmi lasna, itamuy qenivo oya.

31 Hin pey'taqat antani: I' hak himuiwtaqa Tutuyqawh̄qat ep himuiwtani.

2

The Message about Christ on the Cross

1 Pu nūu, itupkomu, ura nu umumi pítuhq̄e, lavayhtuwit, pu wuwantuwit ayo yukut, okiwhinikañw umuy God tunatyayat áawna.

2 Nu umumum yankañw yan na'gala: Pas Jesus Christ nahoyehtsit ep nīniwhqat put-sa tuwi'taniqeyu, qa hihta piwu.

3 Nihq̄e nu umuhpa' hinmakañw, pas qaõqálaninwu; hin unañway'kañw, pas tururutima.

4 Ura nu lavayit yuaataq̄e, sen tūaawnaq̄e tuhislavayit qa akw yuaata. Pi tuhislavayi pay sinmuy amuhpiy'o. Noqw nu qa pan yuaatat, Hikwsit õqalayāt akw umuy tuptsinwa.

⁵ Noq̄w yan umuhtuptsiwni qa sinot wuwantuwiyat ep wunut, pas God oqalayay ep wunu.

God's Wisdom

⁶ Pay as pi itam añ tukwsiwyuñqamuy amuhpa' pas wuwantuwiw yuaatota. Noq̄w pam wuwantuwi qa yep qatsit ahpiy'o, piw qa yep qatsit ep mohpeqyaqamuy amuhpiy'o. Pi puma fūwayawisa.

⁷ Itam pi God wuwantuwiyat tupkiwtañwuqat yuaatota, it'a: God hisatñahaqaqw itamuy pas momi óyaniqey pasiwna.

⁸ Noq̄w yep qatsit ep moñw'iwyuñqam qa haqawa it navoti'ta. Kurs puma put navoti'yuñwe', soon Tutuyqawhqat lolmat tälawñway'taqat nahoylehtsit aw muayani.

⁹ Noq̄w God hihta qaöwihintaqat put aw unañway'yuñqamuy amuñem na'sasta. Noq̄w qa hak put pantaqat posiy akw aw yori, pu piw naqvuy akw put qa navota, pu piw qa hisat unañwmiq paki.

¹⁰ Nikañw God Hikwsiy ahpiy itamumi put mahtakna. Pi Hikwsi sohsok hihta añ purima, hikis God suyan unañwtalwuwniyat pas qa mätsiwtaqata.

¹¹ Puyaw hak sino sukw sinot unañwayat aw navoti'ta? Pay pas nāp hikwsiat ahsonvenihqa put navoti'ta. Noq̄w pan piw qa hak sino God unañwayat aw navoti'ta, pas put Hikwsiat-saa.

¹² Noq̄w pi it Hikwsit itam makiwyaq̄w pam qa yep qatsit ahpiynit God ahpiy'o. Noq̄w yan itam God itamuy hihta paysoq máqahqat mätsi'yuñwa.

¹³ Nihqe itam put pantaqat piw yuaatota. Itam hihta yuaatotaqe, sinot wuwantuwiyat qa ahpiy put tutuqayya; noq̄w pay Qahováriwtaqa Hikwsi itamuy put tutuqaynaq̄w, itam Hikwsit añ hinwisqamuy amumum yuaato-taqe, hñhihta Hikwsit añ qatsqat namimahtakintota.

¹⁴ Noq̄w i' hak nāp tunatyay añ hinmaqa hihta God Hikwsiyat añqwnihqat pas qa ómahtañwu, putniq̄w pi pam an'eway'o. Noq̄w pam pas hikwsit ahpiy māmatsniwñwuniq̄w, óviy kurs hin pam put māmatsni.

¹⁵ Noq̄w pay i' hak Hikwsit añ hinmaqa sohsok hihta añ tuwantima; noq̄w soon hak sino put aw tuwanlawni.

¹⁶ Puyaw hak Tutuyqawhqat tunatyayat mätsi'taqe put aw tutaplawni? Pi itam Christ wuwniyat pasiwyuñwa.

3

Servants of God

¹ Pu nūu, itupkomu, kurs nu hin umuy Hikwsit añ hinwisqat pan umumi yuaatani. Pay nu umuy nāp tunatyay añ hinwisqat pan umūmi yuaata, umuy Christ ahpiy qatsit aw pu' pas tihtiwyaqat pan'i.

² Nu umuy pihut nopna, qa hurut nōvata, ispi uma pew pahsavohaqami kurs hin kätotiniq'ō. Hikispi nāt uma kurs hin put kätotini.

³ Taq uma nāt umuhtunatyay añ hinwisa. Pi yaw umuñaqw haqawat nānami unañwtutuuyakañw, pu nāñwuy'kahkañw, nātsikiwta. Ya uma qa nāp umuhtunatyay añ hinwisa? Ya uma yep qatsit ep sinmuy qa amún hinwisa?

⁴ Oviypi haqawa, Nu' Paul ámuma, yaw kitalawhq, pu suhka, Nu' Apollos ámuma, yaw kitalawhq, ya uma panyuñqe, qa nāp umuhtunatyay añ hinwisa?

⁵ Puyaw Paul hak hímuniq̄w óviy'o? Puyaw Apollos hak hímuniq̄w óviy'o? Pi uma pay pumuy ayaiwtaqamuy amuhpiy tūtuptysiwa. Pay Tutuyqawhq hapi itamuy nanāp tumalhuyta.

⁶ Noq̄w òviy soñawnen nu ūya; noq̄w Apollos añ hikwna. Noq̄w pay God put wuñwna.

⁷ Noq̄w òviy pay i' uylawhqa qa hímuu; pu piw añ hihikwnaqa. Pi God put wuñwnaqa pam pas'i.

⁸ Noq̄w i' uylawhqa, pu añ hihikwnaqa puma sun tumalay'ta. Nihqe puma nan'ík hin tumaltaqey ahsatiy òmahtani.

⁹ Pi itam God amum sumitumalay'ta. Noq̄w uma God ūyiyat anyuñwa. Uma God kíyat anyuñwa.

¹⁰ God núokwanikañw inuñem pan yukuq̄w, nu pas wuwni'taqat kítuwi'taqat pan yayhniyat yuku. Noq̄w pu suhka put atsve tukwlawu. Nikañw hak put ep hin tukwlawhqe ep tunatyaltimantani.

¹¹ Pam tukwyayhni pay yukiwa. Noq̄w kurs hin hak piw suk̄w tukwyayhni. Pi Jesus Christ hapi pam tukwyayhni.

¹² Noq̄w kurs haqawa it tukwyayhni ep sikavalasivat, q̄otsásivat, a'nò hihkay'yuñqat o'wat, kohot, t̄usaqat, sen s̄ohòvosqatuñwut akw tukwtaq̄w,

¹³ Sohsokmuy sinmuy añ nanāp tumalaam m̄atak̄tini, pi talònnit ep pam q̄òhit akw suhputsniwni. Noq̄w q̄òhi sohsokmuy sinmuy tumalayamuy aw pohte', put hin hintaqat susmataqtani.

¹⁴ Kurs haqawat tumalaat put tukwyayhni ep tukwtiwhqa qa hinhtiqw pam put ep hihta ahsatiy òmahtamantani.

¹⁵ Pu haqawat tumalaat ūwikq pam pas sohsok kwayhmantani. Nikañw pay as pam ayo yámakiwtani; nikañw pay hakiy q̄òhit añq̄w ayo yámakqat pantamantani.

¹⁶ Uma hapi God kíyat anyuñwa; noq̄w God Hikwsiat umuhpe ki'ta. Ya uma it qa navoti'yuñwa?

¹⁷ God kíyat hovalaqat God hapi put hovalani, pi God kíat pas hímuniq'ò; noq̄w uma hapi put kímatu.

¹⁸ Uma hapi qa haqawa nāmi yētani. Kurs umuñaqw haqawa yep qatsit ep a'nò wuwni'taqey pan nāmi wūwante' pam nūanhimuniwh̄tini, nen pu' pas antsa wuwni'vani.

¹⁹ Pi yep qatsit añq̄w wuwantuwi God-niq̄w an'eway'o. Pi ura yan pey'ta: Pam a'nò unatwi'yuñqamuy nāp unatwiyamuy akw pumuy kwihkwisna.

²⁰ Pu piw yan'i: Tutuyqawhqa a'nò wuwni'yuñqamuy wuwniyamuy navoti'taqw pam haktonsa.

²¹ Paniq̄w òviy qa hak suk̄w sinot pas hímunihqat yuaatamantani. Pi sohsy himu umuhhimu,

²² Sen Paul, sen Apollos, sen Cephas, sen t̄uwaqatsi, sen qatsi, sen mokiwu, sen himu pu'yaqa, sen himu nātoniqa. Pas sohsy himu umuhhimu.

²³ Noq̄w uma Christ himumatu. Noq̄w Christ God himuata.

4

Apostles of Christ

¹ Itam Christ ayamatu, pu God tunatyayat tupkiwtañwuqat aw tunatyawta. Hak pay pan itamuy tuway'tamantani.

² Noq̄w sam pi i' hak hihta aw tunatyawtaqa soon tumalay qa añ s̄úanmaniqaqat aw tuñlayiwtañwu.

³ Noq̄w kurs una inumi tuwantotaq̄w, sen sinom hisat inumi tuwantotaniqey tokiltotaq̄w, pay nu soon put ep hin unañway'tani. Owi, híkisp̄i nu qa nāp nāmi tuwanlawu.

4 Pay as pi nu qa hihta nāmi tuway'ta. Nikañw pay nu qa put akw qenive wunu. Pi Tutuyqawhqa hapi inumi tuwanlawni.

5 Paniqw òviy uma hihta ep qa āpiy pay sūyukuyamantani, hisat Tutuyqawhقات pítuniqat aw pahsavoo. Ason pi pam hihta qatālat ep tupki-wyūnqat aw tālawrani, pu u'nañwpa' tutnatyat mātaqtani. Noqw pep pu' qa hak qa God añqw nāp ahsatīy òmahamantani.

6 Nu umumi nālavayhti, pu Apollos pīwu, uma itamuhpa' hihta tuwi'vayaniqat òviy'o. Noqw pep pu' uma hakiy pās aw wūwaye', qa haqawat aw qa kwañwátayunwt, sūkwať-sa tsokanayamantani. Uma hin pey'taqat qa yuhke'yani.

7 Ya hak un suk w hakiy añqw alònta? Puyaw um hihta himuy'taqey put qa makiwa? Noqw kurs God un hihta maqawq, ya um hinoqw piw put ep pas nāhihtay'ta, pam qa kuwahtiput pan'í?

8 Núwupa uma nānasna. Núwupa uma kāhaktoti. Pas uma momñwituy amún moñw'iwuyunwa qa itamum yankahkañwo. Is as uma pas antsa moñw'iwuyunqw itam umumum moñw'íwtani.

9 Pi nuy wūwaqw God itamuy ayaiwyunqamuy pas nuhtuñk oya, itamuy mokiwuy aw oyiwyunqat pan'í. Pi God hoñviaymat-niqw, pu sinom sohsoyam itamuy-sa pās piptsantaniqat pan itamuy yuku.

10 Itam Christ tunatyawuyunqey put ep nūanhihtuu; noqw úmawat Christ añ a'nò wuwni'yuñwa. Itam qaòqáwi'yuñwa; noqw úmawat a'nò ò'qaltu. Uma kaptsiwīya; noqw itamwat pevewinhinyunwa.

11 Itam pewhaqami pahsavo tsòñsoiwa, pu pānaqsoiwa, pu qa yuwsi'yuñwa. Noqw sinom itamuy wuvatinumya. Itam haqam yesniqey qa suyan tuway'numya.

12 Pu itam maqsonlalwa, nāp itahmay akw tumalay'yuñqee. Sinom itamuy qalomásavitotaqw, itam hahlayhpit akw túòqalantota. Itamuy okiwsah-sanyaqw itam nānakwhani'yuñwa.

13 Itamumiq hiñgaqwaqw itam amumi pās kwakwhavewat yuaatota. Pas itam túwaqatsit ep hihta tuyoy'ewakw panyunwa. Nihqe pewhaqami pah-savo itam sohsoq hihta añqw maspiwhqat panyunwa.

14 Nu umuy hamantoyaniqey qa pan tunatyawkañw Ìit penta. Pi uma pas aw iunañwam itimniqw, òviy nu umuy u'nana.

15 Pay as pi qaan'ewakw hintaqam tahtaqt Christ ep umuy tutuqay-nayaqw, pay uma sūkw nay'yuñwa. Pi nu lomatuawit ahipiy Christ Jesus añ umuy aniwna.

16 Paniqw òviy nu umumi okiwhiñqawlawni: Uma inumi nanawinyani.

17 Pi nu yaniqw Timotheus, pas aw iunañway itiy, Tutuyqawhقات añ suan hinmaqat umumiq tavi. Ason pam nuy Christ ep hin hinmaqat umuy añ ahoy u'nanani, piw nu hāhaqe' Jesus aw tōnawtaqamuy hihta tutuqaynaqata.

18 Noqw yaw uma haqawat a'nò unañwtoti, suhpan ka nu pay qa pítuniqat paniq'ò.

19 Noqw pi nu qa sōwunit umumiq pítuni kurs Tutuyqawhقات pan tunatyaw-taq'ò. Nen nu imuy a'nò unañway'yuñqamuy lavayiyamuy qa aw unañwtpni, panis pumuy òqalayamuy-saa.

20 Pi God moñwtunatyat qa lavayit añ pasiwa. Pi pam òqalat-sa añ pasiwa.

21 Noqw ya hintani? Nu umumiqnen sen wuvahpi'kañwani? sen nami'nañwat himuy'kañw, pu pās unañway'kañwani? Ya uma hihtawat nānawakna?

5

Immorality in the Church

¹ Pay pas antsa lavaytaqw yaw umuñaqw haqawa qahopqatu. Yaw uma haqawa nay nōmayat amum qatu. Noqw híkispí ima añ qatuptsiwni'yuñqam qa pan hinwisa.

² Noqw tuwat soq uma himuiwyuñwa, as uma put ep qahahlayhtotinkahkañwo; nihqe it hakiy panhaqam hinhtiqtat umuñaqw ayo hóroknayani.

³ Noqw nāmahin pí as nu qa pep umumum yankañw, nu yūmosa umuy u'ni'ta. Nihqe nu hakiy yanhaqam hinhtiqtat añwu pay eñem yuku, pas antsa umumum yantaqey pan'i.

⁴ Noqw òviy uma ihikwsiy amum Itahtutuyqawhqay Jesus Christ natñwaniyat añ sūvo tsovalte', Itahtutuyqawhqay Jesus Christ òqalayay yankahkañw,

⁵ Hakiy put panhaqam hintsakqat Satan aw noayani, tokoat sūlawhtiniqtat òviy'o; noqw hikwsiyat Tutuyqawhqat Jesus talònniyat ep ayo yámakiwtani.

⁶ Uma put ep himuiwyuñqe qa súanhtoti. Ya hihsayhoya pēkeni sohsok paqwrít pēkenañwuqat uma put qa navoti'yuñwa?

⁷ Oviy uma hisatvekenit ayo qenitote', puhuvaqwrít panyuñwni, pí uma pas antsa qapekén'oyiwyuñwa. Pí ura Christ Amutsva Yūmosanihqat ep mañat an itamuñem taviwa.

⁸ Noqw òviy itam soñawnen hisatvekenit qa yankahkañw nōviwhqat hintsatskani. Pam pēkeni qaunañwtalqatsit, pu nukpanqatsit tuawi'ta. Nikañw uma pōlavikit qapekén'oyiwhput, unañwat antsanihqat, piw qaat-sanihqat tuawi'taqat yankahkañw put hintsatskani.

⁹ Ura nu umumi pēnaqe, uma qahopíyesqamuy qa amu'puñalyaniyat nu umumi pañqawu.

¹⁰ Nikañw nu pay qatuptsiwni'yuñqamuy qahopíyesqamuy qa pumuy pañqawu, pu kan'ewtunatyay'yuñqamuyu, pu hihta tukwhantotaqamuyu, piw nāp yukit aw nāwakintotaqamuyu. Pantaniqw soon uma nawus it qatsit añqw qa ahpiyyani.

¹¹ Noqw nu hapi pu' piw yanwat umumi penta: Sen haqawa tuptsiwni'taqey pañqawhqa qahopíhintsakni, sen kan'ewtunatyay'tani, sen nāp yukit aw nāwakintani, sen nuhtumiq hiñqawni, sen honaqkuyit hihikwni, sen hihta tukwhantaniqw, uma put hakiy pantaqat qa a'puñalyani. Uma hakiy pantaqat qa amum nōnōsamantani.

¹² Pí nu Jesus qa aw tōnawtaqamuy amuñem pas piw hin yuykuniqey qa pan ayaiwta. Puyaw qa uma umumi tōnawtaqamuy amuñem hin yuykuya?

¹³ Ason pí imuy qa aw tōnawtaqamuy God hapi hin yukunani. Paniqw òviy uma put hakiy nukpanat umuhpiy ayo hóroknayani.

6

Lawsuits against Brothers

¹ Is uti, kurs umuñaqw haqawa sukw amum hihta ep hinhte', momñwituy qaanhinwisqamuy amutpip put hin hepníqey suhtaq'ewni? as pam God sinomuyatuy amutpip put mohti hepnikañwo?

² God sinomat tūwaqatsit ep sinmuy amuñem hinwat yukuni'wisni. Ya uma put qa navoti'yuñwa? Noqw kurs pantaniqw, ya uma hinoqw añ hihta susqahinyuñqat qa nāp hin yuykuya?

³ Itam hoñvia'yatuy hinwat yukunayani. Ya uma put qa navoti'yuñwa? Noqw tis pi òviy itam yep qatsit ep hihta hinyuñqat aw suan wūwayani.

⁴ Noqw ason uma hihta pay yep qatsit ep hinyuñqat ep hin yukunayanik, ya uma God aw tōnawtaqamuy amuñaqw haqawatuy suspevewinhinyuñqamuy put aw o'yani?

⁵ Nu umuy hamantoynaniqe òviy yan lavayhti. Puyaw pas qa haqawa umuñaqw pavan wuwni'ta? Puyaw pas qa haqawa nātupkomuy amutsve hihta aw hin wūwaniqey tuwi'ta?

⁶ Noqw òviy soq tuwat nātupkom haqam hin yukiltiñwuqat aw nāwikvañwu, hikis piw qatuptsiwni'yuñqamuy amumii.

⁷ Pay òviy pas suyan uma it ep qaanhinwisa, ispi uma haqam hin yukiltiñwuqat aw nātsamvantagee. Ya hinoqw tis nāpi uma hihta ep qaantsaniwe', put ep nakwhani'yuñwani? Ason hak umuy hihta nawhkiniqw uma put ep qa unañwtuyvayamantani.

⁸ Noqw uma soq qa suan hinwisa. Hikis pi uma pas umuhsinomuy hihta nawhkilalwa.

⁹ Añ qa suan hinwisqam soon God moñwtunatyayat ep amuñem qe'nini. Ya uma it qa navoti'yuñwa? Uma qa nāunay'yuñwani. Soon tokot sokoqtaqam God moñwtunatyayat aw yuñni, pu nāp yukit aw nāwakinwisqamu, pu qa nāp himuy amum hintsatskaqamu, pu wutihinyuñqamu, pu tahtaqt tahtaqtuy amuhpa' nāhahlaynayaqamu,

¹⁰ Pu uuyiñwtu, pu hihta kan'ewtunatyay'yuñqamuyu, pu honaqkuyit hihikwyaqamu, pu nuhtumiq hiñqaqwaqamu, pu hihta tusoqtukwhantotaqamu. Pan hinwisqam soon God moñwtunatyayat ep amuñem qe'nini.

¹¹ Noqw ura as uma haqawat panhaqam hinwisa. Noqw pay God Itana Hikwsiy ahpiy umuy pāhoma, umuy nēñem sinota, umuy súanyuñqat yuku, Itahtutuyqawhqay Jesus natñwaniyat añ'a.

Use Your Bodies for God's Glory

¹² Haqawa ka pañqawni: Pas as sohsoy himu inuñem súanta. Antsaa; nikañw pay qa sohsoy lomahinta. Pas as sohsoy himu inuñem súanta; nikañw pay nu qa hihtawat akw áñwutiwniqey nakwhani.

¹³ Nōsiwhqa hakiy ponoyat eñem yukiwtañwu; pu hakiy ponoat nōsiwhqat eñem yukiwta; nikañw pay God pumuy lõpwatuy sūlawhtani. Noqw hakiy tokoat hapi nuvöt qa eñem yukiwta; pam Tutuyqawhqat eñem yukiwta; noqw Tutuyqawhqat tokoy eñem qatu.

¹⁴ Noqw God hapi Tutuyqawhqat ahoy tātayna; nihqe piw nāt itamuy ahoy tātaynani, nāp òqalay akw'a.

¹⁵ Puyaw umuhtoko Christ tokoyat aw wiwyuñqat uma put qa navoti'yuñwa? Noqw ya sen nu Christ tokoyat aw wiwyuñqat ayo oyat, tokoy huhyaqat aw put awiwhtoynani? Sóoni.

¹⁶ Soh! Puyaw i' tokoy huhyaqat amum hintsakqa put amum sūka tókoniñwuqat uma put qa navoti'yuñwa? Pi puma lõyöm sūkamantaniqat ura God pañqawu.

¹⁷ Noqw pi Tutuyqawhqat aw hūrs'iwtaqa put amum sūka hikwsiniñwu.

¹⁸ Huvam nuvōqatsit añqw watqaa. Sohsoy qaanhtipu sinot ahpiy hintsatskiwhqa qa tokoyat ep hintsatskiwa. Noqw pay nuvōhinmaqa hapi nāp tokoy ep qaantsakñwu.

¹⁹ Soh! Ya uma it qa navoti'yuñwa? Qahováriwtaqa Hikwsi God ahpiy umumi noiwhqa umuhpe pakiwtaqw, umuhtoko put kiata? Noqw òviy uma qa nāp nāhimuy'yuñwa.

²⁰ Pi uma pas pavan hihta hihkay'taqat akw tuiwya. Oviy uma umhtokoy, pu umuhhikwsiy God himuyat an put fayawni'yuñwani.

7

Questions about Marriage

¹ Taay, noqw ura uma hihihita ep inumiq pēnayaqw pam pu'ni. Pay tāqa qa nōmataniqw, pam put eñem lolma.

² Nikañw pay nāphisat sen sinom nuvōhinwisq, òviy pay uma añ nanāp tahtaqt nōmay'yuñwani, pu momoyam añ nanāp puwsuñwani'yuñwani.

³ Tāqa nōmay makiwayat aw put noi'tamantani; pu pay piw an wuhti puwsuñway tavi'tamantani.

⁴ Hakiy nōmaat tokoy aw qa nāp mōñwiniñwu, put puwsuñwaat put aw mōñwiniñwu. Pu pay piw an hakiy puwsuñwaat tokoy aw qa nāp mōñwiniñwu, pi nōmaat put aw mōñwiniñwu.

⁵ Hakim nāmi qa nākawintimantani, ason pay hakim pas nāmi pan yuke', pu' hihsavo panhtimantani, hakim napwalni'kañw, nāwakinpit aw yuki'taniqey òviy'o; nit pu ason hakim piw nāmimantani, taq ka Satan hakimuy qa namituyqawi'taqat ep pumuy amumi unahepmantani.

⁶ Nikañw hapi pay nu yan pēnaqe it umuy nakwhana, qa ayata.

⁷ Nuyniqw pi as sohsoyam inunyuñwaniqw pam amuñen lomahintani. Noqw pay pi sohsoyam God añqw nanāp hin makiway'yuñwa, suhka yanwatniqw, pu mi'wa piw tuwat panwata.

⁸ Noqw òviy nu añ imuy qa nōmay'yuñqamuy, pu qa puwsuñway'yuñqamuy-nikañw pu koñnanalvutuy amumi pañqawni: Pay uma pas inún hinyuñwaniqw as pam umuñem lolma.

⁹ Nikañw kurs pay uma qa namituyqawyuñwaniqw, pay hak hakiy ámumtini. Pi hakiy ámumtiniqw pam pantaqa nuvōmokiwyu añ kānavoti'taniqat epnihqe pavan lolma.

¹⁰ Pu añ hakim ámum'iwyuñqamuy nu amumi tutapta, nikañw pay qa nūu, i' Tutuyqawhqa: Wuhti puwsuñway qa mātāpantani.

¹¹ Nikañw kurs pam put mātave', pay pam nalqatmantani; sen pay ahoy puwsuñway amum namivōhiknik panhtimantani. Pu i' tāqa nōmay qa mātāpantani.

¹² Pu ahpiy mímuywatuy nu' amumi pañqawni, qa Tutuyqawhqa: Kurs hakiy tuptsiwni'taqat nōmaat qa tuptsiwni'te' nāt put amum qátuniqey nāwaknaqw pay pam put qa mātāpantani.

¹³ Pu kurs wuhtit puwsuñwaat qatuptsiwni'te' nāt put amum qátuniqey nāwaknaqw pay pam put qa mātāpantani.

¹⁴ Pi i' qatuptsiwni'taqa tāqa nōmay atsviy God awwat sutsvo taviwta. Pu i' qatuptsiwni'taqa wuhti puwsuñway atsviy God awwat taviwta. Pi as qa pantaniqw umuhtim hovariwyuñwani; noqw pay hapi puma God awwat oyiwyuñwa.

¹⁵ Nikañw kurs i' qatuptsiwni'taqa ahpiyninik, pay pi ahpiymantani. Pay i' tuptsiwni'taqa tāqa, sen wuhti, pantaqat ep qa sómiwtañwu. Pi God itamuy uyiawtaqat qatsit aw wáñwayi.

16 Ispi yantaq'ö, wuhti, ya sen um uhpwusuñway Christ aw tuyqawvaniqey hin navoti'ta? Pu um'i, täqa, ya sen um uhnömay Christ aw tuyqawvaniqey hin navoti'ta?

Live as God Called You

17 Noq̄w pay pi God añ sohsokmuy nanāp hin qatsihuytaqw, pu hakiy hin hintaqat Tutuyqawhqa put wánwayh̄q, hak pan hinmamantani. Yan hapi nu sohsovik Jesus aw tōnawtaqamuy amunawit yuki'ma.

18 Sen haqawa poñotkit akw tuvoylaiwkañw wánwayniwe', pay pam put tuvoylat qa ayo yúkuni. Sen haqawa qa poñotkiwkañw wánwayniwe' pay pam qa poñotkiwni.

19 I' poñotki pay qa hímuu, pu i' qa poñotki pay piw qa hímuu; pi God tutavoyat añ hinmaq̄w pam'i.

20 Uma añ nanāp hin hinkahkañw wánwayniwe' pay panyuñwni.

21 Um sen núantuwikinikañw wánwayniwa; pay um put ep qa hin unañway'tani. Nikañw kurs pay um hin mātaviwninik, um akw moñwvastini.

22 Pi núantuwikinikañw Tutuyqawh̄qat ahpiy wánwayniwh̄qa Tutuyqawh̄qat ahpiy mātaviwa. Pu piw pay an i' qa núantuwikinikañw wánwayniwh̄qa Christ núantuwikiatniñwu.

23 Uma hapi hihta hihkay'taqat akw tuiwya. Oviy uma qa sinmuy amumi nātuwiktotani.

24 Itupkomu, pay uma añ nanāp hin hinkahkañw wánwayniwyaqey pan God amum yesni.

Questions about the Unmarried and the Widows

25 Pu nu imuy añ nāt pas mámanhtuy pay qa hinwat Tutuyqawh̄qat añqw tutavot pasiwta. Nikañw pay nu hin wūwyaqey pañqawni. Pi nu Tutuyqawh̄qat añqw ōkwatuwiwa, pas qa atsat hinmaq̄ee.

26 Itam pay hihsavo pas sóontsaniwyuñwni. Noq̄w ōviy nuyniq̄w hak hin makiway'te' pan qátumantaniq̄w pam eñem lomahinta.

27 Um hak nōmay'taqa, pay um añqw mātaviwniqey qa tunatyawtani. Noq̄w um nāsta nōmay'taqa, pay um qa nōmawuwantani.

28 Nikañw kurs um piw nōmate', um pay qa hin qaanhtini. Pu kurs i' nāt pas māna puwsuñwte', pay pam piw qa hin qaanhtini. Nikañw panhtotiqam hapi yep qatsit ep kānanvotyani. Noq̄w nu as put añqw umuy ayo óyaniqey nāwakna.

29 Nikañw it nu pañqawni. itupkomu: Tuwani tsāva. Noq̄w ōviy yahpiy hapi yantani: Añ nōmay'yuñqam pay qa nōmay'yuñqey panyuñwni;

30 Pu añ tsaykitaqam pay qa tsaykitaqey panyuñwni; pu añ hahlayyaqam suhpan pay qa hahlayyaqey panyuñwni; pu hihta tuhtuy'yaqam pay hihta qa himuy'yuñqey panyuñwni;

31 Pu yep qatsit akw moñwvasyaqam qa nukushintsahsanyani; pi yep qatsit tunatyaat tūwayato.

32 Noq̄w nu as umuy qa nānaphin wuwanvisoq'iwyuñwniqat umuñem nāwakna. I' hak qa nōmay'taqa Tutuyqawh̄qat hihmuyat tunatyawtañwu, hin pam Tutuyqawh̄qat unañwveniyeq ōviy'o.

33 Noq̄w pu i' nōmay'taqa yep qatsit ep hihihta hinyuñqat tunatyawtañwu, hin pam nōmay unañwveniyeq ōviy'o; nihq̄e lōq̄muy wuwni'ta.

34 Noq̄w māna nāt qa puwsuñway'taqa Tutuyqawh̄qat hihmuyat tunatyawtañwu, pam hin tokoy, pu hikwsiy ep qahováriwtaniqey ōviy'o. Noq̄w pu i'

puwsuñway'taqa yep qatsit ep hihhihta hinyuñqat tunatyawtañwu, pam hin puwsuñway unañwveniçey òviy'o.

³⁵ Noqw uma it akw moñwvasyaniqat òviy nu yan lavayhti. Nu umuy qa aw u'ta. Noqw yan uma lomahinwise', qa hihta sos'onkahkañw Tutuyqawhqat aw unañwtavi'yuñwni.

³⁶ Nikañw kurs hak tiyo manhtuway ka qa súantsahtsanhqey wūwante', kurs pay pam tukwsiwtaqw, soon as qa panhtiniqw, pay pi pam hin tunatyawte' panhtini; pay pam qa hin qaanhñini, pay pi puma nāmatini.

³⁷ Nikañw pay hak unañwpeq tunatyay qa wílökni'taqa, qa hihta akw sóon'iwkañw tunatyay aw tuyqawi'taqa manhtuway nāt pas mānat tavi'taniqey unañwpeq yuki'taqa hapi sūanhtini.

³⁸ Noqw òviy i' hak put ámumtiqa hapi sūanhtini, nikañw i' hak put qa ámumtiqa put epnihqe pas pavan sūanhtini.

³⁹ Wuhti hin yukiwtaqat tutavot ahpiy puwsuñway aw sómiwtañwu hih-savohaçami qátuniqat pahsavoo. Nikañw ason kurs put puwsuñwaat mokq pam mātaviñwu. Pay pi hakiy ámumtinik ámumtimantani; nikañw hapi pas Tutuyqawhqat sinoyat-sa ámumtimantani.

⁴⁰ Nikañw pam hintaqey pan hinmaniqw pam pantaqa nuyniqw put eñem lomahintani. Noqw nu wūwantaqw God Hikwsiat iunañwpeq qátuhqa piw pan unañwti.

8

The Question about Food Offered to Idols

¹ Nu pu' nōsiwhqat nāp yukit aw noiwhqat yuaatani. Pay pas antsa itam sohsoyam navotit pasiwyuñwa. Navoti hakiy kwivi'nañwtoynañwu; noqw nami'nañwa hapi hakiy òqalañwu.

² Noqw kurs pay hak hihta navoti'taqey wūwante', pam piw it aw wūwantani: Pam as pas pasiwtaqat put navoti'tani; nikañw pam qa nāt pan put navoti'ta.

³ Hak haçam God aw unañway'taqw God put tuwi'tañwu.

⁴ Taay, hak hihta nāp yukit aw noiwhqat tūmoytaqat nu lavayhtini. Pay pi itam navoti'yuñqw pay tūwaqatsit ep nāp yukit pi qa hímuu; pu pay pas qa haçam hak himu piw suhkaa, pay pas God-saa.

⁵ Pay pi as sinmuyniqw amuhpa' nāwakintiwayaçam kasta, òveqatsit ep'e, pu tūwaqatsit ep'e. Pi pas antsa amuhpa' nāwakintiwayaçam suhpanta, pu momñwit suhpanta.

⁶ Noqw itamuyniqw pay sūkw aw nāwakintiwhqa, God Itanaa, put hapi ahpiy sohsoy himu pasiwyuñwa, pu itam put eñem yukiwyuñwa; pu sūka Moñwi, Jesus Christ, put hapi ahpiy sohsoy himu yukiltoti, pu itam put ahpiyya.

⁷ Nikañw pay qa sohsoyam it navoti'yuñwa. Oviypi haçawat nāp yukit pew pahsavo kaptsi'yuñwa. Noqw nāmahin pi as pūmuyniqw nōsiwhqa pas antsa nāp yukit aw noiwhq puma put nōnova; noqw puma tuptsiniy añ qaòqáwi'yuñqw, uñwám hovarsni.

⁸ Pi itam soon nōsiwhqat ahpiy God aw lomahinyuñqey nāmahtakni'yuñwni. Oviypi itam nōñōse' put ahpiy qa ñas'ewhtotiñwu; pu pay piw an itam qa nōñōse' qa hin'ewaytotiñwu.

9 Nikañw pay uma tunatyaltotini, taq nāphisat ka uma yan qenive honkahkañw soñawnen tuptsiwniy añ qaō'qaltuy amutpik hihta ep tōnōkyaniqat taviyani.

10 Kurs um hihta navoti'taqa nāp yukit eñem kiyat ep tunōsvoñat aw gatuqw, hak tuptsiwniy qa añ oqala un pep tuwani. Ya pam unañwpeq gatusite', qa tuwat nōsiwhqat nāp yukit aw noiwhqat nōsni?

11 Nen pam hak uhtupko qaōqālanihqe uhnawotiy atsviy hovalniwni, Christ put eñem enañ mok'ō.

12 Noqw pan hapi uma umuhtupkomuy ep qaanhtote' unañwayamuy qaō'qaltuy tūhotote', Christ ep qaanhtotini.

13 Yanta hapi, noqw oviy kurs sikwi itupkoy múnuknaniqw, pay pas tūwaqatsit nāt wunuqw nu soon sikwit nōsni, taq nāphisat ka nu itupkoy múnuknaniqee.

9

Rights and Duties of an Apostle

1 Ya pay nu' qa ayaiwtaqa? Ya nu qa qenive wunu? Ya nu' Jesus Christ Itahtutuyqawhqay qa aw yori? Puyaw qa uma Tutuyqawhqat ep itumaltipumu?

2 Kurs nu pay haqawatuyniqw qa ayaiwtaqanik pay úmuyniqw pi nu suyan panta. Pi Tutuyqawhqat ahpiy uma hapi nuy pas antsa ayaiwtaqat mahtakni'yuñwa.

3 Hakimuy inumi tuwantotaqw nu amumi yan lavayhtiñwu.

4 Ya itam nōsniqey pu hikwniqey qa makiway'ta?

5 Ya itam haqawat tuptsiwni'taqat nōmay'te', put wiknumniqey qa makiway'ta añ pētuy ayaiwyuñqamuy amun'i, pu Tutuyqawhqat tupkomuy-atuy-nikañw pu Cephas pumuy amun'i?

6 Hal pay sen nu'-niqw pu Barnabas, ya ítam-sa pay qa tumalay'tanik pam itamumi uhtsiwta?

7 Ya hak hisat haqami tuwvöhtaqa nāp hihta himuy aw tūkway'ta? Ya hak óvat uyht, aniwnit qa añqw tūmoyta? Ya hak pokmuy tumalay'kañw pihuyamuy qa añqw hihikō?

8 Ya nu pay sinot an lavayhti? Hal ya Moses tutavoyat añ piw qa pan lalvaya?

9 Oviypi Moses tutavoyat añ yan pey'ta: Um wākasit sōhōvosit muritaqat motsóvuyat qa sommantani. Ya God pas pay wākasit-sa tunatyawkañw oviy pañqawu?

10 Hal sen pi pam itamuy tunatyawkañw pañqawu? Pay kurs pi hin qa itamuñem i' yan pēniwa. Noqw oviy uylawhqa okiw hihta tūwaniqey tunatyawkañw uylawñwu; piw muritaqa okiw aniwnit añqw hihta himuy'vaniqey tunatyawkañw muritañwu.

11 Itam soñawnen hihta it Hikwsit ahpiynihqat umuy huyta. Noqw kurs itam yep qatsit ep umuhhimuy ömahte', ya itam pas qaanhtini?

12 Noqw kurs uma haqawatuy umuhhimuy añqw maqaye', tis pi oviy uma soon itamuñem qa piw panhtotini. Pay as pi panta; noqw pay itam it yantaqat qa akw moñwvasi. Itam hīhihta añ nakwhani'ta, taq nāp hisat ka itam lomatuawit Christ yuaataqat aw sóontsanni.

13 Imuy Jew-sinmuy amuñaqw hihta pas kaptsiwuyñqat tumalay'yuiñqam God kiyat ep hihta oyiwhqat akw yēse. Ya uma put qa navoti'yuiñwa? Pu ima hom'oyvihkat ep hintsatskaqam hihta God aw noiwhqat akw yēse.

14 Noqw Tutuyqawhqa hapi pay piw pan yuku: Ima lomatuawit yuaatoqam lomatuawit ahpiy hihta akw yesniqata.

15 Nikañw pay nu'wa it yantaqat qa akw moñwvasi; pu piw nu qa pan umumi tuñlay'kañw paniqiw it yan pēna. Pi nu qa hihta aw tūkway'kañw lomatuawit yuaataqey ep himuiwta. Noqw kurs hak put pisviwnaniqiw pay pi nu tatam mokni.

16 Pay as pi nu lomatuawit yuaatakañw pay kurs nu hihta ep nātsotskanani. Pay nu pas put aw tusoq'ayatiwa. Pay panta. Pas nu lomatuawit qa yuaataqiw pam inuñem pas is óhini.

17 Pi nu suhtaq'ewnikañw it hintsake' hihta ahsatani. Pu kurs as pay nu qa suhtaq'ewnikañw put hintsakq, pas pi suyan i' tumala inumi noiwtaq'ó.

18 Noqw pep pu' nu hihta ahsatani? Pay hapi nu Christ añqw lomatuawit añqw yuaate', qa hakiy aw hihta tūkway'kañw pantsakni; nen nu lomatuawit yuaataqey ahpiy imakiway soon akw moñwvasni.

19 Pay nāmahin pi as nu qa hakiy aw tūwikinikañw pay nu sohsokmuy amumi nānuantuwiki'ta, pas pay nu as okiw wūhaqñiqamuy Jesus aw tuyqawvaniqe óviy'ó.

20 Nihqe nu Jew-sinmuy amumiwat Jew-sinoniwhti, pas pay nu Jew-sinmuy tuyqawvaniqe óviy'ó. Pu tutavot añ hinwisqamuy nu amumiwat tutavot añ hinmaqey panhti, pas pay nu tutavot añ hinwisqamuy tuyqawvaniqe óviy'ó.

21 Pu imuy tutavot qa añ hinwisqamuy nu amumiwat pay tutavot qa añ hinmaqey panhti, pas pay nu as okiw tutavot qa añ hinwisqamuy tuyqawvaniqe óviy'ó. Pay as pi nu God tutavoyat qa hin qa aw tunatyawkañw, nu Christ tutavoyat añ hinma.

22 Pu nu añ qaó'qaltuy amumiwat pay qaóqáwi'taqey panhti, pas pay nu as okiw qaó'qaltuy tuyqawvaniqe óviy'ó. Nu sohsokmuy amumi sohsoy himuniwhti, pas pay nu as okiw nāp hintaqat akw haqawatuy tuyqawvaniqee.

23 Nu lomatuawit tunatyayat óviy yanhaqam hinma, pas pay nu as okiw put hahlayhpiyat añ umumum hinmaniqee.

24 Ya sohsoyam nanamunwaqam yuhtukq pay sūka hihta ahsataniqat uma put qa navoti'yuiñwa? Pay uma yuhtuke' uma hihta ahsatotaniqey óviyyañwu.

25 Noqw sohsoyam nanamunlalwaqam pās nāmitunatyawwisñwu, hóhoñvitniqe óviy'ó. Noqw puma pay wiñkat sūlawhtiñwuqat óviy panhtotiñwu. Noqw itam pi hihta pas qa sūlawhtiñwuqat makiwyani.

26 Noqw nu pas suyan hihta ahsataniqey óviy pan warikiwta. Nu qa tusoqñayawhqe, paniqiw óviy hapi nu qa nanāp haqe' savinuma.

27 Nu qa pan hintsakt itokoy wuvahtinunqe aw tuyqawi'ta, taq nāphisat as ka nu nuhtumi lomatuawit yuaatat, nu hihta ep ówihiniwhtiwi, God nuy ayo tūvani.

10

Warning against Idols

1 Pu piwu, itupkomu, pay uma it navoti'yuiñwñiqat nu nāwakna: Ura itanam sohsoyam ómawuy atpikaqeya; pu sohsoyam wuhkovatuphat añqe' nóña.

2 Pu puma sohsoyam ōmawuy akw Moses aw tuvoylatoti, pu wuhko-vatuphat akw'a.

3 Nihqe puma sohsoyam nōsiwhqat God aŋqwnihqat aŋqw nōnōsa.

4 Pu sohsoyam kūyit God aŋqwnihqat aŋqw hikwya. Pi puma owat hihta tuawi'taqat aŋqw hikwya. Pam owa Christ tuawi'ta. Noqw pam suyan pumuy amumum hinma.

5 Noqw pi ura God pumuy amuñaqw kaysiwhqamuy amuhpe qa salayhti; ōviypi ūra puma qayēsiwhpuehaqam wuhko soa.

6 Noqw i' yantaqa hapi itamuy u'nantoyna, itam aŋ hihta qalomáhinyuñqat qa aw kwañwátayyuñwiniqat ōviy'o, panhtotiqamuy qa amun hinhtotini.

7 Piw ura pumuy amuñaqw haqawat nāp yukit aw nāwakintotaq, uma qa pumuy amún hintsatskani. Taq ura yan pey'ta: Sinom aŋ yesvat nōnova, pu piw hihikwya, pu pahsat hoñvaqe tivantiva.

8 Pu itam qa amún nuvōqatsit tumalay'yuñwini. Ura pumuy amuñaqw haqawat pantsatskaqe sūkw tāwat ep sunat aŋqw payhkomuy sihkay'tasikip sōmorit pahsa'nihqam sūlawhti.

9 Pu itam qa Christ puhtsemokintotani, ura pumuy amuñaqw haqawat panhtotiqamuy qa amunhtotini. Taq puma panhtotiqe tsūtsu'tuy amuhpiy soa.

10 Pu uma piw pay qa yan umuh'unañway hiñqawani, ura pumuy amuñaqw haqawat panhtotiqamuy qa amunhtotini; taq puma panhtotiqw, God hoñviayat ayataq, pam pumuy qōya.

11 Noqw as sinom pumuy amuhpiy hihta tuwi'vayaniqat ōviy puma it sohsok hihta aŋ kūkuyva. Noqw itamuy so'ñwamiq ōkiwisqamuy u'nantoynanige ōviy pāvam pēniwa.

12 Paniqw ōviy pay hūrs wūnuhqe naniwuwantaqa tunatyaltimantani; taq nāp hisat ūnate', pam múnukni.

13 Pay qa hak hihta alōnōt akw unaheviwhqey wūwantani, ispi wūhakiñqam pay pan hapi unaheviwyaq'ō. Pi God soon lavayiy qa an hinmani; nihqe pam hakiy ōqaltaq, soon unaheppi hakiy epnihqe ōqalay'tani. Pi God hin ayo yámakniqat hakiy āawnaq, hak unaheppit aŋ kuyvani.

14 Noqw ōviy'o aw iunañwamu, uma nāp yukit aw nāwakintiwhqat pas qe'yani.

15 Nu hapi pās wuwni'yuñqamuy amumi yuaata. Uma nuy hiñqawhqat aw wūwayani.

16 It kuyapkuyit aŋqw hahlayhpit kūyiwtaqat itam hahlayhtote', itam soñawnen Christ uñwáyat aŋqw sūp hikwyañwu. Pu itam pōlavikit yónoyhtote', itam Christ tokoyat aŋqw sūp nōnōsañwu.

17 Pay as pi itam kaysiwhqamyakahañw sūkw pōlavikit anyuñwa, piw sūkw tokot anyuñwa. Pi itam sohsoyam put sūkw pōlavikit aŋqw nōnova.

18 Kurs uma yep qatsit ep Israel-sinmuy amumi wūwayani. Ya ima hom'oyit aŋqw nōnovaqam God hom'oyvihkayat qa amum God aw nāwakintiwiwa?

19 Ya nu hihta pañqawu: Sen pi nāp yuki pas antsa hímuniñqat, sen nāp yukit aw himu noiwhqa pas antsa hímuniñqat nu pañqawu? Qae.

20 Nu hapi pañqawu: Ima qa-Jew-sinom hihta hom'o'ye, puma nukpanhihikwsimuy amumi put hom'o'yañwu, qa God aw'i. Noqw uma nukpanhihikwsimuy amumum hintsatskaniqat nu qa nāwakna.

21 Soon uma Tutuyqawhqat kuyapkuyiyat nukpanhihikwsimuy kuyap-kuyiyamuy enaŋ hihikwyani. Soon uma Tutuyqawhqat tunōsvoñayat nukpan-

hihikwsimuy tunösvoñayamuy enañ nōnovani.

22 Ya sen itam Tutuyqawhqat puvuhtsemoqnayani? Ya sen itam put epnihqe ö'qaltu?

23 Pay as nu hihta hinhtiniqw pam sohsoy ka inumi súanta, nīkañw pay qa sohsoy nukñwa. Pay as nu hihta hinhtiniqw pam sohsoy ka inumi súanta, nīkañw pay qa sohsoy hakiy öqalañwu.

24 Qa hak hapi nēñem-sa hihta öviy tunatyawtat, ayo suk w eñem hihta lolmat tunatyawtani.

25 Uma huhyankiva hihta huhyaniwhqat nōnovani, nen umuh'unañwpeq umuhsunvotiy tunatyawkahkañw qa pas hihta tüviñlalwani.

26 Pi tüwaqatsi Tutuyqawhqat himuata, pu añ himu hinyuñqa.

27 Kurs qatuptsiwni'yuñqamuy amuñaqw haqawa umuy tütsamhq, uma ámumyaniqey unañwtote', himu umutpip poñahtiwhqat una nōnovamantani, qa tüviñlalwakahkañw umuh'unañwpeq umuhsunvotiy tunatyawkahkañwo.

28 Nīkañw ason kurs haqawa put nāp yukit aw noiwhqat umumi kitaqw, pay uma qa añqw nōñösamantani, umuy āawanaqat kaptsi'totaniqe öviy'o, put unañwpeq sunvotiyat tunatyawkahkañwo. Pi tüwaqatsi Tutuyqawhqat himuata, pu añ himu hinyuñqa.

29 Nu uh'unañwpeq uhsunvotiy qa kitat, ayam sukwat unañwpeq sunvotiyat nu kita. Noqw hak ka inumi pañqawni: Pi nu qenive wunukañw hihta tümoytaqw, ya hinoqw ayam suka pas nāp unañwpeq sunvotiy ahipiy nuy övelantani?

30 Pi nu put ep God aw hahlayhtit, put añqw nösñwu. Noqw ya hinhtiqw öviy nu put ep hahlayhtiqw ayam suhka pas nāt piw put ep inumiq qalomáhiñqawni? kítani.

31 Ka pi panta. Nīkañw um as God tayawniwniqat öviy sohsok hintsakmantani, sen um tümoytani, sen um hikwni, sen pay nāp hihta hintsakni.

32 Uma qa hakiy unañwmoknayani, imuy Jew-sinmuyu, pu pay qa-Jew-sinmuyu, pu imuy God aw tōnawtaqamuyu.

33 Nu tuwat sohsokmuy hihta añ ahsupoq unañwve mamavisqe qa nēñem hihta tunatyawtat, as kaysiwhqamuy hihta akw moñwvasye' ayo nōñakniqat öviy amuñem tunatyawta.

11

1 Uma inumi nanawinyani; pi nu piw Christ aw nanawini.

Covering the Head in Worship

2 Pas nu umumi hahlayhti itupkomu, ispi uma sohsok hihta añ nuy u'ni'yuñq'o. Pu nu umumi hin tutaptaqw uma añ ahsupoq pan hinwisa.

3 Noqw it hapi uma navoti'yuñwniqat nu nāwakna: Christ hapi sohsokmuy tahtaqtuy qötöam'iwtaqat anta; pu tāqa nōmay qötöat'iwtaqat anta; noqw pu God hapi Christ qötöyat anta.

4 Haqam tāqa nākwapkañw God aw nāwaknaqa, sen God eñem yuaataqa hapi qötöy qahihtalawñwu.

5 Pu haqam wuhti qa nākwapkañw God aw nāwaknaqa, sen God eñem yuaataqa hapi qötöy qahihtalawñwu; soñawnen pi pam āriwtañwunihqee.

6 Pay pi wuhti qa nākwapte' piw āriwtani. Pu kurs wuhti āriwte', sen sipniwe', put hahmane', turs pam piw nākwapantani.

7 Noqw pay as soon tāqa nākwapantantani, pi pam God an yukiwkañw pu put pihniatnihqee. Pu wuhti hapi tāqat pihniata.

8 Pi tāqa qa wuhtit añqw yukiwta; pi wuhti tāqat añqw yukilti.

9 Piw tāqa qa wuhtit enem yukilti; pi wuhti tāqat enem yukilti.

10 Yantaqw hapi òviy wuhti soon qa nākwaptamantani, hakiy put aw moñwtaviwhqat mātaktaniqee, hoñvia'yatuy tunatyawkañwo.

11 Nikañw Tutuyqawhqa pan yukuqw, pay qa hak tāqa wuhtit qa ahpiy qátuni; piw qa hak wuhti tāqat qa ahpiy qátuni.

12 Wuhti tāqat añqw aniwhtiqw, pay òviy piw pan tāqa wuhtit ahpiy aniwhti. Nikañw pay hapi sohsoyam God ahpiy aniwhtoti.

13 Kurs aw nāp wūwayaa. Ya wuhti qa nākwapkañw God aw nāwaknaniqw pay lomahinta?

14 Ya tāqa hin hintañwuniqw pam pantaqa umuy qa tutuqayna, haqam tāqa wupaañay'taqw pam put enem haman'ewayniñwuniqata?

15 Nāwuspi wuhti wupaañay'taqw pam put pihniatniñwu. Pi put hōmiat put aqw nākwaptaniqat òviy pam put aw noiwta.

16 Noqw pay pi kurs hak it ep hiñqawlawniqey antaniqw pay hapi itam God aw tōnawtaqam qa pan tuwi'yuñwa.

The Lord's Supper

17 Nu pu' hapi lavayhtiniqe umuy qa tayawnani. Uma soq tsovalte' qa nukñwat òviyyat, soq nankiwakw òviyyañwu.

18 Meh, i' mohti'ma: Yaw uma sūvo tsovaltqw haqawat nātsikiwtañwuqat nu navota. Nihqe pay nu pēp pas tuptsiwa,

19 Ispi pay kurs hin haqawat umuñaqw qa sutskeyaq'ò. Noqw put pantaqat ahpiy ima añ hakim pas qaatsat hinyuñqam umuhpe mātaktotini.

20 Noqw òviy ason uma sūmi tsovalte', uma qa pas pas antsa Tutuyqawhqat tunòsvoñayat nōñōsañwu.

21 Oviy pi umuy nōnovaqw, himuwa qa sōwu maqaptsi'tat, pay nāp nōvay tūmoytañwu. Noqw suhka tsōnmokiwtaqw, haqawa honaqkuyit akw hōnaq'iwtañwu.

22 Soh! Ya uma ñasta ki'yuñwa? Pep hapi as uma nōnovakañw hihikwyani. Hal ya uma God aw tōnawtaqamuy qahihatatote', ñasta nōvay'yuñqamuy hamantoynayani? Ya nu umumi hiñqawni? Ya nu it ep umuy tayawnani? Sóni.

23 Pi Tutuyqawhqa hapi inumi it posnaqw, nu tuwat umumi put mātavi: Ura Tutuyqawhqa Jesus put tōkilat ep momñwituuy amumi mātaviwniqe pōlavikit kwusu;

24 Nihqe put ep kwakwhatat, put yōhat, pañqawu: Huvam it òmahtotat, nōñōsaa. I' hapi itoko umuñem yōñoyhtiwa. Uma nuy u'ni'yuñwniqe òviy it yantsak-wisni.

25 Pu pumuy nōñōsaqw, pam pay án piw kuyapkuyit kwusut pañqawu: I' kuyapkuyi hapi iuñway ahpiy puhuvasiwni. Yan hapi uma hinwisni. Uma añsakis put añqw hikwye', nuy u'nayamantani.

26 Pi uma añsakis it pōlavikit añqw nōñōsakañw, pu it kuyapkuyit añqw hikwye', uma Tutuyqawhqat mokiwuyat tuawi'yuñwmantani, hisat pítuniqat pahsavoo.

27 Paniqw òviy hak qa tunatyawkañw, it pōlavikit añqw nōsqa, pu Tutuyqawhqat kuyapkuyiyat añqw hikwqa Tutuyqawhqat tokoyat-nikañw pu uñwáyat ep qaantimantani.

28 Oviy hak namivupre', pankañw put pōlavikit añqw nōsmantani, pu kuyapkuyit añqw hikwmantani.

²⁹ Taq qa tunatyawkañw nösqa, pu hikwqa nawus tūviwmantani, Tutuyqawhqat tokoyat qa mätsi'tañwunihqee.

³⁰ Pi yantaqw öviy kaysiwhqam umuñaqw qaöqáwi'yuñwa, pu öpuiwyuñwa, pu kaysiwhqam pay soa.

³¹ Pi itam namivupriwise', pay soon hin yukuniwyani.

³² Taq Tutuyqawhqa itamumi pohte', itamuy ökwhañwu; taq ka itam yep qatsit ep hinwisqamuy amumum tūviwyani.

³³ Yanta itupkomu, öviy uma nōnovanik tsovalte', hāk nānuhtayyuñwmantani.

³⁴ Ason pi kurs haqawa tsōnmokiwte', pay kiy ep nōsmantani. Noqw uma qa tūviwyaniqey öviy tsovaltımantani. Pu ason nu hisat pite', hin hintaniqat umumi tutaptani.

12

Spiritual Gifts

¹ Noqw uma kuwahtiput Hikwsit ahpiynihqat navoti'yuñwniqat nu nāwakna.

² Pay pi uma navoti'yuñwa, ura pay uma nāt qatuptsiwni'yuñqe añ hihtuy nāp yukit qayuaatotaqamuy amuhpa' hinnumya, haqe' umuh'unañway qat-sqat pañ'a.

³ Noqw öviy nu umuy māmatsnani, soon hapi hak God Hikwsiyat ahpiy yuaatakañw Jesus qalomáyukiwtaqat pañqawni. Pu soon hak Jesus Tutuyqawhqatnihqat pañqawni, hal pas Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy-nen-saa.

⁴ Qahováriwtaqa Hikwsi hīhihta kuwahtiput tūhuytañwu; nikañw pam pas sūkaa.

⁵ Pu itam nanāp tumalat makiwyaqe, sūkw Tutuyqawhqat eñem tumalay'yuñwa.

⁶ Itam nanāp hin makiwyaqey pan hihta hintsatskañwu. Noqw pay God itamuhpa', itahhinsakpiy sohsok akw nāp tunatyay tumalay'ta.

⁷ Pi sohsoyam Hikwsit makiwyaqw, pam amuhpe namtaknañwu. Noqw put ahpiy itam sohsoyam moñwvástotini.

⁸ Pi Hikwsi wuwanlavayit sukwat aw nóañwu; pu pay pam Hikwsi piw súannavotit lavayit sukwat aw nóañwu.

⁹ Pu pay pam Hikwsi piw qapēvewnit sukwat aw nóañwu; pu pay pam Hikwsi piw sukwat aw tūqalapsintaniqey öqalat nóañwu.

¹⁰ Noqw sūka kātutmalat hintsaki; piw sūka God eñem yuaata; piw sūka hīhihtuy hikwsimuy māmatsñwu; piw sūka óñaqw lavayit yuaata; piw sūka óñaqw lavayit namtöknañwu.

¹¹ Noqw hapi pay pam Hikwsi iit sohsok hintsaki; hakiy aw hihtawat nóanik panhtiñwu.

One Body with Many Parts

¹² Pay as pi hakiy tokoat sūkanikañw wūhaq a'wiway'taqw, pu put tokoyat añ sohsoy a'wisa wūhaqnikañw pay sūka tókoniñwu. Noqw Christ hapi pan hinta.

¹³ Pi itam sohsoyam sūkw Hikwsit ahpiy tuvoylatotiqe, soñawnen sūka tókoniwhtoti, sen itam Jew-sínomu, sen qa-Jew-sínomu, sen núantutuwiktu, sen qa tütuwiktu. Pi itam sohsoyam sūkw Hikwsit makiwya.

¹⁴ Pi hakiy tokoat qa sūkw awiwaniñwu. Pam hapi wūhaq'a.

¹⁵ Noqw öviy kurs hakiy kuk'at sen kítani: Nu qa māatnihqe öviy pay nu tokot qa añqwvi, kite', ya pam pay paniqw tokot qa añqwvini?

16 Pu kurs hakiy naqvuat sen kítani: Nu qa pōsianihqe òviy nu tokot qa ańqwwi, kite', ya pam pay paniqw tokot qa ańqwwini?

17 Kurs as hakiy tokoat sohsoy pōsiniqw hak hin navotmantani? Pu kurs pam sohsoy naqvusaniqw hak hin hihta hovaikmantani?

18 Noqw pay pi God hin aw wūwagey pan hakiy tokoyat ań a'wiwayat yukuhtańwu.

19 Noqw kurs as puma pay sohsoy sūka awiwasaniqw ya hakiy tokoat háqamni?

20 Nikańw pay hapi hak wūhaq a'wiway'kańw pay sūka tokoy'tańwu.

21 Noqw òviy soon hakiy pōsiat māyat aw pańqawni: Nu uń qa haqni'ta, kítani. Pu piw soon qōtōat kukyat aw pańqawni: Nu uń qa haqni'ta, kítani.

22 Qae, pi hakiy tokoyat ań himu suhpan pay òwihinyuńqa pas soon qe'yańwu.

23 Pi hakiy tokoyat ań hahqe' itamuyniqw pay hin'ewakwyaqat itamuy pumuy pas kaptsi'yuńńwu; pu itamuhpa' qason'iwyaqat itam pás tnatyawkahkańw yuwsinaya.

24 Itamhpa' sóniwyaqa pi pay qa hihta haqni'yuńwa. Pi God hakiy tokoyat namikwaptage ań haqe' hihta qa pasiwyuńqat aw pas pavan unańwtavi,

25 Hakiy tokoyat ep qa haqam nehpewi hintaqat òviy'o; noqw ań a'wiwa nāmi unańwtavi'yuńwni.

26 Noqw kurs himuwa awiwa nātuhotaqw, sohsoyam a'wiwat put amum nātuhototańwu. Pu kurs sūka awiwa kaptsiwihq, sohsoyam a'wiwat put amum hahlayyańwu.

27 Noqw uma hapi sumiyankańw Christ tokoyat anyuńwa; nihqe nanāp ań a'wiwatu.

28 Noqw God hapi Jesus aw tōnawtaqamuy amuhpe haqawatuy hihta ań oyahta, imuy ayaiwyuńqamuy mohtii, amúńk pu' put eńem yuaatotaqamuyu, amúńk pu' tūtutuqaynayaqamuyu, atsve pu' kátatayhpit hintsatskaqamuyu, pep pu' tūqalapsintotaqamuyu, pu tūvaañwantotaqamuyu, pu ań mońw'iwyuńqamuyu, pu qa supwat himuhkwa yuaatotaqamuyu.

29 Ya sohsoyam ayaiwyuńwa? Ya sohsoyam God eńem yuaatota? Ya sohsoyam tūtutuqaynaya? Ya sohsoyam kátatayhpit hintsatska?

30 Ya sohsoyam tūqalapsintotaniqey òqalay'yuńwa? Ya sohsoyam ònaqw lavayit yuaatota? Ya sohsoyam tuqay'a'yatu?

31 Nikańw pay uma pas ań núnukńwat kuwahtiput tuńlay'yuńwni. Nikańw nu it epnihqe háqe'wat pas nukńwat umuy áawnani.

13

Love

1 Nāmahin pi as nu sinmuy, pu God hońviaymuyatuy amún pás hópinikańw nuhtumi qa unańway'te', nu sońawnen sikasivat qalalataqat antani, sen sivavutsqat an eyoyotaqata.

2 Pu nāmahin pi as nu God eńem yuaataniqey makiway'takańw, pu hīhihta āmiwtańwuqat sohok mátsi'kańw, pu sohok hihta navoti'tani, pu nāmahin pi as nu pas qapēvewni'kańw tuhtukwit nahlamintanikańw nuhtumi qa unańway'te', nu qahimuu.

3 Pu nāmahin pi as nu ań òkiwyaqamuy nopnaniqe òviy sohok hihta ihimuy amumi nóanikańw, pu itokoy taqsokiwniqat aw put mātapnikańw nuhtumi qa unańway'te' soon nu put akw mońwvastini.

⁴ Nami'nañwa qa its hin unañwtiñwu; hakiy pāsniñwu. Nami'nañwa qa unañwtuyvañwu. Nami'nañwa qa kwiviyuaatañwu; pu qa nātsotskanañwu.

⁵ Hakiy qa hintsañwu; qa nēnem hihta tunatyawtañwu; pu qa suy'tsuptiñwu; qalomáhintsaniwe' put ep qa hin unañwtiñwu;

⁶ Qaantsatskiwhqat ep qa hahlayhtiñwu; nikañw sūantsatskiwhqat ep hahlayhtiñwu.

⁷ Sohsok hihta añ nānakwhani'tañwu; sohsok hihta tuptsiwñwu; sohsok hihta ep qa nañ'eknañwu; sohsok hihta añ kuytañwu.

⁸ Nami'nañwa qa haqami sohtani. Nikañw God añqw nātoniqa lavayi hapi pay yukiltini; pu himuhkwa yuaatiwhqa pay sohtini, pu i' navoti pay tūwayani.

⁹ Pi itam qa pasiwtaqat navoti'yuñwa; pu itam qa pasiwtaqat God eñem yuaatota.

¹⁰ Nikañw ason hisat himu pas pasiwtaqat pituqw, pep pu' himu pay qa pasiwtaqa ayo yukiltini.

¹¹ Ura nu tsāynihqe tsakoyuaatañwu; nu tsākw an hihta māmatsñwu, pu nu tsakowuwni'tañwu. Nit nu tāqatiqe pep pu' nu hihta tsakoe'wakw ayo yuku.

¹² Pay itam pi nāt pu' soñawnen panapsat akw qa suyan nāvipsani'yuñwa. Nikañw ep pu' itam pas suyan nānami yoyrikyani. Pu' hapi nu qa pasiwtaqat tuwi'ta; nikañw ason pep pu' nu pas pasiwtaqat navoti'tani, God pas pasiwtaqat inumi navoti'taqat pan'i.

¹³ Taay, noqw òviy hapi ima pahyom pētoti-i' qapēvewni, pu unañwvahsi, pu nami'nañwa. Noqw imuy amuñaqw nami'nañwa hapi pas mohpeq'a.

14

More about Spiritual Gifts

¹ Uma nuhtumi unañway'yuñwniqey añ ò'qalyani; pu uma hīhihta kuwahtiput Hikwsit añqwnihqat tuñlay'yuñwni, tis òviy uma God eñem yuaatotaniqeyu.

² Pi òñaqw lavayit yuaataqa qa sinmuy amumi yuaatat, God awniñwu, pi qa hak put hihta yuaataqat mātsi'tañwuniq'ò; pi pam hihta āmiwyuñqat Hikwsit ahpīy yuaatañwu.

³ Noqw pu God eñem yuaataqa hapi sinmuy amumi yuaatañwu òqawhtotaniqat òviy'ò, pu òkwhaniwyaniqata, pu suyan unañwtotiniqata.

⁴ I' òñaqw lavayit yuaataqa pi nāòqawhtotoyñañwu. Noqw pu God eñem yuaataqa God aw tōnawtaqamuy òqawhtotoyñañwu.

⁵ Is as uma sohsoyam òñaqw lavayit yuaatotani, tis òviy God eñem yuaatotani; ispi God eñem yuaataqa òñaqw lavayit yuaataqat epnihqe pas pāvaniq'ò, hal pas òñaqw yuaataqa hihta lavayhti qey namtōminta-saa; noqw Jesus aw tōnawtaqam òqawhtotani.

⁶ Noqw taay itupkomu, kurs nu umumi pitut òñaqw lavayit-sa yuaate', ya nu hin umuy moñwvastapnani? Kurs nu God añqw hihta navotqey qa umumi yuaate', piw umuy qa hihta navotne', piw God lavayiyat umumi qa yuaate', piw umuy qa hihta tutuqaynaqw, ya uma hin ilavayiy akw moñwvastotini?

⁷ Híkispi lēna qa taytaqa soon qa suyan tōqtini, sen pas lēna, sen sivatonlena. Taq sen hak lēlent hihta qa suyan tōqtapnaqw, ya hak hihta lēlenqat māmatsni?

⁸ Pi tōtōqi qa suan tōqtiqw, ya hak kipokyuwsini?

⁹ Noq̄w pay hapi pan piw umuhpe hinta. Pas uma umuhleñiy akw lavayit susmataq̄nihqat qa yuaaykuyaq̄w, ya hak umuy pep hiñq̄aq̄waqat mā matsni? Uma pi haktonsa yuaatofani.

¹⁰ Pay as pi soon tūwaq̄atsit ep hīhihtuy qa nānan'ik lavayi'yūñwa. Noq̄w qa himuwa qa hihta tuawi'ta.

¹¹ Noq̄w òviy nu yuaataqat lavayiyat qa tūq̄ayte' putniq̄w pay nu himusisoni; noq̄w i' yuaataqa pay nuyniq̄w himusisoni.

¹² Noq̄w pay hapi piw umuhpe panta, pi uma Hikwsit ahpiy kuwahtiput pas nānawakna. Oviy uma Jesus aw tōnawtaq̄amuy òq̄awhtoynayaniq̄ey òviy pas ò'q̄alyani.

¹³ Noq̄w òviy i' hak òñaq̄w lavayit yuaataqa put namtōmintamantaniq̄ey òviy tūviñlawni.

¹⁴ Pi nu òñaq̄w lavayit akw God aw nāwaknaq̄w, pas as pi ihikwsi nāwaknani, noq̄w iwuwni qa hihta apiiwani.

¹⁵ Taay, noq̄w pep hintani? Nu ihikwsiy ahpiy nāwaknani, pu piw iwuwniy ahpiy'o; nu ihikwsiy ahpiy tawlawni, pu piw iwuwniy ahpiy'o.

¹⁶ As qa pantaniq̄w, um uhikwsiy akw hihta ep hahlayhtiḡw ya i' qa mātsi'taq̄a hin Antsaa, kitani, ispi pam un hiñq̄awhqat qa mātsi'taq̄ee.

¹⁷ Pay as pi um ka suan hihta ep hahlayhtiñwu; noq̄w mi'wa qa put akw òq̄awhtañwu.

¹⁸ Pas nu Inay God aw hahlayhti. Kwakwhat pi nu sohsokmuy umuhpenihq̄e pas pavan òñaq̄w lavayit yuaata.

¹⁹ Nikañw pay nu tuwat Jesus aw tōnawtaq̄amuy amuhpe panis hikiyom lavayit iwuwniy ahpiy lavayhtiniq̄ey nāwakna; nen nu hakimuy hihta tuḡaynani; nen qa haktonsa pakwūt-sikip sōmorit òñaq̄w lavayit yuaaykuni.

²⁰ Itupkomu, uma qa tsakowuwni'yūñwani; nikañw qalomátunatyat awwat titipostuy amunyuñwani; nikañw uma añ pās pasiwyuñq̄amuy amún wuwni'yūñwani.

²¹ Pi tutavot añ yan pey'ta: Nu alōñōt lavayi'yūñq̄amuy lavayiyamuy-nikañw pu a'lōñtuy moayamuy ahpiy imuy sinmuy amumi yuaaykuni. Noq̄w nāmahin pi nu as panhtiniq̄w soon puma inumi tūq̄ayyuñwani, kita Tutuyq̄awhq̄a.

²² Noq̄w òviy òñaq̄w lavayi pay hapi qatuptsiwni'yūñq̄amuy amumi hihta tuawi'ta, ima tuptsiwni'yūñq̄amuy qa pumuy amumii; nikañw God añq̄w lavayi qatuptsiwni'yūñq̄amuy qa pumuy amuñem-nit, imuy añ tuptsiwni'yūñq̄amuy amuñemi.

²³ Noq̄w òviy kurs uma Jesus aw tōnawtaq̄am haq̄am sūwo tsovaltiḡw, uma sohsoyam òñaq̄w lavayit yuaatotaq̄w, pu hakim qatūq̄ayyuñq̄am, sen qatuptsiwni'yūñq̄am pañso yuñe', ya puma umuy hōñaq̄'iwyuñq̄at qa pañq̄aq̄wani?

²⁴ Noq̄w kurs uma sohsoyam God lavayiyat yuaatotaq̄w, hak qatuptsiwni'taq̄a, sen qatūq̄aytaqa pañso pake', sohsokmuy umuhpiy sōontsaniwani, pu sohsokmuy umuhpiy aw pohtiwni.

²⁵ Noq̄w pantaqat ahpiy put unañwpeq̄ himu tupkiwyuñq̄a mātaktini; noq̄w òviy pam yōkoltit, God pas hihtate', put pas antsa umuhpenihq̄at tūawvani.

Order in the Church

²⁶ Taay, noq̄w hintani itupkomu? Pi uma sūwo tsovalte', uma añ nanāp hihta tāwi'yūñwu, hihta tutuq̄aynayañwu; òñaq̄w lavayit yuaatotañwu; God añq̄w hihta navoti'yūñq̄ey yuaatotañwu; òñaq̄w lavayit tuq̄ay'ayhtotiñwu. Hakimuy òq̄awhtotoynayaniq̄ey òviy uma sohsok hihta hintsatskamantani.

²⁷ Kurs haqawat ðñaqw lavayit yuaaykuyaniqw, pay lÿyömmantani, sen pahyomyamantani, pay pahsa'mantani; pu puma nãnañk qeni'yuñwmantani; noqw suhka lavayiyamuy namtömintani.

²⁸ Nikañw kurs pay qa hak hakiy lavayiyat namtömintaniqw, pay pam hãk tsovawtaqamuy ep qa hiñqawlawht, nãmi yuaatamantani, pu God aw'i.

²⁹ Pay God enem yuaatotaqam lÿyöm, sen pahyom-haqam yuaaykuyaman-tani; noqw mimawat lavayiyamuy aw wüwantotamantani.

³⁰ Ason kurs aqlap qátuhqat aw himu mãtaktiqw, pay mohti yuaataqa hãk qa hiñqawlawmantani.

³¹ Pay ason uma soon qa sohsoyam nãnañk God lavayiyat yuaaykuyaman-tani; noqw sohsoyam tutuqayyani; nen sohsoyam ökwhaniwyuñwni.

³² Noqw God lavay'aymat nãp hikwsiy aw tuyqawi'yuñwa.

³³ Pi God nãnaphin qatsit qa yuki'tat, uyiwawqatsit tumalay'ta. Pas añ ahsupoq God sinomat tsovawtaqe hin hintsatskaqw,

³⁴ Pan hapi hakim tsovawtaqw momoyam as qa hiñqaqwamantani, taq puma yuaatotaniqey ep qa qeni'yuñwa. Puma maqaptsiy hinyuñwni. Ura tutavo pan yuaata.

³⁵ Pu ason pi puma hihta tutuqayyaniqey nãnawakne', kiy añ puwsuñwmuy put tüviñtotamantani. Taq momoyam haqam tsovawtaqat ep yuaaykuyaniqw pam pumuy amuñem haman'eway'o.

³⁶ Ya God lavayiyat umuhpiy aniwhiti? Hal ya pay pas pam umumi-sa pitu?

³⁷ Hak tãqa God lavay'ayaatnihqey namiwuwane', sen Hikwsit añ hin-maqey namiwuwane', it aw nakwhani-nu umumi hihta pentaqw pam Tutuqawhqat tutavoata.

³⁸ Pu ason kurs hak haqam it qa tuway'te', tatam pi pam qa nãtuwiwtani.

³⁹ Yanta itupkomu, noqw öviy uma God lavayiyat yuaatotaniqey pas tuñlay'yuñwni; pu uma hakiy ðñaqw lavayit yuaataniqat qa mēwantotani.

⁴⁰ Pay sohsoy himu pãs unañwat, qa nãnaphin yukiwmantani.

15

The Resurrection of Christ

¹ Taay itupkomu, ura nu hapi lomatuwawit umuy yuaaykuqey umuy u'nana. Put hapi uma kwusuya; pu uma put ep hõñi.

² Pu uma hapi piw put akw ayo nõña, kurs uma nuy hihta umumi yuaaykuqat u'ni'yuñwee, hal kurs uma paysoq tuptsiwye'-saa.

³ Pi nu pay piw hihta kwúshqey ura put umumi mohti mãtavi, i' Christ hin pey'taqat itahqaanhtipuy ep moqgata.

⁴ Pu ura pam hin pey'taqat an tũamiwhqe pu pãyis talq ahoy tãtayi.

⁵ Pu ura pam Cephas aw namtakna, nit pu pakwt lÿq sihkay'taqamuy ayaiwyuñqamuy amumii.

⁶ Pantaqat atsve pu' pam tuptsiwni'yuñqamuy tsivot tsivot-sikip súnatnihqamuy amuhpe hóyokiwtaqamuy sũsnikañw amumi namtakna. Noqw pumuy amuñaqw suswuhagñiqam nãt yēse; nĩkañw haqawat pi pay soa.

⁷ Pantaqat atsve pu' pam James aw namtakna, nit pep pu' sohsokmuy ayaiwyuñqamuy amumii.

⁸ Pu nuhtuñk pam inumi piw namtakna, soñawnen nãt aw qa pituqw pay nu tihtiwhqat an'i.

⁹ Pi nu ayaiwiyuñqamuy amuñaqw susqahimuu. Soon pi as nu yan'ewaynikañw ayaiwtaqey pan tñwantiwni; pi nu God aw tñawtaqamuy okiwsana.

¹⁰ Nikañw kurs nu hímunen, nu God núokwayat ahpiy pam'i. Nihqe nu qa paysoq put núokwayat makiwa; pi nu pumuy sohsokmuy amuhpenihqe pas pavan maqsonta, nikañw pay qa nñu, pi God núokwaat inumum tumalay'ta.

¹¹ Noqw itam yan yuaatota, sen púmaa, sen nñu. Noqw òviy uma yan tñtuptsiwa.

Our Resurrection

¹² Taay, noqw kurs itam Christ mokiwuy añqw ahoy tātayhqat yuaatotaqw, ya hintaqw òviy umuñaqw haqawat so'pum soon ahoy tātayyaniqat pañqaqwa?

¹³ Pi kurs so'pum pay qa ahoy tātayyaniqw, pahsat kurs Christ pay qa ahoy tātayi.

¹⁴ Noqw kurs Christ pay qa ahoy tātayhq, pep pu' itam haktonsa yuaatota; noqw piw uma kurs haktonsa aw tuptsiwñi'yuñwa.

¹⁵ Noqw híkispi itam God qa súanyuaatotaqey pan núansaniwya. Oviypi pam Christ ahoy tātaynaqat pañqaqwa. Noqw pay kurs ima so'pum qa ahoy tātayyaniqw, pep pu' piw Christ qa ahoy tātayniwa.

¹⁶ Ispi kurs so'qam pay qa ahoy tātayyaniqw, pahsat hapi God Christ pay qa ahoy tātayna.

¹⁷ Pu kurs Christ pay qa ahoy tātayniwhq, uma haktonsa tuptsiwñi'yuñwa; uma nāt umuhqaanhtipuy añ hinwisa.

¹⁸ Pu òviy piw ima Christ ep so'qam kurs pay pas sұлawhti.

¹⁹ Kurs pay itam yep-sa qatsit ep Christ aw yanyuñwnik, pas hapi itam sohsokmuy sinmuy amuñaqw sus'okiwhinyuñwni.

²⁰ Noqw pi pas antsa Christ hapi mokiwuy añqw ahoy tātayi; nihqe imuy so'qamuy piw ahoy tātayniqat mahtakna.

²¹ Pi sinom sūk w sinot atsviy so'ñwu. Noqw pan hapi piw puma sūk sinot atsviy ahoy yesvani.

²² Pi Adam añ sohsoyam só'iwmaq w, pay òviy piw pan Christ añ sohsoyam mokiwuy añqw ahoy tātayyani.

²³ Nikañw nanāp qeni'yuñwni, Christ mohtini, ank pu' Christ hisat pituqw put sinomat túwatyani.

²⁴ Pep pu' so'ñwamiq pituqw, pam Nay God aw moñwtunatyat mātapni, pam ahsupq moñwqeqnit ayo yúkut'a, pu sohsokmuy añ moñw'iwyuñqamuyu, pu añ òqalay'yuñqamuyu.

²⁵ Ispi pam soon qa moñw'iwatani, pas hisat God sohsokmuy tuwqamuy añwutaqw, puma put aw maqaptsi'yuñwniqat pahsavoo.

²⁶ Noqw nuhtuñk mokiwu, itahtuwqanihq, piw sұлawhtini.

²⁷ Pi God Christ pas sohsok hihta aw òqalmaqa. Nikañw pam put sohsok hihta aw òqalmaqahqey kítahqe, pas nāp qa put aw maqaptsiy qatu, òviy pi pam hapi put sohsok hihta aw òqalmaqahqee.

²⁸ Nikañw ason pam sohsok hihta áñwutaqw, pep pu' Tiat piw put aw maqaptsiy qátuni, it hakiy put sohsok hihta aw òqalmaqahqat aw'i. Noqw God hapi sohsokmuy amuhpenihqe suspavanni.

²⁹ Taay, noqw kurs as so'qam pay ahoy qa tātayyaniqw, ya ima so'qamuy amuñem kүйit akw tuvoylatotiqam hintsatska? Noqw pas piw puma hinoqw so'qamuy amuñem kүйit akw tuvoylatoti?

³⁰ Noq̄w hinoq̄w pas piw itam yūmosa unahintaqat yēse?

³¹ Nu Jesus Christ Itahtutuyqawhqay ep umuy pihni'taqey ahpiy umumi pas súañqawni, itupkomu, Nu nāqavo mómoki.

³² Kurs nu Ephesus ep hakimuy i'tsivutuy popkotuy amunyuñqamuy qananahtsopkañw nāyawwe', ya sen nu hin put akw moñwvasni, kurs so'qam pay qa ahoy tātayyaniq'ō? Pay pi itam tatam nōnovani, piw hihikwyani; taq itam qāvo so'ni.

³³ Uma nāmi qa yētotani, hak qahopit a'puñalq̄w, pam hapi hakiy qatsiyat nukñwat nukushintsanñwu.

³⁴ Uma suan hinwisniqey aw havivokalyani, nen qaanhtiput qe'yani; taq haqawat God qa tuwi'yuñwa. Nu umuy hamantoynaniqey kita.

The Resurrection Body

³⁵ Noq̄w haqawa soon qa pañqawni: Noq̄w ya so'pum hin hinkahkañw tātayyani? Puma hihta tokoy'kahkañw ōkini?

³⁶ Um hak qa wuwni'taqa, pi um hihta uyhq pu pam mokq, pu put añq̄w uyiwhqa wūñwiwmañwu.

³⁷ Pi um hihta ūye' hintaqat tokoy'taniqat qa pantaqat uyñwu. Um pay sivosiyat uyñwu, sen sōhōvosita, sen himuvoshumita.

³⁸ Noq̄w ason God put hintaniqat nāwakne' pan put tokotoynañwu. Pu sohsok hihta sivosiyat hintaqat tokoy'taniqat pam enem yúkuñwu.

³⁹ Sohsok sikwi qa sunyuñwa. Sinom pas nāp sikwí'yuñwa; pu hihtu popkot piw pas nāp sikwí'yuñwa; pu pāvakiwht piw pas nāp sikwí'yuñwa; pu masay'yuñqam piw pas nāp sikwí'yuñwa.

⁴⁰ Pu ōveqatsit ep yesqam piw nāp tokoy'yuñwa, pu tūwaqatsit ep yesqam nāp tokoy'yuñwa. Ōveqatsit ep yesqam nāp lomavitsañway'yuñwa; pu tūwaqatsit ep yesqam piw suk̄w lomavitsañway'yuñwa.

⁴¹ Tāwa pas nāp tälawnway'tañwu; pu mūyaw piw pas nāp tälawnway'tañwu; pu sōtu piw pas nāp tälawnway'yuññwu. Noq̄w qa sohsok sōtu sun tälawnway'yuññwu.

⁴² Noq̄w pan hapi i' hak mokt ahoy tātayhqa hintañwu. Pam as hovariwkañw āmiwht, qahováriwkañw ahoy tātayni.

⁴³ Pam as hin'eway āmiwht, lolmat pitsañway'kañw tātayni; pam qaōqalay'kañw āmiwht, a'nō ōqalay'kañw tātayni.

⁴⁴ Pam yep qatsit añq̄w tokoy'kañw āmiwht, Hikwsit añq̄w tokoy'kañw tātayni. Itam pu' yep qatsit añq̄w tokot pasiwyuñwa. Noq̄w pep pu' itam pas antsa Hikwsit añq̄w tokot pasiwyuñwini.

⁴⁵ Ōviy pi ura yan pey'ta: I' Adam mohti'maqa tātayñwuqey pan yukiwta, yan'i. Noq̄w pay i' Adam nuhtuñknihq hikwsi hakiy tātaynaniqey pan yukiwta.

⁴⁶ Nikañw Hikwsit añq̄wnihqa qa mohtii, pi yep qatsit añq̄wnihqa; pu Hikwsit añq̄wnihqa pay ason añkti.

⁴⁷ I' mohti sino tutskwat añq̄w yukilti; nihqe pam yep qatsit tunatyawta. Noq̄w añknihq sino hapi Tutuyqawhq̄a, ōveqatsit añq'ō.

⁴⁸ Pay pi tutskwat añq̄w yukiwtaqa hin hintaq̄w ima tutskwat añq̄w yukiwuñqam hapi pay piw panyuñwa; pu ōveqatsit añq̄wnihqa hin hintaq̄w pay ōviy hapi ōveqatsit añq̄wyaqam piw panyuñwa.

⁴⁹ Noq̄w pay pi itam tutskwat añq̄w yukiwtaqat an yukiwyuñqey pan hapi ōviy itam piw ōveqatsit añq̄wnihqat an yukiwyuñwini.

⁵⁰ Noq̄w it nu pañqawni itupkomu: Pas kurs hin hak tokoy'kañw piw uñwáy'kañw God moñwtunatyayat himuy'vani; piw pas soon hak hov-ariwkañw qatsit qahováriwtaqat himuy'vani.

⁵¹ Meh, nu hihta tupkiwtañwuqat umuy āawnani. Itam qa sohsoyam so'ni; nikañw itam sohsoyam alóntotini.

⁵² Nāt yankahkañwo, hakiy pōsiyat uhpukqat pan halayvita, nuhtuñk tótōqqit tóqtiq'ō. Pi tótōqpi tóqtiqw, pu so'pum qahinkahkañw ahoy tātayyani, noq̄w itam alóntotini.

⁵³ Pi itam itahtokoy sakwítinwuqat hihta pas qa sakwítinwuqat enañ nāhoñwayani; pu mokñwuqat hihta pas qa mokñwuqat énañ'a.

⁵⁴ Noq̄w óviy i' sakwítinwuqa pas qa sakwítinwuqat yuwsiqw, pu i' pay mokñwuqa pas qa mokñwuqat yuwsiqw, pahsat pu i' yan lavayi pey'taqa aw antsaniwni: Mokiwu áñwutiwhqe súlawhti.

⁵⁵ Taay, mokiwu, ya um hihta akw hakiy áñwutani? Taay, mokiwu, ya um hihta akw hakiy múani, yan'í.

⁵⁶ Pi qaanhtipu hapi mokiwuy hōyat antañwu. Noq̄w hin hinwisniqa tutavo hapi qaanhtiput óqaltoynañwu.

⁵⁷ Noq̄w pay kwakwhat pi God Itahtutuyqawhqay Jesus Christ añ itam hihta añ kūyuñwniqat pan yuki'ta.

⁵⁸ Yanta aw iunañwam itupkomu, óviy uma hūrs hoñni; pas qa wayayatotani; sutsep Tutuyqawhqat añ qaówihinyuñwni; pi uma qa paysoq Tutuyqawhqat eñem tumalay'yuiñqey navoti'yuiñwa.

16

The Offering for Fellow Believers

¹ Pu' imuy God sinomuyatuy amuñem himu oyiwniqat nu pañqawni. Pay nu Galatiat ep Jesus aw tónawtaqamuy amumi hin tutaptaq̄w uma piw panhtotini.

² Ason Sundayt aw pituq̄w, uma añ nanāp hihta ayo warantotamantani, God hakiy hin hihta tuwanaqat pan'í. Noq̄w nuy pituq̄w uma hihta qa sumiooyani.

³ Noq̄w uma umuhtutuvuniy akw hakimuy hu'wanayaq̄w, ason nu pite' pumuy ayatani; noq̄w puma umuhkuwahtipuy Jerusalem aq̄w kiwisni.

⁴ Pu ason kurs nuy aq̄wniqw, pam lomahintaniqw puma inumumyani.

Paul's Plans

⁵ Noq̄w nu hapi Macedoniat añnen umumini, pi nu Macedoniat añni.

⁶ Noq̄w sen nu umumum huruhtini, hikis sen nu umumum tōmōlani; nen nu haqamininiqw uma nuy hihta akw paañwayani.

⁷ Nikañw nu pu' yañ haqami hoytaqe pay hāk umumi qa yórikni, nikañw pay hisnen nu umumum hihsavo huruhtini, kurs Tutuyqawhqa nuy nakwhanaq'ō.

⁸ Nikañw nu hapi Pentecost aw pahsavo Ephesus ep qátuni.

⁹ Pi nu pas pavan óqalat tumaltaniqw, put aw inuñem wuhkoew hötsílti; noq̄w ehpewi hintsatskaqam wūhaqya.

¹⁰ Pu ason kurs Timotheus umumiq pituq̄w, uma tunatyaltotiqw, pam qañutsúwkañw umumum qátuni, taq̄ pam inún it Tutuyqawhqat tumalayt hintsaki.

¹¹ Oviy hapi qa hak put pēvewnani, uma qa panyuñwt, put hahlayhçat umuhpiy hōnayaqw, pam pegw inumini, taq nu put enañ añ tuptsiwni'yuñqamuy nuhtayta.

¹² Pu i'wa itahtupko Apollos pay as pas añ tuptsiwni'yuñqamuy amumum umumiqniçat nu aw ö'qala. Noqw pay nāt pam qa pu'haçam umuminiqey nāwakna; nikañw pay ason pam hisat eñem lomahintaniqw soon qa umumini.

Final Words

¹³ Uma qa nāunay'yuñwni; çapēvewnit ep hūrs hoñni; pas tahtaqtñihqey pan hinyuñwni; a'nö ö'qaltni.

¹⁴ Uma nānami unañway'kahkañw, sohsok hihta hintsatskani.

¹⁵ Noqw uma Stephanas ep kīvituy navoti'yuñqw puma Achaiat ep mohti tuptsiwya, nihçe puma God sinomuyatuy tumalay'yuñwniqey aw nānoi'yuñwa.

¹⁶ Noqw öviy nu umumi naokiyway'tani: Uma hakimuy pan hinyuñqamuy amumi tūçayyuñwni, pu sohsokmuy itamuy hintsatskaçamuy amumii, pu itamum tumalay'yuñqamuy amumii.

¹⁷ Pas nu it Stephanus, pu Fortunatus, pu Achaicus pumuy ökiqw hahlayhti, puma umuy kurs hinyaniçat ep aw antsatsnaqw öviy'o.

¹⁸ Pas pi puma nuy suyan unañwtoynaya, pu úmuy; öviy uma añ panyuñqamuy pan tuway'yuñwni.

¹⁹ Ima Asiat ep hāhaçe' Jesus aw tōnawtaçam umuy öqalaya; Aquila Priscillat amum umuy Tutuyqawhçat añ a'nö öqala, kīyamuy ep tsovawtaçamuy amumuma.

²⁰ Sohsoyam tuptsiwni'yuñqam umuy öqalaya. Uma nānatupkomñihqey pan na'qalantotani.

²¹ Nu' Paul hapi it yan öqalnit pas nāp imay akw penta.

²² Tutuyqawhçat Jesus Christ aw qa unañway'taçqa hapi pas pay ayo tūviwmantani. Itahtutuyqawhça hapi nāt pītuni.

²³ Nam Itahtutuyqawhçay Jesus Christ nuókwaat umumi pitsiwtāa.

²⁴ Nu Christ Jesus añ umumi pas unañway'ta. Nam antaa.

Paul CORINTH ep Tuptsiwni'yuñqamuy amumi añk Pēniata

¹ Nu' Paul, God tunatyayat ahpiy Jesus Christ ayaatnihqa it penta, itah-tupkoy Timothyt ámuma. Itam Corinth epeq God aw tōnawtaqamuy ōqalanta, pu sohsokmuy God sinomuyatuy añ ahsupoq Achaia-tutskwat ep yesqamuy pīwu.

² Nam núokwa, pu kwakwha unañwa God Itanay añqw umumi pitsíwiwtaa, pu Jesus Christ Itahtutuyqawhqay añq'ō.

Paul Gives Thanks to God

³ Nu God, Itahtutuyqawhqay Jesus Christ Náyatnihqat aw hahlayhtima. Kwakwhat pi pam Itananihqe itamuy ōkwatuwa, pu itamumi unañwtavi'ma.

⁴ Itamuy hīhihta añ kānanvotq, ahsupoq put añ pam itamumi unañwtavi'ma; noqw ōviy itam piw tuwat hakimuy hīhihta añ kānanvotyqaqamuy amumi unañwtapyaniqey tuwi'yuñwa, God itamumi hin unañwtapqat pan'i.

⁵ Pi kurs itam Christ amum hīhihta añ kānanvotq, pu' pas pavan pam itamumi soon qa unañwtavi'tani.

⁶ Pu kurs itam haqam hihta añ kānavote', pay hapi umuy suyan unañwtotiniqat, pu ayo nōñakniqat ōviy itam put añ kuyvañwu. Noqw ason God itamumi unañwtaviqw, itam umumi unañwtapniqey tuwi'vaniqat ōviy panta; noqw itam umumi unañwtapq, uma itamun kānanapte' qa nañ'eknaye', añ kükuyvani.

⁷ Itam qanánatsopkañw God aw yanta, it navoti'tagee: Kurs uma itamun hihta añ kānanaptaqw, God umumi unañwtapni, itamumi hin unañwtapqey pan'i.

⁸ Pi itam Asiat ep hin kānavotqat uma navoti'yuñwniqat itam nāwakna, itah-tupkomu. Pas pi itam as soon añ kuytani, itah'ōqalay yupqōyva putuhtiq'ō. Noqw ōviy itam okiw itahqatsiy añ nānahtsopti.

⁹ Panta, nihqe ōviy itam qa qátuniqey pañso pitu, itam nāp itah'ōqalay qa aw yantat, God aw yantaniqe ōviy'o, it hakiy so'pumuy ahoy tātaynañwuqat aw'i.

¹⁰ Pam hapi mokiwuy añqw itamuy ayo távihqe, nāt itamuy ayo tahtaptima; nihqe pay nāt soon pam itamuy ayo qa táviniqat itam aw tuptsiwni'ta.

¹¹ Okiw as uma God itamuy nāt ayo táviniqat ōviy itamuñem nāwakinwisni, añ kaysiwhqamuy amumuma; noqw ason pam panhtiqw, pep pu' uma pumuy amumum put ep God aw hahlayhtiwiñni.

The Change in Paul's Plans

¹² Itam it ep hahlayhti, itah-tupkomu. Itam súañqawniqey itah'unañwpeq navoti'ta. Itam qa atsáy'makañw, suan hinma, qa nāp itahwuwniy añ'a, panis God núokwayat-sa añ'a. Pan itam hinma sinmuy amuhpaa, pu umuhpa' pīwu.

¹³ Pay nu umuy hihta mātsi'yuñwniqat pan umumi pēna. Pay hisnen uma yūmosa put mātsi'wisni.

¹⁴ Pay uma itamuy qa pas tuwi'yuñwa. Pay as uma itamuy suyan tuwi'yuñwe', Itahtutuyqawhqay Jesus pítuhqat ep uma itamuy hahlaytotini, itam umuy hin hahlayhtiqtat pan'i.

15-16 Noq̄w it yantaq̄at nu q̄apēvewnaq̄e as ōviy pay mohti umumiq̄niq̄ey pan unañw̄ti, pu umuhpiy Macedoniat awnit, Macedoniat añq̄w umumi piw áhoyniq̄eyu; nen nu lōs umuy paañwani. Noq̄w nu umuñaq̄w Judeat aq̄wniq̄w uma nuy paañwayani.

17 Nu umumiq̄niq̄ey qa p̄aysoq̄ nanawini. Nu yep q̄atsit ep haq̄awatuy qa amún lōq̄ lavayi'ta-Kurs antsaa, it'a, pu piw Qae, itwata.

18 God pas qa átsanihq̄a inumi navoti'taq̄w, nu súañq̄awu. Nu qa lōq̄ layayi'ta.

19 Ura Sylvanus, pu Timotheus, pu nūu, itam umuy it Jesus Christ God Tiyat āawnaya. Noq̄w pam hapi pas antsaa. Pam pas qa hihta ep wiñwhinta.

20 Pi God sinmuy hihta āawnaq̄w, Christ hapi amumi put antsañwu. Noq̄w paniq̄w hapi ōviy itam put tuñwniyat aw yankahkañw, Nam antani, kitoñwu, God tayawintiwniq̄at ōviy'o.

21 God hapi itamuy, pu umuy Christ aw sinotaq̄e itamuy asna;

22 Piw itah'unañwpeq̄ Qahováriwtaq̄at Hikwsit akw tuvoylata. Yan pam hin itamuy āawnaq̄ey pan itamuñem yúkuniq̄ey itamumi mahtakna.

23 God inumi navoti'taq̄w nu umumi súañq̄awni: Nu hapi umuy óokwatuwhq̄e ōviy pay hāk Corinth qa aq̄w'a.

24 Nu umuhtuptsiwniy ep umumi tuyq̄awi'taq̄ey qa pañq̄awu; pi uma tuptsiwnit ep hōñi; nīkañw okiw as umuy hahlayhtotiniq̄at ōviy itam umumum tumalay'ta.

2

1 Yan nu it wūwaq̄e pay nu pāpu qa putuiwkañw umumi pítuni.

2 Ispi kurs nu umuy unañwmoknaq̄w, ya hak nuy hahlaytapnani? Sen i' inuhpiy qahahlayhtiqa panhtini?

3 Noq̄w nu paniq̄w ōviy umumi pēna, taq̄ nāp hisat nu umumiq̄ pite', unañwmokni, añwu as nu umumum hahlaynikañwo; pi nu umumi navoti'taq̄e, nu hihta ep hahlayhq̄, uma piw put ep hahlayyani.

4 Pi nu kānanvotkañw iunañway tūtuyhq̄ okiw pakkañw umumi pēna; uma qahahlayhtotiniq̄at qa paniq̄'ō, pi nu umumi pas unañway'taq̄ey umuy navotnaniq̄ee.

Forgiveness for the Offender

5 Noq̄w pay pi hak itamuy unañwmoknaqa pay qa nuy-sa pantsant, pay umuy piwu; pay nu qa pas umuy sohsokmuy tukopnaniq̄e ōviy kita.

6 Noq̄w pay pi pam tāqa wūhaq̄nihq̄amuy amuhpe yan sisviq̄w pay pam a'nōö.

7 Noq̄w ōviy uma qa panwat aw wūwantotat, uma put hiniwhtipuyat ep aw pōhikye', aw unañwtapyani; taq̄ nāp hisat pam qahahlayhpit akw nāwihkini.

8 Noq̄w uma put aw unañway'yuñq̄ey pas piw put aw mahtaknayaniq̄at ōviy nu umumi okiwhiñq̄awlawu.

9 Pay nu pi yan tunatyawkañw umumi pēna, umumi pohtaniq̄ee, mātaq̄ pi uma pas sohsok hihta añ inumi tūq̄ayyuñwa.

10 Pay uma hakiy aw hihta ep pōhikye', put ahpiy ayo yukuyaq̄w, pay nu soon qa piw aw pōhikni, sen pam inuhpewi qaanhti'ō. Nu umuy tunatyawtaq̄e Christ aw yankañw put ep aw pōhikni.

11 Taq̄ nāp hisat Satan itamuy ūnatoynani; pi itam put hin tunatyawkañw hintsakq̄at mātsi'yuñwa.

Paul's Anxiety in Troas

¹² Pu piw ura nu Christ añqw lomatuawit yuaataniqe Troas ep pituqw, Tutuyqawhqa inuñem nukwáñw'ew genita,

¹³ Nikañw nu itupkoy Titus pepeq qa tuwaq, kurs pas iunañwa soon yuiwaltini; nihqe òviy nu pay pumuy mātapt, pahpiy Macedoniat aqw'a.

Victory through Christ

¹⁴ Noqw pay kwakwhat pi God Christ añ itamuy áñwutaqe it nāqöyiwuy añqw tūwiktiwyaqat pan itamuy tsamnuma; nihqe itamuhpiy put añqw lomatuawit hihta kwañwáhovaqtuqat antaqat sohsovik añ kúrukinta.

¹⁵ Pi soñawnen itam Christ ahpiy hihta kwañwáhovaqtuqat God enem tataqtsoqwaqat anyuñwa, piw put unañwveya. Noqw sinom itamuqlapyaqam itamuy hovaikwya, ima mokiwuy aw ökiwisqamu, pu put añqw ayo nõñakiwuyunqam pīwu.

¹⁶ Mokiwuy aw ökiwisqamuyniqw, itam hihta nuhtsel'ewakwnihqat mokiwuy āawnaqat anyuñwa; noqw pay ayo nõñakiwtaqamuyniqw, itam hihta kwañwáhovaqtuqat qatsit āawnaqat anyuñwa. Noqw hak sen it tumalat añ aptsiwta?

¹⁷ Pi wūhaknihqam God lavayiyat nukushintsatsnaqw, itam qa pumuy amunyunt, God atpip qaatsáy'kahkañw, put lavayiyat Christ añ yuaatota, God ahpiy put aw ayatiwyaqee.

3

Servants of the New Covenant

¹ Ya sen itam nāt pas pu' piw hákimnihqey umuy āwintani? Hal sen pi itam añ hakimuy amún umumi pan tutuvenit hintaniqat uma nānawakna? Ya sen itam umuñaqw pan tutuvenit tuñlay'ta?

² Qae; itam pan tutuvenit qa nāwakna, pi uma pas nāp tutuvenit anyuñwa, itah'unañwpeq pey'taqata; noqw sohsoyam put añ tūnwayaqam itamuy hakimuynihqat pu hihta tumaltaqat navoti'yuñwa.

³ Uma tutuvenit Christ tuawi'taqat anyuñwa. Pi itam umumi lomatuawit taviqw, qátuhqat God Hikwsiat soñawnen put pēna, qa tutuvenkuyit akw tutuvenit añ'a, pu qa owavutsqat añ'a. Pam umuh'nañway taytaqat añ put pēna.

⁴⁻⁵ Itam qa nāmi yantat, God aw yankañw Christ añ yan yuaata. Pi itam nahpiy qa hihta añ aptsiwta, pas God öqalayay-sa ahpiy'ö.

⁶ Pam hapi itamuy it puhuvasiwnit enem hintsatsnaniqey añ aptsiw-taniqat itamuñem yuku. Noqw i' pasiwni Hikwsit ahpiy mātaviwa, hisatwat tutuvenit añ pey'taqat qa pan'i. Pi sinom mokiwuy hihkay'yuñqat pan hisatvasiwnit añ pey'ta; noqw pay puhuvasiwni Hikwsit ahpiy mātaviwhqa sinmuy qatsimqañwu.

⁷ Ura i' tutavo owat añ pey'taqa sinmuy so'niqat pan amumñem yuku; nikañw pam God lolmat tālawñwayat mahtakna; òviy pi Moses taywaat put tālat akw tālawva, pam tutavot makiwhq'ö. Noqw Israel-sinom kurs hin put taywayat aw tātayyani, nāmahin pi pay tāla as apha' sūlaw'iwmaq'ö.

⁸ Noqw òviy i' pasiwni Hikwsit ahpiy makiwhqa tis pas pavan put lolmat tālawñwayat mahtaknani.

⁹ Pi kurs lolma tālawñwa hisatvasiwnit amum yante', tis pas pavan pam piw puhuvasiwnit amum yantani. Pi hisatvasiwni sinmuy mokiwuy hihkay'yuñqat pañqawu, noqw puhuvasiwni pumuy suan qatsit aw tsāmi'ma.

10 Noqw òviy hisatvasiwnit añqw tåla pëvewma, puhuvasiwnit añqw tåla put epnihqe pas suyan tålawvaqw òviy'ò.

11 Noqw kurs i' pasiwni tūwayatoqa tålat amum mātaviwhq, tis pas pavan i' qa tūwayaniqa tålawvani.

12 Noqw òviy itam it puhuvasiwnit aw yanyuñqe pas qa tuhtuskahkañw yuaatota.

13 Pu itam Moses hihta akw pitsánway nōmaq w qa panyuñwa; ura pam panhti w Israel-sinom tålat pay sūlaw'iwmaqat qa pas aw tayyuñwa.

14 Noqw pay pumuy wuwniyam qatålawvaya; òviy pi hikis nāt pu' puma mohtiwat pasiwnit añ tūnwantotaqw pumuy unañwaam soñawnen hihta akw nōmiwyuñwa. Noqw pi pay Christ itamuñem nōmiwtaqat ayo hōlōkna.

15 Hikis pi nāt pu' it talōñwaqat ep pumuy Moses tutuveniyat añ tūnwantotaqw unañwaam nākwapta.

16 Noqw pay ason hisat puma Tutuyqawhqat aw nānantōke', puma suyan māmatsyani, ispi nākwapnit ayo yukiwhq'ò.

17 Noqw i' Tutuyqawhqa hapi Qahováriwtaqa Hikwsi. Puma put aw nānantōkq, Tutuyqawhqat Hikwsiat pumuy qenivo óyani.

18 Noqw itam qa nākwapkahkañw soñawnen panaptsat aqw Tutuyqawhqat lomavitsañwayat tuway'yuñwa; nihqe pañqw kuytaqat an suytsepnwat nānañumo lomavitsañwayat aw alōñ'iw wisa, Tutuyqawhqat Hikwsiyat ahpiy'ò.

4

Spiritual Treasure in Clay Pots

1 Itam God núokwayat akw it tumalat aw taviwhqe, òviy qa tsako'nañway'kañw put hintsaki.

2 Itam qa nanauyve it hintsaki; itam qa tūunatotoyna; piw God lavayiyat aw qa yēwalawu; itam qa pankañw, God lavayiyat pas suan yuaata. Noqw pahsat pu sinom sohsoyam nanāp unañway ep itamuy hihta tutuqaynaqat añ pupriyañwu, ispi itam God atpip wūnuq'ò.

3 Noqw kurs itahlomatuawi hakimuy amumi tupkiwtaniqw, pay hapi pam añ qatuptsiwni'yuñqamuy amumi tupkiwta.

4 Pi yep qatsit aw moñw'iwtaqa qatuptsiwni'yuñqamuy unañwayamuy aw qatålawna, taq nāp hisat pumuy unañwaam tålawvaqw, puma Christ God an son'iw hqat, lolmat tålawñway'taqat añqw lomatuawit aw tuptsiwyani.

5 Pi itam qa nāyuaatat, Christ Jesus Itahtutuyqawhqay put itam yuaata, pu itam umumi tūwikitu, Christ Jesus éñemi.

6 Pi God tåla qatålat añqw tålawvaniqat pañqawhqa itah'unañway aw tålawna; noqw òviy itam Jesus Christ añ God lolmat tålawñwayat tuway'kahkañw sinmuy amuhpa' put kúrukintota.

7 Noqw itam soñawnen it tålat pas hihkay'taqat tsōqasivut añ tañay'yuñwa, itahtokoy sūlawtotiñwuqat añ'a; noqw òviy sohsoyam nanaptani it óqalat pas pávannihqat God ahpiynihqata, pam hapi qa nāp itamuhpiy'ò.

8 Itam nānan'ivaq sóontsaniwyaqw, God itamuñem qeni'ta; itam as kurs hinhtotinikañw pay qa nañ'eknaya.

9 Noqw okiwsahsanwakañw, pay qa tatamhtiwyaya; tūwiwkahkañw pay itam qa sūlawhti.

10 Itam nāqavo Itahtutuyqawhqay Jesus hin mokqat pay pan piw so'niqey pepya, Jesus qatsiat itahtokoy akw namtahnaniqat òviy'ò.

11 Pi itam nāt yesq mokiwu soñawnen itamuy nöynuma, itam Jesus sino-matniqw ðviy'o; noqw pay pam itamuy yūmosa taytoynaqw, itam itahtokoy sūlawhtiñwuqat akw put ðqalayay nuhtumi mahtakni'yuñwa.

12 Noqw ðviy hapi mokiwu itamuhpe tumalay'ta, noqw qatsit sūtsepnihqa umuha'wat tumalay'ta.

13 Ura yan hapi pey'ta: Nu tuptsiwhqe ðviy yuaayku, yan'i. Noqw itam ðviy itah'unañway ep qapēvevnyaqe qatuhtuskahkañw yuaatota,

14 It navoti'yuñqee: God Tutuyqawhqat Jesus ahoy tātaynaqa soon piw itamuy qa enañ ahoy tātaynaniqata. Pam itamuy tātaynat itamuy-nikañw, pu umuy put aw tsamvani.

15 Pi itam umuñem sohsok hihta añ kuhkuyva umuy ayo nõñakniqat ðviy'o. Noqw pep pu' God kaysiwhqamuy amumi núokway pas pāpu qaõwimahtaknani, pu put kwakwhatiwiskahkañw put pas hihtatotaqam suy-sepñwat wūhaq'iwwisni.

Living by Faith

16 Noqw ðviy itam soon nan'eknayani. Pay as pi nāmahin itahtoko nuk-siw'iwmaqw, itahhikwsi nāqavo pūhuiwma.

17 Itam yep qatsit ep pay hihiñwsaqw hihta añ kānanvotyā, pay nāt hihsavoo. Nikañw put añ itam pas pavan hihtuyaniqey aw ðkini. Nen itam hihta añ kānanaptaqey qahihtatotani.

18 Nān itam hihta mātaqyaqat qa aw tunatyawwist, hihta qa mātaqyaqat aqw taywisa. Pi himu mātaqyaqa pay sūlawhtiñwu; noqw pu i' himu qa mātaqyaqa pam pas soon sūlawhtini.

5

1 Pi itam it navoti'yuñwa: Hisat itam yep qatsit ep itahtokoy kihsit antaqat mātape', ðveqatsit ep kihut sūtsepnihqat God añqw makiwyani, God ahpiy yukiwtaqata, qa sinot māyāt ahpiy'o.

2 Pi itam yep qatsit kihut kihsit ep nāt yesqe öykita. Pi itam ðveqatsit ep itahkiy aw yuñniqey kwañwtotoya.

3 Pi itam ðveqatsit aqw öke', pas antsa tokot qa sakwitiñwuqat itam yūyahni; put itam soon haqami ñastatotini.

4 Pi itam yep qatsit ep itahtokoy ep nāt yesqam hīhihta añ kānanvotyakahkañw nāwalalwa, itam it tokot ayo yukuyaniqey qa put nānawaknat, pūhut tokot makiwyaniqey nānawaknaqee. Pi pep pu' God itahtokoy pay sūlawhtiñwuqat tokot qa sūlawhtiñwuqat enañ nāhoyñwani.

5 Nihqe pam itamuy Qahováriwtaqat Hikwsit máqahqe pas suyan itamuñem panhtiniqey mahtakna.

6-7 Pi itam qa hihta tuway'kahkañw, qapēvevnnit añ hinwisa. Nihqe ðviy itam wuko'nañway'yuñwa, it navoti'yuñqee: Tutuyqawhqat haqam qátuhqat itam qa pep amum yēse, ispi itam nāto itahtokoy añ tanawtaqee.

8 Nihqe ðviy itam God qapēvevnyakahkañw yep qatsit ep itahtokoy mātatveniyeq nānawakna, Itahtutuyqawhqay amum yesniqe ðviy'o.

9 Nihqe ðviy itam yūmosa put unañwveyaniqey añ qa nātusi'yuñwa, sen itam qa put amum yeskahkañwo, sen pay put amum yeskahkañwo.

10 Pi hisat Christ sinmuy amuñem hin yukuqw, pep itam sohsoyam put atpip hoñvani, nen itam nāt itahtokoy añ yesqey hihta hintsatskaqey ep itah'ahsatiy õmahtotani, sen itam lolmat hintsatskaqey ep'e, sen qalolmat hintsatskaqey ep'e.

Friendship with God through Christ

11 Oviy itam sinmuy hin as God mamqasyaniqat navoti'kahkañw pumuy tuptsiwyaniqat añ ö'qalnaya. God itamumi itah'unañway aw pay navoti'ta; noqw pay hisnen uma piw umuh'unañway ep put navoti'yuñwni.

12 Itam qa nãtsotskanayaniqey öviy yan pēnaya. Noqw haqawat hihta suovaamnihqat aw taywisa, nihqe pan puma hakiy tsokanayañwu; pu himu hakiy unañwayat ep lolmatnihqat qa tuway'wisa. Noqw as uma itamuhpe hahlaykahkañw pumuy amumi hin lavayhtotiniqey navoti'yuñwniqat öviy itam yan pēnaya.

13 Noqw öviy kurs itam qanavoti'numye' itam God eñem panyuñwni; pu kurs itam suyan wuwni'yuñwe' itam umuñem panyuñwni.

14 Pi Christ itamumi unañway'taqat itam navoti'yuñqe soon qa put eñem tumalay'yuñwni, yan wūwantotaqee: Sūka tāqa sinmuy sohsokmuy amuñem mōki; noqw pep pu' soñawnen pi puma sohsoyam put amum soa.

15 Noqw as hakim yesqam pahpiy haqahpiy nãp tunatyay qa añ hinwist, Christ amuñem mokqe piw ahoy tãtayhqat tunatyayat añ hinwisniqat öviy pam sohsokmuy amuñem mōki.

16 Noqw öviy itam yahpiy qa hakiy sinot pitsãñwayat aw wūwantotani. Ura as itamuñaqw haqawat Christ tuwi'yuñwa. Noqw pu' hapi itam put sīnotnihqat qa pan put aw taywisa.

17 Pi sino Christ amum sūpwatiqw, God put pūhutañwu; Put hisatqatsiat sūlawhtiñwu; añ ahsupoq pam pūhutiñwu.

18 God hapi sohsok iit tumalay'ta; nihqe Jesus Christ ahpiy itamuy namivöhikna; nihqe itamuy pöhiknaqe itam put pantaqat yuaatotaniqat öviy itamuy ayata.

19 Yan itam yuaatota: God Christ añ sinmuy nãmiwat pöhikna, nihqe pumuy qaanhtipuyamuy pumuy amumi qa noi'ta. Pam itamuy put pantaqat tuawi'taniqat ayata.

20 Noqw itam soñawnen Christ qeniyat ep put eñem sinmuy amumi yuaatotaqe put aw yankahkañw umumi okiwhiñqaqwa; uma God aw nãnantökaniqat öviy'o.

21 Pi Christ qaanhtiput qa tuwi'ta. Noqw pay God itahqaanh tipuy put aw noa. Noqw put ahpiy itam God añqw suan qãtsit makiwya.

6

1 Noqw öviy itam God amum tumalay'kahkañw, umumi okiwhiñqaqwa: Uma God núokwayat qa paysoq kwususyat uma put akw moñwvawstotini.

2 Ura pam tutuvenit añ yan lavayhti: Nu pan unañway'taqw uñ hiñqawhq nu navota; nihqe ayo nõñantiwhqat aw pituqw nu ñmi unañwtavi, ura kita. Noqw pi meh, pu' hapi pam itamumi tuqayvastaniqey pan unañwti; pu' hapi hak ayo yãmakniqat eñem qeni.

3 Itam qa hakiy unañwmoknayaniqey öviy suan hinwisa; taq ka sinom itahtumalay tukopnayani.

4 Itam kãnanaptaqey añ nakwhani'yuñwa. Noqw öviy sinom sohsoyam itam God eñem tumalay'yuñqat navoti'yuñwni. Itam hihta hakni'yuñwa, pu itam hihihta añ sōonhtoti.

5 Sinom itamuy wuvinumya, itamuy sivikimi tañatota, itamumi kikihpogya. Itam maqsontota; itam qa tohtoka, pu tsõñsowiyyuñwa.

⁶ Itam sohsok hihta añ kuhkuyvaqe qa nañ'eknayát, añ ahsupoq qaat-say'kahkañw hinwisa, God lavayiyat navoti'yuñqee; itam tūvāsa, itam nuhtumi unañway'yuñwa, Qahováriwtaqat Hikwsit òqalayát ahpiy'o.

⁷ Itam sutsep qaatsay'kahkañw yuaatota. Itam God òqalayát añ hin-wiskahkañw, suan tumalay'yuñwa. Pam pantaqa putvaqe itahmay añ sip-wuvahpit anta, pu suyvaqe itahmay añ tuwvohtat añ'i.

⁸ Haqawat itamuy kaptsi'yuñwa, noqw pu pētu itamuy pas qa hihta-lalwa; haqawat itamuy qalomáyuaatota, noqw pu pētu itamuy lomayuaatota; haqawatuyniqw itam qa a'tsatu, noqw pētuyniqw itam a'nò a'tsatu.

⁹ Haqawat itamuy qa tuway'numya, noqw pu pētu pay itamuy tuway'numya. Mokiwu nāqavo itamum yannuma, noqw pay itam nāto tayyuñwa; itamuy a'nò wuvinunyaqw, pay itam hihinhaqam nāto yēse.

¹⁰ Itam unañwmokiwkahkañw pay yūmosa hahlayya; itam okiwhinnumyakañw kaysiwhqamuy kāhaktotoynaya, as nāsta sīvay'kahkañw Christ atsviy itam sohsok hihta himuy'yuñwa.

¹¹ Is uma Corinth ep sínomu, itam qa hihta tupkiwtaqat umumi yuaatota; itam umutpipo itah'unañway púrukna.

¹² Itam umumi itah'unañway aw qa uhtaya; noqw sumataq úmawat umuh'unañway itamumi uhtaya.

¹³ Hakimuy naam timuy amumi hin lavayhtiqat pan hapi nu umumi lavayhtini: Uma tuwat itamumi umuh'unañway wūyak hótayani.

Warning against Pagan Influences

¹⁴ Uma qatuptsiwni'yuñqamuy qa suñwálawani, pi uma pumuy amum-qam qa súnahpeya. Puyaw suan hinmaqa qasuanhinmaqat amum haqam súnahntini? Puyaw tála qatālat amum haqam súnahpee?

¹⁵ Puyaw Christ Nukpanat amum haqam súnahpee? Hal ya tuptsiwni'taqat qatuptsiwni'taqat amum haqam súnahpee?

¹⁶ Puyaw God kíat nāp yukit aw nāwakintiwyaqamuy amum haqam hihta ep súnahpee? Pi uma hapi God qátuhqat kíyat anyuñwa; pi ura God pañqawu: Nu pumuy amuhsonve qátuni, nen amuhpe hinnumni. Nu pumuy Tu-tuyqawhqaamni, noqw puma isinomni.

¹⁷ Oviy uma pumuy amuñaqw lasye', ayam pas supyani, kita Tu-tuyqawhqa; nen uma hihta qa powaiwtaqat qa aw hintsatskani; noqw nu umuy òmahtani.

¹⁸ Nihqe umunaiwtani, noqw uma itiyotimni, pu imanhtimni, kita Sus'òqaltutuyqawhqa.

7

¹ God itamuy yan āawna, aw iunañwamu. Noqw òviy sen itahtokoy, pu sen itah'unañway hihta akw tuyoy'ewakwtiqw, itam put añqw nākwañw'ewakwtotani. Nen itam God pas kaptsi'kahkañw, put aw nānoi'yuñwni.

Paul's Joy

² Uma itamumi pas unañway'yuñwni, itupkomu, itam qa hakiy hintsatsna; itam qa hakiy hoyalaya; itam qa hakiy hihta paysoq kwahanaya.

³ Nu umuy qa hihtataniqey qa pan wūwankañw yan pēna. Nu umumi pas unañway'taqey ura umumi pay lavayhti; noqw òviy sen itam soe', sen yēse' itam nāto sūpwatini.

4 Nu qatuhtuskañw umumi yan lavayhti, itupkomu; nu umuhpe pas hahlayi; noqw nāma hin pi nu hīhihta añ kānanvotima, nīkañw nu suyan unañwte' pas hinhaqam hahlayhtiñwu.

5 Itam Macedoniat ep ōkihqe, kurs hin nāsuhñwayani; nānan'ivakw itamuy sóontsatsnaya. Itam lomatuwawit eñem nuhtumi rohomnumya; pu itah'naiñwa tsawiniwuyñwa.

6 Noqw God añ sóonhtotiqamuy ōqalañwuqa itamuy suyan unañwtoyna, Titus pítuhqat akw'a.

7 Piw qa put pantaqat akw-saa, pam itamumi umuy lavayhtiqat put akw pīwu. Pam umuhpe pas hahlayi. Yaw uma inumi yórikyaniqey nānawaknaqat itamuy āawna, piw yaw uma hakiy qaanhintsakqat atsviy tsaykitaqata, piw yaw uma inuñem su'qawuyñqata. Nu iit navotqe pu' pas hahlayhti.

8 Pay as pi nu itutuveniy akw umuy qahahlayhtapnakañw, pay nu put ep iwuwñiy qa alōnta; pay as pi nu mohtiniqñw nāpi kurs nu pēnaqey pan wūwa, ispi nu navotq, yaw pam tutuveni umuy qahahlayhtapnaq'ō, pas as pi pay hñsavoo.

9 Noqw nu pu' put ep hahlayhti, uma qahahlayhtotiqat qa epnit, uma qahahlayhtotiqe umuhhintsakpiy añqw ayo lasyaqat put ep'e; uma pan qahahlayhtotiqe God unañwveya; noqw ōviy itam umuy qa unañwmoknaya.

10 Pi ason hak God tunatyayat an qaanhtipuy ep qahahlayhte', put añqw lasq, God put ayo távini. Noqw pam soon put ep qahahlayhtini. Nāwuspi yep qatsit tunatyayat ahpiy qahahlayhpi mokiwuy tumalay'ta.

11 Kurs uma namiwuwayani, uma qahahlayhtotiqw ya God umuhpa' hin tumalay'ta? Uma pās wawni'vaya; uma put pantaqat ep nenñem qenitotaniqey tunatyaltoti; uma qaanhtiqat aw pas kwañwáy'tsivutoti nīkañw uma piw tusi'tota; uma inumi yórikyaniqey pas pāpu kwañwtoynaya; piw uma qaanhtiqat sivintoyñayanigey pas suhtaq'ewya. Uma panhtotiqe it ep nenñem qenitota.

12 Ura nu umumiq pēnaqe hakiy qaanhtiqat qa put tunatyawkañw pēna, piw hakiy ep qaanhtiqat qa put tunatyawkañwo. Nu úmuywat tunatyawkañw ōviy yan pēna, mātaq pi uma God atpip inumi pas unañway'yūñqey nanap-taniqat ōviy'o.

13 Noqw umuy panhtotiqw nu pas suyan unañwti, tis pi ōviy Titus umuhpe hahlayhti, uma sohsoyam put suyan unañwtoynayaqñw ōviy'o; noqw nu put amum hahlayhti.

14 Nu umuy tsuyakqe, Titus aw umuy pihni'ta. Nihqe nu put ep qa hahmana. Ura itam umumi sohsoq hihta suan lavayhtoti. Nihqe ōviy piw pan nu Titus aw umuhpe himuiwtaqe pas súañqawu.

15 Noqw pam piw pas pavan umumi unañway'ta, uma put hin kwusuyaqat u'ni'taqee. Yaw pam umumi hihta lavayhtiqw uma put anhtoti; yaw uma tsawiniwkañwa put pas kaptsi'yūñwa.

16 Noqw ōviy nu umumi pas hahlayi, itupkomu, nu umumi tuptsiwqhée.

8

Christian Giving

1 Taa, God Macedoniat ep put aw tōnawtaqamuy amuhpa' hihta tumalay'taqat nu pu' umuy āawnani.

² Pay as pi nāmahin okiw puma hīhihta an kānanvot'kahkañw put ep pas hahlayya; nihqe puma hihta hakni'kahkañw himuy qa kahkawnayat, ayám hakim hihta hakni'yunqamuy paañwantotaniqey òviy hihta tsovalaya.

³ Nu pumuy amumi navoti'taqw puma qa paysoq tusoq'ayatiwyaqe kwan'toynayakañw hihta himuy'yunqey kuwahtoti; piw put pas yuhke' hihta kuwahtotiniqey unañwtoti.

⁴ Nihqe puma God sinomuyatuy hihta hakni'yunqamuy amunem hihta tsovalayat, itam put òmahtotat, amumi put kiwisniqat itamumi ò'qalyaqe itamuy pas qaòwiayatota.

⁵ Nihqe puma itahwuwniy yuhke' it piw hinhtoti: Puma mohti Tu-tuyqawhqat aw nānoayat, pu God tunatyayat ahpiy itamumiwat piw nānoaya.

⁶ Noqw òviy itam Titus umumi ayataqw, pam umuñaqw hihta tsovalani; pay yaw pam umuñaqw it tumalat yayhna.

⁷ Uma hapi sohsok hihta an qaòwihinyuñwa; uma qapèwewnit pasiwyuñwa, uma put yuaatotaniqey tuwi'yuñwa; uma God lavayiyat navoti'yuñwa; piw put ep qanātusi'yuñwa; uma itamumi pas unañway'yuñwa. Noqw òviy uma piw tūvaañwayaniqey ep qaòwihiniwhtotini.

⁸ Pay hapi nu it umuy qa pas tusoq'ayata; mātaqpi kurs uma pas antsa nuhtumi unañway'yunqat nu navotniqe òviy ayé' hintsatskaqat nu umuy āwinta.

⁹ Pi Itahtutuyqawhqa Jesus Christ umuy hin òkwatuwhqat uma pay navoti'yuñwa. Ura as pam kāhaknikañw umunem òokiwhiti, pam òokiwhitiqw uma kāhaktotiniqat òviy'o.

¹⁰ Noqw it nu an wūwaqe pañqawni: Pay yaw ura uma sūkw yahsañwuy ephaqam hihta tsovalayaniqey an suhtaq'ewya. Taay, uma hihta yayh-nayaqey aw antsatsnaniqw, pam umunem lomahintani.

¹¹ Uma hihta hinhtotiniqey suhtaq'ewyaqey put aw antsanyani, umuy hihta himuy'yunqey ahpiy'o.

¹² Pi hak su'qawkañw God hihta maqaqw, God put ep hahlayhtiñwu; hak hihta qa himuy'taqw, God pay navoti'taqe, hakiy aw qa hihta tuñlay'tañwu.

¹³ Pi pay an haqawat qa a'pitniqw umawat-sa an hihta maqsonlalwaqat nu qa put pañqawu.

¹⁴ Pay hapi nan'ivo sūnantaniqat òviy nu pañqawu; Puma pu' hihta hakni'yunwa, noqw uma qarūrumnaya; as uma pumuy paañwayaniqat nu umuy tūwiñta; noqw uma tuwat hihta hakni'yunqw puma tuwat umuy paañwayani, noqw yan nan'ivo sūnantani.

¹⁵ Pay pi ura yan pey'ta: I' hak wūhak tsovalaqa qa hihta akwsiñwnañwu; noqw i' qa wūhak hihta tsovalaqa pay qa hihta rūrumnañwu.

¹⁶ Noqw kwakwhat pi God Titus pan unañwtoynaqw pam umumi pas unañway'ta, itamuy hin umumi pas unañway'yunqat pan'i.

¹⁷ Pi itam put aw pañqaqwaqw, pam sūnakwha; nihqe pay pam pas su'qawtaqe òviy nanāp'unañw umumiq'a.

¹⁸ Noqw itam Titus enañ sukw tuptsiwni'taqat umumiq hōnaya. Pam God aw tso'tsvalyaqamuy amuhpa' lomatuawit yuaatinuma, nihqe put ep pas aw lomanavotiwtā.

¹⁹⁻²⁰ Piw God aw tōnawtaqam put namorstaqw, pam itamum hinnunqe, itam hihta tsovalayaqat kima. Pi itam an ahsupoq suan hinwisniqey nānawakna. Taq ka hak itamuy hihta tsovalayaqat ep itamuy òvelani, as pam put ep God pas hihtatanikañwo, itamuy hin nāvaañwantotaniqey suh-taq'ewyaqat aw yōriqqee.

21 Itam Tutuygawhqat atpip suan hinwisniqey tunatyawyuñwa, piw sinmuy amuhpewii.

22 Pu mitwat itam piw aw lomanavoti'yuñqat pumuy enañ hōnaya. Pam hīhihta añ qanātusi'maqey itamumi mahtakna. Nihqe pam pu' umumi yōriknīqey pas kwañwtoyna, pam umumi pas tuptsiwni'taqe òviy'o.

23 Noqw sen Titus hákiynihqat haqawa tūviñlawniqw, pay pam hapi itumal-suñwa, pi inumum pam umumi unañwtavi'ta: noqw sen haqawa imuy tuptsiwni'taqamuy hákimiñqat tūviñlawniqw pay puma God aw tōnawtaqamuy tuaw'aymatu, puma Christ pas himuniwhtiniqat òviy añqe' ayatiwa.

24 Noqw òviy uma nuhtumi unañway'yuñqey pumuy amumi mahtaknayani, pu añqe' God aw tōnawtaqamuy amumi piwu; noqw pahsat pu sohsoyam nanaptani itam pumuy amumi umuy lomalavaytaqe pas súañqawaqata.

9

Help for Fellow Christian

1 Pu uma God sinomuyatuy hihta akw paañwantotaniqat pay soon pas nu umumi pentani, pu umuy ayalawni.

2 Pi nu umumi navoti'taqay uma su'qawyuñwa; noqw òviy nu pan Macedoniat ep sinmuy amumi umuhpe himuiwta; nihqe pay Achaiat ep tuptsiwni'yuñqam yas hihta akw tūvaañwantotaniqey añ sun suhtaq'ewyaqat nu amumi pañqawu; noqw pas pan umuhtunaty kaysiwhqamuy pan unañwtoyna.

3 Nikañw pay nu inuhsavo imuy tuptsiwni'yuñqamuy umumiq hōna, nāp hisat pi itam yan umuy hiñqawaqwe kurs a'tsatnihqey pan sinmuy amumi mahtaktotini; noqw pay pi nu pañqawu: Uma pās yuki'yuñwiniqat òviy'o.

4 Taq nāp hisat pi sen haqawat Macedoniat ep tuptsiwni'yuñqam inumum òkiqw kurs nāt uma qa yuki'yuñqw itam hamanhtotini, tis pi òviy úmaa, pas qananahtsopyaqat umuy itam kwiviyuaatotaqat ep'e.

5 Noqw òviy nu añ wūwaqe imuy tuptsiwni'yuñqamuy amumi pañqawhq, puma añwu pay inuhsavo umumiqye', hihta uma kuwahtotiniqey pañqawaqaw tsovalayani; noqw uma sohsoq hihta añwu pay tsovalayaqaw, sohsoyam uma nanāp'unañw put kuwahtotiqat nanaptani, itam umuy tusoq'ayatotaqat qa paniq'ò.

6 Noqw it nu pañqawni: Öwiuyhqa pay òviy piw öwihöqmantani; pu i' hak qaöwiuyhqa piw òviy qaöwihöqmantani.

7 Hak hin nāp wūwante', pan hihta kuwahtimantani, qa kahkawnakañwo, piw paysoq pi aw pañqawaqaw òviy'o; pi God haqam su'qawkañw hihta kuwahtiñwuqat hahlayi.

8 Pi God umuy hihta hakni'yuñqat epnihqe hōyokput umuy òqala; noqw pahsat pu uma qa hihta rūrurnayakahkañw añ òkiwyaqamuy paañwayaniqey hihta pasiwyuñwani.

9 Pi ura yan pey'ta: Pam añqe' ahsupoq añ òkiwyaqamuy hihta huyta; pam sutsép-sa nūokwa.

10 God hapi sinmuy poshumit huyta, piw pumuy amumi nōsiwhqat nóañwu; nihqe pam umuy hihta hakni'yuñqat umuy huytani; noqw kurs uma soñawnen put uyyaqw pam wuñwe' natkotote' lolmat tumalat aniwnani.

¹¹ Noq̄w p̄ahsat pu uma sohsok hihta qaōwihinkahkañw pas p̄apu añ ōokiwyaqamuy paañwayaniqey pasiwyuñwni, noq̄w itam God sinomuyatuy amumi it kuwahtiput maq̄ayaq̄w puma pas pavan God aw hahlayyani.

¹² Pi uma it kuwahtiput God sinomuyatuy amumi maq̄aye' pumuy hihta hakni'yunq̄at ep pumuy paañwayani. Noq̄w uma panhtotiq̄w puma God pas pavan aw hahlayyani.

¹³ Puma umuñaq̄w kuwahtiput ōmahtote' pas antsa uma Christ añq̄w lomat-uawit kwusuyaq̄at aw yōrikyani, piw put kwusuyaq̄e put añ hinwisniq̄ata; noq̄w puma God pas hihtatotani; uma qa hihta kahkaw̄nayat pumuy amumi hihta kuwahtotiq̄at ep'e, pu qa p̄umuy-sa amuminit, sohsokmuy sinmuy amumii.

¹⁴ Nen puma umuñem God aw n̄anawaknani, as umumi yōrikyaniqey tunlay'kahkañwo, God umumi pas unañway'taq̄at nanaptee.

¹⁵ Istathihi God qaōwihinkay'taq̄at itamumi kuwahti! Pas kurs hin put s̄uañq̄awu. Itam put ep God aw hahlayhtiwisni.

10

Paul Defends His Ministry

¹ Noq̄w nu' Paul umumi pañq̄awni: Yaw haq̄awat nuy umumumnen okiw'unañway'tañwuq̄at pañq̄aq̄wa, nikañw nu yaw umuñaq̄w ahpiyenen pas q̄atuhtuskañw yuaatañwu. Noq̄w ura Christ pas n̄ap yep q̄atsit ep hin-numkañw pas qa a'nō unañway'kañw, sinmuy p̄asi.

² Noq̄w ōviy nu umumi okiwhiñq̄awlawni: Nu umumumniq̄w, uma nuy qa tuhtuskañw yuaataniq̄at qa aw nuy ōq̄aw̄nayani. Taq̄ yaw nu n̄ap itunatyay añ hinmaq̄at pan inumi wuwantota. Noq̄w pumuy amumi nu q̄atuhtuskañw yuaataniqey pan n̄atuptsiwni'ta.

³ Pay as pi itam yep q̄atsit ep yeskahkañw, qa n̄ap itah'ōq̄alay ahpiy Nukpanat aw rohomhtiwiisa.

⁴ Itam qa yep q̄atsit ahpiy tunipit akw put aw rohomhtiwiisa, pi God tunipiyat akw'a. Noq̄w put akw itam Nukpanat ōq̄alay at qa hihtatota.

⁵ Itam sinmuy wuwniyamuy qa hihtalalwa; puma kwiviunañway akw God añq̄w navotit aw rohomnumyaq̄w itam pumuy añwulalwa; pu sinmuy n̄ap tunatyay añq̄w lasye', sohsok Christ aw-sa maq̄aptsi'yun̄w̄niq̄at pan itam pumuy unañwtotoynaya.

⁶ Noq̄w uma itamumi maq̄aptsi'yun̄q̄w, p̄ahsat pu itam hakimuy qa tuq̄ay-vahsi'wisq̄amuy hinwat ōq̄whayani.

⁷ Ya uma haq̄awat suovaamnihq̄at pitsánwayat-sa aw taywiisa? Uma it piw aw wūwayani: Kurs haq̄awa Christ lavay'ayaatnihqey namiwuwantaq̄w, pay itam piw put lavay'aymatu.

⁸ Pi Christ nu umuy ōq̄alaniq̄at pan nuy ayata, nu umuy hovalaniq̄at qa panwat nuy ayata. Noq̄w pas as pi nu it ōq̄alat yuaataniq̄w pay pam inuñem qa haman'ewayni.

⁹ Nu itutuveniy akw umuy tsatsáwinaniqey qa n̄awakna. Uma qa pan inumi wūwayani.

¹⁰ Oviy pi yaw haq̄awat pañq̄aq̄wa: Put tutuveniat as qaōwihinkañw pu a'nō ōq̄ala; noq̄w pi hakimuy amumumnen pay ōwiewniñwu, pu lavayiat qa pas lay'tañwu.

¹¹ Noq̄w pay nu pan hiñq̄aq̄waq̄amuy amumi pañq̄awni: Uma it añ wūwayani: Pay nu yāvahaq̄aq̄w umumi ōq̄alat penta, nihq̄e ōviy nu umumi pite' pay nu soon qa piw pañq̄e' umumi yuaatani.

12 Piw nu kurs hin nākwiviyuaatotaqamuy amumumnihqey, piw amunni-hqey pañqawni. Puma pi nānami namituwanlalwakahkañw, pu ayám hakiy hintaqw pay qa pas antaqey namiwuwantotaqe qa suan wuwni'yuñwa.

13 Itam soon ayam sukw tumalayay yuaatotani, pay pas nāp itahtumal'ayaway-saa. God itamuy tumal'ayataqw Itam Corinth aqw pahasavo hinnunmya.

14 Noqw uma itamuhpiy mohti Christ añqw lomatuawit nanapta. Noqw òviy itam umuhpa' hihta lomatumaltotaqey put-sa yuaatotani; kurs itam qa umumi òke', soon pan yuaatotani.

15 Ura nu pañqawu: Itam ayám supwatuy tumalayamuy qa put yuaatotani. Is as okiwi umuhtuptsiwniy añ uma òqawhtotaqw, pep pu' God umuyupqòymi itamuñem qenitani.

16 Pi itam umuyupqòyva lomatuawit yuaatinumyaniqey nānawakna; nikañw ayám piw sukw tumalayay qa sokoplalwani.

17 Noqw i' hak hihta ep hahlayhtiqaq hapi Tutuyqawhqat nòokwayat ep hahlayhtimantani.

18 Pi hak nālomalalvayhq pam qa hímuu; nikañw ason Tutuyqawhqqa hakiy lomalvayhtiqaq pam pantaqa pas hímuu.

11

Paul and the False Apostles

1 Is as uma inumi hihsavo tūqayyuñwni, noqw nu tuwat an'e'wakw nāyuaatani. Hal owi, uma inumi tūqayyuñwni.

2 Nu God añqw pan unañwtiqe umuy kahkawnaqe, umuy qahováriwyuñniqaq nāwakna. Hak tāqa tiy mānat qahovalniwtaqaq sūk w tiyot aw nòahqat pan nu umuy Christ aw noa.

3 Nikañw nu tusiiwta, taq ka uma Christ qaatsay'kahkañw aw unañway'yuñwniqey qe'totini, hak umuy ūnatoynaq'ò, ura tsūa unatwiyaqk Eve hin ūnatoynaqat pan'i.

4 Uma itamuñaqw lomatuawit hímunihqat pay kwusuya. Noqw òviy kurs piw hak pite', alòñòt tutuqayhpit umumi mātapaq, sen piw sukw ayo tūooyhqat itam qa yuaatotaqat umumi yuaataq, sen sukw hikwsit uma qa kwusuyaqaq umumi kwusivaq, uma ka put aw sūunañwtapyani.

5 Ima ayaiwyuñqamnihqey pan nātsokani'yuñqam pas puma pāsyayaqey yuaatota; noqw nu pay nāpnihqe qa pumuy amuñk pitsiwtā.

6 Yaw uma nuy qa lavaytuwi'taqat pañqaqwa. Ka pi nu panta. Nikañw nu navotit pasiwta. Oviy pi itam hihta umuhpa' tumaltotaqey akw itahnavotiy añ ahsupoq tunvotnaya.

7 Ura nu umumi pítuhqe lomatuawit umumi yuaataqey umuñaqw qa hihta tūkwata. Nu umuy hihtataniqe òviy nāqahihtata. Ya nu it ep umuhpewi qaanhti?

8 Nu umumum tumalay'taniqe òviy aye' God aw tōnawtaqamuy amumi tūkway'ta, puma sīvay akw nuy paañwantotaqew òviy'o.

9 Nihqe ura nu umumum yankañw hihta haktaqe qa hakiy aw put ep tūkway'ta; pi ima tuptsiwni'yuñqam Macedoniat añqw òkihqam nu hihta hakni'taqw put ep nuy paañwaya; noqw òviy uma nuy qa maqsontota. Noqw pay nu ka sutsep panmani.

10 Christ iunañway ep qatuq w nu sutsep qaatsay'kañw it yuaatani: Nu qa hakiy aw hihta ep tūkway'tat, sinmuy amumi lomatuawit yuaataniqey

ep hahlayhtimani. Noq̄w soon hak nuy put ep sóontsanni. Nu Achaiat añ ahsupoq pan yuaatinumni.

¹¹ Noq̄w ya nu hinoq̄w panhti? Sen nu pay umumi qa unañway'taqe òviy'o? As'a. God inumi pas suyan navoti'ta.

¹² Haqawat súitamun God eñem tumalay'yuñqey pañqaqwa. Noq̄w as pumuy a'tsatnihqat mahtaktotiniq̄w òviy nu God lavayiyat qa hihta òviy yuaat-inuma; pay piw nu nãto pan yuaatinumni.

¹³ Puma Christ eñem ayaiwyuñqamnihqey pañqaqwa, nikañw unatwit hintsatska, pi puma qa pas pas antsa God eñem tumalay'yuñwa.

¹⁴ Noq̄w pay soon qae, pi Satan pas nãp tãlat ep hoñviayanihqey pan namtakni'ta.

¹⁵ Paniq̄w òviy put eñem hintsatskaqam hihta suan hintsatskaqey pan namtaknayaq̄w, pay uma qa aw kãwuwantotani. Noq̄w pay pumuy hin tumaltotaq̄w, God pan hapi pumuy amumi ahoytani.

Paul's Sufferings as an Apostle

¹⁶ Noq̄w nu piw pañqawni: Qa hak hapi nuy pay núanhimuniñqat pan inumi wũwantani, hal kurs pantanik pay nu núanhimuniñqat pan inumi tuqayvas-totani; noq̄w nu hihsavo kwiviyuaatani.

¹⁷ Nu pu' pay sinot an lavayhtini, qa Tutuyqawhqat wuwniyat ahpiy'o; nu hakiy núanhimuniñqat an kwiviyuaatani.

¹⁸ Ima hakim Christ eñem ayaiwyuñqamnihqey yuaatotaqam yep qatsit ep hímuyaqey, piw hihta hintsatskaqey ep kwiviyuaatota; noq̄w òviy nu tuwat kwiviyuaatani.

¹⁹ Uma hakimuy añ núanhihtuy amumi suhtaq'ewyakahkañw tũqayyuñwa, sam pi uma pas nãp súanwuwni'yuñqee.

²⁰ Ima nãtsotskanayaqam umuy núantuwiwtota, umuy hihta kwahantota; umuy nukwãñwhintsatska; pu nãhihtatota, umuhtayway wuvahtota. Puma umuy pan hintsatsnaq̄w uma añ kũyuñwa.

²¹ Is uti! Puma a'nõ ò'qaltu, noq̄w nu okiw qaõqála; ispi nu umuy qa pan hintsatsanhqe òviy'o. Nikañw kurs puma hihta ep kwivilavayhtotiq̄w pay nu piw panhtini. (Nu pay hakiy núanhimuniñqat an yuaata.)

²² Ya puma Hebrew sinom, Israel túmatu? Pay nu piw pam'i. Ya puma Abraham natkomatu? Pay nu piw pam'i.

²³ Ya puma Christ eñem tumalay'yuñwa? Piw nũu. Nu pas a'nõ tumalay'ta. (Nu núanhimuniñqey pan lalvaya.) Sinom hihsakishaqam nuy wuvahtota; piép sivikimiq̄ nuy panayañwu; pu nu qa sũs pẽp mõi.

²⁴ Tsivot-sikis ima Jew-sinom nuy sũkw akw qa lõp sunát-sikis wuvahtota.

²⁵ Sinom pãyis nuy murikhot akw wuvahtota; sũs nuy tatatupya; pãyis pãtuwaqatsit ep pãkihut itamuneñ sakwíti; sũs nu tøkilnawit-nikañw pu tãlõ' pãtuwaqatsit a'nõ hõtsit añqe' pãyawnuma.

²⁶ Nu wuhkonakwsu; pãvaqe nu unahinnuma, piw uuyiñwtuy amuhpa, nãp isinomuy amuhpa, piw añqe' hĩhihtuy sinmuy amuhpa; nu wuhkok-itsokit añ unahinnuma, pu qayẽsiwhpuvaa, pu pãtuwaqatsit añ'a; piw añ tuptsiwni'yuñqamuy atsáy'kahkañw pañqaqwaqamuy amuhpa.

²⁷ Okiw nu maq̄sonte' mañwũiwtãñwu, qa sũs nu qa pũwi; pu nu tsõnmokiwtãñwu, pãnaqawuy nu añ kãnanvotyã; nu qa sũs napwala; tũsuñw'iwtañwu; nu epaqam qa yuwsitãñwu.

²⁸ Noqw nu iit sohsok añ kuyvaqe nawus nu nāqavo Jesus aw tōnawtaqamuy amumi tunatyawtani. Nihqe nu put akw putuiwta.

²⁹ Kurs hak haqam qaōqáwi'taqw nu put amum qaōqáwi'ta. Kurs hak haqam tuptsiwnit añqw lasq, nu put ep pas unañwmokiwtañwu.

³⁰ Nikañw pay kurs nu hihta ep kwivihñqawlawnik, pay nu tatam qaōqálanihqey pan namtakni'tani.

³¹ God Jesus Christ Itahtutuyqawhqay Naat inumi navoti'taqw nu súañqawu. (Okiw nam pam yūmosa tayawintiwaal!)

³² Ūra nu Damascus-kitsókit epniqw, pep tutskwat ep moñwi Aretas yan mātsiwhqa nuy ñuaniqey nāwakna; nihqe òviy pam pan tutaptaqw pep kik-moñwi Damascus-sinmuy kitsókiyamuy ep tukw'uhtsit ep aw hōtsiwat ep solāwamuy tūwalayaniqat òviy oya.

³³ Noqw nu tutsáysivut añqw pakiwtaqw, hakim ikwátsim tuhpelva' nuy hawnayaqw nu moñwit māyat añqw ayo yama.

12

Paul's Visions and Revelations

¹ Pas ka nu hihta kwivilalvaye' soon put akw moñwvastini. Kurs nu hihta tuawyorikqey, pu Tutuyqawhqa inumi mātaktiqat yuaatani.

² Nu hakiy Christ aw tuptsiwni'taqat tuwi'ta. Noqw pam pakwt nālōq sihkay'taqat yahsañwuy ephaqam tokpelat yūmoq paki; sen tokoy'kañwo, sen pay qa tokoy'kañwo, nu put qa navoti'ta, pay God-sa put navoti'ta.

³ Ūra nu pañqawu: Pam hak lomaqatsit aw òmi wīkiwa, sen tokoy'kañwo, sen pay qa tokoy'kañwo, nu put qa navoti'ta, pay God-sa put navoti'ta.

⁴ Noqw pam pañso wīkiwhqe, lavayit pas kurs hin pañqawiwihqat navota; noqw put hak yuaataniqw pam mewniwta.

⁵ Nu hakiy pantaqat tsokanani, nikañw pay nu qa nātsokanani; nu qaōqáwi'taqey yuaatani.

⁶ Kurs nu as hīmuiwtaniqey nāwaknanikañw, nu qa núanhimuniwhntini; pi nu hihta yuaataqey suyan navoti'ta, Nikañw pay nu soon panhtini. Taq hak inumi hin yórikqey, pu nuy hin navotqey pan inumi wūwantaniqat nu nāwakna. Noqw pep pu' pam soon put pantaqat yuhke' nuy tsokanani.

⁷ Noqw nu hihta pas pavan yórikqey qa ep pas kwivi'nañwtiniqw, hihta tūya Satan ahpiy inumi noiwa, kūtāt antaqa, nuy tūholawniqee. Noqw put atsviy nu qa pas kwivi'nañway'ta.

⁸ Noqw as pam pantaqa nuy mātapaniqat nu pāyis Tutuyqawhqat aw okiw tūviñta.

⁹ Noqw pam inumi pañqawu: Pay inuokwa ūmi aptsiwta, pi um qaōqáwi'taqw pahsat pu nu uhpiy a'nō òqalay'taqey nuhtumi mahtakinta. Paniqw òviy nu hahlaykañw hihta añ qa pasiwkañw put ep himuiwtani; nen nu Christ òqalayāt añ put amum hinmani.

¹⁰ Nihqe òviy nu Christ atsviy hihta añ kānanvotqey ep hahlayhtima. Nu put lavay'ayaatnihqe òviy òpuiwta; sinom nuy òvelantota; pu nu hihta hakni'ta; sinom nuy okiwsahsanya. Pi nu qaōqáwi'te' pahsat pu nu Christ ahpiy a'nō hoñviiwtani.

Paul's Concern for the Corinthians

¹¹ Nu yan kwiviyuaataqe núanhimuniwhnti, uma nuy put aw lālayyaq'ò, pi as pi uma nuy lomalavaytanikañwo. Umuyniqw ima nāpnihqe Christ lavay'aymatnihqam pas pavan hihtuya. Noqw nu umumi súañqawni: Puma

nālomatsokani'yuñqw pay piw nu súamunta, nāmahin pi as nu pas antsa God-niqw pay qa himuu.

¹² Ura nu umuhpa' tumaltaqe pas antsa Christ lavay'ayaanhiqey pan umumi namtakna; nu qa hihta ep nañ'eknat, umuhpa' kātumalat hihta tuawi'taqat tumalta, pu kātatayhpit piwu.

¹³ Ya nu aye' God aw tōnawtaqamuy-sa lomahintsant, umuy qalomáhintsana? Qae. Ka uma hihta ep inumi hin unañway'yuñwa, nu umumi lomatu-awit yuaatat qa hihta umumi tuñlay'taqat ep'e. Okiw uma inumi put ep pōhikyani.

¹⁴ Meh, pu' hapi nu pāyis umumiqniqey aw pitsini'ta; pay nu soon hihta ep umumi tūkway'tani; nu umuhhimuy hihta tuñlay'taniqey qa put òviy umumini, pi nu umumi unañway'taqey òviy'o. Pi qa tsātsayom yumuy, namuy amuñem hihta na'sastotañwu, pi pumuy namat, yumat tímuy amuñem hihta na'sastotañwu.

¹⁵ Pu tatam pi nu umumi hihta nāvoswani, pu piw nukwsiwhtini, nāmahin pi nu umumi pavan pas unañway'taqw, uma tuwat pahsat inumi qa pas unañway'yuñwini.

¹⁶ Noqw pay pii; pay pi nu qa hihta ep umumi tūkway'ta as'a; noqw yaw uma pañqaqwa: Pam tuhisanihqe òviy unatwiw akw itamuy nukwáñwhinhti.

¹⁷ Ura nu umumi hakimuy ayata. Noqw puma haqawa sen umuy hihta kwahana?

¹⁸ Ura nu Titus umumi ayata, piw pu sukwat tuptsiwñi'taqata. Noqw ya Titus umuy hihta kwahana? Ya itam qa sun tunatyawta? Ya itam qa sun hinma?

¹⁹ Uma ka wūwantotaqw nu umumi nēñem qenitaniqe òviy pan penta. Noqw pay qa panta. Pi nu God atpip Christ aw yankañw umumi penta, uma òqawhtotaniqat òviy'o, aw iunañwamu.

²⁰ Pas nu tუსiiwta ka nu umumi pite' umumi yorikq umuy suan hinwisniqat nu nāwaknaqw, uma qa pan hinwisni. Noqw pay uma as ka nu umumi pās yuaataniqat nānawaknaqw nu umuy tuwat qōhqōyni. Nāp hisat pi uma hihta ep nāñwuy'yuñwini; nānami unañwtutuyyani, nānami itsivuiwyuñwini, nānamiq hinqaqwaqey akw nātsikiwtani, nehpewi sawiwitotani, pu pas hihtunihqey panyuñwini, tsotsvalqey añ qanamítuqayveyani.

²¹ Pu nāp hisat nu piw umumi pituqw, God Ina umutsva nuy hamanhtoyani, taq ka nu kaysiwhqamuy qaanhtipuy añqw qa lasyaqamuy tuwe' unañwmokni, puma itséhe'qatsiy, pu qahopqatsiy, pu qaunáñwtalqatsiy qa qe'totiq'ò.

13

Final Warnings and Greetings

¹ Pu' hapi nu pāyis umumiq pohtani. Noqw hakim lōyōm sen pahyom pas suyan hakiy qaanhtiqat navoti'kahkañw inumi put tuhtualyaqw, pahsat nawus nu hakiy eñem hin yúkuni.

² Ura nu umumumnikañw hin pañqawhqe pan piw qa umumumnikañw umumi pēnani: Nu hisat umumi pite' soon hakiy òkwatuwini; nu sohsokmuy qaanhinwisqamuy amuñem hin yúkuni; ura nu pay nuhtuñk umuhpeq pohtaqw pay pan haqawat yēse, noqw pu' atsve piw nāt pētu pay amunhtoti. Noqw òviy nu soon hakiy ayo yámaknani, imuy hakimuy qaanhtotiqamuy.

³ Noq̄w pahas̄t pu uma pas suyan nanaptani Christ pas suyan inuhpe yuaataq'ö; put pantaqat uma navoti'yuñwiqey nānawakna. Pam hapi umumi qaöwíhinta, piw a'nö öqala umuhpaa.

⁴ Pay pi put tokoat qaöqáwitaq̄w, sinom nahoylehtsit aw put muaya; noq̄w pam ahoy tātayhqe, God öqalayāt ahpiy qatu. Noq̄w ítamwat piw put an qaöqáwi'yuñwa; nikañw ítam piw put amum yeskahkañw, God öqalayāt ahpiy put eñem tumalay'yuñwa umuhpaa.

⁵ Kurs uma nānami wūwayaa. Ya uma pas antsa Christ aw tuptsiwni'yuñwa? Kurs namiwuwayaa. Ya Christ pas antsa umuh'unañway ep qátuhqat uma navoti'yuñwa? Kurs uma qaatsáy'wisq pam pepeq qatu.

⁶ Is as uma ítamuy qaatsáy'wisqat nanaptani!

⁷ Uma qa hihta ep qaanh̄totiniqat nu God aw umuñem nāwakna. Nu qaatsáy'maqey mātáqtiniqey qa pañiqw tūviñtima, pi nu umuy tunatyaw-taqe öviy'o, umuy suan hinwisniqata, nāmahin pi sumataq nu atsáy'maqey mātáqtini.

⁸ Noq̄w ítam soon hihta pas antsanihqat aw rohomnumyani; ítam soon qa put eñem tumalay'yuñwani.

⁹ Nihqe öviy ítam hahlayhtoti, umuy öqawhtotiq'ö, nāmahin pi ítam pay as sen qaöqáwi'yuñwa. Okiw as uma pas pasiwyuñwiqat ítam umuñem nānawakna.

¹⁰ Nu umuy u'nananiqe öviy añwu pay it tutuvenit umumi pēna, nu nāt qa umumiq pitut'a; taq ka nu umumi pite' nawus umuñem hin yúkuni. Pi nu sinmuy öqawhtoyñaniqey öviy ayatiwa; nu qa pumuy hinwat yukunaniqey aw taviwkañw, pay nu panhtiniqey aw öqalay'ta.

¹¹ Taay, yantani ítupkomu. Hakim ö'qalyañwu. Uma suan hinwisni; qa hin unañway'kahkañw nānami unañway'yuñwani; uma kwakwhat yesni; noq̄w God nuhtumi unañway'taq̄a piw hakimuy kwakwhat unañwtoynañwuqa umumum hinnumni.

¹² Uma nānatupkomnihqey pan nāö'qawnayani.

¹³ Sohsoyam God sinomat umuy öqalaya.

¹⁴ Nam uma Itahtutuyqawhqay Jesus Christ núokwayat navoti'yuñwani, piw God umumi unañway'taqata. Nam uma Qahováriwtaqat Hikwsit añ sun hinwsini. Nam antaa.

Paul GALATIAT ep Tuptsiwni'yuñqamuy amumi Pēniata

¹ Nu' Paul, lomatuwawit yuaataniqey aw ayatiwhqa, it penta. Nu qa sinmuy amuhpiy ayatiwh, Jesus Christ ahpiy ayatiwa, pu God Itanay ahpiy piwu, it Jesus Christ mokiwuy añqw ahoy tātaynaqat ahpiy'o.

² Nu sohsokmuy tuptsiwni'yuñqamuy inumumyaqamuy amumum God aw tōnawtaqamuy Galatiat ep yesqamuy oqalanta.

³ Nam núokwa, pu kwakwha unañwa Itanay God añqw umumi pitsíwiwtani, pu Itahtutuyqawhqaqay Jesus Christ añq'ō.

⁴ Ura pam itahqaanhtipuy ep nātapqe, yep nukusqatsit añqw itamuy ayo oya, Itanay God tunatyayat añ'a.

⁵ Nam pam sutsép-sa tayawintiwa. Pay nam antaa.

The One Gospel

⁶ Is ohi! Pas nu umumi qaan unañwti. Yaw uma Christ sūmatatve, umuy núokway aw wañwayhqata; nihqe sukwat alōñōt tūawit aw lasya.

⁷ Noqw pay pam qa pas pas antsa lomatuwawit. Pi hakim Christ añqw lomatuwawit nukushintsatsna, umuy ūnatoyñayaniqey òviy'o.

⁸ Ura nu lomatuwawit umumi suan yuaata. Noqw òviy kurs nūu, sen òñaqwo hoñviaya umumi hihta alōñōt yuaataqwo, God put eñem qalomáyukuni.

⁹ Nu piw pañqawni: Kurs haqawa umumi hihta alōñōt yuaataqwo umuy hihta kwusuyaqaqat qa amum sūnantaqwo, God put eñem qalomáyukuni.

¹⁰ Pas suyan nu qa sinmuy unañwvniqey anta, pas God-saa. Nu qa sinmuy amuhpiy tayawintiwniqey tuñlay'ta. Taq kurs nu sinmuy unañwvniqey tunatyalte', soon nu Christ eñem tumalay'tani.

How Paul Became an Apostle

¹¹ Nu umuy it navotnaniqey nāwakna, itupkomu: Nu umumi lomatuwawit mātapeqey qa sinmuy amuhpiy put kwusu.

¹² Qa hak inumi put mātavi, pu nu qa hakiy ahpiy put tutuqayi; noqw pay Jesus Christ pas nāp inumi put mātakta.

¹³ Pi ura nu hisat Jew-sinmuy wimiyamuy añ hinmañwuqaqat uma pay nanapta. Ura nu God aw tōnawtaqamuy qaan'ewakw okiwsanhqe, hovala.

¹⁴ Nihqe nu isinmuy amuhpiy inuñsakwmuy amuhpenihqe Jew-sinmuy wimiyamuy ep pas hak mohpeq'a, itanamuy navotiyamuy pas antsay'taqe òviy'o.

¹⁵ Noqw pay God nuy nāt qa tihtiwqh tunatyay ahpiy nuy namorstaqe, núokway ahpiy nuy wañwayi.

¹⁶ Noqw aw pituqwo, pam Tiy inumi mahtakna, nuy imuy qa-Jew-sinmuy amumi lomatuwawit yuaataniqat òviy'o. Noqw pam nuy wañwayhq, nu pay sinmuy qa amumi put ep hin wuwanheplawu.

¹⁷ Piw nu inupyeve mohti ayaiwyuñqamuy qa amumi Jerusalem aqwo'a. Nu qa panhtit, tuwat Arabia-tutskwat aw'i; nit pu ahoy Damascus aqwo nu pitu.

¹⁸ Pu ahpiy payhkomuy yahsañwvaqwo, nu Jerusalem aqwoñit, Peter aw kuyvatoqe, pakwt tsivot síhkay'tasikis tālat añ put amum qatu.

¹⁹ Nikañw mímuywatuy ayaiwyuñqamuy qa haqawat nu aw yori, hal pay it James, Itahtutuyqawhqaqay tupkoyat-sa aw'i.

²⁰ Nu hapi hihta pentaqe, God atpip qa a'tsalawu.

²¹ Pu ahpiy pantaqw, nu Syriat-nikañw pu Ciliciat añ tutskwat aqw pitu.

²² Noqw Judeat ep haqe' Christ aw tōnawtaqam nuy qa tuwī'yuñwa.

²³ Pay puma yaw yan-sa nanapta: Yaw i' hak hisat itamuy okiwsahsanqa qapēwewnit ayo yuykuqey pu' nuhtumi put yuaata.

²⁴ Yan kurs puma nanaptat, God inuhpiy pas hihtatota.

2

Paul and the Other Apostles

¹⁻² Pu ahpiy pakwt nālōq sihkay'taqat yahsañwuy añ ruhpakq, pañqw nu piw Jerusalem aqw'a, Barnabas ámuma, God pas nāp nuy pañsoqniqat nuy ayataq'ō. Nihqe nu Titus enañ wīki. Noqw pepeq itam hakimuy pávanyaqamuy amumum tsovaltiqw, nu imuy qa-Jew-sinmuy amumi hihta yuaataqey pumuy āawna, taq ka nu hihta pay hintsakq, sen nāto hintsakniqw pay haktōsaniniq'ō.

³ Noqw Titus inumumnihqa Greek-sínonihqe qa poñotkiwtaqw, puma put pan tuvoylatiniqat pay qa ō'qalya.

⁴ Noqw pay haqawat tuptsiwni'yuñqey atsáy'yuñqam put aw ō'qalya. Puma pi itamuy Jesus Christ ahpiy hin qenive hoñqat ep itamuy núansasnanique ōviy itamumi tōnalti, puma Jew-sinmuy tutavoyamuy akw itamuy sóontsatsnanique ōviy'ō.

⁵ Noqw itam pumuy amumi qa ūnatoti; qae, qa ñas'ew hihsavoo, taq ka puma umumi lomatuawit pas antsanihqat uhtayaniq'ō.

⁶ Noqw tuptsiwni'yuñqamuy amuñaqw mohpegyaqam nuy hihta tu-awit'agey aw hihta hōyoknaniqat inumi qa pañqawwa. Noqw pay sen puma pavansinomniqw, sen sōqavuwñsinomniqw pay nuyniqw pam qa hímuu; pi God qa sinonuña.

⁷⁻⁹ Noqw pay James, pu Cephas-niqw, pu John, puma sumataq God aw tōnawtaqamuy amuñaqw mohpegyaqam nuy qa tumalmewaya. Qa panhtotit, puma tumalsuñwamuy amún itamuy pás taviya, Barnabus-nikañw, pu nūyu, Nihqe puma māmatsyaqw, kurs God nuy imuy qa-Jew-sinmuy amumi lomatuawit yuaataniqat aw nuy ayataqe, inuhpiy pumuy amuhpa' qaōwítumalta, pam Peter imuy Jew-sinmuy amumi yuaataniqat aw put ayataqey pan'i. Piw pam Peter ahpiy Jew-sinmuy amuhpa' a'nō tumalay'ta. Noqw ōviy puma kurs yan yukuya: Itam imuy qa-Jew-sinmuy amumi yuaataniqw, puma Jew-sinmuy amumi yuaatotaniqeyu.

¹⁰ Pay pánis-sa pi yaw itam añ okiwhinyuñqamuy paañwantaniqat puma nānawakna. Noqw nu pi pay nāp piw pan su'qawta.

Paul Rebukes Peter at Antioch

¹¹ Noqw Peter Antioch ep pituqw, nu nuhtutpik put qōhqōya, ispi pam qaanhtiq'ō.

¹² Pay nāt pi haqawat James añqw qa ōkiqw, pam as imuy qa-Jew-sinmuy amumum tūmoy'ta. Nit pumuy ōkiqw, pam qa-Jew-sinmuy amuñaqw ahoy lahsi, Jew-sinmuy amumi tusitaqee.

¹³ Noqw pu pay pētu piw put anhtoti; pas panhtotiqw, ōviy Barnabas pumuy nātsikaqw amún unañwti.

¹⁴ Noqw pay puma lomatuawit pas antsanihqat añqw lasyaqw, nu amumi put túwahqe, pumuy sohsokmuy amutpip Peter aw pañqawu: Pas um as Jew-sínonikañw, Jew-sinmuy qa amún qátukañw, soq imuy qa-Jew-sinmuy

amún hinma. Noqw ya um hinoqw qa-Jew-sinom as Jew-sinmuy amún yesniqat amumi ö'qala?

Jews and Gentiles are Saved by Faith

¹⁵ Núwupi itam Jew-sinom tihtiwyä. Itam qa-Jew-sinmuy qaanhinwisqamuy qa pankahkañw tihtiwyä.

¹⁶ Nikañw itam navoti'yuñqw, suyan pi hak Moses tutavoyat an hinmaqey qa put ahpiy God aw súanta, pas Jesus Christ qapëvewnaqey ahpiy-saa; noqw öviy itam hapi put aw tütuptsiwa, itam Christ qapëvewnayaqey ahpiy God aw súanyuñwniqey öviy'ö, Moses tutavoyat an hinwisqey qa put ahpiy'ö. Pi Moses tutavoyat an hinmaqa soon God-niqw súantani.

¹⁷ Nikañw kurs itam as Christ ahpiy God aw súanyuñwniqey tunatyawkahkañw tutavot ehpewi qaanh tote', ya sen itam Christ qaanh tiput aw itamuy tsamhqat pañqaqwani? Pas sóon'i.

¹⁸ Qa hak tutavot an hinmaqey akw God-niqw súantaniqat ura nu pay sinmuy tutuqayna. Nihqe öviy kurs nu pu' tutavot öqawhtoyne' sumataq nu qaanhintsakqey pan nämataktani.

¹⁹ Pi nu tutavotniqw pay mokqe, put anqw mätaviwa; nit yahpiy haqahpiy God eñem qátuni.

²⁰ Nu Christ amum nahoylehtsit aw muiwa; nihqe hapi öviy päpu nu qa nëñem qatu; pi Christ inuhpe qatu. Nihqe nu yep qatsit ep hinmakañw, God Tiyat aw yankañw pan hinma, inumi unañway'taqe inuñem nätapqat aw'i.

²¹ Nihqe öviy nu soon God núokwayat ayo yúkuni. Pi kurs as hak Moses tutavoyat an hinmaqey akw God aw súantaniqw, pahsat hapi Christ pay kurs haqtonsa möki.

3

Law or Faith

¹ Is uma ñasta navoti'yuñqam Galatiat ep sínomu; ya hak umuy ünatoyna? Ura nu as Jesus Christ nahoylehtsit aw multiqat pas suyan umuy äawna. Noqw uma hinoqw lomatuawit pas antsanihqat anqw lasya?

² Pay it-sa nu umuy tüviñtani: Ya uma Moses tutavoyat an hinwisqey ahpiy Qahováriwtaqat Hikwsit makiwya, sen lomatuawit nanaptaqe qapëvewnayaqey ahpiy'ö?

³ Ya uma ñasta wuwni'yuñwa? Pas as uma Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy yayhñayakañw, ya pas uma näp umuhtunatyay ahpiy pasiwyuñwni?

⁴ Ya pay uma haktonsa lomatuawit öviy hñhihta an kñnanapta? Sen i' kñnavotpi pay pas qa hñmuniwhntini?

⁵ Ura God umuy Hikwsit huytaqe, kätatayhpit umuhpa' hintsaki. Ya uma tutavot an hinwisq, öviy pam panta? Sen uma lomatuawit nanaptaqe, qapëvewnayaqw öviy'ö?

⁶ Ura kurs pi Abraham God tuptsiwhq, pam súantaqat God lavayhti.

⁷ Noqw öviy uma it navoti'yuñwni: Ima hakim qapëvewnit an hinwisqam puma hapi Abraham timatu.

⁸ Noqw God qa-Jew-sinmuy qapëvewnayaqamuy súanyuñwqat pañqawniqey anwu pay tuway'ta; nihqe Abraham aw lomatuawit anwu pay yuaaykuqe, tutuvenit an yan lavayhti: Uhpuy hapi sopkawtaqam sinom hahlayhpit epyani.

⁹ Noqw öviy sohsoyam qapëvewnit an hinwisqam Abraham pas qapëvewnaqat amum hahlayhpit epya.

10 Noqw pay sohsoyam Moses tutavoyat an ò'qalyaqamuy amuñem qalomáyukiltini; pi yan pey'taq'ò: I' hak hin hinwisniqat tutavot pey'taqat an ahsupoq qa an hinmaqat enem qalomáyukiltini, yan'i.

11 Pu qa hak Moses tutavoyat an hinmaçey ahpiy God aw súantaniqw, pam pantaqa susmata'q'a. ispi yan ura pey'taq'ò: Suan hinmaqa qapêvewnit akw qatsit túwani, yan'i.

12 Pi Moses tutavoyat an hinmaqa qapêvewnit qa ahpiy pasiwta. Oviy pi ura yan pey'ta: Tutavot an ahsupoq an hinmaqa hapi put akw qátumantani.

13 Ura as tutavotniqw itamuñem qalomáyukilti. Noqw pay Christ itamuy put anqw mätavi, itahçeny ep qalomáyukuniwhqee; pi ura yan pey'ta: Sohsoyam himutskit ep häyiltotiqamuy amuñem so'niqat pan yukilti.

14 Noqe ôviy ima qa-Jew-sinom Jesus Christ ahpiy Abraham amum hahlayhpit epyani. Noqw itam God qapêvewnayaqw pam Qahováriwtaqat Hikwsit itamumi nóani, pam hin lavayhtiqey pan'i.

The Law and the Promise

15 Itupkomu, kurs nu pay sinmuy tuwiyamuy anwat umumi lavayhtini. Ason hakim sinot hihta nâmi huruvasiwnaqw, soon hak put ayo qe'watani, piw aw hóyoknani.

16 Noqw God ura Abraham aw-nikañw pu natkoyat aw hihta pasiwna. Pam qa pañqawu: Uhnatkomuy amumii, qa kita. Pay pam qa wühaknihqamuy pañqawht, pi pam pay sükw pañqawu. Ura pam Uhnatkoy aw'i kitahqe, Christ hapi pañqawu.

17 Noqw it hapi nu pañqawu: God Christ an Abraham amum hihta nâmi huruvasiwna. Noqw sunát-sikip sunat yahsañwuy-nikañw anqw sunat pakwt sihkay'taqat yahsañwuy an ruhpaq, pahsat Moses tutavoat mätaviwa. Nikañw pam tutavo kurs hin God awiniyat alóntani; soon pam put ayo yúkuni.

18 Noqw kurs God anqw kuwahtipu Moses tutavoyat ahpiyinen, pay hapi qa awinini. Nikañw God hapi Abraham put maqa, it awinit ahpiy'o.

19 Noqw ya tutavo hihta ôviy'o? Qaanhtiput himuniqat mätaktaniqe ôviy'o. Pam pay hâk mätaviwa, ason hisat Abraham natkoat God ahpiy awinit makiwniqa pítuniqat pahsavoo. Ura tutavo God hoñviaymuyatuy amuhpiy mätaviwa; noqw i' tâqa Moses púmuy-nikañw pu sinmuy amuhtsave wunu.

20 Noqw pay God pas nâp Abraham aw pasiwna, qa sukw hakiy an'a.

The Purpose of the Law

21 Noqw ya Moses tutavoat God awiniyat ehpewi hinta? Qae. Pi as hak kurs Moses tutavoyat an hinmaniçey akw qatsit túwanik, suyan pi hak pan hinmakañw God aw súantani.

22 Noqw pi God tutuveniat pañqawu: Sinom sohsoyam qaanhinwisa. Noqw ôviy Jesus Christ aw tuptsiwni'yunqam hapi awinit makiwyani; pi God put qapêvewnayaqamuy awiniy huylawu.

23 Noqw pay ura as itam qapêvewnit akw God aw súanyunqey nât qa nanaptaqe, Moses tutavoyat akw sóontsaniwyunwa, hisat God itamuy Jesus Christ aw tuptsiwyaniqat pan itamuy unañwtoynaniqat pahsavoo.

24 Noqw ôviy hapi hin hinwisniqa tutavo itamumi tunatyawmaqat anta, pu itamuy tutuqayna, itamuy Christ aw tsamvaniqee, itam qapêvewnit ahpiy súanhtotiniqat ôviy'o.

25 Nikañw itam hisat God qapêvewnayaqw, pep hapi pu' tutavo pay pâpu itamumi qa tutuyqawi.

26 Pi uma sohsoyam Christ Jesus qapēvewnayaqe, God tımatniwhtoti.

27 Pi uma hihsa'nihqam Christ aw kŭyit akw tuvoylatotiqam hapi Christ aw tututskaynativaya.

28 Pi Christ sinomuyatuy amuñaqw qa hak Jew-sınonihqey pan tŭnwantiwa, piw Greek-sino; pu qa hak tŭwiki, pu piw mātaviwhqa; pu qa hak tāqa, piw wuhti. Pi puma sohsoyam Christ ep sŭk tokot anyuñwa.

29 Noqw kurs uma Christ sinomatnen, uma hapi Abraham natkomatni, piw put amum God añqw awinit makiwyani.

4

1 Noqw it nu pañqawu: Pay hakiy tiat nāt tsāyenen, pay piw tŭwikit antañwu, nāmahin pi as sohsok hihta himuy'kañwo.

2 Nikañw pam put tutuqaynayaqamuy, pu aw tunatyawyuñqamuy amumi maqaptsiy qātuñwu, haqami naat eñem tuwani'maqat pahsavoo.

3 Noqw pay hapi pan itam nāt tsātsakwmuy amunyūñqe, ura tutavot ahpiy hintsakpit aw tŭwik'iwyuñwa.

4 Nikañw ason pas hisat aw pituqw, pep pu' God tiy añqw taviqw, pam wuhtit ahpiy aniwhtiqe, Moses tutavoyat aw maqaptsiy qatu.

5 Pam hakimuy put aw maqaptsiy yesqamuy put añqw mātapniqe òviy pitu; nihqe pahsat pu puma God tımatniwhtotiniqat amuñem yuku.

6 Noqw uma hapi tımatniqw, òviy God Tiy Hikwsiyat umuh'unañway aw panaqw, pam pañqawlawu: Abba, Inaa.

7 Noqw òviy hapi uma pāpu qa tŭtuwiktı, uma hapi timatu. Noqw kurs uma tımatnen, pep hapi uma Christ ahpiy God añqw hihta qaòwı̄omahtotani.

Paul's Concern for the Galatians

8 Nikañw pay ura uma nāt God qa tuwi'yuñqe, nāp yukiwhtput uma aw-sa nānoi'yuñwa.

9 Nit pu' hapi uma God tuwi'vaya, hal pay put ahpiy nātuiwiya. Noqw uma hinoqw pay piw pu' tutavot ahpiy hintsakpit nukwsiw'iwtaqat, pu òwihintaqat aw ahoy namtōkya, nihqe put aw tŭwik'iwyuñwniqey nānawakna?

10 Uma talōñwintiwhtaqat aw tunatyawwisa, pu mŭmuyawhtuy aw'i, pu haqe' qalawmaqat aw'i, pu yahsañwintiwhtaqat aw'i.

11 Pas nu umuñem tusiıwta, taq nāp hisat sen nu okiw umuy haktonsa maqsontaqe òviy'o.

12 Itupkomu, pay uma okiw inŭn hinyuñwni, pi nu pay umŭn sino. Pay uma nuy qa tŭhotota.

13 Pi uma inumi navoti'yuñqw, ura nu okiw itokoy añ pas òpuiwkañw, mohti umumiqnihqe, umumi lomatuawit yuaayku.

14 Noqw nāmahin pi as nu ituyay akw nukushintaqw, uma nuy qa ayo yukuyat, God hoñviayatnihqat pan nuy kwusuya. Uma Jesus Christ hin pās taviyaniqey pan nuy taviya.

15 Noqw nu umumi navoti'taqw, pi as hin pasiwtaniqw, pas kurs hin as uma umuhposiy qa ipwayat, nuy put maqayani. Ura uma nuy mohtiniqw pas hahlayhtoti. Noqw hinhtiqw òviy uma pu' alōñtoti?

16 Ya nu umumi sŭañqawhqe, umuhtuwqaniwhtı?

17 Noqw ima tŭtuqaynayaqam hinoqw umuy tayawintiwisa? Ya puma pas antsa umumi unañway'yuñqe òviy'o? Qae. Puma umuy inuñaqw ayo lasnayaniqey nānawaknaqe òviy'o; noqw pep pu' uma pumuy amumi-sa maqaptsi'yuñwni.

¹⁸ Noqw pay pi hak yūmosa qa atsálawkañw, umuy tayawinmaqa hapi suan hinhtini, kurs put akw uma lomahintsaktivayaniq'ō, qa pas nu y umumunniqw-sa pam pantani.

¹⁹ Itimu, nu umutsviy pas putuiwta, soñawnen nu tihta'tutuyna. Okiw as uma Christ anhtotiniqat nu umuñem pas nāwakna.

²⁰ Pas nu as pu' pay umumunniqey nāwakna, nen umumi hin yuaataniqey navoti'tani. Pi nu qa umumunniqey kurs hihta lalvayni.

The Example of Hagar and Sarah

²¹ Kurs huvam nu y āawnayaa, uma hakim Moses tutavoyat añ hinwisniqey aw yanyuñqamu. Ya uma pas antsa tutuvenit hihta hiñqawhqat mātsi'yuñwa?

²² Pi ura yan pey'ta: Abraham lōqmuy tiyotimuy'ta, suhka hakiy tūwikt ahpiyniqw, pu suhka pay qa tūwikt ahpiy'o.

²³ I' tūwikt ahpiy tihtiwhqa ura pay tokot ahpiy tihtiwa; noqw i' qa tūwikt ahpiy tihtiwhqa hapi pas God awiniyat ahpiy'o.

²⁴⁻²⁵ Noqw ima lōyōm hapi lōqmuy pasiwnit tuawi'ta. I' tūwikt, Hagar yan mātsiwhqa, Moses tutavoyat tuawi'ta. Pam tutavo Arabia-tutskat ep tūkwit Sinait añqw mātaviwhqa sinmuy tūwikmuy'ta. Pam wuhti piw yep qatsit ep Jerusaleum tuawi'ta; noqw put timat tūtuwikt.

²⁶ Noqw wuhti qa tūwikinihqa Jerusalem òveniñqat tuawi'ta, niñqey pam hapi sohsokmuy tuptsiwñi'yuñqamuy yūamu.

²⁷ Pi ura hapi yan pey'ta: Hahlayhtii, um qa tiylawhqqa, um hahlaytsa'lawni, um hak qa tihta'tuyvanaqa; pi as qatiylawñwuqa puwsuñway'taqat epniñqey wūhak timuy'ta.

²⁸ Noqw itam hapi, itupkomu, itam hapi Isaac an awinit ahpiy tiyoyiwa.

²⁹ Noqw pay pi ura pepahaqam i' hak tokot ahpiy tihtiwhqa Hikwsit ahpiy tihtiwhqat yūyuyhnaqw, pay òviy hapi nāt piw panta.

³⁰ Noqw ya tutuveni hin lavayhti? Um wuhtit tūwikt, tiyat enañ haqami hōnani. Taq soon put tiat hihta umuhhimuy makiwni; pay qa tūwikt tiat-sa put makiwni. (Ura God Abraham aw kita.)

³¹ Yanta, itupkomu. Noqw òviy hapi itam tuwikwuhtit qa ahpiy tihtiwyat, qa tūwiktwat itam tīmatu.

5

Preserve Your Freedom

¹ Christ tutavot añqw itamuy mātavi. Noqw òviy uma qenive hūrs hoñni, nen Moses tutavoyat pāpu qa akw nātuwiki'yuñwñi.

² Meh, nu Paul hapi umumi pas pañqawni: Kurs uma poñotkit akw tuvoylatotiñq, pay Christ umumi qa hihkay'vani.

³ Pi nu piw nāt umuy haqawat poñotkit akw tuvoylatotiñqamuy amumi pañqawni: Panhtiqa hapi pas pay soon Moses tutavoyat añ qa ahsupoq hinmani.

⁴ Pi Christ umumi qa hihkay'va, uma hakim Moses tutavoyat añ hinwisqey akw God awwat sūanhtotiniqey anyuñqamu. Uma God núokwayat añqw lasya.

⁵ Pi itam hapi Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy Christ aw tuptsiwyaqey God atpip suan hoñvaniqey unañwvahsi'yuñwa.

⁶ Pi Jesus Christ aw tōnaltiñqamuy amuñem poñotkit akw tuvoyla qa hihta apiti, piw put akw qa tuvoyla. Noqw pay qapēwewni nami'nañwat ahpiy lolmat tumalay'taqqa hapi-sa pas'i.

⁷ Pas as uma suan hinwisa. Noqw ya hak umuy soontsanñq, òviy uma lomatuawit pas antsaniñqat añ hinwisqey qe'toti.

⁸ God umuy wánwayhqa qa pan hapi umuy unañwtoyna.

⁹ Hihsay pēkeni sohsok paqwrít pēkenañwu.

¹⁰ Pas nu Tutuyqawhqaq ep umuy qapēvewna, pas uma soon alōñōt wuwñi'yuñwniqata. Noqw pay ason God it hakiy umuy yūyuyhnaqat aw tuwat nāoyñi, hak pi pam'i.

¹¹ Pu nūu, itupkomu, kurs nu as nāt sinmuy soon poñotkit akw qa tuvoylatotiniqat yuaatanik, ya nu hinoqw pas piw nāt hihta ep okiwsahsaniwa? Pep hapi pu' nu nahoylehtsit yuaataqey ep soon okiwsaniwni.

¹² Is pas as umuy yūyuyhnaqam tatam pi umuñaqw ayo natkuyanikañwo.

¹³ God umuy wañwayhqa, uma qenive hōñi, itupkomu. Nikañw uma tutavot añqw mātaviwyaqey qa aw yankahkañw pay umuhtokoy tuñlayiyat añ hinwisni. Uma qa pan hinwíst nānami unañway'yuñwe' nāhoy nātumalay'yuñwni.

¹⁴ Pi hin hinwisniqa tutavo sūkw lavayit ep yan lavayhti; it'a: Um pas hin nāmi unañway'taqey pan uhsinosñway aw unañway'tani, it ep'e.

¹⁵ Nikañw kurs uma nāñwuy'kahkañw, nānaywe', uma tunatyaltotini; taq ka uma nāhoy hoyalayani.

The Spirit and Human Nature

¹⁶ Noqw òviy nu pañqawñi: Uma Hikwsit tunatyayat añ hinwise', pep pu' umuhtokoy tuñlayiyat qa añ hinwisni.

¹⁷ Pi Qahováriwtaqat Hikwsit tunatyat hakiy tokoyat tunatyayat amum qa súnahpaniq'ò, puma nehpew'iwta. Noqw òviy uma as hihta hinhtotini kurs hin put panhtotini.

¹⁸ Nikañw kurs uma Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy tsāmiwye', uma soon Moses tutavoyat aw umuhmaqaptsiy yesni.

¹⁹ Itam navoti'yuñqw, hak nāp tunatyat añ hinmaqa hapi iit hintsaki: Nōmaqtsit sokoplawu; tokot sokoplawu; itséhee qatsit, pu qaunañwtaqatsit añ hinmañwu;

²⁰ Nāp yukit aw nāwakinta; powaqhintsaki; nuhtumi qa suhtaq'ewa; nāñwuy'tañwu; kan'ewhtunatyawta; suy'tsiptiñwu; nanaqastunatyawta; nātsiktunatyawta; pu pas sutske tuptsiwñit aw lasñwu;

²¹ Hihta aw kwañwáy'tusyañwu; tukwyantunatyawta; honaqkuyit akw hōnaq'iwtañwu; qaunāñwta lawvañwu; pu ahpiy yantaqat añ hinmañwu. Noqw ura nu mohtihagam umuy put āawnaqey umumi pañqawu: Pan hinwisqam hapi pas pay soon God moñwtunatyayat aw yuñni.

²² Noqw pay Qahováriwtaqa Hikwsi hakiy qatsiyat ep yan aniwnani: Hak nuhtumi unañway'tani; yūmosa hahlayni; kwakwhat unañway'kañw qátuni; wuhko maqaptsi'tani; hakiy pāsniñwu; lomahintsakni; hihta añ pas antsay'mani.

²³ Okiw unañway'kañw qátuni, namitutuyqawñi. Noqw qa haqam himu tutavo it yantaqat tūmewanta.

²⁴ Noqw Christ sinomat hapi tokoy tunatyayat-nikañw pu tuñlayiyat nahoylehtsit aw muaya.

²⁵ Kurs itam Qahováriwtaqat Hikwsit añ yēse' pay itam piw put añ hinwisni.

²⁶ Itam qa nāhihimuyani; qa nāvuhsemokintotani; qa nāhoy nāismamqasyani.

6

¹ Kurs uma haqawat qaanhtiqat núansasnaqw, haqawat tuptsiwnit an' ö'qalt pás unañway'kahkañw lomavöhut an' put ahoy nakwsunayani. Hak nâmi tunatyawkañwmantani, taq nâp hisat pi hak tuwat unaheviwñwu.

² Uma umuhnamañ'iwuy an' nâvaañwayani; yan uma Christ tutavoyat anwisni.

³ Taq hak qa hímuni'kañw pas hímuniqhey namiwuwante' nâmi yêtañwu.

⁴ Pay hak nâp tumalay aw pohtamantani. Kurs pam lomahintaqw pam put ep tsúyakiwtani; nen ayam sukw qa amum namituwanlawni.

⁵ Pi hak nâp tumalmakiway, pu maqsoniy nawus yanmamantani.

⁶ Hak lomatuawit tutuqayhqa put tutuqaynaqat sohsok hihta nukñwat himuy akw tuwat paañwantani.

⁷ Uma nâmi qa yêtotani; kurs hin hak God aw tututsiwñwu. Pi hak hihta üye', piw put aniwnañwu.

⁸ Tokoy tuñlayiyat eñem hihta uyhqa hapi put ahpiy mokiwuy aniwnañwu; pu i' hak Hikwsit eñem hihta uyhqa hapi Hikwsit ahpiy qatsit qa so'taqat aniwnañwu.

⁹ Itam hihta lolmat hintsatskaqey an' qa nan'eknayani; pay itam soon hisat qa höqyani, qa ókiwhtotee.

¹⁰ Noqw öviy pay itam sohsokmuy sinmuy haqam nukwán'ew paañwayaniqey tutwe', itam panhtotimantani, tis öviy imuy an' tuptsiwni'yunqamuyu.

Final Warning and Greeting

¹¹ Meh, nu okiw hapi pas nâp imay akw yañwsaqwhaqam wukovena umumii.

¹² Pay ima pas pavan mâtaktotiniqey nânawaknaqam hapi uma poñotkit akw tuvoylatiwyaniqat umumi ö'qalya; taq ka puma Christ nahoylehtsiyat yuaatotaniqey ep okiwsahsaniwyani.

¹³ Noqw hikis pi poñotkit akw tuvoylaiwyunqam Moses tutavoyat an' qa ahsupoq hinwisa. Nikañw puma umuy poñotkit akw tuvoylatiwyaniqat nânawakna. Noqw uma pumuy amumi tuqayvastotaqw, puma umuy pi-hni'yunwñwi.

¹⁴ Noqw nu hapi soon hihta pihni'tani, hal pay Jesus Christ nahoylehtsiyat-saa. Nu put aw tunatyawkañw, yep qatsit pay pâpu aw qa tunatyawta; noqw yep qatsi qa inumi tunatyawta.

¹⁵ Pi poñotkit akw tuvoylaiwtaqa qa pam hapi Christ Jesus sinoata, piw i' qa put akw tuvoylaiwtaqa qa pam'i. Pi i' hak puhuyukiwñhqa hapi put sinoata.

¹⁶ Noqw nam sohsoyam it aw nânakwhaqam, pan hinwisqamuy amumi kwakwha unañwa, pu núokwa pitsíwiwtaa, pu God sinomuyatuy pas antsa Israel-sínomnihqamuy amumii.

¹⁷ Yahpiy haqahpiy qa hak nuy yüyuyhnani; pi itoko tuvoylaiwta, Itahtutuyqawhçay Jesus tuvoylayat akw'a.

¹⁸ Itupkomu, nam Itahtutuyqawhçay Jesus Christ núokwaat umuh'unañway an' ahsalni. Nam antaa.

Paul EPHESUS ep Tuptsiwni'yuñqamuy amumi Pēniata

¹ Nu' Paul, God tunatyayat ahpiy Jesus Christ lavay'ayaat it penta. Nu Ephesus ep God sinomuyatuy, Jesus Christ aw tuptsiwni'yuñqamuy òqalanta.

² Nam núokwa, pu kwakwha unañwa God Itanay añqw umumi pitsiwtáa, pu Itahtutuyqawhqay Jesus Christ añq'ò.

Spiritual Blessings in Christ

³ Nam God Itahtutuyqawhqay Jesus Christ Naat tayawintiwa. Kwakwhat pi pam Hikwsit kuwahtipuyat òñaqwnihqat sohsok itamumi noa, Christ añ'a.

⁴ Ura pam nāt tūwaqatsit qa yúkuhqe, pay pepeq itamumi unañway'taqe, Christ añ itamuy namorsta, itam súankahkañw, qahováriw'kahkañw, put atpíp hoñniqat òviy'ò.

⁵ Pam Jesus Christ añ itamuy tíoyniqey tunatyawtaqe, òviy añwu pay itamuy namorsta.

⁶ Nihqe Tiy pas aw unañway'taqey añ pam itamuy pás oya, núokway qaòwíhintaqat ahpiy'ò, itam put pas hihtatotaniqat òviy'ò.

⁷ Pu itam hapi Tiyat unwáyat ahpiy qenivo oyiwyuñwa, God qaan'ewakw núokway ahpiy itahqaanhtipuy ayo yúkuq'ò,

⁸ Qaòwíhinkañw itamuy òkwatuwhqee.

⁹ Pi pam sohsok hihta suan wuwni'kañw, suyan mātši'kañw, put tunatyay as tupkiwtañwuqat itamumi mātakna. Kurs pam yan hapi nahpe tunatyawta:

¹⁰ Ason tuwanit pás aw pituqw, pep pu' sohsok hihta nāmi tsovalaniqeyu, òveqatsit epyaqata, pu tūwaqatsit epyaqata; nit sohsok hihta Christ aw nòani.

¹¹ God hapi hin tunatyawtaqey pan yúkuñwu. Noqw pam hapi tunatyay ahpiy Christ añ itamuy añwu pay namorstaqe, put enañ sun itamuy hihta huytañwu,

¹² Itam mohti Christ aw taqa'nañwtotiqamuyu, itam put pas hihtatotaniqat òviy'ò, pam pas hímuniqat ep'e.

¹³ Noqw uma lomatuwawit qaatsatnihqat nanaptaqe, nuhtum Christ aw taqa'nañwtoti, it lomatuwawit hakiy hin ayo yámakniqat umuy áawnaqata. Uma put aw tütuptsiwaqw, pahsat pu God Qahováriwtaqat Hikwsit akw umuy tuvoylata; pi put hapi áwinit pam sinmuy áawna.

¹⁴ God itamuy hin áawnaqey aw antsanniqey itamumi mahtakna, Hikwsiy itamumi nóahqee, hisat nāp himuy ahoy pas nāptiniqey pahsavoo. Noqw òviy itam put pas hímuniqat ep put pas hihtatotani.

Paul's Prayer

¹⁵ Yaw uma Itahtutuyqawhqay Jesus Christ qapēwewnayakahkañw, God sinomuyatuy sohsokmuy amumi unañway'yuñwa.

¹⁶ Noqw nu it navotqe, òviy umuhpe God aw hahlayhtima; nihqe inawak-inpiy añ umuy tūñwanma, qa qe'iwmakeañwo.

¹⁷ Okiw as God Itahtutuyqawhqay Naat pas lolmat tālawñway'taqe Hikwsiy añ umuy unañwtalawnaniqat nu umuñem nāwakinma. Okiw as pam umuy suan wuwnitoyne', pam hak hímuniqey umumi namtaknani, uma put pás tuwi'vayaniqat òviy'ò.

¹⁸ Pam umuhwuwniy tälawne', pam it nõyit aw umuy wáinwayhqeý umuy māmatsnani. Itam put sinomat Christ amum hihta pas hihkay'taqat makiwyanıqey aw wáinwayniwya.

¹⁹ God õqalay pas qaõwıhintaqat itamuy tuptsiwıni'yunqamuy amuhpa' tumalay'taqey umuy māmatsnani.

²⁰ Ura pam õqalay akw Christ enem a'nõ tumaltaqe, mokiwyu añqw ahoy put tātayna; nihqe õveqatsit ep pas nāp putvaqe put qenıtoya;

²¹ Nihqe sohsokmuy momnıwıtuy amumi put moñwtavi, pu nuhtumi tutuyqawhqayamuy amumii, pu õqalat pasiwyunqamuyu, pu añ tūayalwaqamuyu. Panta. Noqw õviy Christ hapi sohsokmuy amuhpenihqe pas pavan kaptsi'tiwa, yep qatsit epyaqamuy amuhpenihqee, pu qatsit nātonıqat epyaqamuy amuhpenihqe pıwu.

²² Noqw sohsoy hihtu put aw maqaptsi'yunwıni. Noqw õviy pam God aw tōnawtaqamuy amumi moñwtawiwa, sohsok hihta añ'a.

²³ Pi itam put aw tōnawtaqam put tokoyat anyunwa; nihqe sumiyankañw put ahpiy pasiwyunwa, ispi pam hapi sohsok hihta pasiwnañwunıq'õ.

2

From Death to Life

¹ Ura as hisat uma soñawnen so'pumuy amunyuñwa. Pi uma qaanhinwisqe God aw qa tuqayvahsi'kahkañw,

² Yep qatsit tunatyayat añ hinwisa. Ura as uma Nukpanat aw tuqayvastotañwu, imuy hıhikwsimuy qamātaqpueyayaqamuy moñwıyamuy aw'ı. Pam nāto God aw qa tuqayvahsi'yunqamuy amuhpa' tumalay'ta.

³ Ura as itam nuhtum yēse; nihqe nāp itahtunatyay añ hinwisa. Ura as itam itahtokoy tuñlayıyat añ hinwisa, pu itahtunatyay tuñlayıyat añ'a. As itam God itsıvuyat akw sóontsaniwyunwa, ayam mımawat hin nāt put akw sóontsaniwyunqat pan'ı.

⁴ Noqw pay God itamumi pas unañway'taqe, núokway pas qaõwıhintaqat akw itamuy õkwatuwhqe,

⁵ Itamuy nāt so'pumniqw, itamuy Christ enañ ahoy yesvana. (Uma put núokwayat akw ayo nõña.)

⁶ Pam Christ enañ itamuy ahoy tātaynat, put enañ itamuy õveqatsit ep yesvana, Christ Jesus añ'a.

⁷ God qatsit nātonıqat epeq put núokway pas qaõwıhintaqat nuhtumi mah-taknani, Christ Jesus añ itamumi pas unañway'taqee.

⁸ Pi uma qapēvewnayaqe, God núokwayat ahpiy ayo nõñakiwta. Uma qa natsviy ayo nõña. God hapi soñawnen kuwahtıput umuy maqa.

⁹ Kurs hak nāp hintsakpiy akw ayo nātapni; pantaniqw pam put ep kwıviyuaatani.

¹⁰ Pi itam hapi God tumalyukımatu. Itam hihta lolmat hintsatskaniqat õviy God hapi pay añwu pan tunatyawtaqe, Christ Jesus ahpiy itamuy suan hinwisniqat itamuñem pan yuku.

One in Christ

¹¹ Noqw õviy uma it u'ni'yunwıni: Ura uma qa-Jew-sınomnıkañw pan tihtıwya. Noqw ima Jew-sınom poñotkit akw tuvoylaiwyunqam qapoñótkıwyunqamuy yan umuy túnwantotañwu; nāmahin pi as puma pay suovaam-sa tuvoylaiwyunwa.

12 Noq̄w ephaqam uma Christ aw qa tōnawtaqe, qa God sinomatu, Israel-sinmuy amun'i; qa haqam hisat God umumum awinit pasiwna. Pi uma put qa tuw'i yuñqe, qa put aw yankahkañw yēse.

13 Ura as uma hisat God añq̄w yāvahaq hinumya. Noq̄w pu' hapi pam Christ Jesus añ umuy namihayhpota, Christ mokiwuyat ahpiy'o.

14-15 Pi Christ hapi Jew-sinmuy, imuy qa-Jew-sinmuy enañ namivōhikna. Ura as hin hinwisniqa tutavo pey'taq̄a tuhpelat an pumuy amuhtsave wunu. Noq̄w pay Christ God aw nātapqe, tutavot ayo yūkuhq̄e, soñawnen tuhpelat sahpukna. Ura as itam lōyōm sinoiwtaqamu. Noq̄w pam itamuy namivōhiknat itamuy sūka sinoiwtañiqat itamuñem pan yuku.

16 Pam panhtit itamuy sohsokmuy God enañ namivōhikna, nahoyehtsit ep mokq̄e. Noq̄w òviy itam sūp sinoiwtaqe, soon pāpu nānatuwqamni.

17 Pi Christ pituhq̄e umuy qa-Jew-sinmuy yāvahaqyaqamuy amumi-nikañw pu imuy Jew-sinmuy hayhke'yaqamuy amumi hihta lolmat yuaayku, puma pāpu qa nānami hihta ep hinyuñwniqata.

18 Pi itam sohsoyam sun put ahpiy sūkw Hikwsit añ Itanay aw òkiwta.

19 Taay, noq̄w òviy hapi uma pāpu qa pas hākimu, qa haq̄aqw sīnomu. Pi uma tuptsiwni'yuñqamuy amumum sūp sīnomu, pu God tīmatu.

20 Uma hapi God kīyat anyuñwa, God ayamat-niqw, pu put lavay'aymat tukwyayhnayaq̄w, uma put ep kīwyuñwa. Noq̄w Jesus Christ pas nāp kituyq̄ayatniq̄ey pepeq̄ pakiwta.

21 Put hapi ep sohsoy kīhu pās namivipkaiwkahkañw, God eñem pas qa-hováriwtaqa kīhu yukiwma.

22 Noq̄w uma hapi nuhtum put ep kīwyuñwa; noq̄w God pas nāp put añ kī'ta, Hikwsiy añ'a.

3

Paul's Work for the Gentiles

1 Pi yaniq̄w hapi nu Paul, umuy qa-Jew-sinmuy amuñem Jesus Christ tunatyayat ep sivilawhqa umuñem tūvīntima.

2 Pay God nuy núokway máqahq̄e, nuy qa-Jew-sinmuy amumi lomatuawit yuaataniqat aw ayata. Uma soon qa it pay nanapta.

3 Ura pam hihta as tupkiwtañwuqat inumi mātaktaqe, put nuy māmatsna. Pay nu mohtihaqam pan umumiq̄ hihsavat pēna.

4 Noq̄w ason uma it añ tūñwaye', pahsat pu uma nuy hihta tupkiwtañwuqat hin mātsti'taqat pay soon qa nanaptani. Pam himu tupkiwtañwuqa hapi Christ pas nāpa.

5 Pam navoti as añq̄aqw sinmuy nānañk yesqamuy amumi tupkiwta. Noq̄w pu' hapi God put aw nānoi'yuñqamuy ayamuy, pu put eñem yuaatotaqamuy amumi Hikwsit ahpiy put mātakta.

6 It hapi nu pañqawu: Ima qa-Jew-sinom, Jew-sinmuy amumum God añq̄w hihta makiway'yuñwni; pu puma pumuy amumum sūkw tokot anyuñwni. Noq̄w God, lomatuawit ahpiy, hin sinomuy amumi awini'taq̄ey, pan imuy qa-Jew-sinmuy amuñem hinhtini, Christ añ'a.

7 Noq̄w pam nuy núokway máqahq̄e, nuy lomatuawit sinmuy āawnaniqat aw nuy távihq̄e, nuy put aw òqalmaqa.

8 Nāmahin pi as nu God sinomuyatuy amuñaqw pas susqahimuniq̄w, God nuy namorstaqe nuy ayata qa-Jew-sinmuy amuhpa' Christ tunatyayat qaōwihintaqat yuaataniqata.

⁹ Ura God, Jesus Christ an sohsok hihta yúkuhqa hisatnáhaqawq tunatyay tupki'ta; nihqe nuy put tunvotnaniqat aw nuy ayata, nu Christ anqw hihta pas qahaqami sohtaqtat, pas qaöwihintaqtat makiwyaniqat yuaatinumnigata.

¹⁰⁻¹¹ Pam öveqatsit ep an öqalay'yuñqamuy amumi-nikañw, pu nuhtumi moñwi'yuñqamuy amumi put suan wuwniy qaöwihintaqtat poñahataniqey nāwakna; nihqe öviy pam tunatyay sūs yúkuhqe mahtaknaqe, Itahtutuyqawhqaqay Christ Jesus an itamuy sohsokmuy sumitsovala.

¹² Noqw itam hapi Jesus qapēvevnaqaqe, put aw yanyuñwa; nihqe öviy itam qa tuhtusyat, qa nānahtsopakhañw, God aw ökiwta, Christ Jesus an'a.

¹³ Paniqw hapi öviy nu umuñem hihta an kānavotqtat uma qa ep hin unañwtotiniqat nu nāwakna. Pi uma inumi pas hihtunihqey put akw navoti'yuñwni.

The Love of Christ

¹⁴ Yaniqw hapi öviy nu Itahtutuyqawhqaqay Christ Jesus Nayat aw naokiwlawu.

¹⁵ Pam hapi öveqatsit ep yesqamuy, pu tūwaqatsit ep yesqamuy sohsokmuy sinomuy náamu.

¹⁶ Pas pay okiw pam Hikwsiy an umuy umuh'unañwpeq öqaltoynani, pas pavan nukñwat öqalay ahpiy'o.

¹⁷ Pas pay uma Christ umuh'unañwpeq qátuhqat qapēvevnaqakahkañw, pas suyan put navoti'yuñwni. Pas pay okiw uma put aw unañway'kahkañw, soñawnen put ep hürs ñapkiw'kahkañw hürs hoñni.

¹⁸ Pas pay okiw uma sohsokmuy God sinomuyatuy amumum Christ umumi pas pavan unañway'taqat māmatsyani. Put nami'nañwaat a'nō pūtsi, pu qa tsāva, pu a'nō hōtsi, pu ömiqhaqami qa tuwāni.

¹⁹ Kurs hak put nami'nañwayat pas suyan mātsi'tani. Pas pay okiw God pas nāp umuhtunatyay an ahsupoq tuyqawi'tani.

²⁰ Taay. God hapi itamuhsonva öqalay akw tumalay'ta; nihqe pam itamuñem qaan'ewakw hihta hinhtiniqey tuwi'ta, itahnawakinpiy, pu itahwuwniy epnihqe yupqöyvee.

²¹ Nam pam yūmosa nānañumo yēsiwniqat aqwhaqami tayawintiwa, Christ Jesus an put aw tōnawtaqamuy amuhpiy'o. Pay nam antaa.

4

The Unity of the Body

¹ Noqw öviy hapi nu Itahtutuyqawhqaqay eñem sivilawhqa umumi pañqawni: Uma God sinomatniqey aw wāñwayniwya; öviy uma put sinomatniqey pan hinwisni.

² Uma okiw'unañway'yuñwni; uma pās unañway'kahkañw, hihta ep qa its puhtsemokyamantani; nānami unañway'kahkañw, uma nānami qa hin unañway'yuñwni.

³ Uma Qahováriwtaqtat Hikwsit an sun tunatyawyuñwنيqey an ö'qalyani, nānami qa hihta ep hinkahkañwo.

⁴ Pi itam sumiyankañw Christ tokoyat anyuñwa; piw sūka Hikwsi itamuhsonva pakiwta. Itam sohsoyam sūkw ñöyit aw wāñwayniwya.

⁵ Itam sohsoyam sūkw moñwi'yuñwa, sūn qapēvevni'yuñwa, sūn kūyit akw tuvoylatoti.

6 God Itana pas sūkaa. Pam hapi sohsokmuy amumi moñw'iwta, pu sohsokmuy amuhpa' tumalay'ta, pu umuy sohsokmuy umuhpe qatu.

7 Noqw itam hapi nánap hihta itah'ayaway makiwya, hin Christ itamuy öqalhuytaqat pan'i.

8 Paniqw hapi öviy tutuvenit añ yan pey'ta: Pam tuwqamuy áñwutat, ömi wüvi; nihqe hihta kuwahtiput sinmuy huyta, yan'i.

9 Noqw pi pam wupqe, suyan pi pam tūwaqatsit atkamiq pakit pahsat ömi wüvi.

10 Pi pam hawhqe piw tokpelat yupqöymiq wüvi, sohsok hihta aw tutuyqawniqe öviy'o.

11 Pam wupqe, sinomuy amuñaqw hakimuy ayaiwyuñniqat pumuy öqalmaqa, pētu lavay'a'yatniqata, pu haqawat lomatuwawit yuaatotaniqata, pu añ hakimuy tuptsiwni'yuñqamuy amumi tunatyawyuñwe', pumuy tutuqaynayaniqata.

12 Noqw God sinomat pumuy tumalayamuy ahpiy tukwsiwwiskahkañw lomatuwawit tumaltotaniqey tuwi'wisa; noqw Christ sinomat suyhtsepñwat wühaq'iwmañw, öqawi'wisni.

13 Itam pan hinwiskahkañw sun qapevēwnayani; pu itam sun God Tiyat tuwi'vayani, itam pás pasiwyuñniqey pahsavoo, Christ hin pás pasiwtaqat pan'i.

14 Itam hapi yahpiy qa tsátsakwmuy amunyuñwe', itahtuptsiwniy añ hürs hoñni. Noqw pep pu' hihihita pühu tutuqayhpi itamuy soon táyaknani. Taq hakim tuhisay akw lomatuwawit nukushintsatsnat, sinmuy ūnatoynayaniqey öviy mokmani'yuñwa.

15 Itam pas nānami unañway'kahkañw, nānami qa hihta atsálalwani. Noqw Christ hin hintaqw itam añ ahsupoq put anhtotiniqey aw ökiniqey añ ö'qalyani. Pi pam hapi sinomuy qötöamu.

16 Noqw itam sumiyankahkanw put tokoyat anyuñqe pás namivpkaiwyuñwa, put aw maqaptsi'kahkañwo. Hakiy tokoat ööqay, pu tathuy akw öqawi'tañwuqat pan hapi itam nāö'qawnayani. Itam pankahkañw, suyhtsepñwat öqawi'wiskahkañw, nāvaañwantotakahkañw, nānami pas unañway'yuñniqey tuwi'vayani.

The New Life in Christ

17 Noqw öviy nu it pas pañqawni; Tutuyqawhqtat qeniyat ep nu umumi put lavayhtini: Uma yahpiy haqahpiy añ qatuptsiwni'yuñqamuy qa amún hinwisni. Taq puma hihta an'e'wakwnihqtat-sa wüwantota, pumuy wuwniam qatälawvaq'ö.

18 Puma qa hihta navoti'yuñqe, qatsit God añqwnihqtat nāstaya, pi puma a'nö unañway'yuñqe öviy'o.

19 Pas tōhsap'iwyuñwa; qahopqatsit aw nātahkukni'yuñwa; hihta tuyoy'ewakw hintsatskaqey aw-sa nānoi'yuñwa.

20 Noqw uma hapi Christ añqw qa pan nanapta.

21 Uma soon Jesus hin hinmaqat qa nanapta, ura pam hin hihta pas antsanihqat tütutuqaynaqata.

22 Nihqe öviy uma umuhhisattunatyay qa añ hinwist, umuhhisatqatsiy ayo yukuyani. Taq hakiy tunatyat hakiy ūnatoyne', hovalañwu.

23 Uma puhuwuwni'vaye', puhu'nañway'kahkañw, pūhut qatsit yesni.

24 Uma panhtote' soñawnen pūhut yūyahni. Uma God tunatyayat añ puhutotini. Nen uma pas antsa put eñem sutsvo oyiwyuñwe', süanyuñwini.

²⁵ Noqw òviy uma umuh'a'tsay qe'totit, nānami hihta pas antsanihqat yuaatiwisni; taq itam sohsoyam namiwiwyuñwa.

²⁶ Ason uma hihta ep itsivutote' qa put akw qaanhtotini. Hak qa tēvep hihta ep nākay'tamantani.

²⁷ Pu uma Nukpanat qa haqam qenitoynayamantani.

²⁸ Uyiñwu qa hihta pāpu úuyiñwt, nāp tumalay'te' hihta lolmat ahsatit, hakiy hihta hakni'taqat paañwamantani.

²⁹ Qalomálavayi umuhmoañaqw qa nōñantani, pay lomalvayi-saa. Uma panwise' tūō'qawnayani; nen añ umumi tūqayyuñqamuy uma paañwantotani.

³⁰ Pu uma God Hikwsiyat Qahováriwtaqat qa unañwmokintotani. Ura God put akw umuy tuvoylata, hisat umuy ahoy nāptiniqey aw pahsavoo.

³¹ Uma nuhtumi hihta ep tūtuyayaniqey qe'yani, pu qa suy'tsiptotimantani. Uma qa hihta ep nānami nākay'yuñwmantani; uma qa hihta ep nāqōhqōylalwani; pu qalomálavayit qe'yani. Uma qa nukpan'unañway'yuñwni.

³² Pu uma nāvāsyan; pu nun'okwatni; nānami hihta ep pōhikiwyuñwni, God Christ tunatyawkañw umumi pōhikqat pan'i.

5

Living in the Light

¹ Paniqw òviy uma God aw nanawinyani, pas aw unañwamat tímatnihqey pan'i.

² Pu uma nānami unañway'yuñqey qa qe'totit, Christ itamumi hin unañway'taqat pan uma nānami unañway'yuñwni. Ura pam itamuñem mokqe God aw nātavi. Noqw God put ep nahyoñwa. Pi Christ qatsiy távihqe soñawnen God aw hihta kwañwáhovaktuqat noa.

³ Uma tokot sokoptiwisniqey, pu qahopqatsit añ hinwisniqey qe'yani; pu hihta qa umuhhimuy uma qa tunlay'yuñwni. Uma iit yantaqat qa yuaatotani; pi pam pantaqa lavayi God sinomuyatuy qa súamuhpee.

⁴ Uma itséheelavayit, pu an'e'wakw lavayit, pu honaqlavayit ayo yukuyani; taq pam pantaqa qa súamuhpee. Uma qa pan yuaatotat, hihta añ God aw hahlayhtiwisni.

⁵ Pi uma it navoti'yuñwa: I' hak tokot sokoplawhqa, pu tuyoy'ewakw tunatyay'taqa, pu kan'ewtunatyay'taqa, nāp yukiwihput aw nāwakinmaqat antaqa soon Christ moñwtunatyayat ep qeni'tani, God moñwtunatyayat ep'e.

⁶ Put pantaqat ep hapi qatugáyvastotaqamuy amumi God itsivuat pitsiwa. Noqw òviy uma tunatyaltotini, taq ka hak haqam an'ewakw lavayit akw umuy ūnatoymani.

⁷ Oviy uma pan hinwisqamuy qa umu'puñalyani.

⁸ Nāwuspi ura hisat as uma qaunánwtalqatsit añ hinwisa. Nikañw pu' hapi uma Tutuyqawhqat tālayat tayyuñwa; òviy uma tālat tayyuñqey pan hinwisni.

⁹ Pi God Hikwsiat hakiy unañwayat aw tālawnañwu; nihqe pam hapi lo-maqatsit, pu sūanqatsit, pu hihta pas antsanihqat aw hakiy wikvañwu.

¹⁰ Noqw òviy uma Tutuyqawhqat unañwveyaniqey tuwi'vayani.

¹¹ Pu uma it qatālat ahpiy hintsatskiwhqat qa hihta nukñway'taqat ep qa nuhtumyani. Uma qa panyuñwt, pumuy tuhtualyani.

¹² Taq puma qamātaqpave hihta hintsatskaqw, put yuaataniqw pam haman'eway'o.

¹³ Pi tāla put sohsoq mātāqtani; noqw pep pu' pam hímuniqey mātāqtini.

14 Pi tāla hapi hihta hímunihqat mātaktañwu. Paniq̄w hapi òviy tutuvenit añ yan pey'ta: Um puw̄hqa tātayii; nen um so'pumuy amuñaqw qatuptuq̄w Christ ūmi tālawnani.

15 Noq̄w òviy hapi uma tunatyaltote' pās umuh'unañway yesni; uma ñasta wuwni'yuñqey qa pan hinwist, pās wuwni'yuñqey panyuñwni.

16 Uma qa paysoq yest, hihta apiw̄yuñwni, taq qalomátalòñwintiwa.

17 Paniq̄w òviy uma hihta añ pās wuwni'yuñwe', Tutuyq̄awhqat tunatyayat haqe' qatsqat māt̄si'yuñwni.

18 Uma honaq̄kuyit akw qa hōnaq'iw̄yuñwni, taq put akw hak nāhovañwu. Uma qa panyuñwt Hikwsit akw ahsaliw̄yuñwni.

19 Uma God lavayiyat nānami yuaatotani, pu tātawit God tawsomi'taqata, pu unañwv̄ahsit tātawita. Uma umuh'unañwpeq Tutuyq̄awhqat aw tātawlalwe', ssonkiwyani.

20 Uma yūmosa sohsok hihta añ God Itanay aw kwakwhatiwisni, Itahtu-tuyq̄awhqay Jesus Christ natñwayiyat añ'a.

Wives and Husbands

21 Uma nānami maq̄aptsi'yuñwni, God kapt̄si'kahkañwo.

22 Uma momoyamu, uma pas nāp umuh̄puwsuñwmuy amumi maq̄aptsi'yuñwni, pas Tutuyq̄awhqat aw hin maq̄aptsi'yuñqey pan'i.

23 Pi tāqa hapi nōmay q̄tōata, pas Christ put aw tōnawtaqamuy q̄tōamnihqat pan'i; pu pam hapi sinomuy put tokoyat anyuñqamuy ayo oya.

24 Noq̄w Christ aw tōnawtaqam put aw maq̄aptsiy yesq, pan ima momoyam añ pas nāp puwsuñwmuy amumi sohsok hihta añ maq̄aptsi'yuñwni.

25 Pu uma tahtaqtu, uma umuh̄nōmamuy amumi unañway'yuñwni, pas Christ put aw tōnawtaqamuy amumi hin unañway'taqat pan'i.

26 Ura pam amuñem nātapqe, pumuy nēñem sutsvo óyahqe, lavayiy kūyit antaqat akw pumuy pāhoma.

27 Pam sinomuy qa hihta akw hinyuñqat pas hihtunihqat nāmi òkinaniqey nāwakna, pas qa hihta akw tuyoy'ewak'íwtaqata, qa tsokviw̄yuñqata, pas qa hihta akw hovañniw̄yuñqata.

28 Noq̄w pan hapi as tahtaqt nōmamuy amumi unañway'yuñwni, nāp tokoy aw hin pas unañway'yuñqey pan'i. Pas nōmay aw unañway'taqa hapi nāp nāmi unañway'tañwu.

29 Qa hisat pi hak haqam nāp tokoy aw qa suhtaq'ewa; pam put nōnopnañwu, pu aw unañwtavi'tañwu, hin Tutuyq̄awhqat put aw tōnawtaqamuy amumi unañwtavi'taqat pan'i.

30 Itam pi put òqayat pu tokoyat anyuñwa.

31 Ura yan pey'ta: Yaniq̄w hapi òviy tāqa nay, pu yuy pumuy mātapt nōmay aw hūrstimantani; noq̄w puma lōyōm sūka tókoniw̄htimantani.

32 I' hapi himu pas pavan tupkiw̄tañwuqa; noq̄w nu Christ-nikañw pu put aw tōnawtaqamuy hapi lavayhti.

33 Noq̄w pan hapi hak nōmay aw unañway'tamantani, pas nāmi hin unañway'taqey pan'i; noq̄w pu wuhti kōñay kapt̄si'tani.

6

Children and Parents

1 Tsāsayomu, uma umunamuy, umuñumuy amumi tuqayv̄ahsit yesni. Nen uma Tutuyq̄awhqat tunatyayat añ suan hinwisni.

² Ura yan hapi pey'ta: Um unay, pu unuy pumuy kaptsi'tani. I' tutavo mohti'maqa áwinit enañ nuhtumi mātaviwa.

³ Yan'i: Um panmaq wñem lolmani; noqw um tūwaqatsit ep wūpatqatsit nāvokawnani.

⁴ Pu uma námatu, uma umuhtimuy qa itsívalalwat, Tutuyqawhqat añ pumuy tutuwnayakañw pumuy ókwhantotani. Pan hapi uma pumuy wúñwintotani.

Slaves and Masters

⁵ Noqw uma tūtuwiktu, pay uma qa atsáy'kahkañw yep qatsit ep umuh-momñwituy amumi tūqayyuñwñi, kaptsi'yuñwñi, mamqaskahkañwo. Pay uma hin Christ enem tumalay'yuñqey pan pumuy amuñem tumalay'yuñwñi.

⁶ Uma yūmosa qanātusi'kahkañw tumalay'yuñwñi, qa pas umuhmomñwit umumi tayyuñqw-saa. Yan uma pas antsa Christ tumal'aymatnen, umuh'unañnaqw God enem tumalay'yuñwñi.

⁷ Uma qanātusi'kahkañw sohsok hihta hintsatskani, Tutuyqawhqat enem tumalay'yuñqey pan tunatyawkahkañwo, qa sinmuy amuñemyaqey pan'i,

⁸ It navoti'yuñqee: Pi pay hak hihta lolmat hintsake', put ep Tutuyqawhqat añqw hihta ómahtamantani, nāmahin pi sen hak tūwikini'kañwo, pu piw qa pamnikañwo.

⁹ Pu uma añ tūwiki'yuñqamu, pay uma piw pan pumuy oyi'yuñwñi, qa tsatsáwinayani. Pi uma navoti'yuñqw Umuhtutuyqawhqa óveqatsit ep qatu. Noqw pam piw pumuy Tutuyqawhqaamu. Pi pam qa sinonuiña.

The Whole Armor of God

¹⁰ Taa, itupkomu, uma Tutuyqawhqat añ hoñvitotini, put pavan óqalay atañ'a.

¹¹ Uma God añqw tuwvotat yūyahni, nen uma Nukpanat unatwiyat aw rohomhtotiniqey aw óqalay'yuñwñi.

¹² Pi itam qa sinmuy amumi nānaywa; itam óva qataymataqpuva nukpanhihikwsimuy amumi nānaywa, mohpegyaqamuy amumii, pu nuhtumi moñw'iwyuñqamuy amumii, pu yep qatsit ep qatalpuve moñw'iwyuñqamuy amumii.

¹³ Paniqw óviy uma God añqw tuwvotat yuwsit sohsok yūyahni, nen qalomátalónvaqw uma añ hin kuyyuñwñi; pu uma sohsok panwise' hūrs hoñni.

¹⁴ Paniqw óviy uma hūrs hoñni, God lavaiyat pas qaatsatnihqat kwewhtotat, God añqw suan qatsit umuhtawitsqay aqw tupki'yuñwñi.

¹⁵ Pu uma soñawnen lomatuwat totsvaqyat, kwakwhat lavayit tuawi'yuñwñiqey na'sas'iwyuñwñi.

¹⁶ Pu tis óviy uma qapēvewnit, tuwvotat antaqat hūrs ñuy'yuñwñi. Put akw uma Nukpanat hōyat uwiwitaqat tókayamantani.

¹⁷ Pu uma ayo nõñakpit hūrs ñuy'yuñwñi. Pam sivavitañaqtsit anta; pu uma God lavaiyat yawyuñwñi. Pam hapi Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy sipwuvahpit anta.

¹⁸ Yūmosa uma nāwakinwisni, pu naokiwtiwisni, Qahováriwtaqat Hikwsit añ'a. Uma qa nañ'ekni'kahkañw tunatyawwisni, pu sohsokmuy tuptsi-wñi'yuñqamuy amuñem tūviñtiwisni,

¹⁹ Pu inuñem piwu. Noqw nu hin yuaaykuniqey okiw navoti'tani; nen nu qa nānahtsopkañw lavayhte' lomatuwat tupkiwtañwqat tunvotnani.

²⁰ Pi nu soñawnen Christ qeniyat ep lomatuwawit yuaata, nāmahin pi nu sivikive pakiwta. Nihqe nu put ep qa nānahtsopkañw yuaaykuniqey nāwakna, hinhaqam pas nu as lavayhtiniqey pan'i.

Final Greetings

²¹⁻²² Nu pas aw iunañway itupkoy Tychicus, God eñem qaatsáy'makañw tumalay'taqat, umumi távini. Noqw pam nuy hin hintaqat, piw nuy hihta hintsakqat sohsok umuy āawnani. Noqw ason uma put nanapte' suyan unañwtotini.

²³ Noqw nam i' kwakwha unañwa tuptsiwni'yuñaqamuy amumi pitsíwtaa. Nam God Itana, Itahtutuyqawhqay Jesus Christ amum umumi nami'nañwat, qapevewnit enañ nóani.

²⁴ Noqw nam Itahtutuyqawhqay Jesus Christ pas antsa aw unañway'yuñaqam sohsoyam put núokwayat makiwyani. Nam antaa.

Paul PHILIPPIT ep Tuptsiwni'yuuqamuy amumi Pēniata

¹ Nu' Paul, Timotheus amum it penta. Itam Jesus Christ tūwikimatu. Noqw itam sohsokmuy Christ Jesus sinomuyatuy Philippi ep yesqamuy ôqalanta, pumuy amumi tunatyawyuuqamuy-nikañw pu imuy ôkiwyaqamuy tumalay'yuuqamuy énañ'a.

² Nam núokwa, pu kwakwa unañwa Itanay God añqw umumi pitsíwtaa, pu Jesus Christ Itahtutuyqawhqay añq'ô.

Paul's Prayer for His Readers

³ Nu añsakis umuy u'ne' God Inay aw hahlayhtiñwu.

⁴ Ahsupoq inawakinpiy añ nu sohsokmuy umuñem nāwakinma, hahlayhti-makañwo.

⁵ Kwakwhat pi uma mohtihagaqaw pew inumi unañwtavi'yuuñwa, nuy lo-matuawit yuaataqat añ'a.

⁶ Noqw it nu navoti'taqw, God umuhpe lolmat tumaltivaqe, pas kurs hin Jesus Christ talōñniyat aw qa pitsíwtaqat umuhpe pās añ antsani'mani,

⁷ Pay kurs pi nu hin qa yan sohsokmuy umumi wūwantaniqee, pi nu umumi pas unañway'ta. Pi uma God añqw umumi kuwahtiput ahpiy nuy akw paañwaya, nu sivikive pakiwkañw, lomatuwawit eñem rohommaq'ô, pu piw nu qa sivikive pakiwkañw lomatuwawit nuhtumi yuaatinumq'ô.

⁸ Pi God pas nāp inumi navoti'taqw, Jesus Christ nuy pan unañwtoynaqw, nu umuninqey pas kwañwtoya.

⁹ Okiw as uma nānami unañway'kahkañw ôqawi'wise', itahtuptsiwniy añ nānañumo hihta pūhut tuwi'vaye', suytsepnwat suan wuwnit añ ôqawi'wisniqat nu umuñem nāwakinma.

¹⁰ Noqw pep pu' uma hihta nukñwat māmatsyani. Uma yan qa atsáy'kahkañw, Christ hisat pītuniqat aw pahsavo suan hinwisni, qa hakiy unañwmokni'kahkañwo.

¹¹ Uma Jesus Christ ôqalayay akw suan hintsakpit añ qaôwihinwisniqat nu pan umuñem nāwakna. Noqw God put ahpiy pas kaptsi'tiwe', tayawintiwni.

To Live is Christ

¹² Noqw nu umuy it nāvotnani, itupkomu: Nu kānavotpit añ kuyvaqw, lomatuwawit put ahpiy pas pavan ôqalani.

¹³ Noqw ôviy moñwit kiyat ep tuwalan'a'yat-nikañw pu ahpiy pētu inumi navoti'yuuñwa, nu Christ añqw lomatuwawit yuaataqey ep sivikive pakiw-taqata.

¹⁴ Piw kaysiwhqam Tutuyqawhqat aw tuptsiwni'yuuqam nuy sivilawhqat ahpiy a'nō unañwtotiqe qa tuhtusyakañw, qa hakiy mamqasyakahkañw, lavayit yuaatota.

¹⁵ Haqawat pi pas ôviy qa tsutsúyaqe, pu nanaqas'unañway ahpiy yuaatota, noqw pu haqawat pay pas lolmat tunatyawkahkañwo.

¹⁶ Ima pētu Christ nanaqasyuaatota, pay qa pas antsay'kahkañwo, hin pas pavan nu kānavotniqat tunatyawkahkañwo.

¹⁷ Noqw pu mīmawat Christ aw unañway'yuuñqe, ôviy lavayit yuaatota, it navoti'yuuñqe, nu lomatuwawit eñem rohomnumniqey aw taviwtaqata.

¹⁸ Noq̄w hintani? Pay pi nāp hinwata, sen haqawat paysoq hintsatska, sen haqawat-sa pas qa atsáy'kahkañw Christ yuaatinumya. Noq̄w nu put ep hahlayhti; nihqe soon nu nāt qa hahlayni.

¹⁹ Pi nu navoti'taqe put pantaqat ahpiy nu sivikiñaq̄w ayo yámakni, umuh-nawakinpiy ahpiy'o, Jesus Christ Hikwsiat inumi unañwtapq'ō.

²⁰ Pi nu yan tunatyawkañw hinma, nu qa haqam Christ ep hamanhtiniqeyu. Nu put eñem qananahtsopkañw yuaataniqey añ suhtaq'ewniqey nāwakna, piw yūmosa put pas hihtataniqeyu, sen nu nāt qátee, sen nu mōkee.

²¹ Pi nu qátunik Christ eñem qátuni; nikañw nu mokq, pam inuñem pas pavan nukñwani.

²² Noq̄w òviy kurs nu hihsavo qate', nu pas pāpu Christ eñem tumalay'tani. Nikañw nu hihta namorstaniqey qa navoti'ta.

²³ Nu lōk wuwni'ta. Nu as yañq̄w ahpiyenen Christ ámunniqey nāwakna; pam inuñem pas pavan nukñwa.

²⁴ Nikañw pay nu as hāk yepnen, hihta añ umumi unañwtavi'maniq̄w, pam pantaqa umuñem lomahintani.

²⁵ Nihqe òviy nu God aw tuptsiwni'taqe, nu hāk qe'nen sohsokmuy umumum hinnumni, umuy òqawhtotaniqat òviy'o; piw uma umuhtuptsiwniy ep pas pāpu hahlayyaniqata.

²⁶ Noq̄w nu kurs nāt qa mōke' umumi ahoy pituq̄w, uma put ep Christ aw hahlayhtotini.

²⁷ Noq̄w Christ añq̄w lomatuawit aw tuptsiwni'yuñqam hin hinwisqat pan uma hinwisni. Uma sun tunatyawkahkañw, sun wuwni'kahkañw lomatuawit ep tuptsiwnit eñem rohomhtiwisni. Noq̄w pep pu' sen nu umumunnikañw umuhlomaqatsiy tuway'tani, pu qa umumunnikañw umuy hin hinwisqat soon qa navotni.

²⁸ Uma umuhtuwqamuy qa mamqasyani. Pay pam pantaqa pas suyan pumuy hihta qalomáhintaqat aq̄w òkiwiwtaqat tuawi'ta, pu uma God ahpiy ayo nōñakiwtaqata.

²⁹ Pi uma hapi Christ aw tūtuptsiwaniqey qa put-sa aw wáñwayniwyat, piw put eñem hihta añ kānavotyaniqey aw wáñwayniwya.

³⁰ Pi itam sohsoyam lomatuawit eñem sun rohomhtiwisa. Uma navoti'yuñq̄w nu pay put ep hīhihta añ kānavota, pu nāto nu kānavoti'mani.

2

Christ's Humility and Greatness

¹ Ya uma Christ ahpiy hakiy òqalayaniqey tuwi'vaya? Ya uma inumi unañway'yuñwa? Ya uma inún Qahováriwtaqat Hikwsit makiwya? Ya uma nun'okwatu? piw tūvāsya?

² Kurs uma panyuñwe', nuy pas hinhaqam hahlayhtapnaye', sun wuwni'yuñwani, nānami unañway'yuñwani, sun tunatyawyuñwani.

³ Uma nanaqastunatyat, pu kwivi'nañwat qe'yani. Uma okiw'unañway'yuñwani. Hak ayam suhka hakiy epnihqe pavan ñas'ewnihqat pan aw wūwantamantani.

⁴ Qa hak nēñem-sa hihta tunatyawtani; pay hak ayo' suk̄w eñem piw hihta tunatyawtamantani.

⁵ Uma Christ Jesus an okiw'unañway'yuñwani.

⁶ Ura pam as pas God ankañw, put amum pas suntaqey qa kahkawnat,

⁷ Qa nāhihtataqe, tūwikit an yukilti, pu sinot an tokoy'va.

⁸ Pu sinot an tokoy'vage, piw nāt nāqahitata; nihqe pas hisat mokniqey aqw pahsavō Nay tunatyayat añ qa rohomma, nāmahin as nahoyehtsit ep mokniqeyu.

⁹ Paniqw hapi ōviy God put pas pavan ōmiq tsoka; nihqe put pas mohpeq tavi sohsokmuy sinmuy amuhpee.

¹⁰ Noqw ōviy sinom sohsoyam Jesus aw naokiwlalwani, ōveqatsit ep yesqamu, pu tūwaqatsit epyaqamu, pu maskiveyaqamu.

¹¹ Nihqe sohsoyam pam Tutuyqawhqatnihqat tōnay akw pañqawani, put Nayat God pas hihtatotani.

Shining as Lights in the World

¹² Noqw ōviy'o, aw iunañwamu, uma yūmosa ilavayiy añ hinwisqamu, nu umuy it u'nanani, qa umumumnikañwo: Uma qaantiput añqw nōñakqamuy amún lomatumalay'yuñwe', pas antsa ayo nōñakqey nuhtumi mahtaknayani, tunatyawkahkañw, God pas kaptsi'kahkañwo.

¹³ Pi God pas nāp umuh'unañwpeq tumalay'ta. Pam hapi umuy put tunatyayat añ hinwisniqat pan umuy unañwtoynat, umuy pan hinwisniqat aw ōqalmaqa.

¹⁴ Uma qa kolilitikahkañw, qa nāñwuy'kahkañw yesni.

¹⁵ Uma qa hihta ep tukopniwye', qa atsáy'kahkañw God tīmatnikañw suan hinwisni. Nen uma yep nukpansinmuy qaunánwtalyesqamuy amunawit soñawnen talni'yuñwni.

¹⁶ Uma lavayit hakiy taytoynañwuqat sinmuy āawnayani. Noqw ason Christ pituqw nu hahlayhtini, kurs nu qa paysoq tumaltaqey navotee.

¹⁷ Uma pi umuhqapevewniy God aw noaya. Noqw kurs nu iqatsiy akw put aw antsanniqat God pan nāwaknaqw nu put ep tsúyake', umumum hahlayhtini.

¹⁸ Noqw paniqw ōviy uma piw inumum hahlayhtotini.

Timothy and Epaphroditus

¹⁹ Pay nu Tutuyqawhqat Jesus aw yankañw, soon pas hisat umumiq Timotheus távini, nen nu umuy hin hinyuñqat navote', suyan unañwtini.

²⁰ Pi inumumyaqamuy amuñaqw qa haqawa put an umumi pas antsa tunatyawma.

²¹ Pi sohsoyam pas nennem-sa hihta tunatyawyuñwa, nit Jesus Christ tumalayayt qa aw tunatyawyuñwa.

²² Noqw pay uma Timothy hin tumaltaqat navoti'yuñwa. Ura pam inumum lomatuawit yuaatinuma. Hakiy tiat nay amum hin tumaltaqat pan hapi pam inumum itumalay añ nuy paañwanta.

²³ Noqw ōviy ason inuñem hin yukiltiniqat nu navote' pep pu' nu umumiq put hōnani.

²⁴ Nikañw nu Tutuyqawhqat qapēvewnaqe, pas soon pas hisat umumiq pohtani.

²⁵ Nu umumiq itupkoy Epaphroditus hōnaniqw pay pam nuyniqw súanta. Ura uma inumiq put ayatotaqw, nuy hihta hakiñ'taqw, pam inumi put ep unañwtavi. Itam nāma tumaltaqe, lomatuawit eñem nāma rohomma.

²⁶ Noqw pay pam umumi yórikniqey pas nāwakna, yaw uma put tūtuyhtiqat nanaptaqw put ep pam pas qahahlayhti, navotqee.

²⁷ Pay pas antsa pam tütuyhtiqe pēp mōki. Noq̄w God put ōkwatuwhqe, put qalapsina. Yan pam nuy piw ōkwatuwa, pi as pam mokq, nu nānañumo kānavotpit akw māñuy'ni.

²⁸ Noq̄w ōviy nu umumiq put hōnaniqey pas kwañwtoyna, uma put aw yōrikye', hahlayhtotiniqat ōviy'o. Nen nu umuy hahlayyaqat navote', qa umuy akw soon anañway'tani.

²⁹ Taay. Noq̄w ōviy uma Tutuyqawhqat añ hahlaykahkañw, put pās taviyani, piw pan hinyuñqamuy kaptsi'yuñwni.

³⁰ Taq pam Christ tumalayāt eñem pēp mōki, qatsiy qa kahkawnaqee. Pam umuhqeniy ep inumi anañwtavi, ispi uma yāvahaq yesqe, kurs hin inumi anañwtapyaniq'ō.

3

The True Righteousness

¹ Taay, itupkomu, uma Tutuyqawhqat ep hahlayyani. Pay nu nāt piw umumiq put pēnaniq̄w pam nuyniq̄w qa maqsonhinkañw, umuñem lomahintani.

² Hakim qalolmat hintsatskaqam umuy poñotkit akw tuvoylatotiniqat umumi ō'qalya. Puma popkotuy amunuñwa. Uma pumuy ep nāmi tunal-totini.

³ Pi itam Hikwsit añ God aw nāwakinwisqe, Christ ep hahlayyakahkañw, nāp itahhintsakpiy akw ayo nōñakniqey qa aw yanyuñwa. Noq̄w Godniq̄w itam hapi pas antsa poñotkit akw tuvoylaiwuñwa.

⁴ Pay ka as nu tatam piw nāp ihintsakpiy aw yantanikañwo. Sen hak haqam hintsakpiy aw yantaniqey antaniq̄w, tís soon qa nu' pas'i.

⁵ Nanalsikis talqat ep nu poñotkit akw tuvoylatiwa; nu Israel ahpiy aniwhiti, Benjamin ahpiyviynikañwo. Nu Hebrew-sinonikañw tihtiwqhē, Hebrew-sinmuy tuwiyamuy tuwi'va. Ura nu Pharisee-sinmuy amumum tōnaltiye, Moses tutavoyat añ ahsupoq nu añ hinma.

⁶ Pu nu pas qa nātusitaqe God aw tōnawtaqamuy okiwsahsana. Tutavotniq̄w nu pas suan hinma.

⁷ Ura as nu it yantaqat ep pas himuiwtañwu; nikañw nu Christ tuwi'vaqe put sohsok qahihtata.

⁸ Owi, pay nu pas suyan sohsok ayo yuku, pi nu pay Itahtutuyqawhqay Jesus Christ tuwi'ta; noq̄w pam pantaqa sohsok epnihqe pas pavan nukñwa. Nu Jesus ōviy sohsok hihta tatamhtat, put pay mōmtsikvut pan nu aw wūwanta, okiw as nu Christ tuyqawvaniqe ōviy'o.

⁹ Nu put tuyqawve', put aw yankañw nātuiwñni, nāp ihintsakpiy-nikañw pu tutavot an suan hinmaqey qa aw yankañwo, it navoti'taqee: Hak Christ aw tuptsiwhq, pam sūantaqat God pañqawñwu.

¹⁰ Pas pay nu okiw put pās tuwi'vaniqey nāwakna, piw pam hin ahoy tātayhqat pan God ōqalayāt aw pohtaniqeyu. Nu put amum hihta añ kānavotkañw, put an mokniqey nāwakna.

¹¹ Kurs hin pasiwvaniq̄w nu so'pumuy amuñaqw ahoy tātayni.

Running Toward the Goal

¹² Nu it yantaqat tuyqawvaqey pay qa pan nāmi wūwanta; nu pās pasiw-taqey qa pan nāmi tayta. Nikañw pay nu put tuyqawvaniqey ō'qala, Christ Jesus nuy tuyqawvaq̄w ōviy'o.

13 Itupkomu, nu hapi pay put tuyqawvaqey qa pan nāmi wūwanta; nīkañw it hapi nu sūkw hinma; Nu pay hihta añ kuyvaqey ayo yúkuhqe, nāt hihta inuypevenihqat aqw ó'qala,

14 Pi nu nanamunwaqamuy amún so'ñwamiq ó'qala. Nihqe nuy añ kuyvaqw, God pas nāp hihta nuy ahsataqat inumi nóani; pi pam inumi put nóaniqe óviy Christ Jesus añ nuy wāñwayi.

15 Noqw óviy itam hihsa'nihqam añ tukwsiwyuñqam pan wuwni'yuiñw; pu ason kurs uma hihta ep piw hinwat wūwayaniqw, pay ason God soon put piw umumi qa mahtaknani.

16 Noqw pay pi itam haqami pahsavo ökiwte', pay pan hinwisni; pay itam sun tunatyawwisni.

17 Itupkomu, uma sohsoyam inumi nanawinyani; pi umuy hin yesniqat nu umumi mahtakna. Nen añ hakimuy pan hinwisqamuy amumi taywisni.

18 Taq pay nu ura qa sūs umumi pañqawhqe, nāt piw nu okiw pakkañw umumi pañqawni: Pas kaysiwHQam Christ nahoylehtsiyat aw qa suh-taq'ewyaqam añqe' hinnunya.

19 Puma hovalniwyaniqey aqw ökiwisa. Pumuy tuñlayiam pumuy amumi tutuyqawi. Puma hihta haman'ewakwnihqat ep himuiwyuñwa; yep qat-sit-sa ep hihta tunatyawyuñwa.

20 Noqw itam hapi óveqatsit aw sinoiwta. Noqw ason Itahtutuyqawhqa Jesus Christ itamuy ayo óyaniqa pañqwniqat itam nuhtayyuñwa.

21 Pam ason itahtokoy hin'ewakw alóntani, nen óqalay akw nāp tokoy pas pavan lolmat an put yukunani. Pi pam sohsok hihta aw tuyqawvaniqey óqalay'ta.

4

Instructions

1 Pas aw iunañwam itupkomu, nu umumi yórikniqey pas nāwakna; pas nu umuy pihni'ta; pi umutsviy nu pas kaptsiwiwa. Noqw óviy aw iunañwamu, uma Tutuyqawhqtat ep hūrs hoñni.

2 Nu Euodias ayatani, pu Syntychet piwu, uma Tutuyqawhqtat ep sun wuwni'tani.

3 Pu piw nu ūmi pañqawni, pas suyan itumalsuñwa: Um imuy wuhtituy amumi unañwtavi'tani, Clement énañ'a, pu pētuy itumalsuñwamuy amumi; taq puma inumum lomatuawit ep a'nó tumaltota. Pumuy tuñwniam qatsitutuvenit ep pēniwyuñwa.

4 Uma yūmosa Tutuyqawhqtat ep hahlayhtiwisni; noqw nu piw nāt pañqawni: Uma hahlayyani.

5 Uma sohsokmuy sinnuy amuhsonve pás unañwat yesni. Tutuyqawhqa soon pas hisat pituni.

6 Uma qa hihta añ nānap hin wūwantotat, God aw nāwakinwisni. Uma hihta nānawakne' put óviy God aw tūviñtotani, tsúyakiwkahkañwo.

7 Noqw God umuh'unañway, pu umuhwuwniy uyiwaltoynani, umuy Christ Jesus aw yanyuñq'ó. Kurs hak put pantaqat mátsi'tani.

8 Taay itupkomu, uma lomawuwni'yuiñw. Uma hihta pas antsanihqat wūwayamantani, piw hihta kaptsiwHQata, pu hihta súantaqata. Uma hihta kwañw'ewakwnihqat wūwantotani, pu hihta lomahintaqata, pu añ lomalavayhtiwhqata. Uma hihta pasiwyuñqat, pu tayawintiwhqat wūwayamantani.

⁹ Uma hintsakpit, pu lavayit añ inún hinwisni. Nu umuy hin tutuqaynaqw, piw umumi hin tutaptaqw, pan uma hinwisni; noqw God hakiy kwakwhat unañwtoynañwuqa umumum hinmani.

Thanks for the Gift

¹⁰ Noqw pas nu Tutuyqawhqat aw hahlayhti, uma yepehaq piw nuy hihta akw paanwayaqw òviy'ò. Pay as pi uma pan tunatyawkahkañw, hin panhtotiniqey as qa tuway'yuñwa.

¹¹ Ka nu hihta hakni'taqey kítahqat qa panwat hapi. Pi nu nāp hin qatukañw pay pāpu nakwhani'tamantaniqey tuwi'va.

¹² Pay nu hin hihta rūrumnaniqey natuwta, pu hin hihta qarūrurnnaniqeyu; nu sohsok hihta añ òyiwaniqey, pu tsònmokiwtaniqey tuwi'va, hihta qarūrurnnaniqeyu, pu hihta ñastatiniqeyu.

¹³ Pay ura nu Thessalonicat épeqniqw, uma sūs, Christ òqalayay akw'a.

¹⁴ Noqw pay pi uma súanhtotiqe, nuy okiwhintaqw inumi unañwtapya.

¹⁵ Noqw uma Philippi ep sinom navoti'yuñqw, ura nu lomatuawit nāt pu' Macedoniat ep yuaataqe, nu pañqw ahpiyniqw, pay úma-sa itumalay añ inumi unañwtapya. Ura uma umuhhimuy añqw hihta God aw noayaqw, pu nu put añqw put makiwa. Qa haqam God aw tōnawtaqam inumi hihta kuwahtoti, pay pas úma-saa.

¹⁶ Oviy ura nu Thessalonicat épeqniqw, uma sūs, pu ank inumi hihta o'ya, nuy hihta haqtaq'ò.

¹⁷ Ka nu kuwahtiput tunlay'taqat uma qa pan wūwayamantani. Pi uma God añqw put ep hihta makiwyanigat nu umuñem tunlay'ta.

¹⁸ Pay nu sohsok òmahta, nihqe qa hihta haqni'ta: Nu pay uyiwalti, uma hihta Epaphroditas añ inumi o'yaqat òmahtaqee. Umuhkuwahtipu hihta kwanwáhovaqtuqat God aw noiwhqat anta. Noqw pam put ep tayawintiwa.

¹⁹ Noqw pay ason Ina God sohsok hihta umuhhaqniy añ aw antsani'mani, pas nāp himuy qaòwihintaqat akw'a, Christ Jesus añ'a.

²⁰ Noqw nam God Itana yūmosa aqwhaqami kaptsiwaa. Nam antaa.

Final Greetings

²¹ Uma inuñem Christ Jesus sinomuyatuy sohsokmuy òqalayani. Ima tupt-siwni'yuñqam inumunyaqam umuy òqalaya.

²² Sohsoyam God sinomat umuy òqalaya, tis òviy Caesar ep kīvitu.

²³ Nam Itahutuyqawhqay Jesus Christ núokwaat sohsokmuy umumi pitsíwtaa. Nam antaa.

Paul
COLOSSET
ep Tuptsiwni'yuñqamuy amumi Pēniata

¹ Nu' Paul, God tunatyayat ahpiy Jesus Christ lavay'ayaat it penta.

² Nu' itahtupkoy Timotheus amum ayam Colosset ep God sinomuyatuy, Christ aw tuptsiwni'yuñqamuy òqalanta. Nam núokwa, pu kwakwaha unañwa God Itanay añqw umumi pitsiwiwtaa, pu Itahtutuyqawhqay Jesus Christ añq'ò.

Prayer of Thanksgiving

³ Itam God Itahtutuyqawhqay Jesus Christ Nayat aw susep umuhpe hahlayhtima, yūmosa umuñem nāwakinkañwo.

⁴ Kwakwhat pi uma lomayuaatiwya. Yaw uma Christ Jesus qapēvevnayaqe sohsokmuy God sinomuyatuy amumi unañway'yuñwa,

⁵ Itah'òyiy òveqatsit ep itamuñem waraniwtaqat aw-sa taywiskahkañwo, lomatuawit pas antsanihqat ahpiy put hímunihqat tuwi'vayaqee.

⁶ I' lomatuawi suyhtsepñwat òqawi'makañw ahsupoq tūwaqatsit añ kúrukiwmakañw sopkawtaqamuy sinmuy amuhpa' a'nò hihta tumalay'ma. Noqw ura Epaphras mohti umumi lomatuawit, pu God núokwayat yuaataqw, uma put pas antsanihqat tuptsiwyaqe put kwusuya. Noqw pahpiy haqahpiy pam lavayi umuhpa' enañ tumalay'ta.

⁷ Epaphras umuy lomatuawit āawnaqat ura nu pañqawu. Pam hapi aw itah'unañwa itahtumalsuñwa, Christ eñem umuhpa' tumalay'kañw qaatsá'makañwo.

⁸ Noqw pam hapi itamuy umuy āawna, yaw uma Qahováriwtaqat Hikwsit añ nuhtumi unañway'yuñwniqata.

⁹ Paniqw òviy itam hisat put nanaptaqe pahpiy qa qé'iw'makañw umuñem nāwakinma. Okiw as Qahováriwtaqa Hikwsi navotit, pu suyan unañwtalwuwnit umumi noe', God tunatyayat umuy māmatsnani.

¹⁰ Okiw as uma Tutuyqawhqat sinomatnihqey pan suan hinwise' añ ahsupoq umuhhintsakpiy akw put unañwveyani. Okiw as uma lomahintsakpit añ qaòwihinyuñwe' suyhtsepñwat God tuwi'yuñqey pas pavan añ òqawi'wisni.

¹¹ Okiw as uma God a'nò òqalayat akw òqawhtote', hihta kánanvotpit aw òke' nakwhani'kahkañw, hahlaykahkañw put añ yuyyuñwni,

¹² Itanay aw hahlayhtiwiskahkañwo, it navoti'yuñwee: Itam put sinomuyatuy amumum moñwtunatyayat tālanihqat aw yuñniqat Itana pan itamuñem yuki'ta.

¹³ Pi pam yep qatsit qatālat aw moñw'iwtaqat òqalayat añqw itamuy ayo óyahqe, pas aw unañway Tiy moñwtunatyayat aw itamuy nahlakna.

¹⁴ Ura pam Tiy mokiwyuat akw itahqaanhtipuy ayo yúkuhqe itamuy qenivo oya.

The Person and Work of Christ

¹⁵ God Tiat hapi Nay qamātaqpuvenihqat amum súnanta, put tímuyatuy amuñaqw mohti'maqanihqee, pu piw mohpeqnihqee.

¹⁶ Pi put ahpiy God sohsok hihta yuku, òveqatsit ep'e, piw tūwaqatsit ep'e, mātayaqamuyu, pu qamātaqyaqamuyu, sen moñwyesqamuyu, sen añ

öqalay'yuñqamuyu, sen an mohpeqyaqamuyu, sen pávanyaqamuyu. Sohsoy himu put ahpiy yukiltoti, pu put énem'i.

17 Pam hapi sohsoq hihta amupyevee; noqw put öqalayat ahpiy sohsoy himu hürs höñi.

18 Put aw tönawtaqam put tokoyat anyuñqw, pam qötöamu; öviy pi pam hapi pumuy pühuta, mokiwuy añqw mohti ahoy tätayhqe. Pam hapi sohsoq hihta ep mohpeq'a.

19 Pi God hin pasiwtaqw pan piw Tiat an ahsupoq put an pasiwta. Pi pam pantaqa Náyat-niqw lomahinta.

20 Pi God Tiy ahpiy sohsoq hihta yukiltiqat nāptiniqey tunatyawta, hihta tūwaqatsit epnihqata, pu öveqatsit epnihqata. Noqw öviy Tiat nahoylehtsit ep mokq, God itamumi pöhi.

21 Ura as uma hisat qalomáwuwni'yuñqe, qalomáhinwiskahkañw, God añqw haqtotiqe put tuwqamatu.

22 Noqw God Tiat tokoy'vage, mokq God umumi pöhi. Nihqe put akw uma qa hihta akw hinkahkañw, qahováriwkahkañw, qa hihta ep tukopniwyuñqw, God umuy námi ökinani.

23 Kurs uma qapēwewnit an yūmosa hinwist, hürs'iwkahkañw, qa nañ'ekni'wise', lomatuawit ahpiy nõyit uma nanaptaqey aw taywiskahkañw qa añqw lasye', uma qa hihta akw hinkahkañw put atpip hoñni. Pam lomatuawi sinmuy sohsovik yesqamuy amumi yuaatiwa. Noqw nu' Paul hapi put ep lavayhtaviwa.

Paul's Ministry to the Church

24 Noqw nu hapi umuñem hihihta an kānanvotqey an hahlayhtima. Pi Christ nāt put aw tönawtaqamuy, put tokoyat anyuñqamuy, amuñem kānanvota. Noqw nu itokoy ep put amum kānanvotniqey ep hahlayi.

25 Pi God put aw tönawtaqamuy amumi nuy ayataqw, nu pumuy tūwikiamu. Nu umumi put lavayiyat an ahsupoq navotnaniqat aw pam nuy tavi.

26 It hapi nu pañqawu: Ura God yūpahaqawq nānañk qatsiniwmaqat, pu nānañk qatsívaptsi'wisqamuy amumi it navotit tupka; nikañw yepahaq pu' pam sinomuy amumi put mātakna.

27 Pi God sopkawtaqamuy sinmuy amuñem hihta tunatyawta. Nikañw pam tunatyay pas pavan qaöwihintaqat as hisat tupkat, yepahaq sinomuy amumi put mātaktaniqey nāwakna, it'a: Christ umuh'unañwpeq qafuqw, uma put amum kaptsi'yuñwni.

28 Put hapi itam tūawinta, sohsokmuy u'nantoyna; put hin navoti'taqey an ahsupoq put tutuqayna. Pas as itam Christ Jesus ep sohsokmuy pás pasiwyuñqamuy God atpipo ökinaniqey nāwakna.

29 Put öviy nu a'nö tumalay'makañw maqsonlawu. Noqw God öqalaat inumum hinmakañw, inuhpiy a'nö tumalay'ta.

2

1 Nu umuy it navotnaniqey nāwakna, itupkomu. Pas nu umuñem in-awakinpiy an qa nātusi'ta, pu Laodicea-kitsókit ep tuptsiwni'yuñqamuy amuñem'i, pu hāhaqe' an tuptsiwni'yuñqamuy nuy qa tuwi'yuñqamuy sohsoq amuñem'i.

2 Okiw as uma wuhko unañwtote' nami'nañwat akw sun unañway'yuñwni. Pan hapi uma Itanay God añqw navotit as tupkiwtañwuqat tuwi'vaye' pás mätsi'yuñwni. Pam navoti Christ an tupkiwta.

³ Pi pam hapi God añqw suyan unañwtalwuwnit, piw navotit qaöwíhintaqat añ ahsupoq tuwi'ta.

⁴ Nu añwu pay umuy it āawna; taq ka hak kwañwálvayit akw umuy ūnatoyñani.

⁵ Pay nu qa umumum yankañw, yūmosa umuy wūwanta. Kwakwhat pi uma Christ pas antsa tuptsiwñi'yūñwt, sunkahkañw, qa nānaphin hinwisa.

Fulness of Life in Christ

⁶ Uma Itahtutuyqawhqay Jesus Christ aw tuptsiwya. Nihqe öviy uma put aw yankahkañw yesni.

⁷ Uma hin tutuqayyaqey pan qapēvewnit akw Christ hūrs ñuy'kahkañw, öqawhtote', hūrs hoñni, sohsok hihta añ kwakwhatiwiskahkañwo.

⁸ Uma tunatyaltotini; taq nāphisa pi hak wuwantuwi, pu an'ewakw unatwi akw umumi tuyqawvani. Pan hinyuñqam pi pay yep qatsit tunatyayat ahpiy sinmuy tutavoyamuy-sa yuaatota, puma pi Christ navotiyat qa tuwi'yūñqee.

⁹ Pi God hūmunihqat Christ añ ahsupoq pan hinta, nāmahin pi pam sínoniwhiti.

¹⁰ Noqw put añ uma pās pasiwyuñwa. Pam hapi añ mohpegyaqamuy, pu añ moñwí'iwyuñqamuy amuñaqw mohpeq'a.

¹¹ Noqw put amum uma soñawnen poñotkit akw tuvoylatiwya, qa umuh-tokoy epyat, umuh'unañway ep'e, Christ tuvoylayat akw tuvoylatotiqee, pam umuhqaanhqatsiy ayo yúkuk'ö.

¹² Noqw uma küyit akw tuvoylatotiqee, soñawnen Christ amum āmiwyat, ahoy tātayya, uma God öqalay akw mokiwyuy añqw put ahoy tātaynaqat aw tuptsiwyaqe öviy'o.

¹³ Ura as uma hisat God qa aw tuqayvahsi'yūñqee qalomáqatsit aw nānoi'yūñqee, soñawnen so'pumu. Noqw pay God Christ enañ umuy yesvana, umuhqaanhtipuy ayo yúkut'a.

¹⁴ Itam pi as God tutavoyat qa kaptsi'totaqee soñawnen hihta put aw pöiwyuñwa. Noqw pay pam sohsok itahpöiy súlawhta, Christ itamuñem nahoylehtsit ep mok'ö.

¹⁵ Pu pan hapi pam añ mohpegyaqamuy, pu qamātaqpuveyaqamuy öqalat pasiwyuñqamuy kíqötaqee, pumuy añwutaaqee nuhtumi poñahhta.

¹⁶ Paniqw hapi öviy qa hak Jew-sinmuy tutavoyamuy ep umumiq hiñqawlawni-uma hihta nōnovaqat ep'e, sen hihta hīhikwyaqat ep'e, pu sen hihta añ nöwiwhqat ep'e, pu sen müyawuy qātsiptuqat ep nöwiwhqat ep'e, pu sen nasuñwintalöñnit ep'e.

¹⁷ Taq pam pantaqa pay kihsit an hakiy nātoniqat sinmuy amumi tuawi'ta, Christ Jesus hapi.

¹⁸ Uma tunatyaltotini; taq ka hak umuy ūnatoynaqw, uma umuh'ahsatiy kwayhyani. Taq nāt haqawat paysoq nātsotskanaye', hihta tuawyorikyaqey pañqaqwani; nen umuy nāqahihtatote', öñaqw hoñvia'yamuy amumi nāwakintotaniqat umumi pañqaqwani. Nikañw puma pay nāp wuwñiy-sa ahpiy yuaatotani.

¹⁹ Puma pi Christ qa aw tōnalti. Pi pam hapi sinomuy qötöyamuy antaqw, puma soñawnen put aw wiwyuñwa, tathut akw namiwiwyuñqee. Nihqe Christ añqw puma öqalat makiwya; nihqe put aw tōnaltiqee God tunatyayat añ wūhak'iwwisa.

Dying and Living with Christ

²⁰ Uma Christ amum so'qe yep qatsit tunatyayat añqw mātaviwya. Noqw ya uma hinoqw nāt yep qatsit ep sinmuy amún hinwisa?

²¹ Ya uma hinoqw sinmuy lavayiyamuy aw tunatyawyuñwa? It'a: Uma it qa aw tónokyamantani, uma añqw qa yukuyamantani, uma qa aw hintsatskani, yan lavayita?

²² Ii' pay sinmuy amuhpiy tutaptiwa. Noqw pay sohsoy nõsiwhqa itamuñem yukilti, itam put soswaniqat òviy'ò.

²³ Pay pas antsa pan lavayi sinmuyniqw nāp wuwniewakw hinta. Pi hak panme' nawus pās unañway hinme', nāqahihtate', tokoy tatamhtani. Nikañw pam pay kurs hin put akw tuñlayiy nāp tuyqawi'tani.

3

¹ Kurs uma pas antsa Christ amum tātayye', hihta òveqatsit ep hinyuñqat tunatyawwisni. Pi pep hapi Christ God putvaqe qatu.

² Uma hihta òveyaqat tunatyawyuñwni, qa tūwaqatsit epyaqata.

³ Pi uma soñawnen Christ amum so'qe, put amum God añqw qatsit makiwya. Noqw qa aw tuptsiwni'yuñqam kurs hin put qatsit māmatsyani.

⁴ Noqw òviy ason Christ itah'unañwpeq qátuhqa mātaktiqw, pep pu' uma piw put amum mātaktote', put amum kaptsiwiyuñwni.

The Old Life and the New

⁵ Noqw òviy uma yep qatsit añqw tuñlayit ayo yukuyani. Uma tokot soko-plalwaniqey qe'yani, pu itséheet qátsita, pu nuvòqatsita, pu qalomátuñlayita. Uma yep qatsit ep hinyuñqat qa kwañwáy'tutuswani. Taq hak panme' soñawnen nāp yukiwihput aw nāwakintimañwu.

⁶ Pi put pantaqat atsviy God itsívuat put aw qa tuqayvastotaqamuy amumi pitsíwta.

⁷ Pay ura uma as hisat pan yēse, uma nāt umuhtunatyay añ hinwisqee.

⁸ Nikañw uma pu' hapi umuhhisathintsakpiy ayo yukuyani. Uma suy'tsiptotiniqey qe'yani. Uma qa hihta ep nākay'yuñwmantani; uma qa nukpan'unañway'yuñwni; nānami qalomálvayhtotiniqey qe'yani; pu tuyoy'ewakw lavayita.

⁹ Pu uma nānami hihta qa a'tsalalwani; pi uma umuhhisatqatsiy, hintsakpiyat enañ añqw ayo lasyaqee.

¹⁰ Pu' hapi uma pūhut qatsit añ hinwiskahkañw, umuy yúkuhqat suyht-sepñwat pas pavan tuwi'wiskahkañw, pam hin hintaqw, uma pan alóntiwisni.

¹¹ Pi put sinomuyatuy amuñaqw hak hímuniqw pay pam qa hímuu-sen hak Greek-sino, sen Scythian-sino, sen Jew-sino, sen qa-Jew-sino; sen hak poñotkit akw tuvoylaiwta, sen qa pan tuvoylaiwta, sen tūwiki, sen pay qa tūwiki. Hak Christ aw tuptsiwni'taniqw pam hapi pas hímuu. Pi Christ sohsokmuy put aw tuptsiwni'yuñqamuy unañwayamuy ep qatu.

¹² Noqw òviy'ò, uma God sinomat namorstiwyuñqamu, pas aw unañwamatu, uma yan hinwisni: Uma núokwat wuwni'yuñwni; nāvāsiani, okiw'unañway'kahkañw qa kwiviunañway'yuñwni; hakiy aw wuhko maqaptsi'yuñwni.

¹³ Uma nēnehpewi hihta añ kuyyuñwni; pu namivòhikiwyuñwni, sen haqawa hihta ep hakiy ehpewi hinhtiniq'ò. Christ hin umumi pòhikqat uma pan hinwisni.

¹⁴ It yantaqat ep uma pas pavan tis nānami unañway'yuñwni. Pi lomahintsakpi nami'nañwat akw namiwiwyuñwa.

15 Nam God añqw kwakwha unañwa umuh'unañwpeq tuyqawvani; pi uma kwakwhat qatsit aw wánwayniwya. Uma sumiyankahkañw Christ tokoyat anyuñwe' qa hihta akw nānami hinyuñwniqey òviy'o. Pu uma tsúyakiwyuñwni.

16 Uma Christ lavayiyat umuh'unañwpeq panaye', pas pavan unañwtalwuwni'vayani. Uma nātutuqaynayakahkañw, nāōkwphantotani. Uma God lavayiyat nānami yuaatotani, pu tātawit God tawsomi'taqata, pu unañwvahsit tātawita. Uma hahlaykahkañw Tutuyqawhqat tayawintiwisni.

17 Uma Itahtutuyqawhqay Jesus aw yankahkañw, ahsupoq umuhqatsiy añ hinwisni, sen uma yuaatotaniqeyu, sen tumalay'yūñwniqeyu. Uma sohsok hihta put eñem hintsatskamantani. Uma put aw yankahkañw, yūmosa Itanay God aw kwakwhatiwisni.

Personal Relations in the New Life

18 Uma momoyamu, uma umuhpuwsuñwmuay amumi tūqaykahkañw yesni; pi pan hapi Tutuyqawhqat umuñem tunatyawta.

19 Pu uma tahtaqtu, uma umuhnōmamuy amumi unañway'yūñwt, pumuy qa qōhqōylalwani.

20 Tsātsayomu, uma umunamuy, umuñumuy amumi sohsok hihta añ tūqayyuñwni. Uma panwise', Tutuyqawhqat unañwveyani.

21 Pu uma nāmatu, uma umuhtimuy qa itsívilalwani, taq amumi ka puht-sekmokyani.

22 Pu uma añ tūtuwiktu, uma yep qatsit ep umuhmomñwituy amumi sohsok hihta añ tūqayyuñwni. Qa pas umuhmomñwituy umumi tayyuñqw, pahsat uma qa nātusi'kahkañw tumalay'yūñwni. Uma yūmosa pan tumalay'wisni. Uma qa atsáy'wiskahkanw, Tutuyqawhqat kaptsi'kahkañw, pan tumalay'yūñwni.

23 Pu uma hihta hintsatske' uma qa nātusi'kahkañw, tumalay'yūñwni, Tutuyqawhqat eñem tumalay'yūñqey pan tunatyawkahkañwo, qa sinmuy amuñemi.

24 Pi uma it navoti'yūñwa: Uma Tutuyqawhqat Christ eñem tumalay'yūñwa. Noqw pam umuy hihta awini'taqey umumi sisvini.

25 Noqw pay ason hihta qaantsakqa hapi put ep pay piw panwat aw ahoytiwmantani. Pi God qa sinonuiña.

4

1 Noqw uma añ tūwiki'yūñqamu, uma umuhtutuwikmuy pās oyi'yūñwni, it navoti'yūñqee, Umuhtutuyqawhqat òveqatsit ep qátuhqata.

Instructions

2 Uma sohsoyam nāwakinwisqey qa pevewwist, yūmosa tunatyawwisni. Uma yūmosa God aw kwakwhatiwisni.

3 Okiw uma itamuñem tūviñtiwisni. Noqw itam haqam yuaaykuniqat God itamuñem hótani; noqw itam Christ tunatyayat as tupkiwtañwuqat yuaaykuni; pi nu hapi put òviy sivilawu.

4 Noqw nu hin yuaayke' put pas mātaktaniqey panhtini.

5 Uma añ qa tuptsiwni'yūñqamuy amumi pās tunatyawkahkañw hinwisni. Uma qa paysoq hintsatske', hihta apiiwyuñwni.

6 Nam umuhlavayi sutsep lolmani. Uma qa nānaphin yuaatotani. Uma hakiy aw ahoy hin lavayhtotiniqey tuway'numyani.

Final Greetings

⁷ Pay ason Tychicus nuy hin hintaniqat umuy sohsok āawnani. Pam hapi pas aw iunañwa itupko, pas qaatsat unañwtavi'taqa, inumum Tutuyqawhqat eñem tumalay'ta.

⁸ Pam itamuy hin hintaniqat umuy navotnaniqat òviy nu put umumiq hōna, pu umuh'unañway òqawhtaniqat òviy'ò.

⁹ Nu piw Onesimus pas qaatsat hinmaqat, pu pas aw itah'unañway itah-tupkoy put enañ hōna. Pam piw Colosset añqw sino. Ason puma yepeq hin hiniwmaqat umuy sohsok āawnani.

¹⁰ I' Aristarchus inumum sivilawhqa umuy òqalanta, pu Marcus, it Barnabas tiw'ayaata. Ura pay put hákiyniqw itam umuy āawna. Noqw òviy kurs put pituqw, uma pās taviyani.

¹¹ Pu i' Jesus, Justus piw yan túñwantiwhqa, umuy òqalanta. Pay íma-sa God tumalayay ep inumum tumalay'yuñwa, Jew-sinmuy tuptsiwni'yuñqamuy amuñaq'ò. Kwakwhat pi puma nuy a'nò unañwtoyni'yuñwa.

¹² Pu Epaphras, umuhkitsokiy añqwnihqa umuy òqalanta. Pam sutsep umuñem nāwakinpit añ qa nātusi'ta. Pam umuñem túviñtima, pay okiw uma tukwsiwye', God tunatyayat pās aw antsanyaniqata. Uma panwise', hūrs hoñni.

¹³ Pi nu put aw navoti'taqw, pas pam umuñem qa nātusi'ta, pu imuy Laodicea-kitsókit epyaqamuy amuñemi, pu Hierapolis-kitsókit epyaqamuy amuñem píwu.

¹⁴ Pu pas aw itah'unañwa ñatwi'taqa Luke-niqw, pu Demas puma umuy òqalanta.

¹⁵ Uma Laodiceat ep tuptsiwni'yuñqamuy òqalayani, pu Nymphas píwu, pu put kíyat ep tsotsvalyaqamuyu.

¹⁶ Pu ason uma it tutuvenit añ túñwaye', pay Laodiceat ep Christ aw tōnawtaqamuy amumi put taviyaqw, puma tuwat put añ túñwayani. Noqw puma tuwat umumi sukw tutuvenit taviyaqw, uma putwat añ túñwayani.

¹⁷ Pu uma Archippus aw pañqaqwani: Um tunatyalte', Tutuyqawhqat eñem hihta hintsakniqey aw táviwhqey qaatsáy'makañw aw antsanni.

¹⁸ Nu Paul hapi nāp imay akw it umuy òqalantaqey pēna. Uma nuy sivilawhqat qa suhtokyani. Nam núokwa umumi pitsíwtaa. Nam antaa.

Paul THESSALONICAT ep Tuptsiwni'yuñqamuy amumi mohti Pēniata

¹ Nu' Paul it penta. Nu Thessalonicat ep God Itanay aw-nikañw pu Itahtutuyqawhçay Jesus Christ aw tōnawtaqamuy õqalanta, Silvanus-nikañw pu Timotheus pumuy amumuma. Nam núokwa, pu kwakwha unañwa God Itanay añqw umumi pitsíwtani, pu Itahtutuyqawhçay Jesus Christ añç'õ.

The Life and Faith of the Thessalonians

² Itam sutsep sohsokmuy umuhpe God aw kwakwhatiwisa, itahnawakin-piy añ umuñem yūmosa tūvintiwiskahkañwo.

³ Uma Itanay God çapēvewnayakahkañw, put aw unañway'yuñqe, put eñem tumalay'yuñqat itam sutsep God atpip put u'nantoynaya, pu uma Itahtutuyqawhçay Jesus Christ aw yankahkañw ça nañ'eknayaqata.

⁴ Pi God umuy namorstaçat uma navoti'yuñwa, aw itah'unañwam itahtup-komu.

⁵ Ura itam umumi lomatuwawit yuaatotaqe, ça paysoq lavayhtoti. Oviy pi itam umumi Qahováriwtaçat Hikwsit õqalayát mahtaknayaqe umuy tuyqaw-vaya. Noqw itam umumuyaqe, umuy tunatyawkahkañw hin yesq, uma itamumi nanapta.

⁶ Noqw ura uma itamumi nanawintivaya, pu Itahtutuyqawhçay aw'i. Ura uma pas pavan kãnanvotyakahkañw, lavayit kwusuya. Nikañw Qahováriwtaçat Hikwsit ahpiy uma pas hinhaçam hahlayhtoti.

⁷ Nihqe õviy sohsoyam Macedoniat pu Achaiat ep tuptsiwni'yuñqam hin yesniçat uma pas nahpe amumi mahtakni'yuñwa.

⁸ Pi Tutuyqawhçat lavayiat umuñaqw pãlõñawhti, ça Macedoniat ep-sa-nit, Achaiat ep'e. Pi yaw uma God çapēvewnayaqw, pam pantaqa sohsovik nanaptiwa. Noqw ya itam pas nãto piw hiñqaqwani?

⁹ Pi pay yaw uma itamuy hin pãs õoyyaçat sinom pas nãp yuaatota. Yaw uma añ hihta pay wutsit tatamhtotat, God pas antsanihqat, çátuhqat aw lasyat, put eñem tumaltivayaqw, pam pantaqa añ ahsupoq yuaatiwa.

¹⁰ Pep pu' uma Jesus, God Tiyat õveçatsit aw nuhtayyuñwniqey yayhnaya. Put hapi God mokiwyu añqw ahoy tãtaynaqw, pam itsívut nãtoniçat añqw itamuy ayo oya.

2

Paul's Work in Thessalonica

¹ Itahtupkomu, uma navoti'yuñqw, ura itam umumiç õkihqe, ça paysoq tumaltota.

² Pi itam Philippi ep hihta añ kũkuyvaçat uma pay navoti'yuñwa. Ura pep sinom itamuy haman'ewakw okiwsasna. Noqw itam God aw yankahkañw, put añqw lomatuwawit çatuhçayakahkañw umumi yuaaykuya. Noqw pep hapi piw hakim itamumi rohomhtoti.

³ Ura itam umumi lomatuwawit yuaatotaqe, umumi ça atsátota. Itam suyan unañway'kahkañw, umuy ça ùnay'totoynaya.

⁴ God itah'unañway añ purimaqa itamumi lomanavoti'ta, itam qaatsáy'wiskahkañw tumalay'wisq'õ. Nihqe pam itamuy lomatuwawit

yuaatotaniqat aw itamuy oya. Noqw òviy itam put-sa unañwveyaniqe lavayit yuaatota, nikañw qa sinmuy unañwveyaniqee.

⁵ Pi uma navoti'yuñqw, itam qa hisat haqam hakiy paysoq tayawintota, piw hihta tuñlay'kahkañw nawip'ew hintsatska. God navoti'taqw itam súañqaqwa.

⁶ Pu itam tsokaniwyaniqey umumi qa tuñlay'yuñwa, sen haqawatuy piw amumii. Pay ka as itam Christ ayamatnihqey aw yankahkañw umumi hihta tüviñtotanikahkañw, itam qa panhtoti.

⁷ Itam pás unañway'kahkañw umuhpa' hinnumya, tsäkw aw tunatyawtaqat hin put pásniñwuqat pan'i.

⁸ Pu itam umuy tunatyawyuñqe, pay God lavayiyat qa put-sa umumi mätatvet, pas nāp umumi nāo'ya, itam umuy pas kahkawneyaqe òviy'o.

⁹ Pi uma u'ni'yuñwa itahtupkomu, ura itam maqsonlalwa, kānanvotyā; pas pay itam qa haqawat umumi hihta aw tūkwaiwyuñwniqe òviy mimhikqat, pu talónvaqat añ tumalay'kahkañw, God añqw lomatuawit umumi yuaatota.

¹⁰ Pi uma navoti'yuñwa, pu God pīwu, ura itam umuy tuptsiwni'yuñqamuy amuhpa' pás unañway'kahkañw, suan hinnumya, pu qa hihta akw tukopan-hinnumya.

¹¹ Uma pi navoti'yuñqw, ura itam umuy sohsokmuy u'nantoyneya, pu umuy òkwhantota, hakiy naat timuy pantsakñwuqat pan'i.

¹² Nihqe uma as God sinomatnihqey pan hinwisniqat itam umuy ayati-wisa. Pi uma put moñwtunatyayat aw yuñwt, put amum kaptsi'tiwyaniqat pan pam umuñem tunatyawta.

¹³ Noqw òviy itam God aw yūmosa hahlayhti-wisa. Kwakwhat pi uma God lavayiyat itamuhpiy nanaptaqe, kwusuya. Pay pam sinot lavayiyat-nihqat qa pan uma put kwusuyat, pas pam God lavayiyatnihqat pan uma kwusuya. Pi pam pas antsa God lavayiata. Nihqe pam lavayi umuy añ tuptsiwni'yuñqamuy amuhpa' a'nō tumalta.

¹⁴ Pi úmaa, itahtupkomu, uma hakimuy Judeat ep Christ Jesus añ God aw tōnawtaqamuy amunhtoti. Pi uma nāp umuhsinmuy amuhpiy hihta añ kānanapta, puma ura Jew-sinmuy amuhpiy panhtoti qat pan'i.

¹⁵ Pi Jew-sinom Itahtutuyqawhqaqay Jesus nīnaya, pu pumuy amuñaqw God lavay'aymuyatuyu, pu itamuy okiwsasna; nihqe puma God qa unañwve hintsatska, piw sinmuy sohsokmuy amuhpewi hōñi.

¹⁶ Pi puma umuy qa-Jew-sinmuy ayo nōñakniqat qa nānawakna. Oviy pi itam umumi lomatuawit yuaatotaqw, itamuy mēwantota. Yan puma qalomáhintsatskaqey aw antsatsna. Is ohi! God itsivuat pumuy amumi pituto; noqw puma sūs hovalniwyani.

Paul's Desire to Visit Them Again

¹⁷ Itupkomu, nu hihsavo umuñaqw wīkiwa; nikañw nu umuy qa suhtoki; nihqe pas nu as okiw umumiqniqey tuwanta.

¹⁸ Panta. Pay as nu qa sūs umumiqniqey unañwti, nūu, Paul. Noqw pay Satan hihta akw nuy uhtañwu.

¹⁹ Ya nu hihta aw unañwvahi'ta? Nu hihta ep himuiwta? Ya nu hihta pi-hni'ta? Nu umuhpiy hapi Jesus Christ atpip hahlayhtini, hisat pam pītuniq'ō.

²⁰ Pi nu umuy hapi piñni'ta. Uma hapi ihahlayhpimu.

3

¹ Noq̄w nu qa ań kuytaqe, ðviy pahasat pay hāk nāla Athens ep huruhtiniqey wūwa.

² Nihqe ðviy itahtupkoy Timotheus, God tumal'ayayat, Christ ańqw lomatuawit ep itamum tumalay'taqat nu umumiq hōna, pam umuy hūrs hońne', umuhqapevewniy ań umuy ðqalaniqat ðviy'o.

³ Pi uma qa haqawa it yan kānanvotpit ep unańwmokniqat itam umuńem nānawakna. Pay pi uma navoti'yuńqw, pay nuńwu itam pan makiway'yuńwa.

⁴ Pay ura itam umumumyaqe, suyan ań tuptsiwni'yuńqam kānanvotyaniqat itam umuy ańwu pay āawnaya. Noq̄w uma nanapta aw antsaniwhq'ō.

⁵ Yaniq̄w ðviy pas nu qa sōwunit, Timotheus umumiq tavi, hinhaqam umuhqapevewniy hintaqat navotniqe ðviy'o, nāp hisat pi tūunatoynoqaq sen pay hinwat umuy ūnatoynoq̄w, itam haktonsa tumaltotaniq̄w ðviy'o.

⁶ Noq̄w Timotheus umuńaqw pituhqe, umuhqapevewniy, pu umuh-nami'nańway lomatuawva, pu yaw uma sutsep itamuy lomau'ni'yuńqe, as itamumi yórikyaniqey pas nānawaknaqata. Pay itam piw pan umumi yórikyaniqey nānawakna.

⁷ Noq̄w paniq̄w ðviy'o itahtupkomu, itam hīhihta ań okiwhinwisqey, pu sóon'iwyuńqey ań suyan unańwtoti, umuhqapevewniy ahpiy'o.

⁸ Pi pu' hapi pas itam suyan yēse, kurs uma Tutuyqawhqat ep hūrs hońniq'ō.

⁹ Itam God aw hinhaqam umuhpe hahlayhtiwiisa, itam put aw nānawaknaq̄w, uma itamuy hinhaqam hahlayhtapnayaqat ðviy'o.

¹⁰ Itam mimhikqat, pu talōńwintiwhqat ań qanātusi'kahkańw, tūvińtiwiisa, umumi yórikyaniqey ðviy'o; nen umuhqapevewniy ep himu qa pasiwtaqat aw antsatsnani.

¹¹ Noq̄w nam God Itanay, pu Itahtutuyqawhq̄a Jesus Christ itamuy umu-miq pās tsamni.

¹² Itam umumi pas pavan unańway'yuńwa; nihqe uma pan nānami, pu sohsokmuy sinmuy amumi unańway'yuńwniqat itam nānawakna, piw Itahtutuyqawhq̄a umuy pan unańwtoynaniqat umuńem tūvińtiwiisa.

¹³ Nam Itahtutuyqawhq̄a Jesus Christ umuńem pan yukuq̄w, uma Itana God atpip umuh'unańway qa hihta akw hintaqat, pu qahováriwtaqat pan hūrs hońni, hisat Itahtutuyqawhq̄a sohsokmuy sinomuy tsamkańw pítuq'ō.

4

A Life that Pleases God

¹ Taay, itahtupkomu, umuy hin hinwise', God unańwveyaniqat itam pay umumi tutaptota. Nihqe ðviy itam Itahtutuyqawhq̄ay Jesus aw yankahkańw, umumi pas pańqaq̄wani: Uma hin hinwisqey pan suyhtsepńwat aw hoytoy-nayani.

² Pi itam Tutuyqawhqat Jesus ahpiy umumi hin tutaptotaqat uma navoti'yuńwa.

³ Pi yan hapi God umuńem tunatyawta: Uma qahovársqatsit yesniqata, pu uma tokot sokoptotaniqey qe'yaniqata.

⁴ Pu uma nānap ań umuhtokoy aw tuyqawvaye', put qa hoyalayat, hih-tay'yuńwni.

⁵ Uma qa nuvōiwyuńwni, ań qatuptsiwni'yuńqam God qa tuwi'yuńqam pan hinwisqat qa pan'i.

⁶ Noq̄w qa hak it ep pāvay, sen tupkoy ehpewi qaantini; taq Tutuyqawhqa pan hinwisqamuy sohsokmuy amumi nānaoyhtima. Pay ura itam mohtihag umumi pañqaqwa; nihqe pan lavayhtoti.

⁷ Pi God itsēhee'qatsit qa aw itamuy wānwayi, pi qahovársqatsit aw'i.

⁸ Paniq̄w hapi ōviy it tutavot qahihtataqa qa sinot tutavoyat qahihtata. Pi God itamuy Qahováriwtaqat Hikwsit máqahqa hapi pas nāp itamumi pan tutapta.

⁹ Pu uma pas nānatupkonnihqey pan nānami unañway'yuñwiniqat soon pas nu piw ōviy umuy āawnani. Pi pay uma nānami unañway'yuñqey God ahpiy tutuqayya.

¹⁰ Pu pay suyan pi uma Macedoniat ep tuptsiwni'yuñqamuy sohsokmuy amumi unañway'yuñwa. Noq̄w uma pas suyhtsepñwat put añ ōqawi'wisniqat itam umuñem nānawakna, itahtupkomu.

¹¹ Uma pās yesniqey añ ō'qalyani; nāp umuhtumalay ep namitunatyawwiskañw, umuhmay akw tumalay'yuñwini. Ura pay itam umumi pan tutaptota.

¹² Nen uma qa itamum tōnawtaqamuy amutpik suan hinwisni; pu qa hakiy aw hihta maqaptsi'yuñwini.

The Lord's Coming

¹³ Nikañwo itupkomu, imuy añ tuptsiwni'yuñqamuy so'qamuy amumi hin hiniwhtiniqat nu umuy navotnani, taq ka uma ayam God qa aw yanyuñqamuy amún qahahlayhpit akw māmañuy'ni.

¹⁴ Itam God aw tuptsiwni'yuñwa, Jesus mokq pam put ahoy tātaynaqata. Noq̄w pan hapi piw pam Jesus ahpiy imuy so'qamuy ahoy yesvanani.

¹⁵ Yan hapi Tutuyqawhqa itamumi lavayhtiḡw, itam tuwat umuy āawnayani: Ason Tutuyqawhqa pituḡw, itam nāt añ yesqam pas soon so'qamuy amupyeve put ahsawvayani.

¹⁶ Pi God mohpeḡ hoñviayaat a'nō hiñqawhḡ, God tōtōqpiat tōḡḡw, Tutuyqawhqa a'nō tsa'lawht pas nāp ōñaḡw hawni. Noq̄w pahsat pay mohti ima so'qam Christ aw tuptsiwni'yuñqam ahoy yesvani.

¹⁷ Noq̄w pu itam nāt yesqam pumuy amumum ōmiḡ yayve', tokpelat ep Tutuyqawhḡat ahsawvayani. Nen itam pahpiy haqahpiy put amum sutsep yesni.

¹⁸ Noq̄w ōviy uma it yan lavayte', umuhqahahlayhpiy añ nānami unañwtavi'yuñwe', na'qalantotani.

5

Be Ready for the Lord's Coming

¹ Nikañw hísatniqat, pu haqe' qalawmaniḡat uma pay navoti'yuñwa, itupkomu. Noq̄w ōviy kurs nu hin hihta umuy piw āawnani, pēnee.

² Pi uma pay navoti'yuñḡw, hak qa pan tunatyawtaḡw, pep hapi pu' Tutuyqawhḡat talōñniyat aw suptuni, uyiñwu mihikḡ ūuytoqat pan'i.

³ Pi sinom pañqaqwani: Pay kwakwhat yēsiwa, qa haqam hinta, kitotani. Nikañw suhpahsat pay sūlawhtotini, wuhti tihta'niqa tūyay suptsinañwuḡat pan'i. Nen puma soon ayo nōñakni.

⁴ Noq̄w uma pi qatālat añ qa hinnumyaḡw, ōviy soon pam talōñni uyiñwut an umumi suptuni, itupkomu.

⁵ Pi uma sohsoyam tālat ep sinoiḡta. Itam qa tōkilat ep sinoiḡta, piw qa ḡōmawnit ep'e.

⁶ Oviy itam añ tokqamuy qa amún tokni. Itam havivokaliwkahkañw yesni.

⁷ Pi tokqam mihikq tokñwu; pu honaqkuyit akw hōnaq'iwyuñqam mihikq hōnaq'iwyuñwu.

⁸ Itam qa pan hinnumyat, tälät ep sinoiwtaqey pan yesni; qapēvewnit, pu nami'nañwat akw itahtawitsqay tupki'yuñwni; pu ayo nõñakniqey tunatyawyuñqey qa nañ'ekni'yuñwni. Pam tunatya itamuñem sivavitanagtsit anta.

⁹ Pi God itamuy qa itsívut aw ökinaniqey öviy itamuy namorsta, pi itam Itahtutuyqawhqay Jesus Christ ahpiy ayo nõñakniqat öviy'o,

¹⁰ Itamuñem mokqat ahpiy'o. Noqw öviy sen itam tayyuñwni, sen toknikañw, itam sutsep put amum yesni.

¹¹ Noqw öviy uma nānami unañwtavi'yuñwni; na'qalantotani; pay uma hinwisqey panyuñwni.

Final Instructions and Greetings

¹² Pu úmaa, itahtupkomu, uma hakimuy umuhpa' tumalay'yuñqam Tutuyqawhqat ep umumi moñw'iwyuñqey, umuy u'nantoyñayaqamuy kaptsi'yuñwni.

¹³ Pu uma pumuy amumi unañway'kahkañw, tumalayamuy ep pas pavan hihtay'yuñwni. Uma qa nānami hinyuñwni.

¹⁴ Noqw itam umumi pañqaqwani, itahtupkomu: Uma añ nanaönhtuy u'nantoyñayani; añ unañwmokiwyuñqamuy amumi unañwtavi'yuñwni; añ qaö'qaltuy öqalayani; sohsokmuy sinmuy amumi wuhkomaqaptsi'yuñwni.

¹⁵ Uma tunatyaltotiqw, qa hak haqam hihta qalolmat ep tuwat hakiy qalomáhintsanni. Pay uma sutsep hihta lolmat añ hinwisni, nānahpaa, pu sinmuy sohsokmuy amuhpaa.

¹⁶ Uma sutsep hahlayyani.

¹⁷ Yūmosa nāwakinwisni.

¹⁸ Sohsok hihta añ kwakwhatiwisni, pi pan God umuñem tunatyawta, Christ Jesus añ'a.

¹⁹ Uma Qahováriwtaqat Hikwsit ūwiwuy antaqat qa tókayani.

²⁰ Hak Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy yuaataqw, uma qa aw ye'tuqayyuñwni.

²¹ Uma sohsok hihta aw tuwantiwisni; hihta lolmat hürs ñuy'yuñwni;

²² Pu hihihita qalolma'e'wakwnihqat qe'yani.

²³ Noqw nam God hakiy kwakwhat unañwtoynañwuqa pas nāp umuy nëñem-sa sutsvo öyahtani. Noqw nam umuhhikwsi, pu umuh'unañwa, pu umuhtoko qa hihta akw hinkahkañw qa hihta ep tukopniwyuñwni, hisat Tutuyqawhqay Jesus Christ pituniq'ö.

²⁴ Noqw God umuy wáñwayhqay pan umuñem yúkuni. Pi pam soon qa lavayiy aw antsanni.

²⁵ Itahtupkomu, uma itamuñem nāwakinwisni.

²⁶ Uma nānatupkomnihqey pan sohsokmuy tuptsiwni'yuñqamuy öqalantotani.

²⁷ Nu hapi Tutuyqawhqat aw yankañw umumi pañqawni: Uma it tutuvenit pas sohsokmuy God sinomuyatuy amumi añ túñwantotani.

²⁸ Nam Itahtutuyqawhqay Jesus Christ núokwaat umumum yantaa. Nam antaa.

Paul
THESSALONICAT
ep Tuptsiwni'yuñqamuy amumi añk Pēniata

¹ Nu' Paul it penta. Nu Thessalonicat ep God Itanay aw-nikañw pu Itahtutuyqawhqay Jesus Christ aw tōnawtaqamuy öqalanta, Silvanus-nikañw pu Timotheus pumuy amumuma.

² Nam núokwa, pu kwakwha unañwa God Itanay añqw umumi pitsíwtaa, pu Tutuyqawhqat Jesus Christ añq'ö.

The Judgment at Christ's Coming

³ Pay kurs pi itam hin God aw umuhpe qa hahlayhtiwiwisni, itahtupkomu, pi pam súantaq'ö. Pi umuhqapevevni a'nö öqawi'wisa.

⁴ Noqw öviy itam añqe' God aw tōnawtaqamuy amunawit umuy pi-hni'yuñwa, uma nānakwhani'yuñqat ep'e; öviy pi uma hīhihta añ kānanvotye' qa nañ'eknayañwu.

⁵ Noqw pas suyan God sinmuy amuñem suan yúkuñwu. Pi uma put moñwtunatyayat hīhkay'yuñqey mahtakni'yuñwniqe öviy put ep kānanvotya.

⁶ Pi God hapi suan tumalay'ma. Noqw hakim umuy okiwsahsanyaqamuy pam tuwat amumi nāoyni,

⁷ Ason hisat Tutuyqawhqay Jesus Christ a'nö hōhoñvityu hoñvia'yatuy tsamkañw ðñaqw mātaktiq'ö. Pep hapi pu' pam umuy kānanvotyaqamuy itamuy enañ nānasuñwnanani.

⁸ Nikañw imuy put qa tuwi'yuñqamuy amumi pam qōhit uwiwitaqat akw nāoyni, imuy Itahtutuyqawhqay Jesus Christ añqw lomatuawit qa aw tuqay-vastotaqamuy amumii.

⁹ Puma soon hisat Tutuyqawhqat aw yórikyani, pu qaan'ewakw öqalayay aw'i. Yan hapi puma sutsep sivintoyniwyani,

¹⁰ Hisat pam pítuniq'ö. Pep hapi pu' put sinomat put pas hihtatotani; pu sohsoyam put aw tuptsiwni'yuñqam put aw kātayyuñwni. Noqw uma nuhtum pep hoñni. Pi itam umumi lomatuawit yuaatotaq, uma tuptsiwya.

¹¹ Paniqw öviy itam yūmosa umuñem nāwakintiwiisa. Pay nam Itana God umuy namorstaqa umuy put tīmatnihqey hīhkay'yuñqat pan umuy yúkuni. Nam pam öqalay ahpīy umuhlomatunatyay añ ahsupoq aw antsanni, pu umuhqapevevniy ahpīy umuhtumalayu.

¹² Pahsat pu Itahtutuyqawhqay Jesus Christ natñwaniat umuhpe pas pavan mātaktini; noqw úmawat put amum pas pavan mātaktotini, Itanay God-nikañw pu Tutuyqawhqat Jesus Christ pumuy núokwayat añ'a.

2

The Wicked One

¹ Noqw Itahtutuyqawhqay Jesus Christ hin pituqw, itam put aw tsoval-tiniqat itam put umuy āawnaya, itahtupkomu.

² Noqw uma qa āpiy pay umuhwuwniy ep wiñwhinyuñwniqat itam umumi okiwhiñqawani. Kurs hak Tutuyqawhqat talōñniat aw pay pitsíwtaqat umumi pañqawhq, uma qa nānaphin wūwantotani, sen hak God Hikwsiyat ahpīy put yuaataqey pañqawniq'ö, sen pam God eñem yuaataqey pañqawni, sen itamuñaqw put pēnit kwúsuhqey pañqawni.

³ Noq̄w pay qa hak hapi umuy hihta akw ūnatoyñani. Pay ason sinom God navotiyat aw a'nō rohomhtivayaq̄w, hak tāqa qaanhtiput akw tuyqawiw-taqa, maskimiḡ tūviwniqey ḡviy tih̄tiwhqa mātaktiq̄w, pep pu' Tutuyqawh̄qat talōñniyat aw p̄ituni.

⁴ Pam tāqa hapi pas añ sohsokmuy pas hihtunihqey pan tūñwantiwyaqamuy amuhpa' nāwakintiwyaqamuy amuhpe sus'oveq̄nihqey nātsotskanani. Nihqey pam God eñem kihut ep qatuptut, pam God-nihqey pañqawni.

⁵ Ura nu nāt umumum̄nihqey, umuy iit āawnaqat ya uma pay suhtokya?

⁶ Noq̄w pay ason pas pam tāqa nāp paptsiy ep mātaqtiqey aw pahsavoo ahoy ñuy'taqat pay uma navoti'yuñwa.

⁷ Taq i' hak Nukpana pay nanauyve tumalay'ta, it tāqat hisat p̄ituniqat aw pahsavoo. Noq̄w pay put ahoy ñuy'taqa pay soon nāt qa ñuy'tani, hisat pam āyoniqey pahsavoo

⁸ Ason pam āyoniqw, pep pu' i' hak himu qalomátaqa mātaktini. Noq̄w pay Tutuyqawh̄qa moañaq̄w hikwsiy akw put n̄nani. Pam qaan'ewakw talawñway'kañw pite', put haqami hintsanni.

⁹ I' qalomáhintsakqa Satan ḡqalayay pasiwkañw mātaktini. Nihqey pam h̄ihihta kátumalay'tani, pu sohsok hihta wutsit hintsakni.

¹⁰ Pam sohsok hihta qaantsatskiwh̄qat akw hakimuy s̄ulawhtiniqamuy ūnatoyñani. Puma as pi navotit pas antsanih̄qat qa tsúyaka, pu ayo nōñakniqey qa nānawakna.

¹¹ Yaniq̄w hapi ḡviy God puma hihta pay a'tsat tūtuptionsaniqat pan pumuy unañwtoynani.

¹² Noq̄w puma sohsoyam maskimiḡ maspiwyani. Puma pi navotit pas antsanih̄qat qa tūtuptionsiat, tuwat soq qaanh̄intsatskiwh̄qat añ nāhahlaynaya.

You Are Chosen for Salvation

¹³ Noq̄w kwakwhat pi uma God lavaiyat pas antsanih̄qat aw tuptionsiwyaqe, Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy kwañw'ewayhtotiqe ayo nōña, pi God pas yayh̄niwh̄qat añqaq̄w pay umumi unañway'taqe umuy namorstaḡ'ō. Noq̄w ḡviy itam yūmosa put aw kurs hin qa hahlayhtiwiisni umuhpee.

¹⁴ Kwakwhat pi pam itamuhpiy umuy lomatuawit āawna; nihqey umuy wañwayhqe, umuy Itahtutuyqawh̄qay Jesus Christ amum kaptsi'tiwyaniqat umuñem tunatyawta.

¹⁵ Yanta itahtupkomu; ḡviy uma h̄ürs hoñni. Nen itam umumi hin lavayhtotiqat, pu itahtutuvēniy akw umumi tutaptotaqat uma h̄ürs ñuy'yuñwni.

¹⁶ Itahtutuyqawh̄qa Jesus, God Itanay amum itamumi unañway'taqa, núokway ahpiy itamuy yūmosa wuko'-nañway'yuñwniqat itamuñem pan yuku; piw itamuy hihta lolmat unañwvahi'yuñwniqat pan itamuy unañwtoyna.

¹⁷ Nam pam umuy wuko'nañwtoyni'tani, uma qanánahtsopkahkañw lolmat yuaatotakañw, lolmat tumalay'yuñwniqat ḡviy'ō.

3

Pray for Us

¹ Yantani itahtupkomu. Uma itamuñem nāwakinwisni; noq̄w Tutuyqawh̄qat lavaiyat añqey' kúrukiwme', sohsovik tuyqawvani, hin umuhpa' tuyqawvayey pan'í.

² Noq̄w itam qahopihtuy nukpansinmuy amuñaq̄w ayo oyiwtani. Taq qa sohsoyam sinom God qapēvewni'yuñwa.

³Noq̄w pay pi Tutuyq̄awhqa hihta añ pas qaatsáy'maqa soon umuy qa hürs hoñnani, pu qalolmat añq̄w umuy ayo óyani.

⁴Ura itam umumi hin tutaptotaqat uma añ hinwisqey soon qa yūmosa panwisniqat itam Tutuyq̄awhqaqat ep umuy qapēvewnaya.

⁵Noq̄w nam uma God aw pas pavan unañway'yuiñwe', nakwhani'kahkañw, Jesus Christ nuhtay'yuiñwmi, Tutuyq̄awhqa umuy pan unañwtoynaq'õ.

The Obligation to Work

⁶Itam Itahtutuyq̄awhqaqay Jesus Christ aw yankahkañw umuy ayalalwani itahtupkomu: Kurs haqawa tuptsiwni'taqey pañqawkañw, itamuñaqw hin lavayit òmahtaqey qa añ hinmat, soq naõnhqatuq̄w, uma qa put a'puñalyani.

⁷Pi uma itamuy hinyaq̄w panyaniqey navoti'yuiñwa, ispi itam umumum yesq̄e, qa paysoq hinwisq'õ.

⁸Piw itam qa haqam hakiy nõvayat paysoq nõnova. Itam qa pan hinyuñwt, tõkilat añ-nikañw pu talõ' tumalat añ maqsonlalwañwu, pas pay qa haqawat umumi tükwaiyuñwñiqey õviy'o.

⁹Yantsak-wisa ítamu. Itam qa paysoq umumi tunõstuñlay'yuiññwu, pay as pi itam put makiway'kahkañwo. Nikañw itam hinwisq̄, pay uma piw itamun yesniqat õviy itam pay apiiwiyuñwa.

¹⁰Suhpan ura itam nāt umumumyaqey yan umumi tutaptota: Pay qa tumalay'taqa piw qa nõsmantani.

¹¹Taq itam nanaptaq̄w, yaw haqawat umuhpe qa hihta hintsatskañwu, qa tumalay'yuiññwu; nihq̄e qa nāp hihta himuy añ sus'itsyañwu.

¹²Noq̄w õviy itam Itahtutuyq̄awhqaqay Jesus Christ aw yankahkañw, hakimuy añ panyuñqamuy ayatote', u'nanayani: Uma pās yeskahkañw, tumalay'yuiñwe', nāp umuhnovay nõnovayani.

¹³Noq̄w úmawat itahtupkomu, uma lolmat hintsatskaqey añ qa õõnani.

¹⁴Ason kurs haqawa it tutuvenit ahpiy itahlavayiy aw qa tūqaytaq̄w, uma aw tunatyalto'te', qa a'puñalyani, noq̄w pam hamanhtini.

¹⁵Nikañw uma put qa tuwqay'yuiñwt, pas umuhtupkoynihqat pan u'nanayani.

Final Words

¹⁶Noq̄w nam Tutuyq̄awhqa hakiy kwakwhat unañwtoynañwuqa pas nāp yūmosa umuy kwakwhat unañwat maki'tani, añ ahsupoq'a. Nam pam sohsokmuy umumum hinmani.

¹⁷Nu' Paul hapi pas nāp imay akw umuy õqalaq̄e, pēna. Yan hapi nu sohsok itutuyeniy tuvoylata. Nihq̄e õviy hapi nu pēna.

¹⁸Nam Itahtutuyq̄awhqaqay Jesus Christ nuókwaat sohsokmuy umumum yantaa. Nam antaa.

Paul TIMOTHYT aw mohti Pēniata

¹ Nu Paul Jesus Christ ayaatnihqa it penta. God itamuy ayo ooyhqa hapi nuy ayata, pu Jesus Christ Itahtutuyqawhqa aw itahtaqa'nañwa piwu.

² Nu Timothy oqalanta. Um qapēvewnit ahpiy itii. Okiw nam Itana uñ okwalnit, núokwat, piw kwakwhat unañwat máqani, Jesus Christ Itahtutuyqawhqaqay ámuma.

Warnings against False Teaching

³ Ura nu Macedoniat aqwniqe pay um hāk Ephesus ep huruhtiniqat ūmi pañqawu. Nen um haqawatuy mēwaq, puma qa hihta alōñōt sinmuy tutuqaynayani.

⁴ Pu hīhihta tūtuwutsit qa aw unañwtavi'yuñwani, pu haqaq, sinototiqat qa haqami so'taqat lavayit aw'i; taq soq pam nānap hin wuwnit tumalay'kañw, añwu qapēvewnit ahpiy pās unañwat yēsihwqat qa put tumalay'ta. Noqw oviy um pumuy mēwani.

⁵ Um an tuptsiwni'yuñqamuy oqawhtoyaniqat oviy nu uñ pan ayata. Um pantsakq, pumuy unañwaam qa hihta akw itséheeiwyuñwani; piw qa hihta qalomáhintsakpit navoti'yuñwani. Puma pas antsa God aw tuptsiwni'kahkañw, pas antsa put aw unañway'yuñwani.

⁶ Taq haqawat as iit tūtutuqaynayay, put añqw lasya, pu pay hihta an'ewakw yuaatīvaya.

⁷ Puma God tutavoyat sinmuy tutuqaynayaniqey tuñlay'yuñwa; piw pas qananahtsopkahkañw yuaatota; nikañw hihta tutuqaynayaqey qa pas antsa mātsi'yuñwa.

⁸ Noqw pay pi itam navoti'yuñqw, God tutavoat lolma, hak suan akw moñwasniq'ō,

⁹ It navoti'yuñqee: Pi pam himu mewnitutavo haqam suan hinwisqamuy qa pumuy amuñem taviwa, pi qaanhinwisqamuy amuñemi-hakimuy qa tuqayvastotaqamuy amuñemi, piw hihta qa kaptsi'yuñqamuyu, pu qalomáhintsatskaqamuyu, pu God aw qa tunatyaltotiqamuyu, piw hihta pas āantsawat hovalantotaqamuyu, namuy, sen yumuy qōyantotaqamuyu, pu tuqwyantotaqamuyu,

¹⁰ Pu tuskapqatsit an hinwisqamuyu, pu tahtaqt tahtaqtuy amumum nāhahlayyaqamuyu, piw tūuuyiñwyaqamuyu, pu a'tsatuyu, pu pas qaatsátotaniqey pañqawwat atsátotaqamuy amuñemi. Noqw hak suan tutuqayhpi qa an hinmaqat pay mewni piw put eñem taviwa.

¹¹ Pam tutuqayhpi lomatuaawit qaōwihintaqat amum súnanta, it lomatuaawit God ahpiy inumi mātavihwqat ámuma. Nam pam sūtsep tayawintiwa.

Gratitude for God's Mercy

¹² Nu Itahtutuyqawhqaqay Jesus Christ pas hahlayi. Kwakwhat pi pam nuy qa atsát hinmaqat pan inumi tuptsiwhqē, nu put eñem tumalay'taniqat aw nuy ayata, pu piw nuy oqalmaqa.

¹³ Ura nu hisat put aqw hiñqawlawhqe, put sinomuyatuy okiwsahsana, pu nu pumuy qalomáyuuaatāwu. Nikañw nu nāto qa tuptsiwni'taqe oviy hihta hintsakqey qa navoti'ta. Noqw oviy Tutuyqawhqa nuy okwatuwhqe,

¹⁴ Núokway nuy qaówímaqa; nihqe nuy pan unañwtoynaqw, nu Jesus Christ aw tuptsiwe' pas pavan put aw unañway'tani.

¹⁵ Noqw i' yan lavayi pas antsaniqw, tatam sinom sohsoyam put kwusuyani: I' Christ Jesus gaanhinwisqamuy ayo óyaniqe tūwaqatsit aw pítuhqata. Noqw nu' hapi gaanhinwisqamuy amuñaqw pas mohpeq'a.

¹⁶ Nikañw pay Jesus Christ yaniqw nuy ókwatuwa, pam inuhpiy mohti wuhkomaqaptsiy mahtaknaniqe óviy'o. Noqw yahpiy haqahpiy sohsoyam put aw tuptsiwyaqam qatsit qa so'taqat himuy'vayaniqey navoti'yuñwni.

¹⁷ God hapi sutsep Moñwi, qa mokñwuqa, qa taymataqnihq, piw pam-sa hapi sūka suyan unañwtalwuwni'ta. Nam pam sutsep aqwhaqami kaptsi'tiwaa, piw tayawintiwaa. Nam antaa.

¹⁸ Taa, ítii Timothy, ura hakim tuptsiwni'yuñqam uñ hinhtiniqat añwu pay yuaatota. Noqw óviy nu uñ it ayatani: Um God eñem hihta qalolmat aw rohommani.

¹⁹ Um qapêvewnit añ hinmani; kurs himu haqam qalomáhintaqw um uh'unañway ep navote', qa pantsakni. Taq haqawat qa pan hinwisqe, tuptsiwniy ayo yukuya.

²⁰ Ura Hymenaeus piw Alexander panhti. Noqw óviy nu pumuy Satan aw mātavi, puma pāpu God aqw qa hiñqawniqey tuwi'vaniqat óviy'o.

2

Church Worship

¹ Noqw óviy nu yan ūmi lavayhtini: Itam sohsokmuy sinmuy amuñem mohti pas okiwhitiwisni, nāwakinwisni, pu amuñem aw hihta tūviñlalwani, amuñem aw kwakwhalalwani,

² Tis óviy añ pas momñwituy, pu añ óqalat pasiwyuñqamuy amuñemi. Nen itam sutmakiwtaqat pās uyiawwtaqat qatsiyesni, pās tunatyawkahkañw, qa atsáy'kahkañwo.

³ Pi yan itam suan hinwise', God itamuy ayo óoyhqat unañwveyani.

⁴ Pam sohsokmuy sinmuy ayo nõñakniqat nāwakna, pu put lavayiyat pas antsanihqat tuwi'vayaniqata.

⁵ Pi God hapi pas sūkaa. Noqw God pu sinmuy amuhtsave wúnuhqa pas sūkaa, i' taqa, Christ Jesus.

⁶ Ura pam sohsokmuy sinmuy mātapniqe óviy nātavi. Piw tuwaniyat aw pituqw, pam nuhtuipa' navotniwa.

⁷ Noqw óviy nu put aw lavaytaviwa, pu ayaiwtaniqeyu. (Nu hapi Christ at-pip pas súañqawu; nu qa atsálawu.) Nu imuy qa-Jew-sinmuy amumi ayatiwa, pumuy lomatuawit aw tuptsiwye', lavayit pas antsanihqat añ hinwisniqat pan pumuy tutuqaynaniqe óviy'o.

⁸ Paniqw óviy sohsovik tahtaqt may qahováriwtaqat akw ōmi māvuyawkahkañw, God aw nāwakintotaniqat nu nāwakna, qa itsívuiwkahkañw, pu piw qa pēvewni'kahkañwo.

⁹ Pu pay amún piw ima momoyam hamanay'kahkañw, pās unañway'kahkañw, yūyahiwatani; pu hihta pas a'nō hihkay'taqat yūyahniqey qa pan tunatyawyuñwni-sikavalasivata, pu pearls piwu; pu qa hihin hōmiy aw yuykuyani, pas pay pumuy piptsantotaniqat óviy'o.

¹⁰ Puma qa panyuñwt, lomahintsakpiy akw namtakni'yuñwni. Pi pam pantaqa momoymuy God pas kaptsi'yuñqamuy súamuhpee.

11 Pay wuhti qahin'qawkañw, okiw unañway'kañw, God lavayiyat nanatuw-namantani.

12 Pu wuhti tūtutuqaynaniqat nu qa nakwaha, pu tāqat aw moñw'iwtamantaniqata; pay pam qa hiñqawlawmantani.

13 Pi Adam mohti yukiwa; noqw añk pu' Eve yukiwa.

14 Pu Adam atsatsat qa tuptsiswa; pi wuhti unatoyniwhqe, mewnit ep qaanhti.

15 Nikañw pay kurs pam puwsuñway amum namiyukit qa hovale', nāmi unañway'te', suan qatsit añ pās hinme', pam tiylawhqeay añ ayo yámakmantani.

3

Leaders in the Church

1 I' hapi pas antsaa: Hak God sinomuyatuy amumi tunatyawtaniqey tuñlay'taqa lolmat tumalat tuñlay'ta.

2 Taay, noqw i' hapi hak God sinomuyatuy amumi tunatyawtaqa pas qa hihta ep tukopniwtamantani; sūkw wuhtit kōñaatmantani; nāmi tunatyaltimantani; pasi'nañway'tamantani; lomahintsakmantani; kiy ep sinmuy ooyhtimantani; sinmuy tutuqaynaniqey tuwi'tamantani.

3 Honaqkuyit qa hihikwni; qa a'nō unañway'tamantani; sivat qa nanaqash-intamantani; qa suy'tsiptimantani; qa a'nō hiñqawnummantani; qa nāp hihta himuy qa tuñlay'tamantani;

4 Kiy ep yesqamuy suan oyi'tamantani; timuy amumi tuyqawi'tamantani; pu timat nay kaptsi'yuñwmantani.

5 Puyaw hak haqam kiy ep yesqamuy suan oyi'taniqey qa tuwi'taqa tis pam hin God sinomuyatuy oyi'tani?

6 Qa puhutuptsiwqhāmantani; taq nāp hisat ka pam kwivi'nañwtiqw, God put eñem qalolmat yúkuni, pam Nukpanat eñem hin yúkuhqeay pan'i.

7 Pu oviy piw pam qatuptsiwni'yuñqamuy amuhpiy aw lomanavotiwta-mantani; taq nāp hisat sen hak hihta ep put ovelantaniqw, pam Nukpanat hūwiyat aqw pākini.

Helpers in the Church

8 Pu ima añ tu'sawni'yuñqam piw amún pasi'nañway'yuñwni; qa neveyuaatotani; honaqkuyit qa hihikwyani; sivat qa nanaqashinyuñwni.

9 Unañway pasiwkahkañw, hihta as tupkiwtañwuqat itam tutuqayyaqwu tuptsiwyaqey ñuy'yuñwni.

10 Pu ason piw ima mohti aw pohtiwyamantani; nen kurs qa hihta akw hinyuñwe', pahsat pu tu'sawni'taqat qeniyat ep hoñvamantani.

11 Pu oviy pay nōmamat piw amún pasi'nañway'kahkañw yesni; qa kokoliyawhtni; suyan unañway'yuñwni; sohsok hihta añ qa atsáy'wiskahkañw hinwisni.

12 Pu tu'sawni'taqa sūkw wuhtit kōñaatmantani; timuy, pu kiy ep yesqamuy suan pās oyi'tamantani.

13 Pi ima suan tu'sawni'yuñqam pas kaptsi'tiwayañwu; piw Christ Jesus aw tuptsiwnit qananahtsopakhañw yuaatotani.

The Great Secret

14 Noqw pay hisnen nu qa pas hisattiqw ūmiqniqey wūwankañw, iit ūmi penta.

15 Nikañw kurs nuy qa Itsniqw um God sinomuyatuy amuhpa' hin hin-numniqey navoti'tani; puma hapi God qátuhqat aw tōnawtaqamu. Puma God lavayiyat pas antsanihqat makiway'yuñqe, put ōmi ñuy'yuñwa.

16 Pi itam God pas kaptsi'yuñwa, hihta as tupkiwtañwuqat pas antsa qaöwihintaqat ñuy'kahkañwo, it'a:
 Sus'öqaltutuyqawhqa tokoy'vaqe namtakna;
 God Hikwsiat put qahováriwtaqat pan nuhtumi mahtakna;
 God hoñviaymat put tuway'numya.
 Sopkwaqamuy sinmuy amumi pam yuaatiwa;
 Pu tūwaqatsit ep sinom put aw tūtuptsiwa.
 Pam ömiqatsit aw wikiwhqe, pep kaptsi'tiwa.

4

False Teachers

1 Noqw Qahováriwtaqa Hikwsi hapi pas suyan pañqawu, yaw haqami soñwamiq haqawat tuptsiwnit añqw lasyaniqata. Nen hakimuy nukpan-hihikwsimuy akw tuyqawiwwakhañw, tūunatotoyñayaqamuy amumi puma tuqayvastotani, pu qasuan tutuqayhpiyamuy aw'i.

2 Ima pan tūtutuqaynayaqam God aw tuptsiwni'yuñqey atsáy'kahkañw pañqawani; niñqe soon puma qaanhotoiqey unañwpeq navoti'yuñwni.

3 Piw puma hak haqam nōmataniqat, piw puwsuñwtaniqat tūmewantotani, pu hihta nōsiwhqat nōnovaniqata. Noqw pay God hapi nōsiwhqat yuku. Noqw ima tuptsiwni'yuñqam, pu God tunatyayat pas antsanihqat navoti'yuñqam hahlaykahkañw put ömalalwani.

4 Pi sohsoy himu God ahpiy yukiwtaqa hapi lolma; noqw öviy soon himu ayo yukiwni, hak put tsúyakiniiq'ö.

5 Pi pam God lavayiyat akw pas hímuniwhitiñwu, pu nāwakinpit akw'a.

A Good Servant of Christ Jesus

6 Pay um iit yantaqat tuptsiwni'yuñqamuy u'nantoyne', um Jesus Christ enem suan tumalay'tani, itahtuptioniy ahpiy lavayit akw öqawi'kañwo, pu suan tutuqayhpit añ hinmaqey akw'a.

7 Nikañw um añ an'ewakw tütuwutsit, pu momoymuy lavaysaskwiyamuy qa aw unañwtavi'tani. Lolmat qatsit añ um nāö'qawnani.

8 Hak wáriktuwanlawhqa pay hihsavo put akw moñwvastiñwu. Noqw pay hak God pas kaptsi'taqa hapi put sutsep akw a'nö moñwvasñwu, it qatsit ep'e, pu qatsit nātoniqat ep pīwu.

9 I lavayi pas antsaniqaw, tatam sinom sohsoyam put kwusuyani.

10 Pi itam paniqw maqsonlalwakañw, itamumiq hihinqaqwaqat ep nakwhani'yuñwa, ispi itam God qátuhqat aw yanyuñqe öviy'o. Pam hapi sohsokmuy sinmuy ayo öoya, tis pi öviy imuy tuptsiwni'yuñqamuy.

11 Iit um nuhtumi tutaplawni, put tūtutuqaynani.

12 Qa hak hapi ümi qa kwañwátaytani, um nāto tsäkwnihqat ep'e. Noqw um hapi nahpe imuy tuptsiwni'yuñqamuy hin hinyuñwniqat amumi nam-takni'tani. Um pás yuaatani; um pás hinmani; um nuhtumi unañway'tani; um pasi'nañway'tani; um tuptsiwnit añ hinmani, pu kwañw'ewakw qatsit añ'a.

13 Um nuy hisat aw pítuniqat aw pahsavo nuhtuni tutuvenit añ tūnwantaniqey aw unañwtavi'tani, pu tūökwhaniqeyu, pu tūtutuqaynaniqeyu.

14 Um hihta nahpe uhmakiway qa tatami'tani; pam hapi pantaqa ura wukw'a'yat ümi matyawkahkañw, hin hintaniqat lavayhtotiqat ahpiy ümi noiwa.

15 Um iit aw wūwantamantani; um awsa yuki'tani; noqw un öqawi'maqw, pam sohsokmuy amumi mātaktini.

16 Um nāmi tunatyawtani, pu tutuqayhpit aw'i. Um yūmosa panme' hapi ayo nātavi'mani; pu ūmi tūqayyuñqamuy piw ayo óyani.

5

Responsibilities toward Believers

1 Hak wūkw qa qōhqōyat, naynihqat pan aw pās yuaatamantani; pu pay an qa wūwukwmuy uhtupkomnihqat pan'i,

2 Pu an wūwukwmuy momoymuy ūnumnihqat pan'i, pu pay qa wūwukwmuy uhsiwamnihqat pan'i, qanānaphin wūwankañwo.

3 Pu um an koñnalavutuy pas antsa nanalvutuy kaptsi'tani.

4 Kurs haqawa koñnalavu tímuy'taqw, sen mōmuy'taqw, pay puma tuwat put pāsyē', kiy aw wikye', pep tavi'yuñwmantani. Yan puma God unañwveyani. Pi pam an tuptsiwni'yuñqamuy amumi put tuñlay'ta.

5 Noqw i' hapi pas antsa nalqatqa God aw yankañw, mimhikqat, pu talōñwiwmaqat an yūmosa put aw okiwhtimañwu, pu nāwakinmañwu.

6 Nawus pi koñnalavu kwañwáewhqatqa nāt as taykañw pay soñawnen mokpuniñwu.

7 Yan um pumuy amumi hiñqawmaq, puma qa hihta akw hinyuñwni.

8 Kurs haqawa sinomuy hihta akw yesniqat amuñem qa hintsake', tis pi òviy pas amum ki'yuñqamuy amuñem pam qa pantsake', pam hapi tuptsiwniy ayo yuki'tani; nihqe qatuptsiwni'taqat epnihqe pas qa súantani.

9 Pu i' hak koñnalavu payhp sanat yahsañwni'taqa pas sūs puwsuñwtaqw, pay um púmuy-sa koñnalavutuy pan pohtoylani'tani.

10 I' hak pan pohtoylaniwhqa hapi hihta lolmat hintsakqey akw aw navotitwamtantani, tímuy suan wuñwnaqa piwu, hakimuy kiy ep pās òoyhqe, pu God sinomuyatuy kukyamuy pāhomhqe, pu hihta akw okiwhinyuñqamuy ep amumi unañwtapqee, pu hihta lomahintsatskiwhqat an ahsupoq an hinmaqee.

11 Nikañw um an momoyhoymuy koñnalavutuy pay qa nakwhani, taq puma Christ qa hihtatote', pahsat puwsuñwtotaniqey unañwtotiñwu;

12 Nen qaanh totiñwu, motivasiwniy ayo yukuyañwuniqee.

13 Puma pantote', qa hihta hintsatskat, panis tuwat kīnawit yuñtinumyañwu. Pu puma qa panis panyuñwt, hihihita yuaatotañwu; qa nāp hihta himuy an sus'itsyañwu, pay as hihta qa yuaatotanikañw soq pantsatskañwu.

14 Paniqw òviy nuyniqw puma puwsuñwtote' tiy'ooyani; nen kiy, pu tímuy amumi tunatyawyuñwni. Noqw sinom amumiq hiñqawmaqam pāpu qa hiñqawqani.

15 Taq haqawat pay Satan aw lasya.

16 Kurs haqawat taqat sen wuhtit tuptsiwni'taqat ahpiyviat koñnalvutiqw, pay pam put aw unañwtavi'tani; noqw God aw tōnawtaqam qa pumuy amumi enañ tūkwaiyuñwni. Nen puma an pas qa atsats nanalvutuy amumi unañwtavi'yuñwni.

17 Pu ima an wukw'a'yat pas suan nuhtumi tunatyawyuñqam pas pavan kaptsiwiyani, tis òviy God lavayiyat yuaatotaqam, pu tūtutuqaynayaqamu.

18 Pi ura tutuvenit an yan pey'ta: Um wākasit sōhōvosit muritaqat motsóvuat qa sommantani, kita; pu piw yanwata: Pay tumalay'taqa ahsatiy hihkay'tañwu, yan'i.

19 Pu um wukw'ayat hihta qalománeveltoynayaqw, put qa kwúsumantani, ason pas löyöm sen pahyomhaqam put pas suyan navoti'yunqey pañqaqwaqw, pu' um aw tuwantamantani.

20 Pu añ qaanhintsatskaqamuy sinmuy sohsokmuy amutpip u'nanamantani; noqw ahpiy sinom tsátsawnamantani.

21 Nu hapi God, pu Itahtutuyqawhqay Jesus Christ, pu pas namorstiwyaqamuy hoñvia'yatuy amutpik ümi pas pañqawni: Um hapi qa hakiy sükw-sa pas hihtay'kañw, yan hinmani, qa sükw-sa eñem tunatyawkañwo.

22 Pay um qa pas hakiy God tumalayaw aw suhpanamantani, sen um qa pas aw hin suyañ navoti'tee. Taq ka pam qaanhinmaq, sinom un añvawitaaqat wüwayani. Um nâmi tunatyawte', suan hinmani.

23 Pay um pāpu qa küyit-sa hihikwt, pay hisaq wine hikwmantani, uhponoy qa kwañwáhintañwuniqw öviy'o; pi um piép hinhtiñwu.

24 Haqawatuy qaantsakpiam yep qatsit ep susmataqtiqw God amuñem qalolmat yúkuniqw, pam pay navotiwa. Noqw pay haqawatuy qaanhintsakpiam tupkiwyuñwa; nikañw ason hin yukiltiniqat aw pituqw pep pu' sohsoy mätaqtini.

25 Pu pay öviy piw pan haqawatuy lomahintsakpiam añwu pay mätaqya, pu ahpiy pay qa mätaqyaqa soon qa nâto mätaqtini.

6

1 Pu ima añ tütuwikt, moñwímuy hapi ahsupoq hihta añ kaptsi'yunwini; noqw qa hak God, pu put tutuqayhpiyat hinwat övelani.

2 Pu ima añ tuptsiwni'yunqamuy moñwi'muy'yunqam pay soq pi pumuy tuptsiwni'yunqw pumuy qa hihtay'yunwniqey qe'yani. Puma qa panyuñwt, amuñem suhta'ewkahkañw, tumalay'yunwini, it añ wüwankahkañwo: Ima pumuy akw moñwvasyaqam pay pumuy amún God aw tuptsiwni'yunqe put aw unañwamatu.

False Teaching and True Riches

Iit yantaqat um tütutuqaynakañw, añ ökwhantani.

3 Haqawat ka it tutuqayhpi súantaqat qa nānawaknani. Noqw it tutuqayhpi Itahtutuyqawhqay Jesus Christ lavayiyat ahpiynihqe itamuy hin Christ an yesniqat itamuy tutuqayna. Noqw puma put tutuqayhpi ayo yukuyat, hihta alöñöt tütutuqaynayani.

4 Puma pi kwikwivitnihqe qa hihta navoti'yunwa. Panis tuwat haqam nānwuy'yunwniqey, pu lavayit pas hin lavaytanigey-sa tunatyawyuñwini. Noqw put ahpiy hakim hihta ep qa tsuyhtiñwu; pu nānwuy'yunñwu; nānamiq hiñqaqwañwu; nāismaqas'iwyuñwu.

5 Puma qalomáwunni'yunqe, put ép nānwuy'yunñwu; piw hihta pas antsanihqat qa navoti'yunwa. Pümüyniqw hak God pas kaptsi'taqa qa hihta rürumnaniqey ep hahlayni. Pumuy panyuñqamuy um añqw áyoni.

6 Noqw hak God pas kaptsi'taqa hihta himuy'taqey ep nakwhani'taqa pas antsa hahlayni.

7 Pi itam qa hihta yankahkañw, it qatsit aw öki; nihqe öviy itam qa hihta hin kahkañw, yañqw ahpiyyani.

8 Pay itam nõsiwhqay'kahkañw yuwsiyuñwe', put ep nakwhani'yunwini.

9 Taq ima añ kähaktotiniqey nānawaknaqam unaheppit hüwit antaqat aw ökiñwu; pu hihhihta an'ewakw qalomátunatyawyuñwa. Noqw put akw sinom nāhoyalaye', sülawhtiñwu.

¹⁰ Pi hak sīvat pas hihtay'te' sohsok hihta qalomáhintsakpit aw unahe-viwiñwu. Put hapi haqawat nānawaknaqe, qapēvewnit añqw lasya; nihqe hīhihta qahahlayhpit akw nāsōskwiyaqe, nātuhotota.

Personal Instructions

¹¹ Noqw ūm'i, um God tumal'ayaata, pay um iit yantaqat ayo yuki'tani. Um Christ añ suan hinmaqe añ ö'qalni, qapēvewnit añ hinmaniqeyu, nuhtumi unañway'taniqeyu, qa its hin unañwtiniqeyu, okiw'unañway'taniqeyu.

¹² Um itahtuptsiwniy öviy hihta qalolmat aw rohommani. Um qatsit qa so'taqat ñuy'tani; put aw um wāñwayniwa, um wūhaknihqamuy sinmuy amutpip God aw tuptsiwni'taqey pañqawhqe.

¹³ God hapi sohsok taytoynañwuqa ūmi tayma, Christ Jesus ámuma. Ura pam Pontius Pilate atpik suan namtakna. Noqw öviy pumuy amutpip nu ūmi pas pañqawni:

¹⁴ Um uhtumalmakiway suan hinhtini. Hisat Itahtutuyqawhqa Jesus Christ māaktiniqat aw pahsavo qa hak un hihta ep tukopnani.

¹⁵ Pi hisat aw pituqw, pam namtaknani, God put enem tokiltaq'ö. Pam hapi Sus'öqalanhqe, pas kaptsiwhqat sohsoyam navoti'yuiñwi. Pi pam hapi sinmuy moñwímuyatuy amumi Moñwi, piw pumuy tutuyqawhqayamuy amumi Tutuyqawhqa.

¹⁶ Pam sūka pas qa mokñwu, pas suyan tālat ep ki'ta; noqw soon hak put aw pituni; kurs hin hak haqam put aw yórikni. Nam sohsoyam yūmosa put kaptsi'yuiñwt, put-sa öqalay'taqat pañqawani. Nam antaa.

¹⁷ Um yep qatsit ep hihta a'nö himuy'yuiñqamuy amumi pañqawhqa, puma qa pas hihtunihqey namiwuwantotani; pu kāhakiwuy pay kurs hintaniqat qa aw yanyuñwt, God qátuhqat aw yanyuñwi, itamuy hihta añ nāvokawintaniqat öviy itamuy sohsok hihta qaöwihuylawhqat aw'i.

¹⁸ Nen puma hihta lolmat hintsatske', hihta qa kahkawnayat, tūhuytotaniqey suhta'ewyani; nen lomatumalay ahpiy kāhak'iwyuñwi.

¹⁹ Nen hisat aw talöñvaniqat añwu aw hihta qa hinhtiñwuqat nennem waranhtote', qatsit qaso'taqat himuy'vayani.

²⁰ Pas aw iunañwa Timothy, um hapi hihta ūmi noiwhqat aw tunatyaltini. Nen nukuslavayit, pu an'e'wakwlvayit qa aw unañwtavi'tani. Piw himu navoti itahtuptsiwniy amum qa súnantaqat um qa aw hintsakni, pam pi pay qa pas antsa navoti.

²¹ Noqw haqawat put aw lasyat, itahtuptsiwniy tatamhtota. Nam Jesus Christ núokwaat umum yantaa. Nam antaa.

Paul TIMOTHY aw ańk Pēniata

1 Nu' Paul, God tunatyayat ahpiy Jesus Christ ayaatnihqa it penta, it qatsit itamumi awiniwtaqat Christ Jesus ahpiyinihqa tūaawnaniqē ōviy ayaiwtaqa.

2 Nu itiy pas aw iunańway Timothy ōqalanta. Nam okwálni, núokwa, pu kwakwha unańwa God Itanay ańqw ūmi pitsíwtaa, pu Itahtutuyqawhqaqay Jesus Christ ańq'ō.

Thanksgiving and Encouragement

3 Pas nu God aw hahlayhtima ítii. Put hapi nu pas suyan unańway'kańw tumalay'ta, inamuy hin hinhtotiqat pan'i. Nu yūmosa inawakinpiy ań uń u'nantima, mimhikqat, pu talōnwintiwihqat ań'a.

4 Okiw ura um pakmumuńwuniqw, nu put u'ni'taqe pas nu as ūmi yórike' hahlayhtiniqey okiw nāwakna,

5 Pas ura um pas antsa qapēwewni'taqw nu put u'ni'taqe ōviy'ō. Pay ura uhso Lois piw qaōwituptsiwni'ta, pu uńu Eunice piwu; noqw pay ōviy um soon piw qa pantani.

6 Noqw ōviy nu nāt piw uń u'nanani. Ura nu ūmi matyawhq, um God ańqw hihta kuwahtiput makiwa. Taay, um put kuwahtiput apitoyni'te' put akw mońwwasni.

7 Pi God Hikwsiy itamuy máqahqe, itamuy maqaswuwni'yuńwniqat qa pan itamuy unańwtoyna. Pi Hikwsi itamuy ōqalat, nami'nańwat, pu pas suyan wuwnit maqa.

8 Noqw ōviy um Itahtutuyqawhqaqay nuhtumi yuaataniqey qa hahmanni, pu piw nuy put eńem sivilawhqa. Um lomatuawit yuaataniqey ep kánanvotqey ań nakwhani'tani; sam pi um God ōqalayay akw put ań kuyvani.

9 Pi pam hapi itamuy ayo oya; nihqe itamuy suan hinwisniqat ōviy itamuy wánwayi, itahhinsakpiy qa ōviynit, nāp tunatyay, pu núokway ahpiy'ō. Pi pam tūwaqatsit nāt qa yukut, pay pepeq it Christ Jesus ań itamuy núokway máqaniqey yuku.

10 Nikańw pas yepehaq pu' itamuy ayo óyahqa Jesus Christ pítuhqe mokiwy ōqalayay súlawtaqw, God itamuy hin ayo óyaniqey tunvotna, lomatuawit ahpiy'ō;

11 Nihqe nuy ayataqe, put lavayiyat yuaataniqat aw nuy tavi, imuy qa-Jew-sinmuy tutuqaynaniqata.

12 Noqw put pantaqat ōviy nu yāyan hihta ań kánanvota. Nikańw pay nu qa hahmana; pi nu hakiy aw tuptsiwhqey suyan navoti'ta; nihqe nu put aw hihta mātapq, pas kurs hin pam hisat pítuniqey qa aqw pahsavo put aw tunataltiniqat nu qapēwewna.

13 Nuy hin lavayit suan tūtutuqaynaqat um u'ni'kańw, pan tūtutuqaynani Christ Jesus qapēwewnakańw, put aw unańway'kańwo.

14 Pi Qahováriwtaqa Hikwsi itah'unańwpeq qátuhqa ūmi hihta pas hihkay'taqat kuwahti. Taay, um put pás aw tunatyawkańw tavi'tani.

15 Noqw it pay um navoti'ta: Ima Asiat ańqwyaqam sohsoyam nuy mātatvet, nuy tatamhtota. Noqw i' Phygellus, pu Hermogenes puma nuhtuma.

¹⁶ Pas pay Tutuyqawhqa okiw Onesiphorus ep kīvituy ōkwatuwni. Kwakwhat pi pam qa sūs inumi unañwtavi; nihqe nuy qa hahmana, nāmahin pi nuy sivikive pakiwtaq'ō.

¹⁷ Nihqe ōviy ura pam Rome epnihqe, nuy pās hepqe tuwa.

¹⁸ Pu ahpiy pay Ephesus epeq hihsa'haqam hihta añ inumi unañwtpaqat pay um put pās navōti'ta. Okiw nam Tutuyqawhqa pite', put ōkwatuwni.

2

A Loyal Soldier of Christ Jesus

¹ Noqw ōviy'o itii, um núokwat Christ Jesus ahpiynihqat akw ō'qalni.

² Ura nu kaysiwqamuy tutuqaynaqw, um pep inumi tūqayta. Um put hapi tuwat hakimuy qa paysoq hintsatskaqamuy amumi mātapq, puma put tuwat tūtutuqaynayani.

³ Um Christ Jesus eñem kānavotpit añ kuytani, solāwat qa hihta tusi'taqat añ'i.

⁴ Qa haq pi hak tuwvōhtinumqa yep qatsit ep hihhta hintsatskiwhqat akw nāsoontsahtsana. Taq pam panhte' soon moñwiy unañwveni.

⁵ Wawarsqa a'nō hoñvinen hihta ahsate', put kwúsuñwu. Pam nawus sohsok kaptsi'tiwhqat añ hinme' put ahsatañwu.

⁶ Pasva tumalay'taqa soon qa mohti aniwnit nōsñwu.

⁷ Nu ūmi hihta lavayhtiqw um aw wūwani. Pay ason Tutuyqawhqa soon uñ qa māmatsnani.

⁸ Ura Jesus Christ, David natkoat, mokiwuy añqw ahoy tātayi. It lomatuawit hapi nu sinnuy āwinta.

⁹ Nihqe put ep nu hihhta añ kānanvota, qaanhintsakqat añ'i. Hikis pi nu pas som'iwta. Nikañw pay God lavayiat qa som'iwta.

¹⁰ Paniqw pi nu ōviy añ hakimuy namorstiwyaqamuy amuñem iit hihta añ kuyta, paş pay okiw puma Christ Jesus ahpiy ayo nōñakiwte', put amum sutsep kaptsi'tiwyaniqat ōviy'o.

¹¹ Pay i' lavayi pas antsa: Kurs itam Christ amum soe' piw amum yesni.

¹² Itam kānavotpit añ nakwhani'yuñwe', put amum moñw'iwyuñwni. Itam put qa tuwi'yuñqey pañqawaqw, pay pam piw itamuy qa tuwi'taqey pañqawni.

¹³ Nikañw pam soon hihta ep nāatsatoynani; nihqe ōviy soon atsáy'mani; nāmahin pi as itam atsáy'wisq'ō.

An Approved Worker

¹⁴ Iit yantaqat um pumuy añ ahoy u'nantoynani. Tutuyqawhqat aw yankañw pumuy amumi pañqawhq, puma lavayit ep qa nāñwuy'yuñwni. Taq pam pantaqa lavayi soon hihta apitini, pay soq aw tūqayyuñqamuy wuwniyamuy nukushintsanni.

¹⁵ Um God unañwveniyeq añ ō'qalni. Um it lavayit pas antsanihqat suan tūtutuqayne', uhtumalay qa hahmanni.

¹⁶ Nikañw hapi um pay añ hihta an'e'wakw nukuslavayit qe'ni. Pan lavayi'yuñqam soq sinnuy God añqw lasnayañwu.

¹⁷ Noqw pumuy lavayiam ankityat an ep wūyak'iwmañwu. Pumuy pañyuñqamuy hapi amuñaqw i' Hymenaeus-niqw pu Philetus puma nuhtuma.

¹⁸ Puma it lavayit pas antsanihqat añqw lasqe, pay yaw ahoy yesvaniwniqa añ ruhpaqat pañqawlawhqe pētuy qapēvwniyamuy hovala.

¹⁹ Noq̄w pay pi God k̄iyat tukwyayhniat h̄urs yukiwta, it yantaqat akw tuvoylay'kañwo: Tutuyqawhqa n̄ap sinomuy tuwimuy'ta, it akw'a, pu piw Sohsoyam Christ natñwaniyat tuñwini'yuñqam qaanhintsatskiwhqat añq̄w ayo'yani, it akw'a.

²⁰ Pay pi haqam kahaksinot k̄iyat ep h̄ihinyuñqa tsatsqapta. Pēhu palasivat añq̄w yukiwyuññwu, pu pēhu ḡotsásivat añq'ō, pu pēhu kohot añq'ō, pu pēhu tsōqat añq'ō. Sinom pēhut añ n̄ōnovañwu, pu pēhut aq̄w novaakwsiñwput maspayañwu.

²¹ Noq̄w òviy hak haqam qaanhtiput añq̄w n̄akwañw'ewakwte', pam hihta nukñwat aw ápini. Pam Tutuyqawhqat aw n̄anoi'te', sohsok hihta lolmat tumalay'taniqey aw moñwvas'íwtani.

²² Oviy um nuv'onañwat pay aw qa unañwtavi'tani; ayam t̄otimuy hin hinyuñqat um qa panmat suan hinmaniqey añ ò'qalni, qapēvewnaniqeyu, nuhtumi unañway'taniqeyu, kwakwhat qátuniqeyu, añ hakim suan unañway'kañw Tutuyqawhqat aw n̄awakinwisqamuy hin hinwisqat pan'i.

²³ Nikañw um pay an'e'wakw lavayit, ñasta navotit ahpiynihqat qa aw unañwtavi'tani; taq put pantaqat ahpiy hakim n̄añwuy'totañwu.

²⁴ Pi Tutuyqawhqat tumal'ayaat hakiy amum qa n̄añwuy'tamantani. Pay pam sohsokmuy p̄asmantani; t̄ututuqaynaniqey tuwi'tamantani; qa suy'tsivuni;

²⁵ Pās unañway'kañw, put aw rohomnumyaqamuy amumi yuaatani; pay hisnen God amuñem pan yukuq̄w, puma n̄ap tunatyay añq̄w lasye', it navotit pas antsanihqat n̄anakwhani.

²⁶ Nen Nukpanat huhuwhipiyat añq̄w ayo n̄ōñakni, puma as kwisyaqe, put-sa aw tuqayvasi'yuñwa.

3

The Last Days

¹ Pu it um piw navoti'tani: Nāt qatsísos'ñwamiq gatuvoštini.

² Nāt sinom nennem-sa hihta tunatyawyuñwni; qa n̄ap hihta himuy tuñlay'yuñwni; hihta kwiviyuaatotani; kwivi'nañway'yuñwni; nuhtumiq tutsíwyuaatotani; yumuy, namuy qa amumi t̄uqayyuñwni; hihta qa tsúyakyamantani; God qa kaptsi'yuñwni;

³ T̄uqahahlayyani; namiyukiy tutkilalwani, hihta t̄uatsatotoynayani; qa namituyqawi'yuñwni; a'nō unañway'yuñwni; añ lomayesqamuy amumi qa suhtaq'ewyani;

⁴ N̄anamiq nukpanhtotini; hihta ep qa tunatyaltotimantani; n̄atsotskanayamantani; God aw qa unañway'kahkañw, kwañwáewhpit-sa añ n̄ahahlayyani.

⁵ Pay as God aw tuptsiwni'yuñqey pan hiñqaqwakahkañw, put òqalayay qa n̄anawaknani. Um pan hinyuñqamuy qa amu'puñalni.

⁶ Ima hapi hakim k̄inawit yuñtinumyaqē tuskapmomoymuy, qaanhtipuy akw mañwúwyuñqamuy, h̄ihihta tuñlayiy akw unaiwwisqamuy añwutiwisa.

⁷ Momoyam pan hinyuñqam as sutsep hihta tutuqayyakahkañw, pas soon hihta pas antsanihqat tuwi'vayani.

⁸ Noq̄w pay pi ura Jannes-niq̄w pu Jambres puma Moses ehpewi wunup-tuq̄w, pay òviy hapi pan ima it tutuqayhpit pas antsanihqat aw rohomnumya, nukuswuñni'yuñqamu, God aw tuptsiwnit añq̄w lasyaqamu.

⁹ Nikañw kurs hin puma haqami ökini. Pi pumuy an'e'wakw hintsakpam susmataqtini, pumuy taqatuy hintsakpam hin mataqtiqat pan'i.

Last Instructions

¹⁰ Noqw pay pi um nuy hin hinmaqat päs navoti'ta, nuy hihta tütutuqaynaqata, nu hin qatsi'taqata, nu hihta an ö'qalqata, nu hin God qapëvewnaqata, hihta an wuhko maqaptsi'taqata, nuhtumi unañway'taqata, qa süokiwhtiñwuqata.

¹¹ Ura nu Antioch ep hihta an okiwsahsaniwa, pu Iconiam ep'e, pu Lystrat ep'e. Ura nu hihihita an kãnavota; noqw pay Tutuyqawhqa nuy put sohsok añqw ayo tavi.

¹² Nikañwo, pay sohsoyam Christ Jesus aw tönalte', God unañwveyaniqey nãnawaknaqam pas kurs hin qa okiwsahsaniwyani.

¹³ Nikañw ima an nünukpanht, hihta an tũunaheptiwisqam suyhtsepñwat qalomãhinwisni; tũunatotoyayani, piw nãp ùnatotini.

¹⁴ Noqw um hapi hihta tũqayhqe, pu nãtuptsiwnaqey an yũmosa hinmani, um hakiy añqw kwúsuhqe put u'ni'kañwo.

¹⁵ Pi um uhtsakoy añqaww tutuvenit tuwi'ta. Nihqe put akw um suan unañwtalwuwni'vaqe, Jesus Christ aw tuptsiwqhqe, ayo yama.

¹⁶ Sohsow God lavayit hapi put Hikwsiyat ahpiy pan pëniwa; nihqe hihta tutuqaynaniqey aw apiiwta, hakiy hihta ep öwihiniwhti qw put ep u'nananiqey aw'i, pu hakiy suwip tãviniqey aw'i, pu hakiy hin súan hinmani qat put tutuwnaniqey aw'i.

¹⁷ God tumal'ayaat put ahpiy päs pasiwta; pu sohsok lolmat tumalat aw päs na'sas'iwta.

4

¹ Paniqw hapi öviy nu God aw yankañw un ayatani, pu Tutuyqawh qat Jesus Christ aw yankañwo; pam hapi matakte', moñwtawiwe', an yesqamuy, pu pay so'pumuy hinwat yukunani.

² Nu ùmi pas pañqawni: Um lavayit yuaatani, nãp hisat nukwãñw'ewhti qw, pu pay nãmahin sen qa nukwãñw'ewhti qw, um hakiy aw put ep písomantani. Hakiy hihta ep öwihiniwhti qw, um hakiy u'nanamantani, mëwamantani, pu qa nan'ekni'kañw sinmuy öqawhtoynani, pu God lavayiyat tütutuqaynani.

³ Taq pay nãt haqahpiy sinom hihta suan tutuyqayhpit soon aw tũqayyuñwe', kwañwãlvayit-sa nanaptaniqey nãnawakne', öviy haqe' unañwaam qatsqat pañ pumuy tutuqaynaniqamuy nãmi wãñwayyani.

⁴ Nen puma it lavayit pas antsanihqat qa aw tuqayvastotat, soq tuwat tütuwutsit aw unañwtapyani.

⁵ Noqw um hapi sohsok hihta an päs tunatyaltini, nen kãnavotpit an kuytani; lomatuawit yuaatani; uhtumalmakiway sohsok suan tumalay'tani.

⁶ Taq nu God eñem niniwniqat aw pitsi'wta; pay ka nu tsãvotiqw yañqw ahpiyni.

⁷ Nu itahtuptsiwniy aw päs tunatyawtaqe, put eñem rohomnuma, qanãtusi'kañwo. Soñawhen inuñem pöhtavit nu an kuyva.

⁸ Noqw öviy Tutuyqawhqa iahsatiy inuñem warani'ta, nuy suan qatsi'taqat ep'e. Nihqe ason pam pite', sinmuy amuñem suan yuke', pep pu' pam inumi put nóani, pu hakim kwañwtoynayakahkañw put nuhtay'yuñqamuy amumi piwu.

Personal Words

⁹ Um qa nãtusi'te' Its peqw inumini.

¹⁰ Taq Demas nuy tatamhta, yep qatsit pas hihtataqee; nihqe Thessalonicat aqwhaqamii. Noqw Crescens Galatiat aw'i. Noqw Titus Dalmatiat aw'i.

¹¹ Pay Luke-sa inumuma. Um Mark wikte', peqw inumini taq pam tumalat añ nuy a'nö paañwanta.

¹² Pu nu Tychicus Ephesus aw hōna.

¹³ Pu nu Troas ep ivōsālay Carpus aw taviqw, um ason peqw put yawmani, pu hīhihta tutuvenita. Tis ōviy himuvukat añ pey'yuñqat um soon añqw qa kīmani.

¹⁴ I' palasivat siplawhqa Alexander nuy a'nö qalomáhintsana. Pay ason Tutuyqawhqa put tumalaytat añ aw ahoytani.

¹⁵ Noqw put hapi um ep nāmi tunatyaltini; taq pam itahlavayiy ep itamumi a'nö rohomhti.

¹⁶ Nāt nu sūs nēnem lavayhtiqw, qa hak inumum wunu; sohsoyam nuy tatamhtota. Pay hisnen i' yantaqa qa amunkiwakw hintani.

¹⁷ Noqw pay pi as pantotiqw, Tutuyqawhqa inumum wunuwkañw nuy öqalantat, wukotohowuy moañaqw nuy ayo tavi, nu lomatuawit añ ahsupoq tunvotnaqw, sohsoyam qa-Jew-sinom nanaptaniqat ōviy'o.

¹⁸ Nihqe pam nāt piw sohsoq hihta qalomáhintsatskiwhqat añqw nuy soon qa ayo tāvini, nen ōveqatsit ep moñwtunatyay aw nuy pās wikni. Nam pam sutsep aqwhaqami tayawintiwa.

Final Greetings

¹⁹ Um inuñem Priscat-nikañw pu Aquilat pumuy öqalani, pu Onesiphorus ep kivituyu.

²⁰ Erastus pay Corinth ep huruhti; noqw nu Trophimus tütuyhقات Miletum ep tavi.

²¹ Um qa nātusi'te', nāt qa tömö'tiqw peqwni. I' Eubulus un öqala, pu Pudens, pu Linus, pu Claudia, pu ahpiy pay sohsoyam Christ aw tuptsiwni'yuñqamu.

²² Nam Tutuyqawhqa Jesus Christ umum yantani. Núokwa umumum yantaa. Nam antaa.

Paul
TITUS
aw Pēniata

¹ Nu' Paul, God tūwikiat, pu Jesus Christ ayaatnihqa it penta. God nuy namorstaqe, nuy ayataqw, nu put sinomuyatuy qapēvewniyamuy añ pumuy öqawhtotoynani; piw itahtuptionsiwniy ahpiy navotit pumuy tutuqaynani.

² Itam itahtuptionsiwniy ahpiy qatsit qaso'taqat himuy'vayaniquey tunatyawyuñwa. Ura God pas qa atsátañwuqa itamuy pan awini'ta, pam nāt tūwaqatsit qa yúkut'a,

³ Nihqe pas aw pituqw, lavayiy ahpiy itamuy put navotna. God itamuy ayo Ooyhqa hapi nuy ayataqe, nuy lomatuawit nuhtumi yuaataníqat aw nuy tavi.

⁴ Titus, it sumituptionsiwnit ahpiy itiy nu öqalanta. Nam okwálni, núokwa, pu kwakwaha unañwa God Itanay añqw ūmi pitsíwtani, pu itamuy ayo Ooyhقات Christ Jesus añq'ö.

Titus' Work in Crete

⁵ Ura nu Crete ep un mātapqe, ūmi tutapta, um tumalat añ aw antsaniqata. Nen um kitsókinawit God sinomuyatuy amumi wukw'a'yatuy óyani.

⁶ Yan hapi wukw'aya hinmani: Haqam qa hihta akw hintaqa, sūkw nōmay'taqa. Timat God aw tuptionsiwni'yuñwni; qa haqami hihta nukush-intsatskani; nay, pu yuy pumuy amumi tūqayyuñwni.

⁷ Taq nuhtumi tunatyawtaqa pas nawus qa hihta akw hintamantani, ispi pam God sinomuyatuy amumi tunatyawtañwunihqee. Pam qa nāp tunatyay qátuniqey antani; qa suy'tsiptimantani; honaqkuyit qa hihikwni; qa a'nō unañway'tamantani; sīvat qa nanaqashintani;

⁸ Hahlaykañw, kiy ep sinmuy pás öoyni; añ hihta lolmat ep hahlaymantani; pás unañway'tani; suan hinme', God unañweni; namituyqawi'tani.

⁹ Pankañw pam it lavayit pas antsanihqat tutuqayhqeý hūrs ñuy'tani; nen pam suan tūtutuqaynakañw tūökwahantaniquey tuwi'tani, piw put aqw hiñqaqwaqamuy amumi hin lavayhtiniquey navoti'tani.

¹⁰ Taq kaysiwhqam qa tuqayvahsi'yuñqam paysoq hihta yuaatotaqam, pu tūanatotoynayaqam yēse, tis öviy imuy Jew-sinmuy amuñaq'ö.

¹¹ Noqw soon as puma qa moauhtsiwyani. Puma pi kīnawit yuñtinumyaye tūsoontsahtsanya, pay as hihta qa yuaatotanikañw soq put tūtutuqaynayaqee, pas pay sīvat öviy'ö.

¹² Pay ura pumuy amuñaqw haqawa pas nāp amuñem yuaataqa pañqawu: Pay Crete ep sinom pas a'nō a'tsatu, núanvopkotu, nanañht-nikañw hūhunuktu, kita.

¹³ Nihqe pay súañqawu. Paniqw öviy um pumuy qa óokwatuwhht, pumuy qöhqöyini. Noqw puma tuptionsiwniy añ ö'qalyani.

¹⁴ Nen Jew-sinmuy tūtuwutsiyamuy aw qa unañwtavi'yuñwni. Pu ason hak it navotit pas antsanihqat añqw lasqa amumi hihta tutaptaqw, puma put aw qa tuqayvastotani.

¹⁵ Pay kwañw'e'wakw wuwni'yuñqamuyniqw sohsoy himu kwañw'eway'o; nikañw añ qa kwañw'e'wakwmuyniqw pu qatuptionsiwni'yuñqamuyniqw qa himuy kwañw'eway'o. Hikis pi wuwniam, pu unañwaam itséheeiwta.

¹⁶ Puma as God tuwi'yuñqey pañqawqa; noqw pay pumuy qatsíam qa put aw hayawta. Taq puma tuyoy'e'wayomu; God aw qa tuqayvastotañwu. Kurs hisat puma hihta lolmat tumaltotani.

2

Sound Doctrine

¹ Noqw um hapi hakimuy suan tutuqayyaqamuy hin as yesniqat tütutaqaynani.

² Añ su'pe'yaqam-niqw, pu wūwuyom tahtaqt pasi'nañway'yuñwni; hihta añ namitunatyawkahkañw namituyqawi'yuñwni; tuptsiwniy añ õ'qalyani; nuhtumi unañway'yuñwni; pu wuhkomaqaptsiy yesni.

³ Pu añ wūwuyom momoyam piw amunyuñwni; nen God sinomatnihqey pan yesni; qa kokoliyawhtni; nuhtumiq qa atsátóynayani; honaqkuyit qa hihikwyani; añ hihta lolmat tütutuqaynayani.

⁴ Pu momoyhoymuy tutuwnayaqw puma pās unañwat yesni; puw-suñwmuy amumi unañway'yuñwni, pu timuy amumii.

⁵ Hihta añ pās wūwankahkañw hintsatskani; qa nāhoyalayaniqey anyuñwni; qa kīkinumtinumyani; sūsu'pamni; puwsuñwmuy kaptsi'yuñwni. Kurs puma pan hinwisq, sinom soon God lavaiyyat aqw hiñqawani.

⁶ Pu añ tōtimuy um piw u'nanaqw, puma namituyqawi'yuñwni.

⁷ Pu um pas nāp lolmat tumalay'tani. Um panme' pumuy hin yesniqat amumi mahtakni'tani. Um qa paysoq hintsakkañw pās unañway'kañw, pan sinmuy tutuqaynani.

⁸ Um pas qa atsáy'kañw hihta súantaqat yuaatani. Noqw pep pu' kurs hak lavayit aqw hiñqawani; noqw i' hak put ehpewinihqa hamanhtini, kurs haqam hihta ep un õvelantaniqe õviy'o.

⁹ Pu añ tütuwikt moñwímuy amumi tūqayyuñwniqat um tutuqaynani, pu sohsok hihta añ pumuy unañweyaniqata; qa amumi kolilitotani.

¹⁰ Puma qa hihta moñwímuy uuyiñwnayani; puma yūmosa qaatsáy'kahkañw, tumalay'wisni. Puma panwise', God itamuy ayo õoyhqat tutuqayhpiyat pas hihtatotani sohsok hihta añ'a.

¹¹ Pi God núokway sinmuy sohsokmuy amumi mahtakna, itamuy ayo nõñakniqat õviy'o;

¹² Nihqe pan itamuy tutuqayna: Itam God qa kaptsi'yuñwniqey qe'yat, yep qatsit ahpiy hihihita tuñlayit ayo yúkuniqata. Itam put ayo yukuyat, namituyqawi'kahkañw, God pas kaptsi'kahkañw, suan hinwisni yep qatsit ep'e.

¹³ Hisat itam itah'unañwvahsiy hahlaykahkañw aw yórikyaniqey maqaptsi'kahkañw yēse. Pep hapi pu' God pas pávannihqa, Jesus Christ itamuy ayo óyahqa lolmat tálawnway'kañw mātaktini.

¹⁴ Pam hapi itamuñem nātavi; nihqe sohsok qaanhintsatskiwhqat añqw itamuy mātapqe, itamuy kwañw'ewakwtat, nēñem sinota, itam hihta lolmat tumaltotaniqey kwañwtoynayaniqat õviy'o.

¹⁵ Iit hapi um nuhtumi yuaatani; tūõkwhantani; pas qa nánahsopkañw õqalat pas pasiwtaqey pan tūmewantani. Qa hak hapi ùmi qa kwañwátaytani.

3

Christian Conduct

¹ Um sinmuy u'nanaq̄w, puma añ mohpeq hoñqamuy, pu òqalat pasi-wyuñqamuy amumi qa rohomnumyani; pu momñwituy lavaiyamuy añ hinwisni; sohsok hihta lolmat hintsatskaniqey aw pās moñwvas'iwyuñwni.

² Qa hakiy aq̄w qalomáhiñq̄awani; qa nāñwuy'yuñwni; hakiy pāsiamantani; qa a'nō unañway sohsokmuy amumum hinwisni.

³ Pi pay itam pas nāp ura hisat piw an'ewakw hinyuñwa; God aw qa tūqayyuñwa; ūnatoyniwyā; hīhihta tuñlayit, pu kwañwáewhpit aw tūwik'iwyuñwa; nukpantunatyawyuñwa; kan'ewtunatyawyuñwa; sinom itamumi qa suhtaq'ewya; noq̄w pu itam nānami qa suhtaq'ewya.

⁴ Noq̄w pay God itamumi unañway'taqey, pu itamuy òkwatuwhqey itamumi mahtaknat, itahhisatqatsiy añq̄w itamuy ayo oya.

⁵⁻⁶ Pam qa itahlomahintsakpiy ahpiy itamuy ayo oya, pas nāp núokway ahpiy'o. Noq̄w itam put tīmatniwh̄toti, pam Qahováriwtaqat Hikwsit itamuy qaōwíhuytaq'ò, Jesus Christ añ'a. Noq̄w Hikwsiy añ pam itamuy kwañw'ewakwtat, itamuy pūhuta.

⁷ Noq̄w òviy God núokwayat ahpiy itam put aw súanyuñwa; nihq̄e it qatsit qaso'taqat makiwyaniqey tunatyawyuñwa.

⁸ I' yan lavayi pas antsaā. Noq̄w òviy pay um it yūmosa yuaataniqat nu nāwakna, ima God aw tuptsiwni'yuñqam lolmat hintsatskaniqey pās tunatyawwisniqata. Pi yan puma suan hinwise', tūvañwantotani.

⁹ Nikañw pay um añ hihta āan'e'wakw lavayit qa aw unañwtavi'tani pu hakiy ahpiy sinotiwtāqata, pu tutavot ep nānaqasyaqata, sen put ep nāñwuy'tiwhqata. Pay pam lavayi qa hihkay'ta; pu piw qahimuu.

¹⁰ Um hakiy tūlahsintaqat sūs, sen lōshaqam u'nanat, pay qa a'puñalni,

¹¹ Um it navoti'taqee: Pam pantaq̄a lomavōhut añq̄w lasq̄e qaanhinma; nihq̄e unañwpeq put navoti'ta.

Final Instructions

¹² Ason nu Artemas, sen Tychicus ūmi hōnaq̄w, um qa nātusi'tat, qa sōwunit Nicopolis aw inumini. Pay nu pep tōmōlaniqey yuki'ta.

¹³ Um tutavot aw tuvoti'taqat Zenas-nit, put Apollos pumuy haqaminiqat aq̄w tāvini; noq̄w kurs pumuy hihta haqni'taq̄w um pumuy paañwani.

¹⁴ Pu itahsinom hihta lolmat hintsatske', añ hakimuy hihta haqni'yuñqamuy paañwayaniqey tuwi'vayani; nen qa paysoq yesni.

¹⁵ Sohsoyam inumumyaqam uñ òqalaya. Itahtuptsiwniy añ itamumi unañway'yuñqamuy um inuñem òqalani. Nam núokwa sohsokmuy umumum yantani. Nam antaa.

Paul PHILEMON aw Pēniata

1 Nu Paul, Jesus Christ eñem sivilawhqa itahtupkoy Timothyt amum it penta. Itam pas aw itah'unañway, itahtumalsuñway Philemon öqalanta,

2 Pu aw itah'unañway Apphiat-nikañw pu Archippus itahnaqöysuñway pumuy piwu, pu God aw tönawtaqamuy umuhkiy ep tsotsvalyaqamuyu.

3 Nam núokwa, pu kwakwha unañwa God Itanay añqw umumi pitsiwtani, pu Itahtutuyqawhğay Jesus Christ añq'ö.

Philemon's Love and Faith

4 Pas nu yūmosa Inay God aw nāwakinkañw uhpe hahlayhtimakañw uñem tūviñtima, itupko,

5 Yaw um Tutuyqawhğat Jesus Christ aw-nikañw, pu sohsokmuy put aw tuptsiwñi'yuñqamuy amumi unañway'kañw, qapēvewnaqat nu navotqee.

6 Okiw as sinom uhqapevewniy akw tuwat tuptsiwñi'vaye', itam hihta Christ añqw qaöwimakiwyaqat okiw puma māmatsyaniqat nu pan amuñem tūviñtima.

7 Pi itam uñ nuhtumi unañway'taqw pas put ep hahlayhtiqe, wuko'nañwti, ispi tuptsiwñi'yuñqam uhpiy suyan unañwtotiq'ö.

A Request for Onesimus

8 Pay ka nu Christ ep pas qatusi'kañw uñ tusoq'ayataniqey aw öqalay'ta.

9 Nikañw nu ūmi unañway'taqe öviy pay nu uñ qa ayatani. Nu Paul wuh-taqanikañw, pu piw nāt Christ Jesus eñem sivilawkañw ūmi okiwhiñqawni.

10 Nu itiy Onesimus ūmi nunuiñni. Nu siviñuiwtaqw pam qapēvewnit akw itiniwhti.

11 Pay as pi ura pam hisat uñniqw qaápiynikañw, pu' hapi ūmi ápini, pu inumii.

12 Noqw nu put piw ūmi ahoy tavi; noqw öviy um put pās távini, pas hapi pam aw iunañwa.

13 Pay nu as lomatuwit hintsakqey ep sivilawhkañw put tavi'taniqey nāwakna, uhqeniy ep inumi unañwtavi'taniqat öviy'ö.

14 Pay nu qa ūmi maqaptsi'tat put tavi'taniqey qa nāwakna; um qa nawus inumi unañwtapniqey antat, pay um pas suhtaq'ewnikañwniqw pam súantani.

15 Pay sen pi yantaniqw öviy pam hihsavo ūñaqw ahpiy'ö, pu' yahpiy pam sutsep umum hinmani.

16 Um pu' hapi qa tūwikit an put kwúsut, pay uhtupkoy pas aw uh'unañway pan put um kwúsuni. Nu itupkoy an put aw pas unañway'ta; noqw öviy um as tuwat panhtini, pam pi uhtuwiki, piw Tutuyqawhğat ep uhtupko.

17 Noqw kurs öviy nu uhsuñwaynihqat um pan inumi wūwante', pas um nuyniqey pan put kwúsuni.

18 Ason pi kurs pam hihta ep ūmi qaanhtiqw, sen hihta ūmi pöiwtaqw, pay um inumi put pēnani.

19 Nu Paul hapi pas nāp imay akw it pēna, pay nu soon ūmi qa sisvini. Pay nu uñ soon u'nanani, um soñawnen pas nāp inumi nāvöiwta.

20 Taay, itupko, um Tutuyqawhğat añ nuy hahlaytoyne', put pās távini. Yan um wūkok nuy unañwtoynani.

²¹ Nu ūmi hin nāwaknaqat um soon qa anhtiniqat nu ep un qapēvewnaqe ōviy ūmi pēna, ūmi navoti'taqee, nu ūmi hiñqawhqat um soon qa hóyokput hinhtini.

²² Nikañw pay um piw haqami inuñem qenitani, pay hisnen nu umuh-nawakinpiy ahpiy mātaviwe', umumi pítuni.

Final Greetings

²³ Inumum Christ eñem sivilawhqa Epaphras un ōqala,

²⁴ Pu Marcus, Aristarchus, Demas, pu Lucas itumalsuñwamu.

²⁵ Nam Itahtutuyqawhqay Jesus Christ núokwaat umumum yantaa. Nam antaa.

HEBREW

sinmuy amuñaqw Tuptsiwni'yuñqamuy amumi Pēni

God's Word through His Son

¹ Ura God pay hisatñahaqaw qa sūs haqam, piw qa supwat akw itanamuy amumi lavayhti, hakimuy lavay'aymuy amuhpiy'o.

² Nikañw pam yepehaq so'ñwamiq pituqaw itamumi lavayhtikañw, pu' pahsat Tiy ahpiy'o. Ura pam put hapi aw sohsok hihta nóaniqey put āawna; pi put ahpiy pam sohsok hihta yuku.

³ Noqʷ pam òqallavayiy akw sohsok hihta poniniytoyna. Pam nay lomatalawñwayat akw talni'ta, piw Nay hin hintañwuqat nuhtumi mahtakna. Pam pas nāp itahqaanhtipuy ayo yuku. Pu panhtiye pam òveqatsit ep Kaptsiwtaqat putvaqe qatuptu.

The Son Greater than the Angels

⁴ Nihqe God hoñviaymuyatuy amuhpenihqe pas pavan nukñwat namtakna, sam pi pam God Tiatnihqey pan túñwantiwa, noqʷ God hoñviaymat qa put tímatu.

⁵ Ura God Tiy aw yan lavayhti: Um hapi Itii, it talòñvaqat ep nu Unaniwhti, ura kita. Piw yan'i: Nu put náatni, noqʷ pam ítini, yan'i. Puyaw sen pam hisat hoñviaymuy himuwat aw pan lavayhti? Qae.

⁶ Nikañw pam hoñviaymuy amumi yanwat lavayhti Tiy tūwaqatsit aw távihqee: Uma put pas hihtay'yuñwini, ihoñvia'yam sohsoyamu, yan'i.

⁷ Pu pam púmuywat yan lavayhti: Pam hoñviaymuy hūhukañwtuy pan yúkuñwu, pu tumal'aymuy qòhit wupa'leletaqat pan'i.

⁸ Nikañw pam Tiy aw yan lavayhti: Um hapi God-nihqe yūmosa moñw'iwatani. Um moñwkoy'kañw nuhtumi tuyqawi'kañw súanhinmani.

⁹ Um hapi pas suan hinwisqamuy ep hahlayhti, pu qaanhinwisqamuy aw qa suhtaq'ewa; paniqʷ hapi òviy God Una uñ moñw'asnaqe, uñ uhsinosñwamuy amuhpenihqe pas pavan hahlaytavinma.

¹⁰ Pu piw yan lavayhti: Pu ùm'i, Tutuyqawhqa, um yayhniwhqat epeq tūwaqatsit yayhniyat wunuptsina. Um uhmey akw tokpelat yukuhtha.

¹¹ Pam pay sùlawhtini, noqʷ umwa qa hinwat hinhtini; pu pam pay yuwsit an sakwítini.

¹² Noqʷ um put usimnit an nòmòmnat ayo távini, noqʷ pam nāhoñwaniwini; nikañw um hapi pas qa alòntini, pu uhqatsi pas qa haqami sohtini.

¹³ Yanta, piw pam Tiy aw yan lavayhti: Um hāk iputvaqe qátuni, nu uhtuwqamuy ánwutaqʷ puma ùmi maqaptsi'yuñwniqat aw pahsavoo. Noqʷ ya sen pam hoñvia'yatuy himuwat aw hisathaqam yan lavayhti?

¹⁴ Puma pi sohsoyam hikwsiniñwunihqe nuhtumi unañwtavi'yuñwniqe ayatiwya, imuy ayo nõñakniqamuy amumi tumalay'yuñwniqe òviy'o.

2

The Great Salvation

¹ Yaniqʷ òviy itam hihta nanaptaqey pas kurs hin aw qa pās tunatyaltotini, nāp hisat pi itam put añqʷ lasyani.

² Taq God hoñviaymuy amuhpiy tutavot nuhtumi mātappqe pas öqalay akw put aw antsana; nihqe añsakis hak mewnit aw qa tuqayvastaqw, pu sen tutavot añqw lasq, God hakiy suan put ep hinwat yukunanwu.

³ Nikañw pam yepahaq Tiy ahpiy itamuy hin ayo nõñakniqat itamuy āawna. Noqw itam it lavayit qaöwihintaqat aw qa unañwtapye' hin ayo nõñakni? Pi ura Tutuyqawhqa pas nāp itamuy mohti put āawna, noqw put aw tuqayvas-totaqam pu' tuwat itamumi put mātapyā.

⁴ Noqw God piw pumuy amumum tumalay'kañw pumuy amuhpiy kātumalta. Pam put akw pumuy suan lavayhtotiqat tuawi'ta. Pi pam Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy kuwahtiput hin tunatyawtaqey pan sinmuy nanāp huyta.

The Leader of Salvation

⁵ God qa hoñvia'yatuy tūwaqatsit nātoniqat aw moñw'oya. Pi tūwaqatsit nātoniqat nu yuaata.

⁶ Nikañw hak God aw tāwit añ tūviñtaqe aw pañqawu: Ya sino hak hímuniqiw öviy um put u'ni'ta? Ya sino himu hakniqw öviy um put aw kikinumvohta?

⁷ Pi um put pay hihsavo hoñvia'yatuy qa amuñk pitsiwaqat pan yuku. Nikañw it atsve pu' pam pas hímuniwhatikañw piw kaptisitiwniqat um put eñem yuku; piw um uhtumaltipuy aw put moñwtavi.

⁸ Nihqe sohsoy himu put aw maqaptsiwtaniqat um put aw noa, yan'i. Pi pam sohsok hihta put aw maqaptsiy yantaniqat öviy put atpikaqe tañataqe qa hihta pēta. Noqw pay pi itam qa sohsok hihta put aw maqaptsiy yantaqat aw yórikya.

⁹ Noqw itam Jesus pas hímunihqat, pu piw kaptisitiwhqat aw tāyyuñwa. Ura pam hapi hihsavo hoñvia'yatuy qa amuñk pitsiwaqat yukiltiqe, sinmuy sohsokmuy amuñem kānavot, mokniqat God pan put eñem yuku, itamuy ökwatuwhqee.

¹⁰ Noqw Jesus Christ ayo nõñakqamuy tsamqa pas pasiwtaniqe öviy nawus kānanvotpit añ kuyva, ispi God sohsok hihta nēñen yukuhqa kaysiwhqamuy timuy lomaqatsit aw tsamniqey nāwaknakañw, Tiy eñem pan tunatyawtaq'ö; pi putniqw pam lomahinta.

¹¹ Pi hakim God tīmatniwhotiqam hapi Jesus Christ atsviy put tīmatu. Nihqe öviy put amum sūkw nay'yuñwa. Noqw öviy God Tiat pumuy tupkolawniqey qa hahmana, nikañw pañqawu:

¹² Nu un itupkomuy āawnani; nu uhsinomuy amuhsonve ūmi tayawinpit tātawlawni, kita.

¹³ Pu piw yan'i: Nu put hapi aw yantani. Pu piw yan'i: Yep nūu, God timuy inumi nõahqamuy nu pumuy amumuma.

¹⁴ Noqw hakiy timat sūn tokoy'yuñqw, piw uñwáam suntañwu. Noqw pay öviy piw Jesus nāp itamun yukilti, pam mōke' it Nukpanat simoknaniqe öviy'ö, it hakiy tukwyantaniqey aw öqalat as pasiwtaqata.

¹⁵ Nen itamuy yahpiy haqahpiy mokiwyuy qa mamqasyaniqat itamuñem yūkuni, itamuy itahqatsiy añ ahsupoq put mamqasyaqamuyu.

¹⁶ Pi suyan pi pam qa hoñvia'yatuy amún tokoy'vat, Abraham tīmuyatuy amún tokoy'va.

¹⁷ Yañiqw öviy pam pas nawus sohsok hihta añ tupkomuy amún yukilti, pumuy amuñem God awwat mohpeq moñwiniqe öviy'ö. Nihqe pam tumalay ep súanhinmaqe pumuy ökwatuwhqee, nāp nātapqe pumuy qaanhtipuyamuy ayo yuku.

18 Pi pam pas nāp aw unaheviwhqey ep kānavotqe, ōviy pam unaheviwyaqamuy amumi unañwtapniqey aw pasiwta.

3

Jesus Greater than Moses

1 Noqw ōviy' o itupkomu, uma God tīmatu, piw put tīmatnihqey pan hinwisniqey aw wānwayniwya. Kurs uma Jesus Christ itahtuptsiwniy itamumi kwusivaniqey ōviy ayaiwtaqat aw wūwayani, itamuñem God awwat mohpeq moñw'iwtaqat aw'i.

2 God hihta aw put taviqw, añ ahsupoq pam suan hinma, ura hin Moses God tīmuyatuy amumi pās tunatyawmaqat pan'i.

3 Pi Jesus hapi Moses epnihqe pas pavan kaptsiwtaniqey hihkay'ta, pi kivituy mohpeqnihqā put amum yesqamuy amuhpenihqe pas pavan kaptsiwta.

4 Pi sohsokmuy kivituy amuñaqw suhka mohpeqniñwu. Noqw sohsok hihta aw mohpeqnihqā hapi i' God.

5 Noqw Moses tumal'ayat an God tīmuyatuy amumi mohpeq wūnuhqey sūan tumalay'ta; nihqe God itamumi hin lavayhtiniqat pam añwu pay tuawi'ta.

6 Noqw pay Christ God tīatnikañw tīmuyatuy amumi mohpeq wunu, nihqe suan tumalay'ta. Noqw itam God tīmatu, kurs yūmosa put qapēwēwnayee, pu hahlaykahkañw hihta aw yórikyaniqey tunatyayat qa wílekni'yūñwee.

A Rest for God's People

7 Yanta hápiniqw, ōviy ura Qahováriwtaqa Hikwsi pañqawu: Kurs uma pu' tāwat ep put tōnayāt nanapte'

8 Uma qa nāwuko'nañwtotani. Ura umunam qayēsihwpuvehaqam inumi rohomhtotiqe nuy puhtsemoknaya.

9 Ura puma inumi hepya, piw inumi tuwantota, lōp sunat yahsañwuy añ itumalay aw taywiskahkañwo; noqw uma qa amún hinhtotini.

10 Paniqw ōviy nu ephaqam qatsivapsiwyuñqamuy amuhpe qahahlayhtiqe pañqawu: Puma yūmosa unañwpeq inuñaqw lahsiwyuñwa, pu puma haqe' itunatyay qa tuwi'yūñwa.

11 Noqw ōviy nu itsivutiqe pas ōqalat pan lavayhti: Pay puma pas nawus soon haqam nāsuñwnayaniqey aw ōkini. Ura pan pey'ta.

12 Noqw ōviy' o itupkomu, uma nānami tunatyalototini, taq nāp hisat sen hak God pas qátuhqat añqw lahse', qalomá'nañway akw God pēwewintini.

13 Uma nāqavo nāōkwhantani, nāt umuñem qénitniq'ō, taq sen umuñaqw haqawa qaanhtiput unatwiyat ahpiy a'nō unañwtotini.

14 Ura itam Christ aw tūtuptsiwa. Nihqe kurs itam qa haqami nañ'eknaye', yūmosa itahtuptsiwniy añ hinwise', itam put amum sohsok hihta makiwyani.

15 Ura nu pañqawhq tutuvenit ep yan pey'ta: Kurs uma pu' tāwat ep put tōnayāt nanapte' uma qa nāwuko'nañwtotani. Ura umunam inumi rohomhtotini. Noqw uma qa amún hinhtotini, yan'i.

16 Taq ura haqawat as nanapat, put puhtsemoknaya, nikañw pay qa sohsoyam Moses amum Egypt añqw nōñakqam panhtoti.

17 Noqw ya hakim lōp sunat yahsañwuy añ put unañwmoknaya? Pay ima hakim piw qaanhtotiqe, qayēsihwpuvehaqam sūlawhti.

¹⁸ Noqw ya pam hakimuy amumi pas qa öwílvayhtiqe pas soon haqam nāsuñwnayaniqey aw ökiniaqat pañqawu? Imuy añ qatuptsiwni'yuñqamuy amumi.

¹⁹ Noqw öviy pay hapi puma pas qa tuptsiwyaqeq soon pañso yuñni.

4

¹ Noqw öviy'o, itupkomu. Itam haqam nāsuñwnayaniqey aw ökininiqw itamuñem nāt qeni. Nikañw itam tunatyaltotini, taq ka umuñaqaw haqawa pañsoq qa pítuni.

² Pi lomatuawi pumuy amumi yuaatiwhqa piw itamumi yuaatiwa; noqw pay put lavayit akw puma qa moñwvástoti, pi puma as nanaptat qa tütuptsiwa.

³ Pi itam añ tütuptsiwaqam haqam nāsuñwnayaniqey aw öki, hin pam lavayhtiqat pan'i: Nu itsivutiqe pas pañqawu: Pay puma pas soon haqam nāsuñwnayaniqey aw ökini, nu kita. Pi pam pas nāp tūwaaqatsit yayhniwhqat pepeq tumaltaqey yuku.

⁴ Oviypi ura pam háqe'wat tsañe'sikis talöñnit yanwat lavayhti: Pu God tsañe'sikis talöñnit ep sohsok tutmalay añqw nāsuñwna.

⁵ Nit pu yep piw nāt pañqawu: Pay puma pas soon haqam nāsuñwnayaniqey aw ökini, nu kita.

⁶ Noqw pay haqawat pas nāt soon pañsoq aw qa ökini, pu imuy hakimuy amumi pam mohi yuaatiwhq puma qa tütuptsiwhqe öviy aw qa öki.

⁷ Pu piw nāt pam suk talöñnit tuwantaqeq, David ahpiy pañqawu: Pūu, kita, pay hísattiq'ö; pi ura pañqawu: Kurs uma pu' talöñnit ep put tōñayat nanapte', uma qa nāwuko'nañwtotani.

⁸ Pi as Joshua pumuy nāsuñwnanaqaw soon God put atsva piw nāt itamuy pañsoq ökiniaqat tokiltoynaniqey pañqawni.

⁹ Noqw öviy hapi God sinomuyatuy nāsuñwnayaniniqw amuñem nāt qeni.

¹⁰ Pi nasuñwpiyat aw pákihqa piw öviy nāp hintsakpiy pahsave hintsakñwu, God hintsakpiy panhtiqat pan'i.

¹¹ Noqw öviy God itamuy haqam nāsuñwnayaniqat itamuñem qeni'taqw, itam pañsoq ökiniaqey qanātusi'yuñwni; taq nāphisat sen uma haqawa pumuy amún qatuptsiwni'te', pañsoq qa pítuni.

¹² Pi God lavayiat tayta, piw a'nö lay'ta. Pam sipwvahpit an nan'ikaqeq añ qalay'ta; nihqe hakiy unañwayat hikwsiyat añqw nāhoy tükuniqey öqalay'ta, piw hakiy öqawiyat öqayat añqw nāhoy tükuniqeyu. Pam hakiy tutnatyayat piw wuwñiyat hímuniwhqat hakiy aw susmataqtañwu.

¹³ Pi itam nawus God aw nātuhtuallyani, sohsok hihta navoti'taqat aw'i. Noqw sohsoy himu yukiwtaqqa put aw susmataq'a; qahimu put aw tupkiwta.

Jesus the Great High Priest

¹⁴ Noqw itam itahtuptsiwniy ep hürs hoñni; pi God Tiat, Jesus Christ ömiqatsit aw pákihqe God awwat mohpeq moñw'iwta; nihqe pepeq itamuñem nāwakinma.

¹⁵ Pi itamuy qaöqawi'yuñqw, itamuñem nāwakinmaqa sohsok māsiti'taqeq itamuy ökwatuwa; pi pám pay itamun sohsok hihta añ unaheviwkañw, pay qa haqam qaanhiti.

¹⁶ Noqw öviy itam qamaqásneveq God moñw'atsvewayat aw ökini, nen itam pep núokwayat kwusuyani; pu itam sóonhtote' núokwayat akw paañwniwyani.

5

¹ Pi uma navoti'yuñqw, God Jew-sinmuy amuñaqw hakiy namorste', put awwat mohpeq put moñwtaviñwu. Noqw pahsat pu pam sinmuy amuñem God aw okiwlawnwu; nihqe pumuy amuñem hom'oyiyamuy God aw nóañwu; piw qaanhripuyamuy ep hihtuy qóyañwu.

² Nikañw pam pay pumuy amún sínónihqe òviy qa pasiwta; nihqe òviy pam tutavot qa navoti'yuñqamuy, piw put añqw lasyaqamuy òkwatuwniqey tuwi'ta.

³ Pam sínónihqe nawus nāp qaanhripuy ep hihtuy nīnāñwu; pu pahsat sinmuy qaanhripuyamuy ep piw amuñem hihta nīnāñwu.

⁴ Noqw soon hak God awwat nāmoñwtapñwu; nikañw God hapi hakiy moñwtapñwu; ura pam Aaron put aw tavi; pu put añyaqamuy pīwu.

⁵ Noqw òviy Christ God awwat mohpeq moñwtaviwhqe pay qa nāp nātsokana, nikañw pay God put naat pan put yukuna. Ura pam put aw pañqawu: Um hapi ítii, it tāwat ep nu Unaniwhti.

⁶ Pay ura pi pam piw haqam pañqawu: Um hapi pas sūs God awwat moñwi, Melchisedec tuwiyat an'í.

⁷ Ura Christ nāt tūwaqatsit ep qátuhqe, God aw okiw nāwaknaqe, a'nō pakkañw pas naokiwlawu, hakiy mokiwyuy añqw put ayo táviniqey aw òqalat pasiwtaqat aw'í; noqw nāwakinpiat hu'waniwa, pam Nay aw tuqay-vahsi'maqw òviy'o.

⁸ Pay as pi pam God tíatnikañw hīhihta añ kānavotqe put aw tuqay-vahsi'maniqey tuwi'va.

⁹ Pu pam hin hintaniqey an yukiltiqe pep pu' pam aw tūqayyuñqamuy sūs ayo óyaniqat pan Naat put eñem yuku.

¹⁰ Pi God hapi put awwat mohpeq moñwtavi, Melchisedec tuwiyat an'í.

Warning against Falling Away

¹¹ Noqw itam as Melchisedec wūhak hin lavayhtotiniqw put pañqawniqw qatuvosi, uma qa íts nanaptañwuniqw òviy'o.

¹² Uma wūyavo Christ aw tuptsiwni'yuñwa, añwu as uma sinmuy tutuqay-nayanikañwo, pay nāt hak pas God lavayiyat pas pu' pas umuy tutuqay-naniqat uma pepya. Uma titipostuy amunyūñqe pihut-sa nānawakna; nihqe uma kurs hin hurut nōsiwhqat kātotini.

¹³ Pihut-sa akw qátuhqa súantaqat qatsit, pu qasuntaqat qa mātsi'taqey antañwu; pi pam qaōqáwi'tañwunihqee.

¹⁴ Noqw pay tukwsiwyuñqam hurut nōsiwhqat soon qa kātotini, pi puma yūmosa put nōnovaqe hihta lolmatnihqat, pu qalolmatnihqat mātsi'yuñwa.

6

¹ Noqw itam hihta pay tutuqayyaqey qa pūvut-sa yuaatostat, momi hóyokye' tukwsiwwisni. Itam pay itahhintsakpiy itamumi qahimuniwhtiqtat añqw lasyaqe God qapēvewnaya.

² Pu itam pay kūyit akw tuvoylatiwhqat hihta tuawi'taqat nanapta; pu Hikwsi hakiy hin òqalmaqañwuqtat itam pay navoti'yuñwa. Pu so'pum ahoy yesvaniqat hak itamuy pay tutuqayna. Pu God sohsokmuy itamuñem sūs hin yúkuniqat itam pay tuwi'vaya.

³ Noqw yahpiy pu' itam hihta akw òqawhtotaniqey putwatyani, kurs God pan itamuñem yuki'taniq'ò.

⁴ Pi uma sūs unañwtalawvaya, pu òveqatsit añqw hihta kuwahtiput añqw yukuya, pu Qahováriwtaqat Hikwsit nuhtum makiwya,

⁵ Pu soñawnen God lavayiyat lolmat añqw yukuya, pu qatsit nātoniqat ep hīhihta òqalat añq'ò.

⁶ Nikañw kurs uma God pòhuyat añqw lasyaqw, kurs hak umuy God aw ahoy tсамvani. Soñawnen pi uma nankiwakw God Tiyat piw nahoylehtsit aw muayat, nuhtutpik put hamantoynayani.

⁷ Pi tutskwat aw qa sūs yokvaqw, pam mowaiwkañw, piw put tumalay'yuñqamuy amuñem hihta aniwnañwunihqa God unañwvenihñwu.

⁸ Nikañw i' himu tsutskuy'yuñqa pu kūtay'yuñqa pay ayo yukiwñwu, nihqe pāpu pay maspiwniqe, òviy taqtsokiwnñwu.

⁹ Nikañwo, aw iunañwam itupkomu, nāmahin pi as nu yan hiñqawkañw qa pas pas umuy tuawi'ta, nikañw nu umuy qapēvewna, pi hak ayo yāmakqey hin qātuñwuqat uma pan yēse.

¹⁰ Noqw God qa hihta ep qasuantage umuhtumalay soon qa tunatyawtani. Pi uma put aw unañway'yuñqe òviy sinomuyatuy amumi unañwtavi'yuñwa, piw nāt amumi unañwtavi'wisa.

¹¹ Noqw uma yūmosa nānani unañway'yuñwniqat nu okiw as nāwakna, nen uma umuh'ahsatiy sohsok òmahtotani, pu umuh'unañwvahsiy aw yórikyani.

¹² Ura hakim God awiniyat qapēvewnayaqe qa nañ'eknayay, pas antsa unañwvahsiy aw yórikya. Noqw pan piw uma qapēvewnayakahkañw qa nañ'eknayani.

God's Sure Promise

¹³ Pi ura God Abraham aw hihta pasiwnaqe kurs hakiy pas pávannihqat aw yankañw òqalat lavayhtiniqe nāp tuñwniy aw yankañw lavayhtiqe,

¹⁴ Pañqawu: Pay nu pas nāp soon un qa hahlayhtapne', òqawhtoynani, pu un natkotoynani, kita.

¹⁵ Noqw òviy pam qa yāvaiwkañw añ kuyvaqe put aw awinit aw yori.

¹⁶ Pi sino hakiy pávannihqat aw yankañw qa òwílvyahntiniqw pahsat pay puma lavayiy sohtapnayañwu.

¹⁷ Noqw òviy God itamuy paañwaniqey itamuy āawnaqe nāp natñwaniy aw yankañw qa òwílvayhti. Noqw òviy pam tunatyay pas soon qa alòntaniyat itam navoti'yuñwni.

¹⁸ Pam awiniy, piw lavayiy soon alòntani, pu pas soon atsátani; noqw òviy itam put aw taqa'nañwtotiqe watqaqam wūkoq unañwtote' God hin itamuy āawnaqey pan itamuy ayo òyaniyat itam navoti'yuñwa.

¹⁹ It yan unañwvahsit itam pasiwyuñwa, pu put aw yankahkañw itam hūrs hoñni; pi pam pas qa hinwat hinhtinñwu. Christ hapi aw itam yanyuñwa, hakiy òveqatsit ep qātuñqat aw'i.

²⁰ Pam itamuhsavo pañsoq pákihqe, itamuñem Nay aw naokiwlawu. Pi pam Melchisedec tuwiyat ahpiy God awwat susmohpeq sūs moñwtawiwa.

7

The Priest Melchizedek

¹ Pi i' hapi hak Melchisedec Salem ep moñwi, pas Sus'oveqnihqat God awwat wimmoñwi. Ura pam Abraham ahsawvaqe, aw òqala, pam momñwituy haqam súlawhtiqat añqw ahoy pitutoq'ò.

² Noqw Abraham sohsok hihta sun pakwút-sikivo oyiwyuñqat añqw sūkw oyiwhqat put maqa. (Melchisedec tuñwniyat namtòkiwhqe moñwi súan hin-maqa i'nihqe pam'i; nikañw pay pam piw Salem ep móñw'iwtaqe òviy moñwi

kwakwhat unanway'taqa yan tûnwantiwa, pi Salem kwakwhat qatsi i'nihqe pam'i.

³ Hak náatnihqat, pu yúatnihqat qa haqe' pey'ta, pu hakim put kwámatnihqam qa navotiwta, sen tímatnihqam qa navotiwta. Pam hisat tíhtiwqat, pu hisat mokqat pam qa pey'ta. Pam yan God Tiyat an yukiwta; pam yûmosa God awwat moñw'iwta.)

⁴ Meh, i' hak pas pavan a'nö hímuu. Ura Abraham itahwu'ya hakimuy momñwituy Kiqôtaqe pumuy poswa; nihqe tukwhaniy pakwút-sikivo oyah-taqa, sükw oyiwqhát Melchisedec aw noa.

⁵ Noqw Moses pan tutaptaqw, imuy Jew-sinmuy amuñaqw God awwat momñwit, Levit ahpiyvimat pan tuwi'yunwa. Puma sinomuy amuñaqw hihta pakwút-sikivo oyiwyunqat añqw sükw oyiwqhát ömalalawañwu, nãmahin pi as puma sinomuy amún Abraham tímatu.

⁶ Noqw Melchisedec as qa Levit-sinomuy amuhpiynikañw, Abraham añqw put ömahtat, pu Abraham öqala, pay pi ura God Abraham öqalanieqey äawna.

⁷ Noqw itam navoti'yunqw, hak pavansino hapi söqavunñsinot öqalaniñwu.

⁸ Noqw ima Levit ahpiyvimat sinomuy amuñaqw sivit ömahtotaqam pay soa; noqw pay i' Melchisedec itanay Abraham añqw put ömahtaqa pam mokqat i' qa haqam tutuvenit añ pey'ta.

⁹ Pu as nu piw pañqawniqw i' Levi sivit ömalawhqa soñawnen Abraham ahpiy put pan oyiwtaqat Melchisedec aw mätavi.

¹⁰ Ispi Melchisedec Abraham ahsawvaqw, soñawnen pam Levit qeniyat ep wunu, öviy pi Levi put ahpiyviyniq'ö.

¹¹ Ima Jew-sinom God awwat momñwituy, Levit ahpiyvimuyatuy amuhpiy tutavot makiwya. Noqw pay pumuy tumalaam qa pasiwtaqw, öviy nawus God sukwat moñwtavi-it Jesus Christ. Pam hapi qa Aaron ahpiy'o, nikañw pam Melchisedec an moñwtaviwa, God ahpiy'o.

¹² Noqw ason God hakiy Judat ahpiyviyat moñwtave', nawus pahsat pam tutavot alöntani.

¹³⁻¹⁴ Pi itam navoti'yunqw, Jesus qa Levit ahpiynit, Judat ahpiy'o. Puma hapi as qa wimmoñwnamorstiwyä; pu Moses qa pumuy put tumalmaqa.

Another Priest, like Melchizedek

¹⁵ Pu nät pas i' piw susmataq'a: Pas hapi Christ Melchisedec antaqa God awwat moñwtaviwa.

¹⁶ Pam näitniwniqat tutavot qa put ahpiynit, pas qatsit qaso'taqat öqalayay ahpiy put aw taviwa.

¹⁷ Pi pam put pan lalvaya: Um hapi Melchisedec tuwiyat an pas sūs God awwat moñw'iwta.

¹⁸ Suyan pi mohti hin tutaptiwqhqa qa öqalanieq, pu qa apitiqe öviy ayo yukiwa.

¹⁹ Pi pam pep hin tutavo qa hakiy pas suyan hin hintaniqat antsana; noqw pay tutavo ayo yukiwhq, itam pu' hapi hihta pas pavan nukñwat aw yanuyñwa, it Jesus aw'i; nihqe put hapi ahpiy itam God aw ökiwta.

²⁰ Meh, God Jesus put awwat moñwtapqe pas pavan put aw lavayvasiwna.

²¹ Ura pam hisat Aaron ahpiyvituy moñw'oyhqe, qa hihta pumuy amumi pas suyan pasiwna. Nikañw pam Jesus moñwtapqe, put aw pasiwnaqe aw pañqawu: Tutuyqawhqa hapi pas öqalat lavayhtiye soon alöntani; nihqe pam ümi yan lavayhti: Um hapi pas Melchisedec tuwiyat anwat God awwat pas sūs moñwtaviwa.

²² Noqw öviy God itamumi hihta nukñwat pasiwnaqw, Christ pas nāp put aw antsanhtani.

²³ Pu pay pas pi antsa Aaron ahpiyvit kaysiwhqam God awwat moñw'iwyuñwa, pi himuwa mōke', pañso pahsavoniñwuniqw ðviy'o.

²⁴ Noqw Christ hapi pas sutsep qátuhqe, ðviy qa nahlakñwuqat God awwat moñwqenit makiway'ta.

²⁵ Pantaqw hapi ðviy pam put añ God aw ökiwtaqamuy pas sūs ayo óyaniqey aw öqalat pasiwta, suyan pi sutsep qátukañw, amuñem lavayi'maniqey ðviy'o.

²⁶ Pi pantaqa God awwat susmohpeq moñwi súitamuhpee, qahováriwtaqa, qa nukpana, qa hihta akw hintaqa, qaanhinwisqamuy amuñaqw lahsiwtaqa, pas ðveqatsit yupqövaqe pákihq.

²⁷ God awwat momñwit pi nāqavo put aw hihtuy qöyantotañwu, mohti nanāp qaanhtipuy epñit, añk pu sinmuy qaanhtipuyamuy ep'e. Noqw Christ pi qa pumuy amún hinhtiqa, sūs nātavi.

²⁸ Tutavo pi pay sinmuy qa pasiwyuñqamuy God awwat moñwtañalawu. Noqw pay God tutavot ayo yúkuhqe, öqalvasiwnit akw pas nāp Tiy pas suyan pasiwtaqat put aw sūs pana.

8

Jesus Our High Priest

¹ Pu' hapi nu pas pávannihqat lavayhtini: Jesus hin hintaniqey pasiwtaqa itamuñem God awwat moñwtaviwa; nihqe ðveqatsit ep Kaptsihiwqat moñw'atsvewayat putvaqewat qatuptu.

² Pam God kiyat ep yeyespit pas āantsawat ep tumalay'ta, God kiyat pas antsanihqat ep'e. Tutuyqawhqa pas nāp hapi put kihut kita, qa sino.

³ Pi God awwat moñw'iwtaqa hihta kuwahtiput put aw ðoyniqey pu aw hihtuy qöyantaniqey ep pan taviwñwu; noqw ðviy Christ hapi pas pay soon tuwat hihta qa távini.

⁴ Pi as pam tūwaqatsit ep hinnume', soon God awwat móñwini, pi God awwat momñwit hihta kuwahtiput nāt ðoyhtiwiwa, tutavot añ'i.

⁵ Ima pi God kiyat pas antsanihqat ðveqatsit epnihqat qa pan tumalay'yuñwa, soñawnen pi pam ðveqatsit kihsiwniyat anta; pi God kiyat tūwaqatsit epnihqqa pas antsanihqat tuawí'ta. Ura Moses haqam God eñem hintsatskiwqat mótsápkit wunuptsinaniqw, God put aw pañqawu: Nu tükwit epeq ümi hin mātaknaqw, um pan sohsok hihta yúkuni, aw kita.

⁶ Ura Aaron ahpiyvit namivasiwnit pas nukñwat añ hintsak-wisa, pam pi God tutavot aw tōñaniwtañwu; noqw tis pi Christ hapi namivasiwnit put epnihqe pas pavan nukñwat añ hintsakñwu, ispi pam God awiniyat aw tōñaniwtañwuniq'ö.

⁷ Noqw pay mohtiwat pasiwni qa pasiwta; pay as pam qa pantaniqw soon pas piw nāt añk himuwani.

⁸ Noqw pi God put aw hihta qa pasiwtaqat túwahqe pañqawu: Meh, pay hapi nāt aw pítuni, kita Tutuyqawhqa; noqw ep pu' nu Israel-sinmuy-nikañw pu Judah-sinmuy amumi pūhut pasiwnani,

⁹ Ura nu námuyatuy amumi hin pasiwnaqey qa pan'i. Ura nu hisat pumuy māyamuy ñuy'kañw, tutskwat Égypt añqw pumuy ipwat, amumi hihta pasiwna. Noqw pay puma ivasiwniy añ qa yūmosa hinwisq, ðviy nu pumuy amumi qa unañwtavi, kita Tutuyqawhqa.

¹⁰ Noqw pep pu' atse nu Israel-sinmuy amumi yan pasiwnani, kita Tutuyqawhqa: Nu ilavayiy pumuy wuwniyamuy aw tañatani, pu nu soñawnen itutavoy unañwayamuy añ pēnani; noqw nu pumuy Tutuyqawhqaamni; noqw puma isinomni.

¹¹ Pu soon hak sinosñway, sen tupkoy tutuqayne' aw pañqawni: Um Tutuyqawhqat tuwi'tani, kitani; pi sohsoyam nuy tuwi'yuñwniq'ö, sushin'ewakw-nikañw pu suspavannihqat aqw pahasvoo,

¹² Pi nu pumuy qaanhtipuyamuy ep ökwatuwi'taniqee, pu qaanhtinsakpiyamuy, pu nukpanhtuwiyamuy nu soon päpu u'ni'tani.

¹³ Noqw pam pumuy amumi pühut pasiwnaniqey pañqawhq, suyan pi mohti pasiwni putniqw pay hin'ewayhti. Noqw himu hin'ewayhtiqa, pu hisattiqa pi päpu pay sulawhtiñwu.

9

Earthly and Heavenly Worship

¹ Ura God Israel-sinmuy amumi pasiwnaqe, hin put enem hintsatskaniqat amumi tutapta. Noqw öviy puma put enem mötsápkit pas äantsawat wunuptsi-naya.

² Noqw ura mötsápkit ihpovewat ep wihqöhi wunu, pu nönöspi; noqw put ep növa poñaiwta; pam yeyespi ura pas Aantsawa yan tññwantiwa.

³ Noqw pu ura mötsáp'uhtist yupqöymiq piw yeyespi Susqahovariwtaqa yan tññwantiwa.

⁴ Pep ura sikavalasivat añqw tataqtokpi qätsi, noqw pu pasiwnit ep tatanpi, sikavalasivat akw ahsupoq nñmiwtaqa; noqw ura put ahsonve sivot añqw mënna tañawtaqa pakiwta; pam siwu sikavalasivat añqw yukiwta; pu ura Aaron murikhoat tsiyakqa piw ep pakiwta, noqw pu ura owavutsqat añ pasiwni pey'taqa.

⁵ Noqw ima hihtu Cherubim God lolmat tälawnwayat akw nñmiwtaqam tatanpit atsvenihqat näkwapni'ta; noqw ura tatanpit näkwapniat nüokwawihka yan tññwantiwa. Noqw pay itam kurs hin yep put pas hin hintaqat pasiwtaqat yuaatotani.

⁶ Noqw i' yantaqa pás panwat yukiltiqw, ima God awwat momñwit pay setsep ihpove yeyespit aw yunte', God enem himu hintsatskiwhqat hintsatskañwu.

⁷ Nikañw yñmowat pay i' God awwat pas mohpeq moñwi pas näla änsakis yahsañwuy ep süs pákiñwu, pas unñwat yankañw-saa; nen put nēñem God aw mätapñwu, pu sinmuy öwihiniwhtipuyamuy ep'e.

⁸ Noqw Qahováriwtaqa Hikwsi it akw itamuy it tutuqayna: Nät mohtiwat kihut wunuqw, pas susqahovariwuy yeyespit aw nät uhtsiwta.

⁹ Noqw pep hintsakpi yep qätsit tuawi'ta. Puma pi God aw hñhihta kuwahtiput öoyya; piw put enem hihtuy qöyantota. Noqw nämahin pi as hak pantsakq, pam pantaqa kurs hin put unañwayat añqw qaanhtipuyat ayo hññani.

¹⁰ Pi pam tutavo hihta suovaamnihqat-sa yuaatañwu-puma hihta nññösaniqata, pu hihta hñhikwyaniqata, pu hin napwatotaniqata. Noqw pam tutavo pay häk hñhka'y'ta, hisat pam sulawhtiniqey aw pahasvoo.

¹¹⁻¹² Noqw pay God itamumi hihta lolmat pasiwnaqw, Christ itamuñem God awwat möñwiniqey öviy wunuptu; nihqe soñawnen mötsápkit añ kuyvaqe süs haqam susqahovariwhput aw pañso paki. Pam mötsápki hin hintaniqey pasiwtaqe, mohtiwat epnihqe pas pavan nukñwa, öviy pi pam qa tñwaqatsit ep wunu, piw qa sinmuy mäyamuy ahpiy yukiwa. Noqw Christ näp unñway yankañw pañso paki, hñhihtuy unñwayamuy qa put yankañwo, sen kapirat unñwayata, sen wakashoyat unñwayata. Pam pañso pákihqe itamuy süs qenivo oya.

13 Ura mohti pasiwni yan yukuq̄w kurs haqawa hihta akw tuyoy'ewayhtiqw, God awwat moñwi wākasiť uñwáyat, sen kapīrat uñwáyat akw put mahkwañwu. Pu piw pam wakasmanat taqtsokiwhqat qōťsviyat kūyit akw namiq̄wriwtaqat akw put mahkwañwu.

14 Noq̄w kurs pam pantaqa hakiy tuyoy'ewakwnihqat kwañw'ewakwtaniqey aw ōqalay'taqw, Christ pas nāp uñwáat tis pi ōviy kurs hin itah'unañway qa kwañw'ewakwtani, ispi pam Hikwsit sūtsepnihqat añ God aw nātapqe itamuñem mokq'ō. Noq̄w pi itam kwañw'ewayhtotiqe soon pāpu hisat hin yesqey pan yesni; nikañw itam God sutsep qátuhqat eñem apiwiyuñwini.

15 Yantaq̄w hapi ōviy pam puhuvasiwnit God-nikañw pu sinmuy amuhtsave hintsaki. Ura ima hakim mohti pasiwnit aw yanyuñqam tutavot ep qaanhtoti. Noq̄w pay Christ mokqe mohti pasiwnit añq̄w pumuy mātavi; nihqe sohsokmuy wānwayniwyaqamuy amuñem qenit yukuq̄w, God amumi hin āawnaq̄w, puma makiwyaq̄e sutsep himuy'yuñwini.

16 Noq̄w itam navoti'yuñq̄w, haqam hakiy ahkwayñap himu hin hintaniqa yukiwtaq̄w, pay kurs pi hin pan put yuki'taqa qa mokq̄, pam aw antañwu.

17 Pi hin hintaniqa yuki sinot mokq̄, pep pu' hihkay'tañwu; qa pantaq̄w pay nāt put pasiwnaqa qatuq̄w, pam qa ōqalaniñwu.

18 Noq̄w ōviy pay piw i' mohti pasiwni pas uñwat-sa akw pan yukilti.

19 Noq̄w ōviy ura Moses tutavot eq hin ayatiwyaqat sohsokmuy sinmuy āawnat, pahsat pu pam wakasmamñatuy pu kakapirstuy uñwáyamuy kūyit enañ kuyhta; nit palaphōť-nikañw pu hihta tūsaqat hyssop akw pam tutuvenit-nikañw pu sohsokmuy sinmuy put akw mahkwa;

20 Nihqe pañqawu: It uñwat akw hapi God umumi pasiwna.

21 Pu pam piw ōviy pan God eñem möťsapkit uñwat akw mahkwa, pu pep hihhihta akw hintsatskiwhqat sohsok piwu.

22 Pu pay pas ka pēp sohsoy himu uñwat akw powaiwtaniqat pan yukiwta; pu uñwat qa munvaniwhq, pay qaanhtipu pas soon ayo yukiwni.

Christ's Sacrifice Takes Away Sins

23 Noq̄w ōviy hapi pay himu tūwaqatsit epnihq̄a kurs hin qa hihtuy uñwáyamuy akw kwañw'ewayhtiwni, pam pi ōveqatsit epnihqat tuawi'taq̄ee. Nikañw pay himu ōveqatsit epnihq̄a hakiy uñwáyat hihtuy uñwáyamuy epnihq̄e pas pavan nukñwat kurs hin qa kwañw'ewayhtiwni, it Christ pas nāp uñwáyat akw'a.

24 Pi pam haqam kihut pas āantsawat sinot māyat akw yukiwtaqat qa pañso paki, pas antsanihqat tuawi'taqat aw'i; pam qa pañsonit pas hapi ōmiqatsit aw paki, pāpu pas God atpipo itamuñem mātaq̄tiniq̄e ōviy'o.

25 Piw soon pas pam piēp nātapmantani, God awwat mohpeq moñwi añsakis yahsañwuy ep pay hihtuy uñwáyamuy yankañw pañso pákiñwuqat pan'i.

26 Pi as kurs pantaq̄w, soon pam tūwaqatsit yayhniwhqat pahpiy qa piēp kānavotmantani; noq̄w pi yepehaq pam so'ñwaveq sūs mātaktiq̄e, pas nāp nātapqe, sinmuy qaanhtipuyamuy ayo yuku.

27 Noq̄w pay hapi sinom sūs so'niqat pan amuñem yukiwta. Noq̄w atsva pu' God pumuy amuñem hinwat yúkuni.

28 Noq̄w ōviy hapi Christ pay sūs tawiwa, kaysiwhqamuy amuñem qaanhtipuyamuy nahpe haqami hintsakniq̄e ōviy'o; nihqe pam nāt piw mātaq̄tini, qaanhtiput ayo yúkuniq̄e qa ōviyinit, put aw tunatyawyuñqamuy ayo ōyaniq̄e ōviy'o.

10

¹ Pi pep hin tutavo kihsit an hihta lolmat nātoniqat tuawi'ta; pam qa pas pas antsa pam'i; kurs pi hin pep hihtuy qōyantiwyaqamuy ańsakis yahsańwuy ań yūmosa pantsakiwhqa pańso ökiwtaqamuy sūs lolmatani.

² Pi as pantaniqw ya pam qa pańso pay yukiwtani. Ispi pep okiwlalwaqam sūs powatote', soon pāpu hihihita qaanhtiput unawpeq sunvoti'yuńwni.

³ Noqw pi pep put pantsakiwhqat ep ańsakis yahsańwuy ep qaanhtipu ahoy u'naniwńwu,

⁴ Ispi soon wakastahtaqtuy pu kakapirstuy unwāam qaanhtiput haqami hintsanniq'ö.

⁵ Paniqw hapi öviy Christ tūwaqatsit aw pitutoqe pańqawu: Um hihtuy qōyantiwyaqamuy-nikańw pu ūmi öoywaqat qa tuńlay'ta; nihqe um inuńem tokot na'sasta.

⁶ Um hihta ūmi tataqtsokwaqat pu qaanhtiput ep ūmi himu öoywaqat ep qa nāhahlaytapna.

⁷ Pahsat pu nu pańqawu: Meh, God, nu hapi uhtunatyay hinhtiniqey öviy pitu; pay ura tutuvenit mupipitaqat ep nuy pan pēniwta.

⁸ Ura pam mohti pańqawu: Um hihtuy tutavot an qōyantiwyaqamuy-nikańw pu ūmi öoywaqat qa tuńlay'ta; um hakiy qaanhtipuyat ep ūmi hihtuy tataqtsokwaqat ep qa nāhahlaytapna.

⁹ Pam pan lavayhtige pep pu' piw pańqawu: Meh God, nu hapi uhtunatyay hinhtiniqe öviy pitu. Pam kitahqe mohtiwat ayo qenitat, ańknihqat wunuptsina.

¹⁰ Noqw öviy God tunatyayat ahpiy itam put eńem sutsvo oyiwya, Christ itamuńem tokoy sūs táviq'ö.

¹¹ Ura God awwat momńwit nāqavo put kiyat ep hońkahkańw hihta hintsatskańwu; pu pay nāt piw God eńem hihtuy qōyantotańwu, soon pi puma qaanhtiput haqami hintsanyaniq'ö.

¹² Noqw pay Christ tuwat sinmuy qaanhtipuyamuy ep sūs nātapqe, pep pu' pam God putvaqewat qatuptu;

¹³ Nihqe pahpiy put tuwqamat put aw maqaptsi'yuńwniqat pam nuhtay'ta.

¹⁴ Pi pam pas sūs nātapqe God eńem sutsvo oyiwyuńqamuy pās hin hinyuńwniqat pan sūs yuku.

¹⁵ Pi Qahováriwtaqa Hikwsi piw pas nāp put pantaqat itamuy āawna; öviy pi ura as pay mohti pańqawu:

¹⁶ It atsva pu' nu yan amumi pasiwnani, kita Tutuyqawhqa: Nu unañwayamuy ań ilavayiy tańatani, pu nu wuwniyamuy ań itutavoy pēnani.

¹⁷ Pu nu pumuy qaanhtipuyamuy-nikańw pu nukpantuwiyamuy pāpu qa u'ni'tani, kita.

¹⁸ Noqw God hakiy qaanhtipuyat put ańqw yukuqw, pep pāpu qaanhtiput ep himu nīniwhqa sūlawni.

Let Us Come Near to God

¹⁹ Yanta hapi, itupkomu; noqw öviy itam Jesus unwáyat aw yankahkańw qa tuhtuskahkańw haqam susqahovariwhput aw yuńniniqw itamuńem geni.

²⁰ Pi Jesus Christ pas nāp tokoy ahpiy sońawnen itamuńem pōhut taytaqat yuku; noqw put tokoyat mötsáp'uhtsit antaqat ań itam God aw yuńta.

²¹ Pi Christ itamuy God tímuyatuy amuńem put awwat mohpeq mońw'iwtaqey ep wunu.

²² Noqw òviy itam suan unañway'kahkañw, qa hin pēvewnayakahkañw, God aw tuptsiwni'kahkañw put aw òkini, itah'unañway Christ unwáyat akw pāhomiyuñqat navoti'kahkañwo, hakiy kúyit akw tokoy pāhomhqat pan'i.

²³ Pas itam qa wiwsiyakahkañw God aw tuptsiwni'yuñqey qa qe'totini. Pi i' hak hin hintaniqat lavayhtiqa pas soon qa āantsani.

²⁴ Pu itam hin nānami unañway'yuñwniqey pu lolmat hintsatskaniqey nāu'nāñwnayani.

²⁵ Itam sūvo tsotsvalyaniqey qa qe'totini, haqawatuy amun'i; itam qa pumuy amún hinwist nāu'nantoyñayani, tis òviy'o, talōñnit aw pitutoqw itam navoti'yuñqee.

²⁶ Ispi itam as hihta pas suyan pantaqat nanaptakañw, tuwat nāp itah-tunatyay añ hinwise' qaanhtotiqw, pay ahpiy pas qa himu haqam pāpu itahqaanhtipuy ep nīniwni.

²⁷ Pānis-sa hak pan hintsakqa navoti'taqw, God sinmuy sohsokmuy amuñem hinwat yukune', tuwqamuy amuhpewi itsívuy mahtakne', qōhit akw pumuy hovalani. Noqw hak it navoti'te', tsawiniwkañw maqaptsi'tañwu.

²⁸ Ura pi hak Moses tutavoyat qa kaptsi'taqw, hakim lōyōm sen pahyom put navoti'yuñqam pan lavayhtotiqw, momñwit put qa òkwatutwat nīnayañwu.

²⁹ Noqw hak God Tiyat pēvewnaqa hin tis pas pavan nuhtsel'ewakw sivih-pit hihkay'vani. Pam pi Qahováriwtaqat Hikwsit God núokwayat hakiy aw nóahqat qahihtata, piw Christ unwáyat aw wukukuyku, nāmahin pi as God put unwat akw put aw pasiwnat, nēñem put sutsvo tavi.

³⁰ Pi itam God yan hinqawhqat tuwi'yuñwa: Ason nu hapi hakiy eñem nāoyni; ason nu hihta ep hakiy aw ahoymamtani, kita Tutuyqawhqa; pu piw yanwata: Tutuyqawhqa sinomuy hin yukunani.

³¹ Pi pas God qátuhqat mapqōlmiq posnaniqw, pam nuhtsel'eway'o.

³² Nikañw pay kurs uma umuhhisatqatsiy añ wūwayani. Ura umuh'unañway tālawvaqw, uma qaan'ewakw hihta añ kānanvotyakahkañw añ kūkuyva.

³³ Umuñaqw haqawat sinmuy amutpik kānanvotya, piw okiwhinyuñwa; noqw umuhsuñwamuy pan okiwsahsanyaqw, uma pumuy amumum kānanvotya.

³⁴ Oviy pi ura uma sivihpit añ tañawtaqamuy òkwatutwa; pu hihta umuh-himuy hovalayaqw, uma put ep qa hin unañwtoti, suyan pi uma òveqatsit ep hihta pavan nukñwa, pu pas qa hinhtiñwuqat himuy'yuñqey navoti'yuñqee òviy'o.

³⁵ Oviy uma umuhqapevewniy qa añqw lasyani. Pi kurs uma yūmosa put añ hinwise', hihta a'nó hihkay'taqat òmahtotani.

³⁶ Pay uma kurs hin sohsok hihta añ qa nakwhani'yuñwni; nen uma God tunatyayat añ hinwisq, pam umuy hin āawnaqat uma put makiwyani.

³⁷ Pay nāt hihsavoniqw i' hak pítuniqa soon qa añqwni, nen soon sōwuni.

³⁸ Noqw i' hapi súantaqa qapēvewniy akw qatsit tuwani; nikañw kurs hakiy pay ahoy tu'qaltiqw, soon nu put ep hahlayni.

³⁹ Noqw pay itam añ hakimuy tuptsiwnit añqw ahoy tu'qaltotiqe ayo maspiwqamuy qa amunyuñwa. Pi itam hapi tuptsiwnit añ ahsupoq hin-wisq, itahhikwsi ayo yámakni.

Faith

¹ Itam qapēvewnit akw hihta itahñöyiy aw yórikeyanicy navoti'yuñwa, pu put ahpiy hihta qa matakqat pas suyan māmatsya.

² Pi hisatsinom qapēvewniy ahpiy lomayuaatiwya.

³ Itam qapēvewnayaqey aw tutwaqw kurs tūwaqatsi God lavayiyat akw yukilti; noqw öviy himu yañ mātakaqqa pay hihta mātakaqat qa put añqw yukilti.

⁴ Ura Abel qapēvewnaqe Cain epnihqe pavan nukñwat God aw hihta tavi; nihqe put ahpiy pay kurs pam súantaqey panwat mātakti; God put kuwahtipuyat ömahtaqey akw put pañqawu; noqw pay as Abel mokpu-nikañw nāt put tuawi'ta.

⁵ Ura Enoch qapēvewnaqe mokiwuy añqw qa yuku, nikañw ömiqatsit aw nahlakiwa. Nihqe pam qa nātuwiwa, God pañsoq put nahlaknaqw öviy'o. Pi pam nāt qa nahlakniwht, pam aw lomanavotniwta, pam God unañwve hinmaqe öviy'o.

⁶ Noqw pay hak qa tuptsiwe' kurs hin God unañwveni; pi God awnihqa pay pam pas suyan qátuhqe put hepnumyaqamuy kuwahtiput máqañwuqat kurs hin qa tuptsiwni'tani.

⁷ God nāt hihta qe'yaqat añwu pay Noah āawnaqw, pam qapēvewnaqe put kaptisita; nihqe pākihut maskataqe timuy ayo nõñakna. Put hapi akw pam yep qatsit tunatyayat añ hinwisqamuy qalomáhinwisqat mahtakna; noqw pam súantaniqat God yan put lavayhti, hak God aw tuptsiwhqa hin súantaqat pan'i.

⁸ Ura God Abraham wáñwayhqe, put haqam tutskwat ason makiwniqey aqwniqat aw tutapta. Noqw öviy pam qapēvewnaqe God aw tuqayvastaqe nāp tutskway añqw nakwsu, haqaminihqey qa navoti'kañwo.

⁹ Ura pam qapēvewnaqe haqam tutskwat aw awiniwtaqat qa ep sínónihqey pan hinnuma; ura pam mötsápkit añ ki'tinuma. Noqw ura Isaac-niqw pu Jacob puma piw put an hinnuma; ura God pumuy tutskwat máqaniqey piw āawnaq'ö.

¹⁰ Abraham pi wuhkokitsokit huruwunuhqat God ahpiy yayhniwhqat piw yukiwhqat aw tayma.

¹¹ Ura God Sarah Abraham nõmayat ti'vaniqat put aw pañqawu. Noqw pam put hinhtiniqat qapēvewnaqe nõ'yiltiqe tsākw tavi, nāmahin pi as pam pāpu pas añ ruhpaikiwkañwo.

¹² Paniqw hapi öviy i' hak pay mokput antaqat ahpiy tokpelat añhqe sötuy amún qaan'ewakw hintaqam aniwhti, pu pātuwaqatsit qalavaqe tūwat soon hak pohtoylaniqat pan'i.

¹³ Ima sohsoyam qapēvewnayakahkañw qatsiy kükuyva, himu amumi awiniwtaqat qa ep ökit'a, pay pānis-sa yāvoq put tutwaqee; nihqe pas suyan put pantaqat pās nātuptsiwnaya, nihqe ömahtota, pay puma qa pep tūwaqatsit ep sínómnikañw pay pañqe hāk hinnumyaqey pañqaqwa.

¹⁴ Pi pan lavayi'yuñqam súyan pi haqam kiy hepnumya.

¹⁵ Kurs pi hin as puma haqaqw nõñakqey aqwhaqami tunatyawyuñwe', qa hisat pay ahoy aqwy'e qenitutwani.

¹⁶ Noqw puma hapi haqam pas nukñwat qatsit öveqatsit añqwnihqat tunatyawyuñwa. Paniqw hapi öviy God pumuy Tutuyqawhqaamnihqey pan tūnwantiwniqey suhtaq'ewa, pam pumuy amuñem wuhkokitsokit na'sastaqe öviy'o.

¹⁷ God Abraham aw tuwantaqw, pam qapēvewnaqe Isaac God aw tavi, nihqe i' hak tiy put aw awinit pasiwtaqa pas sūkw tiy kuwahti.

18 Ura God put aw pañqawu: Ason Isaac timat uhsinomni, yan'i.

19 Pay kurs pi hin God put ahoy tātaynaniqey qa panhtiniqat pam wūwa nāmahinpi as mokni; noq̄w òviy pañqawniq̄w pay soñawnen pi pam pañq̄w put kwusu.

20 Ura Isaac qapēvewnaqe timuy Jacob-nikañw pu Esaut pumuy nāt hihta hintaniqat ep pumuy òqala.

21 Jacob qapēvewnaqe ura mokiwuy aq̄w hayiñwnaqe, Joseph tímuyatuy lō̄qmuy òqala, nihqe natòñpiy akw moto'kañw God aw okiwlawu.

22 Joseph qapēvewnaqe qatsiso'ñwamiq pítuhqe, Israel tímuyatuy haqamiyaniqat mahtsikna; nihqe òqayat hin hinhtotiniqat pás tutapta.

23 Moses tihtiwhq̄, naat-niq̄w pu yuat puma God qapēvewnaqe payhkomuy mūmuyawhtuy añ put tupkí'ta, yaw pam sūhimuniq̄w òviy'o, puma moñwit hin yukiyat qa mamqasqee.

24 Moses wuñwqe qapēvewnaqe Pharoht tiyat mānat tátnihqey pan túñwantiwniqey qa nāwakna.

25 Tatam pay God sinomuyatuy amumum hīhihta añ kānanvotniqey namorsta, qaantaqat hahlayhpit ep hihsavo hahlayniqey epnihqee,

26 Christ tutukpanhqatsiat Egypt epeq hīhihta núnukñwat epnihqe pas pávannihqat pan aw wūwaqee, pi pam pan put tunatyat ep hihta akw tayawinpit pas antsay'taqe òviy'o.

27 Pam qapēvewnaqe òviy Egypt-tutskwat tatamhta, moñwit itsívuyat qa mamqast'a; pas pam hakiy qataymataqpuvanihqat tuway'taqe pan hihta añ kuyta.

28 Pam qapēvewnaqe mañat uñwáyat hōtsíwat òvaqe pu ánan'ik wiwtsi, piw mañat sikwit tuhpet nōsa; noq̄w òviy motitihtiwyaqamuy tōtimuy qōyatoqa qa pumuy amumi may'tat, amutsva yūmosa ahpiy'o.

29 Ura Israel-sinom qapēvewnayaqe Palavatuphat añqe' tutskwat lakput añ ayo nōña; noq̄w as Egypt añq̄w sinom put tuwantotat, paōysoa.

30 Israel-sinom qapēvewnayaqe tsañe'sikís tālat añ Jericho-kitsókit qōqōnyaq̄w, ép kihut tuhkwaat sapumhti.

31 Noq̄w ura tokoy huhaqa, Rahab, qapēvewnaqe qatuptsiwni'yuñqamuy amumum qa súlawhti, pi hakim kitsókimi nanauyve pohtamaqam put aw pítuq̄w, pam pumuy amumi unañwtapqee.

32 Noq̄w ya sen nu nāto piw hiñqawni? Pi nu haqawatuy tuawi'taniq̄w soon añ tuwaníy imuy amuptsiwtani: Gideon, pu Barak, pu Samson, pu Jephthah, pu David píwu, pu Samuel, pu God lavay'aymuyatuy.

33 Ima qapēvewnit ahpiy haqe' momñwituy sinomuyatuy áñwutota; súan yēsiwniqat aníwnaya; hihta awiniwyuñqat ep òki; pu wukotohohtuy moayamuy útatota;

34 Uwiñwuy a'nō mukiyat tókaya; sipwuvahpit qalayay añq̄w ayo ipwaniwya; qa òqawi'kahkañw a'nō hoñvitoti; nānaywaqe a'nō òqaltoti; tuwqamuy taq'oyiyamuy tatslakna.

35 Momoyam timuy so'qe ahoy tātayaq̄w amumi yórikya. Pētu mātaviwyaniqey qa nānakwhaqe, hihta qaan'ewakw añ okiwsaniwya; puma hisat ahoy yesvaniwniqat epeq pavan nukñwat qatsit aw-sa taywisqe òviy'o.

36 Pu pētu amumi qaan'ewakw tututsiwyaya, pu wuvahtinumya; hikis pas sómiwya, pu sivikiva tañatiwya.

37 Puma tatatupniwya; siyarat akw nāhoy tutkitiwya; unaheviwya; sipwuvahpit akw qōyantiwya; okiw kanelvuhkat, pu kapirsvuhkat

yuwsi'kahkañw añqe' hinnumya; hihta ñastayakahkañwo; hihta akw okiwhinyuñqe kãnanapta.

³⁸ Yep qatsi pumuy qa hihkay'ta, puma okiw haqe' qayësiwhpuve hinnumya, tuhtukwivaa, pu tuhsövaa, pu tutskwat añ koroiwyuñqat añ'a.

³⁹ Ima sohsoyam qapëvewniy ahpiy lomanavotniwya; noqw pay God pumuy hihta äawnaqe pumuy nãt qa maqa.

⁴⁰ Nikañw itamuñem hihta pavan nukñwat pasiwnaqe, puma itamum sumiyankahkañw pasiwnayaniqat pan yuku.

12

God Our Father

¹ Noqw itam it akw moñwvastotiqamuy akw nõyakiwtaqe, õviy itam qa nãñ'ekni'kahkañw nanamunwani; nen a'nõ yuhtukni. Itam sohsoq hihta puptut o'yanì, pu sohsoq qaanhtiput itamuy ñuy'yuñqata.

² Itam Jesus aw-sa taywisni, itahqapevewniy yayhnaqat pu yùkuhqat aw'i. Pam hapi hahlayhpit makiwniqey tunatyawkañw nahoylehtsit ep mokqey añ kuyva, nahaman'ewakw qa hihtatat'a, nihqe God moñw'atsvewayat putvaqe qatuptu.

³ Noqw õviy uma put añ wūwayani, hin pam nakwhani'taqata, hakim qaanhinwisqam put aw rohomhtotiq'õ. Uma put añ wūwaye', soon wuwan-mamañwuy'yanì, pu õkiwhtotini.

⁴ Uma qa haqawa qaanhtiput aw rohomnumhqey ep mòki.

⁵ Ya tutuveni umuy God tímattihqat pan õkwhantaqat uma pay suhtokya? Ura yan pey'ta: Itii, Tutuyqawhqa uñ õkwhantaqw, um put qa paysoqtani, pu pam uñ sivintoynaqw, um put ep qa pas unañwmokmantani.

⁶ Pi Tutuyqawhqa hakiy aw unañway'te', hakiy õkwhañwu, pu qa hakiy tiy kwùsuhqey qa wuvahtañwu.

⁷ Kurs uma õkwhaniwyaqey añ kuyyuñqw, pep hapi pu' God umuy tímuy'taniqey pan tumaltani. Puyaw haqam hakiy tiat nayat ahpiy qa õkwhaniwa?

⁸ Pi itam sohsoyam hìhihta ep õkwhaniwya; noqw kurs hak qa hihta ep õkwhaniwe', pep pu' soñawnen pam pay hakiy qa puwsuñway'kañw tihtaqt tiyat antani, nihqe pay qa God tiatni.

⁹ Yep qatsit ep itanam itamuy õkwhantotaqw, itam pumuy kaptsi'yuñwa. Noqw ya sen itam tis hìhikwsimuy yùkuhqat aw tūqayyuñwe', soon qa yesni?

¹⁰ Itanam pi pay as antsa pan unañwtote', hihsavo itamuy õkwhantotañwu. Noqw God hapi itamuy akw moñwvastotiniqat õviy panhtiñwu, itam put an qahováriwyuñwniqat õviy'o.

¹¹ Noqw nãp hak õkwhaniwhqey ep soon hahlayhtimantani; nikañw pay atsva hak put añ kuyve' kwakwhat unañway'vañwu, piw suan hin-mañwuniqey tuwi'vañwu.

Instructions and Warnings

¹² Oviy hakiy unañwmokq, maat sùhayiwtaqw uma õqalayani; pu hakiy tamõat qaõqáwi'taqw uma put hoñvitotani.

¹³ Nen uma soñawnen hakimuy kuyyamuy eñem suwip pòhtotani; nãp hisat hakiy kuk'at qa pasiwtaqt õqat ruhpakni; pam qa panhiti qalaptuni.

¹⁴ Uma sohsokmuy amumum kwakwhat qatsit añ õ'qalyani, pu qa-hovársqatsit añ'a. Put uma ñastaye', soon Tutuyqawhqa aw yórikiani.

15 Uma pās tunatyawwisni, taq sen haqawa God núokwayat qa akw moñwvastini, taq nāp hisat hak tūsaqat a'nō tsivot anhte' wūhaknihqamuy hoyalani.

16 Uma tunatyaltotini, taq nāp hisat haqawa tokot sokoplawni; sen yep qatsit-sa aw tunatyawwtani, Esaut an'i. Ura pam motitinihqe makiway sūs nōsniqey aw aptsiwtaqat ōviy put nāhoynwa.

17 Noqw ura ahpiy pantaqaw, put naat put ōqalaniqat pam nāwakna. Noqw pay ayo noiwa, soon kurs pam hiniwhtiqtat alōntaniqaw ōviy'o, nāmahin pi as ura okiw pas pakkañw hin put alōntaniqey hepta.

18 Pi uma tūkwit Sinaït qa aw ōki, imuy Israel-sinmuy amún'i. Ura pam tūkwi uwiwikañw pamesit akw nōmseekiwkañw, qatāla, pu piw huk'ohpokiwta.

19 Pu pañqaw hak tōtōkqey hiñqawlawhq, puma put tōnayāt nanapta; nihqey puma put nanaptaqey, as pam pāpu qa pumuy amumi yuaataniqat okiw yan tūviñtota,

20 Pas kurs puma soon hin tutaptiwhtat añ kuyyuñwniqey ōviy'o, pi ura pañqawu: Nikañw híkispi pay himuvohko tūkiwt aw toñokq, pay tatam uma pu tatatupninayamantani, sen lansat akw ninayamantani.

21 Noqw ura kurs pi pas nuhtsel'ewakw soniwhq, ōviy Moses pañqawu: Pas nu pavan tsawnaqey, tururuyku.

22 Pi uma hapi tūkwit Zion aw ōki, pu pas qátuhqat God wuhkokitsokiyat, ōveqatsit ep Jerusalem aw'i; God hoñviaymuyatuy qaan'ewakw hintaqamuy amumii;

23 Pu sūmi tsovawtaqamuy mohti tihtiwhtat aw tōnawtaqamuy tūñwniam ōveqatsit ep pey'yuñqa pumuy amumii; pu sohsokmuy amuñem hin yuki'maqat God aw'i; pu añ suan hinyuñqamuy sinmuy hikwsiam hinyuñwniqey añ pās pasiwhtotiqamuy amumii:

24 It puhuvasiwnit ep God-nikañw pu sinmuy amuhtsave hintsakqat Jesus aw'i; pu put uñwáyat wiwtsiniwyaniqat Abel uñwáyat epnihqey pavan hihta núnukñwat tuawi'taqat aw'i.

25 Uma tunatyaltote' hakiy ōñaqaw yuaataqat aw tūqayyuñwni. Susmataqpi ima hakiy tūwaqatsit ep yuaaykuqat aw qa tūqayyuñqam pas ayo qa nōña. Noqw pay tis itam hakiy ōñaqaw yuaaykuqat aw qa tūqayyuñwe', kurs hin ayo nōñakni.

26 Ura hakiy tōnaat ephaqam pas tūwaqatsit tayayaykina; noqw pu' hapi pam hinhtiniqey lavayhtiqtē pañqawu: Sūs piw nāt nu qa tūwaqatsit-sanit pay ōveqatsit enañ tayayaykinani.

27 Noqw pam sūs piw sohsok hihta tayayaykinaniqey pañqawhqey, hihta tayayaykuqat sohsok sūlawhtiniqat pañqawu; pay añ hihta yukiwhqat hapi; noqw añ himu soon wayayaykuniqa hūrs hoñvani.

28 Noqw ōviy hapi itam moñwtunatyat pas soon wayayaykuniqat makiwyaqey, itam put ep God tsúyakyani; nen itam kaptsi'kahkañw pas hih-tay'kahkañw put aw okiwlalwe', put unañwveyani.

29 Taq aw itahyantaqa God qōhi hihta tsohtso'nañwuqat anta.

13

How to Please God

1 Uma nānatupkomuy amún nānami unañway'yuñwniqey qa haqami qe'totini.

2 Uma hakimuy qa umuhtuwimuy pāsyaniqey qa ayo yuykuyani, taq haqawat panyuñqe qa navoti'kahkañw kurs God hoñviaymuyatuy pāsya.

3 Añ sivilalwaqamuy uma u'ni'yuñwni, pas amumum panyuñqey pan'i; pu uma qahahlayhpit añ kånanvotaqamuy u'ni'yuñwni, pay uma piw amún tokoy'yuñqe òviy'ò.

4 I' nõmaqtsi sohsokmuy amuhpiy kaptsiwtani, pu put qa hak tuyoy'ewakwtani; nikañw hapi imuy añ nāhuhyayaqamuy amuhpa' hinnumyaqamuy pu tokot sokoplalwaqamuy pay ason God hin yukunani.

5 Uma hihta tuñlay'taqat qa pan qatsi'yuñwni, pay uma hihta himuy'yuñwe' put ep nakwhani'yuñwni; pi ura pam pañqawu: Soon nu uñ tatamhtani, kita.

6 Noqw òviy pay itam tatam qa nānahtsopyakahkañw pañqaqwani: Tutuyqawhqa nuy paañwni'ta; noqw sinom nuy hintsatsnaniqw, nu soon amuhpe tsawiniwtani.

7 Umumi tunatyawyuñqam God lavayiyat umumi yuaaykuyaqamuy uma u'ni'yuñwni; uma pumuy hin hinwisqat aw wūwantote' amún qapēvewnit an hinwisni.

8 Jesus Christ hin tāvoq hintaqey nāt panta pūu, pu yahpiy sūtsepnī.

9 Uma hihintaqat alōñōt tutuqayhpit qa akw itahqapevewniy añqw lasyani. Pay hakiy unañwaat God núokwayat akw hūrs'iwtaqw pam put eñem lolma, i' nõsiwhqa put hintsatskaqamuy qa moñwvastapnaqat qa put akw'a.

10 Pi itam nāp itahtuwiy an God aw nāwakintota. Noqw ima Jerusalem ep God kīyat ep tumalay'yuñqam soon put ep itamum hintsatskani.

11 God awwat mohpeq moñwi qaanhtiput ep kapīrat nīnat, uñwáyat yankañw, haqami pas āantsawat aw pákiñwu. Noqw pay hoñviayaat put tokoyat haqam hākyesqat kwayñavohaqami yawme', pep put taqtsokñwu.

12 Noqw òviy piw Jesus pas nāp uñway akw sinmuy kwañw'ewakwtaniqe òviy kitsókit kwayñavehaqam kånavotqe mōki.

13 Noqw òviy itam haqam hākyesiwhqat ihpo put awyani; nen itam put amún qalomálvayhtiwyani.

14 Pi itam kitsókit sūtsepnihqat yep nāstaya, pi itam sukw pītuniqat tunatyawyuñwa.

15 Noqw òviy itam God aw nānoayani, it nu pañqawu: Itam itahmoay akw put tayawnayani, piw put aw kwakwhatiwisni, Jesus Christ añ'a.

16 Nikañw uma lolmat hinhtotiniqey, pu hihta akw hakiy paañwayaniqey qa suhtok'iwyuñwni, pi put pāvantaqat God aw noiwwisqat ep pam hahlayi.

17 Uma umumi moñw'iwyuñqamuy amumi tūqayyuñwe', amumi nānakwhani'yuñwni, taq puma umuhhikwsiy aw tunatyawwisa. Noqw soon puma tumalay ep God aw qa lavayhtotini. Noqw uma pumuy amumi pās tūqayyuñqw, puma hahlaykahkañw lavayhtotini. Nikañw putuiwkahkañw lavayhtotini kurs uma amumi qa tūqayyuñq'ò. Noqw pam pantaqa umuñem qalomáhintani.

18 Uma itamuñem nāwakinwisni, pay itam itah'unañway pasiwyuñqey as qa nānahtsopya, sohsok hihta añ pas qaatsat hinwisniqey suhtaq'ewyakahkañwo.

19 Nikañw nu as tis pas Its umumi ahoy mātaviwniqat òviy uma yan hinwisniqat nu okiw umumi yan nāwakna.

²⁰ God hapi hakiy kwakwhat unañwtoynañwuqa; pam hapi Itahtutuyqawhqay Jesus Christ, kanelmuy amumi suan tunatyawmaqat, mokiwuy añqw ahoy tātayna, ura pam nāp uñway akw itamuñem sūs namivasiwnaq’ō.

²¹ Okiw nam pam umuy hin hinyuñwniqey pasiwyuñwniqat umuñem pan yúkuni, uma sohsok hihta añ put tunatyayat añ hinwisniqat õviy’o. Nam pam umuhpiy tayawniwniqey put tumalay’taa, Jesus Christ añ’a. Nam pam yūmosa aqwhaqami tayawintiwa. Nam antaa.

Final Words

²² Noqw nu okiw umumi pañqawni, itupkomu: Uma ökwhanpit lavayit aw qa rohomwisni. Pay nu hikiqw lavayit umumi pēna.

²³ Uma itahtupko Timothy sivikiñaqw mātaviwhqat navoti’yuñwni. Noqw ason pam its pituqw nu put amum umumi yórikni.

²⁴ Uma umumi moñw’iwyuñqamuy sohsokmuy inuñem õqalanwisni, pu sohsokmuy God sinomuyatuyu. Ima Ítalyt añqw sinom umuy õqalaya.

²⁵ Nam God núokwaat sohsokmuy amumum yantaa. Nam antaa.

JAMES

God Sinomuyatuy amumi Pēniata

¹ Nu' James, God-nikañw pu Itahtutuyqawhqay Jesus Christ pumuy tūwīkiamnihqa it penta, God sinomuyatuy añqē' ahtsaval'iwtaqamuy amumii. Hakim ōqawyuññwu.

Faith and Wisdom

² Itupkomu, ason uma hīhihta akw unaheviwye', put ep hinhaqam hahlayhtotini,

³ It navoti'yuñwee: Ason uma umuhtuptsiwniy añqw lasyaniqey unaheviwye', uma put pantaqat ahpiy qaīts hin unañwtotiniqey tuwi'vayani.

⁴ Nikañw hak hihta ep nakwhani'kañw, pay yūmosa put añ kuyvamantani. Nen hak pas tukwsiwñwu, pasiwtañwu, qa hihta akw hintañwu.

⁵ Kurs uma haqawa suyan unañwtalwuwñit nāstanen, pay pam God aw put ōviy tūviñtani. Noqw pam hakiy qa qōhqōyat, aw put nōani. Pi pam qa hihta kahkawnakañw sohsokmuy hihta huylawñwu.

⁶ Noqw pay hak pas qapēvewnakañw put ōviy tūviñtani, qa wiwsikañwo. Taq wiwsiqa pāhut hoñvantaqat anta. Pam hūkañwuy akw nāhoy tutuptiñwu.

⁷ Noqw ōviy hak pantaqa God añqw pay hihta ōmahtaniqey qa pan wūwamantani.

⁸ Lōq wuwñi'taqa ahsupoq tunatyay añ qa hūrs'iwtañwu.

Poverty and Riches

⁹ Pay añ tuptsiwni'taqa okiwsinonikañw a'nō hūmuniwhtiqey ep hahlayni.

¹⁰ Pu i' hak kahaktaqa qahimuniwhtiqey ep piw tuwat hahlayhtini. Pi pam tūsaqat siyat an tūwayani.

¹¹ Taq tāwa yamakq, kohsiwuy akw pay pahsat tūsaqa tsakñwu; noqw put siat posñwu; noqw put lomavitsañwaat sūlawhtiñwu. Noqw pan hapi kahaktaqa nāt panmaq w himuat sūlawhtini.

Testing and Tempting

¹² Pas sino unaheppit añ kuytaqa hahlayhpit ep'e. Pi ason Tutuyqawhqay put aw tuwane', put hihta ahsataqat aw nōani-it qatsit qaso'taqata. Pan hapi pam sohsokmuy put aw unañway'yuñqamuy amumi awini'ta.

¹³ Qa hak hapi unaheviwe' pañqawni: God hapi inumi unahepta, kītani. Pi God pas qa hihta qaan hinhtiniqey nāwakna. Piw pam qa hakiy aw unahepta.

¹⁴ Pay sino hihta tuñlayiy ahpiy pan ūnatoyniwe' unaheviwñwu.

¹⁵ Pu tuñlayiy añ hinme' qaanhtiñwu. Nen pam qaanhtipuy añ ahsupoq hinme' so'ñwamiq mokni.

¹⁶ Uma qaōwihiniwhtotini, pas aw iunañwam itupkomu.

¹⁷ Sohsoy lolma kuwahtipu, pu sohsoy makiwa qa hihta akw hintañwuqa hapi ōñaq'ō. God tālawñwat yūkuhqay hapi itamumi sohsok hihta nukñwat noi'ma. Pam soon hisat alōntini. Pam tālanihqe soon hisat namtōke' haqam qatālawñani.

¹⁸ Noqw pam kurs yan tunatyawtaqe, itamuy lavayiy pas antsanihqat akw aniwna, itam put yukimuyatuy ahpiy sus mohpeqyaniqata.

Hearing and Doing

¹⁹ Noq̄w òviy'ò, aw iunañwam itupkomu, uma sohsoyam pās tūqayyuñw̄ni; qa sulvayhtotimantani; qa suyhtsiptotimantani.

²⁰ Taq̄ hak tāqa itsivuy akw qa súanhinme' soon God unañw̄veni.

²¹ Paniq̄w òviy uma it tuyoy'ewakwtunatyat ayo yukuyani, pu nukpantu-natyat a'nò hoyoyotaqata. Nen uma okiw'una-ñway'kahkañw God lavayiyat umuh'nañw̄mi panayani. Pi pam umuhhikw̄siy ayo òyaniqey aw òqalay'ta.

²² Uma qa nāmi yētōtat, God lavayiyat añ hinwisni; qa pānis-sa paysoq aw tūqayyuñw̄ni.

²³ Taq̄ lavayit aw paysoq tūqaytaqa pay qa añ hinmaq̄a hakiy panaptsat akw nātūway'taqat pantañw̄.

²⁴ Pam nāviptsat, ahpiyniñw̄; nen pahsat pay hin sōniwhqey suhtokñw̄.

²⁵ Nikañw hak it tutavot pās pasiwtaqat, hakiy qenivo tāviñw̄uqat añ purime', put qa suhtoke', añ hinmaq̄w, God put hintsakpiyat añ put paañw̄ni.

²⁶ Kurs hak haqam God pas kaptsi'taqey pan namiwuwante', leñiy qa aw tuyqawi'te', pam paysoq nāyuyuyhñani. Pam pi haktonsa pās unañway qatu.

²⁷ Noq̄w pay yan hapi hak God Itanay-niq̄w pas antsa put kaptsi'taqa hinmani kwañw'ewakw unañway'kañwo. Hak imuy nanalvūtuy, pu koñnanalvūtuy hihta añ kānanvotyāq̄w amumi pohtamantani. Pu yep qatsit ep qa nātuyoy'ewakwtani.

2

Warning against Prejudice

¹ Itupkomu, uma qa sinonunuiñhtni, kurs uma Itahtutuyq̄awh̄qay Jesus Christ pas kaptsitiwh̄qat aw tuptsiw̄ni'yūñwee.

² Kurs hak tāqa sikavalasivat tañapsomkañw, lomayuwsi'taqa umuht-sotsvalkimi pakiq̄w, pu piw hak tāqa hin'ewakw yuwsit'āqa ep pākini.

³ Noq̄w kurs uma it lomayuwsi'taqat-sa aw unañwtap̄ye' haqam nukñwat ep qatuptuniqat put aw pañqaq̄wat, it òkiwh̄qat aw pañqaq̄wani: Pay um pep w̄nuni, sen, Pay um yep iwuwukpiy aqlap qatuptuni, kitotani.

⁴ Kurs uma panhtote' pay qa suan w̄w̄wantotani. Soq uma sinmuy tsikantotani; nihqe qalomá'nañway'kahkañw, hakiy eñem hin yuykuyañw̄.

⁵ Kurs inumi tuqayvastotaa, aw iunañwam itupkomu. God yep qatsit ep añ okiwyaqamuy namorstaqe, pumuy moñwtunatyay māqaniqey tunatyawta. Pay qa panta? Sam pi pan hapi pam put aw unañway'yūñqamuy awini'ta.

⁶ Noq̄w uma soq it òkiwh̄qat qa hihtatota. Puyaw qa kahaksinom umuy sōntsah̄sanyakañw momñwituy amumi umuy lōlōkinlalwa?

⁷ Puyaw qa puma umuhnatñwaniy qa hihtalalwa, it natñwanit pas hihkay'taqat akw uma tūñwantiwyaqata?

⁸ Ura i' pas pavan tutavo tutuvenit añ pey'ta: Um hin pas nāmi unañway'taqey pan uhsinosñway aw unañway'tani, yan'i. Noq̄w òviy kurs uma put anhtote' súanhtotini.

⁹ Nikañw kurs uma qa sohsokmuy sun òoyye', pay pan hapi uma qaanhtotini; nihqe mewnit qa tuqayvastote', panwat hin hinwisniqat tutavot ahpiy hin yukuniwyani.

¹⁰ Pi hak pay as sohsok tutavot añ hinmakañw, sūp haqam put ep qaanhte', pay hapi sohsok ep qaanhtiñw̄.

¹¹ Pi i' hak hakiy tokot qa sokoptaniqat kítahqa piw hak hakiy qa nīnaniqat kita. Noq̄w òviy pay as kurs um tokot qa sokoptakañw hakiy nīne', pay hapi um tutavot qa kaptsi'ta.

¹² God it tutavot hakiy qenivo táviñwuḡat añwat itamuy hin yukunani. Noq̄w òviy uma put-sa aw taywiskahkañw hihta yuaatotani, piw hihta hintsatskani.

¹³ Pi ason hin yukiltiniqat aw pituq̄w, God núokwaat put itsívuyat añwuy'tani. Noq̄w God añ qa núokwat tuwat soon òkwatuwni.

Faith and Actions

¹⁴ Itupkomu, sen hak pas qapēvewni'taqey pañqawkañw qa put aw hayawtaqat hinme', ya pam hin put akw moñwvásttini? Ya sen pam qapēvewniy akw ayo yámakni?

¹⁵ Noq̄w kurs haqawat tuptsiwni'yuñqam qa yuwsikahkañw, nōsiwhqat nastayaq̄w,

¹⁶ Uma haqawa amumi pañqawni: Pay uma qa hin unañwaw'kahkañw ninmani. Uma mukihTOTIT, òòyyani, kitat, puma hihta haqni'yuñqat pumuy qa huytaq̄w, ya hin puma put akw moñwvástotini?

¹⁷ Noq̄w òviy hak qapēvewni'taqey pañqawhqa put qa aw hayawtaqat hinme', pam haktonsa qapēvewni'tani.

¹⁸ Haqawa ka hakiy aw pañqawni: Yaw um qapēvewni'ta; noq̄w nu'wa hihta tumalay'ta. Taa, um uhqapēvewniy inumi mahtaknani qa hihta uhtumalay akw'a. Noq̄w nu'wa ihintsakpiy akw ituptsiwniy ūmi mahtaknani, kítani.

¹⁹ Pay God pas sūkanihqat um tuptsiwni'ta. Pay um súan wuwni'ta. Ima nukpanhikwsimuy piw pan tuptsiwni'yuñq̄e maqasneve tururutoti.

²⁰ Noq̄w puyaw um soon it navotni um hak an'ewakw wuwni'taqa sino? Sen hak qapēvewniat qa hihta apitiq̄w, pam haktonsa qapēvewni'tañwu.

²¹ Ura Abraham itana hom'oyvihkat ep tiy Isaac hom'oyh̄q God put súantaqat pañqawu. Pay qa panta?

²² Pam God aw tuptsiwni'taqe òviy pan hinhti. Noq̄w put qapēvewniat hintsakpiyat akw aw antsaniwa.

²³ Noq̄w tutuveni hin lavayhtiqat hapi anhti: Abraham God tuptsiw̄h̄q, God put súantaqat pañqawu, ii. Noq̄w pam God kwátsiatnihqey pan túñwantiwa.

²⁴ Noq̄w òviy hapi sino hintsakpiy ahpiy qenive wúnunwu, qa pas qapēvewnit akw-saa.

²⁵ Pu i' hak tokoy huhyaqa, Rahab hakimuy tuaw'ayhtuy pās tavit pu pay sutsvoq̄wat pumuy hōna. Nihq̄e pam hintsakpiy akw qenive wunuptu.

²⁶ Pi hakiy tokoat qa hikwsi'te' mokpuniñwuniq̄w, pay hapi pan piw qapēvewni hintsakpit nastanen mokpuniñwu.

3

The Tongue

¹ Itupkomu, pay uma qa sohsoyam tūtutuqaynayaniqey anyuñwni, it navoti'yuñwee: Itam tūtutuqaynayaqam pas pavan qaōwiyukuniwyani.

² Itam sohsoyam hihihita añ òwihinwisa. Haqam hapi lavayiy ep pas qa òwihiniwhitiqa pās pasiwtañwu; nihq̄e sohsoq tokoy tuyqawi'taniqey tuwi'tañwu.

³ Meh, hak kawayot sipmoyhtotoyna, put aw tūqaytaniqat òviy'o. Nihq̄e pan hak put tokoyat sohsoq ponilañwu.

⁴ Pu uma kurs piw pākihut aw wūwayani. Nāmahin pi as puma qaan'ewakw yañsayoqw-nikañw, pu wukohukañwuy akw hukhoyiwuwa. Nikañw pay hih-sakhoyat ponilanpit akw ponilantiwya, wárikni'maqa haqami ponilaniqey nāwaknaqw pañsoq'a.

⁵ Noqw pan hapi hakiy leñiat pas as tokoyat ep hihsayhoyanikañw hīhihta kwiviyuaatañwu. Meh, qōhi as hihsaynikañw hihta wukotaqtsokñwu!

⁶ Noqw hakiy leñiat ūwiñwuy anta. Itahtokoy ep pam yep nukpanhqatsit anta. Nihqe pam itahtokoy añ ahsupoq tuyoy'ewakwlawu. Pam maskiveq qōhit akw taqtsokiwkañw itahtunatyay tataqtsokñwu.

⁷ Pay as pi sinom sohsokmuy hihtuy popkotuy, pu masay'yuñqamuy, pu hihtuy hoyóyotinumyaqamuy tsūtsu'tuy, pu pātuwaqatsit añqe' ki'yuñqamuy amumi tuyqawi'yuñwa. Puma pumuy sohsomuy amumi tuyqawi'yuñwiniqey tuwi'yuñwa.

⁸ Nikañw pay pas kurs hak leñiy aw tuyqawi'tani. Pas pam qalolmanikañw, qatuqayvahsi'ta; pas kelmokiat hakiy nīnañwuqa-saa.

⁹ Itam put akw God Itanay lomayuaatota; pu pay put akw itam sinmuy God an yukiwyuñqamuy qalomáyuaatota.

¹⁰ Lomalavayi, pu qalomálavayi sūkw moat añqw nōñanta. Itupkomu, pas hapi soon yantani.

¹¹ Puyaw sen haqam pāhut nōñañataqat ep kwañwa, pu tsīvo sūvaqw nōñantañwu?

¹² Itupkomu, ya sen nōnvospaltsoki olive-sipalat pölöy'vani? Ya sen ovaui nōnvospalat himuy'vani? Qae. Noqw pay pan hapi haqam pāhu nōñantaqa kurs hin suhut, kwañwat enañ nōñantoynani.

The Wisdom from Above

¹³ Hak sen umuñaqw suan unañwtalwuwni'ta, pu hihta tuwi'ta? Pay pi pam suan hinme', hihta lolmat hintsakni, qa kwivi'nañway'kañwo, sūanwuwni'kañwo.

¹⁴ Nikañw kurs uma umu'nañwpeq pas pavan unañwtutuyyakañw, nanaqas-tunatyawyuñwe' pay uma umuhsuanwuwniy ep qa himuiwyuñwini. Pu uma it suan wuwnit pas antsanihqat ehpewi qa atsáalwani.

¹⁵ Taq pan hinmaqa qa ññaqw wuwnit añ hinma, soq yep qatsit añqw wuwnit áñwata. Pam pantaqa wuwni hakiy tunatyayat ahpiyñiñwu, it Nukpanat ahpiy'o.

¹⁶ Haqam pi hakim unañwtutuykañw nanaqastunatyawyuñwe' puma piw qa unañwtalyañwu, pu hihta qalomátumalay'yuññwu.

¹⁷ Nikañw ññaqw suan unañwtalwuwni'taqa mohti suan unañway'ta; kwak-what unañway'ta; qa a'nō unañway'ta; pās suyan tūqaytañwu; pas núokwa; lolmat tumalay'ta; qa sinonuiña; piw qa nawip'ew hinma.

¹⁸ Noqw hak haqam pasi'nañway'taqa soñawnen pasi'nañwat qatsit enem hihta uylawe' pam suan qatsit aniwnañwu.

4

Friendship with the World

¹ Ya uma hinoqw nānaywa, pu nāñwuy'yuñwa? Umuhtokoy ep umuhtuñlayi umuy hin unañwtotoyna. Sen qa panta?

² Uma as hihta tuñlay'kahkañw kurs hin put tutwani. Uma as tuqwyantota, hihta himuy'vayaniqey tuñlay'kahkañwo. Uma nānaywakañw nāqöytota. Nikañw uma hihta qa tüviñtotaqey öviy qa himuy'yuñwa.

³ Uma as hihta öviy tüviñlalwakañw qa ömalalwa; uma qalomátunatyawkahkañw put öviy tüviñtotañwuniqee, paysoq pi uma umuhtuñlayiy añ put akw nāhahlaynayaniqey öviy'o.

⁴ Is ohi, uma nuvötahtaqtu, pu yoñaymomoyamu, yep qatsit ep uma nāhahlaynayaniqey nānawaknaqamu! Kurs uma pan hinwise', God tuwqamat-niwhtotini. Taq hak yep qatsit ep nāhahlaynañwuqa God tuwqaata. Ya uma it qa navoti'yuñwa?

⁵ Ura tutuvenit añ yan pey'ta: Pam hikwsit itamuhsonmi pānahqey tuñlay'ta, pu nēñem kahkawna, yan'i. Noqwu ya úmuyniqw paysoq i' pey'ta?

⁶ Pi pas pam hakiy pāsniñwu. Paniqwu pi öviy pam pañqawu: God añ kwivi'nañway'yuñqamuy amuhpewi wunuptuñwu; nikañw añ okiw'unañway'yuñqamuy pam paañwañwu.

⁷ Paniqwu öviy uma God aw nānakwhani'yuñwani. Uma Nukpanat aw rohomwisq, pam umupyeye wāyamantani.

⁸ Uma God aw hohyokyaqwu, pam piw tuwat umumi hóyokni. Uma soñawnen umuhmay pāhomyani, uma añ qaanhinwisqamu, pu uma umuh'unañway kwañw'ewakwtotani, uma löq wuwni'yuñqamu.

⁹ Uma nāökwhayani; pu qahahlayyani; pu tsaykitani. Uma tsutsúyaniqey qe'totit, qahahlayhtote', putuiwyuñwani.

¹⁰ Uma Tutuyqawhqat ehpewi nāqahihlatotaqwu, pam umuy tsokanani.

Warning against Judging a Brother

¹¹ Uma qa nānamiq hiñqawqani, itupkomu. Taq pāvay, sen tupkoy aqw hiñqawlawhqata tutavot qahihtalawhqey aqw hiñqawlawñwu. Nikañw kurs um tutavot aqw hiñqawlawe', qa put añ hinme', um sinmuy amuñem hin yúkuniqey nātsotskanañwu.

¹² Pay hapi pas sūka nuhtumi tutaptima, piw amuñem hin yuyku, (pas God-saa). Pam hapi hakiy ayo táviniqey, pu ayo hintsanniqey aw öqala. Noqwu ya um haknihqey pas piw ayo sukw aqw hiñqawlawñwi?

Warning against Boasting

¹³ Taay, uma pañqawqamuy, Itam pu', sen qāvo ayo wuhkokitsokimiye', pep yahsañwnayani; nen pep hihta tuhtuy'yakahkañw huhayey', hihta nihtotini.

¹⁴ Susmataqpi qāvo hintaniqat uma qa navoti'kahkañwo. Puyaw umuhqatsi himuu? Pay pam söwiwañwuy anta. Hihsavo mätsilitit, pay kurs haqaminiñwu.

¹⁵ Uma qa pañqawqat, yan hiñqawwanikahkañwo: Ason kurs Tutuyqawhqata pan nāwaknaqwu itam yesni, nen yanhtotini, sen panhtotini, kitotanikañwo.

¹⁶ Noqwu tuwat soq uma umuhkwivi'nañway ep himuiwyuñqey qaanhtotiñwu.

¹⁷ Noqwu lolmat hinhtiniqey navoti'kañw put qa panhtiqa qaanhtiñwu.

5

Warning to the Rich

¹ Taay, uma añ kahaksinomu, uma pas umuhtōnay añqey' tsaykitani. Taq uma nāt qahahlayhqatsit aw ökini.

² Umuhkahakhimu kwañwiptiti; umuhyuysi kwahyatoti.

³ Umuhsiva sohsoy sikañputi. Nihqe pam umuy tuhtualni; nen qõhit an umuhtokoy tsohtso'nani. Uma so'ñwaveq talõnwintiwihqat ep nennem nihtiwhtaqat waranhtota.

⁴ Meh ayam hakim umuñem hõqyaqw uma pumuy ahsatiamuy kwa-hanayañwu. Noqw Qaan'ewakw Hintaqamuy amumi Tutuyqawhقات naqvumiq tõnaam tõqtiqw, pumuy ahsatiam umuy tuhtualni.

⁵ Uma yep qatsit ep kwañwáewhpit yëse, qaunañwtalya. Pas uma nāwihotoynaya, pas hisat qõyaniwyaniqey an'i.

⁶ Uma hakiy súantaqat tūvayat nñaya. Noqw pam umumi qa rohomhti.

Patience and Prayer

⁷ Noqw õviy'o, itupkomu, uma Tutuyqawhقات pítuniqat aw pahsave wuhkomaqapsi'yuñwini. Meh, õyi'taqat tutskwañaqw hihta nukñwat aniwnit õviy maqapsi'tañwu; nen qa nañ'ekni'taqw, its uyis yokvañwu, pu tuhoos piwu.

⁸ Oviy uma qapëvewnayakahkañw qa nañ'eknayani. Taq Tutuyqawhقات pítuniqat aw hayiñw'iwma.

⁹ Uma qa nānami hinyuñwini, itupkomu; taq nāphisat sen uma sóontsaniwyani. Meh, hakiy hin yukunañwuqat hõtsíwmi wunu.

¹⁰ Itupkomu, uma God lavay'aymuyatuy Tutuyqawhقات natñwaniyat aw yankahkañw yuaaykuyaqamuy amumi taywise', amumi nanawinyani. Pumuy hin kãnavotpit an nakwhani'yuñqat pan piw uma hinwisni.

¹¹ Meh, itamuyniqw kãnavotpit an nakwhani'yuñqam hapi pas hahlayhpit epya. Ura Job hin qa nañ'eknaqat uma pay nanapta; nihqe Tutuyqawhقات hin put enem yúkuhqat uma navoti'yuñwa. Pi pas Tutuyqawhقات hakiy õkwatuñwu, pu núokwa.

¹² Nikañwo, itupkomu, uma hapi pas tis pavan õgalat lavayit akw hihta pasiwnayaniqey qe'yani. Uma qa õveqatsit akw õqallavayhtotini, piw qa tūwaqatsit akw'a, pu pay pas nāp hinwat lavayit akw'a. Uma qa panyat, pay uma Owi, kitotaqw pantamantani, piw Qae, kitotaqw pantamantani. Taq nāphisat pi uma sóontsaniwyani.

¹³ Sen haqawa uma hihta ep okiwhinhte', pam nāwaknani. Sen haqawa hahlayi, pam hahlaytatawlawni.

¹⁴ Sen haqawa umuñaqw tūtuye', pam God sinomuyatuy amuñaqw wukw'aymuy wāñwayni. Noqw puma Tutuyqawhقات natñwaniyat aw yankahkañw wihkuyit akw put lelwiyat, put enem nānawaknani.

¹⁵ Noqw puma qapëvewnayakahkañw, put õviy tūvintotaqw, pam qalaptuni; noqw Tutuyqawhقات put qatuptsinani, pu put qaanhtipuyat put ahpiy ayo yúkuni, kurs pam hihta ep qaanhtiq'õ.

¹⁶ Uma umuh'õwihiniwhtipuy nānami nahostiwisni, pu uma nāhoy nennem nāwakinwisni; nen uma qalaptuyani. Pas haqam suan hinmaqat okiwnawak-inpiat a'nõ hihta aw tuyqawi'ta.

¹⁷ Ura God lavay'ayaat Elias itamun símonikañw itamun unañway'ta. Nit pay ura pas qa yokvaniqat õviy pam pas qa atsáy'kañw nāwakna. Noqw ura payhkomuy yahsañwuy-nikañw añqw nāvay mūmuyawhtuy pahsave tūwaqatsit an qa yokva.

¹⁸ Nit pu piw pam nāwaknaqw, õñaqw yokvaqw, tutskwa hihta aniwna.

¹⁹ Itupkomu, kurs haqawa it põhut pas antsanihqat añqw ayo lasq, hak put aw ahoy put wukve',

²⁰ It navoti'tani: I' hak qaanhinmaqat qasuyan tunatyayat ańqw lasnaqa hapi mokiwuy ańqw hakiy hikwsiyat ayo távini; nen nihtiwtaqat qaanhtipuyat năkwapnani.

PETER

God Sinomuyatuy amumi mohti Pēniata

¹ Nu' Peter, Jesus Christ ayaatnihqa, it penta. Nu' añ ahtsaval'iwtaqamuy Pontus, Galatiat, Cappadociat, Asiat, pu Bithyniat añqe' hinnumyaqamuy öqalanta.

² Ura Itana God añwu pay umuy tuwi'taqe, umuy namorstat, Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy umuy sutsvo oya, uma Jesus Christ uñwáyat akw kwañw'ewayhtote', put aw tuqayvastotaniqat öviy'o. Nam núokwa, pu kwakwhaunañwa qaöwíhintaqa umumi pitsíwtaa.

A Living Hope

³ Nam Jesus Christ Itahtutuyqawhqay aw yantaqaat i' Naat God pas kaptsiwaa. Kwakwhat pi pam hapi pas núokwanihqe itamuy tímuy'vaqe, nõyit qaso'taqat itamumi noa, Jesus Christ mokiwuy añqw ahoy tātaynaqee.

⁴ Pam itamuñem pas qahinhitiñwuqat, pu qahováriwtaqat, pu qasulawhtiñwuqat hihta öveqatsit ep warani'ta. Put öviy uma unañwvahsi'yuñwa,

⁵ God qapëwewnayakahkañwo. Pi pam umuy ayo óyahqe, umumi so'ñwamiq pahsavo tunatyawtaniqey öqalay'ta. Noqw so'ñwaveq pu' pam umuhmakiway umumi nóani.

⁶ Noqw öviy uma pas hinhaqam hahlayya, pay nāmahin pi as uma ka pu' hihsavo hihhihta añ kñanavotyayqe putuiwyuñwa.

⁷ Hak sikavalasivat aw pohtanik, qõhit akw put aw tuwantañwu. Noqw tis pi öviy God umuhqapewewniy sikavalasivat pay súlawhtiñwuqat epnihqe pas pavan hihkay'taqat aw pohtani. Nihqe pam put aw pohtaqw, uma tayawniwyani, pu kaptsiwiyani, pu lomayuaatiwyani, hisat Jesus Christ pituniq'ö.

⁸ Put uma hakiy aw qa yóriki'kahkañw put aw unañway'yuñwa. Uma as pu' put aw qa taykahkañw aw tütuptsiwaqe hahlayhtiwiisa. Hahlayhpit pas kurs hin pañqawiwniqat pas pavan nukñwat pasiwtaqat pan uma hahlayya.

⁹ Pi umuhqapewewniy ahpiy aniwnit uma himuy'vayani, umuhhikwsi ayo nõñakniqat put'a.

¹⁰ Noqw God lavay'aymat put umuy ökwatuwe' ayo óyaniqat añwu pay yuaaykuyat, put pantaqat añ pás heptotaqe, pu añ pupriya.

¹¹ Pi Christ Hikwsiat pumuy amuhpe pakiwtaqa Christ soon qa hihhihta añ kñanawat, pep pu' momiq taviwniqat añwu pay pumuy áawna. Noqw öviy puma put hakiy yuaaykuqat, pu haqe' qalawmaqat añ pupriya.

¹² Noqw pay puma qa nennemyat, umeñem iit pēnayaqat pan amumi mātakti. Noqw hikis pi ññaqw hoñvia'yam it aw pupriyaniqey nñawakna. Noqw umumi hapi i' lomatuawi yuaatiwa, hakimuy lavay'a'yatuy amuhpiy'o, Qahováriwtaqat Hikwsit ññaqw taviwhqat öqalayay añq'ö.

A Call to Holy Living

¹³ Noqw öviy uma rohomhtotiniqe umuhwuwniy moñwvas'iwyuñwñi; pás umu'nañway yeskahkañw, hisat Jesus Christ mātaktiniqat aw taywiskahkañw, it kuwahtiput pep makiwyaniqey öviy yūmosa unañwvahsi'wisni.

¹⁴ Uma God aw tūqayyuñwini, put tīmatnihqee. Ura as uma hisat God tunatyayat qa navoti'yuñqe nāp umuhtuñlayiy añ hinwisa. Noqw pu' hapi uma qa pan hinwist,

¹⁵ Añ ahsupoq suan hinyuñwini, i' hak umuy wáñwayhqa hin suan hintaqat pan'i.

¹⁶ Ispi yan ura pey'taq'ô: Uma qahováriwuñwini; pi nu qahováriwta.

¹⁷ Noqw ason uma Itanay qa sinonuññanihqat aw nānawakne' it u'ni'yuñwini: Pam hapi sohsokmuy amuñem hin yúkuni; hak hin tumalay'taqat pan put eñem yúkuni. Noqw ôviy uma yep qatsit ep yeskahkañw, put kaptsi'kahkañw hinwisni,

¹⁸ It navoti'yuñwee: God umuhhisatqatsiy an'ewakwnihqat añqw umuy mātavihqata, it qatsit umunamuy navotiyamuy ahpiy umumi mātaviwihqat añq'ô. Ura pam hihta pas hihkay'taqat qahinhtiñwuqat akw umuy mātavi, sikavalasivat, sen qōtsásivat qa put akw'a,

¹⁹ Nit Christ unwayat akw'a. Ura pam mañat pas qa hihta akw hov-ariwkañw qa hihta akw hintaqat ankañw umuñem taviwa.

²⁰ Pas hisatñahaqawq God tūwaqatsit nāt qa yukut, pepeq pay pan put eñem yuku; nit yepehaq so'ñwaveq pu' umuñem tūwaqatsit aw put tavi.

²¹ Noqw put ahpiy uma God aw tūtuptsiswa, put mokiwuy añqw ahoy tātaynaqe, pas pavan sinotaqat aw'i. Nihqe ôviy uma God qapêwewnayakahkañw, put ahpiy hihta unañwvahi'wisa.

²² Noqw uma hapi Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy lavayit pas antsanihqat aw tuqayvastotaqe, umuh'unañway kwan'ewakwtotat, añ tuptsiwni'yuñqamuy amumi pas antsa unañway'yuñwniqey tuwi'vaya. Taa, uma pan hinwise', pas suyan unañway'kahkañw pas pavan nānami unañway'yuñwini.

²³ Pi uma hapi pu' pas puhutihtiwiya, qa sinmuy súlawhtiñwuqat amuhpiynit, hakiy qasulawhtiñwuqat ahpiy'ô, God lavayiat pas taytaqat, sūtsepnihqat akw'a.

²⁴ (Pi tutuvenit añ yan pey'ta.) Sinom sohsoyam tūsaqat anyuñwa; pu pumuy lomavitsañwaam tūsaqat siyat anta. Tūsaqa tsakq, siat ayo posñwu;

²⁵ Noqw Tutuyqawhqat lavayiat hapi pas qa haqami sōta, yan'i. Noqw i' lavayi hapi lomatuaawi, umumi mātaviwa.

2

The Living Stone and the Holy Nation

¹ Paniqw ôviy uma nukpan'unañwat sohsok ayo yukuyani, pu sohsok unatwita, pu nawip'ew hintsatskiwhqata, pu kan'ewhtunatyata; pu nuhtumiq hiñqaqwaniqey qe'totini.

² Nen uma titipostuy puhunōñakqamuy amún pihut hin pas tuñlay'yuñqat pan it lavayit pas antsanihqat tuñlay'yuñwini; nen uma put akw wuñwyani,

³ Pi uma Tutuyqawhqat núokwayat pay añqw yukuyaqee.

⁴ Put hapi aw uma ôkini, owat taytaqat antaqat aw'i. Ura as sinom put ayo tūvayaqw, God put namorsta, ispi pas hihkay'taq'ô.

⁵ Noqw uma piw pas tayyuñqat o'wat anyuñqw, put akw God nēnem kītani. Pep uma God eñem hihta hintsatskani; piw Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy put aw hahlaytiwniqey aw nānoi'yuñwe', Jesus Christ ahpiy put unañweyani.

⁶ Ura tutuvenit ep yan pey'ta: Meh, nu hapi it owat pas hihkay'taqat namorstaqe, Zion ep ikiy ep tuyqaveq tāvini. Noqw put aw tuptsiwihqa hapi soon hamanhtini.

7-8 Noq̄w òviy uma tuptsiwyaq̄w, pam úmuyniq̄w pas hihkay'ta. Níkañw hakim añ qa tuptsiwyaq̄am, pu God lavayiyat aw qa tuq̄ayvastotaq̄am put aq̄w múnúkya. Sam pi pan amuñem yúkiwhq'ò, òviy pi yan hapi pey'ta: I' owa kílalwaq̄amuy amuhpiy ayo túviwhq̄a kíhut ep tuyq̄aveq̄ páki, yan'í. Pu piw yan'í: Puma it owat ep tònòkyat, put aq̄w múnúkyani, yan'í.

9 Noq̄w uma hapi pas namorstiwayaq̄am sínomu, pas Moñwit God awwat wimmoñw'iwyuñwa, sinom q̄ahováriwyuñq̄amu. God pas nāp umuy nēnem sinota, uma put q̄aan'ewakw hintsakpiyat tunvotnayaniq̄at òviy'ò. Ura as uma q̄atalpuve yesq̄, pam q̄aan'ewakw t̄alat ep q̄átuhq̄ey añq̄w umuy wánwayi.

10 Ura as uma qa sūp sínomu; níkañw pu' hapi uma God sínomatu. Ura as qa hak umuy òkwatuwa; noq̄w pu' hapi God umuy òkwatuwa.

Slaves of God

11 Pas aw iunañwamu, uma hapi pay qa yep sínomníkañw, pay hāk hinnumyaq̄at nu panwat umumi okiw pañq̄awni: Uma umuhtokoy tuñlayiyat qa añ hinwisni; taq̄ pam hakiy hikwsiyat aw nāyawnwu.

12 Añ qa tuptsiwni'yuñq̄amuy amunawit uma suan yesni. Noq̄w puma as umuy q̄alomáovelayat, umuhlomahintsakpiy aw tayyuñwe' God pas hihtatotani, hisat pam pumuy amumi pohtaq'ò.

13 Uma sinmuy amuñem hin hintaq̄at yukit añ ahsupoq̄ kaptsi'yuñwni, Tutuyq̄awhq̄at tunatyayat éñemi. Uma moñwit pas susmohpeq̄nihq̄at aw túq̄ayyuñwni,

14 Pu imuy moñw'oyiwyuñq̄amuy put ahpiy ayatiwyaq̄amuy amumii. Puma pi q̄alomáhintsatskaq̄amuy sivintoynayaniq̄e òviy ayatiwya, pu añ súanhinwisq̄amuy tayawintiwiñq̄ee.

15 Pi uma lomayesniq̄at pan God umuñem tunatyawta. Noq̄w pan hapi añ an'ewakw wuwni'yuñq̄am, ñasta navoti'yuñq̄am kurs hihta ep umuy òvelantotani.

16 Uma q̄enive hoñkahkañw yesni. Níkañw uma qa put aw yankahkañw haq̄am q̄alomáhintsatskaniq̄ey wūwantotat, God tumal'aymatnihq̄ey pan tunatyawyuñwni.

17 Uma sohsokmuy kaptsi'yuñwni; God tímuyatuy sohsokmuy amumi unañway'yuñwni; pi uma nuhtum put tímatu. Uma God mamq̄asyani; moñwit kaptsi'yuñwni.

The Example of Christ's Suffering

18 Uma añ tútuwiktu, uma umuhmoñwimuy kaptsi'kahkañw amumi túq̄ayyuñwni, añ lolólmatu, pu hakiy p̄syañwq̄amuy qa p̄umuy-sa amumii, añ a'nò unañway'yuñq̄amuy amumi píwu.

19 Pi hak qa hihta ep q̄aanhtit, okiwsaniwe', God aw-sa taykañw añ kuyve', pam hapi God unañwveni.

20 Níkañw kurs pam hihta ep òwihiniwhte', put ep wuvahtiwe', pas piw nakwhani'taq̄w, ya hak sen put ep aw k̄ataytani? Níkañw kurs pam aw súanhte', put ep okiwsaniwe', ep nakwhani'te', pam God unañwveni.

21 Pi pay núñwupi uma nakwhani'yuñwniq̄ey aw wánwayniwya. Pi pay Christ piw itamuñem k̄anavotpit añ kuyvage, itam hinyuñwniq̄at itamumi mahtakna, uma put an hinwisniq̄at òviy'ò.

22 Pam qa haq̄am hihta ep q̄aanhti, piw qa himu atsálvayi put moañaq̄w nõña.

²³ Sinom put aqw hiñqawqawq, pam qa tuwat pumuy amumiq hiñqawu. Pam okiwsaniwkañw nāoyniqey qa pañqawu. Pay panis pam God hihta añ pas suan yúkuñwuqat aw nāmatavi.

²⁴ Pam pas nāp itahqaanhtipuy tokoy ep yankañw nahoyehtsit ep hāyilti; nihqe tūhotiwihqe umuy qalapsina. Noqw òviy itam put amum so'qe qaanhtiniqey qe'tote', put amum yeskahkañw suan hinwisni.

²⁵ Pi uma as kanelmuy amún nāp haqami lasya. Nikañw pu' hapi uma umuhhikwsiy tumalay'maqat, pu umumi tunatyawmaqat aw ahoy òki.

3

Wives and Husbands

¹ Pu úmaa, momoyamu, pay uma piw pan nāp umuhpuwsuñwmuy amumi maqaptsi'kahkañw yesni. Noqw kurs haqawat God lavaiyat aw qa tuqayvahsi' yēse', puma umuy pās yeskahkañw pumuy kaptsi'yuñqat aw tayyuñwe',

² God lavaiyat aw tūtuptionsiwani, nāmahin as puma qa hisat put aw tūqaykahkañwo.

³ Uma qa suovaamnihqat lomayuyahiwtani, umuhhōmiy aw hihin yuykuyaniqeyu, pu sikavalasivat yuwsiyuñwniqeyu, pu lomayuwsita.

⁴ Uma qa panyuñwt, umuh'nañway qamātaqpuvenihqat nasitoynayani. Uma okiw'unañway'kahkañw kwakwhat yesni. Pam pantaqat God-niqw hihta a'nō hihkay'taqat pas qa hinhtiñwuqat anta.

⁵ Pi yan hapi hisat ima momoyam qahovárstunatyat hinwisqam God aw yanyuñqam nāyuyuwsinaya, puwsuñwmuy amumi maqaptsi'kahkañwo.

⁶ Oviy pi ura Sara Abraham aw tūqaytaqe put moñwílawu. Noqw uma hapi súan hinwise' put timatni, nen soon hihta ep tusiiyuñwni.

⁷ Pu úmaa, añ tahtaqtu, uma pahsi'kwa pumuy amumum yesni, pumuy kaptsi'kahkañwo; pi puma qa umún ò'qaltu. Noqw umuhnewakinpi qa haqami hihta akw sóonhtotini. Pi uma pumuy amumum qatsit, God kuwahtipuyat, makiway'yuñwa.

Suffering for Righteousness' Sake

⁸ Taa, noqw òviy uma sun tunatyawkahkañw, tūokwatuwi'yuñwni. Uma nānatupkomnihqey pan nānami unañway'yuñwni. Uma nun'okwatni; nāvāsyanani.

⁹ Ason uma qalomáhintsaniwye', sen nāphinsasviwye', qa túwatyamantani. Uma qa panyuñwt umuhpew'iwyuñqamuy amuñem lolmat tunatyaltotimantani. Pi God umuñem lolmat tunatyaltiqe òviy umuy wáñwayi.

¹⁰ Pi yantaq'ò: Qatsit nāvokawinkañw, lomatalòñnit añ taymaniqey nāwaknaqa hihta qalolmat aw leñiy ñuy'tani; noqw himu atsa soon moañaq w nōñantani.

¹¹ Hihta qalolmat qa hintsakt, lolmat hintsakni. Pam uyiawwqatsit tunatyawkañw, put aqwhaqam ñöyi'mani.

¹² Pi Tutuyqawhqa añ suan hinwisqamuy amumi tayma, piw pumuy nāwakinpiyamuy aw tūqaytañwu. Nikañw pam añ qaanhinwisqamuy amumi qa kwañwátayta.

¹³ Noqw puyaw uma hihta lolmat añ ò'qalyaqw, hak umuy hintsanni?

¹⁴ Noqw kurs uma suan hinwise', put ep hihta añ kānanvotye', uma hapi hahlayhpit epyani. Oviy uma pumuy qa mamqasyani; piw uma qa hin unañway'yuñwni.

15 Uma qa panyuñwt umu'nañwpeq God Tutuyqawhqalalwe', kaptsi'yuñwni. Pu ason hak umuy hinoqgw umuh'unanwpeq God aw unañwvahi'yuñqat umuy tüvintaqw, uma put aw hin lavayhtotiniqey sutsep pás pasiwyuñwni. Nikañw uma pahsi'kwa tükaptsi'kahkañw, yuaatotamantani,

16 Suyan unañway'kahkañwo. Noqgw umuy qaanhinwisqat pañqaqwaqam hamanhtotini, umuy Christ eñem lomahinwisqat qalománeveltoynayaqey ep'e.

17 Ispi kurs God pan tunatyawtaniqw pay pi uma tatam hihta lolmat hintsatskaqey ep okiwsaniwyani, nen hihta qalomáhintsatskaqey qa put epyani.

18 Pi pay ura Christ súantaqanikañw añ qa súanhinwisqamuy qaanhtipuyamuy ep sús kánavota, itamuy God aw ökinaniqe öviy'o. Ura put tokoat mokiwyu añ kuyvaqw, God put hikwsiyat taytoyna.

19 Noqgw pam pankañw hihikwsimuy sivikive tañawtaqamuy amumi lomatuawit yuaata.

20 Ura puma hisat qa tuqayvastota, Noaht qatsiyat ep'e, ephaqam ura God sinmuy amumi wuhko maqaptsi'taq'ö, nãto Noah päkihut yuykuq'ö. Noqgw ura híkiyom, pay nánalnihqam, put añqw tañawtaqe pätsikqat añ kükuyva.

21 Noqgw pu' hapi itam pumuy amún ayo nõñakiwta, kúyit akw tuvoylatotiqee, Jesus Christ mokiwyu añqw ahoy tätayhqat ahpiy'o. Hak tokoy pähomhtaqat nu qa put pañqawht, hakiy unañway kwañw'ewakwtat, God atpip suan hinmaqat hapi nu pañqawu.

22 Ura Jesus Christ öveqatsit aw pákihqe, God putvaqe qatuptu. Noqgw God hoñviaymat, pu hihta añ moñw'iwyuñqam, pu öqalat pasiwyuñqam, puma sohsoyam put aw maqaptsi'yuñwa.

4

Changed Lives

1 Noqgw öviy hapi Christ tokoy akw itamuñem kánavotqe, möki. Noqgw uma pan piw tunatyawkahkañw, so'niqey añ suhta'ewyani, pi mokqa qaanhtiput qe'tiñwuniq'ö.

2 Noqgw öviy uma hihsavo yep qatsit ep hinnumye', nãp umuhtuñlayiy qa añ hinwist, God tunatyayat añ hinwisni.

3 Ura itam pay añqaqw itahqatsiy añ qa tsa' hihta ep qaanhtoti, añ qatuptsiwni'yuñqamuy amuni. Noqgw pay nam pahsa'ni. Ura itam tuskapqatsit añ qa unañwtalya; nuvö'nañway'yuñwa; honaqkuyit akw hõnaq'iwyuñwa; haqam nõviwhqat ep nanaqasnonovañwu; qaunañwtalqatsit añ hinnumyañwu; pu hihta wutsit tuyoy'ewakwnihqat aw nãwakintiwiisa. Noqgw pu' uma qa pan hinwisa.

4 Pi añ qatuptsiwni'yuñqamuyiniqw hinhtiqw kurs uma pumuy qa amumum pas panhaqam qa unañwtalqatsit añ hintsatska. Noqgw öviy puma umuy nãnaphin yuaatota.

5 Nikañw puma soon qa God aw nãlavaytani, hakiy añ yesqamuy pu so'pumuy amuñem hinwat yúkuniqey aw moñwvvasiwtat aw'i.

6 Yaniqw hapi öviy imuy so'niqamuy amumi ura lomatuawi yuaatiwa, puma as sinomnikañw tokoy ep hin yukuniwyaqw, pumuy hikwsiam God an yesniqat öviy'o.

Good Managers of God's Gifts

⁷ Sohsoy himu so'ñwamiq ökiwsia. Oviy uma pās unañwat yesni. Uma namituyqawi'yuñwe', nāwakinwisni.

⁸ Nikañw uma hapi nānami unañway'yuñqey pas qa qe'totini, pi nami'nañwa qaantaqat nihtiwtaqat nākwapnañwuniq'ö.

⁹ Uma kwañwtotoynayakahkañw umuhkiy añ pās nāooyyani.

¹⁰ God qa sunyuñqat hihta sinomuy huylawu. Noqw öviy hak hihta makiwhqey akw tūmoñwvasnani, God tumal'ayaat qa atsáy'maqat pan'i.

¹¹ Haqawa yuaate' God añqw lavayit yuaatamantani. Nuhtuñem hihta hintsakqa pay God añqw öqalay makiwhqey tunvotnani. Uma sohsok hihta añ God momiq tavi'wisni, Jesus Christ ahpiy'o. Nam sohsoyam put pas hihtatotat, moñwílalwani, sutsep aqwhaqamii. Nam antaa.

Suffering as a Christian

¹² Aw iunañwamu, kurs uma soñawnen qōhit akw aw pohtiwy'e', pay uma put ep qa pas hin wūwantotani, suhpan pas soon hisat uma put aw ökiniqey pan'i.

¹³ Qa panyat, uma tuwat hahlayhtotini, tsáñawpi uma Christ amum kánanvotyaniqee. Taq ason pam pas hímuniñqey pan namtaknaqw uma piw put amum pas hinhaqam hahlayhtotini.

¹⁴ Kurs uma Christ ep qalomásasviwy'e', pep hapi uma hahlayhpit epyani, ispi Hikwsi pas hímuniñqa umumi pitsiwtaniq'ö, God Hikwsiata. Ayam hakim hapi as God qalomáyuaatotañwu; noqw uma hapi put pas pavan hihtatotañwu.

¹⁵ Nikañw uma qa haqawa hakiy nīnaqey ep kánavotni, sen uyiñwuniqey ep'e sen hihta qalomáhintsakqey ep'e, sen aye' sinmuy hintsakpiyamuy ep nātsurstoynaqey ep'e.

¹⁶ Nikañw kurs hak Christ sinoatniñqey öviy okiwsaniwe', pay pam qa hahmanht, it yantaqat ep God pas hihtatani.

¹⁷ Taq aw hapi pitu; noqw God mohti sinomuy amuñem hin yúkuni. Nikañw kurs pam itamuñem mohti hin yúkuniqw, ya sen ima God añqw lomatuawit aw qa tuqayvastotaqamuy amuñem hin yukiltini?

¹⁸ Noqw kurs i' hak súantaqa pēp qa ayo yamakq, ya sen imuy God qa kaptsi'yuñqamuy, pu qaanhinwisqamuy pumuy amumuñem hin yukiwatani?

¹⁹ Yanta. Noqw öviy ima hakim God tunatyayat anwat hihta añ kánanvotaqam súanhinwise' God aw taqanañwtotit, hikwsiy put aw noi'yuñwani, pumuy yúkuhqat, pas soon hisat pumuy ayo yúkuniqat put aw'i.

5

The Flock of God

¹ Nu umuħpa' hakimuy wukw'a'yatuy u'nanani, pay nu piw wukw'ayanikañwo, pu Christ okiwsaniwhq aw yóriki'taqa; pu ason pam mātaktiqw, nu nuhtum put amum kaptsi'tiwni.

² Uma God sinomuyatuy amumi tunatyawyuñwani. Oviy uma qa tusoqtumalay'yuñwt, su'qawkahkañw amumi tunatyawyuñwani. Uma qa sivat öviy tumalay'yuñwt, pas kwañwtotoynayakahkañw God enem tumalay'yuñwani.

³ Pam umuy put sinomuyatuy amumi tunatyawyuñwaniqat aw oyaqw, uma pumuy amumi qa tutuyqawyaqey qa pan hinyuñwani. Uma qa panyuñwt, pumuy hin hinwisniqat amumi hin nāmahtakni'yuñwani.

⁴ Noqw ason Christ sohsokmuy itamumi tunatyawtaqa mātake', pam hihta pas pavan nukñwat, qa hinhtiñwuat ahsatit umumi nóani.

⁵ Piw uma añ tsātsayomu, uma umuhpe wūwukwmuy amumi maqaptsi'yuñwini. Uma sohsoyam nānami maqaptsi'yuñwini, okiw'unañway'kahkañwo. Taq God añ kwivi'nañway'yuñqamuy amumi rohomhtiñwu; nikañw pam haqam okiw'unañway'yuñqamuy núokway máqañwu.

⁶ Paniqw òviy uma God òqalayāt ehpewi nāqahihtatotani. Noqw hisat aw pituqw, pam soon qa umuy hihtatani.

⁷ Uma umuhtusiwuwñiy sohsok God aw noi'yuñwini; pi pam umumi tunatyawma.

⁸ Uma namituyqawi'yuñwe', tunatyaltotini; taq umuhtuwħqa, Nukpana, wukotohot hōykinumqat an hakiy hovalaniqe hepnuma.

⁹ Put aw uma rohomhtotimantani, umuhtuptioniy añ hūrs hoñkahkañwo, it navoti'yuñwee: Pay ahsupoq tūwaqatsit añ umún tuptioniy'yuñqam piw umún hihta añ kānanvotyā.

¹⁰ Noqw uma hihsavo hihta añ kānanvotyāq, God umuy pās pasiwani; umuy òqaltoyne', hūrs hoñnani. Pi pam umuy òkwatuwħqe, umuy wāñwayi, uma aqwhaqami Christ Jesus amum kaptsi'tiwyaniqat òviy'o.

¹¹ Nam sinom aqwhaqami sutsep put pas hihtatotat, Moñwīlalwaa. Nam antaa.

Final Greetings

¹² Nu pay tsāvāt umumi pēna, Silvanus nuy paañwaq'ō. Nuyniqw pam itupkoy anta, piw sohsok hihta añ qa atsāt hinma. Nu umuy òqawhtoynaniqey nāwaknaqe òviy yan pēna, God núokwaat hímuniqat umuy suan āawnaniqee. Put akw uma hūrs hoñni.

¹³ Añ tuptioniy'yuñqam Babylon ep yesqam, umún God namoramāt, umuy òqalantota, pu iti Mark piwu.

¹⁴ Uma nānatupkomñiqey pan nānami unañway'kahkañw na'qalantotamantani. Nam God sohsokmuy Christ Jesus sinomuyatuy kwakwhat unañwat máqani. Nam antaa.

PETER

God Sinomuyatuy amumi añk Pēniata

¹ Nu' Simon Peter, Jesus Christ tūwīkiatnikañw, pu lavay'ayaat it penta. God aw-nikañw, pu Jesus Christ itamuy ayo Oyahqat aw tuptsiwni'yuñqamuy nu òqalanta. God hapi sūankañw umuy tuptsiwnit a'nō hihkay'taqat huyta, itamuy hin huytaqey pan'i.

² Nam núokwa, pu kwakwha unañwa umumi wūhaq noiwtāa, uma God tuwi'yuñq'ō, pu Jesus Itahtutuyqawhqay piwu.

God's Call and Choice

³ Kwakwhat pi pam pas pavan òqalay akw itamuy qatsit qaso'taqat, pu sohsok hihta enañ huyta, itam put tuwi'yuñwe', suan hinwise', lolmat yesniqat òviy'o.

⁴ Piw pam hihta pas hihtanihqat a'nō hihkay'taqat itamuy awini'ta, yan'i: Itam yep qatsit ep qalomátuñlayit ahpiy tuyoy'ewakw qatsit añqw mātaviwye', God añqw qatsit himuy'vayani.

⁵ Noqw òviy uma qapēvewnayakahkañw, qa nātusitote' lomatumalay'yuñwni; piw lomatumalay'kahkañw God tunatyayat tuwi'vayani;

⁶ Piw God tunatyayat tuwi'kahkañw nāmi tuyqawi'yuñwni; piw nāmi tuyqawi'kahkañw nakwhani'yuñwniqey tuwi'vayani; piw nakwhani'kahkañw, God kaptsi'yuñwniqey tuwi'vayani.

⁷ Piw uma God pas kaptsi'kahkañw nānatupkomuy amún nāvāsyamantani. Piw nāvāsyakahkañw uma nānami unañway'yuñwni.

⁸ Noqw kurs uma it añ qaōwihinkahkañw ahsupoq añ hinwise', uma Jesus Christ Itahtutuyqawhqay tuwi'kahkañw qa paysoq tumalay'yuñwe', hihta nihtiwtāqat aniwnayani.

⁹ Noqw pay qa pan hinmaqa qapostalqat anta; nihqe kurs hin yāvo hihta tuway'tani, qaanhinmaqey añqw kwañw'ewayhti qey suhtokqee.

¹⁰ Noqw òviy'o itupkomu, uma tunatyaltote', pas suyan wānwayniwyaqey, pu namorstiwyaqey namtaknayani. Pi uma pan hinwise', soon God pōhuyat añqw lasyani.

¹¹ Noqw pan hapi uma Itahtutuyqawhqay Jesus Christ itamuy ayo Oyahqat moñwtunatyayat sūtsepnihqat aw yuñqw, pam hahlaykañw umuy òkinani.

¹² Paniqw hapi òviy nu iit yantaqat umuy u'nantoyaniqey soon tatami'mani; pay as pi uma put navoti'yuñwa, nihqe it tuptsiwnit pas antsanihqat pasiwyuñqey ep hūrs'iwyuñwa.

¹³ Owi, pay ka nu hihsavohaqam itokoy ep qātuniqey pahsavohaqami umuy it u'nantoyne' umuy òqalantaniqw pam nuyniqw sūanta.

¹⁴ Suyan pi nu navoti'taqe soon pas hisat pay yep qatsit añqw ahpiyni, Itahtutuyqawhqay Jesus Christ nuy hin āawnaqat pan'i.

¹⁵ Pu òviy piw nuy hisat ahpiyniqw uma iit yantaqat sutsep u'ni'yuñwniqat òviy nu umumi qanātsui'ta.

Eyewitnesses of Christ's Glory

¹⁶ Ura itam Itahtutuyqawhqay Jesus Christ òqalayāt umumi mahtaknaya, piw put pītuniqat umuy āawnaya. Nikañw itam tuhislavayit qa pan umumi

lavayhtoti. Pi Christ pas pavan lomavitsañway'vaqw, itam pas nāp put aw yórikya.

¹⁷ Noqw God put Naat hapi put pas hihtatat, lolmat tālawñwat pitsánwtoyna. Noqw ura pas pavan lolmat tālawñwat añqw hakiy tōnaat pañqawu: I' hapi pas aw iunañwa Itūi. Put hapi nu pas hahlayi.

¹⁸ Noqw it hakiy tōnayat ōnaqw tōqtiqw, itam tūkwit pas kaptsiwtaqat epeq Jesus ámumyakañw put nanapta.

¹⁹ Pi itam as hihta nanaptaqey pēvewnaye', kurs hin itam God lavay'aymuyatuy lavayiyamuy pēvewnayani. Pumuy lavayiam wihqōhit qatalpuve talni'taqat anta. Noqw hisatniqw tālawvaqw, umu'nañwpeq talawsohu yámakniqat pahsavu uma lavayit aw tunatyawwisq, pam umuñem lolmani.

²⁰ Nikañw uma it navoti'yuñwni: Kurs hak haqam pas nahpiy tutuvenit ep lavayit tūmamatsnani.

²¹ Pi ura hisatsinom qa nāp nahpiy himu nātoniqat lavayhtotiqw, Qahováriwtaqa Hikwsi God sinomuyatuy pás unañwat yesqamuy pan unañwtoynaqw puma God lavayiyat yuaaykuya.

2

False Teachers

¹ Nikañw pay ura Israel-sinmuy amuhpa' hakim God lavay'aymatnihqey atsáy'yuñqam hoñva. Noqw pan piw hakim umuhpa' hoñve' hihta átsatnihqat hakiy hovalañwqat sinmuy tutuqaynayani; nikañw sohsok hihta nanauyve hintsatskani. Híkisi puma Tutuyqawhqat pumuy túihqat ayo yuykuyani. Nikañw nāp nāhovalayaniqey aw suy'kini.

² Puma qaunáñwtalqatsit añ hinwisq, kaysiwhqam pumuy amumi nanawinyani. Noqw pumuy amutsviy Jesus pōhuat pas antsanihqqa qalomáyuatiwni.

³ Puma sívat tuñlay'yuñqey ōviy kwanálvayiy akw umuy únatoynayani, umutsviy kāhaktotiniqe ōviy'o. Noqw pay hisatñahaqawq pumuy qalomáyukuniwyaniqat pan amuñem yukiwta; noqw pumuy qóyantaniqa pumuy pas pay wihkini.

⁴ Pi ura God hoñvia'yatuy qaanhtotiqamuy qa ayo nōñaknat, pumuy maskimiq maspaqe, hisat pam hin yúkuniqey aw pahsavu pumuy somhtaqe, tupqat qatalat epeq pumuy tañay'ta.

⁵ Pu piw ura pam hisatsinmuy qa ayo nōñaknat, put qa kaptsi'yuñqamuy pātsikiwuy akw kíqōta. Nikañw pam it hakiy Noaht, sinmuy as suan hinwisniqat yuaataqat ayo tavi, pu tsáne'nihqamuy sinomuyatuy píwu.

⁶ Pu ura pam Sodom-nikañw pu Gomorrhat wuhkokitsokit qōhtsaptaqe kíqōta. Pan pumuy hintsanhqe, hakim ahpiy put qa kaptsi'yuñqamuy amuñem hin hintaniqat amumi put akw mātakta.

⁷ Nikañw pam it suan qátuhqat Lot nukpansinmuy tuskapqatsiyamuy ep amumi puhtsemokiwtaqat ayo tavi.

⁸ Pi pam tāqa súantaqa pumuy amumum qátuhqe, pumuy qaanhintsakpiyamy an taykañw, pu nanvotqe put akw nāqavo nāunañwmokinta.

⁹ Noqw ōviy Tutuyqawhqqa suyan pi put kaptsi'taqat kānavotpit añqw hin ayo táviniqey tuwi'ta, pu qaanhinwisqamuy oyi'taniqeyu, hisat hin amuñem yuke' pumuy sivintoyaniqey aw pahsavoo.

¹⁰ Nihqe tis pi òviy pam ań hakimuy nāp tuyoy'ewakw tuńlayiy ań hinwisqamuy pan hintsanni, pu ań momńwıtuy qa hihtay'yuńqamuy pıwu. Puma pi kwıkwıvıtı; nāp tunatyay hinwisniqey anyuńwa. Puma òńaqw hihtuy kaptıtiwyaqamuy amumiq qalomáhińqawaniqey qatuhtusya.

¹¹ Noqw hikıspı God hońviaymat pumuy amuhpenihqe pavan pas ò'qalt-nıkańw, pu hóhońvit, Tutuyqawhqat atpıp pumuy amumiq qa nānap hin hińqawakańw hihta aqw tsotskanaya.

¹² Noqw ima sinom hihtuy popkotuy hihta aw qa wūwayańwuqamuy amunkahkańw, hin unańwtote' pan yukuyańwu; ńuiwye', nıniwıyaniqey òviy aniwhıtotı. Noqw puma hihta as qa mātsı'kahkańw qalomáhińqawañwu; nihqe nāp qaanhinwisqey ep sұлawhtini,

¹³ Nen qaanhintsakpiy ańqw ahsatit òmahtotani. Tālò' puma qaunáńwtalqatsit ep hahlayya. Ima hihta itséheet panyuńwa, himu hihta akw qa pasıwtaqat pankahkańwo; qaantunatyay ep himuiwkańw haqam umumum nophomikiwtańwu;

¹⁴ Novöwuy-sa taynumya; piw soon pösiam qaanhıtiput qe'tini. Puma tuptsiwnıt ań qa ò'qaltuy ūnatotoynaya. Puma hihta tuńlayiy himuy'vayaniqey tuwi'yuńwa. Oviy puma God itsıvuyat akw so'niqw pan amuńem yukiwta.

¹⁵ Ima hakim pöhut súantaqat ańqw lasyat nāp sūhaqamiyaqe, hakiy Bosor tiyat Balaam kukyat ańqe' hinwisa. Ura pam hihta qaantsatskiwhqat ańqw hihta himuy'vaniqey unańwtı.

¹⁶ Noqw ura himu pohko put qaantunatyayat ep put mēwa. Mōro qayuáataqa tāqat tōnayat akw God lavay'ayayat qaunáńwtalqat mēwa.

¹⁷ Ima hapi nõnanvatńıt ańqw pāhut sұлawhtıqat anyuńwa, wisioomawht huhukwhoyaqat an'ı. Noqw pumuy amuńem God pas haqam qatálat na'sasta.

¹⁸ Puma hihta an'ewakw kwıviyuaatotaqe, tuptsiwnıt ań qa ò'qaltuy tuskapqatsit akw ūnatotoynaya, hakimuy qaanhinwisqamuy amuńaqw híhin ayo nõńakqamuy.

¹⁹ Puma as pumuy qenivo òoyyaniqey pańqawwat, nāp hihta tuyoy'ewakw hintsatskiwhqat aw tūwik'ıwıyuńwa. Pi hak hihta akw áńwutiwe', pay put aw tūwik'ıwtańwu.

²⁰ Ispi kurs pay as hak Jesus Christ Itahtutuyqawhqay, ayo Tūooyhqat tuwi've', yep qatsit ep hihta qalomáhıntsatskiwhqat ańqw mātaviwe', pay put ap ahoy kwıse' áńwutiwhq, pay pep pu' so'ńwamiq qatsıat pas qalomáhıntańwu, mohtiwat qatsıyat epnihqee.

²¹ Pay tatam pi as puma hin suan hinwisniqat qa nanaptani. Ispi puma as suan tutavot nanaptat, kwusuyat, ańqw ahoy lasyaqw pam pas qalomáhınta.

²² Noqw pay pi it yan lavayıt puma súanhtoti: Pohko nāyöiy aw ahoy pitu; piw pitsötıt as pāhomyaqw, pay piw tsöqakuyıt aqw waööykuniqey aqw ahoy paki.

3

The Promise of the Lord's coming

¹ It hapi akw nu pu' lōs umumi pēna, aw iunańwamu. Nihqe nu put akw umuy ahoy u'nantoynaqe umuhwuwniy súantaqat pavan òqalaniqey unańwtı,

² Uma imuy pās unańway yesqamuy God lavay'aymuyatuy pay hisat hin lavayhtotıqat u'ni'yuńwnıqat òviy'o, pu Itahtutuyqawhqay, itamuy ayo Oy-aqat tutavoyata, itam put ayamat umumi hin put mātapyaqat pan'ı.

³ It yantaqat uma mohti navoti'yuñwini: Pay nāt so'nwamiq hakim tututsi-wyaqam nāp tunatyay añ hinwisqam hoñvani;

⁴ Nen pañqaqwani: Yaw pam pítuniqey pañqawu. Noqw pan lavayi hisat aw antsaniwñi? Taq itahwu'yamuy hisat so'q, hisat sohsoy himu yukiltiqa pay nāto panyuñwa, kitotani.

⁵ Noqw pay i' navoti susmataq'a: Pay i' yañ tokpela God lavayiyat ahpiy hisat yukilti. Noqw tūwaqatsi pāñaqw wunuwkañw pāhut añqw yukiwta.

⁶ Noqw pu pay ura i' tūwaqatsi ephaqam yukiltiqaq put akw pātsikq sūlawhti. Noqw puma put navotit qa aw tunatyawyuñwa.

⁷ Noqw God it yañ tokpelat, pu tūwaqatsit, pu'nihqat lavayiy akw warani'ta. Nikañw ason pam imuy put qa kaptsi'yuñqamuy hinwat amuñem yukut, hovalani. Nen pep pu' i' yañ tūwaqatsi taqtiniqat pan put eñem yuku.

⁸ Nikañwo aw iunañwamu, it hapi uma qa suhtokyani: Sūs tāla Tutuyqawhqatniqw sōmorit yahsañwuy anta, pu sōmorit yahsañw sūkw tālat anta.

⁹ Pay Tutuyqawhqa lavayiy aw antsanniqey ep qa sōwuniñwu, nāmahin pi sinmuyniqw pam pantañwu. Pi pam itamumi wuhko maqaptsi'ta, hakiy sūlawhtiniqat qa suhtaq'ewñwunihqee. Nikañw pas as sohsoyam nāp tunatyay añqw lasyaniqat pam nāwakna.

¹⁰ Nikañw hapi Tutuyqawhqat talōñniyat aw suptuni, uyiñwu mihikq pítuñwuqat pan'i. Noqw ep pu' tokpela a'nō unumutat, haqami tūwayani. Noqw pu' añ himu hin yukiwyuñqa qōhit akw pātini. Noqw tūwaqatsi, pu añ himu hinyuñqa taqtini.

¹¹ Noqw suyan hapi sohsoy himu pātiniqat uma navoti'kahkañw, ya uma hin as hinwisni? Soon uma qa ahsupoq qatsit añ suan hinwise' God eñem-sa yesni,

¹² Hisat God talōñniyat aw pítuniqat maqaptsi'kahkañw, kwanwtotoynayakahkañwo. Pi put talōñniyat ep yañ tokpela taqte', pātini; pu añ himu hin yukiwyuñqa qaan'ewakw mukit akw sūlawhtini.

¹³ Noqw pay as pi panta. Noqw itam pi pūhut tokpelat, pu pūhut tūwaqatsit itamuy āawnaqat ðviy maqaptsi'yuñwa; pep hapi himu sūantaqa-sa pasiwatani.

¹⁴ Noqw uma hapi iit yantaqat ðviy maqaptsi'yuñwa, aw iunañwamu. Nihqe ðviy uma tunatyawyuñqw, ason pam pite' umuy kwakwhaiwyuñqat umuy tūwani, qa haqam hihta akw itséheiwuñq'ō, kurs hak umuy hihta ep tukop-naniq'ō.

¹⁵ Itahtutuyqawhqa umuy ayo nōñakniqat ðviy umumi maqaptsi'taqat uma pan wūwantotani. Pay ura aw ita'nañwa Paul piw pan umumi pēna, suan wuwñiy put aw noiwhqat ahpiy'o.

¹⁶ Pay pi añsakis pēne' it yuaaykuñwu. Noqw tutuveniyat añ pēhu māmatsniqw qatūvosi. Noqw ima añ qanavóti'yuñqam, qa hūrs hoñqam put hihin namtōkintotaq nukushintsahsanya; nihqe nankiwakw panhtoti, pay ahpiy pēhut tutuvenit pantsatsaqey pan'i.

¹⁷ Noqw ðviy'o, aw iunañwamu, uma hapi añwu pay it navoti'yuñqe ðviy qanāunay'yuñwini; taq nāp hisat sen hakim qaanhinwisqam it pōhut pas antsanihqat añqw umuy lasnayaqw, uma hūrs hoñqey mātatve', añqw ruh-pakani.

¹⁸ Uma qa panhtotit, God añqw núokwat makiwyey', put añ wuñwyani, Itahtutuyqawhqaq Jesus Christ itamuy ayo Oyahqat tuwi'yuñqey añ suyhtsephwat òqawi'wiskahkañwo. Nam pam kaptsiwaa, pay pūu-nikañw pu yūmosa aqwhaqamii. Nam antaa.

JOHN mohti Pēniata

The Word of Life

¹ It lavayit ahpiy yēsiwhqat yayhniwhqat aṅqawnihqat hapi itam aw tūqaykahaṅw, itahposiy akw aw yórikya. Put hapi itam aw tātayyat itahmay akw aw hintsatsna.

² Pi qatsi pas mātakti. Noq̄w itam aw yórikya. Nihqe put pantaqat suyan navoti'yuñqe put tuawi'yuñwa. I' qatsi qaso'taqa as Nayat ámumnikaṅw itamumi mātaktiqat itam umuy āwintota.

³ Itam hapi hihta aw yóriyaqey, pu aw tūqayyaqey umuy āwintota, uma itamum sūpwatniqat ōviy'o. Noq̄w itam hapi pas suyan Nayat amum sūpwatu, pu Tiyat Jesus Christ ámuma.

⁴ Noq̄w uma pas hahlayyaniqat ōviy itam yan umumi pentota.

God Is Light

⁵ Noq̄w itam hapi yan lavayit put aṅq̄w nanaptaqe umuy āwintota: God tālanihqata; noq̄w qatāla hapi pas put ep sūlawu.

⁶ Kurs itam put amum sūpyaqey paṅqawkaṅw qatalpuva hinwise' itam hapi atsálalwani; nihqe hihta pas qa átsanihqat qa hintsatskani.

⁷ Nikaṅw pam tālat epniq̄w ōviy itam put an tālat aṅ hinwise' itam sūp hinnumyani. Noq̄w put Tiyat Jesus Christ uñwáat itamuy sohsok qaanhtiput aṅq̄w kwaṅw'ewakwtani.

⁸ Kurs itam qaanhtiput itamuhpe sūlawhqat paṅqawqe', itam nāmi yētotani. Noq̄w God lavayiat pas antsanihq̄a hapi itamuhpe sūlawni.

⁹ God sūankaṅw, pu lavayiy an hinhtiñwu. Noq̄w ōviy itam put aw itahqaanhtipuy nahostotaq̄w, pam soon itahqaanhtipuy itamuhpiy qa ayo yúkuni, pu sohsok qasuantsakpit aṅq̄w itamuy kwaṅw'ewakwtani.

¹⁰ Itam qa haqam hihta ep qaanhtotiḡey paṅqawqe', pam átsanihqat itam pan put yukunayani. Noq̄w put lavayiat hapi itamuhpe sūlawni.

2

Christ Our Helper

¹ Itimhohyamu, uma hapi qa haqam qaanhtotiniqat ōviy nu umumi yan penta. Noq̄w sen haqawa qaanhtiḡw, pay Jesus Christ, pas sūka sūantaqa, itamuñem Itanay aw lavayi'ma.

² Pu pam itahqaanhtipuy ep mokqe, itamuy Nay enaṅ namivöhikna. Pu pam qa itahqaanhtipuy-sa ep mōki, pas hapi sohsokmuy qaanhtipuyamuy ep'e.

³ Noq̄w itam put tutavoyat aṅ hiwisqey akw put tuwi'yuñqey navoti'yuñwa.

⁴ Hak haqam put tuwi'taqey lalvaykaṅw put tutavoyat qa aṅ hinme' hapi átsani. Noq̄w himu pas antsanihq̄a put hapi ep sūlawni.

⁵ Nikaṅw kurs hak haqam put lavayiat aṅ hinmaqa pam hapi pas antsa God aw unañway'tani. It hapi yantaqat akw itam God aṅ yesqey navoti'yuñwa.

⁶ I' hak Tiyat amum hinnumqey paṅqawlawhq̄a pas put hinmaq̄w soon piw qa pan hinmani.

The New Command

⁷ Itupkomu, pay hapi nu qa hihta pas pūhut tutavot umumi penta, nikañw pay hisattutavota. Ura uma yayhniwhqat añqaqw put oyi'yuñwa. Noqw uma yayhniwhqat añqaqw lavayit nanvotyagw, pam hapi hisattutavo.

⁸ Nikañw pu' piw nāt nu pas pūhut tutavot umumi penta; ispi qatāla ayo ruhpakq'ō; noqw tāla pas antsanihqā pu' tāla. Noqw pam tutavo Tiyat qatsiyat akw aw antsaniwa, pu umuhqatsiy akw piwu.

⁹ I' hak tālat añ hinmaqey pañqawkañw sinosñway aw qa suhtaq'ewnihqa hapi nāt qatālat añ hinma.

¹⁰ I' hak sinosñway aw unañway'taqa hapi tālat añ hinma; nihqe sinmuy qa unañwmoknani.

¹¹ Pu i' hak sinosñway qa aw suhtaq'ewnihqa hapi qatālat añ hinma; nihqe qatalpuva hinmakañw, haqami hoyoyotaqey qa navoti'numa, pi qatāla put pōsiyat qatālawnaq'ō.

¹² Nu hapi umumi penta tsatsáyhohyamu, God Tiy tuñwniyat aw umuy túnwantaqey, umuhqaanhtipuy umuhpiy ayo yúkuqw òviy'ō.

¹³ Nu umumi penta námatu, uma put hakiy yayhniwhqat añqaqwnihqat tuwi'yuñqw òviy'ō. Nu umumi penta tōtimu, uma it hakiy qalolmat áñwutotaqw òviy'ō. Nu umumi penta tsatsáyhohyamu, uma Itanay tuwi'yuñqw òviy'ō.

¹⁴ Nu umumi pēna námatu, uma put hakiy yayhniwhqat añqaqwnihqat tuwi'yuñqw òviy'ō. Nu umumi pēna tōtimu, uma hóhoñvitniqw òviy'ō, pu God lavayiat umuhpe huruiwtaq'ō. Nihqe uma it hakiy qalolmat áñwutota.

¹⁵ Uma yep qatsit tunatyayat qa kwañwátayyuñwñi, piw ep hihta hinyuñqata. Kurs haqawa yep qatsit tunatyayat hahlaye' pam Itanay qa aw unañway'tani.

¹⁶ Pi í himu sohsoy yep qatsit ahpiy'ō: itahtokoy ahpiy tuñlayi, pu itahposiy ahpiy'ō, pu kwivi'nañwat ahpiy'ō. Pam qa Itanay ahpiynit, yep qatsit ahpiy'ō.

¹⁷ Noqw yep qatsi hapi tūwayato, pu put ep himu tuñlayi. Nikañw i' hapi God tunatyayat añ hinmaqa pas sūtsepní.

The Enemy of Christ

¹⁸ Itimhohyamu, so'ñwamiq hapi pitsíwta. Noqw ura hak Christ eh-pew'iwtaqa pituniqat uma nanaptaqw, pay hapi kaysiwhqam Christ eh-pewyaqam pu' pay yēse. Noqw it yantaqat hapi akw itam so'ñwamiq pitsíwtaqat mátsi'yuñwa.

¹⁹ Puma as itamuhpiy añqe' nankwusakañw pay puma qa itamum tōnawta. Pi as puma itamum tōnawte', soon as ka qa itamum yūmosa hinwisni. Pay qa sohsoyam itamumyaqey mātaktotiniqey òviy panhtoti.

²⁰ Noqw pay uma hapi hakiy Qahováriwtaqat akw tuvoylatoti. Nihqe uma sohsok hihta navoti'yuñwa.

²¹ Pay uma hihta pas antsanihqat qa navoti'yuñqat nu qa panwat umumi pēna, pi uma put navoti'yuñqw òviy'ō. Pu qa haqam himu atsa it pas qaatsat ahpiynihqat uma navoti'yuñwa.

²² Noqw ya hak átsani? I' hak Jesus qa Moñw'asi'taqat pañqawlawhqa. I' hak Nayat-nikañw pu Tiyat pumuy ayo yuykuqa hapi Christ eh-pewnihqa.

²³ Hak hapi haqam Tiyat ayo yuykuqa pay Nayat qa tuwi'ta. Nikañw i' hak God Tiyat Moñw'asi'taqat pañqawhqa hapi Nayat tuwi'ta.

²⁴ Noq̄w ðviy hapi uma yayhniwhq̄at añq̄aqw hihta nanaptaq̄ey aw tunatyawwisni. Kurs uma añ ahsupoq̄ put añ hinwise', pay uma soon piw Tiyat ep qa yūmosa hinwisni, pu Nayat ep'e.

²⁵ Noq̄w yan hapi pam itamuy āawna: Itamuy qatsit qaso'taq̄at máq̄aniq̄eyu.

²⁶ Nu umuy qa sūaq̄wat lahsintotaq̄amuy lavayhtiq̄ey umumiq̄ yan pēna.

²⁷ Nikañw pay uma Itanay ahpiy Qahováriwtaq̄at Hikwsit akw tuvoylatiwyaq̄w, pam umu'nañwpeq̄ q̄atu. Noq̄w soon pas hak piw umuy hihta tutuq̄aynani. Pi Hikwsi hapi umuy sohsok hihta tutuq̄ayna. Pam hapi pas antsaa, pu pas qaatsa; nihq̄e hin pas umuy tutuq̄aynaq̄w pan uma put ep hinwisni.

²⁸ Noq̄w taa ítimhohyamu, uma Tiyat ep huruiwyuñwni. Noq̄w hisat pam mātakiq̄w, itam qa ókiwyani; nen put pituq̄w, itam qa hihta ep hamanhtotini.

²⁹ Uma put sūantaq̄at pan aw navoti'yuñwa. Noq̄w ðviy suyan hapi hak suan hinmaqa God tíyatinh̄q̄at uma navoti'yuñwa.

3

Children of God

¹ Meh, kurs huvam aw wūwayaa: Itana pas pavan itamumi unañway'ta! Oviy pi itam God timatnihq̄ey pan tūñwantiwya. Paniq̄w hapi ðviy yep qatsit tunatyayat hinwisq̄am itamuy qa tuwi'yuñwa, puma put Tiyat qa tuwi'yuñq̄e ðviy'o.

² Aw iunañwamu, pu' hapi itam God tímatu. Noq̄w itam hin yukiltotiniq̄w pam pantaqa pay nāt qa mātaki. Nikañw ason hisat Tiat mātakiq̄w itam put anyuñwiniq̄ey navoti'yuñwa; ispi itam put hin hintaq̄at aw yórikyaniq̄e.

³ Noq̄w haq̄am it yantaq̄at unañwvahsit ñöyi'taqa nākwañw'ewakwlawñwu, pas pam hin kwañw'ewakwnihq̄at pan'i.

⁴ Qaanhtiput hintsakqa piw tutavot ehpewi hintsakñwu; pi qaanhtipu tutavot ehpewi hintsatskiwhq̄a.

⁵ Noq̄w uma navoti'yuñq̄w, ura God Tiat itahqaanhtipuy ayo yúkuniq̄e ðviy mātaki. Noq̄w qaanhtipu put ep sūlawu.

⁶ Noq̄w put ep huruiwtaqa hapi qaanhtiput añ qa hinma. Qaanhinmaqa hapi put aw qa yóriki'ta; piw qa tuwi'ta.

⁷ Ítimhohyamu, qa hak hapi umuy ūnatoynani. Suan hinmaqa hapi sūantañwu, God Tiat suan hintaq̄at pan'i.

⁸ Qaanhinmaqa hapi Nukpanat añq̄wniñwu. Pi Nukpana yayhniwhq̄at añq̄aqw qaanhinma. Noq̄w God Tiat Nukpanat tutmalayat simoknaniq̄e ðviy mātaki.

⁹ God añq̄w tihtiwhq̄a qaanhtiput añ qa hinma, pi God tunatyaat put apq̄ólp̄eniñwuniq̄w ðviy'o. Pu soon pam hihta ep qaanhtiñwu, pi pam God añq̄w tihtiwh̄wunihq̄e.

¹⁰ Yantaq̄at hapi akw God timat mātakya, pu Nukpanat tímatu: Sūantaq̄at qa hintsakqa hapi qa God añq̄wniñwu, pu i' hak sinosñway aw qa unañway'taqa p̄iwu.

Love One Another

¹¹ Pi ura uma yayhniwhq̄at añq̄aqw it hapi yan tūawit aw tūq̄ayyuñwa: Itam nānami unañway'yuñwniq̄ata;

¹² Ura i' hak Cain Nukpanat ahpiynihq̄e tupkoy nīnaq̄at qa panhtotini. Noq̄w ya hinoq̄w pam put nīna? Ispi put tumalaat qalolmaniq̄'ö, noq̄w tupkoyat tumalaat sūanta.

¹³ Pay uma qa pas pas hin wūwantotani, itupkomu, kurs yep qatsit tunatyayat hinwisqam umumi qa suhtaq'ewyaq'ō.

¹⁴ Itam hapi mokiwuy aňw qatsit aw nōňakqey navoti'yuňwa, öviy pi itam itahsinosňwamuy amumi unaňway'yuňwa. Nohtumi qa unaňway'taqa hapi mokiwuy ep hinnuma.

¹⁵ Sinosňway aw qa suhtaq'ewnihqa hapi sinmuy qöyantaqaniňwu. Noqw uma navoti'yuňw qa hak tuqwyantaqa qatsit qaso'taqat pasiwta.

¹⁶ Pi God Tiat itamuňem qatsiy tavi. Put pantaqat akw God itamumi unaňway'taqat itam māmatsya. Noqw soon as itam tuwat itahqatsiy qa itahsinomuy amuňem o'yaniqey suhtaq'ewyani.

¹⁷ Noqw sen haqawa yep qatsiy ep hihta hímuy'tiwhqat himuy'kaňw, sinosňway hihta haqni'taqw, tuway'kaňw put qa ökwatuwe', ya sen hin pam God aňw nuhtumi unaňway'taniqey tuwi'vaqey paňqawni?

¹⁸ Itimhohyamu, itam qa itahlavayiy-sa akw nānami unaňway'yuňwni, piw itahleňiy akw'a. Itam qa panyuňwt, itahhintsakpiy akw pas antsa panyuňwni.

Courage before God

¹⁹ Pu it hapi akw itam pas antsa God tımatnihqey navoti'yuňwni; nihqe qa hin unaňway'kahkaňw put aw ökiwtani.

²⁰ Ispi kurs pay itah'unaňwa itamuy sóontsani'taniqw, tis pi God itah'unaňwa epnihqe pas sohsok hihta navoti'ta.

²¹ Aw iunaňwamu, kurs itah'unaňwa itamuy qa sóontsani'taniqw pep hapi pu' itam God aw qa ökiwyani.

²² Pu itam hihta öviy tūviňtote' put aňw put ömahtotamantani, ispi itam put tutavoyat aň hinwisqee, nihqe put tayawintiwisa.

²³ Noqw yan hapi pam tutapta: Itam put Tiyat Jesus Christ aw tütuptsiwe', nānami unaňway'yuňqwniqata.

²⁴ Noqw i' hak God tutavoyat aň hinmaqa hapi put ep qátuni; noqw God put ep qátuni. Noqw pam itamuy Hikwsit máqahqat akw itam put itamuhpe huruiwtaqat navoti'yuňwa.

4

The True and the False Spirit

¹ Aw iunaňwamu, pay uma qa pas sohsokmuy Qahováriwtaqat Hikwsit akw yuaatotaqey paňqaqwaqamuy amumi tuptsiwyamantani. Nikaňw uma pumuy amumi pohtayamantani, sen puma pas antsa God aňqwaqata. Taq kaysiwħqam God lavay'aymatnihqey atsáy'yuňqam tūwaqatsit aňqe' nankwusa.

² Noqw it akw hapi uma God Hikwsiyat māmatsyamantani: Haqawa Jesus Christ tokoy'kaňw pítuhqat paňqawlawhqa hapi God Hikwsiyat aħpiy yuaatani.

³ Pu haqawa Jesus Christ tokoy'kaňw pítuhqat ayo yuykuqa hapi qa God Hikwsiyat aħpiy yuaatani, soq it hakiy Christ ehpew'iwtaqat hikwsiyat aħpiy'o. Ura nāt Christ ehpew'iwtaqat pítuniqat uma nanapta. Noqw pu' hapi pay pam yep qatsit ep hinnuma.

⁴ Noqw pay Christ umuh'naňwpeq qátuhqa put epnihqe pas pavan hoňvi. Noqw öviy uma pumuy ánwutota, pi uma God aħpiy tihtiwyaqee, itimhohyamu.

⁵ Christ ehpew'iwyuñqam yep qatsit tunatyayat ahpiyya; nihqe òviy yep qatsit tunatyayat yuaatota. Noqw yep qatsit tunatyayat hinwisqam umumi tūqayyuñwa.

⁶ Itam hapi God ahpiy tihtiwwi. Noqw God tuwi'taqa itamumi tūqaytañwu. Pu God qa ahpiy tihtiwñqa itamumi qa tuqayvastañwu. It akw hapi itam it Hikwsit pas qa atsats mätsi'yuñwa, pu piw it atsats hikwsita.

God Is Love

⁷ Aw iunañwamu, itam nānami unañway'yuñwini. Pi God hapi itamuy nuhtumi unañway'yuñwiniqat tutuwnañwu. Noqw haqam nuhtumi unañway'taqa hapi suyan God ahpiy tihtiwnwu, nihqe God tuwi'tañwu.

⁸ Haqam nuhtumi qa unañway'taqa hapi God qa tuwi'tañwu, pi God nami'nañwaniq'ò.

⁹ Noqw God nuhtumi unañway'taqey itamumi mahtaknaniqe pas sūkw Tiy tūwaqatsit aw tavi, itam put atsviy yesniqat òviy'o.

¹⁰ Noqw it akw itam God itamumi unañway'taqat māmatsya. Qa itam hapi God aw unañway'yuñqw, pay pam itamumi unañway'taqe òviy Tiy tavi. Noqw pam itahqaanhtipuy ep mokqe itamuy God enañ namivöhikna.

¹¹ Aw iunañwamu, God pas panhaqam itamumi unañway'ta. Noqw òviy pas hapi itam soon as tuwat nānami qa unañway'yuñwini.

¹² Qa haq hapi hak God aw yori. Kurs itam nānami unañway'yuñqw, pep hapi pu' God ita'nañwpeq qátuni; nihqe itamuy nānami pas unañway'yuñwiniqat itamuy tutuqaynatima, itam put an nuhtumi unañway'yuñwiniqat aw pahsavoo.

¹³ Noqw itam put añ yesq pam ita'nañwpeq qátuqw itam navoti'yuñwa, pi pam Hikwsiy itamumi nóaqw òviy'o.

¹⁴ Noqw itam hapi aw yórikya, piw Naat itamumi unañway'taqat itam tuawi'yuñwa; ispi pam Tiy añqw pew taviqw pam sinmuy ayo oya.

¹⁵ Hak hapi haqam Jesus God Tiyatnihqat pañqawñqa God añ qatu; noqw God put unañwpeq qatu.

¹⁶ Noqw itam hapi God itamumi unañway'taqat nanaptakañw tūtuptionsiwa. God hapi pas nami'nañwa. Noqw nuhtumi unañway'taqa hapi God añ qatu, noqw God put ep qatu.

¹⁷ Aw iunañwamu, kurs itam hin as nānami unañway'yuñwiniqey pan nānami unañway'yuñwe' pep pu' ason hin yukiltiniqat aw pituqw itam qa ókiywani. Pi Tiat yep qatsit ep hin hintaqw pay itam piw an yep hinyuñwa.

¹⁸ Hak hakiy aw unañway'te' qa put mamqasñwu; maqaswuwni súlawnwu. Taq maqaswuwni'taqa hapi qa sun yantañwu. Noqw òviy God mamqasqa hapi soon pas put aw unañway'tani, pam as put aw unañway'tanikañwo.

¹⁹ Itam put aw unañway'yuñwa, ispi pam mohti itamumi unañway'taq'ò.

²⁰ Kurs hak haqam God aw unañway'taqey yan lalvaykañw sinosñway aw qa suhtaq'ewniñqa hapi atsátani. Ispi puyaw hak sinosñway aw yóriki'taqey aw qa unañway'te' hin tis God aw qa yóriki'kañw put aw unañway'tani?

²¹ Noqw yan hapi pam itamumi tutapta: God aw unañway'taqa piw sinosñway aw unañway'taqata.

5

Our Victory over the World

¹ I' hak Jesus Christ-nihqat tuptionsiwhqa hapi God añqw tihtiwnwu. Pu hak haqam God Itanay aw unañway'taqa piw put tímuyatuy amumi unañway'tani.

² Itam God aw unañway'kahkañw put tutavoyat añ hinwise' pep pu' itam put tímuyatuy amumi unañway'yuñqey navoti'yuñwni.

³ Kurs itam God aw unañway'yuñwe' itam put tutavoyat añ hinwisni. Noqw put tutavoat qa maqsonhinta.

⁴ I' hak God ahpiy tihtiwħqa yep qatsit tunatyayat áñwuy'tañwu. Noqw yan hapi itam yep qatsit áñwuy'yuñwni-God aw tütuptsiwee.

⁵ Noqw ya hak yep qatsit tunatyayat áñwuy'tani? I' hak Jesus God Tiyatnihqat tuptsiwħqa hapi.

The Witness about Jesus Christ

⁶ Ura Jesus Christ píťuhqe kūyit akw-nikañw pu uñwat akw tuvoylati, qa kūyit akw-sanit, pi kūyit akw-nikañw pu uñwat akw'a. Noqw Hikwsi hapi put pantaqat tuawi'ta. Noqw pam hapi pas qa atsa.

⁷ Pi pahyom òveqatsit ep Jesus Christ tuawi'yuñwa-i' Náata, pu Lavayiat, pu Hikwsi Qahováriwtaqa. Noqw ima pahyom pay suħkaa.

⁸ Pu pahyom tūwaqatsit ep Jesus Christ tuawi'yuñwa-i' Hikwsi, pu kūyi, pu uñwa. Noqw ima pahyom sun lavayi'yuñwa.

⁹ Itam pay sinmuy tuawiyamuy kwusuya. Nihqe tis òviy itam God tuawiyat kwusuyani. Noqw pam hapi Jesus Christ put Tiatnihqat pañqawu.

¹⁰ Ason hak God Tiyat aw tuptsiwħq God Hikwsiat put unañwpeq qátu, nihqe put pantaqat tuawi'ta. Noqw pay God qa tuptsiwħqa hapi pam átsanihqat pan put yukuna, ispi God Tiy hin tuawi'taqat pam qa tuptsiwħqee.

¹¹ Noqw yan hapi God itamuy áawna: Pam itamuy qatsit qaso'taqat huyta, it qatsit put Tiyat epnihqata.

¹² Tiyat kwusi'taqa hapi qatsit kwusi'ta. Pu i' hak God Tiyat qa kwusi'taqa hapi qatsit ñastaa.

Eternal Life

¹³ Nu hapi umuy God Tiyat aw tuptsiwni'yuñqamuy amumi iit penta. Noqw uma put añ tūñwantote', uma God Tiyat aw tütuptsiwaqe qatsit qaso'taqat himuy'vayaqey navoti'yuñwni.

¹⁴ Noqw itam put aw tuptsiwni'yuñqw, put tunatyayat an hihta òviy itam put tūviñtotaqw, pam itahnawakinpiy navotni.

¹⁵ Noqw itam put itahnawakinpiy aw tuqayvastaqat navoti'yuñqw, itam put aw nāp hihta tūviñtotaqw pam itamuy put máqani.

¹⁶ Kurs uhsinosiñwa qaanhtiput pay mokiwuy aqw qa pitsiwtaqat hintsakq um put aw tayte' pay um put eñem tūviñtani. Noqw God put qatsit máqamantani, kurs pam mokiwuy aqw qa pitsiwtaqat qaanhtiput hintsakniq'ò. Pas antsa kurs hin hak qa mokiwuy aqw pitsiwtaqat qaanhtiput hinhtini. Noqw kurs hak pan qaanhtiƵw, um put eñem tūviñtaniqat qa putwat nu pañqawu.

¹⁷ Sohsoy qaantsatskiwħqa hapi qaanhtipu. Noqw soon sohsoy qaanhtipu mokiwuy aqw pitsiwtani.

¹⁸ Itam navoti'yuñqw i' God ahpiy tihtiwħqa qaanhtiput añ qa hinma, pi God Tiat put aw tunatyawtañwuniq'ò. Noqw Nukpana put aw qa hintsakñwu.

¹⁹ Noqw itam hapi God timatnihqey navoti'yuñwa. Noqw yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam sohsoyam it hakiy qalolmat akw tuyqawiwyuñwa.

²⁰ Itam navoti'yuñqw God Tiat píťuhqe itamuy suyan unañwtalwuwñitoyna. Noqw òviy itam God pas antsanihqat tuwi'yuñwa. Noqw itam it hakiy pas antsanihqat añ yēse, pu Tiyat Jesus Christ añ'a. Pam hapi pas antsa God. Noqw itam put añ yeskahkañw qatsit qaso'taqat himuy'yuñwa.

²¹ Itimhohyamu, uma hihta wutsit aw nāwakintiwhqat qa aw may'yuñwini. Pas antsa.

JOHN ańk Pēniata

¹ Nu' wukw'aya, itahsiway pas namorstiwhqat aw penta, pu tímuyatuy amumii. Nu umumi pas antsa unańway'ta; pu pay qa nu'saa, pay pas sohsoyam it hakiy pas antsanihqat tuwi'yuńqam piwu,

² I' hak pas antsanihqat itamuhpe pakiwkańw, itamum yūmosa hinmaniqtatunatyayat ōviy itam umumi unańway'kahkańw, pas antsa yan umuńem nāwakinwisa.

³ Nam ōkwalni, núokwa, pu kwakwhaunańwa umumum yantani, Itanay God ańq'ō, piw Tiyat Tutuyqawhqat Jesus Christ ańq'ō.

Truth and Love

⁴ Pas haqawat uhtim Itanay lavayiyat pas antsanihqat ań hinwisq, nu amumi navotqe, put ep pas hahlayti, ura Itanay ańqw itamumi hin tutaptiwhqat pan hinwisq'ō.

⁵ Noqw taay isiwa, nu okiw ūmi pańqawni: Itam nānami unańway'yuńwni. Nu hihta qa pūhut tutavot ūmi penta, nīkańw pay ura yayhniwhqat ańqaqw itamumi hin tutaptiwhqata.

⁶ Noqw itam put tutavoyat ań hinwise' pan nānami unańway'yuńwni; noqw yan hapi tutavo, ura uma yayhniwhqat pahpiy hihta nanaptaqey ań hinwisniqata.

⁷ Taq kaysiwhqam tūunatotoynaqam tūwaqatsit ań nankwusa, nihqe i' Jesus Christ tokoy'kańw pítuhqat ayo yuykuya. I' hapi tūunatotoynaqa; pu Christ ehpew'iwtaqa.

⁸ Uma nāmi tunatyaltotini; noqw itam hihta tumaltotaqey qa kwayhyat, ań ahsupoq ahsatotani.

⁹ Mewnit yūmo kwílakqa, pu Christ tutaqayhpiyat qa ań hinmaq, God put qa amum hinma. Pu hak Christ tutaqayhpiyat ań hinmaq, Itanay-nīkańw pu Tiat puma put amum hinma.

¹⁰ Hak umumi pite', qa yan umuy tutuqaynaqw, uma umuhkiy qa aw put panayamantani, piw uma qa ōqalayamantani.

¹¹ Taq put ōqalaga qaanhtipuyat ep suńwáatni.

Final Words

¹² Pas nu as nāt nihtiwtatqat hihta umumi pēnanikańw, pay nu qa tutuvenit ań pēnani, piw qa tutuvenkuyit akw'a. Nīkańw pay hisnen nu umumi pítuni; noqw itam pas nānami taykahkańw, yuaatotani; nen pas hinhaqam hahlayhtotini.

¹³ Namortiwhtat uhqōqay timat uń ōqalaya. Nam antaa.

JOHN

Pēniat payisni'maqa

¹ Nu' wukw'aya, it pas aw iunañway Gaius aw penta. Nu pas antsa ūmi unañway'ta.

² Aw iunañwa, pas sohsoy himu uñem lolmaniqat nu uñem nāwakinma, um suphelawtaniqat pas uhhikwsi suphelawtaqat pan'i.

³ Pi tuptsiwni'yuñqam ökihqe, inumi uñ tūawvayaqw, yaw um itahtuptionsiwniy pas antsanihqat hürs ñuy'kañw put añ hinma.

⁴ Pi yaw itim Itanay lavaiyyat pas antsanihqat añ hinwisq, nu put pantaqat navotqe, pas hahlayhti. Qa himu put epnihqe inumi pas pavan hahlayhpi.

Gaius is Praised

⁵ Aw iunañwa, pay um añ tuptsiwni'yuñqamuy-nikañw, pu a'löntuy hin tumalay'taqey ep süantsaki.

⁶ Yaw um nuhtumi unañway'taqat puma God aw tōnawtaqamuy amumi tūawvaya, noqw um God kaptsi'kañw, pumuy haqamiyaqw amumi unañwtave', süanhtini.

⁷ Pi puma put tuñwniyat tunvotnayaniqe añqe' nankwusa; nihqe imuy qatuptsiwni'yuñqamuy amuñaqw qa hihta ömahtiwisa.

⁸ Noqw paniqw hapi öviy itam pumuy panyuñqamuy soon qa pāsyani; nen pumuy tumalsuñwamatni, puma Itanay lavaiyyat pas antsanihqat yuaatiwisq'ö.

Diotrephes and Demetrius

⁹ Ura nu as God aw tōnawtaqamuy amumi pēna; noqw i' Diotrophes pumuy amuñaqw pas hímuniqey nāwaknaqa itamuy qa ömahta.

¹⁰ Noqw öviy kurs nu umumiq pite', soon nu put hiniwhtipuyat aw qa pónaknani, itamumiq nānaphin qalomáhiñqawlawhqata; pu pas qa ñöyaltiqe, pam añ tuptsiwni'yuñqamuy qa ömahta; nit pu pumuy ömahtotaniqey nānawaknaqamuy mēwanta; nihqe God aw tōnawtaqamuy amuñaqw pumuy ayo maspita.

¹¹ Aw iunañwa, um hihta qalolmat aw qa nanawinht, lolmatni. Lolmat añ hinmaqa hapi God tiata; pu i' hak hihta qalolmat añ hinmaqa hapi God aw qa yóriki'ta.

¹² I' Demetrius sohsokmuy amuhpiy aw lomanavotiwta. Noqw i' pas antsa. Owí, pu itam pas piw nāp aw navoti'yuiwa; noqw uma navoti'yuiqw, itahtuawi pas qa atsa.

Final Greetings

¹³ Pas nu as nāt nihtiwtaqat hihta pēnanikañw, pay nu qa tutuvenkuyit pu qa tutuvenkohot akw ūmi pēnani;

¹⁴⁻¹⁵ Nikañw pay hisnen nu qa pas wūyavotiqw ūmi yórikni; noqw itam pas nāmi taykañw yuaatani. Nam kwakwhaunañwa umum yantaa. Ima itahkwatsim uñ öqalaya. Um itahkwatsmuy nanāpwat öqalantani.

JUDE

God Sinomuyatuy amumi Pēniata

¹ Nu' Jude, Jesus Christ tūwikiat, pu James tupkoat it penta. Nu umuy Itanay God ahpiy sutsvo oyiwyuñqamuy ôqalanta. Ura pam umuy wānwayhqe, Jesus Christ eñem umumi tunatyawma.

² Nam núokwa, kwakwhaunañwa, pu nami'nañwa qaöwíhinkañw umumi pitsíwtaa.

False Teachers

³ Aw iunañwamu, nu as itamuy hin sun ayo nõnakqat umumi pēnaniqey unañwti. Nikañw pay kurs nu soon umumi qa pēne', uma itahtuptsiwniy eñem pas rohomnumyaniqat umuy u'nanani, itahtuptsiwniy God sinomuy-atuy amumi sūs mātaviwhqat eñemi.

⁴ Taq haqawat God qa kaptsi'yuñqam nanauyve itamumi yuña. Yaw puma God aw yankahkañw qahopíyese; nihqe God sūk w Moñwit ayo yuykuya, pu Itahtutuyqawhqay Jesus Christ píwu. Nihqe öviy añwu pay hisat puma qalomáyukiltiniqat aw oyiwyuñwa.

⁵ Noqw öviy nu umuy it ep ahoy u'nananiqey nāwakna; pay as pi uma hisat it yantaqat pās nanapta. Ura hin Tutuyqawhqa haqaww tutskwat Egypt anqw sinomuy nõnaknat, put pantaqat atsve pu' haqawatuy qa tuptsiwni'yuñqamuy haqami hintsana.

⁶ Pu ima õñaqw hoñvia'yat tumalay tatamhtotat, pas nāp qeni mātaveyaqamuy sūs somhtaqe, qatalpumi tañata, hisat aw wukotalõñvaqat ep pumuy hin yukunaniqey aw pahsavoo.

⁷ Noqw ura Sodom-niqw, pu Gomorrha-niqw, pu amunan'ik kitsókit añ sinom piw pumuy amún tuskapqatsit aw tahkukq, tahtaqt nāp nānami tokoy añ písoqya. Noqw God qõhit qa tokñwuqat akw pumuy sivintoyna, sinmuy õkwhaniqe öviy'o.

⁸ Noqw piw nāt ima pumuy amún hihta itséheet añ kwañwáwuwantotaqe, tokoy tuyoy'ewakwtotañwu; añ moñw'iwyuñqamuy qa hihtay'yuñwa, pu añ ôqalat pasiwyuñqamuy amumiq nānap hin qalomáhiñqawma.

⁹ Noqw híkispi God pas sushoñviayaat Michael Nukpanat amum nāñwuy'ta, Moses tokoyat öviy'o. Nihqe nānaqasqe soon pay nanāp'unañw put aw qalomáhiñqawniqe, ura put aw pañqawu: Nam Tutuyqawhqa uñ mēwaa.

¹⁰ Noqw ima hihta aw qa mātasi'kahkañw, soq tuwat put ep qalomáhiñqawwañwu; pu pay híhihtuy popkotuy amún híhihta nāp tuwi'yuñqey akw nāhovalayañwu.

¹¹ Is okiw púmaa! Puma Cain kuyat añqe' hinwisa; pu Balaam an hihta súantaqat añqw lasya, hihta as himuy'vayaniqe öviy'o; pu Core an God aqw kolilitotat, put an súlawhtini.

¹² Ason uma sūp haqam nõnove', Tutuyqawhqtat u'ni'kahkañw pölavikit yónoyhtotaqw, puma umumum nõnove', pep hihta itséheet anyuññwu; nānami-sa tunatyawyuñwt, qa hihta tuhtusyakahkañw nõnovañwu. Puma wisioomahwt huhukwhoyaqat anyuñwa. Puma himutskit tal'añwnawit añ qa hihta sipalay'vañwuqat anyuñwa, nāipwaniwyuñqee; soñawnen lōs soa.

¹³ Pātuwaqatsit añqe' a'nõ walalataqat anyuñwa. Pumuy hintsakpiam pāhut walalataqat qõtöyat anta. Puma sötuy nānahoy yuyutyaqat anyuñwa; nihqe

puma haqami mihikqat an pas qatalat aqw sus yuñni. Pep puma nawus aqwhaqami yesni.

¹⁴Noqw Adam anqw tsane'sikis nanañumo qatsivapsiwyuñqat pep Enoch tihtiwa. Nit pam anwu pay imuy ura lavayhtiçe pañqawu: Meh, Tutuyqawhqa pas qaan'ewakw hintaqamuy qahovariwyuñqamuy tsamkañw anq'ö,

¹⁵Sinmuy sohsokmuy amuñem hin yúkuniqee. Pam sohsokmuy qa kaptsi'yuñqamuy qalomáhintsakpiyamuy sohsok ep pumuy hin yúkuni. Taq puma God qa kaptsi'kahkañw put ehpewi qaanhtoti, piw anahaat lavayit akw put aqw hiñqaqwa.

¹⁶Ima hapi pas sutsép-sa hihta an hiñqawwisa; panis tuwat tüovelanhiñqawwisa; nãp tuñlayiy-sa an hinwisa; hihta a'nö kwiviyuaatotañwu; hihta nukwáñw'ewyaniqey öviy sinmuy amumi kwanwáyuaatotañwu.

Warnings and Instructions

¹⁷Nikañwo aw iunañwamu, pay ura Itahtutuyqawhqay Jesus Christ ayamat hin hintaniqat yuaatotaqat uma u'ni'yuñwni.

¹⁸Pay so'ñwamiq ima hakim tututsiwyaqam hoñvani. Puma God qa kaptsi'yuñwni; nãp tuñlayiy an hinwisni, ura kitota.

¹⁹Ima hapi an sinmuy tsikantotani; nãp tunatyay an hinwisa, Qahovariwtaqa' Hikwsi pumuy unañwayamuy qa aw pákiq'ö.

²⁰Noqw ūmaa, aw iunañwamu, uma umuhtuptsiwniy God anqwnihqat an nãwuñwintani; Qahovariwtaqat Hikwsit an nãwakinwisni.

²¹Itahtutuyqawhqa Jesus Christ núokway ahpiy umuy qatsit qaso'taqat máqani. Noqw put talõñvaqat aw pahsavo uma maqaptsi'kahkañw, God anqw nãmi'nañwat an hinwisni.

²²An qa súyanyaqamuy uma ókwatutwani;

²³Qõhit anqw pumuy ayo lañamintotani. Pu an pëtuy piw uma maqasneveq ayo õoyani. Nikañw piw yuwsiyamuy tuskapqatsit akw tuyoy'ewakwtiwhqat uma aw qa suhtaq'ewyani.

Prayer of Praise

²⁴Taay. Kwakwhat pi God umuy qa lasyaniqat aw õqalat pasiwta. Pan hapi umuy hahlaykahkañw, qa hihta akw hinyuñqat pam natpipo lomaqatsit aw umuy ókinani.

²⁵Pam-sa hapi nãla suan unañwtalwuwni'ta, pu itamuy ayo oya. Nam sinom sohsoyam put pas hihtatotat, kaptsi'yuñwni. Nam puma put Moñwílalwani; pam-sa hapi õqalat pasiwtaqat pañqaqwani. Nam pu' yantani, pu yūmosa aqwhaqamii. Nam antaa.

Jesus Christ HIHTA NATONIQT MAHTAKNA Ayay John aw'i

1 I' tutuveni Jesus Christ ańq'ö. God soon pas hisat hin hiniwhtiniqat put aw mātakta, pam lavay'aymuy umumi put mahtaknaniqat öviy'o. Noqw pam hońviayay ayataqaw, pam nuy John, put lavay'ayayat, put āawna.

2 Noqw nu God lavayiyat, Jesus Christ inumi mātaktaqat umuy āawnani. Pu nu hihta aw yórikqey umumi pēnani.

3 I' hak it tutuvenit añ hin hiniwhtiniqa pey'taqat añ túńwantaqa hahlayhpit epni. Pu put nanaptat, aw tuqayvasi'yunqam piw pas hahlayhpit epyani. Pi aw hapi pituto.

Greetings to the Seven Churches

4 Nu' John Asiat ep tsańe' kitsókit añ God aw tōnawtaqamuy öqalanta. Nam núokwa, pu kwakwhaunańwa umumi pitsíwtani, it hakiy pu'ńihqat, pu pay hísatńihqat, pu nātoniqat ańq'ö, pu tsańe'ńihqamuy híhikwsimuy put mońw'atsvewayat ehpewiyaqamuy amuńaq'ö,

5 Pu Jesus Christ ańq'ö. Pam hapi pas suyan navoti'kańw súańqawu; so'pumuy amuńaqw tātayhq nuhtuńaqw susmohpeq'a; pu túwaqatsit ep momńwituy amumi mońw'iwta. Pam itamumi unańway'taqe, nāp unway akw itamuhpa' itahqaanhtipuy ayo pāhoma.

6 Nihqe itamuy mońw'oyhqe, Nay God awwat itamuy wimmońw'oya. Nam sinom put kapsitotat, put mońwlalwani sutsép-saa. Nam antaa.

7 Meh, pam öomawhtuy aqw hawni. Noqw sohsoyam pōsiy akw put aw yórikyani, pu ima put sōhkwiknayaqam piwu. Noqw túwaqatsit ep sohsoy hihtu nanāpwat sinom put atsviy tsaykitani. Pas antsaa. Nam antani.

8 Nu hapi Alpha, pu Omega; nu hapi sohsok hihta yayhnaqa pu sohsok hihta aw pās yúkuniqa, kita Sus'öqaltutuyqawhqa, pu'ńihqa pu pay hísatńihqa, pu nātoniqa.

A Vision of Christ

9 Nu' John, umuhpava, pu umuhsuńwa, umún Jesus Christ eńem hihta añ kānavota; put eńem hihta añ nakwhani'ta; piw umún put amum mońw'iwatani. Nu pāńaqw tutskwat kuytaqat Patmos yan mātsiwhtaqat ep qatu, God lavayiyat ep'e, pu Jesus Christ yuaataqey ep'e.

10 Noqw Tutuyqawhqt talōńniyat ep nu Hikwsit akw tuyqawiwkańw, inuhkwayńave hakiy a'nō tōńayat navota, pas tōtöqpit añ tōńay'taqata.

11 Noqw inumi pańqawu: Nu hapi Alpha pu Omega, mohti'maqa pu nuhtuńkńihqa, kita; pu piw yan'i: Um hin yórike', tutuvenit añ put pēnat, Asiat ep tsańe' kitsókit ep inumi tōnawtaqamuy amumi távini, ayo Ephesus ep yesqamuy amumii, pu Smyrnat epyaqamuyu, pu Pergamos epyaqamuyu, pu Thyatirat epyaqamuyu, pu Sardis epyaqamuyu, pu Philadelphiat epyaqamuyu, pu Laodiceat epyaqamuyu, inumi kita.

12 Noqw nu hakiy inumi hińqawhqt aw yórikniqe ahoy namtö. Nihqe öviy nu namtökqe, pay tsańe' wihqöhít tsotsókpíyat sikavalasivat ańqw yuki-yuńqat tuwa.

¹³ Noqw ima tsañe' tsotsókpít amuhsonve hak Sinot Tiyat an son'iwñqa waynuma; wupaknapnat kukmiq pitsíwtaqat yuwsí'kañw, tawitsqay añ sikavalasivat kwewta.

¹⁴ Noqw qótöyat añ hõmiat qótsáphõt anta, pas nuvat an qótsa. Noqw põsiat pavan pas üwiñwuy anta.

¹⁵ Noqw kuk'at pas kwañw'ewakw sikasivat qõpõmiq pãtiqat an talqaqsala. Pu tónaat mûmunañwtuy wukosõykitaqat pañta.

¹⁶ Noqw pam putvaqw tsañe' sõtuy matsvoñta. Noqw moañaqw sipwuhapi nan'ivak a'nõ qalay'taqa yayma. Noqw taywaat tawat pas pavan talat anta.

¹⁷ Noqw nu aw taytaqe pahsat kukmiq munu, sùmokpuníkañwo. Noqw pam putvaqw may akw inumi matyawht pañqawu: Pay um qa tsawiniwtani; nu hapi mohtimaqa pu nuhtuñkñihqa.

¹⁸ Nu hapi qatu. Ura as nu mokt, pu ahoy tãtayi. Noqw meh, nu hapi sutsep qátuhqa. Pas antsa. Nihqe nu maskimiq, pu mokiwuy aw õqalay'ta.

¹⁹ Um hihta aw yórikqey pënani, yañ hihta hintaqata, pu hihta nãtoniqata.

²⁰ Ura nu putvaqw tsañe' sõtuy matsvoñkañw tsañe' wihqõhit tsotsókpíyat amuhsonva waynumqw um inumi yori. Taa. Put hímuniñqat nu uñ ãawnani. Ima tsañe' sõtu hapi tsañe' kitsókit ep inumi tónawtaqamuy amumi hoñvia'yatu. Noqw pu tsañe' wihqõhit tsotsókpíyat hapi tsañe' kitsókit ep inumi tónawtaqamu.

2

The Message to Ephesus

¹ Um Ephesus ep inumi tónawtaqamuy amumi hoñviayat aw yan pënani: I' hak putvaqw tsañe' sõtuy matsvoñtaqa, tsañe' wihqõhit tsotsókpíyat sikavalasivat añqw yukiywuñqat amuhsonva waynumqa yan ümi lavayhti:

² Pay nu ümi navoti'taqw, um inuñem tumalay'taqe maqsoni'ta. Piw um qa nañ'ekni'ta. Pu um añ qalomáhinyuñqamuy amumi qa suhtaq'ewa. Nihqe hakim inuhpiy ayatiwyaqey pañqaqwaqamuy um amumi pohtaqe, amumi navotq, pay kurs puma a'tsatu.

³ Nihqe um hihta añ kuykañw nakwhani'ta. Nihqe um inatñwaniy tunatyawkañw hihta maqsonlawkañw qa ókiwhti.

⁴ Níkañw pay nu hihta ümi qaantaqat tuway'ta. Ura as um mohtihagam inumi pas unañway'tat, pu' hapi qa pan um inumi unañway'ta.

⁵ Nihqe õviy um tunatyaltini. Taq um inuñaqw yãvoq'iwma. Um ahoy namtõkt, inuminen, mohti hinmaqey hintsakni. Taq um qa panhtiqw, nu ümi supte' uhwihqõhiy tsotsókpíyat qeniyat añqw ayo távini, um qa ahoy namtõkq'õ.

⁶ Níkañw it ep nu uñ hahlayi: Um imuy Nicolaitan-sinmuy hintsakpiyamuy pas qa hahlayi, inún'i.

⁷ Naqvuy'taqa navotni Hikwsi Christ aw tónawtaqamuy amumi hin lavayhtiğata. Nukpanat añwuy'taqat nu pan nakwhanaqw, pam himutsokit hakiy taytoynañwuqat God üyiyat nãsaveq wúnuhqat añqw nõsni.

The Message to Smyrna

⁸ Pu um Smyrnat ep inumi tónawtaqamuy amumi hoñviayat aw yan pënani: I' hak mohtiniñqa, pu nuhtuñkñihqa, ura as mokt, pu' qátuhqa yan ümi lavayhti:

⁹ Pay um hihta hintsakqat nu navoti'ta. Um hīhihta añ kānanvota, pu okiwhinta; nīkañw um pas antsa kāhak'i. Pu hakim Jew-sinomnihqey a'tsalalwaqam ūmiq qalomáhiñqawaqat nu navoti'ta. Puma qa Jew-sinomnikañw soq Satan aw tōnawta.

¹⁰ Um hapi hihta nāt añ kānavotniqey qa mamqasni. Meh, pay nāt Nukpana uhsinomuy amuñaqwa haqawatuy sivikimi maspani, amumi tuwantanige ōviy'o. Noqwa uma pakwūt-sikis tālat añ kānavotyani. Nīkañw uma hapi qa nañ'eknayani; nāmahin pi uma so'ni. Pi nu hihta ahsatit umuy máqani. Uma aqwhaqami yeskañw put añ nāvokawintotani.

¹¹ Naqvuy'taqa navotni Hikwsi Christ aw tōnawtaqamuy amumi hin lavayhtiqa. Nukpanat áñwutaqa hapi soon mokiwyu añqw lōs yúkuni.

The Message to Pergamum

¹² Pu Pergamos ep inumi tōnawtaqamuy amumi hoñviayat um aw yan pēnani: I' hak sipwuvahpit nan'ikaqe qalay'taqat himuy'taqa yan ūmi lavayhti:

¹³ Pay um hihta hintsakqat nu navoti'ta, pu um haqam qátuhqata. Pep hapi Satan moñw'iwta. Um inatñwaniy hūrs ñuy'ta. Ura nuy yuaataqa Antipas umuhsonve nīniwa, haqam Satan qátuhqat ep'e. Noqwa nāmahin pi pantaqwa, um inumi tuptsiwni'taqey qa qe'ti.

¹⁴ Noqwa pay nu qa sūkwa hihta ūmi qaantaqat tuway'ta. Soq um Balaam tutuqayhpiyat ñuy'yuñqamuy oyi'ta. Ura pam Balac tutuqaynaqwa, pam Israel-sinmuy ūnatoyna. Noqwa puma hihta wutsit pay nāp yukiwyuñqamuy amuñem hihtuy qōyantotat, sikwíyat añqw nōñosa; pu tokot sokoptota.

¹⁵ Pu pan piw um inuy Nicolaitan-sinmuy tutuqayhpiyamuy ñuy'yuñqamuy oyi'ta. Noqwa nu put aw qa suhtaq'ewa.

¹⁶ Noqwa ōviy um put añqw lasni. Taq um qa panhtiqw, nu ūmi supte' imoañaqwa sipwuvahpit akw pumuy amumi kihpokni.

¹⁷ Naqvuy'taqa navotni Hikwsi Christ aw tōnawtaqamuy amumi hin lavayhtiqa. Nukpanat áñwutaqat nu mennat it ōñaqwa pólavikit tupkiwtaqat nopnani; nen put qōtsat owat máqani. Noqwa put añ puhutuñwni pey'tani. Qa hak put navoti'taqw pas put kwúsuhqa-sani.

The Message to Thyatira

¹⁸ Pu um Thyatirat ep inumi tōnawtaqamuy amumi hoñviayat aw yan pēnani: God Tiat ūwiñwuy antaqat pōsi'taqa, pu kwañw'ewakw sikasivat antaqat kuhkuy'taqa yan ūmi lavayhti:

¹⁹ Um hihta hintsakqat nu pay navoti'ta, pu um hin inumi unañway'taqata, pu um hihta tumaltaqata, pu nuy qapēvewnaqata, pu hihta añ pās nakwhani'taqata. Nu uhtumalay nuhtuñkñihqat aw tayta, puma mohti'maqat tumalat epnihqe pas hoyokiwtaqata.

²⁰ Nīkañw pay nu qa sūkwa hihta ūmi qaantaqat tuway'ta. Um it wuhtit Jezebel, God lavay'ayaatnihqey pañqawlawhqaqat tavi'ta. Pam soq itumal'aymuy tutuqaynakañw, pumuy ūnatoynaqwa, puma tokot sokoplalwa, pu nōsiwhqat añ hihta nāp yukiwyuñqamuy amumi noiwhqat añqw nōñosañwu.

²¹ Noqwa pam tuskapqatsiy añqw lasniqat nu as aw qenitoyaqwa, pam qa panhti.

²² Noqwa meh, nu put aw toñokq, pam tütuyhtini, pu put amum nāhahlaynayaqam piwu. Noqwa puma qaana'ewakw kānavotyani, kurs puma hintsakpiy añqw qa lasyee.

²³ Pu nu put tímuyatuy qöyani. Noqw pep pu' sohsovik inumi tönawtaqam navoti'yuñwni, nu hapi sohsokmuy tunatyayamuy, pu unañwayamuy añ purimaqata. Pi nu hapi sohsokmuy umuy nanāp umuhhintsakpiy an umumi ahoytani.

²⁴ Nikañw nu ūmi pañqawni, pu ahpiy Thyatirat ep it yan tutuqayhpit qa ñuy'yuñqamuy amumii, pu añ hakim Satan hihta tuwiyat qa toñtaqat pan tñwantiwhqat qa tuwi'yuñqamuy amumii: Pay nu soon piw nāt pas hihta umuy ikwiltotoynani.

²⁵ Pay uma hihta himuy'yuñqey hūrs ñuy'yuñwni, nuy pítuniqat aw pah-savoo.

²⁶ Nukpanat ánwutat pas soñwamiqhaqami itunatyay añ hinmaqat nu hihihuytuy nanāp watuy sinoi wtaqamuy amumi öqalmaqani.

²⁷ Noqw pam sivakohot akw pumuy amumi moñw'iwatani, nen sivuskwit an pumuy piñani. Pan hapi Ina nuy öqalmaqa.

²⁸ Pu nu put talsohut máqani.

²⁹ Naqvuy'taqa navotni Hikwsi Christ aw tönawtaqamuy amumi hin lavay-tiqata.

3

The Message to Sardis

¹ Pu um Sardis ep inumi tönawtaqamuy amumi hoñviayat aw yan pēnani: I' hak God añqw tsañe' hihikwsimuy himuy'taqa, pu tsañe, sötuy matsvoñtaqa yan ūmi lavayhti: Um hihta hintsakqat pay nu navoti'ta. Um as sinmuyniqw tayta; nikañw um pas antsa mokpu.

² Taa, um havivokalni; nen uhtumalay nātonihqat aw unañtapni, taq pam pas pay sohtini. Taq nu God atpip uhtumalay qa pasiwtaqat tuwa.

³ Oviy um hihta navotqe, ömahtaqey hūrs ñuy'tani; nen hin hinmaqey añqw lasni. Nikañw um kurs qa tātayniqw, um hisat qa pan wūwantaqw nu ūmi suptuni, uyiñwu hin pítuhqat pan'i.

⁴ Nikañw hikis pi Sardis ep híkiyom itséheeçatsit akw yuwsiy qa tuyoy'ewakwtota. Noqw puma qötsat yuwsikahkañw inumum hinnumyani, pi puma hihkay'yuñwa.

⁵ Nukpanat ánwutaqa qötsat yuwsini. Noqw nu put tuñwniyat çatsitutuvenit añ pēne', qa ayo sūlawhtani. Noqw pam isinonihqat nu Inay aw pañqawni, pu hoñviaymuyatuy amumii.

⁶ Naqvuy'taqa navotni, Hikwsi Christ aw tönawtaqamuy amumi hin lavay-tiqata.

The Message to Philadelphia

⁷ Pu um Philadelphiat ep inumi tönawtaqamuy amumi hoñviayat aw yan pēnani: I' hak pas Qahovariwtaqa, pas antsanihqa, David hötahpiyat himuy'ta. Nihqe pam aw hötaqw, soon hak uhtañwu; pu uhtaqw, soon hak hötañwu. Noqw pam hapi ūmi yan lavayhti:

⁸ Ūm hihta hintsakqat pay nu navoti'ta. Meh, nu' hapi uñem uutspit wūyak hötani. Noqw soon hak put uhtani, pay as pi um híhin öqawi'kañw ilavayiy aw tuqayvastaqw öviy'o; nihqe um nuy qa tuwi'taqey qa hisat pañqawu.

⁹ Meh, nu hapi imuy hakimuy Satan aw tönawtaqamuy as Jew-sinomnihqey atsálalwaqamuy amuñem pan yukuqw, puma uhkuktupoq munumhtini; nen nu ūmi unañway'taqat nanaptani.

10 Um hapi ilavayiy qa mātapt, hūrs wunu. Noqw ōviy ason tūwaqatsit an sopkwaṭaqamuy sinmuy amumi tuwantiwhq, nu tuwat soon uñ mātapt, uñ put añqw ayo tāvini.

11 Meh, nu hapi suptuni. Um hihta himuy'taqey hūrs ñuy'taqw, qa hak uh'ahsatiy uñ nawhkini.

12 Nukpanat áñwutaqat nu soñawnen Inay God kiyat ep tötön-wunuptsinani. Noqw pam pāpu pañqw qa yámakni. Pu nu Inay God natñwaniyat put añ pēnani, pu ivuhutuñwniyu, pu Inay God kitsókiyat tuñwniyata. Pam kitsóki pūhuniķañw ōnaqw hawni Inay God añq'ō. Noqw Jerusalem yan tūñwantiwni.

13 Naqvuy'taqa navotni Hikwsi Christ aw tōnawtaqamuy amumi hin lavayhtiqaata.

The Message to Laodicea

14 Pu um Laodiceat ep inumi tōnawtaqamuy amumi hoñviayat aw yan pēnani: I' hak pas antsanihqat yan ūmi lavayhti: Nu pas qaatsat hinma; piw lavayit pas antsanihqat tuawi'ta. Noqw God inuhpiy sohsok hihta yuku.

15 Pay um hihta hintsakqat nu navoti'ta. Um qa suhsuñwa, piw qa muki. Himu as um suhsuñwaniķañwo, sen múkiniķañwo.

16 Noqw pi um híhin mukinihqe qa suhsuñwa, piw qa múkiniqw nu ōviy uñ pavoyani.

17 Um pi pañqawlawu: Nu kākak'i; nu hihta nihti'ta; nu qa hihta rūrumna. Susmataq pi um okiwhińkañw qa navoti'ta, qahahlayķañwo, ōokiwniķañwo, qapostalkañwo, qa yuws'i'kañwo.

18 Oviy nu ūmi pañqawni: Um sikavalasivat qōhit akw kwañw'ewayhtiqat nuy túiniķañwo, nen kākakni; pu um qōtsat yuwsit tue' yuwsini; nen um put akw nātupke', qa hihta hahmanni. Pu um uhposvaqe wílelwe', tálát taytani.

19 Nu hakiy aw unañway'te' u'nanañwu, wuvahtañwu. Um ōviy qa nātusite', uhhintsakpiy añqw lasni.

20 Meh, nu hōtsíwhpeq wúnukañw pōñōñōtoyna. Itōnay navotqa uutspit hōtaqw nu aw pake', amum nōsni; pu pam inumumni.

21 Nukpanat áñwutaqat nu imoñw'atsveway ep qatuptsinani. Noqw pam inumum pep qatuptuni, nu put áñwutaqe Inay amum moñw'atsvewayat ep qatuptuqat pañ'i.

22 Naqvuy'taqa navotni Hikwsi Christ aw tōnawtaqamuy amumi hin lavayhtiqaata.

4

Worship in Heaven

1 It atsve pu' nu yorikq pi meh, ōveqatsit aw hōtsílti. Noqw nu mohti hakiy tōnayt navotq, pas tötōqpit an tōnay'taqa inumi yuaataqe pañqawu: Um pegw wupni. Noqw yahpiy hin hintaniqat nu ūmi mātaktani.

2 Noqw pahsat pay nu Hikwsit akw tuyqawiwķañw ōveqatsit ep moñw'atsvewat aw yori. Noqw hak ep tsokiwta.

3 Noqw pep tsokiwtaqa jasper-owat, pu sardius-owat, an sóniwa. Noqw moñw'atsvewa tañaqunwat emerald-owat an sóniwhqat akw ñōyakiwta.

4 Pu moñw'atsvewa nānan'ikaqe sunat-niķañw añqw nālōq sihkay'taqat tsotsókpit akw ñōyakiwta. Noqw hakim sunat añqw nālōq sihkay'taqam wūwuyom pañ tsokiwyuñwa, qōtsat yuws'i'kahķañwo; nihqe sikavalasivat añqw yukiwyuñqat wiķkat akw qōtōsomiwyuñwa.

⁵ Noq̄w moñw'atsvewat añqw talwiptakañw pu umhta; pu mowawatiwa. Noq̄w moñw'atsvewat atpip tsañe' wihqōhi uwiwitota. Puma hapi God tsañe' Hikwsimatu.

⁶ Noq̄w moñw'atsvewat atpip himu panaptsat an suyan tālay'taqa patuphaiwta. Pu moñw'atsvewat aqlavo nālōyōm hihtu tayyuñqam hoñi; mónaqw-nikañw pu ahkwayñañaqw pōvosi'yuñwa.

⁷ Noq̄w tayyuñqamuy amuñaqw i' himu mohti taytaqa tóhowuy anta; noq̄w añkñihqa wakashoyat anta; noq̄w amuñkñihqa tāqat an tayway'ta; noq̄w pu put añkñihqa kwāhu pūyawmaqat anta.

⁸ Noq̄w ima hihtu tayyuñqam nanāp navay masay'yuñwa; noq̄w puma pas sohsovik pōvosi'yuñwa. Nihqe puma tālō'nikañw pu tōkilat añ qa nānasuñwnayañwu pañqawkahkañwo: Qahováriwtaqa, qahováriwtaqa, qahováriwtaqa, God Sus'ōqaltutuyqawhqa, pay hísatnikañw, pu'nikañw, pu nātoniqa.

⁹ Noq̄w ima hihtu tayyuñqam Hakiy Sutsep Qátuhqat moñw'atsvewat ep tsokiwtaqat pas kaptsitotakañw, tayawnayakañw, pu aw kwakwhatota.

¹⁰ Noq̄w pahsat pu ima sunat nālōq sihkay'taqam wūwuyom moñw'atsvewat ep qátuhqat atpip munumhtiñwu; nen put Hakiy Sutsep Qátuhqat pas hihtatote', moñw'atsvewayat atpipo wihkay maspayañwu pañqawkahkañwo:

¹¹ Tutuyqawhqa, sinom uñ pas hihtatote, uñ kaptsi'tote', um-sa ōqalay'taqat pañqawqawq, put hapi um hihkay'ta. Pi um hapi sohsok hihta yuku. Noq̄w uhtunatyay ahpiy pam yukilti.

5

The Scroll and the Lamb

¹ Noq̄w nu moñw'atsvewat ep qátuhqat aw tātayhq, putvaqwat may akw tutuvenit mupipitaqat yawta. Noq̄w tutuveni apqōlñaqw-nikañw pu ihkaqewat pey'kañw tsañe'sikip tuvoylat akw namihurs'iwta.

² Noq̄w hoñviaya a'nō ōqalat pas tōnay añqe' pañqawlawhq nu aw tātayi. Ya hak tutuvenit tuvoylat tsītsikte', tutuvenit púrukñaniqey aw aptsiwta? kita.

³ Noq̄w soon kurs hak ōveqatsit, pu tūwaqatsit, pu piw tūwaqatsit atpikaqe qátuhqa tutuvenit púrukñani, piw pēnit aw tātayni.

⁴ Noq̄w nu okiw nāvak'ōyna, soon kurs hak put púrukne' añ tūwaniqey aw aptsiwtaqaw ōviy'o. Piw hikis soon kurs hak aw tātayni.

⁵ Noq̄w haqawa wuy inumi pañqawu: Pay um qa tsaátani. Pay imuy Judat sinomuyatuy amuñaqw wukotóhowuy antaqa, David natkoat tutuvenit púrukñani; pu tsañe'sikip tuvoylat akw namihurs'iwtaqat tsītsiktani.

⁶ Noq̄w nu yorikq pi moñw'atsvewat-nikañw pu nālōq tayyuñqamuy-nikañw pu wūwukwmuy amuhsonve Maña wunu, kurs nīniwa; nihqe pan sōniwa. Noq̄w pam tsañe' ālay'ta, pu tsañe' pōvosi'ta. Noq̄w ima hapi God añqw tsañe' Hīhikwsim ahsupoq tūwaqatsit añ ayatiwyaqamu.

⁷ Noq̄w pahsat pu Maña moñw'atsvewat ep qátuhqat awnihqe, putvaqw māyat añqw tutuvenit kwusu.

⁸ Noq̄w pam put kwusuq̄w, pahsat pu ima nālōyōm hihtu tayyuñqam-niqw, pu sunat añqw nālōq sihkay'taqam wūwuyom Mañat atpipo munumhti. Puma sohsoyam sivatonlenay'kahkañw nānan'ik tsaqaptat yawyuñwa. Tsaqapta sikavalasivat añqw yukiwkañw, añ himu kwañwáhovaqtuhqat opom'iwyuñwa. Pam himu kwañwáhovaqtuhqa hapi God sinomuyatuy nāwakinpiamu.

⁹ Noqw puma hihta puhutawit tawlalwaqe pañqaqwa: Um tutuvenit kwuse', tuvoylayat tsitsiktaniqey aw aptsiwta, ispi um nīniwhqee; nihqe uh'uñway akw um itamuy God eñem tui, sohsokmuy hihtuy nanāpawatuy sinoiwtagamuy amuñaq'ō, pu nānap lavaymakiway'yuñqamuy amuñaq'ō, pu tūwaqatsit añ ahsupoq yesqamuy amuñaq'ō, pu sohsokmuy hihtuy ñamuy añq'ō.

¹⁰ Nihqe um God Itahtutuyqawhqay aw itamuy moñw'oya, pu piw put awwat wimmoñw'oya. Noqw itam tūwaqatsit ep moñw'iwyuñwni, kitota.

¹¹ Noqw nu aw taykañw navotq, kaysiwhqam hoñvia'yat moñw'atsvewat nōyakiwta, imuy hihtuy tayyuñqamuy amumum-nikañw pu wūwukmuy amumuma. Noqw pas puma kaysiwa; pas qaan'ewakw hinta;

¹² Nihqe a'nō pañqaqwa: Ason sinom Mañat as nīniwhqat oqalanihqat pañqawaniqw pam súanta. Pay nam pam kāhakiwuy makiwni. Pay nam sinom put-sa hapi suan unañwtalwuwni'taqat, pu sus'oqalanihqat pañqaqwe', put kaptisitotat, pas hihtatote' tayawnayani, ispi pam put hihkay'taq'ō.

¹³ Noqw nu navotq sohsoy hihtu òveqatsit ep yesqam, pu tūwaqatsit añ'a, pu tūwaqatsit atpikaqee, pu pātuwaqatsit añqe'yaqam, pu sohsoy hihtu pañqe'tañawtaqam pañqaqwa: Itam God moñw'atsvewat ep qátuhqat, pu Mañat, pumuy tayawintota, pas kaptisilalwa, piw pas hihtalalwa. Puma hapi-sa oqalat pasiwta, yūmosa aqwhaqamii.

¹⁴ Noqw ima hihtu nālōyōm tayyuñqam pañqaqwa: Pas antsa. Noqw ima sunat añqw nālōq sihkay'taqam wūwuyom tamōtshoñvaqe, it hakiy sutsép-sa qátuhqat pas hihtatota.

6

The Seals

¹ Noqw nu aw taytaqw, Maña sukwat tuvoylat tsikaqw, pahsat pu imuy hihtuy tayyuñqamuy suhkawa yōyañwuy úmukqat pan hiñqawhq nu navota. Noqw pañqawu: Um pewnen yórikni.

² Noqw nu tātayhq ep qōtsa kawayo. Noqw epeq tsokiwtaqa awtat yawta. Noqw haqawa put moñwwihkatoyna. Noqw pam pahpiy tūañwutimakañw aqwhaqami hihtuy añwutimani.

³ Pu Maña añk piw tuvoylat tsikaqw, pahsat pu mohti'maqat añkñihqa himu taytaqa pañqawhq nu navota. Um pewnen yórikni, kita.

⁴ Noqw pahsat pu piw suhka kawayo yámakkañw pamwa pālañwpu. Noqw put ep tsokiwtaqa koyanisqatsit aw tūlalayniqey oqalmakiwa. Noqw sinom nāqōyanvayani. Noqw haqawa wukosipwuvahpit put maqa.

⁵ Pu pam payhkomuytiqat tuvoylat tsikaqw, pahsat pu amuñkñihqa himu taytaqa pañqawhq nu navota. Um pewnen yórikni, kita. Noqw nu aw tātayhq pi sōqōmkawayo. Noqw put epeq tsokiwtaqa hihta pututuwanpit yawta.

⁶ Noqw nu navotq, nālōqmuy hihtuy tayyuñqamuy amuhsonñaqw hakiy tōnaat pañqawu: Pay sōhōvosi sūp tuwani pakwt sivat hihkay'tamantani; pu kawaysōhōvosi payhp tuwani pakwt sivat hihkay'tamantani. Nikañw um hapi pay wi hkuyit, òvat pālayat enañ qa aw hintsanni.

⁷ Noqw pam nālōqtiqa tuvoylat tsikaqw, pu imuy hihtuy tayyuñqamuy amuñaqw suhka nālōq epñihqa pañqawhq nu navota. Um pewnen yórikni, pam kita.

⁸ Noqw nu yorikq pi hin'ewaykawayo. Noqw put epeq tsokiwtaqa Mokiwu yan mātsiwa. Noqw Maski put añk hinma. Noqw tūwaqatsi nālōvo

tukiwyuñqat amuñaq w sükw aw öqala pumuy amumi noiwa. Noqw puma sipwuvahpit akw sinmuy qöqyani, pu tsöñawuy akw'a, pu hihta tüyat akw'a, pu tūwaqatsit ep hihtuy tütuvosiptuy akw'a.

⁹ Pu pam tsivotnihqat tuvoylat tsikaq w, nu yorikq pi kwañwáhovaqtuqat enem tataqtsoqpit atpipaq hakimuy hikwsiam tañawta. Puma hapi hakim God lavayiyat ep niniwya; puma hihta pas suyan navoti'yuñqey qatuh-tuskahkañw yuaatotaqe öviy'o.

¹⁰ Noqw puma a'nö hiñqaqwaqe pañqawa: Ya um tūwaqatsit ep yesqamuy itah'uñway ep hinwat yükuni. Amumi um näöyñiqey hisat panhtini, Tu-tuyqawhqa Qahováriwtaqa, pas qa atsa, kitota.

¹¹ Noqw puma sohsoyam qötsat usimnit makiwya. Noqw pay hāk puma hihsavo nāsūñwñi'yuñwñiqat amumi pañqawu. Pay ason pas pumuy tumal-suñwamat pu tupkomat piw tuwat pumuy amūn qöyaniwyaniqat pantaniqat amumi pañqawu.

¹² Noqw nu tātayhq, pam návaynihqat tuvoylat hōtaq w, pahsat tutskwa a'nö tayayayku. Noqw tāwa anaha'mötsaput an qöm viti. Noqw müyaw uñwat an pālañwputi.

¹³ Noqw tokpelat añq w sōtu tūwaqatsit aw löhöhötiwa, sipaltsokit pölöat pay läke', qa kwañwñit, wukohukwvaq w löhökñwñuqat pan'i.

¹⁴ Noqw tokpela hihta mupipitaqat an mupipiyku. Pu sohsoy tuhtukwi, pu pāñaq w tutskwa küyuñqa nahlamhti.

¹⁵ Noqw tūwaqatsit ep pas momñwit, pu pavansinom, pu kahaksinom, pu solāwamuy amumi mohpeq momñwit, pu a'nö öqalat pasiwyuñqam, pu tütuwikt, pu pay qa tütuwikt, puma sohsoyam tuhtukwit añ haqe' o'wat añ tütusöwa nauyhtota;

¹⁶ Nihqe tuhtukwit, pu o'wat aw pañqawa: Uma moñw'atsvewat ep qátuhqat pitsánwayat añq w itamuy tupkayani, pu Mañiat itsívuyat añq'ö.

¹⁷ Taq itsívuyat aw wukotalöñwa. Noqw ya hak sen put añ kuytani?

7

The 144,000 People of Israel

¹ Yantaqat atsve pu' nu yorikq, pi nälöyöm hoñvia'yat tūwaqatsit nälövaq nānan'ivaq hoñkahkañw, tūwaqatsit añ nälövaq hūkañwuy ahoy ñuy'yuñwa, tūwaqatsit añ qa hūhukniqat öviy'o, pu pātuwaqatsit añqee, pu himutsotskit añ'a.

² Noqw pu piw suhka hoñviaya God taytaqat penhpiyat yawkañw hōpaq w wuptoq w nu tuwa. Noqw pam imuy nälöqmuy hoñvia'yatuy tūwaqatsit-nikañw pu pātuwaqatsit hintsanyaniqamuy amumi a'nö tsa'lawhqe,

³ Pañqawu: Pay hāk uma tūwaqatsit qa hintsanyani, piw pātuwaqatsita, pu hīhihta himuqlöta. Ason itam mohti God tumal'aymuyatuy qalpeq tuvoylataq w, pu' pantani.

⁴ Noqw hihsa'ñihqam tuvoylatotiq w nu navota. Noqw Israel-sinmuy nanāp ñamuy amuñaq w sumiyantiqe tsañe'sikip sunat-nikañw añq w nälöq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya.

⁵ It Judat añq w pakwt löq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya, pu Reuben añq w pakwt löq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya, pu Gad añq w pakwt löq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya,

⁶ Pu Aser aňqw pakwt lōq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya, pu Nephtalim aňqw pakwt lōq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya, pu Manasses aňqw pakwt lōq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya,

⁷ Pu Simeon aňqw pakwt lōq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya, pu Levit aňqw pakwt lōq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya, pu Issachar aňqw pakwt lōq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya,

⁸ Pu Zabulon aňqw pakwt lōq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya, pu Joseph aňqw pakwt lōq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya, pu Benjamin aňqw pakwt lōq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya.

The Great Crowd

⁹ Yantaqat atspe pu' nu yorikq pas sinom qaan'ewakw hintaqam moňw'atsvewat-nikaňw pu Mañat atpip hōñi; pas kurs hin hak pohtoylaniqat pahsaa, sohsokmuy nanāpwatuy sinoiwtaqamuy, pu himuñam'iwtaqamuy-nikaňw, pu tūwaqatsit aň ahsupoq yesqamuy-nikaňw, pu nanāp lavaymakiway'yuñqamuy amuñaq'ō. Noqw puma qōtsat yuysi'kahkaňw hihta palm-tsokit nahpiyat yawyuñwa;

¹⁰ Nihqe a'nō hiñqawaqe pañqawa: Kwakwhay God aw itahyantaqam moňw'atsvewat ep qátuhqa! Kwakwhay um Maña! Pi uma itamuy ayo oya.

¹¹ Noqw sohsoyam hoñvia'yat moňw'atsvewat nōyakiwta, pu wūwuyomu, pu nālōyōm hihtu tayyuñqamu. Nihqe puma moňw'atsvewat atpipo munumh-tiqe, God pas hihtalalwaqe

¹² Pañqawa: Pas antsaa. Nam sohsoyam aqwhaqami God aw itahyantaqay tayawintiwisni, pu pas hihtatotani, pu kwakwhatiwisni, pu kaptsi'tiwisni. Pi pam-sa suan unañwtalwuwni'ta, sus'ōqala, pu hoñvi'ta. Pay nam sohsoyam aqwhaqami pan put yuaatiwisni. Nam antani, kitota.

¹³ Noqw suhka wuy inumi pañqawu: Ya ima qōtsat yuysi'yuñqam hákimu? Ya puma háqaqwya?

¹⁴ Noqw nu put aw pañqawu: Tāqa, pi um navoti'ta. Noqw pam inumi pañqawu: Ima hapi qaan'ewakw kánavotpit aňqw nōña; nihqe yuysiy tūvahomyaqe, Mañat unwáyat akw put qōtsatota.

¹⁵ Paniqw öviy puma God moňw'atsvewayat atpip hōñi; nihqe nāqavo, tälö', pu mimhikqat aň kīyat ep put eñem tumalay'yuñwa. Noqw i' moňw'atsvewat ep qátuhqa pumuy amumum qátuni.

¹⁶ Soon puma pāpu tsōño's'ni, piw pānakso'ni. Soon pumuy amumi tōñvani, piw utuhuutini,

¹⁷ Pi Maña moňw'atsvewat nāsave qátuhqa pumuy amumi tunatyaw-maniqw öviy'o. Nen pāhut hakiy taytoynañwuqat nōñahataqat aň tsamni. Noqw ason God pumuy posvalayamuy sohsok ayo hōñani.

8

The Seventh Seal

¹ Noqw pam tsáne'nihqat tuvoylat tsikaqw, pahsat öveqatsit ep sutmaqma, pahantawat nāsamiq pahsavohaqamii.

² Noqw nu yorikq tsáne'nihqam hoñvia'yat God atpip hōñi. Noqw puma tsáne' tōtōqpit makiwya.

³ Noqw suhka hoñviaya pítuhqe, kwanwáhovaqtuqat eñem tataqtsoqpit aw wunuptu, sikavalasivat aňqw yukihwqat qōqōhpit yawkañwo. Noqw

himu kwanwáhovaqtuqat taqtsokiwniqat nihtiwtuqat pam makiwa. Ni-hqe pam sohsokmuy God sinomuyatuy nāwakinpiyamuy enañ tataqtsoqpit sikavalasivat añqw yukihwqat aqw put taqtsoka, moñw'atsvewat atpipo.

⁴Noqw hihta kwanwáhovaqtuqat kwĩtsiñwuat hoñviayat māyat añqw God aw wunuptu, put sinomuyatuy nāwakinpiyamuy enañ namiqwrriwkañwo.

⁵Noqw hoñviaya qōqōhpit kwusut, tataqtsokpit añqw tōvut put aw oyat, pahsat pu tūwaqatsit aw put tūva. Noqw pahsat pu himu a'nō tōtōqa talwip-tikañw umhta; pu tutskwa tayayayku.

The Trumpets

⁶Noqw ima tsāne'nihqam hoñvia'yat tsañe' tōtōqpit himuy'yuñqam pahsat tōqtotiniqey anhtoti.

⁷Pahsat pu mohti hoñviaya tōqti. Noqw pahsat pu lōmowa-niqw pu qōhi uñwat enañ namiqwrriwtaqa māaktiqe, tūwaqatsit aw maspiwa. Noqw tūwaqatsit añ himuy wupatsotski payhp oyit añqw sūkw oyit pahsa' taqti. Pu sohsoy saksátusaqa taqti.

⁸Pu añknihqā hoñviaya tōqti. Noqw pahsat pu himu wukotukwit antaqa pātuwaqatsit aqw tūviwa, uwiwitiikañwo. Noqw pātuwaqatsit pahyp oyit añqw sūkw oyit pahsaqhaqam únwaniwhitiqey anhti.

⁹Noqw hihtu pāvaqe tayyuñqam payhp oyit añqw sūp oyit pahsa'nihqam soa. Pu pākihu payhp oyit añqw sūp oyit pahsa'nihqam sapumhti.

¹⁰Pu payhkomuy pepnihqā hoñviaya tōqti. Noqw wukosohu kopitsokit an uwiwitaqa ñāaqw lōhō; nihqe mūmunañwtuy payhp oyit añqw sūp oyit pahsa'nihqat añ yēva, pu pāhut nōñantotaqat añ'a.

¹¹Noqw sōhu A'nō Tsivo yan mātsiwa. Noqw pāvahu payhp oyit añqw sūp oyit pahsaq a'nō tsiptoti. Noqw kaysiwhqam sinom put akw soa, a'nō tsivoniqw ñviy'o.

¹²Pu nālōq epnihqā hoñviaya tōqti. Noqw pahsat pu tāwa híhin qa nāsamiq pitsiwtāqa hinhtiqe qatālawva, pu mūyawu pīwu, pu sōtuu. Noqw ñviy puma híhin qa nāsamiq pitsiwyuñqa qa tālawvaya. Noqw tālō' tāla qa pas nāsamiq pahsavo qa tāla, pu tōkilat piw pay anta.

¹³Noqw nu taykañw navotq suhka hoñviaya ñvaqe pūyawmakañw a'nō hiñqawnuma: Is ohi, is ohi, is ohi tūwaqatsit ep yesqamuy amuñemi! Taq pahyom hoñvia'yat nāto tōqtini.

9

¹Pahsat pu tsivotnihqā hoñviaya tōqti. Noqw pu sōhu ñāaqw tūwaqatsit aw posq nu aw yori. Noqw haqami koysōt pas qa toñtaqat aqw hōtahpi put aw taviwa.

²Noqw pam koysōt qatoñtaqat aqw hōta. Noqw pahsat put añqw kwĩtsiñw wunuptu, pas haqam wukokoysōñāaqw hurukwiñsiñw wunuptuqat pan'i. Noqw pañqw hurukwiñsiñwuy akw tāwa sūmawuy enañ qātalawva.

³Noqw kwĩtsiñwuy añqw tōtōlt nōñakqe tūwaqatsit añ kúrukma. Nihqe puma ñqalmakiwya, putskohmokyūñqamuy amún sinmuy tūhototaniqe ñviy'o.

⁴Pay puma tutskwat añ tūsaqat qa hintsatsnaniqat, pan puma mewniwa, piw añ himutsotskita. Pay imuy hakimuy God tuvoylayat akw qalpeq qa tuvoylay'yuñqamuy pūmuy-sa puma tūhototani.

⁵Noqw pay puma sinmuy qa qōqyaniqat pan amuñem yukilti. Pay puma tsivot mūmuyawhtuy añ pumuy okiwsahsanyani. Noqw putskohmoktaqa hakiy muaqw hin tuyvañwuat, pay pan tūtuyni, hakiy muaq'ō.

6 Noqw ep hapi pu' as sinom so'niqey hepyanikañw, hin panhtotiniqey qa tutwamantani; pu as so'niqey nānawaknaniqw, mokiwu amuñaqwa haqami kursni.

7 Noqw kawāyom kihpoknik hin hinyuññwuniqw, pan tōtōlt hinyuñwini. Suhpan wihkat sikavalasivat añqw yukiwtaqat puma wihkay'yuñwini. Pu taywaam sinmuy taywayamuy anyuñwini.

8 Pu puma momoymuy amún hōmi'kahkañw, tóhowuy an tamay'yuñwini.

9 Pu sivavutsqat antaqat tawitsqave púhikni'yuñwini. Noqw pumuy pūyaltotiqw, pas masaam kaysiwñqamuy kawaymuy kipókkarētamuy lölökinakahkañw, kihpokqat an söykitani.

10 Pu puma putsokhmoqyuñqamuy amún suruy'yuñwini, nihqe suruve howi'yuñwini. Nihqe puma tsivot mūmuyawhtuy añ sinmuy mumu'yaniqey makiway'yuñwini.

11 Noqw hak kōysōt qatoñtaqat añqw hoñviaya pumuy amumi moñw'iwatani. Noqw pam hak Hebrew-sinmuy amuhkwa Abaddon yan mātsiwini, nikañw Greek-sinmuy amuhkwa Apollyon yan'i.

12 Sūpwat kānavotpit hapi añ ruhpa; noqw meh, nāt hapi piw löśni.

13 Pahsat pu návaynihqa hoñviaya tōqti. Noqw God atpip kwañwáhovaqtuqat eñem tataqtsokpit sikavalasivat añqw yukiwtaqa nālōvaq ālayat añqw hakiy hiñqawhq nu navota.

14 Noqw pam návaynihqat hoñviayat tōtōqpit yawtaqat aw pañqawu: Um wukomunat Euphrates ep nālōqmuq hoñvia'yatuy sómiwtaqamuy ñahni.

15 Noqw ima nālōyōm hoñvia'yat ñahiwyā. Puma put tuwanit, talōñnit, mūyawuy, yahsañwuy aw maskaiwyuñwa, sinmuy payhp oyit añqw sūp oyit pahsa'ñihqamuy qōqyaniqe ñviy'o.

16 Noqw kawaymuy aqwyāqam sūmiyaqe pas hihsakip kurs sōmorit pahsa'ya (200,000,000). Noqw nu pumuy hihsa'yaqat navota.

17 Noqw yan kawaymuy hinyuñqamuy nu tuawyori: Ima pumuy epeq tsokiwyuñqam ūwiwuy an kuwan'iwtaqat tawitsqava sivanavanyuñwa, pu hihta owat jacinth antaqata, pu sikapik'owat antaqata. Noqw kawayom tóhohtuy an qōtōy'yuñwa. Noqw moañaqwa ūwiñw, pu kwitsiñw, pu sikapik'owa a'nō muki nōñanta.

18 Noqw imuy payhkomuy akw sinom payhp añqw sūp oyit pahsa'ñihqam soa, it qōhit, pu kwitsiñwuy, pu sikapik'owat pumuy moañaqwa nōñantaqat akw'a,

19 Puma moañaqwa ñqalay'yuñqwa ñviy'o, pu suruveq'a. Pi pumuy suruam tsūtsu'tuy anyuñwa, nihqe qōtōy'yuñqwa, put akw hakiy tūhototānwu.

20 Pu ahpiy sinom it yan tūyat akw qa sūlawhtiqaq hintsakpiy qa añqw lasyat, soq pas pāpu nāp yukiwhput aw nāwakintiwiya, piw nukpanhihik-wsimuy amumi. Hihta wutsit sikavalasivat, sen qōtsásivat, sen sikasivat, sen owat, sen kohot añqw yukiwyuñqat aw puma nāwakintiwiya, nāmahin pi as puma kurs hin hihta tutwaniq'ō, kurs hin nanaptaniq'ō, piw kurs hin nankwusaniq'ō.

21 Pu piw puma tukwyantotaniqey qa añqw lasya, pu hihta nuhtumi wutsūlalwaniqeyu, pu tokot sokoplalwaniqeyu, pu hihta uuyiñwyaniqeyu.

¹ Pu nu piw suk w hoñviayat a'nō òqalay'taqat aw yori. Pam òmawuy yuws'i'kañw tañaqwunut akw qōtōsomiwkañw òñaqw hāwi, tutuvenit púrukiwtaqat yawkañwo. Put taywaat pas tāwat an tāla; noqw hokaat ūwiñwuy wupa'leletaqtat panta.

² Noqw pam putvaqw kuhkuy akw pātuwaqatsit aqw wuhku, pu suyvaqw tutskwat aw'i.

³ Pu wukotohowuy hōykuqat an a'nō hiñqawu. Noqw put hiñqawhq, pahasat pu tsañe'sikip yoy'umuki hihta lavayhtoti.

⁴ Noqw tsañe'sikip yoy'umuki lavayhtotiqw, nu as pēnaniqey anhti. Noqw pay hakiy tōnaat òñaqw inumi pañqawu: Pay um tsañe'sikip yoy'umuki hin lavayhtotiqw put tupke', qa pēnani.

⁵ Pahasat pu i' hoñviaya ura nu tuwaqw, pātuwaqatsit aqwnikañw pu tūwaqatsit aqw wuhkukiwtaqa òmiq may itat,

⁶ Pas qaōwílvyhtiqe, pas soon pāpu sōwuniqat pañqawu, God aw yankañwo, God pas sutsep qátuhqat sohsok hihta yúkuhqat aw'i, òveqatsit-nikañw pu añ himu hinyuñqata, pu pātuwaqatsit-nikañw añqe' himu hinyuñqat yúkuhqata.

⁷ Noqw tsañe'niñqat hoñviayat tōtqat aw pitu. Noqw pep pu' God tnatyaat as tupkiwtaqa aw antsaniwñi, pam lavay'aymuy amumi hin lavayhtiqat pan'i.

⁸ Noqw nu hakiy òñaqw tōnayāt navotq, pam inumi pañqawu: Um hoñviayat pātuwaqatsit aqwnikañw pu tūwaqatsit aqw wuhkukqat awnen, tutuvenhoyat púruk'iwtaqat yawtaqat put añqw kwúsuni.

⁹ Noqw òviy nu put awnihqe aw pañqawu: Um as nuy tutuvenhoyat máqani. Noqw pam inumi pañqawu: Kwúsuu, nen um sōwani. Pam soon uhponoy qa a'nō tsiptani; nikañw uhmoañaqw momospalat an kwáñwñi.

¹⁰ Noqw òviy nu put māyat añqw tutuvenhoyat kwúsuhqe put sowa. Noqw antsa imoañaqw momospalat an kwanwti. Nikañw panis nuy put sowaqw, pahasat pay ivonoveq tsipti.

¹¹ Noqw pam inumi pañqawu: Pay um nāt piw pas hihituy sinmuy amumi yuaatani, pu añqe' nanāpwatuy sinoiwyuñqamuyu amumi, pu lavaymakiway'yūñqamuyu, pu pas momñwituyu.

11

The Two Witnesses

¹ Pahasat pu inumi tuwanpi natōnpit antaqa taviwa. Noqw hoñviaya inumi pañqawu: Um wunuptut, God kiyat tuwantani, pu hom'oyvihkata; pu pep ahpave nānawaknaqamuy pohtoylani.

² Nikañw it kihut ihkaqe nōyakiwtaqat pay um qa énañni, nen put qa tuwantani. Taq pam qa-Jew-sinmuy amumi noiwni. Noqw puma lōp sunat añqw lōq sihkay'taqat mūmuyawhtuy añ it kitsókit pas kaptisitiwhqat aw wukukutotani.

³ Noqw nu lōqmuy inuñem yuaataqamuy òqalmaqani. Noqw puma (1260) sūp sōmorit-nikañw añqw pakwt-payhkomuy sihkay'tasikip sunat tālat añ yuaatani, anaha'mōtsaput yuws'i'kañwo.

⁴ Ima hapi lōyōm olive-tsokit, pu wihqōhit tsotsókipimat tūwaqatsit aw Tutuyqawhqat atpip wūnuhqamu.

⁵ Noqw ason hak pumuy hintsanniqey antiniqw, pahsat pu pumuy moañaqw ūwiñw yámake', hakiy nīnamantani. Noqw ōviy kurs haqawa pumuy hintsanniqey anhte' pan nīniwmantani.

⁶ Ima hapi yōyañwuy ahoy ñuy'taniqey ōqalat pasiwtaniqw, ōviy puma hihsavohaqami yuaataniqat pahsavo qa yokvani. Pu pāvahut aw ōqalat pasiwtaniqey put únwat yúkumantani; pu hīhihta tūyat akw sinmuy okiwsah-sanniqey ōqalay'tani, hihsakis panhtiniqey nāwaknaqey pan'i.

⁷ Pu ason puma hin yuaataniqey yukuwq, pep pu' hak tāqa himuvohkot an-taqa koysōt qatoñtaqat añqw yámake', pumuy amumi kihpokni; nen áñwute' pumuy nīnani.

⁸ Noqw pumuy tokoam mokpu put wuhkokitsokit ep kitpik qatsni. Noqw hakim Hikwsit añ tunatyay'yuñqam put kitsókit Sodom-nikañw pu Egypt yan tuñwáya. Ura pep hapi Itahtutuyqawhqa nīniwa, nahoylehtsit ep'e.

⁹ Noqw sohsoyam tūwaqatsit añ yesqam, pu hīhihtu himuñam, pu nanāp lavaymakiway'yuñqam, pu nanāpwat sinoiwtaqam pāyis-nikañw añqw nāsamiq pahsavo tālat añ tokoyamuy mokput aw tayyuñwni; nen hakiy pumuy tūamniqw qa nānakwhani.

¹⁰ Noqw ima tūwaqatsit ep yesqam hahlayhtote' nāhahlaynayani; nen hihta nāhoy nāhuylalwani, ispi ima lōyōm lavay'ayat tūwaqatsit ep yesqamuy ura yūyuyhnaqam mokpuniq'ō.

¹¹ Noqw ahpiy pāyis-nikañw añqw nāsamiq pahsakis talq, pahsat pu God añqw Hikwsi hakiy taytoynañwuqa pumuy amuhsonmi pake', pumuy wunuptsinani. Noqw amumi tayyuñqam tsātsawnani.

¹² Noqw nu navotq, hak ōñaqw pumuy lavay'ayatuy amumi a'nō pañqawu: Uma peqw wupni, kifa. Noqw puma hakiy tōnayt navotqe, ōmawuy aqw ōmiq wūvi, tuwqamat amumi tayyuñq'ō.

¹³ Noqw pahsat tutskwa a'nō tayayayku. Noqw wuhkokitsoki pakwūt-sikip tukiwhput añqw sūp tukiwtaqat pahsaq pam sahpu. Noqw sinom tsañe'sikip sōmorit pahsa'nihqam sūlwahti. Noqw akwsinwyaqam tsātsawnaqe, ōveqatsit ep God pas hihtatota.

¹⁴ It hapi akw lōs kānavotpit añ ayo ruhpa. Noqw meh, amuñknihqat hapi aw suptuni.

The Seventh Trumpet

¹⁵ Pu i' tsañe'nihqa hoñviaya tōqti. Noqw pahsat pu ōveqatsit ep mowawati-whq hakim pañqaqwa: Itahtutuyqawhqa, hakiy moñw'asnaqey amum yep qatsit ep moñwtunatyat tuyqawvaqe, sutsep aqwhaqami moñw'iwatani.

¹⁶ Noqw ima sunat nālōq sihkay'taqam wūwuyom God atpip yesqam tutskwamiq munumtiqe, put pas hihtatotaqe,

¹⁷ Pañqaqwa: Itam ūmi hahlayhtoti, God, Sus'ōqaltutuyqawhqa, pu'-nikañw, pay hísatnikañw, pu nātoniqa, Um qaan'ewakw uh'ōqalay mahtaknat moñwqatuptuqw ōviy'ō.

¹⁸ Noqw hīhihtu sinom itsívutoti. Noqw, um uh'itsivuy mahtakne' so'pumuy amuñen hin yúkuniqat aw pitu. Pu um uh'lavay'aymuy hihta akw tayawnani, pu uhsinomuyu, pu uñ kaptsi'yuñqamuyu, añ sōqavunāwsinmuy-nikañw pu pavansinmuyu. Nen imuy hakimuy tūwaqatsit hovalayanwqamuy um tuwat hovalani.

¹⁹ Noqw ōve God Kiyat aw hōtsīlti. Noqw Kiyat ahsonve tatanpi God tutavoyat añqw tañawtaqa mātakti. Noqw pahsat talwipta, mowawatiwa, umhta, tutskwa tayayata, pu qaan'eway yañsayaqw lemowa yokva.

12

The Woman and the Dragon

¹ Noqw pahsat pu tokpelat añ a'nö hihta tuawi'taqa mätakti. Hak wuhti tawat yuwsita; noqw müyaw kukyat atpikaqe pakwiwa; noqw qötöveq wihkayat anqe' pakwt löq sihkay'taqa sötu kwapyä.

² Noqw pam nö'iywita; nihqe tihtaniqey tütuynaqe, a'nö pakmumuya.

³ Pu piw suhka hihta tuawi'taqa tokpelat añ mätakti-himu qaan'eway palalölöqañw'eway'o. Pam tsañe' qötö'kañw pakwt älay'ta; noqw qöqtöyat anqe' tsañe' wihka kwapyä.

⁴ Noqw suruat tokpelat anqe' sötuq payhp oyit anqw süp oyit pahsa'nihqamuy lánaknaqe, tüwaqatsit aw maspa. Noqw i' himu palalölöqañwu wuhtit pas pay tihtaniqat aw wunu, tiyat pay panis yamakq, pay söwaniqe öviy'o.

⁵ Noqw pam tiyohyat tihta. Noqw Tiat ömi God aw wíkiwa, put moñw'asweyayat aw'i; pi pam sohsokmuy sinmuy amumi sivakohot akw moñw'iwataniqat pan put ehem yukiwta.

⁶ Noqw wuhti qayēsihwpmihaqami wāya, pep God put ehem qeni'taqat aw'i. Noqw pep hak (1260) süp sömorit anqw pakwt payhkomuy sihkay'tasikip sunat tälát añ put aw tunatyawtani.

⁷ Noqw öve nāqöyta; Michael hoñviaymuy amumum palalölöqañwuy aw nāyawi; noqw palalölöqañwuy amum hoñviaymat nāyawi.

⁸ Nikañw puma qa áñwutota; piw qa haqam öveqatsit ep amuñem qenitiwa.

⁹ Noqw wukolölöqañw öñaqw tüwiwa. Pam piw Nukpana yan mätsiwa, pu Satan piwu. Pam hísat-tsua yan piw túñwantiwa. Pam hapi sopkawtaqamuy sinmuy amumi yélawu. Noqw pam-niqw, pu hoñviaymat puma tüwaqatsit aw maspiwa.

¹⁰ Noqw nu hakiy tönayat övaqe navotq, a'nö pañqawu: Pu' hapi God Itahtutuyqawhqa tuwqay añwutaqe, moñw'iwkañw öqalay'taqey mätakta. Nihqe pam Christ asniy öqalmaqat, put moñwtavi. Pi itahtupkomuy hihin néveltotoynaqa tüwiwa. Pam pi nāqavo pu tókilnawit God Itahtutuyqawhqaqay aw pumuy hihin néveltotoyna.

¹¹ Noqw puma Mañat unwáyat akw-nikañw, pu hin navoti'yunqey yuaa-totaqey akw put áñwutota. Nihqe puma qatsiy qa kahkawnayat, so'niqey suhtaq'ewya.

¹² Oviy um hahlayhtini öveqatsi; hahlayhtotini uma ep yesqamu. Noqw is ohi uma tüwaqatsit añ-nikañw, pu pätuwaqatsit anqe' yesqamu! Pi Nukpana pas pavan hinhaqam itsívuiwkañw umumi háwi, suyan pi hihsavo ehem pētiqw navoti'taqe öviy'o.

¹³ Noqw wukolölöqañw tüwaqatsit aw tüwihqey navotqe, pahsat pu pam tiyohyat tihtaqtat wuhtit aw kikihpoktiva.

¹⁴ Noqw wuhti löqmuy himumasayat makiwa, wukokwahut masayat an'i, pam lölöqañwuy apyeve haqami qayēsihwpmi ehem qeniwtaqat aw pūyaltiniqe öviy'o. Noqw payhkomuy-nikañw anqw nāsamiq yahsañwuy pah-savo pep hak put aw tunatyawtani.

¹⁵ Pahsat pu lölöqañwuy moañaqw pāhu nõñañayku, päyut an'i, wuhtit paöyninaniqe öviy'o.

¹⁶ Noqw pay tutskwa wuhtit paañwaniqe hötsíltiqe, pāhut lölöqañwuy moañaqw nõñakqat sohsok hiko.

17-18 Noq̄w ð̄viy lölöqañw wuhtit aw tuyvanaqe a'nö itsívutiqe, añqw ah-piynihqe, put tímuyatuy amumi kikihpoktiva, hakimuy God tutavoyat añ hinwisqe, Jesus Christ pumuy hin amuñen hihta hinhtiqat nuhtumi yuaa-totaqamuy amumii.

13

The Two Beasts

1 Noq̄w nu pātuwaqatsit qalave wunukañw yorikq, pi himu hihta pohkot antaqa pātuwaqatsit añqw yámakto; tsañe' qötöy'kañw pakwt álay'ta. Noq̄w áalayt añqe' pakwt pas moñwit wihkaat söñniwuyñwa. Noq̄w qötöyat añ tuñwni God qa kaptsiwyuñqa pey'yuñwa.

2 Noq̄w nu it hihta pohkot aw yorikq, pam tóhuwuy pívintot anta, pu hönawuy kukyay antaqat kuhkuy'ta; pu wukotohowuy moayat antaqat moay'ta. Noq̄w lölöqañw öqalay put maqa, pu moñwqeniyu, añ ahsupoq nuhtumi moñw'iwtniqat ð̄viy'o.

3 Noq̄w nu yorikq, pi suhka qötöy aqw pam hihta akw tühotiwqhce sumataq pam mokni. Nikañw pay pam qa mokt, haqe' tühoiwtaqey añ qalaptu. Noq̄w sinom sohsoyam put hihta pohkoewakw aw kätayyuñwa.

4 Noq̄w lölöqañw it pohkot öqalay máqahqat puma pas hihtatota. Pu puma it hihta pohkot pas hihtalalwaqe pañqaqwa: Ya hak haqam it hihta pohkot antani? Hak sen amum nāyawvaniqey aw öqala?

5 Noq̄w i' himu pohko lavaymakiwqhce, a'nö hihta kwiviyuaativa; piw God aqw qalomáyuativa. Noq̄w pam löp sunat añqw löq sihkay'taqat mūmuyawhtuy añ nuhtumi moñw'iwtniqat pan put eñem yukiwa.

6 Noq̄w pam yuaaykuqe God nāp hin sasvi; pu tuñwniyat aqw a'nö hiñqawlawu, pu kíyat aqw'a, pu ð̄veqatsit ep yesqamuy amumiq'a.

7 Pu pam God sinomuyatuy amumi kohpoke' pumuy áñwutaniqat pan put eñem yukiwa. Pu pam sohsokmuy sinmuy himuñamuy, nanāpwat lavaymaki-way'yūñqamuy, pu pas nanāpwat sinoiwtaqamuy amumi moñw'iwtniqat pan put eñem yukiwa.

8 Noq̄w sohsoyam tūwaqatsit ep yesqam put aw nānawaknani. Noq̄w pay hakimuy tuñwniam Maña qatsitutuveniyat añ pey'yūñqw, puma put qa aw nānawakna. Ura pam Maña tūwaqatsit hisat nāt qa yukiwqhcat ephaqam pay nñiwniqat pan God put eñem tunatyawta.

9 Naqvuy'taqa nam navotni.

10 Hak hakiy tūwiktaqa hapi tuwat nāp tūwiktiwni. Pu sipwuvahpit akw hak hakiy nīnaqa piw tuwat sipwuvahpit akw sūlawhtini. Pep hapi pu' God sinomat tuptsiwñi yuñwe', qa nan'ekni'yuñwni.

11 Pu piw nu suk w pohkot antaqat tuwaqw, pam tūwaqatsit añqw yámakto. Noq̄w pam mañat an löq álay'ta; nihqe wukolölöqañwuy an yuaata.

12 Noq̄w pam put apyevenihqat pohkot öqalayt sohsoq pasiwta. Nihqe pam sohsokmuy tūwaqatsit añ yesqamuy amumi tuyqawwaqw, puma mohtiwat pohkot aw nānawakna, ura as mokniewakw tühotiwht, ahoy qalaptuqat put aw'i.

13 Noq̄w pam qaan'ewakw hihta kätatayhpit tumalay'va; nihqe sinmuy amutpik tokpelat añqw üwiñwuy hawnañwu.

14 Noq̄w God pan put nakwhanaqw, pam mohtiwat it hihta pohkot atpip kätatayhpit hintsanhqe, tūwaqatsit ep yesqamuy ünato toyña; nihqe pumuy

amumi tuyqawvaqw, puma mohtiwat hihta pohkot an son'iwHQat yukuya, i' pohko as sipwuvahpit akw tūhotiwkañw pay qátuhqat put an'í.

¹⁵ Pu God piw pan put nakwhanaqw, pam it pohkot an yukiwhput qatsit máqa. Noqw öviy it hihta pohkot an yukiwhpu pas antsa yuaayku. Noqw pu hakim hihsa'nihqam it pohkot an yukiwhput aw qa nānawaknaqamuy qöqyaniqat i' himu pohko pañqawu.

¹⁶ Pu añ sōqavuñwsinom, pu pavansinom, pu kahaksinom, pu añ öokiwyaqam, añ tūtuwikt pu qa tūtuwikt, puma sohsoyam hihta akw tuvoylatiwyanigat pañqawu, sen putvaqw may ep'e, sen qalpeq'a.

¹⁷ Noqw öviy soon hak hihta túini, piw húyani, hal pas i' hak pohkot tuvoylayat akw tuvoylaiwtaqa-saa, sen put tuñwniyat akw'a, sen put pohtoylaniyat akw'a.

¹⁸ Taay, uma aw wūwayani: Wuwni'taqa pohkot pohtoylaniyat māmatsni. Pam sinot pohtoylaniata; nihqe sunát-sikip sunat añqw pakwt payhkomuy sihkay'tasikip sunat-nikañw añqw navay sihkay'ta (666).

14

The Song of the Redeemed

¹ Pu nu yorikq pi Maña tsomot Zion ep wunu. Noqw tsañé'sikip sunat añqw nālöp sihkay'tasikip sōmorit pahsa'nihqam pep put amum hōñi, Nayat tuñwniyat akw qalpeq pey'kahkañwo.

² Noqw hakiy tōnaat öñaqw töqtiqu nu navota. Pas mūmunañwtuy an tōki'ta, pu pas a'nö umhtaqat pan'í. Noqw lēlenyaqam sivatonlenay añ lēlenyaqw nu navota.

³ Noqw puma moñw'atsvewat atpip puhutawit tawlalwa, pu nālöqmuy hituy tayyuñqamuy amutpipo, pu wūwukwmuy amutpipo. Noqw put tawit pas soon hak tāwi'vani, hal pas ima tsañé'sikip sunat añqw nālöp sihkay'tasikip sōmorit pahsa'nihqam tūwaqatsit añqw tuiwyaqam-saa.

⁴ Ima hapi nāto tōtimu, qa hisat hakiy nōmatota; nihqe öviy qa hisat tokoy hoyalaya. Ima Mañat haqaminiqw añkyañwu. Pumuy hapi God sinmuy amuhsonñaqw tui, puma nuhtuñaqw mohti God sinomatiniqat öviy'o, pu Mañat sinomatiniqata.

⁵ Noqw moayamuy ep himu unatwi sūlawu, puma God atpip qa hihtakw hinyuñqw öviy'o.

The Three Angels

⁶ Pu nu piw sukw hoñviayat öva pūyawmaqwu tuwa. Pam lomatuawit qaso'taqat pasiwkañw, tūwaqatsit añ yesqamuy sopkawtaqamuy amumi yuaatima, nanāp himuñamuyu, pu nanāpwat lavaymakiway'yuñqamuyu, pu nanāp sinmuy amumii;

⁷ Nihqe yan a'nö tsa'timaqe pañqawma: Uma God kaptsitotani, pu pas hihtay'yuñwni. Taq pam nuhtuñem hin yúkuniqat aw pitsíwiwta. Uma God öveqatsit, pu tūwaqatsit, pu pātuwaqatsit, pu haqe' pāhu nōñañatotaqat yúkuhqat aw naokiwhtotani.

⁸ Pu piw suhka hoñviaya añknihqe pañqawma: Wuhkokitsoki Babylon sahpu! Kitsóki Babylon sahpu! Taq sohsoyam nanāpwat sinom soñawnen pep yesqamuy amumum qahopiyese. Nihqe öviy nawus puma soon qa pumuy amumum God itsívuyat añqw yukuyani.

⁹ Pu piw suhka hoñviaya amuñknihqe a'nö pañqawma: Ima pohkot antaqat aw nānawaknaqam, pu qalpeq, sen may ep tuvoylayat akw pey'vayaqam

¹⁰ Nawus God itsívuyat wine antaqat añqw hikwyani, God itsívuyat qa hihta enañ namiqwriwkañw kuyapkuyiwqhát añq'ö. Noqw puma qõhit-nikañw pu sikatövu'wat akw okiwsaniwyani, imuy qahováriwyuñqamuy hoñvia'yatuy-nikañw pu Mañat pumuy amutpipo.

¹¹ Noqw pumuy okiwsaniwyaqw, kwítsiñw'am ömiq sūs wunuptuni. Noqw hakim pohkot an yukiwtaqat aw nānawaknaqam, pu hakim tuñwniyat akw pey'vayaqam pas qa haqami nānasuñwnayani, tälöo, pu tókilat añ'a.

¹² Noqw öviy God sinomat put tutavoyat añ hinwiskahkañw Jesus aw tuptsiwni'yunqey qa nañ'eknayani.

¹³ Noqw nu navotq hak öñaqw inumi pañqawu: Um yan pēnani: Yahpiy haqahpiy ima Tutuyqawhقات aw yankahkañw sóiwmaqam hahlayhpit epyani. Owi, kita i' Hikwsi Qahováriwtaqa. Puma panhtote' maqsoniy añqw nānasuñwnani. Noqw pumuy hintsakpiyamuy ahpiy aniwni pay pumuy amumumni.

The Harvest of the Earth

¹⁴ Noqw nu ömawuy qõtsat aw yori. Noqw hak Sinot Tiyat antaqa ömawuy ep tsokiwta, sikavalasivat añqw yukiwhput wihkat akw qötösomiwkañwo; nihqe tsaqanhpit a'nö qalay'taqat yawta.

¹⁵ Pu piw suhka hoñviaya God kíyat añqw yámakqe, ömawuy ep tsokiwtaqat aw a'nö pañqawu: Um uhtsaqanhpiy akw tsahqani, nen höqni; ispi pay höqsatiq'ö. Pi tūwaqatsit ep natwani pās tukwsiwta.

¹⁶ Noqw i' hak ömawuy ep tsokiwtaqa tsaqanhpiy akw tūwaqatsit ep natwanit tsahqa. Noqw tūwaqatsit ep natwani tsovalniwa.

¹⁷ Pu piw suhka hoñviaya öveqatsit ep God kíyat añqw yámakqe, piw a'nö qalay'taqat tsaqanhpit yawta.

¹⁸ Pu suhka hoñviaya qõhit aw öqalat pasiwtaqa kwanwáhovaqtuqat eñem tataqtsokpit añqw yama. Nihqe pam tsaqanhpi'taqat aw a'nö pañqawu: Um uhtsaqanhpiy a'nö qalay'taqat akw tsahqani. Nen um tūwaqatsit ep ovauyit pölöyat tsovalani. Pi övaat pās kwanw'iwta.

¹⁹ Pahsat pu hoñviaya tūwaqatsit aw tsaqanhpiy akw tsahqaqat panhtiqe, tūwaqatsit ep ovauyit tsovala; pu haqam qölöt qaan'ewakw yahsakoq God itsívuyat tuawi'taqat aqw put maspa. Pep hapi övat pálayat öviy mumtsiyañwu.

²⁰ Noqw pep övat aqw wukukuykuya, wuhkokitsokit ihpovee. Noqw pálaat úñwaniwhitiqe añqw nõñakqe, pas kawaymuy sipmoyiyamuy aw pahsavo páti, pakwút-sikip sunat tutskwa-tuwanit pahsavoo.

15

The Angels with the Last Plagues

¹ Pu piw nu sukw hihta tuawi'taqat qaan'ewakw a'nö hihtaniqat ömi tuwa. Tsáne'nihqam hoñvia'yat tsáne' kānanvotpit yawyuñwa. Pam nuhtuñki, put atsve pu' God itsívuat yukiltini.

² Pu nu piw suhpan wuhkovatuphat panaptsat antaqat úwiñwuy enañ namiqwriwtaqat aw yori. Noqw hakim patuphat qalavaqe hõñi. Puma hapi it hihta pohko'ewakw áñwutota, pu put an yukiwhputa, pu tuvoylayata, pu tūñwniyata, pu pohtoylaniyata. Nihqe puma God añqw sivatonlenat mákiwyaqey yawyuñwa.

³ Nihqe puma God tumal'ayayat Moses tāwiyat tātawlawla, pu Mañat tāwiyata; nihqe pañqawu: Pas uhtutmala qaan'ewakw kähinyuñwa, God

Sus'öqaltutuyqawhqa. Pas um hapi qaatsat suan hihta hinma. Um hisatñahaqaw hīhihtuy sinmuy amumi moñwi.

⁴ Puyaw hak haqam uñ qa kaptsi'tani, Tutuyqawhqa? Sen hak uh-natñwaniy qa pas hihtalawni? Pi um hapi nāla qahováriwta. Sohsoy hihtu nanāpwat sinom ökiwkañkañw utpip nāwakintani. Pu um sinmuy amuñem hin yuki'maqw pam susmataq'a, kitöta.

⁵ It atseve pu' nu yorikq, pi mötsápi God pep ki'taqat tuawi'taqa öveqatsit ep'e. Noqw kīhut ep yūpaq haqam pas Aantsawat aw hötsílti.

⁶ Noqw tsáne'nihqam hoñvia'yat pañqw nõña, tsáne' kānanvotpit yankahkañwo; pas suhqötsat tusaqtontsatsaqmötsaput añqw yukiwyuñqat yuws'i'kahkañw, kwekwéwhpit sikavalasivat añqw yukiwyuñqat tawitsqay añ kwewyuñwa.

⁷ Noqw nālöqmuy hihtuy tayyuñqamuy amuñaqw suhka imuy tsáne'nihqamuy hoñvia'yatuy nānan'ik hihta huyta. Kurs pam kuyapkuyit sikavalasivat añqw yukiwhqat pumuy huyta. Put añqw aqwahaqami sutsep qátuhqat, God itsívuat opom'iwyuñwa.

⁸ Noqw haqam pas Aantsawat kīhut ep kwitsiñw ohpo, God lolmat tälawnwayat, pu öqalayát añq'ö. Noqw soon kurs hak haqam pas Aantsawat kīhut aw pákini, pas ason tsáne'nihqam hoñvia'yat tsáne'sikipwat kānanvotpit hintsatskaqey yukuyaniqat pahsavoo.

16

The Bowls of God's Wrath

¹ Noqw hak kīhut pas Aantsawat añqw tsáne' hoñvia'yatuy amumi a'nö pañqawhqa nu navota. Yupavé, uma tūwaqatsit aw God itsívuyat kuyapkuyiyuñqat wūtayani, kita.

² Noqw mohti'maqa nakwsuqe tūwaqatsit aw kuyapkuyiy wūta. Noqw pahsat pu hakim it hihta pohkot tuvoylayat akw pey'kahkañw, put an himu yukiwhput aw nānawaknaqamuy amuhpa' uya nuhtsel'eway itséhee nõña.

³ Pu hoñviaya añkñihqa pātuwaqatsit aqw kuyapkuyiy wūta. Noqw pahsat pu pāhu hakiy mokput uñwáyat anhti. Noqw sohsoy hihtu tayyuñqam pātuwaqatsit añqe' soa.

⁴ Pu amuñkñihqa hoñviaya hāhaqe' mūnat, pu pāhu nõñantaqat añ kuyap-kuyiy wūtaqw pam úñwaniwhiti.

⁵ Noqw nu navotq hoñviaya pāhut aw öqalay'taqa pañqawu: Um súanta Tutuyqawhqa, pu'nihqa, pu hísatnihqa, pu nātoniqa. Um yan yúkuhqe súanhti.

⁶ Puma pi uhsinomuy, pu uhlaya'aymuy uñwáyamuy munvanaya. Noqw um pumuy uñwat hikwna, ispi puma put hihkay'yuñq'ö.

⁷ Pu nu piw suk w navotq pam kwañwáhovaqtuqat eñem tataqtsokpit añqw pañqawu: Pas antsaa, God Sus'öqaltutuyqawhqa, pay um pas qaatsat sinmuy amuñem suan yuki'ma.

⁸ Pu i' nālöq epñihqa hoñviaya tāwat aw kuyapkuyiy wūtaqe eñem pan yukuqw pam úñwuy akw sinmuy taqtsoka.

⁹ Noqw sinom qaan'ewakw tññit akw taqtotiqe, God iit kānanvotpit aw öqalat pasiwtaqat nānap hin sasviya. Nihqe puma tunatyay añqw qa lasyat, piw nāt God qa kaptsiwta.

¹⁰ Noqw pu tsivot epñihqa hoñviaya it himuvohkot moñw'atsvewayat aw kuyapkuyiy wūta. Noqw moñwtunatyayat añ qömseekma. Noqw sinom hihta akw a'nö tütuyhtotiqe lēñiy mötstota.

¹¹ Nihqe puma òveqatsit ep God nānap hin sasviya, amuhpa' uya a'nò tūtuyhq òviy'o; nikañw hihta hintsakpiy añqw qa lasya.

¹² Noqw navay epnihqa hoñviaya wukovayut Euphrates aqw kuyapkuuyiy wuhtaqw, pāyu lāki. Noqw hōpaq momñwituy amuñem kurs pōhtiwa.

¹³ Noqw nu tuwaqw, pahyom tuyoy'eway hihikwsim pāvaqwtuy amun-yuñqam imuy moayamuy añqw nōña-it wukolōlōqañwuy moayat añq'ò, pu it himuvohkot moayat añq'ò, pu i' hak God lavay'ayaatnihqey atsáy'taqat moayat añqw pīwu.

¹⁴ Ima hapi nukpanhihikwsimu. Noqw puma hīhihta kātatayhpit hintsaktivayaqe, ahsupoq tūwaqatsit añ momñwituy amuhpa' nankwusaqe haqami tuwvōhtayaniqat òviy tsovalaya, Sus'òqalat God wukotalōñniyat aw pītūq'ò.

¹⁵ Meh, nu' hapi uyiñwut an pītuni, (kita Tutuyqawhqa). Yuwsi'kañw pās tunatyawmaqa hahlaypit epni. Taq ka pam qayuwsi'kañw waynumqw, sinom put aw yórikyaqw, put eñem haman'ewayni.

¹⁶ Noqw hihikwsim haqami Hebrew-sinmuy amuhkwa Armageddon yan mātisiwhqat aw momñwituy tsovalaya.

¹⁷ Pahsat pu tsañe' epnihqa hoñviaya sūmawuy aw kuyapkuuyiy wūta. Noqw òveqatsit ep kihut pas Aantsawat ep moñw'atsvewat añqw hakiy a'nò tōnaat hiñqawhqe pañqawu: Yukiti hapi, kita.

¹⁸ Noqw pahsat mowawatota; pu umhta; pu talwipta; noqw tūwaqatsi a'nò tayayayku, pas hisatñahaqaqw sinom tūwaqatsit añ yesq pañqaww qa hisat pan hiniwhtiqat pan'i. Pi pas qaan'ewakw tutskwa tayayayku.

¹⁹ Noqw qaan'ewakw kitsóki pāyivo tsihtsikti. Noqw añqe' hīhihtuy sinmuy wuhkokitsokiam sapumhti. Noqw God wuhkokitsokit Babylon u'naqe, qaan'ewakw itsívuy wine kūyiwtaqat antaqat put hikwna.

²⁰ Noqw sohsovik pāñaqw tutskwa kūyyuñqa kurs haqamiya; pu tuhtukwi pīwu.

²¹ Noqw qaan'ewakw yañsayo lemowa sinmuy amumi òñaqw lōhō; sohsoy nanāp tsivót-sikip sunat pututuwanit pan puptu. Noqw sinom God nānap hin sasviya, lemowat kánavotpit ep'e, pas kánavotpi qaan'ewakw nuhtsel'ewayniqw òviy'o.

17

The Great Prostitute

¹ Noqw ima tsañe'ñihqam hoñvia'yat ura kuyapi'yūñqw, pumuy amuñaqw suhka inuminihqe inumi pañqawu: Um inumum pewni. Noqw God it qaan'ewakw kitsókit tokoy huhyaqat antaqat eñem hin yúkuniqat nu ūmi mahtaknani. Pam kitsóki hāhaqe' pāvahut añ qātsi.

² Put hapi amum ima tūwaqatsit añ momñwit nākwañway'ya. Noqw tūwaqatsit añ yesqam soñawnen hōnaqtoti, put amum nākwañway'yaqee.

³ Noqw nuy Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwtaww, hoñviaya haqami qayēwihwpmi nuy wīki. Noqw nu hakiy wuhtit hihta pālañwput pohkot epeq tsokiwtaqat tuwa. Noqw himuvohko pas qalománanatñwanit akw pēvey'kañw, tsañe' qōtōy'kañw pakwt ālay'ta.

⁴ Noqw wuhti palasakwawsat-nikañw pu pas pālañwput yuwsi'kañw, pu sikavalasivat, pu a'nò hihkay'yūñqat o'wat-nikañw, pu pearl enañ yuwsi'ta; noqw kuyapit sikavalasivat añqw yukiwhtput put tuyoy'ewakw qahopqat-siyat añqw kūyiwtaqat yawta.

⁵ Noqw qalpeq tuñwni pey'ta. Noqw yan hapi pey'ta: I' HAPI BABYLON PAS PAVANNIHQ, TOKOY HUHYAYAQAMUY YUAMU, PU TUWAQATSIT EP

HIHTA TUYOY'EWAKWNIHQAT ANIWNAQA. Noqw kurs hak put tuñwniyat mätsi'tani.

⁶ Noqw nu it wuhtit aw tätayhq, pam God sinomuyatuy uñwáyamuy akw hōnaq'iwta, pu Jesus eñem so'qamuy uñwáyamuy akw'a. Noqw nu aw yórikqe pas pavan aw wūwanta.

⁷ Noqw hoñviaya inumi pañqawu: Ya um hinoqw pas kätayta? Nu wuhtit hihta tuawi'taqat uñ āawnani, pu i' himuvohko tsañe' qōtoy'kañw, pakwt ālay'taqat put İkiwi'taqat piwu.

⁸ It pohkot um aw yorikq, pam pay as qatut mōki. Nikañw pam koysōt qa toñtaqat añqw wupni. Nen pahsat pu haqami hovalniwniqat aqw pākini. Noqw tūwaqatsit ep yesqam qatsit qaso'taqat qa pasiwyuñqam pohkot aw kätayyuñwni, hakim tuñwniam tūwaqatsit yayhniwhqat pañqaw Mañat qatsitutuveniyat ep qa pey'yuñqam, pūmaa. Pi i' pohko ura as qatut, haqamii; nikañw nāt piw qátuni.

⁹ Noqw öviy hak suan wuwni'taqat it aw wūwamantani. I' tsañe' qōqtō hapi tsañe' tsotsmo. Noqw wuhti pumuy epeq tsokiwa.

¹⁰ Puma piw tsañe'nihqamuy momñwituy tuawi'yuñwa; tsívnihqam pay súlawhti; noqw suhka pu' qatu; pu suhka pay nātoni. Noqw ason pam pite' pay hihsavoni.

¹¹ Noqw i' himovohko, as úranikañw, pay pu' qa háqamnihqat, pam hapi nanalt épeqnihqani. Nihqe pam imuy tsáñe'nihqamuy amuñaqw suhkani; nihqe pam haqami hovalniwniqat aqwni.

¹² Noqw pu pakwt ālat um aw yorikq, ima hapi pakwt momñwituy tuawi'yuñwa. Nikañw pay puma moñwtunatyay nāt qa makiwya. Puma pay hihsavo it himuvohkot amum moñw'iwyuñwniqat pan amuñem yukiwa.

¹³ Noqw puma sun wuwni'yuñwe' it hihta pohkot öqalay, pu moñwqeqniy maqayani.

¹⁴ Noqw ima hapi Mañat aw kihpokyani. Noqw pay pam pumuy áñwutani. Pi pam hapi nuhtumi tutuyqawyaqamuy amumi Tutuyqawhqa, pu momñwituy amumi Moñw'iwta. Noqw ima put ámumyaqam hapi wánwayniwyaqamu, namorstiwayaqamu, nihqe pas ántsay'wisqamu.

¹⁵ Pu hoñviaya inumi pañqawu: Pu it pāhut um aw tätayhq, ura tokoy huhyaqa wuhti put añqw qatuq, pam hapi hihituy sinmuy tuawi'ta, kaysiwhqamuyu, nanāpwatuy hihtuy sínmuuyu, pu nānapwat lavaymakiway'yuñqamuyu.

¹⁶ Pu it pakwt ālat um aw yorikq, puma it wuhtit tokoy huhyaqat aw pas qa suhtaq'ewyani; nen put kīqōtotat, yuwsiyat put añqw poswayat, tokoyat soswani; nen qōhit akw put taqtsokyani.

¹⁷ Pi God pumuy pan anañwtoynaqw puma put tunatyayat aw antsanye', sun'anañway'kahkañw, it hihta pohkot aw moñwtunatyay noayani, haqami God lavayiat añ ahsupoq anhtiniqat aw pahsavoo.

¹⁸ Pu it wuhtit um aw yorikq, pam hapi qaan'ewakw wuhkokitsókit tuawi'ta, tūwaqatsit añ momñwituy amumi tuyqawi'taqata.

18

The Fall of Babylon

¹ Yantaqat atsve pu' nu yorikq, pi suhka hoñviaya öveqatsit añqw hawto, a'nö öqalat pasiwkañwo. Noqw tūwaqatsit añ suyan tālawwa, tālañwayat akw'a.

² Noq̄w pam a'nō tōnay añq̄e' tsa'timaga pañqawu: Babylon pas pávannihqa sahp̄u; Babylon-kitsóki sahp̄u. Noq̄w nukpanhihikwsim pep ki'vayani, pu sohsoyam hihtu tuyoy'e'way hihikwsimu, pu sohsoyam hihtu i'tseheet, pu tuyoy'e'wayom masay'yuñqam píwu.

³ Pi sopkawtaqam sinom put amum qahopihintsatskaqe soñawnen wine akw hōnaqtoti. Noq̄w tūwaqatsit añ momñwit put amum nākwañway'ya. Pu tūwaqatsit ep huhyayaqam put kwañwáewhqaṣiyat atsviy káhaktoti.

⁴ Pu nu piw hakiy ònaq̄w tōnayāt navotq̄ pañqawu: Uma put añq̄w nōnakni, isinomu; nen uma qaanhtipuyat ep qa ámum hintsatskani. Taq̄ ka uma piw put amum hīhihta añ kānanvotyani.

⁵ Taq̄ put qaanhtipuat òveqatsit aw pitu. Noq̄w God put nukpanayat aw pónakna.

⁶ Pam umuy hintsanhq̄, pan uma tuwat put hintsanyani; pu hin hinhtiqat uma navitañ'iwtaqat tuwat yukunayani. Pu pam umuñem kuyapit aq̄w ohpoknaq̄w, uma eñem put navitañwtotani.

⁷ Ura as pam nāhihtay'taq̄e kwañwáqtu. Noq̄w òviy uma okiwsasne' qahahlayhtapnayani. Himu pam unañwpeq̄ pañqawu: Pi nu moñwi; nu qa koñnalavu. Nihq̄e soon nu hihta qahahlayhpit aw yórikni.

⁸ Paniq̄w òviy sūkw tāwat ep hīhimu kānavotpit put aw pítuni-tūya, qahahlayhpi, pu tsóñawu. Noq̄w pam qōhit akw pás tsohtso'ni. Pi Tutuyq̄awhqa God put hin yukunaniqa a'nō òqala.

⁹ Noq̄w tūwaqatsit añ momñwit put amum nākwañway'yaqam, pu amum hihta nasani'yuñqam put ep is óhilalwani, tsaykitani, put uwiwitaq̄w kwítsiñwyat aw taykahkañwo.

¹⁰ Pas okiwhintaq̄w tsátsawnaniqe, yāvaq̄w hoñkahkañw pañqaqwani: Is ohi, is ohi, qaan'ewakw wuhkokitsoki Babylon! Um sūs tāwat añq̄e' qōniltiqat ep pay kiq̄ōti.

¹¹ Pu tūwaqatsit ep huhyayaqam put ep tsaykitani, pu qahahlayyani, pápu qa hak pumuy huhyanpiyamuy túniq̄w òviy'ò.

¹² Puma iit hihta huhaya: Sikavalasivata, qōtsásivata, o'wat a'nō hihkay'yuñqata, pu pearls, pu tusaq̄tontsatsakwmōtsaput suphiñputa, pu palasakwat tsatsákwmōtsaputa, pu wishōptsatsakwmōtsaputa, pu palatsatsakwmōtsaputa, pu sohok hihta kwañwáhovaq̄tuqat kokhota, pu sohok hihta ivoryt añq̄w yukiwyuñqata, pu sohok hihta a'nō hihkay'yuñqat kohot añq̄w yukiwyuñqata, pu sikasivata, pu pay sívata, pu marble owat añq̄'ò,

¹³ Pu cinnamon, pu hihta hovaq̄tuyaqata, pu hihta akw nalwitotaqata, pu himu kwañwáhovaq̄tuqat tataq̄tsokiwhq̄ata, pu wine, pu wihkuyita, pu a'nō pinput ñumnita, pu sōhòvōsita, pu wāwakastuyu, kanelmuyu, pu kawaymuyu, pu karētamuyu, pu tūtuwik̄tuyu, pu sinmuy qatsíyamuyu.

¹⁴ Ura as um sohok iit hihta ep nāhahlaynañwu. Noq̄w meh, pam sohsoy tūwaya. Noq̄w sohsoy himu nukñwa, pu lolma ūnaq̄w ahp̄iyya. Noq̄w soon um pápu pūvut pantaqat túwani.

¹⁵ Noq̄w iit huhyayaqam put wuhtit atsviy káhaktotiqam, put okiwhintaq̄w, mamqasyaq̄e yāvahaq̄aq̄w hoñkahkañw, tsaykikahkañw a'nō hiñq̄aq̄wat,

¹⁶ Pañqaqwani: Is ohi, is ohi, um qaan'ewakw wuhkokitsoki! Ura as um suphiñput tusaq̄tontsatsakwmōtsaput, pu palasakwawsat, pu pas pálañwput yuwsí'tañwu, pu sikavalasivat, pu a'nō hihkay'yuñqat o'wat-nikañw pu pearl enañ ura as yuwsí'ta.

¹⁷ Noq̄w sūs tāwat añq̄e' qōniltiqat ep i' kahahkimu qaan'ewakw sūlawhti. Noq̄w sohsoyam pákihut añq̄e' momñwit, pu pákihut akw yaktañwuqam, pu

pākihut tumalay'yuñqam, pu hihsa'nihqam pāvaqe nānahoy huhyayaqam yāvaqw hoñni.

¹⁸ Nihqe put uwiwitaqw kwĩtsiñwyat tutwaqe sáakmaqe pañqaqwa: Ya haqam wuhkokitsoki it qaan'ewakw wuhkokitsokit anta?

¹⁹ Nihqe puma qõtõmi qõt tsálakinkahkañw, sáakiwtaqe tsaykikahkañw a'nõ hiñqawqat pañqaqwa: Is ohi, is ohi, wuhkokitsoki! Pas as pam qaan'ewakw hihta hihkay'taqat hintsakq, õviy sohsoyam pāvaqe pākihut akw hintsatskaqam put atsviy kãhak'iwwiswa. Noqw sūs tawat añqe' qõniltiqat ep pam kiqõti, yan lavayhtoti.

²⁰ Oviy uma hahlayhtotini, õveqatsit ep yesqamu, God sínomatu, piw put lavay'aymatu; pi God umuñem put aw nāoya.

²¹ Noqw hoñviaya a'nõ hoñvi owat wukomatat antaqat kwusut, pātuwaqatsit aqw put tūva pañqawkañwo: Yan hapi qaan'ewakw wuhkokitsoki Babylon tūviwni; nen pas qa nātuwiwini.

²² Noqw sivatonlenat añ lēlenyaqamuy tõkiam soon pāpu uhsonve nanap-tiwni, um Babylon-kitsõki; pu tātawlalwaqamuy tōnaam soon nanap-tiwni, pu muriñput lēnat añ lēlenyaqamuyu, pu sivatõtõqpit añ lēlenyaqamuyu. Piw soon hak tumaltuwi'taqā pay nāp hihta tuwi'taqā pāpu uhsonve nātuwiwini. Piw soon pāpu uhsonve hisat haqam nūmantotani.

²³ Piw wihqõhi soon pāpu hisat qõhi'yuñwini. Pu möõnañwuy, pu mö'wit tōnaam soon pāpu uhsonve nanap-tiwni. Pi um powaqat an sopkawtaqamuy sinmuy tuhisat akw ūnatoynaqw, uñaqw huhyayaqam tūwaqatsit ep pas pa-vasinomniwhtoti.

²⁴ Noqw put ep God lavay'aymuyatuy uñwáam nātuwiwa, pu God sínomuyatuy uñwáamu, pu sohsokmuy tūwaqatsit ep hakimuy qõqyaqamuy uñwáamu.

19

¹ Yantaqat atsve pu' nu navotq, hakim kaysiwhqam õveqatsit añ a'nõ hiñqawqawe pañqaqwa: Alleluia! Kwakwhay God Itahtutuyqawhqa! Um hapi itamuy ayo oya. Um hapi pas hímuu, õviy itam uñ kaptis'lalwa. Um-sa nāla õqalay'ta.

² Um hapi qaatsay'makañw nuhtuñem suan hin yúkuñwu. Pi um wuhtit tokoy huhyaqat qaan'ewakw hinhtiqat eñem hin yuku, it wuhti tuskapqatsiy akw tūwaqatsit ep sinmuy qalomáhintsanhqat éñemi; nihqe uhtumal'aymuy ep put aw nāoya.

³ Pu piw puma pañqaqwa: Alleluia! Noqw put kwĩtsiñw'at sūs õmiq wunupfu.

⁴ Noqw ima sunat nālõq sikhay'taqam wūwuyom, nālõqmuy hihtuy tayyuñqamuy amumum tutskwami munumhtotiqe, God moñw'atsvewat ep qátuhqat pas hihtatotaqe pañqaqwa: Pas antsaa, Alleluia!

The Wedding Feast of the Lamb

⁵ Noqw moñw'atsvewat añqw hakiy tōnaat pañqawu: Uma God Itahtutuyqawhqa tayawnayani, uma sohsoyam tumal'aymatu, pu uma put kaptis'yuñqamu, añ sōqavuñwsinomu, pu pavansinomu.

⁶ Noqw nu navotq pas hakimuy qaan'ewakw hintaqamuy tōnaam tõtõqa, haqe' pāhu sōykitotaqat pan'i, pu pavan a'nõ úmukqat pan'i, noqw pañqaqwa: Alleluia! Pi God Sus'õqaltutuyqawhqa hapi moñw'iwta.

⁷ Itam hahlayhtotini. Owi, itam pas hinhaqam hahlayyani; nen pas kaptsitotani. Tsañaw pi Mañat nōmataniqat aw pitu. Noqw nōmaatniqa pās moñwvasiwta.

⁸ Nihqe pam tusaqtonsatsakwmōtsaput suphiñput kwañw'ewakw suhqōtsat yuws'i'taniqat pan put eñem yukiwa; pi tusaqtonsatsakwmōtsaput suphiñpu God sinomuyatuy sūantsakpiyamuy tuawi'ta.

⁹ Noqw hoñviaya inumi pañqawu: Um yan pēnani: Pas hapi Maña nōmataq w put ep nōviwhqat aw tūtsamiwyaqam hahlayhpit epyani. Pu pam inumi pañqawu: I' hapi God lavayiatnihqe pas antsa.

¹⁰ Noqw nu kukmiq nātuvat, as put pas hihtataniqw, pam inumi pañqawu: Soh, pay um qa panhtini. Pay nu umún God eñem tumalay'ta, pu uhtup-komuy Jesus tuawi'yuhqamuy amun'í. Um God pas hihtalawni. Pi Jesus tuawi'yuhqam God lavay'aymuyatuy amún God Hikwsiyat akw tuyqawi-wyuñwa.

The Rider on the White Horse

¹¹ Noqw ōmi hōtsíltiqw, nu qōtsákawayot aw yori. Noqw aqw tsokiwmaqa Pas Antsay'maqa Pas Qaatsay'maqa yan mātsiwa. Nihqe pam suan hihta añ wūwañwu, piw suan kihpokñwu.

¹² Noqw pōsiat ūwiñwuy anta; noqw qōtōyat añqe' wūhaq wihka kwapya. Noqw pam tuñwniy akw tuvoylaiwtaqw, qa hak put tuwí'ta, pas pam-saa.

¹³ Noqw pam usimnit uñwat akw mórokput yuws'i'ta. Nihqe pam God Lavayiat yan mātsiwa.

¹⁴ Noqw tuwvōh'aymat qōtsákawaymuy añ tsokiwkahkañw ōñaqw put añkya tusaqtonsatsakwmōtsaput suphiñput kwañw'ewakw suhqōtsat yuws'i'kahkañwo.

¹⁵ Noqw moañaqw sipwuvahpi a'nō qalay'taqa yayma. Noqw put akw pam hihihituy nanāp watuy sinoi wtaqamuy wuvahtani. Nen pam pumuy sivamoñwkohot akw amumi moñw'iwatani. Pi pam hapi Sus'ōqalat God nuhtsel'ewakw itsívuyat sinmuy amuñem na'sastani, hak haqam ōvat mumtse', pālayat na'sastañwuqat pan'í.

¹⁶ Noqw pam usimniy añ-nikañw pu qahsiy añ tuñwniy pēni'taqw yan pey'ta: MOMÑWITUY AMUMI MOÑW'IWTAQA, PU TUTUYQAWHQAMUY AMUMI PAS TUTUYQAWHQQA.

¹⁷ Noqw nu sukw hoñviayat tuwaqw, tāvit ep wunu. Nihqe pam a'nō tōnay añqe' tsahtsa'lawhqe, ōva sohsokmuy masay'yuhqamuy pūyawnumyaqamuy amumi pañqawu: Uma pew tsovawmaqw, God umuñem wukonovat na'sasta.

¹⁸ Noqw uma añ pas momñwituy tokoyamuy nōñōsani, pu solāwamuy amumi momñwituy tokoyamuy, pu añ a'nō ō'qaltuy tokoyamuy, pu kawaymuy tokoyamuy, añ qa tūtuwiktuy, pu tūtuwiktuy, añ sōqavuhñsinmuy, pu pas pávansinmuy.

¹⁹ Noqw nu yorikqw, i' himuvohko-niqw, pu tūwaqatsit añ pas momñwit-niqw, pu tuwvōh'aymat sūmi tsovaltí. Nihqe puma qōtsákawayot epeq tsokiwtaqat, tuwvōh'aymuyatuy enañ amumi kihpokya.

²⁰ Noqw i' himuvohko ñuiwa, pu God lavay'ayaatnihqey atsáy'taqa pīwu. Ura pam it himuvohkot atpí kātatayhpit tumalay'taqe, hakimuy put tuvoylayat akw tuvoylaiwuyuhqamuy ūnatoya piw put an hihta yukiwhput aw nānawaknaqamuy. Puma nāto taykañw, qōhit patuphaiwtaqat tōvu'wat akw uwiwitaqat aqw tūwiwa.

²¹ Noq̄w ahp̄iy ak̄wsiñw̄yaq̄am kaw̄āyot epeq̄ tsokiw̄taq̄at sipw̄uwahp̄it put moañaq̄w yaymakq̄at akw̄ s̄ulawhti. Noq̄w masay'yũñq̄am tokoyamuy n̄anasna.

20

The Thousand Years

¹ Pahsat pu nu suk̄w hoñviayat aw yori. Pam ð̄naq̄w hawhqe, koys̄ot q̄atoñtaq̄at aq̄w h̄otahp̄it, pu wup̄asivanamiql̄ol̄ot yawta.

² Nihqe pam wukol̄ol̄oq̄añwuy, pay hisat q̄atuhq̄at ts̄uat, Nukpana, pu Satan yan piw̄ mãtsiwhq̄at n̄uh̄aq̄e, s̄up̄ s̄omorit yahsañwuy pahsavo put soma;

³ Nit koys̄ot q̄atoñtaq̄at aq̄w put t̄uvat aq̄w uhta, nit pu ep̄ tuvoylata. Noq̄w ð̄viy kurs hin pam p̄apu sinmuy ūnatotoynani, s̄up̄ s̄omorit yahsañwuy añ kuyvaniq̄ey aw pahsavoo. Nit ason put atsve pam hihsavo mãtaviwni.

⁴ Noq̄w nu moñw'aatsvewat aw yori. Noq̄w hakim añ ȳese. Puma hapi nuhtumi moñw'iwyuñniq̄at pan pumuy amuñem yukiwa. Pu hakim God lavayiyat yuaatotakahkañw̄ Jesus tuawi'yũñq̄ey ep̄ q̄oyaniw̄yaq̄amuy nu amumi yori. Puma hapi himuvohkot aw qa naokiwlalwa, pu put an hihta yukiwh̄put qa aw n̄anawakna; pu q̄alpeq̄, pu may ep̄ put tuvoylayat qa akw̄ tuvoylatoti. Puma mokiwuy añq̄w ahoy t̄atayyaq̄e, s̄up̄ s̄omorit yahsañwuy añ Christ amum moñw'iwyuñwa.

⁵⁻⁶ Ima hapi mohti ahoy yesva. Pas i' hak mohti ahoy yesvaniq̄amuy amum ahoy t̄atayh̄qa hahlayhp̄it ep̄ni. Pi mokiwu qa l̄õs put aw ð̄q̄alay'tani. Pi mohti ahoy yesvaniq̄am hapi God awwat-nikañw̄ pu Christ awwat wimmomñwitni; nen s̄up̄ s̄omorit yahsañwuy añ put amum moñw'iwyuñwni. Noq̄w pay ahp̄iy m̄imawat so'pum pay ason pas s̄up̄ s̄omorit yahsañwuy s̄ulawhtiniq̄at pahsavo pay h̄ak qa yesvani.

The Defeat of Satan

⁷ Pu ason s̄up̄ s̄omorit yahsañwu s̄ulawhtiq̄w, pepeq̄ pu' Satan sivikiñaq̄w mãtaviwe',

⁸ T̄uwaq̄atsit ep̄ nal̄õnan'ivaq̄w sinmuy yesq̄amuy ūnatoyani, it Gog añq̄w sinmuyu, pu Magog añq̄w sinmuyu; nen pumuy s̄umi tsovalaq̄w, puma God aw n̄aq̄oytani. Noq̄w puma p̄atuwaq̄atsit q̄alavaq̄e t̄uwat an q̄aan'ewakw̄ hintani.

⁹ Pu puma tutskwat añ ahsupoq̄ k̄urukme', God sinomuyatuy haq̄am h̄ak yesq̄at p̄õnokyani, pu God kitsók̄iyat put aw unañwayat p̄iwu. Noq̄w ð̄viy pam ð̄naq̄w ūwiñwuy t̄uve', pumuy taq̄tsokni.

¹⁰ Pahsat pu Nukpana pumuy ūnatoyaniq̄a ūwiñwuy patuphat antaq̄at t̄ovu'wat akw̄ uwiwitaq̄at aq̄w t̄uviwni, ura i' himuvohko-niq̄w, pu God lavay'ayaatnihq̄ey atsay'taq̄a pañsoq̄ t̄uviwhq̄at pañsoq̄'a. Noq̄w puma suts̄ep̄-sa pepeq̄ k̄anavoti'yũñwni, tal̄õnvaq̄at añ'a, pu mimhikpuva.

The Final Judgment

¹¹ Pahsat pu nu q̄aan'ewakw̄ q̄õtsat moñw'atsvewat aw yori, pu hakiy put ep̄ tsokiw̄taq̄ata. Noq̄w put pits̄añwayat ap̄yeye t̄uwaq̄atsi, pu tokpela haq̄ami hiniwh̄tiq̄e qa n̄atuwiwa.

¹² Noq̄w nu yorikq̄ pi ima so'pum añ s̄oq̄avuñwsinom, pu pavansinom God atp̄ip̄ h̄õni. Noq̄w tutuveni purumhtoti. Noq̄w pu piw̄ suh̄ka tutuveni puru. Pamwa q̄atsitutuveni yan t̄uñwantiwa. Noq̄w ima so'pum it w̄uhak tutuvenit añ hin pey'yũñq̄at put ahp̄iy hin yukuniw̄ya, hinhaq̄am hintsatskaq̄ey pan'i.

13 Pu pātuwaqatsi put añqe' so'pumuy mātavi; pu mokiwu maskit amum pepeq so'pumuy mātavi. Noqw puma sohsoyam nanāp hin hintsatskaqey ahpiy yukuniwya.

14 Noqw mokiwuniqw pu maski, puma ūwiñwuy patuphat antaqat aqw tūwiwa. Pam hapi lōs mokiwu.

15 Pu hakiy tuñwniat qatsituvēnit ep qa pey'taqw, pam ūwiñwuy patuphat antaqat aqw tūviwñwu.

21

The New Heaven and the New Earth

1 Noqw nu puhutokpelat aw yori, pu puhutuwaqatsit aw'i, i' mohtiwa tokpela, pu mohtiwa tūwaqatsit haqami tūwayaqw ōvivy'o. Noqw pātuwaqatsit pāpu qa hāqamo.

2 Noqw nu' John, wuhkokitsokit pas pavan hímuniñqe qahováriwtaqat ōñaqw God añqw hawtoqw aw tātayi. Noqw pam Jerusalem Pūhuniñqa yan mātsiwa. Pam mōmō'wiqa puwsuñwayniqat aw hin yuws'i'tañwuqat pan sóniwa.

3 Noqw hakiy a'nō tōnaat ōñaqw pañqawhq nu navota; noqw yan lavayhti: Meh, God kiat sinmuy amumum yanta; noqw pam pumuy amumum qātuni; noqw puma put sinomatni; noqw God paš nāp pumuy amumum yantani; nen pumuy Tutuyqawhqaamni.

4 Pu God pumuy posvalayamuy sohsoq ayo hōñani. Pu mokiwu pāpu qa hāqamni; pu qahahlayhpi, pu pahki sūlawhtini; piw soon haqam pāpu himu tūyani, pi hisatqatsi pay tūwayaq'ō.

5 Noqw i' moñw'atsvewat epeq tsokiwtaqa pañqawu: Meh, nu hapi sohsoq hihta pūhulawu. Noqw pam inumi pañqawu: Um it pēnani, i' lavayi pas antsa, pas qa paysoq'a.

6 Noqw pam inumi pañqawu: Yukilti hapi! Nu hapi Alpha pu Omega. Nu hapi sohsoq hihta yayhnaqa, pu sohsoq hihta aw pās yūkuniqa. Nu pāhut nōñañataqat hakiy taytoynañwuqat pānaqmokiwtaqat paysoq máqani.

7 Añ kuytaqa hapi sohsoq hihta makiwni; noqw nu put Tutuyqawhqaatni; noqw pam itini.

8 Pu ima añ tūmamqasyaqam, pu qatuptsiwni'yunqam, pu tuyoy'ewakw hinyunqam, pu tuqwyantotaqam, pu qahopíyesqam, pu tuhisay akw hintsatskaqam, pu nāp yukiwhtput aw nāwakintotaqam, pu sohsoyam a'tsat, it qōhit patuphat antaqat tōvu'wat akw uwiwitaqat pañsoq nuhtumyani. I' hapi lōs mokiwu.

The New Jerusalem

9 Pahsat pu ima tsañe' hoñvia'yat ura nuhtuñk tsañe'sikip kānavotpit kuyap-kuyi'yunqamuy amuñaqw suhka inuminiñqe inumi pañqawu: Kurs um pewni. Noqw nu it mō'wit Mañat nōmayat ūmi mahtaknani.

10 Pahsat pu nu Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwtaqw, pam haqami qaan'ewakw wupatukwit aqw nuy wiki. Niñqe pepeq pam qaan'ewakw wuhkokitsokit pas pavan hímuniñqe qahováriwtaqat Jerusalem yan mātsiwhqat inumi mahtakna. Pam ōñaqw God añqw hawto

11 God lolmat tālawñwayat tālawñway'kañwo. Noqw tālawñwaat hihta owat pas a'nō hihkay'taqat an talqaqsala, it jasper-owat an'i; hihta suyantalqat an suyan tāla.

12 Noqw kitsóki qaan'ewakw wupatuhpelat akw nōyakiwta. Noqw tuhpelat añ pakwt lōq sihkay'tasikip hōtsíwa. Noqw hōtsíwat añqe' pakwt lōq

sihkay'taqam hoñvia'yat hōñi. Noq̄w put añ natiwani pey'yuñwa. Nihqe pañ Israel tímuyatuy pakwt lōq sihkay'taqamuy tuñwniam pey'yuñwa.

13 Hopkage payhk hōtsiwa, pu kwiniñaqe piw payhk hōtsiwa, pu tātōqe payhk hōtsiwa, pu tēveheqe payhk hōtsiwa.

14 Noq̄w wuhkokitsokit aw ñoyakiwtaqa tuhkwa pakwt lōq sihkay'taqat qaqatspi'ta. Noq̄w pumuy añ it Mañat ayamuyatuy pakwt lōq sihkay'taqamuy tuñwniam pey'yuñwa.

15 Noq̄w i' hak inumi yuaataqa sikavalasivat tuwanpit yawta, akw wuhkokitsokit tuwantaniqee, pu hōhtsiwayata, pu tuhpelat put nōyakni'taqata.

16 Noq̄w kitsōki sutsñakiwta, wuhpalwat-nikañw pu puhtsilwat pay súnanta. Noq̄w pam hōpaqat tuwanpiy akw put tuwanta; noq̄w kurs pam sūp nāsamiq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'haqam tutskwatuwanit tuwanta. Wuhpalwat-nikañw pu puhtsilwat-nikañw pu ōmiqwat pay sunyuñwa.

17 Pu pam tuhpelat kitsōkit aw ñoyakni'taqat tuwantaq̄w, kurs pam pakwt-sikip sunat pakwt navay sihkay'taqat (216) kukuwanit pahsavo tuh-pela. (Hōñviaya sinmuy tuwaniamuy akw put tuwanta.)

18 Noq̄w tuhpela jasper-owat añqw yukiwta; noq̄w kitsōki it sikavalasivat pas kwan'ewakw añqw yukiwta, pas panaptsat añ suyan tālat añq'ō.

19 Noq̄w kitsōkit tuhkwayat qaqatspiat sohsok hinyuñqat o'wat a'nō hihkay'yuñqat akw lomasniwa. I' mohti'maqa jasper-owat añqw yukiwta, añkñihqa sapphire-owat añq'ō, pu amuñkñihqa chalcedony-owat añq'ō, noq̄w pu nālōq epñihqa emerald-owat añq'ō,

20 Noq̄w tsivot epñihqa sardonyx-owat añq'ō, pu navay epñihqa sardius-owat añq'ō, noq̄w tsañe' epñihqa chrysolite-owat añq'ō, noq̄w nanalt epñihqa beryl-owat añq'ō, noq̄w pēve' epñihqa topaz-owat añq'ō, noq̄w pakwt epñihqa chrysoprasus-owat añq'ō, noq̄w peveest epñihqa jacinth-owat añq'ō, noq̄w ōsat epñihqa amethyst-owat añq'ō.

21 Noq̄w pakwt lōq sihkay'tasikip utspi piw pakwt lōq sihkay'taqat hihta pearl añqw yukiwyuñwa. Nanāp utspi sūkw pearl añqw yukiwtañwu. Noq̄w kitsōkit ep kitpik pas sikavalasivat kwan'ewakw añqw yukiwta, pas pay suyan talqat panaptsat panyuñwa.

22 Noq̄w nu ep qa haqam God eñem nāwakinkit tuwa, pi sinom God Sus'ōqaltutuyqawhqat, pu it Mañat, pumuy amutpip nāwakintotaq̄w ōviy'ō.

23 Pu kitsōki pay tāwat qa hakni'ta, piw mūyawuyu, aw talni'taniqata. Pi God lolmat tālawñwaat aw talni'ta, pu i' Maña pep put aw tāla.

24 Noq̄w ima nanāpwat hihtu ayo nōñakqam put talniyat añ hinwisni. Pu tūwaqatsit añ pas momñwit piw kāhakiwuy, pu hihta hihkay'taqat pañso ōoyani.

25 Pu pep hōtsiwa tālō pas qa uhtsiltimantani. Noq̄w tōkila pep sūlawni.

26 Noq̄w hīhihtu nanāpwat sinom kāhakiwuy pu hihta hihkay'taqat pañso ōoyani.

27 Pu pas soon himu hihta itsēhe'tañwuqa pañso pākini, pu piw hihta tuyoy'ewakw tumalay'taqa, pu atsatañwuqa. Pay pas ima Mañat qatsitutuveniyat añ tuñwniam pey'yuñqam-sa hapi pañso yuñni.

22

1 Pu hoñviaya kwan'ewakw mūnat hakiy taytoyañwuqat inumi mahtak-naq̄w, pas ruhpit añ suyan talni'ta. Pam God-nikañw pu Mañat, pumuy moñw'atsvewayat añqw mūna,

² Wuhkokitsokit ep kitpik nahsavaqee. Noq̄w mūnat nan'ivaq sipaltsoki akw yēsīwhqa wunu, nihqe pakwt lōq̄ sihkay'ta-sikip alōnōt sipalay'vañwu; noq̄w añsakis mūyawuy ep himuy'vañwu. Noq̄w hīhihtu nanāp̄wat sinom put nahpiyat akw powaiwwisa.

³ Noq̄w God hihta aw qa suhtaq'ewniq̄w, pam pep sūlawni, ispi God-nikañw pu Mañat, pumuy moñw'atsvewaam ep wūnuniq'ō. Noq̄w God tumal'aymat put tayawintotani.

⁴ Pu puma put pitsānwayat aw yorstotani. Noq̄w put tuñwniat pumuy qalkaqe pey'yuñwni.

⁵ Pu pep qa mīhikmantani; piw puma wihqōhit pāpu kurs hintsatskani, piw tāwat añq̄w tālata, pi Tutuyq̄awhqa God pumuy amumi talni'taniq̄w òviy'o. Noq̄w puma aqwhaqami sutsēp-sa moñw'iwyuñwni.

The Coming of Jesus

⁶ Noq̄w pam inumi pañqawu: I' hapi yan lavayi pas qa paysoq'a, pas antsa. Noq̄w i' Tutuyq̄awhqa God imuy pas hihtuy lavay'aymuy amuhpa' yuaataqa tumal'aymuy amumi hoñviayay hōna, pam soon pas hisat himu hintaniqat pumuy āawnaniqata.

⁷ Meh, nu hapi qa sōwunit pītuni, (kita Tutuyq̄awhqa). Noq̄w i' hapi hak it nāto hin hintaniqat lavayit it tutuvenit ep pey'taqat aw tuqayvahsi'maqa hahlayhpit epni.

⁸ Nu John hapi iit aw yori; nihqe nu put navota. Nihqe nu navotkañw yórikqe, pahsat pu nu it hoñviayat inumi iit mahtaknaqat kukmiq̄ nātuva, put pas hihtataniqee.

⁹ Noq̄w pam pahsat inumi pañqawu: Soh, um qa panhtini. Pay nu uhtumalsuñwa, pu uhpavamuy lavay'a'yatuy suñwáamu, pu it tutuvenit añ lavayit pey'taqat aw tuqayvahsi'yuñqamuy suñwáamu. Um God hapi pas hihtatani.

¹⁰ Pu pam inumi pañqawu: Um it tutuvenit añ himu nātoniqat pey'taqat qa tupki'tani; taq pay aw pitsiwa.

¹¹ Pay pi qasuan hintaqa qasuan hintani; pu i' hak itséhee itséheeni; pu i' hak sūantaqa sūantani; pu i' hak qahováriwhpu qahováriwtani.

¹² Noq̄w meh, nu hapi qa sōwunit pītuni (kita Tutuyq̄awhqa). Noq̄w nu hapi hihta ahsatit yankañw pītuni; nen sohsokmuy sinmuy añ nanāp̄ tumaltipuyamuy an amumi ahoytani.

¹³ Nu hapi Alpha, pu Omega. Nu hapi sohsok hihta yayhnaqa pu sohsok hihta aw pās yúkūhqa; mohti'maqa, pu nuhtuñkniqa.

¹⁴ Ima hakim hapi tutavoyat añ hinwisqam pas hahlayhpit epyani. Puma himutskit akw yēsīwhqat añq̄w nōñōsaniqey makiway'yuñwni, pu kitsókit aw hōtsīwhpa' yuñniqeyu.

¹⁵ Pi popkotuy amunyūqam pay ihke'ya, pu tuhisay akw hintsatskaqamu, pu qahopqatsit hintsatskaqamu, pu tuqwyantotaqamu, pu nāp̄ yukihwput aw nāwakintotaqamu, pu hak atsat hintsakqey ep hahlayhqa pīwu.

¹⁶ Noq̄w nu' Jesus hapi ihoñviayay ayata, añqe' hāhaqe' inumi tōnawtaqamuy iit āawnaniqat òviy'o. Nu hapi David náata, pu ahpiy tsíyakpu, suyan tálawñway'taqa talsohu.

¹⁷ Noq̄w Hikwsi Mō'wit amum pañqawu: Pewyaa. Pu i' hak navotqa Pewyaa, kítani. Pu i' hak pānaqmokiwtāqa pewni. Pu pay nāp̄ hak nāwaknaqa it kūyit akw yēsīwhqat qa sisvit añq̄w hikwni.

Conclusion

¹⁸ Pu nu sohsokmuy it nāto hin hintaniqat lavayit it tutuvenit añ pey'taqat nanaptaqamuy amumi pañqawni: Kurs hak haqam it lavayit aw hihta hóyoknaniqw, pay God hīhihta kanavotpit it tutuvenit ep pey'taqat hapi aw nāoyini.

¹⁹ Pu kurs hak haqam it nāto hin hintaniqat lavayit it tutuvenit añ pey'taqat hihtawat ayo yúkuniqw, pay God qatsítutuvenit añqw put natñwaniyat ayo yúkuni, pu pas hímuniqat kitsókit ep qeniyata. Pu sohsoy himu lolma it tutuvenit ep pey'taqat put aw uhtani.

²⁰ Noq̄w iit lavayhtiqa yan hiñqawu: Meh, nu pas antsa qa sōwunit pítuni, kita. Nam antaa, Jesus Tutuyqawhqa, pay um qa sōwunit añqwni.

²¹ Nam Itahtutuyqawhqaq̄ Jesus Christ núokwaat sohsokmuy umumi pítsiwtāa. Nam antaa.